Christus in zijn lijden. Deel 1: Christus aan den ingang van zijn lijden

K. Schilder

bron

K. Schilder, *Christus in zijn lijden. Deel 1: Christus aan den ingang van zijn lijden*. J.H. Kok, Kampen 1930

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/schi008chri01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

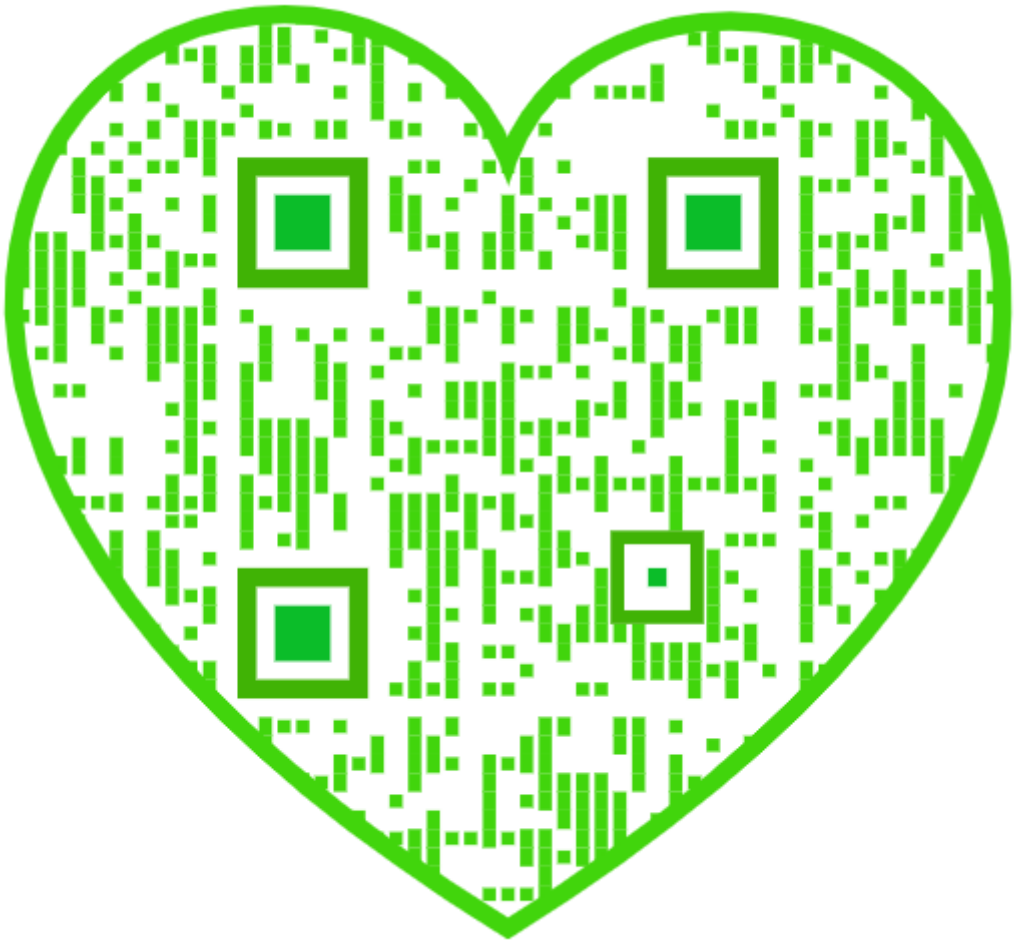

Woord vooraf.

Wat hier volgt, is het eerste gedeelte van een in drie deelen ontworpen werk, handelend over 'Christus in Zijn Lijden'.

Het eerste deel behandelt: Christus aan den ingang van Zijn lijden; en loopt van de inleiding op de lijdensgeschiedenis tot aan het einde van Gethsemané. De binding van den Christus vormt hier den overgang.

Het tweede deel spreekt over: Christus in den doorgang van Zijn lijden; het vervolgt de geschiedenis tot de overgave van Christus tot den kruisdood, en de wegleiding naar Golgotha. Het vonnis vormt hier den overgang.

En het derde deel beziet: Christus bij den uitgang van Zijn lijden; het wordt afgesloten met den dood en de begrafenis.

De drie deelen vormen samen één geheel; dit is uitgesproken in den gemeenschappelijken titel.

Maar elk deel is weer een afgesloten geheel, en wordt dan ook afzonderlijk in den handel gebracht.

K. SCHILDER.

Rotterdam, November 1929.

Hoofdstuk I. Satan bij den katheder des lijdens.

> *Maar Hij, zich omkeerende, zeide tot Petrus: Ga weg achter Mij, satan, gij zijt Mij een aanstoot*.
> MATTH. 16:23*a*.

NU willen wij gaan letten op den Man van smarten, den Middelaar onzer belijdenis, Christus Jezus. Nu willen wij Hem zien, gelijk Hij zich overgeeft in den nacht van Zijn lijden, en gelijk Hij, zeker van Zijn doel, tast naar den dood.

Maar hoe zullen wij Hem ànders mogen zien, dan in Zijn drievoudig *ambt* van: Profeet, Priester en Koning? Heel Zijn lijdensgang door, is Hij van dit drievoudig ambt de volstrekte en de eenige ware drager geweest. En daar is geen plekje in Zijn lijdenstempel, of het heeft Hem in en door dat drievoudig ambt zien lijden en triumpheeren.

Maar dan draagt Hij dat drievuldig ambt óók in het *voorportaal* van den lijdenstempel.

Nu, het is in dat voorportaal, dat wij Hem heden willen zien, en groeten.

Als *Profeet* zullen wij Hem heden zien, want zie, en hoor, Hij heeft nu zelf Zijn katheder[1)] beklommen, waarop Hij leeren gaat. Hij gaat Zijn discipelen leeren, toonen, bewijzen,[2)] dat Zijn lijden de hoogste noodzaak is in deze wereld.

1) Met opzet is dit woord gekozen; het steunt in het taaleigen van het nieuwtestamentisch grieksch en wijst op het profetisch *leer*-ambt van Christus, dat Hij, ‘zittende’ als rabbi, vervulde.
2) Volgens het ‘grondwoord’ van vs. 21.

Als *Priester* gaan wij Hem nu zien, want zie, terwijl Hij op Zijn katheder staat om te leeren aan de onverstandigen en dwazen, komt er ‘een satan,’ een satan wel is waar van vleesch en bloed, maar een *satan* dan toch, zijn hand slaan aan den katheder, waarop de hoogste Profeet Gods staat en leert. En die satan van vleesch en bloed spreekt een satanisch woord, en met dat woord wil hij afweren den geest, en met zijn gebaar wil hij breken de macht van Christus' onderwijs, opdat het kruis, dat Jezus reeds doet opdoemen voor het oog van Zijn discipelen, schuil zou gaan achter de wolk van satans onwil en onverstand. Maar zie, de Priester in Jezus ontwaakt en Hij slaat de hand van dien satan weg, opdat Zijn gebeden en Zijn offerande onverhinderd zouden zijn. Waarlijk, Hij komt, o God, om Uwen wil te doen. Als Profeet zal Hij alles zeggen en als Priester in alles klaar-wakker en gewillig zijn.

En ten derden male: Ook als *Koning* zien wij Hem hier. Want wanneer Hij zich strekt tot de daad, die de eenige noodzaak in de wereld is, de daad van het lijden en van het offer, dan *zàl* Hij Zijn weg gaan, al zijn daar ook zooveel satans om Hem heen, als er discipelen zijn in Zijn hart.

Ga weg, *achter Mij, satan*. Dat is het woord van den Profeet, Priester en Koning. Het woord, waarmee Hij den groet weigert aan ieder op den weg, die den Knecht des Heeren haastig leidt tot God. Waarlijk, Hij groet niemand op den weg, want God gaat Hij groeten, God, die Hem zendt in den dood.

De engelen hooren toe.

Wat dunkt u, is dat geen *hoogtepunt* in het evangelisch verhaal, als wij Christus zien in de kracht van Zijn drievoudig ambt? Ja, op den berg van het *voorwerpelijk* genade-goed van Christus' nessiaansche tegenwoordigheid, is hier een hoogtepunt bereikt.[1)]

Doch, *nog een ànder* hoogtepunt zien wij hier betreden. Dat is er in het *onderwerpelijk* genade-leven. Wie het evangelisch bericht nauwkeurig leest, ziet, dat zulk een

1) Hierover Dr F.W. Grosheide, Komm. op Mt., Amsterdam, 191, 202, 204.

hoogtepunt thans door de discipelen van Jezus bereikt was. Het hoofdstuk, dat hier voor ons ligt, laat ons zien, hoe de discipelen, Petrus voorop, gekomen zijn tot de volle *belijdenis,* dat *Jezus* van Nazareth *de Messias was*.

Wat lang gesluimerd had, was eindelijk ontwaakt; en wat nog niet tot de geboorte van het klare woord had kunnen komen, had nu de doorbraak gekregen, en het was hardop gezegd, in de taal van de Christelijke belijdenis: Gij zijt de Messias, de Zoon des levenden Gods. Dat is dus een tweede hoogtepunt.

Een hoogtepunt dus, in het objectieve en in het subjectieve.

Maar nu, - overal waar een hoogtepunt is, daar wordt de ademhaling moeilijker. In het koninkrijk der hemelen vooràl zijn ‘hoogtepunten’ ook altijd ‘zwaartepunten’. En zoo dikwijls wij op Christelijk-mystieke wijze ‘den introitus’ van het lied van Christus' lijden willen zingen, komt het er op aan, niet te vergeten, dat hoogtepunten ook zwaartepunten zijn.

Want er is valsche mystiek en er is ware mystiek.

De *valsche* mystiek worstelt alleen maar naar het hoogtepunt toe, en ze rekent er op, dat, zoodra zij het bereikt heeft, daar een rustbank staat en een effen vlak er ligt. Maar de *ware* mystiek weet, dat, zoodra zij een hoogtepunt gevonden heeft, er ook is de *worsteling*, en de steen des *aanstoots*, en het *kruis*, dat zij opnemen moet. De valsche mystiek neemt op den reisweg alleen een wandelkaart mee van de *helling* van den berg, en zij hoopt op elk plateau daarboven te kunnen rusten. Doch de ware mystiek treedt in de schaduw van het kruis, zoodra zij een hoogtepunt bereikt heeft.

Zij weet dat, en zij beeft.

Zóó beven ook wij, nu wij hier moeten zien, hoe de eerste onder de discipelen, die den sprong naar het hoogtepunt in zijn onderwerpelijk geestelijk leven gewaagd heeft, en die gejubeld heeft, toen hij het zeggen kon: ‘Gij zijt de Messias, de Zoon van den levenden God,’ - hoe *diezelfde* man, wiens naam is Simon Petrus, óók de eerste is, die, op de hoogte gekomen, *struikelt* over den

steen des aanstoots, en die, wat nog meer zegt, ook den Christus zou hebben dòen struikelen, indien dat niet tot in alle eeuwigheid onmogelijk was geweest.

Want ook Simon is uit de Joden. En alle Joden van geboorte willen, zoodra zij de woorden: 'Wij hebben den Messias gevonden' getoonzet hebben, de muziek doen aanzwellen tot het blijmoedige refrein: *Vrede, vrede, vrede in de hoogste plaatsen*.[1)]

Ook Simon Bar-Jona wil op zijn hoogtepunt den vrede gaan genieten, en het vredeslied gaan zingen. De toonzetting is al klaar.

Maar heden staat hij, die vroolijke zanger, onder de tucht van den Opperzangmeester. *Jezus* is die Opperzangmeester. Wel heeft Hij zelf het Messiaansche lied uit ziel en geest van Zijn leerling gelokt. Doch toen het *thema* van dat lied - *Jezus is de Christus!* - gereciteerd was door den blijden leerling-cantor Petrus, toen was de stem van den Meester *gaan dalen*. Hij was, om zoo te zeggen, uit het hoogtepunt van den epischen zang, terug gevallen naar het dieptepunt van didactisch spreken. En Zijn leer was hard geweest en zwaar om te verstaan. De jongeren willen zingen, jubelen, vrede uitroepen en Hosanna zeggen, maar Jezus was gaan *betoogen*. Hij was gaan 'bewijzen' (vers 21) dat Hij moest *lijden* en *sterven*.

Doch nu komt daar ineens Simon Petrus interrumpeeren: God zij U genadig, Meester. Dat zal U in geen geval overkomen.[2)]

Petrus interrumpeert.

En toen gebeurde het. Met een ruk keert zich Jezus om. Zijn stem, zooeven rustig betoogend, verheft zich, en het woord snerpt: *Achter Mij, satan. Gij zijt Mij een aanstoot*. Ik heb u genoemd een rotsman, een man van graniet, op wien men steunen kan, maar nu zijt gij geen steunblok, doch een struikelblok.

1) Zie het verhaal van den intocht te Jeruzalem.
2) Onze Statenvertaling heeft hier staan: Heer wees U genadig. Maar deze vertaling is niet geheel juist. Er moet staan: God zij U genadig. In de grieksche vertaling van het Oude Testament wordt dezelfde of een gelijke term dikwijls gebruikt als vertaling van de andere uitdrukking: Dat zij verre; of: God beware U daarvoor, b.v. 2 Sam. 20:20 en 23:17; 1 Kron. 11:19; Josua 22:29; 24:16; Gen. 44:7 en 17.

Maar wat is dat nu eigenlijk? Wij die er niet bij geweest zijn, vragen ons nuchter af: Was dat nu zóó erg? Heeft Simon dat verschrikkelijke woord verdiend: *satan?* Ook al zijn wij zoo nuchter, om te bedenken, dat het woord 'satan' volstrekt niet altijd den grooten geest uit den afgrond aanduidt, maar meermalen ook op heel gewone menschen passen kan, en dat het eigenlijk niets meer beteekent dan: *tegenstander*, - toch neemt het niet weg, dat dit harde woord *in dit oogenblik* tusschen Jezus Christus en Simon Petrus een muur opricht van toorn en van recht. Want Jezus kan den naam 'satan' niet aan een gewoon mensch toevoegen, zonder tegelijk daarbij te denken aan den grooten geest van den opstand, die in der eeuwigheid in de duisternis woont. Daarom blijft de vraag: Hoe komt dat zoo in eens, dat Jezus zóó tot Petrus spreekt?

Laat ons eerlijk zijn. Op die vraag zullen wij nooit volledig kunnen antwoorden.

Ook reeds aan den ingang van den lijdenstempel staan wij verlegen. De helft van wat daar omgaat, is ons niet aangezegd. Hoe trouwens de *zondelooze* ziel van Jezus reageert op satanische verzoeking, van welke zijde die ook komt, het zal ons in den grond altijd een raadsel blijven. Wij hebben in de wereld *zulk* een constellatie nog nooit doorgrond of met de oogen gemeten: de tweede Adam, zonder eenige zonde, aan den eenen, en een satanisch mensch aan den anderen kant.

Wie zal ook maar het minste zeggen van de ziel van Jezus, die *zonder zonde* op aarde verkeerd en op alle prikkels zuiver gereageerd heeft?

Maar, al is de vraag, waarom Jezus zóó spreekt, door ons nooit *volledig* te beantwoorden, toch kunnen wij achteraf iets er van zeggen, uit de Schriften.

In de eerste plaats: Christus is hier *waarachtig* mensch. Als zoodanig is Hij vatbaar voor alle zielkundige wet van actie en reactie, die niet uit de zonde voortkomt. Daarbij komt dan óók nog, dat Hij *volkomen* mensch is. In dit groot-menschelijk bestaan voor God, weet Hij in alle kleine dingen de groote te zien. In elk *moment* Zijns levens wordt de eenheid van het proces van alle

Zijne tijden door Hem doorzien en doorleefd. Elk punt binnen den omtrek van Zijn cirkels wordt nooit anders dan uit het rechte middelpunt, en dus in harmonischen samenhang met het geheel, door Hem gezien. Daarom *kan het niet anders,* of dit oogenblik, waarop een satanisch woord door Zijn profetische redenen heen snerpt, moet hem *wonden* tot in het diepst van Zijn ziel. En het mòet Hem ook voor den geest roepen een ànder moment uit Zijn Middelaarsbestaan; het oogenblik, toen de *Geest* Hem, na den doop, uitdreef naar de woestijn. Christus, die de eenheid in Zijn Middelaarsleven altijd doorleeft, ziet dat woestijn-tafereel in eens weer voor zich. Hij doorleeft het weer als ware het vandaag gebeurd; hoe indertijd, na den doop, toen Hij het *hoogtepunt* bereikt had, waarnaar Hij dertig jaren lang verlangend zich uitgestrekt had, de Geest Hem dreef in de woestijn, den Satan tegemoet. Toen had die groote satan, die hellevorst in eigen persoon, ook reeds door al Zijn zuiver menschelijk begeeren, en door al Zijn mannelijk zinnen, en door heel Zijn Middelaarslust heen, zijn interrupties geplaatst! ‘God zij U genadig: Wat gij U oplegt, moet in geen geval gebeuren.’

En nu heeft Christus *weer* een mijlpaal, weer een hoogtepunt, bereikt. Hij staat thàns gedoopt te worden, niet met water, maar met doodend *vuur*. Hij is nu van den aanvang van Zijn Middeaarstaak, tot het einde hier beneden gekomen. Nu Hij hier, in de andstreek van Caesarea Filippi, als Profeet zijn katheder beklommen heeft, nu is die katheder, om zoo te zeggen, *het einde van het begin,* en het *begin van het einde* in Zijn Middelaarsstaat van vernedering.

En zie, *nu is er wéér een satan*. Een satan, wel is waar, van vleesch en bloed, *maar een satan dan toch*. En wéér is er die interruptie van helsche drift: Wat God wil en als noodzaak stelt, dat zal in geen geval gebeuren.

Is dat geen lijden?

En is er geen plaats nu voor den toorn?

Doch er is meer. Christus, die de eenheid ziet in *Zijn* levenswerk, ziet ook den climax in *Gods* werk.

Eéns dreef Hem de Geest, na den doop, dat hoogtepunt, de woestijn in, den Satan tegemoet. Nu drijft die Geest Hem bij dat tweede hoogtepunt Simon Bar-Jona, dien anderen satan, tegemoet. Daar is een verbijsterende regelmaat in de fuga van Gods toorn. Het is de *Heilige Geest,* die de weerspannige hand van Simon Petrus legt aan den rand van den katheder, waarop Jezus staat en leert. En het is voor den Heiland, die van liefde voor *menschen* brandt, *veel zwaarder,* een satan van vleesch en bloed te ontmoeten, dan te staan tegenover den éénen Satan, die louter geest is. Is Hij *zelf* niet 'vleesch en bloed?' Is Hij niet degene, die Simon Bar-Jona *vriend* genoemd heeft? En is daarom de oppositie van Zijn *vriend* tégen het werk, dat God den Zoon des menschen oplegt, Hem niet duizendmaal *zwaarder* om te dragen, dan de tegenstand, dien de Geest uit den afgrond hem biedt, Hem en Zijn Vader? Dat de Satan, die in eeuwigheid verdorven is, den walm der zonde den Zoon des menschen in het gelaat laat slaan, dàt is voor Jezus erg. Maar dat Zijn *bruid* satanisch doet en spreekt; dat een *mensch*, voor wien Hij het leven geeft, instrument van Satan wordt; dat op het hoog-geestelijk moment van Jezus' profetie, het vleesch in Simon Petrus wakker wordt, om zijn woord te spreken van verzet tegen de hemelsche wet van *verzoening door voldoening,* - dàt is voor Jezus wel tot nu toe *het zwaarste* leed geweest. Want hij weet het: ditzelfde verzet van het *vleesch* tégen den *Geest* zal Hem straks spijkeren aan een kruis.

Neen, nu redeneeren wij niet meer en interrumpeeren niet meer, als Jezus met sterke stem roept: *Achter Mij, satan!*

Wij kunnen enkel maar zwijgen, bij de groote pijn, die de Zoon des menschen als waarachtige, èn als zondelooze mensch, hier gevoeld heeft. En wij kunnen enkel maar danken, als Hij, de zuivere Middelaar, onmiddellijk in sterk verzet komt tegen de *idée* zelfs, dat Gods raad aan Hem *niet* zou voltrokken worden, of dat het hemelsche plan der verlossing *niet* over Simon en over ons komen zou, met een vredes-geschenk, dat blijft in der eeuwigheid.

Wij leggen de hand op den mond, bij dit verterend vuur van heiligheid, bij deze vlammen van liefde, en bij den bliksem van

deze profetie, die spontaan reageert op een interruptie van satanischen wil en geest, maar die, *in* die spontaneïteit, toch óók weer de onveranderlijke *wet* proclameert, en, zelfs in een onmiddellijke reactie, trouw blijft aan den stijl van Gods gemaakt bestek. Wij aanbidden en loven die spontane reactie, die zonder eenige aarzeling gehoorzaamt aan Gods recht en aan Gods raad van trouw, en die, in elk onvoorzien moment, den zuiveren ronden boog van Gods recht en waarheid ook niet eens met de oogen schendt!

En nu?

Bij den ingang van den lijdenstempel staan gij en ik. En wat nu? Als het nu eens tot *òns* gezegd wordt: *Achter Mij, satan?*

Nu worden wij heel stil, want wij weten het wel: Wij hebben óók dien zwarten naam verdiend. Zoo vaak wij dezen Profeet en Priester en Koning niet gelooven, volgen, dienen, *zijn wij Hem tot een satan*. Want wel is Hij niet meer bij ons, gelijk bij Simon Bar-Jona, maar in Zijn Geest kwam Hij toch naar de wereld weer; en zoo dikwijls wij Hem niet gelooven, of zelfs maar in ons hart een *anderen weg van verlossing* beginnen te verkiezen, bedroeven wij den Geest; en dit woord: 'den Geest bedroeven,' is de nieuwtestamentische vertaling, *na* het Pinksterfeest, van wat *vóór* het Pinksterfeest heette: 'een satan zijn voor Jezus'.

Ja, óók in òns strijdt het vleesch tegen den geest. Daarom is voor ons, niet minder dan voor Simon Bar-Jona, het voorportaal van Christus' lijdenstempel de plaats der ontzetting, waar de Geest Gods den twist opent tegen ons vleesch.

Dus is het hier ook zwaar ademhalen. Gelukkig, àls wij het zwaar hebben, àls wij waarlijk het benauwd hebben onder de werking van dat satanisch element in ons hart, dat den Werker van ons heil beleedigt met onze overmoedige interrupties.

Wel heel lang moeten wij boeten. Het zal immers in ons blijven, heel den lijdenstempel door, heel ons leven door. Het zal òns gaan, ook al hebben wij den Heere lief, gelijk het Simon Bar-Jona gegaan is, die vandaag als satan afgewezen wordt in het dal der onder-

wijzing, doch dien wij een oogenblik later *wéér* als satan hooren spreken op den berg van de verheerlijking.

En wat zullen wij nu doen? Zullen wij wanhopig heengaan, *ziende op ons zelf?*

Neen, *dat zullen wij niet*. Laat ons terugkeeren, bij het einde, naar het begin van deze overdenking.

Daar, in den aanvang, wezen wij *tweeërlei hoogtepunt*.

Het *eerste* was het plateau op de berghelling van het *onderwerpelijk* leven der geloofservaring en van het leerlingschap bij Jezus. Op dit ons hoogtepunt hebben *wij,* mèt Simon Bar-Jona, àlles, àlles bedorven.

Maar als de walm van de hel - want die is hier immers - is weggetrokken, en als de toorn van Christus' woord den nevel van Simons onverstand heeft uiteengescheurd, dan zien wij op dat andere, dat *tweede* hoogtepunt van den berg van het *voorwerpelijk* heil nòg *Jezus staan,* niet van ons beschadigd, Profeet, Priester en Koning in zuiverheid en deugd.

En bij den aanvang van het lijdensverhaal is het ons een uitnemende troost, te weten, dat *Hij* Zijn hoogten zuiver houdt, en door den eeuwigen Geest pal blijft staan en onbewogen op den drempel van den lijdenstempel, als zelfs een *rukwind* van de hel Hem geen duimbreed van Zijn plaats doet wijken.

Hoofdstuk II. Satan op de hoogte der heerlijkheid.[1)]

> *En Petrus, antwoordende, zeide tot Jezus: Rabbi! het is goed, dat wij hier zijn; en laat ons drie tabernakelen maken, voor U éénen, en voor Mozes éénen, en voor Elias éénen. Want hij wist niet, wat hij zeide; want zij waren zeer bevreesd*.
> MARKUS 9:5 en 6.

GELIJK in alles Gods openbaring proces-matig werkt, en dagelijks meer haar kiemen gaat vol-dragen, zoo is er óók in het verhaal van Christus' lijden een opklimmende lijn; en de climax is er, óók in de verscherping der contrasten.

Dat blijkt ons wel, zoodra wij, hetgeen onze tekst van nù ons zegt, trachten in te denken.

Wij moeten daartoe den draad eerst even opvatten, daar, waar wij in het voorgaande hoofdstuk gebleven zijn. Toen zagen wij Christus door den Geest gedreven naar Caesarea Filippi, en wij vonden Hem daar in het gezelschap van ‘den satan’, die Zijn werk verhinderen wilde. Thans zien wij Hem weer. De Geest drijft nú Hem uit naar den berg der verheerlijking. Maar het aangrijpende is daarbij, dat ‘die satan’ *wéér* mee naar boven gaat. Dat Jezus *zèlf* den man, dien Hij ‘satan’ genoemd heeft, met zich mee *neemt,* bergopwaarts, en dat Hij hem zelfs onder het drietal uitverkorenen, dat van heel nabij alles zien mag, een plaats toewijst, - dat alles geeft aan het verhaal, menschelijk gesproken, dadelijk een bizondere spanning.

1) Dit hoofdstuk handelt nog niet over het gesprek, dat tusschen Mozes en Elia en Christus gevoerd werd; daarover loopt evenwel hoofdstuk VI.

Satan heeft in Simon Bar Jona zijn hand gelegd op den katheder van Jezus, toen Hij Zijn lijden, en de wet daarvan, aan de jongeren leerde. Dáárin was al de schrijning van een scherp contrast.

Maar *nù* wordt de kleur van het verhaal nòg donkerder.

Want nu zal niet de mensch *Jezus* in de spreektaal van den dag aan de discipelen, die van beneden zijn, rustig en betoogend Zijn lijden prediken, maar de *hemel zelf* zal zich daartoe ontsluiten. Mozes en Elia zullen afkomen van de hemelsche hoogte en op een hoogen berg Christus toonen Zijn lijdens- en Zijn stervensweg.

Niettemin, ook in dit uur, waarin deze blinkende hemelglorie de scherpste tegenstelling gaat vormen met de duistere schaduwen van het kruis, dat komt - ook in dit uur mag die ‘satan’ van vleesch en bloed meekomen. Ja, hij *moet* zelfs meekomen. Christus *kiest* hem, om mee te *gaan;* en de Geest drijft *Christus,* om Simon mee te *nemen*. Want ook nu moet de Zoon des menschen de keus van Zijn offerande, die Zijn volk zal zaligen, handhaven met profetische en scherp-bewuste priesterlijke barmhartigheid en met koninklijken vasten wil, zelfs tégen het ‘satanisch’ opponeerend roepen van Zijn bruid-kerk in.

En, heeft de satan, die Simon Bar-Jona heette, eerst in Caesarea Filippi, op *negatieve* wijze zich *tegen* het lijden en den *dood* verzet, thans zal hij op *positieve* wijze vragen om prolongatie van het *leven*.

Maar in beide gevallen zal hij een *satan* zijn.

Het is zeer waarschijnlijk, dat bij deze werkelijkheid van *geestelijk* contrasteerende krachten en machten, ook de *natuur* heeft moeten medewerken, om op haar wijze de felle tegenstelling uit te beelden. God, die de Opperkunstenaar is, weet trouwens altijd, niet het minst in Jezus' lijden, de *natuur* op haar wijze de taal te laten spreken, welke in het zelfde uur de Geest laat hooren. Zóó is het verstaanbaar, dat velen meenen, dat hetgeen ons verteld wordt van Christus op den berg der verheerlijking, in den *nacht* heeft plaats gehad. Volgens het verhaal van Lucas, ging Jezus den berg op, óók om te *bidden;* en wij weten, dat Christus meer dan eens juist den nacht uitzocht voor het gebed. Bovendien vinden wij de discipelen

straks door den slaap overmand. Ook dat schijnt op een nachtelijk tafereel te wijzen. En als wij dan daarbij bedenken, dat, den volgenden dag, de Meester, met de discipelen van den berg afkomend, een tafereel ontmoet van een radeloozen vader bij een doodzieken jongen, dan is het óók al weer dáárdoor waarschijnlijk geworden, dat het verhaal, dat ons nu bezig houdt, ons verplaatst in den nacht. Dan blijft er immers ruimte over voor de uren, die noodig waren om den berg weer af te dalen, en die verloopen zijn tusschen het oogenblik van Christus' metamorfose èn de ontmoeting van dien armen vader met zijn doodzieken zoon overdag.

Indien het nu waar is, dat God zelf bij nacht dit tafereel arrangeerde van Christus met twee hemelboden en enkele verbaasde discipelen, dan wordt de spanning van het verhaal nòg weer grooter. Want wij denken dan terug aan den Kerstnacht, dien Kerstnacht, ‘schooner dan de dagen’. Toen de Kerstnacht was gedaald over de velden van Bethlehem Efratha, toen kwamen de engelen om het donker van den nacht te snijden met het licht van den hemel. Datzelfde gebeurt ook nu. Alleen maar, het waren toen de *engelen* slechts, maar vandaag zijn het de *menschen,* die het licht uit den hemel naar de aarde dragen, en het naar alle kanten uit doen stralen. Een engel is veel, een mensch is meer. Toen het Kerstfeest was, toen hebben de engelen gesproken *over* den Christus, die zelf nog maar een *kind* was. Maar nu komen daar twee menschen, die staan voor Gods aangezicht, en die dus als verloste menschen dichter bij Hem staan dan de engelen, - nu komen de menschen, zeg ik, Mozes en Elia, niet maar, om te spreken *over* den Christus, doch om te spreken *mèt* den Christus, over ‘Zijn uitgang te Jeruzalem.’ En die Christus zelf is geen kind meer, maar de *man*, rijp tot de groote daad.

Doch nu wij zóó den hemel bezig zagen, om aan dit tafereel een groote spanning te geven, *nu vooral* is het ons een oorzaak van diepe schaamte, te ontdekken: dat *van de zijde van den hemel* alles heerlijker is gemaakt dan ooit te voren, doch dat wederom *van den kant der menschen* het bederf ingedragen wordt in deze smettelooze heerlijk

heid. Een satan in Caesarea Filippi, - dat is erg. Maar een satan op den berg van Christus' heerlijkheid, dàt is erger. Het is altijd erger, mòrgen te zondigen, dan vandaag, want elke dag geeft overvloediger genade, en maakt de overtreding daarom meerder.

Wij zullen niet breed ingaan op wat Simon Petrus hier zegt. Het verhaal is bekend. De hemel heeft zich geopend. Twee lichtende gestalten, die straks Elia en Mozes blijken, hebben zich geopenbaard op den berg, waar Jezus God ontmoeten wilde; en zij hebben in den glans van hun hemelschen gloed óók den Zoon des menschen gezet.

Want dit is nog hunne ure. Omdat op aarde nog is de macht der duisternis, rondom den Zoon des menschen, daarom kunnen - o onverdraaglijk privilege! - daarom kunnen nog de menschen - de minderen - den Zoon - den Meerdere van allen - deelen laten in hùn heerlijkheid, hem zetten in hùn glans.

Door deze uitstraling van het hemelsche licht zijn de drie discipelen, Petrus, Jacobus en Johannes, plotseling uit hun slaap opgeschrikt. Want hun oogen waren bezwaard geweest. Zij ontwaken, wrijven zich de oogen uit, en zwijgen. Maar *Simon* zwijgt niet lang. Ineens heeft hij zijn woord bij de hand. ‘Meester’, zegt hij, ‘dat treft goed, dat *wij* hier zijn. Laat ons drie tabernakelen maken: één voor U, één voor Mozes, en één voor Elia. Wij zullen drie noodverblijven inrichten’. Want blijkbaar bedoelt hij met die tabernakelen tentjes, die hij haastig van twijgen en takken en loof in elkaar zetten wil. Geïmproviseerde noodverblijven dus.

Nu moeten wij van dit verlangen van Petrus niet *meer* zeggen, dan te zeggen valt. Sommigen hebben over dit haastig gesproken woord heel zwaarwichtig geredeneerd. De één heeft gezegd, dat Simon het Oude Testament (vertegenwoordigd in Elia en Mozes) en het Nieuwe Testament (in Christus hier aanwezig) aan elkaar verbinden wil, zonder dat er een wettige overgang zou zijn van het eene naar het andere. Anderen hebben gemeend, dat Petrus hier het pleit voert voor de wereld-ontvluchting; en dan worden, gewichtig genoeg, zijn drie geïmproviseerde tentjes een soort prototype van het kloosterwezen en van de kloostercel. En zoo

werd er nog wel meer uit dit woord gehaald dan er in lag. Aan dergelijke fantasieën verspillen wij geen woord.

Dit neemt niet weg, dat toch in Petrus' onbedachtzaam spreken heel wat uitgedrukt ligt. Uitgedrukt, niet met bewustheid door hem zelf, want ‘hij wist niet wat hij zeide’, maar uitgedrukt door God, die door dit wondergezicht *uit* Petrus haalt, wat er *in* hem ligt; God, die ook nu de historie maakt, en die eerst door den Geest Christus en Mozes en Elia in Petrus' gezelschap op een berg tezamen bracht, en die nu door denzelfden Geest het bericht daarvan opteekent in de Heilige Schrift. Gaan wij in *Zijn* licht de dwaasheden van Petrus bezien, dan treffen ons al dadelijk twee dingen.

In de eerste plaats: hoe *dwaas* is Petrus' voorstel. Wat is dat eigenlijk, noodwoningen voor hemelgasten te willen bouwen, gelijk eens iemand schreef? Wat is dat, hemelgezanten te willen brengen onder een veilig afdakje van geïmproviseerde hutjes? Men kan even goed het licht in een kruik, of de zon in een kooi besluiten. Wil Petrus hier, zóóveel voet boven den beganen grond, een soort receptie houden, gearrangeerd door de aarde voor de kinderen des hemels? Een receptie dus, waarbij de aarde den hemel ontvangt? Maar Christus zelf heeft het hem heel anders geleerd. *Hij* spreekt van een *hemelsche* receptie, ten dienste van de aarde, waarbij dus de hemel de aarde ontvangt. Want Hij laat de geloovigen hopen, dat eenmaal de zaligen hen mogen ontvangen, niet in geïmproviseerde tabernakelen van Petrus' fantasie, maar in de eeuwige tabernakelen daarboven. Dat is dus precies andersom dan Petrus wil. Ja, het is toch eigenlijk wèl dwaas.

Maar er is meer. Niet alleen is er dwaasheid, maar er is *zonde* in Petrus' woorden. Al spreekt Jezus de woorden niet uit, er *is* toch nu weer plaats voor een stem, die verwijten gaat: *Achter Mij, satan*.

Hiermede loochenen wij niet, dat in Petrus' woorden ook een groote *liefde* aan het woord komt. Wat is hij bereidwillig tot den dienst! Aan hutten voor de andere twee discipelen en voor hem zelf denkt hij niet. Als maar de Meester met Zijn hemelsche Gasten geborgen is! Waarlijk, hier is een liefde, die juist in *haarspontane* woord en in haar groote *naïviteit* zich onbevangen geeft. Het is

voor deze liefde een van zelf sprekend ding, dat iedereen àlles voor Jezus overheeft. Immers, bij voorbaat rékent Simon Petrus er al op, dat, wanneer hij voor Jezus werken gaat, de anderen onmiddellijk gretig zullen meedoen. Laat *ons* tabernakelen bouwen. Het treft, dat *wij* hier zijn. Hier is een sterke liefde voor het licht en een groote lust, dien de leerling aan den Meester heeft.

Niettemin, dit neemt niets weg van wat wij zeiden, toen wij Simons voorstel *zondig* noemden. Wat hij wil, is: *het schoone uur vasthouden*, dat hier beleefd wordt. En daarmee gaat hij *in* tégen het groote thema van het onderhoud, dat hier tusschen Christus en de twee hemelboden gevoerd wordt. Elia en Mozes plaatsen Christus voor Zijn naderend sterven. Zij confronteeren Hem met het kruis, en met den nacht, en met den dood. Maar Simon Petrus wil vasthouden deze schitterende kroon, en uit-rekken dezen blinkenden nacht van licht, schooner dan de dagen, en fixeeren, binden, deze uitbundigheid van hemelsch leven. Zon, sta stil aan den anderen kant der wereld, en gij maan, boven deze blanke toppen van licht!

En terwijl Jezus Christus, óók nog in het aangezicht van hemelsch *licht* en *leven, kiest* den vrijwilligen *dood* en de helsche *duisternis,* daar komt wéér Simon, die satan van vleesch en bloed, en hij houdt Hem tegen, en zegt tot Hem: Meester, verleng dit uur van licht en leven; maak van dit moment een onvoltooid tegenwoordigen tijd, en laat ons de wereld vergeten en de menschen vergeten en den tempel, en de massa, en Israëls volk, en het diepe dal van lijders en klagers vergeten; zeg tot dit schoone uur: O, toef nu nog, gij zijt zoo schoon.

Laat ons niet voorbijzien hier, dat dit alles voor Christus' menschelijke ziel een zware verzoeking beteekent. Want al wat in Hem is, hijgt naar het licht en hunkert naar het leven. Ook *Zijn* ziel zou, indien zij maar een oogenblik zich losmaakte van haar ambtelijke geestelijke roeping, de prolongatie wel gaarne willen van dit hemelsch gezicht. *Daarom* is hier dan ook de *satan* weer, die verzoekt. Indien de Heiland, al was het ènkel maar met gedàchten, van zich af zou hebben willen zetten hetgeen God met haast op

Hem af laat komen op Golgotha en in Gethsémané, dan ware Hij ontrouw geweest aan Zijn roeping; dan was er een hiaat geslagen in den gang van Zijn gehoorzaamheid, en wij allen waren met Hem verloren geweest. Een Christus, die *nà* het kruis verheerlijkt wordt, zal *Gods* triumf zijn; maar een, die *vóór* het kruis verheerlijkt zou willen worden, zou een triumf van *Satan* zijn geweest.

Daarom is hier het contrast wel scherp. Hier staat, rondom den Christus, Zijn *kerk*. Doch in twee deelen valt die kerk uiteen: een strijdende en een triumfeerende kerk. Ze zijn nu beide hier. De triumfeerende kerk is vertegenwoordigd in Elia en Mozes, en de strijdende kerk in Simon Petrus. De triumfeerende kerk trekt lijnen van eeuwigheid. De strijdende sanctioneert een plotseling opkomenden dwazen inval. De triumfeerende legt den Menschenzoon voor: het bestek van het vast gebouw van Gods recht. De strijdende wil hutjes van grillig bedenksel improviseeren. De eene loopt de wegen langs van Gods eeuwige gedachten, de andere draagt een warbeeld aan van Petrus' arme doffe hersenen. Háást heeft de hemel; zie maar hoe hij geperst wordt, totdat alles volbracht zij. Hij zendt zijn eigen grootste boden uit tot de plaats, waar Jezus toeft en bidt. Maar Petrus heeft den tijd nog wel. Alles wat in het wijde heelal geestelijk is, mobiliseert den Christus, maar Simon Petrus zegt: Rabbi, toef nog wat, en wees nog maar wat immobiel.

Waarlijk, wie een zintuig heeft, om het klimaat van de geestelijke wereld aan te voelen, die zegt: hier is een critiek moment: hier is de crisis van tijd en eeuwigheid.

Vraagt soms iemand, wat wij er aan hebben, dwaze bedenksels van Simon te overwegen, laat hem liever dan vragen, waarom de *Heilige Geest* in de Schrift ze voor ons opteekent. Dat is niet geweest, om interessante stof te leveren aan een amateur, die zielkundige studies maakt, ‘naar aanleiding van’ het ‘geval’ van Petrus, en een experiment van diens opwelling van dwaasheid, maar dat is geschied voor wie de dingen zien wil in het licht van Christus en van de Schriften.

Wij denken hier aan een schilderij van Rafaël in het Vaticaan te Rome. Daar zien wij op het doek een fel contrast van licht en donker. Benéden is het donker, want daar is een maanzieke jongen, een wanhopige vader, en een schuwe samenscholing van machtelooze discipelen. Maar één wijst er *naar boven* toe, want *daar is het licht. Op* den berg, bóven aan, dáár staat de Meester, en Hij baadt in het licht.

Zóó verdeelt nu Rafaël op zijn schilderij de lichte en de donkere partij. Het licht *boven*, het donker *beneden*.

Maar de *Heilige Geest* heeft in het evangelisch verhaal het nog ànders gedaan. Op dien éénen bergtop *zèlf* is het *zoowel* licht als donker. Van de zijde van God en van den hemel en van den Christus is het àlles *licht*. Maar ook nu weer is van de zijde van Simon Petrus, en van de strijdende kerk, àlles donker. En dàt moeten wij leeren zien. Zóó eerst wordt Christus ons *noodig*. Dàn eerst, als wij weten, dat wij zelf optornen tegen ons eigen heil, en dat wij 'de satans' zijn van nature, die ingaan tegen Gods gemaakt bestek, dan eerst zullen wij Christus noodig hebben als een volkomen Heiland.

Nog eenmaal herhalen wij het: de schoone Kerstnacht is ver overtroffen door den nacht der verheerlijking.

Maar - hoe vaker wij dat zeggen, hoe dieper wij ons schamen.

Want dit *was* immers hetgeen de nacht der verheerlijking boven den Kerstnacht voor heeft, dat Christus nu de *menschheid* bij zich heeft, Zijn kerk, Zijn bruid? Doch ook die kerk ligt hier uiteen geslagen. Voorzoover zij reeds in den hemel is, smelt haar verlangen met dat van heel den hemel samen en toont zij den Christus 'den uitgang, dien Hij volbrengen zal te Jeruzalem.' Maar voorzoover zij nog op aarde is, weet zij het niet en verstaat zij het niet. Zij is gelijk Simon Petrus: midden in de geweldigheden geplaatst van Gods raad en welbehagen, doch zij droomt er niet van; en àls zij nog wat zegt, dan is het dwaasheid en zonde. Zóó ligt alles uiteen geslagen. Strijdende kerk en triumpheerende kerk, vleesch en geest; menschelijke naïviteit en hemelsch systeem; opwelling van beneden en het Groote Plan van boven.

En maar één is er, die de eenheid brengen kan in wat uiteen geslagen ligt: *Jezus Christus*.

Wij moeten dan ook voor ons zelf van dit alles leeren willen. Wat in Simon Petrus *goed* was, moet indien het in ons is, bij ons leiding ontvangen; en wat in hem *slecht* was, moet, aangezien het in ons zéker woont, bij ons worden uitgezuiverd.

Daar was in Petrus ongetwijfeld iets goeds. Wij wezen er reeds op. Trouwens, onze tekst geeft een fijn trekje als hij zegt, dat Simon Petrus zijn voorstel deed: *antwoordende. Waarop* antwoordde hij eigenlijk? Er was hem niets gezegd en ook niets gevraagd. Hij had nauwelijks de oogen uitgewreven, of hij had zijn woord al bij de hand. Maar toch heeft dat kleine woordje: *antwoordende,* een fijnen zin; want Simon Petrus *voelt,* dat àlles, wat hier op den berg gebeurt, *hem persoonlijk aangaat;* en dat is de directe, primordiale waarheid. Elk heilsfeit, iedere hemelboodschap, elke genadedoorbraak, elk oordeelsgerucht, kortom: elke openbaringscrisis gaat ons persoonlijk aan; en wij hebben van Petrus dit te leeren, dat onmiddelijk, *als God iets doet,* er voor òns ook wat te doen valt: er moet een ‘antwoord’ komen. *Feiten* zijn woorden van *God*. En woorden van *God* vergen een ant-woord van den *mensch*.

Maar hoe zal òns ‘antwoord’ goed zijn? Hoe zal de liefde, de ijver, ooit een verstandige ijver kunnen worden?

Dit zal alleen dàn kunnen zijn, indien wij het verhaal tot het einde toe aanhooren, want het loopt uit op deze vermaning: *hoort Hem, hoort Hem*.

Dit immers was tot nu toe het ongeluk van Simon geweest, dat hij te weinig *gehoord* had. En zoolang het hooren, het ernstig hooren, naar Christus' woord ontbreekt, zal onze ijver onverstandig blijven. En zal onze naïviteit en spontaneïteit het bederf indragen in de sfeer van Gods smettelooze heiligheid.

Och ja, als er *ooit* iemand geschikt zou geweest zijn, om, zonder dat geduldig, moeizaam hooren naar kathederwijsheid, iets goeds te profeteeren, dan was het wel Simon Petrus in dit uur. *Hoeveel heeft hij niet voor?* Hij heeft den ijver, hij heeft de liefde, hij

heeft de spontane reactie, die ‘antwoordt’ op de spraak der feiten. Bovendien. hij heeft een *klaar gezicht*. God zelf heeft *zijn oogen verlicht*. Want immers, daar is nog één ding, waarop gij letten moet. Zonder dat iemand aan Simon Petrus *gezegd* heeft, wie daar op dien berg bij Christus aanwezig waren, *weet hij het aanstonds*. Hij wéét het, met volkomen zekerheid: die ééne, dàt is Mozes; en die andere, dàt is Elia. Hij heeft ze nooit gezien. Maar hij weet het, omdat in dit oogenblik van louter wonder God zijn oogen verlicht en hem een onmiddellijk vermogen van aanschouwen schenkt, dat slechts in een uur van apocalypse, of in momenten, waarin de eeuwigheid raast door den tijd, aan een menschenkind gegeven wordt. Niet waar, dat zijn alle heel bijzondere voorrechten, die Simon genieten mag boven anderen. Waarlijk - *wanneer* ooit iemand de waarheid direct zou kunnen grijpen, en den wijn der hemelsche vreugde onmiddellijk drinken, *zonder het gehoor van het gepredikte woord,* dán zou het nu wel Simon Petrus moeten zijn.

Maar toch, ondanks alles komt er - een dwaasheid en een zonde.

En nu is het onze beurt om het hoofd te ontblooten en te beven voor de stem, die uit de wolken spreekt: Deze is Mijn geliefde Zoon, hoort Hem, hoort Hem. De satan, die den katheder van Jezus al te haastig heeft geschonden in Caesarea Filippi, heeft zoowaar nóg te weinig gelet op het woord van Jezus. Hij heeft nóg te weinig geleefd bij en uit de centrale gedachten van Jezus' profetisch onderricht, dat het lijden n.l. *de groote noodzaak* in de wereld is, en dat het daarom haastig komen moest, zonder uitstel, zonder afstel. En nu dreunt God, dwars door den nacht en den nevel van Simon Petrus en van de dwaze kerk heen: *hoort Hem, hoort Hem*. Loopt niet weg van den katheder, waarop Jezus staat en leert, ja zelfs *zittend*[1)] leert, maar hoort Hem aan ten einde toe.

Zoo verbindt God het vleesch geworden Woord aan het schrift geworden Woord, en laat het eene niet zijn, zonder het andere.

1) D.w.z. rustig doceerend, als een meester die den tijd neemt voor zijn leerlingen (de klaarblijkelijkheid der openbaring, de ingang van de openbaring tot ons ‘menschelijk vlak’!)

Hoort *gij* het nu óók, enthousiasten? Mystieke zielen? Haastige naturen? Naïeve kinderen? Opwellings-menschen? Wandelaars in uw eigen licht, hóórt gij nu, wat de hemel zegt? ‘Hoort Hem, hoort Hem!’ Petrus' *onmiddellijk gezichtsvermogen,* om zóó maar hemelboden te herkennen, gij hebt zoo iets heerlijks ook begeerd misschien, maar naar het *Woord* moet gij heen. Het Woord is meer dan Petrus' verlichte oog. Simons *haastige antwoord,* gij zijt er jaloersch op, mogelijk, maar naar het *Woord* moet gij heen. De *vrees,* de *ontsetting,* waarin Simon met de anderen verkeerde, (want zij waren allen bevreesd) hebt gij misschien aangezien als den besten zielstoestand, die u ontvankelijk kan maken voor het recht verstaan en begrijpen van de hemelsche werkelijkheden. Maar het einde is telkens weer: gij moet naar het *Woord* terug.

En, *àls* dat het einde is van dit alles, ook bij ons? Dan is het ons goed. Dan laten wij den katheder bij het kruis van Jezus staan. Dan zullen wij onze naïviteit en spontaneïteit nooit ongecontroleerd het woord durven laten nemen in Jezus' heilige tegenwoordigheid, doch daarmee wachten, zóólang, totdat eenmaal de hemel ons gerecipieerd heeft (en niet wij hem) in de eeuwige tabernakelen. Dan zullen wij uitzien, naar dien beteren dag, den dag der eeuwigheid, wanneer uit de strijdende kerk de zonde en de dwaasheid geheel zullen uitgeschroeid zijn.

En dan, *dàn* is daar weer het recht, om spontane opwellingen onmiddellijk te volgen. Want dan zal de wet in ons hart geschreven zijn. Dan zal het recht der *spontane* handeling, die eens het oude paradijs een lusthof blijven liet, in het nieuwe paradijs weer ons van God gegeven zijn. Dan slaat opnieuw het uur, waarin èlke vorm, dien wij *zóó maar* grijpen zullen, aan het wezen der heilige dingen een passende uitdrukking geven kan en zal. Dan, wanneer Simon Petrus door het gepredikte Woord, dat hij ten einde toe gehoord zal hebben, volkomen geconformeerd zal zijn aan Elia en Mozes, door en uit den levenden Christus, dàn mag hij zijn tabernakelen bouwen, zoo haastig hij maar wil. Want èlke tabernakel zal daar *boven* den stijl vertoonen van Gods groote ééne tempelhuis.

‘En de Heere zal over alle woning van den berg Zions, en over

hare vergaderingen, scheppen eene wolk des daags, en eenen rook en den glans eens vlammenden vuurs des nachts; want over alles wat heerlijk is, zal eene beschutting wezen. En daar zal een tabernakel zijn tot eene schaduw des daags tegen de hitte, en tot eene toevlucht en tot eene verberging tegen den vloed en tegen den regen' (Jesaja 4:5-6).

Wij scheiden van dit tafereel, en wij weten, dat, indien wij *alleen* van Simon spreken, dit schilderij van den Heiligen Geest ons niet duidelijk wordt in haar bedoeling. Eveneens, dat, indien wij *enkel* op den Christus zien, de bedoeling van den hemelschen Auteur van dit verhaal evenmin ons doorzichtig wordt.

Maar laat ons den Geest gunnen, wat wij Rembrandt ook hebben gegund, zoo vaak wij voor zijn schilderstukken staan. Bezien wij een werk van Rembrandt, dan willen wij licht en donker *tegelijkertijd* gaan zien, wij grijpen die twee met de oogen, opdat zóó de ééne gedachte van den geest van Rembrandt ons gevangen moge nemen.

Laat u zóó gevangen nemen, door den Geest Gods, die *niet* over *Simons* dwaasheid gesproken heeft, en óók niet over *Christus'* heerlijkheid, maar die ze *naast elkaar* zet, in scherp contrast: de dwaasheid van den zondaar en daartegenover de wijsheid van onzen grooten Profeet; de naïviteit, die zich zelf ten doode bidt, en daartegenover het vast bestek van Gods raadsbesluit, dat ons ten leven leidt in Christus Jezus, onzen Heere.

Hoofdstuk III. De dienende engel onder de Satanische wolven.

> *Maria dan, genomen hebbende een pond zalf van onvervalschten zeer kostelijken nardus, heeft de voeten van Jezus gezalfd.*
> *Jezus dan zeide: Laat af van haar; zij heeft dit bewaard tegen den dag Mijner begrafenis*.
> JOH. 12:3*a* en 7.

DAAR zijn menschen, die gewoon zijn, het lijden van den Christus te zien als één doorloopende reeks van de meest dramatische gebeurtenissen, een reeks die dan echter af en toe, met Gods permissie, onderbroken wordt door een enkele idylle. Zulk een idyllisch intermezzo brengt dan een pauze, zoo nu en dan, in dat groote geheel van bloed en zweet, van strijd en tranen. Zoo'n idyllische pauze is dan voor sommigen de zweetdoek van Veronica, voor anderen de engel, die den Heiland versterkt in Gethsemané, en voor zeer velen de zalving van Jezus' voeten door Maria in Bethanië, waarover wij thans willen spreken.

Indien deze opvatting van den zin van het lijdensverhaal juist zou zijn, dan was er ongetwijfeld stof genoeg aanwezig voor een ragfijne novelle en voor een zoet liedje van liefde. Hier is een vrouw, die als offerande duren nardus, en dan het fleschje er bij, den Heiland biedt uit een hart, dat overvloeit van liefde. Hier is een huis, dat van den reuk der zalf vervuld wordt. Hier is een priesteres, wier naam is Maria, en die den opperpriester onzer belijdenis met zalfolie het kleed doortrekken gaat, terwijl het de liefdegeur dierzelfder

olie is, die haar eigen kleed doortrokken heeft, en nu ‘elk tot liefde nopen’ moet.

Toch voldoet deze opvatting van den zin der Schrift ons niet. De man, die hier een novelle zou willen schrijven met behulp van de sobere gegevens der Evangelisten, zou toch moeilijk klaar kunnen komen, tenzij hij zijn fantasie liet spelen; maar dat zou hier beteekenen, dat hij het verhaal gaat schènden. Immers, daar is zooveel onzeker. Wij weten nog steeds niet precies, hoe dat verhaal van de zalving te Bethanië is in te voegen in heel de geleding van het verhaal van de laatste lijdensweek, die Christus op aarde heeft doorleefd. Onzeker is ook de datum, waarop het gebeurde. Niet geheel zeker is ook het bedrag, dat voor dien nardus is betaald. Wij kennen den prijs van het offer niet, een prijs, die wel door Judas in cijfers uitgedrukt genoemd wordt, maar die ten eerste slechts op een ruwe taxatie van dezen, overigens bekwamen, taxateur berust, en die bovendien ook onzeker blijft, omdat wij de waarde van de munt van die dagen en den toen geldenden levensstandaard niet geheel kennen. Zelfs is dit nog onzeker, of Maria, die Jezus met haar nardus zalfde, *alles,* wat in de flesch was, opgebruikt heeft, dan wel, of nog een deel van den inhoud bewaard is gebleven; zoodat nog steeds de eene uitlegger van den ander verschilt, wanneer het loopt over de vraag, of Jezus' woord: ‘Zij heeft dit bewaard tot den dag Mijner begrafenis,’ slaat op heel den inhoud van Maria's nardus-fleschje, dan wel op dat laatste restje, dat in de flesch achterbleef misschien.

Waarlijk, wie deze gegevens tot een novelle zou willen omwerken, heeft geen genoegzame hulp van de Evangelisten. Want het evangelie schrijft geen roman, noch een fragment daarvan, en ook geen novelle, maar het is de beschrijving, door openbaring gegeven, van Gods werk in Christus Jezus.

Anderen zijn er, die zich niet bij den bijbel neer kunnen zetten, zonder *zielkundige vraagstukken* op te werpen, en deze dan op hun manier op te lossen.

Zij, die dàt willen, kunnen ook ongetwijfeld, als het verhaal daar

ligt van Maria's zalving, lang, en op zeer interessante wijze, zichzelf ermee bezig houden. Hier is een vrouw, die aan Jezus verbonden was, door een zeer intieme, en over jaren loopende, verhouding van geestelijke liefde. Dan is hier een klein gezelschap bijeen in het huis van Simon, die vroeger melaatsch geweest is, maar waarschijnlijk door Jezus was genezen, en wiens huis nu, hetzij hij nog leeft of reeds gestorven is, de vergaderplaats blijft van dezen intiemen kring met Jezus in het midden. Eindelijk is hoofd en hart van alle hier aanwezigen nog vervuld van ontzag voor het Wonder; want Bethanië is de plaats, waar kort geleden Lazarus is opgewekt door Christus. Men ziet het, er is stof genoeg, en er is ook complicatie genoeg, en er is impressie en expressie genoeg, voor een zielkundig ontwerp.

Toch zullen zij, die zóó willen, niet genoeg hebben aan de bijbelsche gegevens, ook niet op dit punt. Daar blijft zooveel over, dat ons niet helder is. Reeds de enkele daad, waar het hier op aan komt, is nog nooit volkomen duidelijk geweest. Vooral de vraag, of Maria in een *spontane opwelling* van offerende liefde haar nardus-fleschje neemt en breekt, en zijn inhoud over Jezus' lichaam uitstort, dàn wel, of zij dit plan *van tevoren beraamd* heeft, en of zij de zalf *opzettelijk* voor dit doel *gekocht* heeft, - vooral die vraag, zeg ik, is nog niet met zekerheid te beantwoorden. Want wel legt onze Statenvertaling Jezus de uitdrukking in den mond: ‘zij heeft dit *bewaard* tot den dag Mijner begrafenis’, en dit schijnt te wijzen, *niet* op een spontane, naïeve, maar wel degelijk op een *weloverwogen* handeling, máár: onmiddellijk moet hierbij opgemerkt worden, dat de lezing en vertaling van den tekst op dit punt niet geheel zeker is. Het *kan* dus zijn, dat Maria, dagen en weken lang misschien, heeft geleefd onder den indruk van het naderend lijden en sterven van Christus; en, als dit waar zou zijn, dan is de intuïtieve vrouw den reflexieven man[1)] op dit punt ver vooruit. Maar zekerheid hebben wij niet. Het kan óók wezen, dat niet van haar kant, maar alleen van Jezus' zijde het som-

1) Denk aan *heel* het gezelschap.

bere woord van *begrafenis* in dit gesprek en dit huis ingedragen is.

Kortom, ook hij, die aan den bijbel stof voor een zielkundige analyse ontleenen wil, zal hier niet met hem klaar kunnen komen. En het is al weer geen wonder. Het evangelie is niet een verzameling van gegevens, theoretisch of experimenteel, noch van sprekende illustraties, bij zielkundige vraagstukken. Het is de beschrijving, uit bizondere openbaring gegeven, van het heilswerk Gods in Christus Jezus.

Nog weer anderen zijn er, die op wéér een eigen manier dit verhaal der zalving plegen te 'bewerken'.

Voor hun besef is de bijbel niet een boek van eenheid, waarin dan beschreven wordt één doorloopende, voortschrijdende, geschiedenis der bizondere Godsopenbaring, - maar zij lossen de Heilige Schrift op in een reeks van geestelijke, stichtelijke fragmenten. Het ééne *Woord van* God, valt voor hen uiteen in vele *woorden over* God; en het ééne *werk* Gods, wordt voor hun gevoel ontleed in afzonderlijke werken, die met God en godsdienst *in verband staan*. Eén van hun meest geliefkoosde werkzaamheden is dan ook het zoeken van parallellen en analogieën en allegorieën in de heilige fragmenten, waarin zij den bijbel verknipt hebben, en in de heilige geschiedenissen. Zoo ontdekten zij, om bij ons tekstverhaal te blijven, een parallel of analogische geschiedenis in het Hooglied, en schrijven sedert boven Joh. 12 met voorkeur deze woorden uit het Hooglied: 'Terwijl de Koning aan Zijn ronde tafel is, geeft mijn nardus haar reuk.' Of ook andere uitspraken uit de Schrift.

En ongetwijfeld, wij geven dadelijk toe, dat er in het liefdeleven van de bruid van alle eeuw, telkens weer offeranden in de hand, en strevingen in het hart, en psalmen in den mond zijn, die alle naar *gelijke* wet, en met *gelijk* rythme, en met hetzelfde refrein tot den bruidegom komen. In zóóverre is hier ook inderdaad plaats voor het zoeken van treffende parallellen en van analogieën.

Toch mag men niet vergeten, dat een bloote vergelijking van Maria's zalving met een episode uit het Hooglied of uit eenig ander bijbelboek, of met eenige andere gebeurtenis, ook *onmiddellijk den*

Goddelijken zin van het evangelie miskent, als men staan blijft bij de vergelijking. Gods werk gaat altijd verder, van minder tot meer, van aanvang tot voltooiing. Wat Hij *vandaag* rondom den Christus doet is *nog nooit* in de wereld er eerder geweest. Het is in zijn diepste wezen iets nieuws, dat maar éénmaal gebeurd is, en ook maar éénmaal gebeuren kàn.

En daarom, óók zij, die aldus den Bijbel 'lezen', en naar allegorieën of naar analogieën zoeken, komen met dit verhaal van Joh. 12 niet gereed. Immers, de nardus uit het Hooglied, en de ronde tafel, waaraan de Koning zit, moet dadelijk 'vergeestelijkt' worden, wil men ze bij dit hoofdstuk te pas brengen. Maar hier is de zalf van Maria, even goed, als het fleschje, dat zij breekt, een 'zintuigelijk-waarneembaar' ding. En wat den Koning betreft, hier in Simons huis zit Hij niet in Zijn *hoogheid,* aan Zijn ronde tafel met Zijn twaalf 'ridders' om Zich heen, - maar Hij staat op den weg naar het *kruis;* en niemand heeft het recht, het bericht van de zalving in Bethanië uit het groote smartelijke verband van de vernedering en den kruisdood weg te rukken.

Neen, ook zóó komen wij niet met dit verhaal klaar. En ten derden male: het is geen wonder. Want het evangelie is geen fragment uit het stichtelijkste boek, dat men zich zoo al denken kan. Het is en blijft de uit openbaring verkregen beschrijving van Gods ééne, voortgaande verlossingswerk in Christus Jezus, Zijn Zoon.

Wij moeten dan ook een anderen weg inslaan.

Trachten wij, dit bericht van nardus en liefde in het verband van het lijdensverhaal te laten staan, dan zien wij *twee* dingen.

Wij zien, ten eerste, *Jezus Christus* in Zijn volle ambtsbediening.

En wij zien, ten tweede, boven Hem weer uit: *God,* die Zijn werk voltooit en de historie consummeert naar haar einde toe.

In de eerste plaats, zoo zeiden we, zien wij *Christus* hier in Zijn *drievoudig ambt*. En in elk van die drie zien wij Hem *receptief* èn *productief,* d.w.z. eerst ontvangende, daarna gevende. Eerst

ontvangende van God, die Hem zendt, en daarna ook gevende aan de menschen, tot wie God Hem zendt.

Om te beginnen is Christus hier als *Profeet*.

En als Profeet is Hij eerst *receptief*. Hij neemt in Zich op het licht van Zijn God; met Zijn gansche menschelijke ziel absorbeert hij de heldere stralen van de openbaring. Als Profeet drinkt Hij uit de bron der Schriften, zet Hij Zijn mond aan de klare fontein van de waarheid Gods, en zuigt Hij zich als het ware zóó vast aan de plaats, waar Gods waarheid haar bron ontspringen laat, dat Hij centraal de waarheid ontvangt en gansch in en uitwendig haar ziet, ondergaat en beleeft. Zóó komt het, dat Christus ook nu in het huis van Simon den melaatsche dóór en dóór uit de Schrift leeft. Een lied van *Jesaja* galmt geheel in Zijn ziel, en geen enkel accoord, geen enkele toon van dit lied, gaat in de door God gebouwde gehoorzaal van Jezus' zuivere ziel verloren. - Wij noemden daar een lied van Jesaja. Want hij is immers de dichter van dat overbekende hoofdstuk, van den ‘Knecht des Heeren’? Dàt hoofdstuk spreekt over Christus' lijden, maar ook over Zijn verheerlijking. Het toont Hem niet alleen, beladen met de smarten van alle menschen, maar ook als triumfator, die ‘zaad zal zien,’ wien geschenken worden toegebracht, voor wien alle schatten zijn in hemel en op aarde. En deze dubbele lijn loopt in Jesaja 53 op één punt samen als de profeet zegt: *Men heeft Zijn graf bij de goddeloozen gesteld (of aangewezen*), *maar - Hij is bij den rijke in Zijn dood geweest*. De profeet voelde het reeds, dat Christus, de Knecht des Heeren, van de menschen zal verwezen worden naar de plaats der schande ‘buiten de poort,’ en dat de overheid, mèt het vulgus, de plaats van den Man van smarten, de grafplaats aanwijzen zal, *uitzoeken* zal, bij de goddeloozen, bij het geboefte van de straat. Maar anderzijds weet hij óók, dat de vinger *Gods,* en de wil der Engelen, en de hand der gerechtigheid, het graf van den Knecht des Heeren wijzen zal bij de *rijken*. Er zal *weelde* zijn, *overdaad, hulde* in het uur van Zijn begrafenis, vanwege de gerechtigheid Zijner ziel, ook in Zijnen dood.

Nu eeren wij den Profeet onzer belijdenis, die zóó zuiver bij de Schriften leeft, en wiens Messiasbewustzijn zóó waarachtig zich elk oogenblik aan de Schrift conformeert, dat Hij onmiddellijk kostbaren nardus, en een dure flesch, en een offer, dat misschien het spaargeld gekost heeft van enkele jaren[1] *betrekt op Zijn begrafenis*. Jezus weet het: zijn graf en de rijkdom hooren bij elkaar. Hij ziet zich al 'bij den rijke in zijn dood.' Hij heeft tot twee maal toe, gelijk wij zagen, zoowel in Caesarea Filippi, als ook op den berg der verheerlijking, de lijn der *vernedering* onverbiddelijk doorgetrokken, zelfs tegen satanische oppositie in, en zoo het woord van Jesaja beleefd, dat men Zijn graf *moest wijzen* bij de goddeloozen. Maar op dit oogenblik zien wij Christus óók gansch verzekerd hiervan, dat Hij een graf zal *hebben* bij den rijkdom. Is dàt geen *leven uit de Schrift?*

Of, nog iets anders. Wanneer de profeet *Zacharia* zijn profetische taak volbracht heeft, dan vraagt hij: *Geef mij mijn loon*. Dan beeldt hij daarin af, hoe God zelf, als de Opperste Herder van Zijn volk, het loon vraagt, dat de dankbare ziel óver heeft voor de teere zorgen van den goeden Herder, die in den profeet Zacharia, straks in *àl* de profeten, bovenal in den *hoogsten* Profeet, Christus zelf, als de Goede Herder komt tot het ware Israël. Dan teekent Zacharia God, zijn Zender, Israëls Herder, die Zijn *recht* op loon gelden laat en die dat recht handhaaft, ook al krijgt Hij maar dertig zilverlingen, d.w.z. het loon der slaven, het loon van den hoon. Welnu, zóó is het ook, dat Jezus Christus, als de meerdere van al de profeten, als de meerdere ook van Zacharia, als *de* goede Herder zelf, Zijn *recht op loon* pretendeert, zonder aarzeling, ook in het huis van Simon den melaatsche. Want daar mag Judas zijn, die in der haast uitrekent, hoeveel de zalf van Maria waard is, en die dan bij zich zelf reeds heeft uitgemaakt, dat dat loon voor Jezus te veel is, Judas, die zelfs reeds bereid is om voor *dertig zilverlingen* den grooten Profeet over te leveren, - maar Jezus

1) Het bedrag beteekende ongeveer het salaris van een gewoon werkman over 300 werkdagen, d.w.z. over een vol jaar. Zie Dr F.W. Grosheide, Komm. op Matth. Amsterdam, bl. 311, noot.

zelf aanvaardt het loon van de driehonderd denaren, dat is (waarschijnlijk) twee en een half maal zooveel in waarde als de dertig zilverlingen, waarvoor Judas Hem verkoopen zal, ongerekend het *hart* van Maria, dat geheel voor den Meester is. Jezus annexeert zich vrijmoedig het loon. Dat is te zeggen: Hij vervult Zijn profetische roeping, want Hij leeft uit de Schrift, en vordert Zijn loon van alle ziel, waarvoor Hij de goede Herder was.

En zie, wanneer Christus, in Zijn profetisch ambt, receptief geweest is, dàn wordt Hij óók *productief*. Treft u dat niet, dat Jezus door de luxe te aanvaarden als passend bij Zijn begrafenis, het *raadsel* in de ziel der jongeren brengt? Hij heeft hun voorgehouden, dat Hij als een *misdadiger* sterven zal, dat de *vloek* van volk en overheid op Hem rusten zal. En in de lijn van dàt onderwijs ligt de voorstelling, *niet* van kostbare zalving, maar - laat ons het in bijbeltaal zeggen - van een 'ezelsbegrafenis', een sleepen en een wegwerpen.... Doch nauwelijks hebben de discipelen op den berg der verheerlijking het woord vernomen: '*hoort* Hem', - en nauwelijks hebben zij aan die stem gehoorzaamd, en zich vermoeid, tot den dood toe, met de idée van Christus' vernedering en vervloeking, of hoor, Hij neemt de *weelde* aan als passend bij Zijn dood.

Waarlijk, deze Profeet is een moeilijk leermeester. Hij gaat van raadsel tot raadsel steeds voort. Nauwelijks is men bij Hem aan het ééne gewend, of het andere, naar het schijnt daarmee in flagranten strijd, komt als nieuw raadsel naar u toe.

Als wij de dingen zóó zien, dan zeggen óók wij op het eerste gehoor: het verhaal van die zalving is zacht en teer; *deze rede is liefelijk*, wie zou ze niet willen hooren? Maar *in het groote verband gezien,* zeggen wij van dezelfde zachte rede: *deze rede is hard, wie kan Hem hooren?* Ach ja, Heere, mijn God, er is ook maar één oplossing: 'hoort Hem, hoort Hem, hoort Hem ten einde toe.'

Ook als *Priester* zien wij hier den Christus optreden.

En eveneens thans is Hij eerst weer *receptief,* d.w.z. Zijn priesterlijke ziel leeft en ontvangt uit God, die haar geschapen heeft. Als

Priester is Hij zoo dóór en dóór *in* Zijn ambt, dat Hij zelf het harde woord *begrafenis* gebruikt, voordat een ander het doet. *Dat* is priesterlijk: zijn eigen begrafenis-kleeding plooien, en de vingeren, de bevende vingeren van de liefde Zijner vrienden, zelf zachtkens schikken tot de acte van begrafenis. *Dat* is priesterlijk, om, al schijnt de zon, en al straalt de liefde uit de oogen van Maria, toch te blijven staan op de hooge brug, die over den afgrond van Zijn lijden gebouwd is, de *oogen* niet naar boven, doch naar beneden, waar de afgrond loeit van den toorn van Zijn God. *Dat* is de priesterlijke bereidheid, die aanstonds *elk* gebeurlijk ding betrekt op lijden en dood, nu het uur daarvan naakt. Zie, een kostelijke parel wordt den Heiland geboden: flesch, en nardus, en tranen, en liefde, groote liefde.... Maar eer men die parel in Zijn hand leggen kan, houdt Hij het étui zelf bij, dat Zijn priesterlijke zin bij voorbaat met rouwkrip van binnen heeft gevoerd, eer het iemand wist of fluisterend dorst te noemen. Deze Priester *houdt profetisch Gods tijd bij* en drinkt priesterlijk uit de bron van het welbehagen Gods, dat thans in de wereld ontwaakt tot de Groote Offerande. Groot van mededoogen is dit heilig hart, dat Gods offertijden aanvoelt met een zuivere, fijne, menschelijkheid.

Maar als Priester wordt de Heiland dan ook weer *productief*. Een goed priester verstaat de kleinen, en bemoedigt de bevenden, en leidt de onzekeren zachtkens naar het brandofferaltaar der dankbaarheid. Zóó nu beschermt ook de Hoogepriester onzer belijdenis het schuchtere gebaar van Maria tegen de critiek der omstanders. Hij beschermt de duif tegen de sperwers en het offer der dankbaarheid neemt Hij gaarne aan. Daarmee troost Hij de ziel, die Hij wonden moet. Want een wonde sláát Hij Maria inderdaad. Ook al zou zij àlles hebben vermoed van het komende drama van lijden en sterven en begrafenis, toch is het zelfs dàn nog een bitter ding, uit Zijn eigen mond dat moeilijke woord ‘begrafenis’ hardop te hooren klinken. Daar zijn immers zooveel dingen, die men zelf vermoedt, maar waarvan de nuchtere, onverholen, openbaring snijdt door de ziel? Niettemin, de Priester Jezus troost Maria. Hij neemt haar offer aan. Hij verzekert, dat haar goede werk blijven

zal. Dat de reuk van dezen nardus niet maar tusschen de vier wanden van het huis van den melaatsche zal blijven hangen, maar de wereld doortrekken zal. En als Priester reciteert Hij in de ooren van deze offeraarster:

> Niets is hier blijvend,
> Niets is hier blijvend.
> Alles, hoe schoon ook, zal eenmaal vergaan.
> Maar wat gedaan werd uit liefde tot Jezus,
> Dat houdt zijn waarde en zal blijven bestaan.

En wat nog meer zegt, wanneer Christus Gods wil ook in de voorbereiding zijner begrafenis over zich komen laat, dan schikt Hij zelf Zijn hart en Zijn zinnen tot den dood, en de Priester in Hem legt in beginsel de handen aan Zijn eigen offerande.

Ook als *Koning* treedt hier Christus op.

In de eerste plaats weer is Hij hier *receptief* in Zijn koninklijk ambt. Zoozeer toch is Hij vastgegroeid met het besef van Zijn koninklijke roeping, dat Hij overtuigd is, gansch inwendig, van blinkende *uitzonderingspositie*. Dit is bij uitstek een koningswoord: *De armen hebt gij altijd met u, maar Mij niet altijd*. Hier leeft Christus uit het recht van al de koningen; want koningen zeggen: *eerst ik, dan gij*. Hier gaat Jezus vóór al Zijn arme broeders en zusters staan, en spreekt gelijk eens Elia deed: ‘Geef mij vooreerst den eersten koek, en eet gij daarna.’ En wel is Jezus hier bezig, voor altijd ruimte te laten aan den priesterlijken dienst der *barmhartigheid:* ‘de armen hebt gij altijd met u,’ - maar als *Koning* verlangt Hij toch, dat de hulde, ook de duurste hulde, voor Hem zal zijn. Vóór alle dingen wil Hij, dat in de ‘civitas Dei’, in den staat van het rijk der hemelen, niet een valsche democratie regeeren zal, die eerst aan de *burgers* denkt, en die dan daarna wat van *hun* tafel valt, opraapt en den koning toewijst, maar dat in Zijn *pijn in de tegenstelling van democratie en monarchie zal overwonnen worden*. De *Koning* is óók *priester*. Als *priester*

geeft, als *Koning neemt* Hij. De *Koning* van het *rijk* is tevens *Hoofd* des *lichaams*. ZIJN *nemen van* den rijkdom der burgers is daarom nooit los van zijn *geven aan* de burgers, *want anders ware Hij geen Hoofd!* Maar anderzijds, Hij *hééft* dan toch het *recht* om te nemen; *anders ware Hij geen Koning*. Dus is het als koning zijn onvervreemdbaar recht, dat hij belasting neemt van de burgers. 'Een duur ornament', zoo smalen tegenwoordig velen, als zij het woord 'koning' hooren noemen. Inderdaad, onze Koning *is* een duur ornament, en Hij weet het. Maar Hij is tevens het *fundament,* en - Hij heeft Zijn eigen prijs betaald, dat is Zijn dierbaar bloed. Een Koning, die op dezen grond als recht voor zich aanvaardt ook het dure offer, dat de liefde in zalige vervoering Hem toeschikt, is van Zijn koningschap in den grond des harten overtuigd.

Maar die zelfde koning wordt dan ook hierin *productief*. Hij neemt het offer aan, dat hoort bij het ambt des konings. Hij wijst de twistende onderdanen - de discipelen - terecht, en treedt nu op als de Schepper van de wereld, die komt tot Zijn eigen bezitting, en die, gelijk Psalm 50 zingt, het goud, en het zilver, en het vee op duizend bergen, als Koning voor Zich opeischt, al is de Koning dan ook de groote candidaat voor het donkerst graf.

En nu ten slotte. Zóó klimt onze aandacht op vàn den Christus tót *God,* die Hem zalft. Het verhaal van de zalving in Bethanië is een onderdeel van heel den arbeid van Gods bizondere openbaring en genade, gelijk deze tot hiertoe gevorderd is.

Ziet gij nog niet de harmonie?

Een satan van vleesch en bloed heeft God Zijn Zoon tot tweemaal toe doen ontmoeten op den drempel van het huis der smarten. Het was de satan in Simon Bar-Jona. Maar dezelfde 'aller-bizonderste voorzienigheid Gods', die den Zoon des menschen heeft samengebracht met den satan, plaatst heden in de gedaante van Maria, een dienenden engel op Zijn pad, en brengt zulk een dienenden engel uit voor Zijn zoekende oogen en Zijn verlangend hart. Die

‘satan’ niet alleen, maar óók deze liturgische[1)] engel komt naar Hem toe in een mensch van vleesch en bloed. Kortom, heel de vleeschelijke wereld, die tegenstand biedt, èn heel de geestelijke wereld, die ‘geschenken brengt’, treedt voor Zijn aandacht, in den alledaagschen vorm van menschelijke woorden en daden.

Opdat dan ook niemand een *pauze* zou vinden in het lijden van Christus, wordt hier aanstonds getoond, dat die dienende engel, wier naam Maria is, haar liturgische verrichting slechts volbrengen kan in het midden van ‘felle stokebranden’. Het aroma van de olie is er, maar de kwade dampen der hel mengen zich er door. Tegen de liturgie van stille aanbidding snerpt hier de critiek, van den één, die met zijn gansche wezen er tegen in druischt (Judas), en ook van de anderen, die nog niet doorzien, hoe God hier bezig is, Zijn Zoon te bereiden tot wat komt. Zoo heeft God Zijn Zoon een diamant aangeboden, maar Hij hecht hem aan het kruis. Wil de Zoon den edelsteen, dan neme Hij Zijn *kruis* op, en kome om Gods wil te doen.

Dus gaat de worsteling tusschen vleesch en geest, tusschen hel en hemel zich verscherpen, niet slechts *in,* doch ook *rondom* den Christus. Ja, ook dat laatste. De satanische oppositie, die zich eerst van Petrus', en thans ook van Judas' mond bediende, eenerzijds, en de liturgische liefdedienst, die uit Maria's offerande spreekt, anderzijds, zij wijzen er op, hoe de strijd van *geestelijke machten in de lucht,* doorgetrokken wordt in de kleine schare van menschen, die daar vereenigd zijn aan de tafel in het huis van Simon den melaatsche. Naar Jezus komen, dat beteekent: het hoofd in onweerswolken steken....

En nu ontblooten wij het hoofd.

Wie heeft onder die allen hier in Simons huis den zin des Heeren verstaan, *dan de Heiland alleen*? En wie heeft den Geest des Heeren te voorschijn geroepen, *dan de Heiland alleen?* Doet de schoenen van uw voeten, want de plaats waar eens de melaatsche lag, is heilig land. Nu is de ziel van den Heiland beklemd geraakt

1) ‘Liturgisch’ = dienend, dienstbewijzend (vooral in het ‘rijks’-verband).

tusschen de botsende geestelijke machten in de lucht, en wordt zij heen en weer geworpen tusschen de geestelijke boosheden, die in de lucht zijn eenerzijds, en de geestelijke energieën van het koninkrijk der hemelen anderzijds. De twee lijnen van Jesaja 53, de lijn van vernedering en die andere van verhooging, komen in Zijn ziel samen en maken er een scherpen hoek, en scheuren er een winkelhaak. Doch in dit lijden blijft Christus onbewogen. Hij zal nu gaan van den drempel in het voorportaal van het huis der smarten; maar evenmin als de harde rukwind van Simons satanisch woord Hem wankelen deed, evenmin drijft de zoete wierookgeur der liefde Hem weer terug naar buiten, den lijdenstempel uit. Zie, Hij komt, o God, om Uwen wil te doen. En in de worsteling van de antithetische krachten van haat en liefde, van satanische wolven en van goede liturgische engelen, is Hij één en ongebroken.

Dàt is, voor wie de Schrift in haar eigen licht wil lezen, iets, schoon de helft niet eens, van den zin van het Evangelie, dat ons schrijft van Maria in Bethanië, die Jezus met nardus zegende.

Want niet van Maria, doch van den Christus wordt hier geschreven.

En, - wat die zalf aangaat: nimmer is in heel de geschiedenis een zalving zóó in stijl geschied. Zalfolie - waarvoor dient ze anders, dan om naar buiten te merken èn naar binnen te sterken den drager van het *ambt,* van profeet, priester, koning? Welnu: *hier is Hij,* in Zijn volle kracht, de Drager van dat drievoudig ambt. Hij heet Gezalfde, Christus Gods, gezalfde met den Geest. En het beteekent voor *Hem* een groote *vertroosting,* en ook een oneindig *mandaat,* en het is voor *ons* een heilige *openbaring,* dat Jezus van Nazareth, dien in die groote, wijde wereld niemand met *olie* zalven wil, wiens ambtelijk recht en vermogen door al wat ‘vleesch’ is, wordt ontkend, *thans* uit de hand Zijns Vaders de olie krijgt, die de hemel druipen laat door Maria's handen op Zijn gezegend lichaam, - opdat hij dan van Boven zij gezalfd, eerst met den maat-loozen *Geest,* straks ook met het teeken van de *olie,* die tot het uiterste van wat de liefdemaat vergâren kan, voor Hem gegeven is.

Wie hier nog verder droomen durft, die kan niet hooger komen dan tot de weldadige gedachte, dat Gods engelen geen schooner

uur hebben doorleefd, dan toen zij voor de eerste maal een ter eener zijde ware zalving geschieden zagen. *Alle* zalving was tot op dit oogenblik toe, van *twee* zijden besmet geweest: geen enkele zalvingsdaad was ooit volkomen heilig, alle olie was besmet uit het *hart* van hem, wiens hand de olie druipen doet. En daarenboven - niet één *gezalfde* had ooit zonder zonde zelfs in dit heilig uur verkeerd.

Doch nu geschiedt een *wonder*. Want, wel is het waar, dat ook nu de liefde nog niet den kwaden reuk der zonde geheel uit de zalfolie vermocht te weren, noch uit het zalvend hart; maar de *Gezalfde zelf* is waar, en goed, en schoon in kennis, gerechtigheid en heiligheid. Hier is de zalving niet, die den Gezalfde rijk maakt, maar hier is de Gezalfde, die de Hem zelf gewijde olie voor onze oogen reinigt, en ze zoo weer uitdeelt aan de bevende hand der liefde, opdat deze Hem belijde: mijn olie is uit U gevonden: Gij zijt de Christus, Gods gezalfde, Gij alleen, en Gij volkomen, Gij, die zelf de zalf bereidt.

Hoofdstuk IV. De laatste priester wijzend naar het laatste offerlam.

> *En een uit hen, namelijk Kajafas, die deszelven jaars hoogepriester was, zeide tot hen: Gij verstaat niets, en gij overlegt niet, dat het ons nut is, dat één mensch sterve voor het volk, en het geheele volk niet verloren ga. En dit zeide hij, niet uit zichzelven: maar zijnde hoogepriester deszelven jaars, profeteerde hij, dat Jezus sterven zou voor het volk; en niet alleen voor dat volk, maar opdat Hij ook de kinderen Gods, die verstrooid waren, tot één zou vergaderen*.
> JOH. 11:49-52.

TOT drie maal toe hebben wij den Christus nu geworpen gezien, door den Vader, in de botsingen van geestelijke machten. Wij zagen een tweemaal herhaald pogen van Satan, om door een menschenwoord een bres te slaan in de sterke vesting van Jezus' ziel, en ook hebben wij den geur geroken van het dankoffer der geestelijke liturgie. Beide keeren kwam, zoowel dat satanisch element, als ook die geest der dienende liefde, tot Jezus in den vorm van het gewone menschelijke leven, langs den weg van vleesch en bloed.

Thans gaat de Schrift verder, en teekent ons de verbintenis van het satanische, dat uit de hel is, en van het *profetische,* dat uit den hemel is.

Want wij treden nu voor den stoel, waarop Kajafas zit. En Josef Kajafas is de laatste hoogepriester, aan wien God zelf het nog vergunt te zitten op de hoogten Israëls. Zijn hart broedt over satanische

gedachten, en het Sanhedrin is hem daarin gelijk gezind. Niettemin golft er door de zaal van Kajafas, en van zijn Sanhedrin, de Geest der profetie. En ofschoon Kajafas' gesproken woord naar den verborgen zin opkomt uit de diepten der hel, niettemin reikt het in zijn profetische tendenzen naar den hemel; en, wat nog meer zegt, de Geest der waarheid vaart van boven in den geest van Kajafas, en laat hem spreken, *zijns ondanks,* dat diepe woord, waarin het systeem van heel Gods voorzienigheid en het schema van Zijn heilsplan wordt ontbloot: 'Eén sterve voor allen.'

Maar ook nu blijkt 'het wijze Gods sterker dan de menschen.' Simon Petrus was tot twee maal toe een satan voor Christus, *en hij wist het niet*. En Maria werd een dienende engel, *maar vermoedde het niet*. Kajafas echter, profeteert, *en weet het óók niet,* - want hij profeteert en leert *niet van zichzelf*.

Nóg iets springt hier dadelijk in het oog. Als Petrus, de discipel, een satan wordt voor Jezus, dan is zijn satanisch woord toch eigenlijk *niet verwant* aan het diepste wezen van zijn geloovige, uit God geboren, ziel. En als Maria Jezus het liefdeoffer bereidt, dan mag de beteekenis daarvan uitgaan vèr boven haar eigen bevatting, toch is die liefdedaad *wel* waarlijk *verwant* aan haar diepste zielsbestaan, en bloeit daaruit organisch op. Zóó is het met hen, in wie de Geest van Christus werkt. Spreken zij *met Satan mee,* dàn vallen zij *uit* de eenige rol, die hun past; doch spreken zij *met den Heiligen Geest mee,* dàn zijn zij *in* hun eigenst element.

Doch met Kajafas en zijn priesterlijke bent staat het vlak *omgekeerd*.

Want als Kajafas dingen zegt, die uit den geest der hel geboren en getogen zijn, *dan spreekt hij conform zijn diepste wezen*. Het satanische is hèm *wel verwant*. Dat is dan ook zijn *oordeel*.

En wederom, als hij profeteert van Christus, dan is de *inhoud* van deze profetie in haar breedsten omvang, in haar diepsten grond, en in haar Godverheerlijkende strekking *niet* verwant aan zijn eigen ziel, want er gaapt een kloof tusschen den *lust* van dezen profeet, die daar voor God te pronken zit, en den *last* des

Heeren, die hem nog láát op zijn stoel. Dit is, ten tweede male, dan ook zijn oordeel.

Want zóó, als *nu* Kajafas profeteert, zóó heeft eens *Bileam* gesproken, toen hij *tegen wil en dank* de 'star uit Jacob' roemde, en zalig prees al wie door haar beschenen werd. En, zóó heeft ook *Saul* geprofeteerd te 'Ramoth,' als hij David zoekt, den waren koning van morgen, en Samuel, den zuiveren profeet van heden. Ook toen heeft Saul *moeten* profeteeren, maar hij heeft het gedaan *zijns ondanks*, omdat de Geest der profetie hem overmocht en te sterk werd, tégen eigen zin en meening.

Trek nu maar zelf de slotsom. Als Saul den theocratischen *koning* in David wil verhinderen aan het licht te treden, en den theologischen *profeet* in Samuel wil dooden, dan heeft Saul de *éénheid* van de trilogie van het heilige priesterschap, de zuivere profetie, en het theocratisch koningschap *gebroken*. En, profeteerende, graaft hij dus zijn eigen graf. Dat is te zeggen: de corrupte ambtsdrager Saul wordt gedwongen door den Geest der volmaakte profetie en der heilige hemelsche ironie, om zelf plaats te maken voor den ambtsdrager, die zijn zal naar de verkiezing Gods, en die het ambt zal dragen onder Israël in zuiverheid en deugd.

Beef nu, o mensch, en zie, hoe God precies datzelfde doet, maar dan *in vervulling,* als hier Kajafas profeteert. Ook nu is daar een ambtsdrager. En opnieuw profeteert deze geroepen ambtsdrager over den eenigen hoogepriester en over den eeuwigen koning, Christus Jezus. Want *wéér* is hier de werking aanwezig van den Geest der *profetie*. Maar ook *weer* is er diezelfde vreeselijke, heilige *ironie*. Want Kajafas, profeteerend tegen wil en dank, *graaft opnieuw zijn eigen graf*. De Geest van Christus *dwingt* hem, plaats te maken voor den hoogsten ambtsdrager Gods en der menschen, den mensch Christus Jezus.

Ja, dat is op zichzelf al een groote verborgenheid. Christus zal tot de wereld komen, over het graf van Israëls verdorven ambtsdragers heen. Maar eer Hij het doet, roept God tot getuige, beide hemel en aarde, dat het graf, waarin Kajafas eenmaal rust, en waarin tevens de laatste resten zullen zijn begraven van Israëls

ambtelijk-geestelijk bestaan, niet gedolven is door God, doch door de versteende epigonen van een onttroond geslacht.

Het was toch wel een merkwaardige sessie van het Sanhedrin, waarvan ons hier iets verteld wordt. Joh. 11 spreekt in het einde over de vergadering van het Sanhedrin, die door Kajafas werd gepresideerd. Maar hetzelfde hoofdstuk heeft ons *eerst* verhaald van het groote wonder, dat geschied was aan Lazarus. Die was in Bethanië gestorven en begraven, maar de stem van Christus, dien goeden Herder, had Lazarus uit het graf te voorschijn geroepen, en hem levend weergegeven aan de liefde van Maria en aan de zorgen van Martha, en aan de verbaasde blikken van heel een volk.

Nu kwam de vraag: *wat is dat?* Wat is de *zin,* de *strekking,* van dit heilsfeit? Die vraag dringt zich óp aan ieder in Bethanië en ook aan ieder in Jeruzalem. Zij komt niet in de laatste plaats een antwoord vergen van Israël's officieelen geestelijken informatiedienst, die ‘Sanhedrin’ genaamd wordt.

Ook tot ons komt die vraag. *Wij* weten, dat wij haar niet zouden kunnen beantwoorden, als wij de *Schrift* niet hadden; want een ‘feit’ is en blijft altijd een verborgenheid, tenzij de God der openbaring den zin zelf ervan ontdekt uit al de Schriften. Maar nu, - wij *hebben* het profetisch woord, dat zeer vast is; en uit dat profetisch woord komt een duidelijk antwoord op de vraag, wat de eigenlijke zin was van de opwekking van Lazarus uit den dood. De Goddelijke openbaringsgedachte, welke in dat verbluffend wonder werd uitgedrukt, lag reeds voor ons open in wat *Jesaja* heeft aangekondigd, als hij n.l. zeide, dat de Messias, en Zijn komst, *hieraan zouden te herkennen zijn,* dat de blinden ziende, de dooven hoorende, de kreupelen wandelende, *de dooden levend,* en de armen met het Evangelie gezegend zouden worden.

Christus heeft trouwens zèlf, eer Hij Lazarus uit den dood opwekte, deze profetie van Jesaja in het openbaar op zich zelf betrokken en ze alzóó verklaard. Tusschen het ééne oogenblik, waarop Jesaja aldus profeteerde, en dat àndere oogenblik, waarop Lazarus uit den dood opgestaan is, lag het beteekenisvolle uur,

waarin Christus zelf aan de afgezanten van Johannes den Dooper zeide, dat Hij hieruit voor het geloof bewijzen kan, de Christus zelf te zijn, dat de blinden zien, de dooven hooren, de kreupelen gaan, de dooden leven en de armen evangelisch worden getroost. Daarom is Christus, vóórdat Hij Lazarus opwekte, zelf de hoogste interpreet en exegeet van Jesaja geworden. En *heel de wereld mag Hem nu beproeven,* hierin, of op Hem dit alles past; àlles, wat Gods profeten, Jesaja voorop, van den Messias hebben gesproken.

Dienovereenkomstig roept ook de God der Majesteit, de God van Psalm 50, de God der waarheid, de God van Israël, met sterke stem en met een hoogen drang der liefde, Israël toe bij het open graf van Lazarus, dat zij toch bekennen zullen, in dezen hunnen dag, *dat Jezus van Nazareth is: de Christus*. Dat de Messiaansche profetie voor hun *oogen* en voor hun *ooren* is vervuld in Lazarus, die het graf uitstrompelt, in den snik van Maria, die hem in de armen neemt, en in het woord van Jezus: 'Ik dank U Vader, dat Gij Mij gehoord hebt, want ik wist, dat Gij Mij altijd hoort.'

Dit was dan ook de zin, de openbaringsgedachte in de opwekking van Lazarus geweest. In die wonderdaad klopt God aan de deur ook van het *Sanhedrin,* en vraagt voor het laatst toegang en erkenning. Lazarus' levendmaking was een uitgaan van de krachten der toekomende eeuw tot een haast verstorven volk. Zij was de inslag van den bliksem Gods, die de wereld lekken komt met zijn tong, om, en nu voor het laatst, den bodem schoon te branden, opdat het geestelijk zaad er weer zou kunnen groeien, na den heilzamen brand van het kaf van ongeloof en verharding.

Het Sanhedrin heeft den bliksemslag vernomen, en het felle licht ervan met angst gezien, door de dikke gordijnen heen, waarmee zijn vergaderzaal het licht van de zon der waarheid had willen buiten sluiten. De schroeiing van den brand van Gods bliksem is, zelfs door de reten van dit welgesloten huis van Israëls laatste rechtscollege, toch nog gedrongen in de neusgaten van Kajafas en zijn Sanhedristen. Zij moeten zich wel bezinnen. Een antwoord kan niet uitblijven.

Wat zal het antwoord zijn?

Dit staat vóór alle dingen vast, dat hier één van beide is.

In Jezus van Nazareth openbaart zich *òf* de Anti-Christ, *òf* de Christus. In Hem komt *òf* de Geest *òf* het Beest. De Nazarener is *òf* een oppertoovenaar in den stijl van Egypte; en *dàn* draagt Hij de banier boven alle valsche toovenaars, die in Egypte Vader Mozes tegen stonden, *òf* Hij is de wettige *vervulling* van Vader Mozes; en dan is het pleroma, de vervulling, van Gods openbaringskrachten en genadegiften *vàn* Mozes uit in *Hèm* gevaren, en aan het licht gebracht. *Eén van die twee is zeker,* want 'neutraal' en zin-loos kan het wonderteeken niet zijn, dat Lazarus het leven hergaf.

Maar ach, zij weten het niet. Den zin der feiten kunnen Israëls officieele richters en priesters en profeten niet meer grijpen. Zij weten het niet.

Evenwel, dat zij het niet *weten,* dat is het ergste niet. Het kennen van de voorwerpelijke waarheid met het verstand alleen, rechtvaardigt niemand bij God. En daarom kan het niet-kennen van de objectieve waarheid met het verstand alleen, ook nooit *de* oorzaak zijn van iemands verdoemenis. Het kan een symptoom er van zijn, het kan ook één van de wegen zijn, waarlangs het verderf zich aan den mensch voltrekt, ook één van de termen van zijn vonnis, maar *de* grond van iemands ondergang kan nooit zijn een verstandelijke doling zonder meer. Neen, niet de intellectueele probleemstelling of -verschuiving is de zenuw van de zonde, maar het is de *zelf handhaving* van het 'vleesch' in het diepst van het hart. Een zelfhandhaving, die alle krachten en vermogens van ziel en geest in haar dienst stelt, om daardoor aan de klem van God en van de profetie te ontkomen. En zulk een zelfhandhaving wordt nu, niet zoo zeer naar buiten, als wel in den intiemen kring van de besloten zitting van het Sanhedrin zelf, onwillekeurig beleden. Hoor ze maar zeggen: De heele wereld loopt Hem achterna.[1)]

Inderdaad, dat is waar.

Maar, zoo zouden wij zeggen tot deze vergadering, die gezeten

1) Joh. 12:19; vrgl. 11:47.

is om recht te doen, maar: juist dat feit, dat de heele wereld den Nazarener naloopt, nu Lazarus, na nog ‘vele’ andere ‘teekenen’ (vs 47), is levend gemaakt, moet U, o Sanhedrin, in beweging brengen, en in grooten nood uitdrijven tot God, tot de Schrift, tot den Heiligen Geest. Want één van beide; Jezus is een *anti-christ,* of hij is het *niet*. Is hij het wèl, dan moet gij, als de heele wereld achter dien anti-christ begint aan te loopen, de klok gaan luiden, en alarm gaan slaan bij en voor Uw God, den God Uwer vaderen, den God, die, al was het ook door een ‘Godsoordeel,’ de ware profeten nooit zonder teeken heeft gelaten, als zij er om riepen, om zich daarmee te legitimeeren tegen de valsche profetie voor het front der wereld en van het bondsvolk Gods.

Indien, o Sanhedristen, de Nazarener het wonder van Bethanië gedaan heeft door Beëlzebul, den overste der duivelen, en indien, dus de anti-christ zijn vuurwerk van ‘wonderen en teekenen der *leugen*’ vlak bij Uw deur reeds onstoken heeft, dan is er voor U maar één uitweg: Heft dan, zoo gij kunt, heilige handen op naar den hemel, roept ààn Uw God, maakt van Uw vergaderzaal een Karmel in het klein en toch ook weer in het groot, en roept tot God, dat Hij den hemel scheure, dat Hij den waren Messias, die toch belóófd is, openbare, want, *als* het uur van den anti-christ geslagen is, dan moet ook reeds eerder het uur van den Christus, den Messias, geslagen zijn. Dit ééne weet gij immers met felle zekerheid: hier *zijn* de krachten der toekomende eeuw. Als gij daarom zóó doet, zult gij tenminste eschatologisch bezig zijn, want de einden der eeuwen zijn nu op U gekomen.

Of, zoo kunt gij ook zeggen, daar is nog de andere mogelijkheid, dat de man, die een graf in Bethanië opende niet de anti-christ of een van zijn voorloopers, maar de Christus, of diens heraut is. Maar als dat waar mocht zijn, dan is het Uw taak, om Kajafas' zetel aan Hem af te staan, en om Hem te vragen, de rol der profetie te openen en in Uw vergadering, uit al de Schriften, te bewijzen, dat de Beloofde der vaderen nu tot zijn eigen huis, ‘tot het zijne’ gekomen is.

Maar hoe het zij, - één ding kunt gij weten, gij Sanhedristen,

de crisis is er. De stoel van Kajafas is in geding gebracht voor de vierschaar Gods. Wie moet er nu op zitten? Hier *zijn* de krachten der toekomende eeuw; en al zou de Nazarener duizend maal de anti-christ of één der zijnen wezen, - toch is het openbaar, dat God bezig is *te komen in Zijn koninkrijk*.

Ach ja, het wàs ook zeer moeilijk voor het Sanhedrin. Op vragen van zùlk gewicht geeft men zóó maar niet een antwoord, wel geformuleerd en punctueel geargumenteerd.

Maar niettemin, in alle zulke dagen, als die het Sanhedrin nu doorleeft, is het eenige wat er overblijft: de Schrift te openen, de profetie te doen spreken, en de feiten van den dag te plaatsen onder het licht der bizondere openbaring. Dit is de eenige taak, die het Sanhedrin thans heeft. De Sanhedristen moeten die taak ter hand nemen:

1° om Israëls wille;

2° om hunszelfs wille.

Zij moeten, zeiden we, Jezus' wonderteekenen in profetisch licht verklaren gaan om *Israëls wille*. Zijn zij niet de *herders,* die God aan Zijn volk nog geschonken heeft? En, hebben zij niet gelezen, hoe de profeet *Zacharia* de herders heeft *geschift,* door de *valsche* herders, die het volk verleiden en zich zelf weiden, scherp te onderscheiden, en ook te scheiden straks, van de *ware* herders, die komen, *niet om gediend te worden, maar om te dienen,* en die hun kroon zullen vinden in den eenigen goeden Herder, die zichzelf zal offeren, en de kleinen zal vergaderen, en de slachtschapen zal weiden, en genezen, en uit de klauwen rukken van den dood? Welnu, gij die de profeten leest en met ambtelijk gezag de profetie ‘verklaart’ voor het volk, zegt het nu eens, en zegt het straks hardop: wie en wat is de Nazarener, die een schaap van Israëls kudde, die een ‘zoon van Abraham’, die Lazarus uit de klauwen van den dood gered heeft, en die twee ‘dochters Abrahams’, Martha en Maria, sterk heeft willen vertroosten? Vertoont Hij het beeld van den *valschen* herder, of - is Hij de *goede* Herder of althans één van diens voorloopers? Indien gij de profeten verklaren

wilt, gaat dan niet ter ruste, eer gij op dit bepaalde punt het juiste verband tusschen de profetische vergezichten èn het jongste wonderfeit hebt kunnen aanwijzen. Weest herders, over de schapen, Kajafas en Sanhedristen! De valsche profeet zal, zoo spreekt Zacharia, geen haren mantel aandoen om te liegen, zoolang de ware profeten waken. Indien de Nazarener de wonderen der leugen heeft gedaan door de kracht van Beëlzebul, dan moet gij uw arme volk te hulp komen, door in naam der Schrift den haren mantel dien Nazarener af te rukken. Of, in het andere geval moet gij het volk oproepen, om voor Hem te knielen en zich met u allen te plaatsen onder Zijn herderschap. Maar hoe het zij: het is thans uw actueele herdertaak, het criterium te zoeken van de ware en de valsche profetie. Eén van tweeën, Sanhedristen, gij moet den valschen profeet zelf 'verwonden' en hem 'slaan', naar Zacharia's profetie, òf gij zelf wordt onherroepelijk uitgestooten van uw herdersambt, en God zal als de goede Herder, *zonder* u Zijn schapen weiden. *Want slagen móeten er vallen*.

Zoo raken wij reeds aan de tweede reden, waarom het Sanhedrin in dit uur slechts één ding doen kan, dat is: naar de Schrift te grijpen. Zijn leden moeten dat doen, ook *om hunszelfs wille,* want hun ambt, hun eerestoel is in gevaar. Zie, daar zit Kajafas op den presidentszetel. Die ééne plek, waar zijn stoel nog staat, is *tot op dit oogenblik,* krachtens Gods eigen beschikking, het *geestelijk hoogtepunt* van heel de wereld. Want aan de spits der volkeren staat het *openbaringsvolk* Israël. In dat volk Israël is het Sanhedrin het hoogste rechtscollege, waaraan de schatten der openbaring nòg zijn toevertrouwd. En in dat Sanhedrin is Kajafas weer de eerste op den stoel der eere. Zonder overdrijving mag men daarom zeggen, dat de stoel van Kajafas staat op den hoogsten top van het rijk des geestes en aan de spits van alle natiën. Zijn eigen aristocratische zelfverzekerheid durft dit dan ook zóó wel zeggen. Het Sanhedrin weet het wel, en beroemt er zich ook op, dat het staat op den blinkenden top van het religieus bestaan van heel de wereld.

Alleen maar, - er is één groote doorn in hun vleesch. Daar rijst uit de vlakte van het wereldleven, niet in *Jeruzalem,* maar in *Rome*

een àndere bergtop op, en die andere bergtop wil ook de spits van àlle volkeren heeten. Dat is het *Kapitool*. Het is de troon van den *Keizer van Rome*. Gelijk de voorzittersstoel van Kajafas in *Jeruzalem,* op *geestelijk-religieuze* gronden aan de spits der volkeren staan wil, zoo wil de troon van den Caesar in *Rome* op *wereldlijke,* en op *màchts*gronden, datzelfde doen. Kajafas' stoel is het *geestelijk* middelpunt en hoogtepunt der wereld, en wil aan zich alles onderworpen zien. Maar de stoel van Rome's Keizer en de blinkende gevel van het Kapitool wil het *wereldlijke* middel- en hoogtepunt zijn van de heele wereld, en daaraan onderwerpen al wat rondom onder de volken leeft en beweegt.

En nu, wat rest er nu eigenlijk nog aan het Sanhedrin? Rome heeft Jeruzalem overschaduwd, en het wereldlijk gezag lacht van uit Rome schamper en vermetel over het geestelijk gezag van Jeruzalem. En wat daar vandaag in het Sanhedrin bijeenkomt, lijkt ontstellend veel op de dooreengeworpen resten van een knekelhuis. Van de drie ambten, welke Israël bezat, is zoo bitter weinig gebleven. De *profetie* is gedurende lange jaren reeds verstomd. Van het *koningschap* is niets dan een afgehouwen tronk gebleven. En de *priester,* die hier zit, heeft den band aan Aäron niet kunnen bewaren. Het priesterschap zelf heeft niet anders dan langs een langen lijdensweg van vreemde tyrannie en van onderlinge zelfvertering zijn mantel nog kunnen redden uit den laaienden brand van Israëls bestaan. Waarlijk, indien het Sanhedrin, dat *toch al zoo hopeloos arm is,* NU verlegen staat, in het critieke oogenblik, waarin ‘de heele wereld’ Jezus naloopt, dan is het geheel en al verloren. Nog is 't het uur, waarop zijn leden, krachtens Gods sprake in Israëls historie, mógen zeggen: wij zijn de wettige ambtsdragers; hier, waar wij zitten, is de top der aarde, de plek, waar Gods voet de aarde drukt. *Maar nu moeten zij dan ook weten wat zij doen*. Het probleem van Lazarus en Jezus gaat hun aan. Zullen zij Lazarus' wonderteeken, en de taal, die God daarin spreekt, voor zich annexeeren, dan zal het momenteel nog hun behoud zijn. Maar laten zij niet den knoop, dien God zelf hun gelegd heeft, *doorhakken* met het domme zwaard, want niet het domme geweld,

niet het zwaard van den Keizer van Rome, maar *alleen de profetie* kan het Sanhedrin vandaag redden. Indien zij besluiten om Jezus te *dooden* met het *zwaard,* dan zullen zij zelf den blinkenden *Keizer,* die op dien ànderen top der wereld zit, daar in Rome, *moeten te hulp roepen* tegen den *Profeet,* die Jesaja's profetieën voor hun oogen heeft vervuld. Maar, als zij het zwaard van Rome te hulp moeten roepen tegen den Nazarener, dan zijn zij ipso facto van hun dienst gesuspendeerd; dan hebben zij daarmee automatisch voor eeuwig afstand gedaan van hun internationale glorie en van hun ambtelijke pretentie. Laat Rome zijn *vleeschelijk* zwaard maar houden, zij hebben een *ander* zwaard. Dat is het tweesnijdend zwaard van het *Woord des Heeren,* het geestelijk slagzwaard van de profetie. Zoek nu, Sanhedrin, zoek nu niet naar een zwaard uit het arsenaal van Rome, maar zoek nu naar het *Woord,* zoek den eeuwigen *Logos* Gods te vinden in de feiten van den dag. Lazarus is het laatste paraenetische wonderteeken Gods! Zoek in de Schriften, worstel met het zwaard des Geestes. Doe dat om Israëls wille en om uws zelfs wille.

Maar ach, Kajafas heeft het niet gedaan, en het Sanhedrin heeft het ook niet gedaan. Eén ding slechts weten zij: ‘de heele wereld volgt Hem na.’ Maar zij bedoelen daarmee eigenlijk te zeggen: ‘de heele wereld loopt van ons weg.’

En dat laatste willen zij niet. En nu gaan ze argumenten *zoeken*. Nu gaan ze een rol spelen; nu gaan ze argumenten bedenken, om hun zelfhandhaving een schijn van vroomheid te geven. Hoor, zóó spreekt de president: Het is toch immers nuttig, dat wij den éénen Nazarener opofferen en Hem dooden, want zoo alleen kunnen wij Israël zelf behouden. Al zou de Nazarener ook een wettig kind van Abraham moeten heeten, - die vraag blijve onbeslist(!) - laat ons dat ééne lid uit het volkslichaam wegsnijden, opdat het gansche lichaam van Abrahams blinkend zaad behouden worde; en als Israël behouden wordt, dan is er nog hoop voor de wereld, volgens de logica aller farizeeërs. De wegsnijding van Jezus uit het lichaam van Abraham is het *behoud der wereld!* Als wij het

niet doen, dan zullen de Romeinen komen en, bevreesd voor de opschudding, die de Nazarener nu reeds verwekt heeft, *de laatste resten van zelfregeering, die wij nog hebben, ons afnemen*. Eén voor allen moet sterven. *Eén voor allen*.

Dit was geen orakeltaal naar het scheen, maar nuchtere regentenwijsheid.

Maar de Heilige Geest, die het Evangelie schrijft, teekent ons toch nog iets anders. Hij zegt ons, dat achter die regentenwijsheid, hoe nuchter en zakelijk ook, de groote strijdvraag lag van alle dragers van het profetisch woord. Toen Kajafas zijn conclusie aldus formuleerde: *Eén moet sterven voor allen,* toen besloot hij de peroratie van de laatste offerzoekende priesterrede met *dezelfde* conclusie, die ook reeds vóór alle tijden der wereld, beschreven was in het Boek Gods, als de ultima ratio van den raad des vredes: *één voor allen, één voor allen!*

En in deze kruising van Gods gedachten, die heilig zijn, met Kajafas' vleeschelijke overleggingen, die satanisch zijn, proeven wij door Gods eigen schikking, een zoet-bitteren smaak *ten eerste* van *hemelsche en heilige ironie,* en *ten tweede* van *helsch en zondig sarcasme*.

Allereerst is hier een glimp van *hemelsche, heilige ironie*, verheven, maar ontstellend. Want is het niet ontzaglijk, dat men hier besluit *Jezus* te dooden om '*Christus*' te behouden? In dit uur besluit het Sanhedrin, den Nazarener uit den weg te ruimen, opdat het volk van Abraham, dat onmisbare zuurdeeg in het brood der wereld, niet uit de rij der natiën worde weggevaagd. Met andere woorden: het Sanhedrin *doet God,* naar het meent, *een grooten dienst*. Het beveiligt Israël, en daardoor wil het Sanhedrin dat eschatologisch vrederijk, waarover straks de Messias heerschen moet, *ongerept voor Hem bewaren*. Dus wil Israëls laatste Groote Raad niet van God gediend *worden*, maar hij wil God *dienen*. Die Groote Raad wil God dienen, door de plaats van den Messias, die nog komen moet, vooral voor Hem *vacant* te houden, en door

het rijk, waarover Hij eens heerschen moet, voor Zijn koningschap te beveiligen.

Dit is trouwens de doorloopende moraal van de *farizeesche,* vleeschelijke theologie geweest. Telkens weer wil de werkheiligheid van Israël voor God den troon gaan bouwen en bekleeden, waarop Hij eens kan zitten in Zijn rust. De legioenen van Israëls vleeschelijke kinderen worden Vorst Messias ter beschikking gesteld, omdat Hij immers slechts heerschen kan *met behulp van Zijn trouwe soldaten?* Zóó komt het Sanhedrin en formuleert als zijn *practische conclusie* den regel: *één sterve voor allen*. En het formuleert zijn *vrome bedoeling* met dit dankgebed: O, God, Israëls God, wij zijn hier gekomen, niet om gediend te worden, maar om te dienen.

Laat ons nu hemel-ironie ontzien; want *in hetzelfde* uur formuleert God de groote wereldkwestie ànders. Het zegt ook wel *dezelfde werk-formule* de heele wereld voor: *één sterve voor allen;* maar *Hij* formuleert den *zin van Zijn verborgen raad* tot onze verlossing op geheel andere wijze. Want de Zoon des menschen komt in dit uur niet om gediend te worden, maar om te dienen, en Zijn ziel te geven, een rantsoen voor velen.

Dit is het vreeselijke, het heilige, het goddelijke, van deze Ironie. Nu grijpt in hetzelfde uur, *hel èn hemel* naar de pen en elk van die twee schrijft, ieder op eigen rol, de *groote wet* van elke eeuw, de grondwet voor tijd en eeuwigheid: *één voor allen, één voor allen!* Tot *dit* woord komt hier zoowel *Satans* revolutie als *Gods* reformatie. Die kreet: *één voor allen,* is niet alleen de slotsom van Kajafas' valsche profetie, maar ook van aller Gods-profeten ware profetie. En gelijk b.v. *Bileam* de 'star uit Jacob' *moest* aan wijzen en b.v. *Jesaja* het ook *moest* doen, doch gelijk zij beiden het deden, *elk uit tegenovergestelde richting,* zoo loeit hier *òp* uit de diepten der *hel* en zoo valt hier *neer* uit de hoogten des *hemels* de ééne kreet: *Eén voor allen!*

Eén voor allen!

Maar als de *hel* deze woorden, fascineerend, in de wereld werpt, en ze laat schrijven op de laatste pagina van het rechtsboek van

Israëls laatsten Grooten, maar Vleeschelijken Raad, - dan legt *zij* daarin een andere gedachte, dan wanneer *God* deze enkele woorden, als het kort begrip van vrijspraak en genezing, voor de wereld leest en betuigt.

Zeker, de *term* luidt in beide gevallen gelijk: *één voor allen!*

Maar de *kommentaar* verschilt.

Zeker, het vonnis *concludeert* bij beide rechtbanken, zoowel beneden als boven, in gelijke termen: *één voor allen*.

Maar de *argumentatie* verschilt.

Als *God* de wet van *één voor allen* afkondigt, dan wil *Hij* daardoor de *plaatsvervanging* in de wereld indragen, als een in Hem zelf rustende *idee* van Zijn verheven raad, *uitgewerkt* in den mensch Christus Jezus. En door den mensch Jezus, als het eenige slachtoffer van die plaatsvervangingswet, te zenden in den dood, betuigt God, dat Jezus is de Christus, dat men wel, gelijk Kajafas wil, *Jezus* dooden moet, om de idee van *Christus* te bewaren, maar dat deze Jezus dan ook, omdat Hij de Christus is, het heele *lichaam van zijn volk* met zich meeneemt in den *dood,* en straks dat heele lichaam van het in Hem geestelijk begrepen volk met Zich meetrekt in het eeuwig *leven*. Jezus *vervult* in leven en sterven de idee van '*Christus*', zegt God.

Doch, wanneer *Satan* door Kajafas' mond de wet afkondigt van: *één voor allen,* - dan wil *hij* daardoor de wet van plaatsvervanging juist uit de wereld *wèg-betoogen*. Want Jezus komt in Kajafas' meesterlijk betoog *niet* voor als het *Hoofd* des lichaams, waarin het heele lichaam sterft en gedood en begraven wordt, doch als de *zieke plek,* de tumor, die uitgesneden worden moet, om het gansche lichaam te behouden. Moge in het getuigenis van God de mensch Jezus de *drager* van het ware, geestelijke lichaam Israëls zijn, - in het betoog van Kajafas is de mensch Jezus de *woekerplant,* die Israëls boom verderft; en niet de *wortel,* die heel den boom draagt, en van zuivere sappen doortrekt. *Eén voor allen,* - dat zegt de *Hovenier* daarboven, als hij in dien éénen *wortel* àlle takken ziet geënt, eerst met den vloek, daarna met den zegen. Maar: *één voor allen,* dat roept, zichzelf behagend om de schoone

leer, Kajafas, wanneer hij, als de Opper*snoeier,* dien éénen al te 'wilden' tak afsnijdt om alle voorts bestaande takken te behouden. Want hij weet het niet, dat de *wortel* van Israëls boom is: Jezus Christus, en dat die wortel, door zelf den *vloek* en óók den *zegen,* de sappen van *dood* en daarna van *leven,* te drinken, àlle *doode* takken uitstooten zal, en slechts de *levende* zal meenemen in zijn vloek *èn* zegen, zijn dood *èn* leven, zijn vernedering *èn* verhooging. Daarom wil Kajafas den éénen tak voor allen wegsnijden, want Jezus is de groote *parasiet* op Israëls kostbaar cypressenhout. Laat men dien éénen voor allen dooden, zegt hij, en de God van Abraham, Izak en Jakob zal voor de Nazareensche doornstruik Abrahams aloude cypres, in plaats van de *graflucht(!)* verdragende distel Vader Jakobs eigen mirteboom wederom doen opschieten, en het zal den Heere zijn tot een naam, tot een eeuwig teeken, dat niet zal worden uitgeroeid.

Eén voor allen; die ééne tekst ontvangt dus *tweeërlei* kommentaar: de ééne kommentaar argumenteert daar*uit* de stelling van de plaatsbekleeding, de andere daar*heen* de hypothese van de plaatsverruiming. De ééne betuigt ermee: 'geen verzoening zonder voldoening'; de andere betoogt erdoor: 'geen verzoening zonder besnoeiing'.

Maar *beide* kommentaren besluiten, met: *één voor allen;* en beide kommentatoren, die van beneden èn die van boven, verzoeken daarna aan te heffen het gezang van Jesaja: *voor een doornstruik zal een cypres opschieten, in plaats van een distel zal een mirteboom opschieten, en het zal den Heere zijn tot een naam, tot een teeken, dat niet zal worden uitgeroeid.*[1)]

Daarom, - de wet van 'één voor allen', dat is de Eéne Wereldwet, waarheen men komen *móet* langs den weg van *Kajafas,* dat is, langs den weg *van beneden naar boven,* en *óók* langs den weg van het *Woord,* dat is, langs den weg *van boven naar beneden*. *Eén voor allen,* aan die leus ontkomt geen mensch; maar de *kommentaar,* dien elk erop geeft, zal beslissen over zijn eeuwig wèl

1) Jesaja, vertaling Dr J. Ridderbos.

of wee. Wie dàt woord kommentarieert naar het vleesch, zal zich den dood er aan eten en drinken. Maar wie dat woord verneemt uit den mond van God zelf en den kommentaar erop in den gekruisten Christus leest en verstaat, en daardoor gelooft, die zal het leven uit Hem ter verzadiging ontvangen, tot in eeuwigheid.

Dat is de ironie, die ons ontstelt en met eerbied vervult, en die ons afvraagt, *wat wij zijn:* Sanhedristen, die ons handhaven tegen God in, dan wel kinderen van het geestelijk Israël, die het hoofd buigen en zeggen: Heere help mij, anders zou ik vergaan.

Daar is ook, gelijk wij zeiden, in dit slotwoord van de voorlaatste[1)] sessie, die het Sanhedrin bij de gratie Gods gehouden heeft, een openbaring van satanische *zonde:* een zonde, die nog in de wereld is. Want ook nu nog doet Kajafas' leuze opgeld. *Eén voor allen* laten sterven, dat is nog steeds de verlossingskreet van de revolute. Nog altijd wil de wereld door het bloed van een minderheid heen waden, om te geraken tot den heilstaat van de meerderheid van voor- en nageslachten. En waar de revolutie het bloed der menschen slurpt in naam van het vrederijk, daar is de uiterste punt van haar zwaard nog altijd gericht op het hart van Jezus Christus. Want Hij staat elk 'Sanhedrin', Hij staat elke zelfhandhaving, in den weg en daarom moet Hij nog altijd uit den weg. Die ééne voor hen allen!

Doch ook nu wordt de zonde altijd van het licht bestraft. Het is als met het Sanhedrin: vandaag ruimen zij Jezus uit den weg, om den opstand tegen de Romeinen te fnuiken, maar enkele jaren later roepen zij zelf dien opstand uit. Zoo zal het in de wereld blijven gaan. Elke revolutie herroept in de practijk haar eigen leuzen, want zij drijft immer den duivel uit door den duivel zelf.

Nu willen wij dan ook, voor wat ons aangaat, uit dit tragisch moment, den draad der profetie door God ontwarren zien, en

1) De laatste was die, waarin Christus werd veroordeeld. Daarna is het tempelgordijn gescheurd: het Sanhedrin kreeg ontslag.

aan zijn hand den doolhof der gedachten veilig worden uitgeleid.

Het was tragisch genoeg, wat wij hier zagen gebeuren. Maar er is een groote blijdschap: niet het Sanhedrin, maar Christus en Zijn Geest hebben hier het terrein beheerscht, en ook deze geschiedenis uit eigen kracht gemaakt. Jezus Christus heeft de zon van Israëls wijzen niet verduisterd, en de kroon van Israëls richters niet vertreden in het stof; Hij heeft *hen zèlf* dat laten doen. Hij heeft alleen maar hun licht als schijnlicht doen zien, en hun stoel vermolmd doen blijken, aan wie geestelijk kan zien. En zoo is Hij ‘gekomen tot het Zijne’, niet als één, die de wet en het ambt had verbroken, maar als de Eenige, die deze beide heeft vervuld. Het priesterschap heeft zich *zelf* vermoord. De *profetie* heeft zich met Bileam en Saul verbroederd; het *koningschap* heeft Israëls wezen miskend door de natie te bezien, niet in geestelijk *theocratisch* licht, gelijk dat uit Lazarus' graf zoo helder scheen, maar door een geestelijke vraag op te lossen met het domme wapen van het vleesch en van het zwaard. En de laatste priester heeft het laatste lam gekozen, doch daarvan gezegd: onrein, onrein. Hij heeft dat laatste Lam doen slachten, niet, om het altaar te doen *rusten*, doch om het te *beschermen* voor een toch verloren toekomst. Zoo is het ambt verkracht.

Nu komt dan ook de *ware* Profeet, Priester en Koning met *volle recht* naar de wereld toe. Het is thans Zijn ure, en de macht van duisternis en licht. Zeker, Hij zal *moeten* sterven, want ook de hemel zegt: *één voor allen*. Maar nu reeds weten het de engelen Gods: Zijn dood zal ‘leven’ zijn. En wie de wet van *één voor allen* vreezend en bevend heeft aangehoord, die zal niet meer zeggen, dat deze leer den *wil* doodt, gelijk eens Ibsen Brand liet smalen:

> Zwak en bang verbergt de wil zich....
> Eén stierf immers voor hen allen;....

en hij zal ook niet zich bij God van de steilte werpen:

Niet voor òns drong in zijn slapen
Van zijn kroon der doornen punten....
Niet voor òns drong er de lanspunt
In de zijde van den doode.
Niet voor òns brandden de nagels
Hem geboord door handen, voeten....

Maar hij, die God met evangelische stem deze wet hoorde afkondigen, zal, voor wat hèm betreft, onder de slot-clausule van èlk rechtboek, dat de wereld opent, schrijven: Ik dank U, Vader, dat Gij mij uit *Uw* eigen mond dit woord hebt doen hooren. Leg mij als een zegel op Uw hart, en reinig mij in het bloed, dat voldoening geeft aan u, en verzoening aan mij, tot in alle eeuwigheid. O God, de notulen van deze bijna laatste wettige zitting van het Sanhedrin zijn misschien met vuur verbrand, door het vuur, dat Jeruzalem verteerde. Maar laat mijn levensdagboek geen vervolg erop schrijven; want dat zou dan *zeker* verbrand worden in het vuur, dat straks deze wereld verteert. Laat mij lezen in het boek der besluiten van den Raad des Vredes, o mijn God, en laat mij leven, leven, om uws Naams wil.

Eén voor allen, ook voor mij, mijn Heere en mijn God!

Hoofdstuk V. Christus getaxeerd.

> *Toen ging één van de twaalven, genaamd Judas Iskáriot, tot de Overpriesters, en zeide: Wat wilt gij mij geven, en ik zal Hem U overleveren? En zij hebben hem toegelegd dertig zilveren penningen*.
> MATTHEUS 26:14-15.

> *Want ik had tot henlieden gezegd: Indien het goed is is in uwe oogen, brengt mijn loon, en zoo niet, laat het na. En zij hebben mijn loon gewogen, dertig zilverlingen. Doch de Heere zeide tot mij: Werp ze henen voor den pottenbakker: een heerlijken prijs, dien Ik waard geacht ben geweest van hen! En ik nam die dertig zilverlingen, en wierp ze in het huis des Heeren, voor den pottenbakker*.
> ZACHARIA 11:12-13.

INDIEN wij van de tekstwoorden, die hier boven staan, iets willen zeggen, dan is het nog niet de gelegenheid om te spreken over Judas Iskáriot. Zijn persoon zal later onze aandacht hebben.

Neen, wij gaan nog even den band tusschen deze woorden en hetgeen in het voorgaande hoofdstuk gezien werd, leggen.

Immers, in dat voorgaande hoofdstuk hebben wij gezien, hoe Kajafas met het Sanhedrin profeteerde, *zonder het zelf te weten*. Voorts ook zagen wij, dat zoowel Kajafas, als de overige leden van zijn eerwaardig gezelschap, den eenigen weg, die hen weer terug zou hebben kunnen brengen op het pad der bewuste profetie, hebben verworpen en veronachtzaamd; den weg n.l. van het geloovig, bindend, eerlijk Schriftonderzoek.

De afloop van den geestelijken ziektetoestand van zoodanige menschen kan niet twijfelachtig zijn. Want wanneer wij niet bewust, en vrijwillig, en met toegenegen hart, *dragers* zijn van het profetisch woord, *dàn* worden wij daarvan het *slachtoffer*. Indien ons hart niet als *subject* van de profetie verwant is aan haar inhoud, dan rest er slechts één andere mogelijkheid meer: dàn wordt ons menschelijk leven zuiver het *object,* het 'lijdend voorwerp' van alle werkingen en energieën van het koninkrijk der hemelen, die in de profetie voorzegd zijn; en die dan, omdat ons hart er vijandig tegenóver staat, ons zullen verderven en verslinden. Als wij de profetie niet zoeken ten leven, dan 'zoekt' ze ons - ten doode. En nimmer 'zoekt' zij tevergeefs.

Want de Geest der profetie laat niemand neutraal. Als God eenmaal het Woord Zijner profetie in de wereld geworpen heeft, dan is er geen mensch, die ontkomt aan den greep van dat woord.

Deze beklemming komt over ons, ook nu, in het lezen van onzen tekst.

Het Sanhedrin[1)] heeft Judas Iskáriot bij zich zien komen, en deze heeft het voorstel gedaan om voor geld Jezus aan hen over te leveren. De overpriesters, d.w.z. de hoofden van de Jezus vijandige partij, hebben op de vraag van Judas, wat zij over hebben voor de uitlevering van den Nazarener, geantwoord, dat zij daarvoor *dertig zilverlingen* willen uitkeeren. Deze dertig zilverlingen, waarvan de waarde niet precies te bepalen is, maar die voor ons toch in zóóverre een groote som vertegenwoordigen, omdat het bedrag gelijk stond met het arbeidsloon van 120 dagen,[2)] - deze dertig zilverlingen waren blijkbaar voldoende om Jezus over te leveren.

Nu blijkt dit alles een tamelijk platvoersche marchandage. Want al trilt ons hart van verontwaardiging over het sinistere bedrijf van Judas en van de overpriesters, toch moeten wij erkennen, dat

1) Eigenlijk de 'overpriesters': zie evenwel Schürer, Gesch. d. Jüd. Volkes, II^4, 251.
2) Grosheide, Komm. Matth., Amsterdam, 311, noot.

voor het besef van ieder, die voor Jezus Christus maar een gewoonmenschelijke plaats inruimt, onder alle ‘andere’ gewoon-menschelijke helden, denkers, predikers, er wel schandelijker dingen gebeurd zijn, dan dit verraad van Judas en deze aanmoediging van den verrader door mannen in toga. De geschiedenis verhaalt ons meer schandstukken, waarbij de trouw op de straten struikelt, en de deugd en de liefde en de waarheid, voor vaak nog minder dan dezen toch al luttelen prijs, zijn uitgeleverd in handen van moordenaars.

Alleen maar, zóó zien wij de verhoudingen *niet*.

Wij erkennen in Christus Jezus den *Christus* van de Schriften. Hij heeft niet een gewone plaats onder de wereld-hervormers, en is niet één van de ontelbare gedesillusioneerde, door het leven in het slijk getrapte dragers van een zeker ideaal, maar Hij staat in het middelpunt aller tijden, als de Zoon van Gód, als de Zoon des ménschen tevens. Als kroon en fundament van alle ambtsbediening onder Israël en over heel de wereld.

Het is daarom dwaasheid, de duistere beraadslaging hier, van de overpriesters in Judas' gezelschap, naar uitwendigen maatstaf te meten, om ze daarna te gaan ‘vergelijken’ met ‘andere gevallen’ van verraad en van moord, gepleegd op de trouw in de wereld. Want het is alleen maar de vraag, wáár de *profetie* vervuld wordt, en wáár de Geest der profetie, met meerdere of mindere intensiteit, heenvaart door de moordenaarsholen, al waren het dan ook tempelplaatsen; de moordenaarsholen, waar de tafels der wisselaars een beletsel zijn voor de reformatie des tempels naar waarheid en naar recht.

Als wij de vraag zóó stellen, dan is er in heel de wereld geen erger ding gebeurd dan hier, toen Israëls officieele leidslieden, die ambtshalve herders van het volk waren, voor dertig zilverlingen hebben getaxeerd, gekocht en betaald, het bloed van den Heere Jezus Christus. Of, eigenlijk, zóó is het nog niet goed gezegd. Dit is niet het ‘ergste’ geval. Het *is* heelemaal geen ‘geval.’ Het is de knoop, in de geschiedenis gelegd. En dat het zóó ernstig er mee staat, dat ligt niet aan die dertig zilverlingen, of aan Judas,

of aan die overpriesters, maar het ligt hieraan, dat die dertig zilverlingen heen en weer geworpen worden door den Geest der profetie; en zij *kunnen maar niet rusten,* want zij rollen de heele wereld door. Dat die dertig zilverlingen worden uitgekeerd onder zóó hoogen luchtdruk, ligt óók hieraan, dat de samenscholing van priesters en van ontrouwen discipel, hier in het felle zoeklicht komt te staan van een scherpe profetie, die reeds *vijf eeuwen geleden* geteekend heeft, hoe *àlle* ontrouwe discipelen van heel vleeschelijk Israël het hierover eens zullen zijn: dat met dertig zilverlingen de goede Herder uitnemend is betaald.

Verwonder u niet, dat wij zooeven spraken over ‘vijf eeuwen.’ Want het was inderdaad bijna vijf eeuwen geleden, dat de profeet *Zacharia* heeft verkondigd de werkelijkheid, die thans haar vervulling krijgt. Hij had ongeveer vijfhonderd jaar geleden reeds aangekondigd, dat eenmaal het vleeschelijk Israël voor dertig zilverlingen den Oppersten Herder der schapen zou taxeeren en wegzenden.

Na dien tijd waren vijf lange eeuwen vergleden, in den nacht der onwetendheid.

En het ontroerende is nu weer, dat de overpriesters, nu zij eenmaal zóó diep weggezonken zijn, dat zij *alleen maar onbewust* en dan nog adversatief, in het klimaat der Messiaansche profetie vermogen te leven, *zonder het zelf te weten de profetie van vijf eeuwen geleden, op de letterlijkste manier in vervulling doen gaan*.

Het vergaat hun op dit oogenblik, gelijk het eens *Hiël,* dien architect uit Bethel, gegaan is, toen hij de poorten van de vesting Jericho herbouwde op Achabs bevel. Toen die man dat deed, was het óók reeds *vijf eeuwen* geleden ongeveer, dat Josua den vloek had gedreigd over ieder, die het wagen zou, *die* stad te herbouwen. Wie dàt zou durven ondernemen, zou zijn oudsten èn zijn jongsten zoon om die misdaad moeten verliezen! En toen die stem van Josua was verstorven, en weggedragen op den wind, en er sinds al vijf eeuwen waren verloopen, toen was Hiël gekomen, en had, *zonder het te weten,* ook zoo letterlijk, als het maar kon, het profetischrichterlijk woord van vijf eeuwen terug in vervulling doen gaan.

Welnu, dezelfde God, die het woord van Josua, gesproken bij den *eersten* intocht in Kanaän, na vijf eeuwen nòg 'zoekt' en vervult, diezelfde God laat thans een woord van *Zacharia,* dat gesproken werd kort na den *tweeden* intocht in Kanaän (immers na de ballingschap) óók na vijf eeuwen terecht komen - in de vergaderzaal van de hoogepriesters, die.... architecten uit de school van Achab; die volleerde leerlingen van Hiël, den Betheliet.

De parallel - ziet ge hem niet?

Want *waarom* wilde Achab eertijds Jericho herbouwen? En *waarom* wilde God de ruïnes van Jericho laten liggen? Was het niet hierom, dat boven die ruïnes van Kanaäns *toegangspoort*, d.w.z. van *Jericho,* het opschrift te lezen stond, dat *Kanaän slechts toekomt aan een volk, dat leeft uit het geloof, en niet uit de werken?* God had, *niet* door wapengeweld, *niet* door Israels *eigen* kracht, doch *alleen* door *genade* de muren van Jericho doen tuimelen. *Daarom* had God die doode steenen ook zoo lief: ze waren, in hun dood, levende getuigen van het evangelie, dat *vrije genade,* en *geloofsgerechtigheid zonder de werken* predikt! En *daarom* is het ook, dat de Vloek, d.w.z. het *Woord,* niet sterven kan, óók niet, waar de tijd een lied der puinen zong.

Dan, *weer* is *hier* diezelfde God, met datzelfde *Woord*. Het opschrift, dat eens boven de poorten van Jericho stond: *niet uit de werken, doch alleen uit de genade,* heeft *alle* 'Achabs' geërgerd. En nu Christus, - die Goede Herder - juist *dàt* woord dag en nacht en overal gepredikt heeft, *nu moet hij sterven*. Want in Hem heeft God over Achab en Hiël wraak genomen. Wat doode steenen slechts gebrekkig preekten, dat heeft Christus' levende mond volmaakt geleerd. *Zijn* leven is de opstanding van Jericho's puinen uit hunnen dood. *Dus moet hij sterven*. Achab leeft nog. Hiël werkt nog. Het *genademerk* moet van de toegangspoort van Kanaän nog altijd worden weggebeiteld. Let op, nu gaan ze de hand aan Jezus slaan, dat is: nu gaan zij Achabs werk perfectioneeren.

Maar weet dan óók, dat hier *de Vloek* zich losmaakt uit zijn banden. Weer komt de Vloek om waar te maken een vijfhonderdjarige profetie! Beve nu voor God, wie beven kan. Want zóó is nu

de *majesteit* van den vloek! Zóó is nu de *profetie*, die *niemand uit de wereld wegwerken kan!* Zóó is de kracht van het *Woord!*

Verwondert u daarover niet, dat de Heilige Geest, die hier de Schriften schrijft, een brug heeft geslagen tusschen den profeet Zacharia, en den evangelist Mattheus. Dat is niet wat nieuws, dat alleen in dit ‘geval’ op te merken viel. Neen, dat is de doorgaande lijn van de Heilige Schrift; want alle ‘woorden’ Gods zijn samen het ééne Woord; en de heilsgeschiedenis gaat van de dagen van Zacharia zonder pauzen voort, tot zij haar hoogtepunt bereikt in het keerpunt aller tijden, als Jezus Christus komt in het gericht.

Het is dan ook naar dien regel der profetie en naar die voortgaande wet van de historie der bizondere openbaring, dat Zacharia eerst profeteerde en aanschouwelijk maakte *in beginsel,* wat God in Mattheus' evangelie in vervulling doet gaan, en nu aanschouwelijk maakt in den strikten vorm, waarin wij hier de profetie vervuld zien worden.

Wat dan ook in de eerste plaats *Zacharia's* profetie betreft, - in hoofdstuk XI, teekent hij, - en in ons voorgaande hoofdstuk zinspeelden wij reeds daarop - dat onder het volk Israël *tweeërlei herders* zijn: de *huurlingen,* èn de *goede* herders. Huurlingen zijn zij, die *zich zelf* zoeken, en die dus, op valsche wijze, profeteeren om vuil gewin. Maar goede herders zijn zulken, die den Heere tot Zijn volk willen brengen *in* Zijn Woord en het volk tot Zijn Heere *door* het Woord; en die dat doen met offerande van zich zelve. Deze ware profeten worden echter door de huurlingen weerstaan, gelijk de goede herder àltijd de vijandschap ontmoet van elken rasechten huurling. Zoo teekent de profeet dan ook, hoe hij zelf, en met hem al Gods profeten, niet alleen door de coryphaeën èn de slippendragers van de valsche profetie worden veracht en tegengewerkt, maar ook, hoe de ontrouw van het volk liever luistert naar de gemakkelijke, streelende, verleidende valsche profeten, dan naar de snijdende, strenge, bestraffende woorden van de ware profeten; al is hun tucht dan ook *evangelische* tucht van goede

herders. En nu raakt Zacharia zóó vol er van, dat Israël allen goeden Herder veracht, dat hij, hetzij hij zelf die zinnebeeldige daad heeft uitgevoerd, hetzij hij ze teekent als een zinnebeeld voor hetgeen nog kómen moet, een tafereel schetst van één der goede herders, die met een *strik-vraag* komt tot het volk. Hij vraagt om zijn honorarium: *Geef mij mijn loon*.

Strikvragen zijn heel leelijk of heel mooi.

Leelijk zijn ze, als iemand door een strikvraag *misbruik* maken wil van de onwetenheid of zwakheid of traagheid van den ondervraagde, om zoo hem te vangen in zijn eigen netten.

Maar zùlke strikvragen, die iemand *ineens* wakker schudden uit zijn slaap, en hem plaatsen voor de *noodzakelijkheid, die er toch al is,* om een *antwoord te geven,* en dat antwoord te geven op grond van wat hij wel degelijk weet; strikvragen dus, waardoor zoo iemand in eens geplaatst wordt voor een acute beslissing, die hij *toch* elk oogenblik *mòet* kunnen nemen, zùlke strikvragen *zijn uit God*. Zij bezweren ons den hoogen ernst van elke minuut, die God ons geeft te leven; want de *acute* beslissing over de groote vraag van tijd en eeuwigheid moet er bij ons elk oogenblik kunnen zijn.

Zulk een strikvraag nu, in dien laatsten zin van het woord, was de vraag, die Zacharia stelde: Geef mij mijn loon.

Want, nu één van beide.

Indien het vleeschelijk Israël nog iets geestelijks in zich heeft, en indien daar nog iets is blijven *leven*[1)] van de oorspronkelijke theologie van zijn psalmen en profeten, dan zullen zij op zijn vraag den goeden herder dit ééne antwoorden: *Wij geven u geen loon!*

En dat om *drie redenen* niet.

De *eerste* reden is, dat wij uw *herderlijke zorgen niet kunnen missen*. Wie loon uitkeert, beëindigt daarmee den dienst. Maar wij willen den band tusschen u en ons, om onszelfs wille, niet verbreken.

1) Niet: blijven ‘hangen’.

De *tweede* reden is, dat wij u geen prijs kunnen uitkeeren, *omdat uw werk onbetaalbaar is*. Het werk immers van den goeden Herder is niet te betalen. Het is van *oneindige* waarde, want God komt daarin mee; de evangelische genade strekt zich daarin naar ons uit; en niemand kan die *on*eindige waarde met een *eindigen* prijs betalen. Genade Gods weegt tegen geen enkelen menschelijken prijs ooit op.

In de *derde* plaats: *Wij mógen u ook niet betalen, want de loonuitkeering is geen zaak van òns*. Indien gij onze goede herder zijt en Gods zuivere profeet, dan zijt gij immers van God gezonden? Maar dàn zijt gij niet *onze* loonknecht, maar een knecht des *Heeren*. Dan moet *God* voor uw loon zorgen, want *Hij is ook dezelfde,* die u *aangesteld* heeft en tot dit werk *geroepen*. Het is de dwaasheid gekroond, dat de *schapen* hun eigen *herder* zouden betalen. Het loon aan den herder uitkeeren, - dat is een ding, dat buiten de schapen omgaat, want dat is een zaak, alleen voor den *eigenaar* der schapen. God alleen, als de groote eigenaar van Israëls schapen, kan zijn profeten loonen.

Wij herhalen: indien Israëls leidslieden zóó hadden geantwoord, dàn zouden zij het *geestelijk* Israël *gebleven* zijn. Dan zouden zij als het bondsvolk des Heeren, door dit drievoudig antwoord, zich wederom vastgegrepen hebben aan de *drievoudige grondgedachte,* waarin het geestelijk Israël tegenover het vleeschelijke altijd roemen wil (en die correspondeert met het bovenstaande):

Ten eerste, dat Gods volk alleen leven kan door een *voortdurende* genadezorg des Heeren (de herder is onmisbaar);

Ten tweede, dat de genadegiften Gods niet eindig, maar *oneindig* van waarde zijn, en dus nooit door ons te bepalen of te betalen, laat staan te taxeeren zijn (het werk is onbetaalbaar);

Ten derde, dat God alleen Zijn Herder *zenden* kan en loonen; en dat Zijn genade dus nooit anders naar ons kan *komen*. dan langs den weg van *transcendente* wonderen uit den Raad des Vredes (de verhouding tusschen herder en bezitter der schapen gaat buiten de schapen om).

Wie nu even doordenkt, die voelt reeds, dat deze drievoudige

gedachte de *kern is van het evangelie der 'genade',* tegenover dat andere *evangelie* van de *zelfverlossing*. Dat deze drie grondgedachten het goddelijk samenstel vormen van de *genade*, die in Christus Jezus openbaar is, tegenover de *eigengerechtigheid,* waaraan het vleeschelijk Jodendom ten onder zal gaan. Deze drie gedachten, ze zijn het drievoudige thema van de prediking der *geloofsgerechtigheid,* en niet van die andere gerechtigheid, die Israël uit zijn eigen *werk* op wil richten.[1)]

Maar Israël heeft het eenig juiste antwoord niet gegeven. Het heeft op de 'strikvragen' van de profeten een verkeerd antwoord gegeven. Een antwoord, waarin niet alleen het element van de genade en van de *geloofs*gerechtigheid werd verloochend en miskend, maar waarin ook op de brutaalste wijze de gedachte van den hoogmoed die *zichzelf* verlost, werd uitgesproken. Abrahams kinderen, aan zijn *geloof* ontzonken, *hebben wel degelijk het honorarium uitgekeerd*. Dat is op zichzelf al een zonde, want daarmee spreken ze uit:

Ten eerste, dat zij den goeden Herder en de ware profeten heusch *wel kunnen missen*. Zij steken hun eigen lamp wel aan; het *genade*-element is uit hun heilsleer uitgelicht.

Ten tweede, dat zij *niet* beven voor het wonder van de genadegiften Gods, als voor een ding van *onschatbare* waarde, maar dat zij alles, wat de profeten doen, rangschikken, hoogstens onder algemeene cultuur-goederen, die zij, mèt andere cultuurgoederen, voldoende kunnen *taxeeren en betalen:* het element van *genade* is hier volkomen weggewerkt; de *oneindigheids*gedachte wordt uit hun heilsleer uitgelicht.

Ten derde, óók spreken zij uit, door de enkele daad reeds van betaling, dat zij *niet langer de rol van de schapen willen spelen,* maar doen, hetgeen den Eigenaar der schapen toekomt, dat is te zeggen: zij halen het verlossingswerk naar beneden toe, alsof de verlossing niet monopleurisch was in haar komen tot den mensch. Zij waren de schapen, maar zij willen eigen heer en meester wezen;

1) De Brief aan de Romeinen.

zij staan of vallen alleen zichzelve; d.i.: (de aanbidding van Gods *transcendentie* wordt uit hun heilsleer uitgelicht).

Doch niet alleen door *dàt* ze betalen, doch ook door *wàt* ze betalen, hebben zij den profeet gehoond, en in Hem God zelf. Want de *prijs,* dien zij uitkeeren, is gauw genoeg gevonden geweest. Het is een prijs van *dertig zilverlingen*. Wie nu eens naleest, wat er staat in Exodus 20:32, die weet, dat voor dezen prijs een *slaaf* kon worden gekocht. Zoo is dit bedrag het loon van den hoon, en de prijs der verachting. Vraagt God aan Zijn volk, wat het gehad heeft aan al de profeten, dan is het antwoord, dat men er niet meer waarde aan hecht dan aan een slaaf, een lijfeigene, die 'voor een zacht prijsje' kon worden gekocht.

Geen wonder dan ook, dat dit loon van den hoon gevolgd wordt door den spot van God. De profeet ontvangt een last van den Heere, om dien prijs van dertig zilverlingen 'weg te werpen voor den pottenbakker.'[1)]

Al mag deze waarschijnlijk symbolische handeling ons niet geheel duidelijk zijn, toch is dit wel zeker, dat het wegwerpen van het ontvangen 'honorarium' voor den pottenbakker een publieke openbaring is van de verachting, die de profeet in zijn ziel gevoelt voor feit en wijze der uitkeering van zijn loon. Misschien is het wel zóó te verklaren, dat er een pottenbakker in den tempel juist bezig was, en dat hij alles, wat in zijn bedrijf waardeloos was, den afval dus, bij elkaar wierp op een grooten hoop. Als nu de profeet die dertig zilverlingen erbij werpt, dan is daarmee de waardeloosheid van den prijs duidelijk gedemonstreerd. Hoe dit zij, (want wij weten niets met zekerheid), in elk geval is duidelijk, dat die dertig zilverlingen slechts op *ironische* wijze 'een heerlijke prijs' genoemd kunnen worden. En dat God van boven Zijn volk Zijn verachting

1) Sommigen meenen, dat hier geen sprake moet zijn van een pottenbakker, doch dat met een kleine tekstwijziging hier te lezen valt: de schatkist (van den tempel n.l.) Voor ons echter wordt deze vraag beheerscht door de aanhaling in Matth. 27 en in Hand. 1 van het Nieuwe Testament, waar de pottenbakker met name genoemd wordt. Zie over de kwestie in het algemeen: Dr F.W. Grosheide, Hermeneutiek, Amsterdam, 1929, blz. 231, 232, 237, en over deze plaats in het bizonder noot 12, blz. 238.

in het gelaat werpt, om deze miskenning van de goede zorgen, aan dat volk besteed.

Wie nu de lijn der Schrift volgt, zal uit haar verstaan, dat Zacharia dit alles heeft gezegd *op den Christus Gods*. Gelijk elke profeet, zoo heeft ook hij zijn profetie laten wortelen in zijn eigen tijdsomstandigheden, maar in de profetie ligt dan steeds een element van theocratisch-messiaansche beteekenis; en daarin is het juist, dat de profeet kan grijpen naar den verborgen zin van Israëls leven, dat zich immers steeds beweegt tusschen de twee polen van Messias-verwachting en Messias-verwerping in. Dus moet dan ook die verborgen zin der profetie straks ten volle uitgewerkt worden in den Christus Gods, die de *opperste goede Herder* is

En aldus is het geschied, dat *Mattheus* komen moet, om *Zacharia* aan te vullen en om de *vervulling* van diens woord in Christus Jezus te doen zien. Gelijk Zacharia optrad in een *keerpunt* der tijden, ongeveer tegen het einde van het optreden der Oudtestamentische profeten, zóó treedt in Mattheus' Evangelie de Christus op in HET keerpunt aller eeuwen, in de volheid des tijds, in het middaguur van dien éénen ‘dag des Heeren,’ dien Zacharia reeds in beginsel had zien lichten. Daarom komt de profetie van Zacharia's dagen terecht in ‘den raad en de vergadering’ der overpriesters en der schriftgeleerden en - bij Judas Iskáriot. Wie alleen maar aan den buitenkant de dingen zien kan, stuit, niet zonder tegenzin, op een samenscholing van een gretigen, geldgrissenden Judas aan den eenen kant en van loerende lippenlekkende overpriesters aan den anderen kant van de toonbank, waar het beste bloed verhandeld is. Maar wie geestelijke oogen heeft om te zien, die ziet in die zaal van verachtelijken koopmanshandel een onzichtbaren getuige staan. Het is Jezus Christus zelf. Zie, daar staat Hij, en hoor, Hij opent den mond, en zegt: *Geef mij mijn loon!* En alle profeten roepen in Hem: *Geef mij mijn loon!* En alle martelaren, van Abel af tot Zacharia toe, die bij het altaar gedood is, roepen in dit uur: *Geef mij mijn loon!* Ja, God zelf staat in deze vergadering en roept tot Zijn volk, roept tot Abrahams zaad: *Geef Mij Mijn loon!*

En - zij - hebben - Zijn - loon - gewogen, - dertig - zilverlingen.

De slavenprijs.

Dat hier het dak niet boven hun hoofd is ingestort, ligt niet aan eenig ‘semen religionis,’ dat nog zou vermogen weg te schuilen in den dorren ziele-akker van deze verraders van God en van de profetie en van den Christus, maar het ligt alleen aan den wil van God zelf, die, langs deze duistere wegen heen, dóór-trekken wil tot verlossing van Zijn volk; God, die de dertig zilverlingen de eeuwen door rollen laat over het marktplein der wereld, opdat iedereen kiezen kan tusschen vrije genade of zelfverlossing. -

Want immers, dáárom gaat het ook nu nog; en dáárom ging het ook toen. Hier loopen uiteen de wegen van de wettische *werkheiligheid* van het *slaven*dom in Gods huis, *èn* van de prediking van *vrije genade,* waaruit de *kinderen* leven en aan Zijn tafel eten. Hier loopen uiteen de wegen van de farizeesche Joodsche zaligheidswerving door eigen *verdienste, èn* van de Nieuwtestamentische, Paulinische, prediking van zaligheid *alleen door geloof*. Hier loopen óók uiteen de wegen van Rome, dat, al is het ook maar voor een deel, de zaligheid koopen wil, en dat in zijn aflaatsysteem de dertig zilverlingen, al is het zóó niet bedoeld, dan toch weer op den rand van de tafel legt, *èn* de weg van de Reformatie, die tegenover Rome's kramer Tetzel een Luther en een Calvijn weer leerde zeggen: *door het geloof alleen;* door de genade; niet uit de werken, opdat niemand roeme.

Neen, wij zoeken hier geen valsche tegenstelling. Dezelfde lijnen van waarheid en leven loopen alle eeuwen door, en maken immer weer naar oude wetten scheiding tusschen de ware en de valsche kerk. Het komt er bij den Christus Gods precies op aan; het evangelie luistert heel nauw. De dertig zilverlingen immers lagen volkomen in de lijn van het vleeschelijke Jodendom. Denk aan de drie elementen van straks:

1º. Men kan zich zelf verlossen.

2º. De verlossing is een eindig ding.

3º. De mensch doet wat Godes is.

En daar tegenover stelt het *geestelijk* Israël, en het ware geloof, en de Gereformeerde belijdenis der Reformatie, deze àndere drievoudige gedachte:

Ten eerste: zelfverlossing is binnen het raam van onze vermogens in eeuwigheid ònmogelijk. God moet ons dagelijks weer rechtvaardigen en ons heiligen; den herder onzer zielen kunnen wij geen oogenblik missen.

Ten tweede: die verlossing is onbetaalbaar. Wij kunnen geen loon, uit al de werelden kunnen wij geen loon samentrekken, om daarmee God te betalen, - want oneindig is de prijs. God zelf is in Christus de oneindige Gever en het genadegoed is van den Gever niet te scheiden.

En *ten derde:* niet wij zelf kunnen ooit in Gods stoel zitten gaan. Wij willen enkel *schapen* blijven, schapen, die volgen, die gelooven, en de stem van den Herder hooren. De dertig zilverlingen mogen de tastbare belichaming en becijfering zijn van de gedachte der *zèlfverlossing,* maar de *genade* leert ons zeggen: Alle roem is uitgesloten. Het is door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen.

Wanneer dan God zoo geweldig is, dat de dertig zilverlingen alle eeuwen doorrollen dwars over de wereld heen, dan is het leven ernstig genoeg. Dan moet nog ieder mensch elk oogenblik de volbewuste keuze doen *vóór* de geloofsgerechtigheid, die van genade leeft, en *tegen* de wettische gerechtigheid die uit eigen verdienste bloeien wil. Want wat is drukkender, dan *Zacharia's profetie te leggen naast Mattheus' evangelie?* Als ik *alleen maar Mattheus* lees, dàn zeg ik: Judas was een reus in de zonde; *ik* ben, bij hem vergeleken, maar een dwerg, een kind in de boosheid; te Deum.

Maar als ik *Zacharia* hoor verkondigen, dat het heel ordinaarlijk in de lijn der zonde ligt, dat ALLE ontrouwe schapen met dertig zilverlingen den Herder Israëls ontslag geven, dan wordt in het *eerste* moment na die ontdekking Judas *net zoo klein als ik;* en op het *tweede word ik zoo groot als Judas*. Groot, wel te verstaan, in het honoreeren, dat hoereeren is. Heere, zoo vaak ik

niet geloof, ontsla ik den Goeden Herder, ben ik even groot als Judas in het kwade, als Judas en als de schriftgeleerden; o God, wees mij, zondaar genadig.

Lees ik *alleen Mattheus,* dan denk ik bij Zondag 31 Catechismus (de sleutelen des hemelrijks) aan Judas. Lees ik *Zacharia daartoe, dàn* denk ik aan mijzelf, aan de oordeelende kracht der prediking en aan het ultimatum van Gods allerchristelijkst herderschap.

Ja, het is ernstig genoeg, een God te hebben, die strikvragen stelt. Dit eerst is *leven uit Zijn Woord,* als wij elk oogenblik gereed zijn, ten volle toe te passen de grondgedachte onzer belijdenis, dat wij leven *alleen door het geloof,* en *enkel door de genade,* En die gedachte uit te werken in onze theologie, in onze dogmatiek, in onze mystiek, in heel ons leven, bewust en onbewust.

Ten derde male, dit alles is ernstig genoeg. Nooit is het kapitaal, dat God eens uit Egypte aan Israël meegaf, zóó misbruikt, als toen Jezus' bloed er voor betaald werd, in de handen van Judas. Sedert dat uur heeft Israël zijn ambt van rentmeester verloren. Toen het de schatten, die het uit Egypte meegekregen had, en uit Kanaäns bodem gewonnen had, tenslotte misbruikte, om zijn eigen glorie, alsmede een kruis voor Jezus er mee te betalen, toen werd Jeruzalem, om met Openbaring 11 te spreken, ‘geestelijk-Egypte’ gelijk.

Laat ons nu voor ons zelf, in vreeze en beven, God zien treden in ons huis, in onze werkplaats, in onze studeerkamer, in onze fabriek. Laten wij heel stil zijn, want dan hóóren we Hem vragen: *Geef Mij Mijn loon*. Ieder moet Hem taxeeren. Gelukkig, wie tot Hem kan zeggen: Ik kan geen enkele taxatie doen. Gij alleen kunt mij taxeeren, o mijn God, en mij begrijpen onder hen, voor wie *Gij* den prijs betaald hebt, dien geen hart bedenken kon, den prijs van Jezus' dierbaar bloed, vlietend door den eeuwigen, oneindigen Geest.

Hoofdstuk VI. Christus' lijden verkondigd door den hemel: de doortocht van ‘de heerlijkheid’.

> *En ziet, twee mannen spraken met Hem, welke waren Mozes en Elias: dewelke, gezien zijnde in heerlijkheid, zeiden Zijnen uitgang, dien Hij zoude volbrengen te Jeruzalem*.
> LUKAS 9:30-31.

WIJ zijn er ons bewust van, dat wij op het oogenblik *terug*-grijpen in het historisch verloop van de dingen, die in het lijdensverhaal van Christus aan de orde gesteld zijn. Indien wij de geschiedkundige orde van de gebeurtenissen strikt wilden volgen, dan moesten wij hetgeen nu volgt, eigenlijk invoegen tusschen de hoofdstukken I en II, gelijk zij thans in dit boek genummerd zijn.

Niettemin hebben wij met opzet deze plaats bewaard voor een bespreking van dat wonderlijk tafereel van Christus, in het gezelschap van Mozes en Elia, die met Hem ‘spreken over Zijn uitgang te Jeruzalem.’

Daar was een reden voor.

Immers, tot nu toe hebben wij gezien, wat van den kant der *menschen* in dat lijdensdrama ingedragen wordt. Kort gesproken, kwam het hierop neer, dat van hun kant alles onzeker en onvast was. Simon Petrus was tot twee maal toe ‘een satan’, maar *besefte het niet*. Maria was een dienende engel, maar *kende daarin zichzelve niet*. Het Sanhedrin, Kajafas voorop, profeteerde, maar *wist er zelf niet van*. En de overpriesters hebben de dertig zilverlingen aan Judas Iskáriot uitgekeerd, maar *verstonden het niet,* dat de vloek hing in de zaal, waar zij met hem samenschoolden, noch

dat het Groote Oordeel de pooten had gezaagd voor het wisselaarstafeltje, waarop hun hand het geld Judas toeschoof. Waarlijk, van den kant der menschen is alles onzeker en onvast. Zij zien noch verstaan ze, maar werpen als groote dwaze kinderen inktvlekken op het bestek, dat de hemel onder hun oogen legt, het bestek van Gods recht en genade en van den evangelischen tempel.

Daarom willen wij nu zien, hoe het bijbelsch evangelieverhaal ook de rollen, om weet te keeren. Want de menschen van beneden, de kinderen der aarde, 'vleesch en bloed,' mogen onzeker zijn en *niet weten,* welke krachten van de toekomende eeuw om hun hoofd heen uitgezonden zijn, - doch de hemel *weet het des te beter*. En als wij Elia en Mozes met Christus samen zien spreken over Zijn naderend sterven, dan komt de Groote *Zekerheid* aan het woord. Dàn wordt er geprofeteerd in *bewustheid,* dan worden er krachten ontbonden, waarvan de dragers *weten,* wat zij zijn en wat zij werken in de wereld boven en beneden.

De wind waait en men hoort zijn geluid; maar de *aarde* wist *niet,* van waar de wind komt, noch waar hij heen gaat.

En wederom, de wind waait en men hoort zijn geluid; maar de hemel weet *wèl,* van waar hij komt en ook waar hij heengaat. En dat is het tegenwicht, tegen al wat in de voorgaande hoofdstukken gezien werd.

Wij hebben trouwens nog een tweede reden, om deze volgorde te kiezen voor de behandeling van de stof. Immers *na* dit zesde hoofdstuk zullen wij met Christus treden uit het *voorportaal* van het lijden tot in den eigenlijken lijdenstempel *zelf*. Wanneer Christus straks met vasten tred en sterken wil uit de eenzaamheid te voorschijn treedt en de groote volksbeweging *uitlokt,* waarover wij straks nog nader spreken zullen, dan neemt Hij zelf den draad in handen, die Hem geleiden zal tot Golgotha. Dan ontketent Hij rustig en met beleid, den storm boven Zijn hoofd.[1)] Daarom willen wij, voordat wij van het voorportaal naar het eigenlijke lijdenskruis overgaan, ons spreken over dat voorportaal afronden, door, nadat

1) 'Wie is deze, dat ook de stormen Hem gehoorzaam zijn,' door te kómen, en de winden, door te waaien?

de aarde in hemelsch licht kwam staan, nu ook den hemel zelf te zien, die het licht uitzendt naar alle kanten.

Wij zeiden zoo even, dat overal waar de hemel spreekt, de Zekerheid aan het woord komt, en dat dus ook in dit oogenblik Christus uit de onzekerheid der menschen overgeleid wordt naar het zékere spreken, en het zékerheid wekkende betoogen, van den hemel.

Nu zijn er, die dit ontkennen.

Velen immers gaan, bewust of onbewust, een anderen kant uit in hun redeneeringen.

Zij stellen het zich zóó voor, dat Christus op den berg der verheerlijking voor de *keus* werd geplaatst, namens God zelf, door Zijn hemelsche gezanten, *wat Hij wilde:* den hemel ingaan *zònder* lijden en sterven; *òf:* den hemel ingaan, maar dan eerst *nà* lijden en sterven.

Voor zoover men nu hiermee bedoelt, dat Christus hier *beproefd* wordt, en dat Zijn geest deze twee mogelijkheden heeft *zien liggen,* en er bewust de goede uit *gekozen* heeft, hebben wij tegen deze opvatting geen bezwaar.

Iets anders echter wordt het, wanneer men de voorstelling huldigt, dat de hemel zelf Christus het *recht* zou *gegeven* hebben, om aldus te kiezen: *òf* een hemelvaart nu dadelijk, zonder hellevaart, *òf* een hemelvaart alleen na den bangen doortocht door de diepten der helsche benauwdheid heen. Indien men meent, dat Christus tusschen die beide *vrij mocht kiezen,* en dat de hemel Hem dus in 'groot verlof' elke mogelijkheid open liet, dan kunnen wij niet anders dan daartegen, op grond van heel de Schrft, bezwaar indienen.

Immers, op deze wijze vergeet men, dat achter dit alles reeds de bindende uitspraak lag, van den eeuwigen *Raad des Vredes* tusschen Vader, Zoon en Heiligen Geest. Van eeuwigheid reeds is, in de drievuldigheid van Gods wezen, het vaste bestek gemaakt van het Goddelijke plan van heil en vrede. En nu is het dwaasheid, aan te nemen, dat de hemel zelf tot deze dagelijks nog *leerende*[1)] menschelijke *ziel,* tot dat zwakke, aanvechtbare

1) 'Gehoorzaamheid *geleerd* uit hetgeen Hij *geleden* heeft' (Hebr. 5).

vleesch van Jezus, zou komen, teneinde Hem het recht van de vrije keuze te bieden tusschen de gebiedende goddelijke *inspiratie* des Vaders en Zijn eigen menschelijke *aspiratie* naar licht en leven, naar blijdschap en vrede. Zou God Hem nu waarlijk komen vragen, of Hij misschien ontwrichten wil dat eeuwig bestek van verkiezing en verlossing, waarop de ééne historie der wereld is gericht door God Zelf, en dat het wezen geeft aan den raad des vredes en der verkiezing van God, - en daarmee *vrede hebben,* hoe de keus ook viel? ALS de hemel eenmaal kiest, en ALS Vader, Zoon en Geest elkander eenmaal hun dure eeden hebben gezworen, dan MAG de mensch Christus Jezus dit alles in der eeuwigheid niet ontwrichten. Neen, wij durven het zeggen: Hij *màg* dat niet. Want als Mensch en Middelaar staat Christus onder de wet der gehoorzaamheid. Niet voor niets heet Hij '*Knecht* des Heeren.' Hij heeft die wet aanvaard bij Zijn eigen doop, en heeft nog nooit iets anders dan die *wet* mógen doen. Indien de hemel Christus het vrije recht der onafhankelijke keuze had gelaten, dan zou de tweede Adam door God zelf *verzocht* zijn geweest tot het kwade; maar 'God verzoekt niemand.' Hij stelt wèl den eersten en ook den tweeden Adam een *proefgebod,* en wèl gelooven wij, dat dezelfde God, die den *eersten* Adam een 'boom' en een 'vrucht' liet zien, die 'schoon' was om te genieten, en 'begeerlijk' om verstandig te maken, dat diezelfde God, zeggen wij, óók *nu* aan den *tweeden* Adam een hemelsche heerlijkheid laat zien, 'schoon' om te genieten en 'begeerlijk' om verstandig te maken. Wil men daarom van *beproeving* spreken, - *dàt* woord aanvaarden wij. En, wil men van *verzoeking* spreken, dan aanvaarden wij die gedachte óók nog wel, maar voegen er aanstonds aan toe, dat die verzoeking dan *alleen* van den Satan komt, als hij Simon Bar-Jona zijn dwaasheden laat zeggen, of op andere wijze op de menschelijke ziel van Christus eenigen aanval opent.

Maar wij *weigeren* te gelooven, dat *God* van Zijn zijde Christus 'verzocht' heeft tot het kwaad, door Hem de keus vrij te laten, die reeds van eeuwigheid aan Zijn raad en ook wederom in den tijd aan de wet en aan de eeden van trouw gebonden was. Nooit

laat God de wereld, die naar Zijn plan geregeerd wordt, balanceeren op de punt van een naald, als dan die naald in handen gesteld zou zijn van een vrijgelaten, ongebonden menschenkind, ook al ware deze mensch de tweede Adam zelf. Trouwens, dat is een onmogelijkheid. Het begrip: 'tweede Adam' reeds is een uitsluiting van het andere begrip: 'een vrijgelaten mensch.' Christus is niet 'een' mensch, maar 'de Mensch,' het verbondshoofd. En, Hij is slechts verbondshoofd gewòrden, om Zich te kunnen binden, met alle vezelen van Zijn bestaan, aan de wet des Heeren.

Bovendien, de *feiten zelf* weerspreken de gedachte, die zooeven afgewezen werd. Wij zien heel sterk, dat de hemel van zijn kant, geen oogenblik Jezus de vrijheid laat. Wordt er niet ronduit gesproken met Jezus over dat groote thema: 'Zijn uitgang, dien Hij van plan was, op het punt stond, te volbrengen in Jeruzalem?' Reeds dit ééne ding, dat *ronduit* gezégd wordt *waar het op staat,* sluit elke gedachte uit van een verzoeking of van een verleiding.

Er zijn hier verschillende mogelijkheden.

Wanneer *Satan den mensch verzoekt,* dan tracht hij de *hoofdzaak,* waar het in de vierschaar Gods tusschen Hem en ons over loopt, niet alleen te *verbergen,* maar ook een schijn te wekken, die *valsch* is; dan wil hij ons dus een werkelijkheid voor oogen spiegelen, die niet bestaat, en zoo de hoofdzaak wegwerken uit ons bewustzijn. Het woord van den verzoeker tracht altijd in te gaan tegen de hoofdzaak van Gods rechtsgedingen.

Als *God den mensch beproeft*, staat het weer anders. Dan kan God voor een korten tijd wel *verbergen,* waar het om gaat, en ons de volle zekerheid omtrent de 'hoofdzaak' in ons levensgeding, *voor een tijd onthouden,* maar *nooit* wekt God een *vàlschen* schijn, en nooit gaat God *in tégen* de subjectieve kennis van wat objectief de hoofdzaak is, die de mensch weten moet. *Juist omgekeerd*. Elke beproeving, die God over den mensch komen laat, dient er toe, dat zijn wankele schreden zich weer richten zullen vàn het zijpad náár den hoofdweg toe, en dat uit de nevelen der bijkomstige dingen, weer het centrale licht van Gods waarheid zal gezien

worden. God werkt altijd naar de hoofdzaak toe, en werkt ons er naar toe, ons leven en ons kennen, ons zijn en ons bewustzijn.

In dien zin nu komt er tot Christus van Gods zijde geen verzoeking, maar enkel een *beproeving*. Een beproeving blijft het voor Hem, hemelsche glansen te *zien*, en krachten van zaligheid te *voelen,* en adem te halen in de heldere lucht van het hemelsche klimaat, en *toch niet te kunnen ingaan tot Gods altaren*.

Doch, met het woord beproeving, *is maar de helft gezegd*. Want daarnáást komt God óók tot Christus met een *openbaring,* die Hij als mensch ontvangen kon en moest, om Zijn ziel werkzaam te maken met het *geheel* der openbaring van God, en ook met heel den God der openbaring. God dringt Hem naar de hoofdzaak toe, en naar den hoofdweg toe, en naar het centrum van tijd en eeuwigheid toe, waar Hij alleen zal staan, neen - hangen, voor God. Hij, geconfronteerd voor allen, met den Allerhoogste.

Hier raken wij dan ook aan de eigenlijke bedoeling van wat er op den berg gebeurd is.

Wij hoorden reeds lang door de kerk belijden, dat rondom den Christus Gods een ‘allerbizonderste voorzienigheid’ werkzaam is.

Haar verborgen werking is ook hier te zien.

Want naar de gelegenheid van Christus' levenstijd, komt God hier op dit oogenblik ingrijpen in den stand van het Messiaansche werk, dat Christus moest volbrengen. God geeft Hem door den Openbarings-Geest een openbaringswoord, vergezeld van een openbaringsteeken; en het is een wonderlijke ontdekking, te zien hoe deze alle volkomen passen bij dit moment van de heilige openbarings*geschiedenis*.

Om dit te vatten moeten wij hierop letten, dat in elke openbaringsdaad van God, *die in den tijd valt,* drie dingen op te merken zijn:

a. Zulke openbaring is *altijd zuiver;*
b. Zulke openbaring is *nooit volkomen;*
c. Zulke openbaring is *altijd groeiend*.

En met deze drievoudige werkelijkheid van de openbaring komt dan ook tot den mensch, die haar ontvangt, een driedubbele eisch, voor wat betreft zijn persoonlijke verhouding tot die openbaring.

Drieërlei eisch stelt God hem daarin:

a. Is de opmerking zuiver, dan *moet hij ze aannemen;*
b. Is de openbaring nog niet volkomen, dan moet hij ze *verder uitwerken*, door met zijn gansche ziel en geest zich *tot God te keeren*.
c. Is de openbaring groeiend, dan moet hij *niet met het tegenwoordige tevreden zijn,* maar *jagen naar de volmaaktheid*.

Laat ons nu zien, hoe elk van deze drie momenten aanwezig is, zoowel in de *kómst* van de openbaring *naar Jezus Christus toe,* als ook in de *ontvangst* van die openbaring *door* Jezus Christus zelf op den berg der verheerlijking.

Beginnen wij met dat eerste:

a. Er komt tot Christus een openbaring, die zuiver is;
b. Hij neemt ze ook gewillig aan.

Tot Christus *komt* een *zuivere* openbaring. De hemel spreekt tot Hem door Woord en door Geest, en - wat de hemel zegt, *is waar*. Immers op de smartelijkste wijze predikt de hemel, dat Christus, al staat Hij in het licht, en al geniet Hij van zeven zaligheden, toch nog is in *vernedering*. Wel ontvangt Christus een uitnemende heerlijkheid, en Zijn gedaante blinkt wel gelijk de sneeuw, - maar vergeet het niet: Die heerlijkheid is *geleend*. Zij komt niet uit Christus zelf op (gelijk het eens zal zijn op den Paaschmorgen en den Hemelvaartsdag en op den dag van Zijn wederkomst) doch zij komt *van buiten af naar Hem toe*. Hij *leent* ze van Elia en van Mozes. Hij, die het recht heeft, en de macht heeft, in het gansche heelal de plaats in te nemen straks van de *zon,* heeft nu een mindere glorie, als van de *maan*. De zon schittert door eigen licht, maar de maan, de bleeke, ontleent haar licht aan de zon, en is daarin nooit zichzelf gelijk, haar glans is wisselvallig. Wat dunkt U, is dat geen smart voor Christus, die nooit een bijzaak ziet *ten koste* van de hoofdzaak, en wiens aandacht nimmer een *moment* ‘proeft’ met voorbijgang van de omstandigheden van zijn grooten levens*tijd?* Ach, Hij *voelt* dat alles wel. Elia en Mozes brengen hemellicht en hemelglans mee, ze dragen die naar Hem toe; en

wel is waar hebben zij ook hun glans van God *gekregen,* maar toch is hun eigen gedaante, heel hun blinkende parousie, zelf reeds gesierd en verheerlijkt door een kracht, die van binnen naar buiten bij hen gewerkt heeft, toen hun zuivere, verloste ziel haar inwendig schoon ook mocht zien doorwerken naar hun verheerlijkt lichaam, bij God in den hemel. Maar Christus is nog niet uit zichzelf verheerlijkt. Hij is de Zoon, maar welk een Zoon? Een Zoon is Hij, die éven van twee knechten een blinkend kleed mag leenen, twee knechten van Zijn Vader, en die dan weer staan moet, onttakeld, ontkleed, naakt en berooid, een dienstknecht in slavengestalte.

Dit alles noemden wij openbaring, en ook: *zuivere* openbaring. Want zóó predikt de hemel schreiend de waarheid over Christus. De hemel zegt Hem, dat Hij als mensch louter ontvankelijk is, eindig is, vernederd is. De hemel roept het Hem toe, dat langs dezen weg, den weg van *mechanische* overstraling en bekleeding met heerlijkheid, Zijn groote metamorphose niet kan of mag geschieden. Want *indien* op déze manier de hemel Christus zou ontvangen als een mensch, die enkel maar *van buiten af,* mechanisch, met licht overtogen en met diamant getooid was, dan zou de hemel de dwaasheid hebben gekroond; dan zou de hemel eigenhandig de zonde indragen binnen de sferen van zijn smettelooze heiligheid. Immers, in Gods hemel kan niemand intreden, tenzij dan wie, niet mechanisch, maar ‘organisch’, door geleidelijken groei van binnen naar buiten, door den stagen wasdom van een in hem kiemend *zaad* van heerlijkheid en leven, rijp geworden is voor de ontmoeting van zijn God. Geldt deze wet voor alle andere menschen slechts ten *halve* (omdat hun heerlijkmaking toch ook door een van boven ingrijpende daad Gods zal worden voltrokken eens), voor den Christus geldt ze *geheel en al, onbeperkt* en *onvoorwaardelijk*. Want Hij, de tweede Adam, moet niet van buiten af de heerlijkheid zich zien *opleggen,* maar behoort van binnen uit het recht der heerlijkheid te *veroveren,* en de kracht, het beginsel, de volle ontplooiing er van, door den Geest Zich te *verwerven*. Door de armoede van een geleende, mechanische metamorfose hem te laten gevoelen, noodigt de hemel Hem, niet een voorbarigen mechanischen

*in*gang in het Jeruzalem daar*boven*, maar een organischen *uit*gang in het Jeruzalem daarbeneden te begeeren, en *daardoor* te geraken tot den organischen ingang in het Jeruzalem daarboven straks, als Gods tijd vervuld, Gods wet bevredigd zal zijn. Want eerst door in dat Jeruzalem van beneden te sterven aan de wet, en alle beproevings-geboden op betamelijke wijze te vervullen, zal Hij die toekomende heerlijkheid kunnen verwerven, die Hij niet leent, maar in zichzelven besluit; om dan daarna als de Meerdere van Mozes en Elia Zijn heerlijkheid wederom in genade *uit te deelen* en weg te schenken, aan Mozes, en aan Elia, en aan David, en aan Jesaja, en aan Adam en aan den laatsten uitverkorene, aan al de Zijnen tot in eeuwigheid.

Dit was de openbaring, die de hemel zuiver Jezus gaf.

En nu zien wij ook het tweede, waar het hier in dat eerste punt op aankomt: Christus *neemt* ook met Zijn gansche persoonlijkheid die zuivere openbaring *aan*. Hij is nog nooit zoo waarlijk *knecht* geweest als op dit oogenblik. Een knecht is Hij, want Hij leent van de knechten in Gods huis, Mozes en Elia, hoewel Hij is de *Zoon*. Zie, nu bukt Hij het hoofd en *laat* Zich vernederen. Hoor, nu belooft Hij de gehoorzaamheid. Mozes heeft de wet gegéven, Elia heeft de wet gehàndhaafd, Christus wil de wet vervùllen. Zie, Hij bukt het hoofd. Mozes heeft Israël uit het heidendom geleid, Elia heeft het heidendom uit Israël getrokken, Christus zal die beide werken doen. Hij zal Zijn volk redden uit Satans greep, dat is, Hij zal het *rechtvaardigen*. Hij zal ook alle satanisch wezen uit Zijn volk trekken, dat is, Hij zal het *heiligen*. En zóó wil Hij nu zijn de volkomen Middelaar, die àlles doet, wat de wet van Hem eischt, en die aanvaardt den grooten eisch van het oogenblik, om *slechts door lijden heen verheerlijkt te worden*. Ja, wel diep bukt Hij het hoofd, en de ontvangt der openbaring, ook van de pijn in de openbaring, is volkomen. Want zonder opstand *neemt* Jezus *aan,* wat God Hem *geeft,* en *berust* Hij, voor zooverre God Hem iets *onthoudt*.

En, - de pijn der onthouding is hier meer dan de vreugde om wat gegeven wordt.

Want Mozes is er wel, en Elia is er ook, maar *waar is Jezus*' *God?* Mozes heeft eens op een hoogen berg *met God gesproken* als een vriend met zijn vriend, lang gesproken, telkens weer gesproken. En Elia heeft wederom op een anderen hoogen berg eveneens *met God gesproken,* lang en telkens weer, toen de Heer, die eerst voorbij ging, daarna Zich openbaarde in het suizen van een zachte stilte. Maar Christus mag heden met *God zelf* niet spreken. Wel komt er een stem, die *over* Hem spreekt tot derden, maar er is geen openbaring van God *tot* Christus rechtstreeks; er is geen stem, die *tot* en *met* Jezus spreekt. Hij klom als zoekende ziel den hoogen berg op, om God te ontmoeten in gebeden, - en Hij deed dat, in het bewustzijn, méér te zijn dan Mozes en Elia en dan al de heiligen saam. Maar God, die zich aan Mozes gaf en zich aan Elia niet onthield, trekt Zich nu van zijn Zoon terug. Dus is er al een begin hier van dat groote gevoel van verlatenheid, dat straks zich uitschreien zal in dat bittere woord: Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?

Dàt mag *aanvaarding* heeten van de openbaring Gods in haar spreken, en ook in haar grimmigst zwijgen. *Dàt* is den eisch der wet aanvaarden, in het gezicht van den wetgever Mozes, en den wetshandhaver Elia. En vóórdat Christus den hoeksteen leggen zal van het gebouw des *evangelies,* verdraagt Hij, dat twee banierdragers van het huis der *wet,* Mozes en Elia, Hem den kánon van den bouw en den regel van den optrek van het *evangelisch* huis, in Gods naam komen leeren en bezweren van begin tot einde toe.

Nu komen wij tot ons tweede punt. Er komt tot Christus een openbaring, die *niet volkomen* is.

Maar Hij neemt ze ook zóó weer aan, gelijk het behoort, want Hij *werkt ze verder uit,* door met Zijn gansche ziel en geest zich te keeren van de openbaring Gods tot den God der openbaring.

Tot Christus komt de openbaring, gelijk altijd, in *nog niet volkomen* vorm. Willen wij een vreemd woord gebruiken, dan zeggen wij: die openbaring is *niet adoeqaat,* want de openbaring, die God

geeft, spreekt wel de waarheid, maar nooit de volle waarheid. Zij Zij put de waarheid niet uit. Wat God zegt, is waar, maar nooit zegt Hij *àlles*. Dat *kàn* Hij niet, omdat het oneindige Gods door het eindige der menschen nooit geheel omvat kan worden. En dat *wil* Hij niet, omdat de openbaring een geschiedenis doorloopt tot het einde toe, en dus eerst voltooid zal zijn bij het einde der wereld.

Dat de openbaring op dezen bergtop niet volkomen is, treft ons dadelijk.

Het is waar, er is hier wel veel om in te roemen. De dragers van het licht, Elia en Mozes, zijn schitterende verschijningen, zóó van Gods troon gekomen, en hun majesteit is een blinkende uitzondering in den nacht van donkerheid en nevel. En dit alles is voor Jezus. Als wij uit menschelijk standpunt, van de aarde uit, deze uitbundige weelde zien, dan zeggen wij: Wat is dat alles groot! Anders echter wordt het, als wij die twee blinkende gestalten zien tegen den achtergrond van den *hemel zelf,* als wij ze zien in het licht van *God*. Immers dan zeggen wij:

a. De *dragers* van de openbaring laten maar een klein weinig zien van de volle werkelijkheid, die zij bij God steeds ‘zien en hooren’;
b. De *wijze* van de openbaring laat maar een klein weinig merken van de volle kracht, waarmee zij steeds ‘geladen’ is.

Wat het eerste betreft, Mozes en Elia, de *dragers* van die openbaring, vertoonen slechts een heel klein deel van de hemelsche heerlijkheid, die zij toch dagelijks ‘zien en hooren.’[1)] Al mag dan voor ons, gewone menschen, en ook voor deze slaapdronken discipelen, die blinkende majesteit ‘bóven-gewoon’ zijn, voor den hemel ligt zij toch maar *beneden* het gewone. Zooals zij hier staan en schitteren, zoo zijn ze nu eenmaal. Of neen, - zóó zijn ze *niet!* Ze *zijn* veel heerlijker, dan ze hier *blijken*. De knechten temperen hun licht, als zij komen in het donkere huis van den Zoon. Mozes heeft eens zijn blinkend gelaat bedekt, omdat het volk dien glans niet kon verdragen. Hij tempert weer zijn glans, hij bedekt zich ook voor den *Zoon*. Want de aarde kan nooit het hemellicht *geheel*

1) Vgl. Joh. 3:31, 32.

verzwelgen! Een *glimp* slechts is hier van den hemel; de deur van het gouden paleis is maar éven op een kier open geweest. Maar achter die twee gestalten laat zich vermoeden: de zang der engelen, de troon van God, de blinkende heerlijkheid van de 'vier dieren,' een geluid als van een grooten donderslag. Ach neen, de hemelweelde stort zich niet uit in de volheid van haar glans. Men kan zelfs veilig zeggen, dat die zelfde reuzen, die hier op den bergtop Jezus ontmoeten, Elia en Mozes, op aarde veel meer hebben gedaan, veel sterker indruk hebben kunnen maken. Elia heeft op aarde een hof doen beven, vuur van boven geroepen, de wereld van zijn tijd ontzet. En Mozes is de zee en de woestijn doorgetrokken als een lawine, die achter zich aantrekt de machten en de krachten der toekomende eeuw. Wat is, daarbij vergeleken, alles stil en schemerig hier. En flets. En - flitsend. Een oogenblik slechts, en de hemel is weer dicht. En de aarde? Ze merkt er niets van.

Daar is nog meer. Ook de *wijze* der openbaring, die God heden schenkt aan Zijn Zoon is *ingehouden* kracht. Het is opmerkelijk, dat zoowel Mattheus 17:13, als Markus 9:4, en ook Lukas 9:31, in de oorspronkelijke taal een woord gebruiken, dat een heel *gewoon rustig gesprek* aanduidt. Jezus *spreekt* met Elia en Mozes en zij *spreken* heel gewoon met Hem. Zij *zeggen* zijn uitgang te Jeruzalem. Alles wijst er op, dat hier een regelmatig, geordend gesprek gevoerd wordt. Het gewone, niet iets buitengewoons, laat zich daarin duidelijk zien. Vroeger was het anders! Mozes' oog schoot vlammen, zijn hand hieuw vuur uit de rots en zijn stem was vervaarlijk. En Elia schudde zijn volk en kwam, en ging als een wervelwind. Hier echter is het *teeken*, dat er komt bij het Woord, zoo heel bescheiden, en de vorm van het woord is rustig en gewoon. Ging hier de hemel open en sprak hij met Jezus over het vreeselijkste onderwerp, dat men op aarde noemen kan, een onderwerp, nog vreeselijker dan - de hel?

Toch ligt dit alles volkomen in de lijn. De vroegere teekenen, en vreeselijkheden, en vervaarnissen in de instrumenten der Godsopenbaring, Elia en Mozes, *behóórden* bij het *Oude* Testament. Ze dienden alle tot voorbereiding van het *Nieuwe*. Het was alles een

alarm slaan, om de aandacht te trekken voor iets anders, *dat nog komen moest*.

Welnu, *hier* IS *dat andere*.

Hier komt het *Nieuwe Testament,* met zijn vólle WERKELIJKHEID. En in deze volle nieuwtestamentische werkelijkheid zijn ook Mozes en Elia begeerig in te zien.[1)] Want wel zagen wij straks, dat Mozes en Elia, wat de *uitwendige* schittering aangaat, in zekeren zin als de *zon* zijn voor Christus, die bij hen, uitwendig vergeleken, slechts de *maan* gelijkt. Maar nu keeren wij het om. Als het op de *verborgen krachten* aankomt, op de *energieën* van het koninkrijk der hemelen, dan is Christus, als de Zoon des menschen, en als de Heer der heerlijkheid, de ZON der gerechtigheid, en móet 'de *maan*' van het Oude Testament bij Hem verbleeken en in de schaduw treden, nu Christus zelf verschijnt. Want de zichtbare wereld en de onzichtbare zijn er twee. Als er een onweer losbreekt, dan golft er door de lucht zulk een electrische kracht, dat onze radiotoestellen er door overstemd worden; want het onweer groeit in sterkte, maar wat die dwergen van menschen de lucht in zenden, dat hoort zijn 'energie' bespotten, zoodra de krachten van den hemel zelf ontbonden worden.

En zóó is het nu hier. Elia en Mozes zijn, als het er op aankomt, alleen maar luidsprekers van God. Dus spreken zij met recht en reden in de ooren van den Mensch Jezus Christus. Maar deze Mensch, die Zich door den eeuwigen Geest Gode onstraffelijk opofferen zal, heeft *in* Zich de kracht van Gods onweer. En nu Hij in déze zijne kracht op zijn bergtop staat, en met Zijn hand hemel en aard omspant, nu kan de openbaring, die zich van Elia en Mozes als voertuig bedient, niet anders zijn dan onvolkomen, zwak, ten deele slechts. Ze is *altijd* onvolkomen. Maar zij is het nooit zoo geweest als hier, omdat hier de mindere openbaringssterkte komt tot den sterksten Held der openbaring. God, voortijds vele malen en op velerlei wijze tot de vaderen gesproken hebbende door Mozes en Elia, heeft in deze laatste uren hen leeren zwijgen

1) Vgl. Lucas 10:24.

voor den Zoon. Ze spraken, ze spraken. Maar nooit heeft iemand zóó gezwegen. De openbaring, - niet adaequaat. Dat is arm, in zekeren zin, arm. Maar het is nog nooit zóó rijk geweest, want de onvolkomenheid der openbaring in de reuzen van het Oud Verbond wijst naar de volkomenheid van Gods Openbaring in het Nieuwe Testament - door den Zoon, die het spreken Gods *vervult!*

Daarom stemt dan ook de toestand van Christus' ziel overeen met wat hier in Mozes en Elia naar Hem toekomt. De openbaring, die God tot Jezus komen doet, moge niet adaequaat zijn, maar Christus zal van Zijn zijde, met volle spanning van hart, en geest, en ziel, de onvolkomen gegevens van het hemelsche onderricht uitwerken, door Zijn gansche ziel en al Zijn zinnen en heel Zijn wil op God te richten. En zoo zal Hij de bevend-opstijgende lijn van de openbaring Gods *uitwerken,* en *dóór-trekken* tot Hij er mee eindigt in Gods volkomenheid zelf.

Hierin is Hij dan ook onze Verlosser. Want bij ons, wederhoorige menschen, is de ontvangst der openbaring nooit in overeenstemming met de mate der volheid van genade, die God ons daarin schenkt. Maar bij Christus wordt wat God doet, altijd naar zijn aard ontvangen en verwerkt. En als God den *mensch* Jezus in een niet volkomen openbaring *één* talent geeft, om er mee te werken, dan zal Hij zwoegen, het gelaat naar God gekeerd, tot Hij alle talenten heeft gewonnen, die God te geven heeft. Hij zal altijd de openbaring haar recht geven, door in Zijn gansche bestaan er mee werkzaam te zijn, ten einde toe. Al laat de hemel ook maar op een *kier* zijn gouden deuren openstaan, het zal voor Hem genoeg zijn, om de deuren op Gods tijd alle geheel te openen. Als de krachten der toekomende eeuw maar eenmaal zijn ontbonden, dan zal *Zijn* kracht ze alle vrij maken, dat zij vrij de wereld over gaan, tot op dien dag, waarop Zijn voetstap weer den bergtop drukken zal, om te oordeelen de levenden en de dooden.

En ja, ook in het tweede punt, dat we ter sprake brachten, reageert de ziel van Christus zuiver op de openbaring, die tot Hem komt. Mozes en Elia *zeiden* alleen maar dat verschrikkelijke, dat stond te komen immers? Ja; dat was het: alleen maar *zeggen*.

Maar *zeggen* is voor Jezus *genoeg*. Meer dan genoeg. Hij zelf heeft eens het droeve beeld geschetst van de ontvangst, die Gods Woord *onder de menschen* heeft. Als de feesttafel van het evangelie staat aangericht, dan gaat God den genoodigden eerst *zeggen:* de tafel is klaar; maar ze komen niet. Dan moet hij bevelen: *breng* ze hierin; maar nog is het niet goed. Eindelijk is het: *dwing* ze in te komen. Van *zeggen* tot *brengen,* van brengen tot *dwingen*.) Zoo staat het bij de menschen, die met Gods openbaring van leven, van *evangelie,* zijn gezegend.

Doch Christus, die thans een *wettische* dagvaarding krijgt, een noodiging om te verschijnen, niet aan de gemeenschapstafel des evangelies, doch aan de slachtplaats des Grooten Gerichts, - Christus is met het *zeggen* alleen reeds tot alles bereid. *Brengen, dwingen?* Neen, Ik *kom,* o God, om Uwen wil te doen.

Want wel is ook Zijn ziel verslagen en bevreesd, maar hierin is Hij onze Middelaar: Hij ontvangt de *on-volkomen* openbaring zuiver. Hij werkt ze uit tot God. Daarom is het simpele *zeggen* Hem even zwaar van gerucht als de groote donder van het oordeel.... *Zeggen* en *oordeel* zijn voor Hem één.

Er is nog een derde ding. De openbaring, die God geeft, is altijd, en ook hier, *onderdeel* van een *groeiend* werk. En daarom moet hij, die ze ontvangt, niet met het tegenwoordige tevreden zijn, doch er mee jagen naar de volmaking.

De openbaring, ook die God hier aan Christus geeft, is, zoo zeiden wij, een moment van een *proces,* een onderdeel van een nog *groeiend* werk. Alles is hier bezig te groeien, zich uit te zetten. Dat blijkt vooral, als wij letten op de hier intredende *wet van transfiguratie*.

Christus, zoo zagen wij, komt te staan in heerlijkheid. Zijn gedaante wordt blinkend.

Eenzelfde transfiguratie is óók aan Mozes en Elia in hun aardsche leven overkomen.

) 1) Lucas 14: 17, 21, 23; zie J.J. Knap Czn. In de Schuilplaats, Kampen, J.H. Kok, 1913, bl. 50 v.

Mozes ontving ze, toen hij op den berg met God verkeerd had, want toen hij naar beneden ging, blonk zijn aangezicht; en het was zóó stralend, dat het volk het gezicht er van niet verdragen kon.

En Elia op zijn beurt, ontving zijn transfiguratie, toen hij op den wagen Israëls met zijn ruiteren ten hemel opgenomen werd.

Alleen maar, *noch Mozes, noch Elia bereiken daarin de volkomenheid*. Ze konden het *rustpunt* niet eens bereiken, het rustpunt voor de openbaring van dien God, wien alle hijgende profetenzielen toeroepen: Sta op, tot Uwe *rust,* o Heer! Want Mozes treedt op Sinaï in transfiguratie, en draagt straks het licht van de goddelijke heerlijkheid *van boven naar beneden,* naar het *volk* toe. Maar die glans van heerlijkheid *loopt,* om zoo te zeggen, *dood* in het slop van Israël beneden. Zijn heerlijkheid *wordt door het volk niet verdragen*. Hij moet zijn gelaat met een doek bedekken en straks is Mozes' blinkend aangezicht weer dof geworden en het volk beneden *heeft in zijn glans niet kunnen deelen*. Dat is te zeggen: Mozes' transfiguratie *komt wel van boven naar beneden, maar loopt daar beneden dood*. De 'heerlijkheid des Heeren,'[1)] d.w.z. de *oud*testamentische openbaringsvolheid Gods, komt wel van boven af naar de menschen toe, maar *vindt geen doortocht* tot het volk, ter overwinning. Zij zuigt zich, om zoo te zeggen, aan Mozes' lichaam vast, maar ze heeft toch nog *geen passage* onder Israël; vooral niet *er door heen*.

Evenzoo, hoewel in andere richting, werkt God bij Elia. Elia in zijn hemelvaart, heeft óók zijn transfiguratie. Ook zijn gedaante wordt veranderd, maar nu trekt hij met het hemelsche licht *van beneden naar boven*. Het loopt daarboven wel niet dood, want in den hemel loopt niets dood, dáár loopt alles zóó het volle rijke leven in! Daar is ruimte genoeg voor diezelfde heerlijkheid, waarvoor nog geen bevattingsmogelijkheid bestond in het kamp van Israël aan den voet van den Sinai, in Mozes' tijd. Maar als Elia de heerlijkheid des Heeren blinkend den hemel indraagt, dan blijft de *aarde beneden* daarvan beroofd; dan moet Eliza alleen zijn

1) Technische term voor de oudtestamentische openbaringswijze der uitstraling van Gods heerlijkheid naar de menschen.

tocht over de wereld volbrengen, en met hem heel de strijdende kerk. In Elia heeft ‘de heerlijkheid des Heeren,’ de openbaringsvorm van den oudtestamentischen God, wel een opvaart naar boven, maar geen doortocht hier beneden. En de metamorphose van den *mensch, zijn* verandering van heerlijkheid tot heerlijkheid, is *nog niet* verzekerd. De twee Reuzen van het Oude Verbond hebben wel een *kleine* voorproef gegeven van de menschelijke glorificatie uit den Geest, maar - het bleef abrupt, het kon de *aarde* niet overdekken. Er was nog in de wijde wereld nergens plaats voor, 2 Corinthe 3:18. Wie heeft ooit door *Mozes* en *Elia,* het beste, wat het Oude Testament kon geven, kunnen zeggen: wij dan, de heerlijkheid van Mozes en Elia weerspiegelend, worden naar hetzelfde beeld van gedaante veranderd, en *hebben* de realiteit onzer metamorphose?

Dus is de transfiguratie van Elia, zoowel als van Mozes, een *roep om iets beters*. Mozes, de middelaar van het oude verbond, kan geen plaats maken voor de heerlijkheid des Heeren onder zijn volk. Hij blijft slechts *persoonlijk* daarin deelen en dan nog maar voor een tijd. En Elia, die zijn leven lang geworsteld heeft voor het volk, kan ook maar *persoonlijk* de heerlijkheid ontvangen en kan ze ook niet meedeelen aan zijn volk. Dat kan niet de zaligheid zijn, wanneer de heerlijkheid des Heeren zich slechts aan één menschenkind, en niet aan het gansche volk, openbaart, wanneer zij wel van boven naar beneden, en óók wel van beneden naar boven, komt, maar niet de wereld boven en beneden vereenigen kan, en verbinden met de volle heerlijkheid des Heeren.

Zoo zien we hier het Oude Testament in Elia en Mozes bevend zoeken, tasten naar het Nieuwe Testament. Zoo zien wij de dragers van de *voorbijgaande, machtelooze,* alleen *persoonlijke* transfiguratie, de hand uitstrekken naar den Christus, opdat Hij moge zijn de Werker, uit eigen kracht, en de Drager, in eigen persoon, van de altijd *blijvende,* altijd *overwinnende* en *àl Zijn volk* zegenende transfiguratie, die de Zijnen, met Hem zelf brengt van vernedering tot verhooging. Ja, dat is wel de hoofdzaak: dit moment van GROEI in het openbaringsuur van den berg der verheerlijking. De ‘heerlijkheid des Heeren’ zoekt hier in haar oudtestamentische dragers,

in wie zij immer onvolkomen en gebrekkig bleef, den *Christus,* in wien de 'heerlijkheid des Heeren' ten volle *aanwezig* is (want Hij is waarachtig God); in wien die zelfde 'heerlijkheid des Heeren' echter nog *bedekt* is, (want Hij is nog vernederd mensch); in wien de heerlijkheid des Heeren echter door lijden en opstanding heen, eens uitstralen zal in de volle glorie van een nieuw leven, waarbij de Middelaar der volkomenheid *al Zijn volk deelen* laat in zijn metamorphose, zoodat zij *allen* door Gods heerlijkheid opstaan uit lijden en dood, tot hemelsche zaligheid. Want hij is Middelaar Gods en der menschen; en - meer dan Elia en Mozes is hier.

Op deze groeiende openbaring heeft nu de Christus *op de alleen zuivere wijze* - dat is: de middelaarswijze - *gereageerd*. Hebben Elia en Mozes alleen een lijn kunnen trekken van boven naar beneden, of van beneden naar boven, - *Christus* zweert thans in de ooren van Zijn God wederom een duren eed, dat Hij, met het gezicht op den troon der majesteit, kiezen zal den weg van dood en hellevaart. Hij zal, als Middelaar, met al Zijn volk mee, ook de uiterste resten en den laatsten glimp van leven en van licht verliezen en Zich begraven gaan in de helsche pijn en onder het eeuwig oordeel. Elia en Mozes kònden immers niet overwinnen, want zij vermochten dat eerst noodige niet: wegzinken in den eeuwigen dood, waar zij voor eeuwig zouden omgekomen zijn. Maar wat zij niet konden, dat vermag Christus. En als de Christus straks de lijn der smart heeft doorgetrokken naar *beneden* tot in den eeuwigen dood, dan zal Hij opstaan en ook aan Zijn menschheid dragen de metamorphose, de transfiguratie. En Hij zal daarna die heerlijkheid door opstanding en hemelvaart indragen *van beneden naar boven*. Daar zal Hij, na Hemelvaart en Pinksteren, tot aan den jongsten dag toe, Zijn Middelaarstaak voltooien en dan komt Hij weer om de metamorphose en de transfiguratie uit te werken *van boven naar beneden,* en dien grooten zegen der metamorfose als Middelaar aan al Zijn volk mede te deelen. Dán zal het zijn, wanneer Hij, boven *èn* beneden, hemel èn aarde, vereenigd heeft en voor de heerlijkheid des Heeren naar alle zijden plaats gemaakt heeft; als Gods tabernakel komt bij de menschen, en het nieuwe Jeruzalem

nederdaalt op de aarde; als 2 Cor. 3:18 is vervuld - door lijden en sterven, door opstanding en heerlijkheid.

En als Mozes en Elia van den berg der metamorfose terugkeeren naar den hemel, dan profeteeren ze bóven van de toekomst der christenen Gods: ‘zij *allen,* de heerlijkheid, neen, niet van ons, doch van den *Heere,* den eens verhoogden *Christus,* weerspiegelend, worden straks naar hetzelfde beeld van gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest.’

Zoo hebben Elia en Mozes den Christus gegeven en geleend, maar zij hebben meer van Hem begeerd en ontvangen. Indien de Heiland niet in zulk een volkomenheid Middelaar was geweest, de straling van Mozes' heerlijkheid, en de wolken-wagen van Elia's hemeltocht, zou nimmer hebben kunnen krijgen de erkenning van den hemel. Oók *zij* zijn slechts door dezen Middelaar zalig geworden.

Laat ons dan, mèt deze vertegenwoordigers van de triumpheerende kerk, de handen opheffen naar boven. Laat ons de openbaring ontvangen, gehoorzaam, werkzaam, ons strekkende ook naar hetgeen vóór ons ligt. En laat ons met eerbied stil staan, want nu, nu de Christus alle krachten van beneden en van boven, satanische *èn* hemelsche energieën, heeft zien loskomen om Zijn sterfelijk hoofd, en nu de wijde wereld Gods geheel is opengegaan, nu treedt Hij uit het voorportaal des lijdens, rukt aan het klokketouw, daagt de wereld uit, lokt een Hosanna uit, en is de Groote Simson, die zijn armen strekt om de pilaren van het huis, waar hij te allen dage staat, en zijn ziel laat sterven niet met, maar vóór ons, Philistijnen.

Hoofdstuk VII. Christus' noodzakelijke ‘omhaal’.

En het geschiedde, als Hij nabij Bethfagé en Bethanië gekomen was, aan den berg, genaamd den Olijfberg, dat Hij twee van Zijne discipelen uitzond, zeggende: Gaat heen in dat vlek, dat tegenover is; in hetwelk inkomende, zult gij een veulen gebonden vinden, waarop geen mensch ooit heeft gezeten; ontbindt het, en brengt het. En indien iemand u vraagt: Waarom ontbindt gij dat? zoo zult gij alzoo tot hem zeggen: Omdat de Heere het van noode heeft.
En die uitgezonden waren, heengegaan zijnde, vonden het, gelijk Hij hun gezegd had; en als zij het veulen ontbonden, zeiden de heeren van hetzelve tot hen: Waarom ontbindt gij het veulen?
En zij zeiden: De Heere heeft het van noode. En zij brachten het tot Jezus.

LUKAS 19:29 tot 35*a*.

THANS komen wij tot een volgende mijlpaal in dit boek over Christus op den lijdensweg.

In de voorafgaande hoofdstukken zagen wij Hem staan bij den *ingang* van den lijdenstempel; maar nu komt Hij, en ontsluit met eigen hand de deur, die toegang geeft tot het eigenlijke huis van dien tempel, d.i. Hij komt tot aan den *doorgang*.

Allereerst trekt hierbij onze aandacht het verhaal van Jezus' koninklijken intocht in Jeruzalem. Ieder kent de historie en weet den summieren inhoud ervan: dat Jezus op een ezelsveulen de stad binnenreed en als koning werd gehuldigd in de rijksresidentie. Wisten wij niet, dat Hij moet zijn in de stad Zijns Vaders?

Ja, ja, - wij weten het allen; wij weten het allen zeer wel.

Nu zijn er echter heel veel menschen, die, zoodra zij gaan spreken over dien koninklijken intocht van Jezus in Jeruzalem, alleen maar letten op wat de *menschen* daarbij doen. Zij teekenen ons dien grooten, drukken, volksoptocht, die de stad in rep en roer zet. Zij laten Jezus in het midden van dien optocht min of meer 'terecht komen', om dat platte woord nu eens te gebruiken, en dan vertellen zij verder nog zeer nadrukkelijk over de enthousiaste schare, die daar plotseling begint Hosanna te roepen, en de emblemen van de koninklijke waardigheid Jezus tegemoet te brengen. In het verhaal van dit feestelijk gebeuren, - laat ons het nuchter zeggen - is dan bij zùlk een manier van vertellen de menschenmassa, de schare, het *onderwerp* van den volzin. Mitsdien - laat ons nu nuchter *blijven* - mitsdien is Jezus min of meer het *lijdend voorwerp*.

Maar nu verder.

Het is toch eigenlijk voor ieder bij eenig doordenken duidelijk, dat déze 'methode' van vertellen niet goed kan zijn, en dan ook onmiddellijk valt uit den stijl van het authentieke bijbelverhaal, dat immers altijd streng symmetrisch opgebouwd wordt door den Heiligen Geest.

In het algemeen reeds moet de gereformeerde denker en bijbellezer tegen *èlke* manier van vertellen, en van bijbel-'parafrase', bezwaar maken, waarbij Jezus de *passieve* rol speelt, of - waarbij Hij slechts *toevalligerwijze* het zóóver brengt, dat Hij het *onderwerp* van het verhaal kan worden. Immers, Christus Jezus is de *werker* bij uitnemendheid. Zijn Vader werkt altijd, en Hij werkt ook. In geen enkel ding, dat in Zijn leven voorviel, is Hij in de statige of stichtelijke volzinnen van de menschen 'lijdend voorwerp,'[1)] althans wanneer hun spreken zich conformeert aan het Woord van God. 'Lijdend voorwerp' in het verhaal is Hij alleen tegenover Zijn God; en zelfs tegenover Hem dan óók nog slechts alleen in dezelfde mate, als waarin Hij óók actief optreedt jegens Zijn hemelschen Vader. Want éven groot als Christus is in de *lijdelijke* gehoorzaamheid, is Hij het ook in de *dadelijke*. Wanneer

1) Zelfs in zijn lijden niet; en daar zal het nu juist over gaan.

de kerk of eenige ziel spreekt van *lijdelijke* of *dadelijke* gehoorheid, dan moet de klemtoon op *beide* bijvoeglijke naamwoorden even zwaar vallen. Dit is, meenen wij, één van de eerste gedachten van de Gereformeerde Schriftbeschouwing.

Dit alles wordt dan bovendien nog nader aangeduid in het onderhavige geval, als wij den tekst nauwkeurig lezen. Want het tekstverhaal laat ons zeer duidelijk zien, dat, óók in het concrete gebeuren van dien intocht van Jezus in Jeruzalem, *Hij zelf actief optreedt,* de actie *ópent,* en in alles *de eerste is*. En zóó *opzettelijk* is hier de eigen werkzaamheid van Christus Jezus, dat wij haast den indruk krijgen van een zekeren 'omslag'. En als het niet oneerbiedig was, en onlogisch, dan zou men zelfs bijna dien indruk willen onder woorden brengen, door te spreken van 'onnoodigen omslag', of van overbodigen omhaal. Maar dat klinkt zóó heel erg oneerbiedig, en daartoe is het ook allesbehalve stichtelijk, ordinairlijk gesproken. Dies maken wij ons geen zorgen, en gaan haastig naar den optocht kijken. Hoor, ze zeggen: Hosanna!

En toch -

Het *lijkt* toch *erg veel* op onnoodigen omslag. En dien van Jezus....

Dit wordt ons wel duidelijk, wanneer wij even de inleiding lezen van het verhaal, dat ons bezig houdt.

Het was, om te beginnen, een gespannen tijd. Het groote feest, dat duizenden van heinde en verre, Joden en niet-Joden, immer samen bracht, jaar op jaar, was op til.

Een opgewonden menschenmassa wachtte op de komende dingen. De spanning zat er in. En ze dreigde hoogspanning te worden, toen de een den ander inlichtte omtrent de wonderlijke geruchten, die zich aan den naam van Jezus hechtten.

Immers, als een loopend vuur ging het verhaal van de menschen uit de buurt tot de van ver gekomen feestgangers, dat Jezus pas in Bethanië het sublieme wonder had verricht van de opwekking van Lazarus uit den dood. Dit laatste nieuws was oorzaak, dat de lucht nog meer geladen werd en de spanning groeide. Het gaf dan ook ongetwijfeld een sterke sensatie. Het duurde nog eenigen tijd,

eer het feest zou beginnen, maar de opwinding, die anders op het feest zelf haar hoogtepunt bereikte, was nu al tot het uiterste gestegen.

Zooals te begrijpen viel, werd het wonder, dat Lazarus tot de tropée van Bethanië had gemaakt - zoo'n bezienswaardigheid ook! - in de gesprekken vastgeknoopt aan al die àndere teekenen, die op naam van den Nazarener stonden. Zoo was Hij reeds op zich zelf, als persoon om zijn fascineerende verschijning, het middelpunt van ieders belangstelling.

Daar kwam nog iets bij, n.l. de spanning, die over de menschen kwam, als men Jezus betrok in het wel algemeen bekende conflict tusschen Jezus en de overheid. Reeds van te voren was de vraag gesteld (Johannes 11:56), of Jezus het wel *wagen* zou, *dit* Paaschfeest te bezoeken. Zou hij niet bang zijn voor de dreigementen van de schriftgeleerden? En hoor, nu verneemt men, ieder ‘uit de beste bron’, dat Jezus niet alleen reeds in de buurt is, want hij houdt zich op in Bethanië, maar ook, dat Hij werkelijk mee op zal trekken naar het feest. De Nazarener zal niet mankeeren.

Nu komt Bethanië nog meer in het middelpunt van ieders belangstelling te staan. Het leven is daar openbaar geworden door Christus' grafbrekende kracht. Het *leven* is in Bethanië geopenbaard. Dat is buiten kijf. Maar nu komt de tweede vraag, of het leven *zich en zijn Opwekker kan handhaven* tegen de macht, die het bedreigt met den dood.

Op den Sabbath was Jezus gekomen naar Bethanië. Men kan zich voorstellen, hoe onrustig die Sabbath zal geweest zijn. Het anders zoo stille Bethanië was nu woelig en druk. De bestaande beperkende bepalingen voor de ‘sabbathsreize’ leverden geen al te groot bezwaar aan wie eens naar Jezus' huis mocht willen komen, om daar eens nieuwsgierig rond te zien, want de afstand tusschen de vlekken en dorpen was gering genoeg in die omgeving. Trouwens, ook al waren de afstanden grooter, dan de wet op de ‘sabbathsreizen’ toestond af te leggen, dan kende men nóg kunstgrepen genoeg, om, met behoud van de letter van de wet, toch zoover te reizen, als men wilde. Wij willen maar zeggen, dat

op den Sabbath reeds alles zich concentreerde om den persoon van Jezus.

En Jezus zelf? Wat doet Hij? Trekt Hij Zich in de stilte terug of komt Hij voor den dag?

Het antwoord geeft Hij zelf al spoedig. Op den Sabbath rust Hij, want Hij leeft uit het gebod. Maar op den volgenden dag, op Zondag dus, gaat Hij met Zijn discipelen Bethanië uit. Dat was al een gebeurtenis. De toeloop laat zich denken.

Maar nu komt, wat ons hier treffen moet. Jezus zelf schijnt ditmaal ook dien oploop wel te *willen*. Hoe vaak Hij zich ook teruggetrokken heeft uit het gewoel der menigte, en hoe dikwijls Hij ook een oploop bezworen heeft door te zeggen, dat men niemand vertellen mocht, welke teekenen Hij gedaan had, - voor ditmaal schijnt Jezus zelf de belangstelling van de menschen met opzet te prikkelen en een volksbeweging *uit te lokken*.

Let maar eens op, hoe omslachtig Hij te werk gaat.

Hij beveelt twee van Zijn leerlingen alleen den weg af te leggen naar een niet nader genoemd ‘vlekje,’ een gehuchtje, dat tegenover ligt.

Dat was al vreemd.

Gewoonlijk ging het gezelschap van Jezus en de leerlingen, en bloc, langs de wegen. Maar nu laat Hij twee van de twaalf alleen en blijft zelf met de anderen achter.

En wat moeten die beide leerlingen doen?

Zij moeten, zoo zegt Jezus, naar dat niet nader aangeduide plaatsje, dat waarschijnlijk ligt tusschen Bethfagé en Bethanië, heen gaan. Dan zullen zij daar, op een bepaalde plek, een ezelsveulen aantreffen. Dat moeten zij dan nemen, en naar Jezus brengen.

Maar dat is toch een omslag, die volmaakt overbodig is, zou men zoo zeggen? Kan Jezus, als Hij dan een lastdier hebben *wil,* niet zelf gaan vragen aan den eigenaar van dat dier, of Hij het gebruiken mag? Maar neen, Hij gaat *zelf* niet. Dat is al vreemd. En dan, - met opzet kiest Hij een lastdier, niet uit een huis of stal vlak in de omgeving, maar Hij laat Zijn twee discipelen expres er op uit trekken. Ze moeten iets doen, dat iedereen vreemd opvalt:

zij moeten, nu ja, een soort roof gaan plegen. Tenminste, den schijn ervan aannemen; bravour genoeg, zou men willen zeggen. Den eigenaar van het beest, dat zij hebben willen, moeten zij het zoo maar afnemen. Natuurlijk zal de man verwonderd vragen, waarvoor die manoeuvre dient. Dat geeft al vast een opstootje op straat; dadelijk zal zich een volksoploop vormen. Na eenige discussie zal de man het beest vrijgeven, en vervolgens zal het grauw, nieuwsgierig en geprikkeld, achter die twee ezeldrijvers en hun wonderlijken buit aan blijven loopen, om straks den Rabbi van ezeldrijvers weer te treffen, rustig wachtend op een beest en op een paar discipelen.... Men kan alles van te voren op zijn vingers narekenen.

Ja zeker.

En Jezus *kan dat ook*.

En, *dàt* IS *het nu juist*. Is dit geen omslag? Geen *overbodige* omhaal?

We stellen de vraag, schuchter en verlegen. Maar - een vraag IS het.

Dan, tot zoover is er reeds verwonderlijks genoeg, en tot nu toe hebben we dan alleen nog maar den *menschelijken* kant van dit alles in rekening gebracht.

Doch er is nog meer.

Daar hangt reeds zoo iets als een *wonder* in de lucht. Ons oog wordt daarvoor geopend, zoodra wij maar bedenken gaan, dat in dit wonderlijk samentreffen van personen en omstandigheden toch wel moet liggen een werking van den Geest. Het kan geen toevallige samenloop van heel gewone ‘omstandigheden’ zijn, want, (en hier raken wij het wonder reeds aan), het is duidelijk, dat God Zelf hier werkt. Jezus werkt naar God toe, maar God werkt ook naar Jezus toe. Niet alleen, dat Jezus' scherpziende blik precies de plek weet aan te duiden, waar een veulen staat, en bij voorbaat weet aan te geven, wat de eigenaar van het beest zal zeggen, maar God Zelf werkt hier ook alles uit door Zijn allerbizonderste voorzienigheid. In alles is het Zijn voorzienigheid, die de dingen zóó beschikt en plooit, dat inderdaad dat beest daar staat, dat de eigenaar niet van huis is, dat men het tevoren aangekondigd

dispuut opent, kortom, dat alles gaat, zooals het bij voorbaat door Jezus werd gezegd.

Wie nu kinderlijk gelooft, wat de kerk belijdt omtrent de 'almachtige en alomtegenwoordige kracht' van Gods voorzienigheid, en wie de broeiende aanwezigheid kent van het oordeel, van de 'crisis', die daar is, in elken dag en in elk uur, waarin *hier* de heilige geschiedenis der bizondere Godsopenbaring voltrokken wordt,[1)] die komt tot de ontstellende, en toch ook weer voor de hand liggende conclusie, dat hier een latente energie van goddelijke kracht werkt. Het wonder mag zich dan oogenschijnlijk bepalen en beperken tot een lastdier, en een pruttelenden eigenaar en ietwat vreemd doende leerlingen van Jezus, - wat de intensiteit aangaat, is het toch niet minder dan het rooken van den Sinaï, dan het wijken van de Roode Zee, dan het water geven van de rots, dan de trek der dieren naar de ark. Het doet in niets voor eenig ander wonder onder.

Zoodra men God er in betrekt, is het tastbare dwaasheid, de *opzettelijkheid* van dit alles voorbij te willen zien. Ze komt van *twee* kanten: van beneden èn van boven. -

Natuurlijk willen wij niet voorbijzien, dat wij achteraf ook hier ontdekken, dat Jezus goede *reden* had, om te doen, zooals Hij deed.

Om maar enkele dingen te noemen: de Heiland wilde bepaald een lastdier hebben, waarop *nog nooit iemand gezeten had,* want dit koninklijk verlangen behoorde bij de koninklijke waardigheid, die Hij Zich zelf had toegedacht. En voorts, - dat Hij het beest niet vordert van iemand, die naast de deur woonde, stel, dat die er een had, maar het met opzet requireeren laat van een eigenaar in een *andere* plaats, heeft ook weer zijn reden; immers ook dat dient weer om uit te spreken, dat Hij als koning het *recht van requisitie* heeft. Dit requisitie-recht is als privilege van het *koningschap* reeds vóór de aanwijzing van Israëls *allereersten* koning door den Geest der *profetie* bij monde van Samuel aangekondigd. En nu Israëls laatste, groote, en eeuwige koning intreden zal in Zijn koninkrijk, nu komt Hij van Zijn *recht* gebruik

1) Joh. 12:31: Nu is het oordeel, de crisis, dezer wereld; 'nu', in de lijdensweek.

maken, eer dat Zijn volk Hem uit Zijn koningschap verstooten willen zal.

Maar al is dit alles wel degelijk aan te merken als een tweeërlei goede reden, die Christus heeft, om zoo te doen, - dit neemt niet weg, dat de 'omslag,' dien Hij maakte, ons toch met verwondering vervult. Er blijft toch, met erkenning van dit alles, nog veel onverklaarbaar. En dat àndere roept om een nadere verklaring.

Zoeken wij nu met geduld en eerbied naar een nadere verklaring, dan herinneren wij ons in eens een ander bericht.

Immers, gelijke 'omslag' als Jezus thans hier maakt, heeft Hij reeds eerder getoond te willen. Wij lezen daarvan in Lukas 4:29 en 30. Toen Jezus, zoo lezen wij daar, in Nazareth zijn eerste preek gehouden had, toen hebben de menschen Hem aangegrepen, en wilden Hem dooden, omdat Zijn woorden hen prikkelden. Plotseling staat het kleine stadje overeind van een ontzaglijk volkstumult. Men sleurt Jezus mede, men trekt Hem heel de stad door, men brengt Hem straks naar buiten, om Hem van de hoogte neer te werpen. Maar zie, wanneer de furies van Nazareth met Jezus een heel eind buiten de stad gekomen zijn, dan, ineens, maakt Jezus Zich onzichtbaar en trekt Zich terug, zoodat men Hem niet meer kan zien. Natuurlijk vraagt men zich af, *waarom Jezus dat niet eerder deed*. Indien Hij toch de macht heeft, om Zich plotseling te onttrekken aan de woede en aan de ruwe handen van de furies van Nazareth, waarom *doet Hij dat dan niet dadelijk?* Ook hier dus weer een *schijnbaar onnoodige omslag:* éérst laat Jezus heel het stadje uitloopen; en eerst als allen de straat opgehold zijn, en mannen, vrouwen en kinderen zich bij de razende menigte hebben aangesloten, eerst dàn trekt Hij zich terug. Met het wonder wàcht Hij, totdat de oploop groot genoeg geweest is....

En *thans* zien wij hetzelfde opnieuw gebeuren.

Wanneer wij nu een parallel trekken tusschen den wonderlijken omhaal, dien Jezus in Nazareth maakte, en dien anderen omslag, die vandaag in Bethanië ons opvalt, dan ontdekken wij spoedig *verband* tusschen die twee gebeurtenissen.

In beide gevallen toch zien wij, dat Christus *opzettelijk een volkstoeloop uitlokt*.

Toen Hij in Nazareth de volksmenigte uit de huizen lokte, was dat, om een hoogtepunt van Zijn *profetische* werkzaamheid in de herinnering der menschen vast te leggen. Zoo pas had Hij gepreekt in de synagoge; en die preek was een publiek aanvangen van Zijn profetisch optreden onder Israel. Dit eerste profetisch moment met zijn vlekkelooze, zuivere, indringende bediening van het Woord van God, *moest* in de volksherinnering bewaard blijven, 'hun tot een getuigenis'. Men *moest, al* den tijd daarna, zich die eerste preek kunnen herinneren om zich later hierover heilzaam te bezinnen, dat Jezus niets verkeerd gezegd had, dat Hij *alleen* maar de Schrift had laten spreken, en dat toch de natuurlijke mensch daadwerkelijk protest aanteekent tegen Zijn zuivere profetie, zóó zelfs, dat men Hem erom dooden wil.

Maar op *dit* oogenblik, daar in Bethanië, gaat het *niet* om Jezus' *profetische,* doch om Zijn *koninklijke* pretenties. Als *koning* zal Hij thans intrekken in de stad Jeruzalem, die immers *Zijn* stad is. Wij zien Jezus zich als *koning* manifesteeren aan zóóveel menschen als Hij maar bijeen kan krijgen, opdat zoo, *eerst* Zijn *profetisch* hoogtepunt bij den IN*gang,* en *nu* Zijn *koninklijk* hoogtepunt bij den DOOR*gang* van Zijn ambtsbediening, het volk tezamen trekke; ja, opdat straks door het Woord als de oorkonde van Zijn zelfopenbaring heel de wereld getuige moge zijn van dat *laatste* moment, dat *laatste* hoogtepunt, tevens het dieptepunt: namelijk Zijn *priesterlijken* UIT*gang,* dien Hij hebben zal in den dood aan het kruis. Want al Zijn werk en geheel Zijn schijnbaar omslachtig optreden, vraagt de aandacht onder de volle zon: *in*gang, *door*gang, *uit*gang.

Hier krijgt het geloof een inzicht in de *architectuur* van Christus' leven.

De *eerste* maal, toen Jezus in Nazareth zoo'n 'omslag' maakte, was dat óók om de menschen te vangen in hun eigen netten. Dertig jaren lang heeft Nazareth Hem verdragen; maar niet zoodra heeft Hij één publieke preek gehouden met *zuivere* 'toepassing',

of het permanent ‘Hosanna’ van de burgerij, die Hem gedurende 30 jaar ‘genade en eere’ schonk, wordt ineens veranderd in het bitterste woord: ‘kruist Hem; kruist Hem!’ *Nu keert Jezus de rollen om*. Nu laat *Hij* het volk te hoop loopen, opdat de geheele wereld er getuige van zij, dat men *eerst* gaat roepen: ‘Hosanna, hosanna!’ maar straks, binnen luttel dagen, wanneer Hij niet wil zijn, wat *het vleesch* van Hem verwacht: ‘kruist Hem! kruist Hem!’

Daar is in dit alles een verbijsterende harmonie; een schema van Goddelijke volmaaktheid, van *ijzingwekkende* schoonheid.[1)]

Zóó heeft de tweede Adam zelf er voor gezorgd, dat Zijn ingang uit den ‘voorhof’ tot het ‘heilige’ van den lijdenstempel, geen vergeten moment bleef. Het Sanhedrin moge er op loeren, dat men in het geheim, en vooral niet op het feest, vooral niet voor de oogen van de volksmenigte, Jezus uit den weg kon ruimen; maar Hij Zelf verhindert dat, door zóó veel ‘omslag’ te maken; een ‘omhaal’, die nu wel blijkt te zijn geen onnoodige, maar een noodzakelijke omhaal; geen ‘ijdel verhaal’ van woorden in feiten. - Wat zou ‘ijdel’ zijn in Christus' leven?

Zien wij de dingen zóó, dan is de ‘omslag’, dien Jezus maakt, hoewel Hij Zich bedient van de *vormen* van menschelijke *reclame,* toch in het wezen der zaak *precies het tegenovergestelde*. Zoo voos en hol als de reclame is, die de wereld maakt voor haar eigen werk, zoo vòl, en zoo ‘geláden’ met eeuwigen inhoud, is de ‘omslag’, dien Jezus maakt.

Van ‘reclame’ weet de bijbel waarlijk óók wel te spreken. Men denke slechts aan Jesaja, die in hoofdstuk 23, vers 16, een tragische schildering geeft van de heidensche stad Tyrus. De profeet betrekt hier het koninkrijk Phoenicië in zijn gezichtsveld en zegt dit rijk Gods oordeel aan. Vooral Tyrus, de hoofdstad, moet het eens ontgelden. Tyrus mag nu nog de aandacht van de cultuurwereld trekken met zijn prachtige waterbouwwerken, zijn wetenschap,

1) ‘Mysterium tremendum’.

zijn militaire organisatie, maar straks zal het door het oordeel getroffen worden, en vergeten en begraven zijn. Maar die vergeten stad zal geen genoegen nemen met haar 'weduwschap'. Zij zal voor zich 'reclame' maken en zich aanstellen als een geblankette hetaere, die de straat optrekt, een lier in de hand, en die met lokkende stem door zang en spel de aandacht trekken wil en de menschen tot zich wil doen komen.

In deze fijne schets van den profeet Jesaja, treffen wij eigenlijk alle elementen van die doorzichtige, weerzinwekkende reclame, die, niet de zuivere bruid, maar juist de *hetcere* noodig heeft om de *aandacht* te *trekken*. Terwijl Jeruzalem, de *bruidstad* der toekomst, de aandacht *héέft* van God Zelf, die blinkend verschijnt uit Zion, en zoo door uit- en inwendig schoon *van zelf* de aandacht wint, straks van de geheele wereld, - daar zal Tyrus, de stad, die de ware liefde Gods geprostitueerd heeft, met 'opzettelijke' kunstmiddelen de aandacht willen dwingen, en zich aanstellen als een vergeten ontuchtige, die weent over haar verleden, dat nimmer keeren kan, en nu krampachtig, doch in haar vertwijfeling sterk, zoekt naar een nieuwe jeugd en een nieuwe toekomst.

Haast zou men nu willen zeggen, dat zóó nu ook onze Heere Jezus Christus *wanhopig* is over Zijn eigen verleden; dat Hij in eenzelfde tragisch zielsconflict van vertwijfeling en wanhoop nog éénmaal voor het laatst alarm wil slaan, zooals ook Tyrus, die vergeten stad, voor zich gedaan heeft in de ontroerende teekening van Jesaja. Ach, - men zou het háást gaan zeggen....

Ja, wij durven de uitspraak wel aan: zoo lang men Jezus alleen maar ziet van den buitenkant, *móet* men dat wel zeggen. Wie Hem niet ziet in het licht der profetie, dat is dus in Zijn *eigen* licht, die *móet* den 'omslag', dien Hij hier zoekt, wel zien als overbodig, menschelijk, àl te menschelijk. Wat meer zegt: het *is* ook eenmaal hardop gezegd. Wie denkt hier niet aan Friedrich Nietzsche, die eenmaal Jezus schetste als een bleeken, tot den dood vermoeiden Hebreeër, die, vertwijfelend aan Zijn toekomst, eindelijk, en toch nog te vroeg, wanhopig zich voorover buigt, en den dood in de armen valt, als Zijn laatste poging om bij het volk ingang te vinden, Hem mislukt is?

Maar ook hier is de zienswijze van gelooven en van niet-gelooven *principiëel* verschillend. De reclame-achtige omslag van de Tyrische hetaere, èn de *noodzakelijke* 'omslag' van Israëls bruidegom Jezus, ze zijn in wezen volmaakt iets *anders. Tyrus* bedient zich van een vorm van reclame, die een karikatuur vormt van de heiligheid en liefde van den zuiveren bruidsdag der waarachtige religie. Maar in *Christus* komt de wàre Bruidegom *langs den wettigen weg* der liefde tot Zijn volk. Tyrus biedt zich aan, maar zoekt daarbij *zichzelf;* maar de 'omslag', dien Jezus maakt, is alleen maar om het groote aanbod te doen aan die ooren hebben om te hooren, het aanbod der liefde, waarin Hij *niet Zichzelf* zoekt, maar *den ander*. De reclame van Tyrus wil in wie haar ontmoeten aanwakkeren, wat slecht is; zij poetst zich op met valschen schijn. Maar de omslag, dien Jezus maakt, wil voor het laatst de *zonde* bij Zijn volk bezweren en er een werkplaats van maken der gerechtigheid, een tafel er beladen met de wij-geschenken van de Opperste Wijsheid.

De reclame van Tyrus is een *wanhoopsdaad,* uit vrees van vergeten te worden. Maar de omslag van Jezus, d.w.z. de omslag van den waren koning van Jeruzalem, is een eedsbezwering: 'Al vergeet gij Mij, ik vergeet ú niet. Ik heb u in Mijn handpalm gegraveerd.'

De vorst van Tyrus, en de koning van Jeruzalem, ze maakten beiden 'omhaal', maar zij staan van elkander verder dan het Oosten van het Westen.

Het was dan ook *geen* wellustig zoeken naar valsche, of ijdele tegenstellingen, het was geen ijdel spel met bijbeltekst-motieven, dat ons er toe bracht, Tyrus en Jeruzalem hier te plaatsen tegenover elkander. Want in beide profeteert Gods Geest, d.i. de 'Geest van Christus'. We spelen niet; we *kùnnen* niet spelen met woorden hier. Want noch in Tyrus, noch in Jeruzalem heeft 'het toeval' ook maar een duimbreed gronds veroverd. Er liggen *lijnen* hier; *lijnen* van profetische geschiedbeschrijving, die beide op Christus Jezus uitloopen. Twee lijnen zien we door de historie van alle eeuwen loopen. De wanhoop van Tyrus' vorst giert door de nachten heen van een ongoddelijke cultuurwereld, die reclame maakt, omdat

zij innerlijk leeg is aan liefde en aan kracht en aan waarheid. En daartegenover leeft Christus, de koning van Jeruzalem, nog dagelijks voort in de opzettelijke liefdedaden van Zijn kerk, die vol is van schoonheid, waarheid en eenvoud.

Keeren wij nu terug tot die alles overstralende heerlijkheid van den persoon van Christus Jezus, dan zien wij Hem hier staan in al Zijn schoonheid.

Wij zien Hem, schoon in Zijn *ambt,* schoon in Zijn *persoon,* schoon in Zijn verhouding tot *God,* schoon in Zijn verhouding tot de *menschen*.

Wij zien Jezus, zeiden wij, *schoon in Zijn ambt*.

Want als Hij zelf met benauwende opzettelijkheid en met een tot in alle onderdeelen uitgewerkt plan dien volksoploop opstuwen laat, die Hem in eens in het openbaar voor den stoel van Pilatus zal plaatsen, dan bevinden wij, dat Zijn *dadelijke* gehoorzaamheid even groot is als Zijn *lijdelijke* gehoorzaamheid.

Want, weet het wel, nu gaat de Christus om te sterven, d.i. om *lijdelijk* te zijn in gehoorzaamheid. Maar *tegelijkertijd* is Hij óók ‘dadelijk’, actief, zelf *werkzaam* in gehoorzaamheid, want Hij schikt Zichzelf, en stuurt het volk, en dwingt de overheid, tot de groote daad in het van God bepaalde uur. Eens heeft Hij gezegd, dat Hij ‘den Satan had zien *vallen,* als een bliksem uit den hemel.’ Maar met dat ‘vallen’ van den Satan stelt Hij Zich niet tevreden; Jezus gaat hem uit den hemel *halen,* trekken, sleepen. Het ‘zwaard *ontwaakt* tegen den grooten Herder,’ gelijk de profeet gezegd heeft. Maar, niet alleen *ontwaakt* het zwaard, van den kant van God; maar nu het moet, *haalt* Jezus zelf het *naar Zich toe*.

Er is een grootsche harmonie tusschen Zijn lijdelijke en Zijn dadelijke gehoorzaamheid. Er is een volmaakt evenwichtige positie in Zijn ambtelijk werk. Simplex sigillum veri; zeg dat vooral op de via dolorosa.

Ook *als persoon,* zoo zeiden wij, zien wij hier Jezus in Zijn schoonheid. Is dat geen schoone evenredigheid, als Hij het te voren

in onderdeelen uitgesponnen plan zorgvuldig uitwerkt, en het *toch* zóó geheel geleidelijk en ‘organisch’ weet in te voegen in het geheel der gebeurtenissen? Hier is weer een zuivere harmonie tusschen Zijn *eenvoudigheid,* die de menschen háást zouden willen noemen: ‘naïviteit’, - en aan den anderen kant een *systematisch* werken, dat ons *dèn* Architect bij de gratie Gods verraadt.

Deze structuur van Jezus' leven is verbijsterend, omdat Hij Zelf daarin met God volkomen samenwerkt (de ‘concursus’). Deze mensch Jezus maakt een kunstig leg-werk van Zijn leven. Al Zijn dagen werkt Hij aan een mozaïek van uiterste regelmatigheid, waarin alles schoon is, en een uitgewerkt geheel. Zijn programma voor iederen dag brengt elken dag wat *nieuws; tòch* werkt Hij immer voort in de *oude* lijn en in het *oude* spoor. Iedere dag brengt een nieuwe en verrassende wending, maar geen enkele dag verklaart het bestek ook maar voor het geringste onderdeel van den bouw vervallen. Jezus' leven schijnt één aaneenschakeling van pure toevalligheden. En dat *is* ook zoo voor ieder, die Hem niet gelooft, en Hem niet verklaart naar het woord van Zijn eigen mond. Maar wie Hem gelooft, ziet Hem altijd ‘bezig in de dingen van Zijn vader.’

‘In de dingen van Zijn Vader.’

Want - ook *tegenover Zijn God* zien wij Hem schoon, zuiver in schoonheid.

Er is een bekend uitlegger,[1)] die er op wijst, dat het volmaakte[2)] gebed, het Onze Vader, een opmerkelijke tegenstelling vertoont tusschen het *eerste* drietal beden en het laatste drietal. Het *eerste* drietal bevat drie volzinnen, waarbij telkens *niet* God, doch *iets* van God, het onderwerp van den zin is. Gods *naam* is het onderwerp van den eersten zin, Gods *rijk* het onderwerp van den tweeden zin, Gods *wil* is het in den derden zin.

1) Strack-Billerbeck, Das Ev. nach Matth. (Komm. z.N.T. aus Talmud und Midrasch, I, München, 1922, s. 408.
2) Het dwaze pleonasme, dat spreekt van ‘het aller-vol-maakt-ste’ gebed, moge eindelijk eens ophouden dit gebed te beleedigen.

Dit treft ons inderdaad, als een bizonderheid, zoodra wij letten op het *tweede* drietal beden. Want in dit laatste drietal volzinnen is wel degelijk *God* de aangesproken persoon en het onderwerp van den volzin.

Geef *Gij* ons heden het brood; zegt daar de eerste zin.

Vergeef *Gij* ons onze schulden; dat is de tweede zin.

Leid *Gij* ons niet in verzoeking; ziedaar de derde zin.

En nu vraagt die uitlegger zich af, *waarom* dat zoo is; - wáárom in het eerste drietal beden God niet rechtstreeks aangesproken wordt en in het tweede wel.

De oplossing van deze inderdaad beteekenisvolle kwestie zoekt de uitlegger dan *daarin,* dat wij, menschen, zóó vol eerbied moeten staan tegenover het werk van God voor Zichzelf, dat wij niet rechtstreeks God durven vòorstellen, wat Hij doen moet, of aanwijzen *welke middelen* Hij gebruiken moet, om Zijn eigen werk af te maken. Het *mysterie* in de heiliging van Gods naam, in de komst van Zijn koninkrijk, in de volbrenging van Zijn wil, is zóó ontzagwekkend; het is, om zoo te zeggen, zóó 'numineus',[1)] dat de bidder niet God Zelf durft zeggen, wat Hij voor Zich doen moet. Verre late de Almachtige dat van hem, dat hij ook maar eenig middel duiden zou, dat de God van hemel en aarde kiezen moet om te geraken tot het groote doel van al wat leven heeft en adem: dat Gods naam worde geheiligd, Gods koninkrijk kome, en Gods wil geschiede, gelijk in den hemel, alzoo ook op deaarde.

Dezelfde bidder echter durft *wèl* de middelen aanwijzen en den weg noemen, die naar het beoogde doel zal leiden, wanneer het HEMZELF betreft. Geef Gij mij *brood; verzoen* mijn schuld; leid mij niet in verzoeking, doch *jaag den Booze weg!* Dat is tot driemaal toe: 'wegen en middelen' wijzen! Maar hij heeft den moed niet, wanneer het gaat over de zaak van *God* en van Zijn vreeselijke majesteit.

Wij kunnen vrijwel in het midden laten, of deze opvatting op juiste wijze het fijne onderscheid van de zegswijze in het 'Onze Vader' verklaart en uitwerkt.

1) Gebruik van dit woord beteekent geen instemming met de gedachtenwereld, waaruit het opgekomen is.

Want, of nu die uitlegging juist is of niet, het is en blijft een onomstootelijke waarheid, dat wij, menschen van beneden, verlegen staan, zoodra het er op aankomt, *den weg aan te wijzen,* waarlangs God Zijn *rijk* tot doorbraak brengt, Zijn *naam* zich heiligt, en Zijn *wil* volbrengt. Hier stuiten wij, die van gisteren en van beneden zijn, op een ondoorgrondelijk 'mysterie,' dat geen oog gezien, geen oor gehoord, en geen menschenhart bedacht heeft. Het is onpeilbaar, onvindbaar voor den mensch. De onderscheiding tusschen Schepper en schepsel is oneindig groot; en de diepten van God, de gangen van Zijn raad van vrede, zijn voor onze eindigheid 'te gronden noch te meten.'

Doch niet alzoo de *Christus!* Eeren wij Hem niet als waarachtig *mensch* én als waarachtig *God?*

Maar als waarachtig *God* treedt Hij van alle eeuwigheid in den raad van God Zelf. Dat is te zeggen: *Zijn* oog heeft *alles* gezien, en *Zijn* oor heeft *àlles* gehoord, want Zijn eigen hart heeft immers zelf bedacht, langs welken weg het groote doel van God bereikt wordt, hoe weg en middel saam bepaald zijn om het doel Gods te bereiken.

En nu verbindt zich Jezus' zuivere *menschheid* met het zuivere wezen Gods. Want nu Hij gereed staat, om die drie héél groote dingen zelf ter hand te nemen, waarom het Onze Vader in het eerste drietal beden roept, nu *weet* Hij zelf de middelen, *grijpt* en - *durft* ze aan, *overziet* ze. De koning van de hoogste liefde en van den zuiveren ijver *Gods* versmaadt geen menschelijken 'tact.' Zie, Hij *gáát* Gods naam nu heiligen, Hij zàl Gods koninkrijk doen komen, en den wil van God zal Hij haast volbrengen, gelijk in den hemel, alzoo ook op de aarde. Maar Hij *weet* de middelen en *wendt ze* zonder schroom ook *aan,* gansch verzekerd inwendig, dat zij tot dat doel Hem met Zijn Vader zullen leiden.

Op datzelfde oogenblik blijkt Christus niet alleen onze broeder, maar ook onze Heer te zijn. Onze broeder - mensch onder menschen. Onze Heer - zelfs in Zijn menschheid boven ons zeer verheven. In één en het zelfde uur is Hij de dienstknecht van allen, en met den minste onder de bidders komt Hij zich nu gelijk maken, als Hij

de mysteriën van het eerste drietal beden laat komen langs menschelijk-ordinaire wegen: een volkstumult, een ezelin, een man van de straat. Maar Hij is ook de *koning* onder allen, de *eerste,* óók in Zijn menschelijkheid. Nooit heeft iemand het 'Onze Vader' zóó kunnen uitleggen, laat staan: bidden, als Jezus hier zonder hoorbare woorden bidt, en in haast al te vlak-menschelijke daden uitlegt, de drie eerste beden van het volmaakte gebed.

Hij heeft het zelf geleerd, dit gebed, aan Zijn discipelen. Hij alleen kòn ook maar de leermeester zijn van dat gebed. Want Hij is de Eenige in hemel en op aarde, die zijn inhoud en zijn vormen, zijn spreken en zijn zwijgen, tot het einde toe vermocht te *beleven*.

En slechts, wie beleefd heeft, wat hij verkondigt, is de *zuivere leeraar*. Wie het door-leefd heeft en nog dagelijks door-leeft, die is de *volkomen* leeraar.

Ten slotte, óók in Zijn verhouding tot de *menschen* zien wij Jezus hier in Zijn opperste schoonheid. Want het Sanhedrin bejegent Hij anders dan de schare, anders dan het gewone volk. Hij geeft ieder Zijn eigen recht en behandelt ieder naar eigen aard.

Zeker, Jezus heeft de macht, om het Sanhedrin op te schrikken, zijn vergaderzaal binnen te gaan, en een paniek er teweeg te brengen, gelijk Hij eens in den tempelvoorhof heeft gedaan, toen Hij den tempel schoonveegde, en zulks andermaal zal doen. Op dit bepaalde uur heeft Hij maar één gebed tot *God* te doen, en meer dan 'twaalf legioen' *engelen* staan om Hem heen. Daarbij, Hij heeft tot de *menschen* maar één enkel woord te zeggen, en Hij krijgt dadelijk een legioen *menschen* achter Zich aan, om de vergaderzaal van het Sanhedrin, die bastille van de ontucht, te bestormen. Het Sanhedrin moge dan niet voor een paar legioen *engelen* eerbied hebben gehad, (Bileams leerlingen[1)] hebben daar zoo geen gezicht op, zij zien enkel ezels, waarop òf zij, òf Jezus rijden) maar - het zou voor een paar honderd *menschen* zéker

1) 'Bileams leerlingen,' zie daarover hoofdstuk IV.

respect hebben gehad. Menschen tot een zeker getal zijn voor zijn begrip een sprekend argument.

Maar Jezus doet dat niet. Hij gaat het Sanhedrin voorbij. Wel zorgt Hij er voor, dat zijn leden van Hem hooren, maar Zijn ommegang, Zijn 'omhaal', Zijn omwegen cirkelen toch om het Sanhedrin heen.

Maar wat dit arme *volk* betreft, tot dat volk komt Hij wèl. Hij komt met al Zijn liefde, zeer geduldig. Hij wil de onwetenden onder hen voor het laatst onderwijzen, en de slachtschapen van zóóveel huurlingen, van zùlke volksmisleiders, nog voor het laatst plaatsen voor de vraag, of zij knielen zullen, dan wel vloeken.

Dit is dan ook de zuivere liefde, welke ieder recht doet naar zijn aard.

Laten wij het hoofd omwinden en den Man van smarten eeren in Zijn doorzichtig kleed van schoonheid.

Hij gaat een feest beleven. Toch is Hij bezig met Zijn *lijden*.

Want vergeet dit ééne niet, dat Jezus voor het werk van de zuivere *liefde* de *vormen* van Tyrus' reclame aannemen moet.

Dat is het lijden dat Hem drukt, in ditzelfde uur.

In Jezus Christus komt God als de wettige *Bruidegom* van Israël naar Zijn bruidsvolk; want zóó, als bruidsgemeente, wil heden Hij voor het laatst dat volk als volk doen gelden.

Maar Hij, die de *zuivere en opperste huwelijkswet* in dezen goddelijken zin Zijn volk gaat prediken, moet nu daarvoor een vorm kiezen, die op Tyrus' reclame bitter veel lijkt. 'O mensch, beween Uw zonden groot....' Dat de Bruidegom op deze wijze de aandacht moet *dwingen* van de bruidsgemeente, dat heeft uw zonde Hem gedaan. En dat is de diepte thans van Jezus' lijden. Heeft Zijn liefde geen *recht,* om de aandacht te trekken, alleen reeds uit kracht van haar verborgen gloed? Doch ach, wanneer die groote liefdebrand naar buiten is geslagen in een ambtelijk bestaan van drie-en-dertig jaar, zelfs *dàn* moet de Bruidegom de aandacht nog *dwingen* met 'kunstmatige' middelen, die weliswaar de heiligheid geen oogenblik schenden konden, noch

de liefde ook maar een oogenblik beleedigen, maar die niettemin *van onze zijde gezien* een droeve documentatie zijn van onze zonde en onzen onwil.

En toch -

Toch is *dit* niet ons laatste woord.

Laat ons eindigen in aanbidding.

De ‘omslag,’ dien Jezus maakt, was een ‘*noodzakelijke* omslag.’

Maar het eene woord heft het andere op. Wat ‘omslag’ is, dat is geen ‘noodzaak.’ En wat ‘noodzakelijk’ is, dat is nooit ‘omslag.’

Dus is Jezus Christus, *als* Hij ‘omslag’ maakt, toch van het begin tot het einde *in de dingen zijn Vaders*.

Meer kunnen wij niet zeggen; verder gaan onze gedachten niet.

Dat Jezus in de schijnbaar redeloos gecompliceerde samenstrengeling van Zijn levensdraden *toch altijd* bezig is met het stijlvolle werk van Zijn Vader, *dat zien wij wel niet altijd*. Men zal, òm het te zien, werk hebben tot aan den jongsten dag toe. En om er een glimp maar van te zien, is er diepe *stilte* noodig voor eens menschen *ziel*, en een groot *geloof* voor zijn *hart*.

Maar *wie* ook maar in één ondeelbaar oogenblik *iets* daarvan mocht schouwen, dat Jezus Christus bij Zijn vlak-menschelijken arbeid toch *altijd alléén* maar is in de dingen van Zijn Vader, -

en wie ook iets er van verstaan heeft, dat al Zijn *omwegen* Hem toch nooit van den éénen rechten hoofdweg van Zijn ambtelijk werk aftrekken, -

die heeft een uur beleefd van sterk geloof; een uur, dat aan zijn ziel de groote rust hergeeft, en diepen eerbied, en sterk vertrouwen.

Want *Jezus* heeft hij nu gezien.

En voor zijn oogen trad zijn Heiland in een *dubbelen* zwaren arbeid.

De *eene* was het *lijden,* dat over Hem kwam, het lijden, waardoor Hij de straf ondergaat voor al wat wij *mis*-deden.

Maar die *andere* arbeid, - dat is de volkoming *gaaf-houding* van zijn menschelijke ziels-structuur: de tweede Adam, die *niet* zijn aandacht laat verbreken, die integendeel zijn zielehof in zuiverheid en harmonie bewaart: *planmatig* in de *groote* èn

in de *kleine* architectuur Zijns levens. Zoo wordt Hij ons een Heiland, die leed, om wat wij *mis*deden, maar ook *deed wat wij niet* deden, wat wij *nalieten*.

Hij gaat den lijdenstempel nu in, maar het is een groote troost, dat wij *twee lijnen* er dadelijk al zien liggen: de *ééne* lijn is die van de *lijdelijke* gehoorzaamheid, waarin Hij boet voor onze zonde, die van den kosmos een chaos heeft gemaakt. Maar de *andere* lijn is die van de *dadelijke* gehoorzaamheid, die zich uitstrekt tot de schoonheid van God, van den chaos weer een kosmos maakt, en dien kosmos *bouwt* en *bewaart* IN zijn ziel, èn daar *rondom*.

Hoofdstuk VIII. Christus ingehaald en - misduid.

> *En als Hij nu genaakte aan den afgang des Olijfbergs, begon al de menigte der discipelen zich te verblijden, en God te loven met groote stem, wegens al de* krachtige *daden, die zij gezien hadden,*
> *Zeggende: Gezegend is de Koning die daar komt in den naam des Heeren! Vrede zij in den hemel en heerlijkheid in de hoogste plaatsen!*
> LUCAS 19:37, 38.

OP den eersten dag van het joodsche Paaschfeest was Jezus uit de stilte van Bethanië getreden en had, gelijk wij gezien hebben, Zijn lastdier tot zich laten komen. Toen volgde, wat daarna reeds onvermijdelijk was: de intocht van den Koning in Zijn residentie. De Koning is ongekroond, arm en ongewapend. De residentie zwijgt, voorzoover zij 'officieel' is, want de leiders van het volk zien met leede oogen aan, wat nu gebeuren gaat. Niettemin, de Koning komt tot Zijn stad!

Het verhaal is wel bekend. Christus ziet zich dadelijk omstuwd door een opgewonden menigte van leerlingen en nieuwsgierigen, leerlingen in engeren en in ruimeren zin dus. Anderen, die nog niet van dezen Meester en Zijn leerlingschap vernomen hadden, sluiten zich aan. En als Christus, in het midden van de schare opgenomen, zich op Zijn lastdier beweegt, in de richting van de stad, dan komt de stoet straks bij het punt, waar de weg naar beneden afslaat in de richting van het Kidrondal en van Jeruzalem. Daar gekomen, groeit de eerst nog kleine stoet tot een massalen optocht aan. Niemand wist, wie er begonnen was; - maar ineens

wordt Jezus omstuwd door een golvende menigte van enthousiasten, en nú begint de optocht bij uitstek ‘feestelijk’ te worden. De menschen rukken de takken van de boomen, om den Koning, die daar binnen rijdt, te eeren. Zij spreiden de kleeren op den weg, evenals Jezus' leerlingen reeds kleeden hadden gelegd op het lastdier, dat Hem droeg. Zoo wordt in een oogenblik, door die spontane improvisatie van koningsemblemen en huldigingsmateriaal, geheel de weg één feestelijk vertoon van heerlijkheid en groote blijdschap.

Natuurlijk is in dit alles zeer veel, dat *goed* is.

Dit blijkt reeds uit Jezus' eigen woorden, waarin reeds min of meer een erkenning ligt van de goede elementen, die in dit feestbetoon liggen, wanneer Hij n.l. zegt, dat ‘indien deze menschen zouden zwijgen, zelfs de steenen zouden spreken.’ Waarlijk, het was reeds iets schoons, dat de lang onderdrukte bewondering voor de krachtige daden, die van den Nazareenschen profeet gezien waren, eindelijk een uitweg vond in de laaiende vreugde van de massa.

Niettemin, wij mogen nooit vergeten, dat ook nu de Schrift bezig is aan de beschrijving van het bitterste *lijden,* dat in de wereld ooit geweest is.

En eerst, als wij gezien hebben, hoe al deze feestelijkheden niet alleen maar ‘zich verdragen met’ het lijden van Christus, doch zelfs daaraan een *nieuwe wending* geven en dat lijden *verdiepen,* - eerst dán zullen wij den zin van het evangelie-verhaal recht hebben verstaan.

Wanneer wij dan ook zoeken naar de elementen van *lijden* en *vernedering* en *smart,* die in dit alles op de ziel van Jezus moeten hebben ingewerkt, dan treffen wij dadelijk verscheidene.

In de *eerste* plaats is het voor Jezus smartelijk te zien, hoe het volk *solt* met zijn profeten. Dat volk knoopt *wèl* de profetie in de ooren en maakt zelfs van haar teksten en psalmen een refrein voor de eigen doxologie, ter eere van Jezus, *zoolang en*

voorzoover die profetie *schijnt te strooken met de lievelingsdenkbeelden van dat volk zelf*. Maar dezelfde profetie wordt straks ook weer door geheel dat volk veronachtzaamd, vergeten en begraven, zoodra het woord van profeten of psalmen *niet* strookt met de diepste gedachten en de heerschende theologische inzichten van het Jodendom der laatste dagen.

Hebben wij niet herhaaldelijk gezien, in de voorgaande hoofdstukken, dat de profetie van het Oude Testament vervuld werd, zonder dat het volk Gods ook maar het minste besef ervan had in dezen critieken tijd van Jezus' lijdensweek? Wij spraken over Kajafas en wij hadden het over Maria, die de zalving verrichtte, en wij zagen de overpriesters, die dertig zilverlingen aan Judas uitkeerden, - en telkens bleek het een pijnlijke ontdekking, dat Israël niet leefde bij de profetie, en dat men zelfs *letterlijk* kon volvoeren (denk aan de 30 zilverlingen) wat in die profetie beschreven stond, zonder op de *letter,* laat staan: den *geest,* der profetie acht te geven?

Maar in hetzelfde oogenblik zien wij óók dit gebeuren, dat het volk de profetie van Zacharìa, wanneer hij spreekt over het koningschap der toekomst, het Messiaansche koningschap, dadelijk in het hart en op de lippen heeft. Jezus is op Zijn dier gezeten en trekt, *arm,* en *ongewapend,* op Zijn ezelsveulen de residentie binnen. En het volk herinnert zich *ineens* dat profetisch perspectief, dat dezelfde beelden eenmaal projecteerde op het doek der aanschouwelijke voorstelling in Zacharia 9; - en deze intuitieve tasting van den zin en van den klank der profetie zet zich dadelijk om in een: ‘Hosanna! gezegend is Hij, die daar komt in den naam des Heeren!’

Dit is voor onzen hoogsten Profeet een smartelijk ding, dat de schare van de Schrift neemt, wat haar aanstaat, maar de rest voorbij gaat of laat liggen. Het is ook ongeoorloofd; want het kleed der Schrift is uit één stuk geweven; het heeft nergens een naad. Wie den bijbel uit elkaar rukt, doet met het ‘kleed’ der Schrift, wat de soldaten later doen met het kleed van Jezus; het kleed mag kostbaar zijn, en zonder naad, en uit één stuk geweven, toch wordt het verdobbeld of anders in stukken gescheurd.... En zoo

vaak iemand de Schrift uiteenrafelt, lijdt Jezus' zuivere ziel. Het is Hem dan, alsof men Hèm uiteen scheurt; want een scheur in het lichaam van den bijbel (die immers Gods schrift-geworden Woord is) is hetzelfde als een scheur in Jezus' lichaam, waarin immers Gods vleesch-geworden Woord woont?

Het was dan ook voor Jezus een bitter lijden, dat Hij, die vandaag van de profetie van Zacharia 9 een zuivere exegese komt geven, en dus eigenhandig het licht op den kandelaar plaatst, niettemin zelf door de drukke zoeklichten van de valsche interpreten en exegeten der Schrift in hun felle, maar valsche licht geplaatst wordt. Hierin is reeds de werking van dezelfde zonde, die Jeruzalem ten grave voert. Jezus moet *òns* plaatsen onder *Zijn* licht, en niet wij Hem onder het onze. En Hij zet ons in Zijn licht. zoo vaak Hij ons de Schriften opent, en in zichzelf vervult. Maar als de mensch Jezus plaatst onder zijn eigen menschelijk zoeklicht, dan mag hij duizendmaal bezig zijn, Jezus te huldigen; *maar* met dit al onttrekt zoo'n mensch zich toch aan de werking, die van Jezus tot hem uitgaat door het Woord. En dat is de zonde! Want zóó ontzegt de mensch den Christus het recht, om Zijn drievoudig ambt aan hèm te bedienen.

Daar komt *in de tweede* plaats nog bij, dat deze miskenning van het verborgen wezen van Christus' werken, zich ook straks *duidelijk laat herkennen*. Lukas teekent ons met zijn fijne pen, hoe het volk ‘met een krachtige stem God begon te loven, vanwege al de *krachtige* daden, die zij *gezien* hadden.’

Hierin nu spreekt: miskenning van Jezus door het volk. De hulde is eigenlijk een blijk van ongeloof en misverstand.

De nadruk valt hier op een tweetal elementen.

Ten eerste: op de *kracht* van Jezus' daden.

Ten tweede: op het *zichtbare* van Jezus' daden.

Wat het eerste betreft, - de *kracht* van Jezus' daden: Jezus heeft ongetwijfeld groote *kracht* in Zijn werken geoefend. Maar die *kracht* is het *eerste* niet, en ook het *hoogste* niet.

En dan verder: in Zijn werken, met name in de wonderen, moge het dynamische, het *kracht*-element, naar buiten breken, en

daar *zienlijk, aanschouwelijk,* zintuigelijk-waarneembaar worden, die *zienlijke* dingen zijn óók al weer de *voornaamste niet*. Want de 'krachtige daden', die Hij deed, en de wonderen, waren wel *teekenen,* waarin het Woord Gods Zich *bevestigen* kwam, en de *profetie* haar vervulling kreeg, doch daar vloeit uit voort, dat het wonderteeken *nooit* een *doel* op zichzelf in Christus' arbeid is. Een kracht-toer is nooit iets, waarin Hij *rust*. Altijd is het teeken een stuwen van het volk naar omhoog en altijd is het wonder een moment in een proces, waarlangs het koninkrijk der hemelen wel altijd 'komt', doch dan ook immer, om nog verder en nog sterker te 'komen'. Alle teekenen zijn profetisch, alle wonderen eschatologisch. Jezus bedoelt met Zijn wonderen nooit een apart doel te bereiken, dat *in het wonder-zèlf* besloten ligt, want de wonderen, die Hij doet, zijn voor hun déél *openbaringsmiddelen,* die dus heenwijzen, vàn het teeken, náár het *Woord*. En *voor zoover* de wonderen, de krachtdaden, die Hij deed, werkelijk ook schat*houders* van genade waren, en *voer*tuigen van de geestelijke genade, en aquaeducten[1)] voor het water uit de fonteinen des heils, inzóóverre, zeg ik, bedoelden die wonderen toch óók nog de aandacht van de menschen heen te leiden vàn het *zichtbare* náár het *onzichtbare;* vàn den *aanvang* tòt de *vervulling;* vàn het *begin der téékenen,* tòt de uiteindelijke aanschouwing in het *geloof,* dat het *teeken missen kan* en dat God vermag te zien door het geloof, ook *zonder* teeken. De wonderen, de krachtdaden, die Jezus doet, worden aanstonds misduid, als men *daarin eindigt*. Wie het wonder neemt *om het wonder,* en het teeken ziet, los van het Woord, en wie een wonder verheerlijkt, zonder dat hij den *buitenkant* daarvan verklaart naar de meening van het *Woord,* dus naar de *verborgen* zijde van het wonder, - die staat op het standpunt van de *apocriefe* evangeliën, waarin een zieke verbeelding zich aan een wonder vergaapt, en met het wonder Jezus' goed recht naar *menschenmaatstaf argumenteeren* wil. Maar het *kanonieke* evangelie leert ons een andere beschouwing, want hier is het

1) Waterleidingen.

wonder *ondergeschikt* aan het Woord; is het *zichtbare tééken* slechts dienstbaar gesteld aan de *onzichtbare kràcht* van genade, die God erin werken liet; en wordt het wonder alleen gezien als een *voorbijgaand*[1)] ding, als een uitzonderingsgeval, dat men *haastig* achter zich laten wil, en *te bóven* komen, omdat het niet aan het eind, maar aan het begin van den heilsweg staat. En naar het *eind* moeten we immers toe? Ach ja, wij moeten altijd dichter naar het einde toe; en wee hem, die dat vergeet. Het wonder is den *ongeloovigen* als Sodom: het blinkt, het boeit, maar wee als gij er op *terugziet*. Gij wordt een zoutpilaar. En dat door eigen schuld. Want het *teeken* in het wonder riep u toe, niet achteruit, doch *vooruit* te zien!

En let *nú* op die menschenmassa.

Zij prijst God, maar haar eereroep *beperkt* zich tot een dubbel thema:

1e. Jezus heeft *kracht*.
2e. Die kracht werd *zichtbaar*

Maar door zoo te blijven *staan* 1°. bij het kracht-element, en 2°. bij het *zintuiglijk waarneembare,* in Jezus' optreden, hebben de Joden in de onmiddellijke tegenwoordigheid van den hoogsten profeet, die de '*kánon*', d.w.z. de groote regel voor alle Schriftverklaring is, en die den kánon ook in handen geeft, ik herhaal het, - zoo hebben zij in de tegenwoordigheid van dien hoogsten profeet den Geest der *kanonieke* evangeliën fundamenteel weersproken door de *apocriefe* verbeelding. En van dit oogenblik af aan zal de strijd tusschen de 'kanonieke' en 'apocriefe' beelding en beschrijving van Jezus' leven in de wereld niet *kunnen rusten*.

In de *derde plaats lijdt* Christus op Zijn 'feest', omdat dit verdwaalde volk, door eenzijdig en alleen te letten op het element van *kracht* in wat Jezus heeft gedaan, *uitschakelt* het groote RECHTS-geding, waar het in Zijn leven *altijd* om gaat. Want Christus komt niet alleen, om kracht te doen. Hij komt óók, Hij komt zelfs in *eerster* instantie, om het RECHT te herstellen. De verlossing, die Hij bewerken wil, is *eerst juridisch,* en pas daarom *dynamisch*. Eerst

1) 'Einmalig!'

wil Hij door Zijn zuivere *offerande* en volkomen *voldoening* aan God het *rechts*fundament gaan leggen onder den drempel van den levenden tempel, welke is de gemeente. En pas daarna komt, althans in *logische* orde, het '*krachten*-doen'; *daarna* zullen van onder dien nieuwtestamentischen tempeldorpel de levende wateren van heil tot de wereld uitstroomen; en zal de uitgaande energie van den *Geest* dynamisch uitgaan tot alle geestelijk en stoffelijk leven, waardoor de zielen geheiligd, de wereld vernieuwd, de aarde 'wedergeboren', en alle hemelen met de aarde vereenigd zullen worden.

Maar op dit punt loopen de Joden in hun Messiasverwachting hun eigen Schrift voorbij.

Zij zien wèl uit naar een Messias, die *krachten* doet, maar hebben de ooren al lang toegestopt voor een Messias-verkondiging, die *verzoening* van de zonden en herstel van Gods geschonden recht predikt.

Dit alles komt dan ook treffend uit in deze paradoxale doxologie, die Jezus prijst èn hoont tegelijkertijd. Jezus wordt geprezen, doch de Christus in Hem gehoond. Positief bezingt dit Hosanna zijn *krachten;* doch negatief zwijgt het van wat het voornaamste is in den lof: Gods *rechten*. Dit Hosanna rukt Hem uiteen, en Zijn God met Hem. Men moest eindelijk eens ophouden, *verwonderd* te zeggen, dat Jeruzalem *eerst* Hosanna roept, en 'DESONDANKS' binnen een paar dagen: Kruist Hem! Kruist Hem! Wij zeggen het *andersom,* en houden vol, dat men UIT dit 'Hosanna' het 'kruist Hem' reeds *afleiden* kan. Zulk een Hosanna? Maar dan *niet* 'desondanks', doch dan: juist *daaròm:* kruist Hem, kruist Hem!

Het is de logica der zonde.

De logica van het vleesch.

De logica zonder den Logos van Johannes!

Deze kranke logica des vleesches *strijdt* dan ook met de verklaring, die Jezus zelf van Zijn eigen werk en optreden geeft.

Toen Hij voor de eerste maal, in het *begin* van Zijn ambtelijk optreden, de zeventig discipelen had uitgezonden, om afzonderlijk onder de menschen te werken, en daarna hun rapporten in ontvangst nam, toen heeft Hij het veelzeggende woord gesproken: 'verblijdt

u niet daarover, dat u de duivelen ONDERWORPEN zijn, maar verblijdt u veel meer daarover, dat UW NAMEN GESCHREVEN zijn in de hemelen.'

Door zóó te spreken, droeg Christus in het bewustzijn van zijn leerlingen de gedachte in aan *dezelfde* tegenstelling, *waar het nú ook* over loopt.

Want de discipelen hadden opgewonden blij gerapporteerd van de KRACHT-praestaties, die zij verricht hadden. Zij *konden* ook zooveel; zij *kónden* haast alles; wonderen doen, teekenen verrichten, zelfs de demonen achteruit werpen. Dynamisch was het koninkrijk der hemelen door hen heengegaan. Maar Jezus heeft toen direct bij het begin reeds het terrein zuiver afgebakend, en de eenig rechte lijn getrokken; want Hij zeide: niet *uw kràchts*werk, maar *Gòds genàde*werk is het voornaamste. Uw *kúnnen* moet afdalen tot uw *mógen*. Achter uw werk ligt Gods werk. Achter uw *dynamisch* optreden ligt het welbehagen Gods, dat u, *juridisch* gesproken, daartoe het recht schonk, uit verkiezende genade. Wie alleen met 'krachten doen' zich tevreden stelt, heeft genoeg aan een *wondergeloof,* maar wie het *zaligmakende* geloof zoekt, en beleeft, zal de krachtsdaad bij zichzelf alleen afleiden uit de *krachts*- en *rechtsdaad* van *Christus,* en deze weer terug leiden tot het souvereine *welbehagen* Gods, dat zijn naam schreef in den hemel, eer iets van hem begon te leven.

Zoo trok Jezus, zoo trok de Logos, de theo-logische lijn in het *begin* (de uitzending der zeventig discipelen).

En nu staat Hij aan het *einde*.

De discipelenschaar is sedert in *getal* gegroeid: zie eens, die onafzienbare menigte! Maar de qualiteit beantwoordt niet aan de quantiteit; de breedte niet aan de diepte; het enthousiasme niet aan het geloof; de huldiging niet aan de geestelijke liefde. Want die massa spreekt alleen over Jezus' en haar eigen *kunnen,* maar niet over zijn en haar eigen 'mógen'; wel het dynamische, niet het juridische boeit de aandacht. Zoolang Jezus wonderen doet, Lazarus opwekt, brood uitdeelt en over demonen heerscht, zullen deze menschen Hem huldigen. Maar wanneer binnen enkele dagen Hij het offer brengt der *voldoening,* en dus het groote *rechts*geding

volvoert, dan zal men spijt hebben van zijn armen en ongewapenden koning, die daar terecht wordt gesteld, en giftig tegen hem aanblazen de walmen van haat en nijd, die om zijn hoofd blijven hangen. Dat is het beste, maar het horribele bewijs, dat zùlk een 'Hosanna' wèl van wonder-geloof, doch niet van zaligmakend geloof is uitgegaan.

Dus heeft, met palmen zwaaiend, dit volk het wezen miskend van Christus' herderlijke bediening. De cynische overpriesters en deze enthousiaste menschen zijn in den grond der zaak het ééns. Voor ons begrip is er een groot verschil tusschen verradersloon uitkeerende overpriesters, met hun dertig zilverlingen, aan den éénen kant, en die eerlijke, spontane, warme menschen-menigte, die met Paaschtakken zwaait, en in extase ook de duurste kleeren in het stof voor Jezus werpt, aan den anderen kant. Maar in het wezen der zaak zijn die twee het samen eens. De vormen, waarin de zonde van den één en van den ander zich openbaart, loopen vaak mijlen ver uiteen. Doch zonde is zonde, en ongeloof is ongeloof.

Dit alles komt dan weer in nòg klaarder licht te staan, als wij letten op het loflied, dat de menschen aanheffen. Zij zingen Jezus toe: *Vrede zij in den hemel en heerlijkheid in de hoogste plaatsen!*

Die korte woorden lijken wel veel op den engelenzang uit den Kerstnacht.

Toch is er een klein verschil, en dat kleine verschil is ook weer heel groot.

Want de engelen spreken niet alleen over den hemel, maar *ook over de aarde*. Deze feestende menschen evenwel spreken *alleen* over den *hémel*. De groote nood der *aarde,* - daarvan reppen zij niet.

De engelen in den Kerstnacht spreken alzoo:

> Heerlijkheid Gode in de hoogste hemelen,
> En op aarde vrede onder de menschen des welbehagens.

Ge kunt het hooren dus: de engelen, die zelf in de hemelen verkeeren, hebben in hun lied de verschijning van Christus niet alleen op de hemelen, maar ook op de aarde betrokken. De *aarde* heeft

vrede noodig; maar die vrede komt niet anders, dan wanneer de hemel, die in alles de *eerste* is, zich naar de aarde keert met het groote geschenk, dat God nu geeft *van boven naar beneden*. Tot zoover zingen *engelen*.

Maar nu is Jezus gekomen van den Kerstnacht tot den lijdensnacht. Ditmaal hebben de menschen het woord van de engelen overgenomen.

Maar zij laten ons in het hart lezen. Ze zingen een lied; het *enthousiasme* van zijn *vorm, - dàt* hebben ze *buiten* den tempel der schriftgeleerden geleerd. Maar de *inhoud,* en de *dogmatische* gedachte, helaas, helaas, - *die* hebben ze *in* den tempel geleerd. In hun loeiend gezang leggen ze de hoofdsom neer van hun verdwaalde theologie. De menschen hebben hun lied *los gemaakt van den zang der engelen*. Wel spreken zij van *vrede;* en óók wel nemen zij over van de engelen de belijdenis, dat de heerlijkheid in de hoogste hemelen God toekomt; - doch die *vrede* is niet een Godsgeschenk, niet een gave, die *van boven naar beneden komt,* maar het is de pan-israëlietische vrede; het is de joodsche gratie, die over de aarde zegenend komen zal in het Messiaansche rijk, en die dan *van beneden naar boven* gaan zal om uit handen van de menschen den vredesbrief te deponeeren in de hoogste hemelen.

Hoe schoon zij den hemel lossen zullen!

Hier is niets minder dan de grondtrek van de farizeesche theologie, waarin het volk gedrild was, jaren en jaren lang. *Dàt* ééne hebben de Farizeeërs bij het volk er in gedragen, niet zoo zeer, dat de hemel de aarde dient, alswel: dat *de aarde den hemel kan dienen en verrijken*. In de lijn van die leer der werkheiligheid en der eigen verdienstelijkheid bij God ligt dan ook de hemelverrijkende jubel: *Vrede in de hemelen!* Hier botst de farizeesche theologie tegen Gods grootsten theoloog: Jezus Christus. Kruist hem, kruist hem! Hier strijdt de joodsche wijsheid niet alleen tegen de engelen-prediking van den Kerstnacht, maar ook tegen de dogmatiek van Paulus. Want Paulus, zelf verlost uit den omklemmenden greep van de Farizeeërs, weet óók ervan te spreken, dat Jezus

Christus alle dingen verzoent en in vrede stelt, óók de dingen *die in de hemelen* zijn. Máár, Paulus dúrft dit weten noch zeggen, tenzij EERST het KRUIS van Christus vooropgesteld is, als de rechtsoorzaak, en de kracht-bron, van dezen alles-vervullenden en zelfs den hemel instijgenden vrede.[1)]

Ook dit is voor Jezus bitter lijden geweest, dat Zijn volk hier indruischt niet alleen tegen de wet van Zijn aanstaand lijden, maar ook reeds tegen de fundamenteele heilsgedachte, die de Heilige Geest aan de eerste Christelijke kerk haast prediken gaat. Deze groote gedachte, dat wij niets *van beneden naar boven* vermogen in te dragen, tenzij álles eerst uit Gods hand kwam *van boven naar beneden*.

Toch ligt dit gruwelijk misverstand voor rekening van het volk zelf.

Aan Jezus lag het niet.

Hij hield de prediking zuiver en liet zijn teeken nimmer het licht besmetten. Hij komt nog in dit eigen uur de profetie vervullen.

De *profetie* treedt op!

Zacharia 9 toch had voorspeld, dat éénmaal de koning van het Messiaansche rijk tot Zijn volk komen zou, *niet als een tyran,* zooals de Oostersche despoten zijn, die op Israëls volksleven trappen, maar als een vorst van *liefde* en toegenegenheid.

Met fijne woorden teekent dan Zacharia, hoe deze Koning zich *met zijn volk één maakt*. Hij zal *arm* zijn, d.w.z. niet naar boven klimmen over de schouders van de onderdanen heen, maar zich naar hen nederbuigen in ontferming. Hij zal *arm* zijn, d.w.z. niet komen om gediend te worden, maar om te dienen. Hij zal *arm* zijn, d.w.z. niet een troon voor Zichzelf bouwen, ten koste van hún bloed en hún belasting, maar Hij zal een troon voor Zijn volk bouwen tot den prijs van Zijn eigen bloed, als Hij vrijwillig

1) Colossenzen 1:20: Het is des *Vaders* welbehagen (niet een vrucht van der menschen eigengerechtig werken) geweest, dat Hij, door Hem (Christus) *vrede gemáákt(!)* hebbende door het *bloed* des kruises, door *Hem* (zeg ik) *alle* dingen verzoenen zoude tot Zichzelven, hetzij de dingen die op de aarde zijn (die worden dus niet overgeslagen), hetzij de dingen, die in *de hemelen* zijn.

God den tol betalen zal voor hunne zonden. Want *dit* zou eens de vòlheid en de diepte wezen van hetgeen Zacharia zag van de *armoede* van den Koning der toekomst.

En daarna was nog een tweede omtrent dien Vorst voorzegd. De Koning zou ook *ongewapend* zijn. Hij zou niet binnen komen stuiven op een oorlogsros, het paard van de strijdbare helden. Maar Hij zal Zijn stad intrekken op een *ezelsveulen,* het dier van den vredesarbeid, van den landbouw. Zoo zal Hij, niet alleen in Zijn verborgen WEZEN (omdat Hij *arm* is) principiëel verschillen van alle despotie der wereldkoningen, maar Zijn koningschap zal ook in de MIDDELEN, waarmee het zich wil handhaven, verschillen van alle verwrongen koningschap buiten Zijn vrederijk. ‘Je maintiendrai’; - doch boven die spreuk geen leeuw, geen paard, doch een ezelsveulen....

Laat Jeruzalem nu spreken: heeft Jezus van Nazareth aan de woorden dezer profetie nu iets toegevoegd? Heeft Hij iets ervan afgedaan?

Neen, neen; geen van die beide. Hij heeft, toen Hij de stad binnenreed, niets aan Zacharia toegevoegd, en ook niets daarvan afgedaan. Hij is binnengekomen als een *arme,* die met de menschen één wil zijn. En Hij is ook de stad binnengetrokken als een *ongewapende,* zóó ongewapend en zóó volstrekt ongevaarlijk, dat Pilatus Hem ongemoeid laat. En zóó bewijst Hij, dat de profetie van Zacharia in Hem volkomen is vervuld.

Zijn *Messiaansch* BEWUSTZIJN heeft aanstonds verstaan, dat de vormen van Zacharia's beeldend profetisch visioen de beste, de eenige, de van God geapprobeerde goddelijke illustratie moesten zijn voor Zijn vertooning aan Israël. En Zijn *Messiaansche* GEHOORZAAMHEID heeft zich dan ook van dien vorm *trouw* bediend; Hij heeft geen enkele streek met Zijn penseel aan Gods schilderij toegevoegd, Hij is alleen maar gaan staan vlak naast het schilderij. En vroeg: *gelijkt het niet op mij?*

Maar nu onstaat er een conflict tusschen Jezus en Zijn oppervlakkige aanbidders.

Dat conflict beweegt zich om de vraag, hoe men de profetie en haar gegevens weer uitwerken zal.

Zeker, zeker, de schilderij lijkt wel; ze hebben het zelf al lang gezegd. Maar de vraag is slechts, hoe men de dingen uitwerkt!

De massa ziet Jezus' armoede slechts als een *overgangsmaatregel*. Hij zal *vandaag* nóg arm zijn met de armen, maar men hoopt, dat Hij *straks rijk* zal worden. Hoe? Door Zich te keeren tegen Rome en het goud van het Kapitool af te stroopen, om er het kapitaal uit te vinden voor Israël, en voor Zijn eigen glorie. De armoede van Messias-Vorst is voor hun begrip een *overgangsphase* naar den rijkdom.

En evenzóó staat het ook, in hun verhitte verbeelding, met dat *ongewapend zijn*.

Vandaag moet Jezus nog de ongewapende wezen, want het volk wil geen koning hebben, die met wapengeweld de *onderdanen* dwingt tot onderwerping. Zij vragen een koning, die, zonder wapens in de hand, als de Eerste Afhankelijke bij het volk zich presenteert. Alleen de volksgunst, en niet *zijn gezag,* moet hem de kroon in handen geven, en hem verheffen op het schild. Ongewapend moet de Koning der Joden zijn,.... zeker, zeker, ongewapend - voor de Joden, ongewapend tegen de *onderdanen*. Want de koning is niet de glorie van Israël, doch Israël is de glorie van zijn koning! Eigenlijk hebben de ware zonen Israëls allen het volste recht van *heerschen:* wat docht u anders van de zonen van Abraham?? Maar *daarna* zullen zij genadig bij plebisciet aan hun deemoedigen koning, die *begonnen* is met zich te richten naar den volkswil, de *wapens in de hand geven,* en hem het generaalschap opdragen over Israëls stormtroepen, opdat zij achter hem aan loopen, en zoo den vrede dragen *van de aarde in den hemel*.

Zoo heeft de massa de profetie van Zacharia ‘uitgelegd’ op *háár* manier. Zij wil 's konings armoede veranderen in rijkdom, en den ongewapenden koning.... pantseren boven alle wereldkrijgers.

Maar Christus ziet de dingen precies andersom.

Zeker, zeker, óók voor Zijn besef is hetgeen vandaag gebeuren gaat nog maar een *overgangs-maatregel*. Dat kan niet anders. *Dáárover* loopt het conflict tusschen koning en onderdanen *niet*. De profetie van het Oude Testament kan nooit in beelden spreken en nooit haar

woorden snijden, of de *werkelijkheid* is nòg *breeder, dieper, hooger, krachtiger* dan de stoutste beeldspraak. Ja, hierin héέft de massa gelijk; de toestand van vandaag, de armoede, en het ongewapend zijn van den Koning is een *overgangs-phase*.

Maar dan niet in de richting, die de Joden uit willen.

Doch den anderen kant uit.

Naar de diepte toe, en naar den dood toe.

De armoede van Jezus, die vandaag in Zijn eenvoudigheid *met de minste feestgangers zich vereenigt,* moet straks 'vervuld' worden in een *nòg diepere* armoede, als Hij zal wegzinken ÒNDER de allerarmsten, en niets meer overhoudt, schamel en bloot, als Hij den dood sterft, gruwzaam en in slavernij gesteld.

En Zijn ongewapende toestand is in zooverre ook nog maar een overgangstoestand als het ezelsveulen, zèlfs dit e-zels-veu-len, dat Hem thans nog draagt, straks ook Hem afgenomen wordt, als boeien en banden Hem wachten, wanneer Zijn kleeren verdobbeld worden. Niet alleen, dat Hij dan ongewapend verkeert onder de menschen, maar alle menschen wapenen zich dan tegen Hem en alle wapens der wereld keeren zich dan tegen Hem.

En daarom *moet* dit alles uitloopen op Golgotha.

De profetie van Zacharia moge dan voor een oogenblik, door den *vorm* der *illustratie,* waarvan zij zich bedient, de schare met Jezus vereenigen, maar het is ook nú weer hetzelfde, als wat wij eerder reeds zagen: de *kommentaar van Jezus is een andere dan die van de menschen*.

De menschen schrijven vandaag hùn kommentaar op Zacharia's voorspelling. Zij schrijven hem niet in het zand; want tot op onzen tijd lezen de Joden hem nog, en neigen het hoofd, en zeggen amen. Bij dien kommentaar van vleeschelijk Jodendom geven ze hun vlotte illustratie. Kijk: palmtakken, palmtakken! Maar die palmtakken zijn hier het prototype van de tropeeën, straks in den van *Romeinen* gezuiverden tempel; ze zijn zooveel als de meiboom in de kap van Israëls zionistisch, vleeschelijk, volksgebouw!

Dit is de ééne kommentaar.

De andere is geschreven door Jezus Christus. Hij schreef met

Zijn eigen schrift. Zijn eigen schrift is bloed. Hij kent alleen Zijn eigen bloed. En in *dàt* schrift bezweert Hij ons, dat Hij aanneemt, ja zeker: ook die palmtakken. Maar waarom? Omdat in de rol des boeks van die gesproken is! Daarom neemt Hij ze aan als onmisbare teekenen van Gods aanwezigheid in Jezus Christus, die wegzinkt onder alle schepselen, wanneer Zijn lijf en ziel gaan in den dood, - arm, ongewapend.

Is het wonder, dat Jezus, die aan het *begin* van de Paaschweek de schare hoort zingen psalm 118:26,[1)] dien psalm zelf beter wilde zingen aan het *einde* van de week?

Aan het *begin* van de week zeggen de menschen: 'Gezegend is Hij, die daar komt in den naam des Heeren; wij zegenen u!' Maar zij, die dezen psalm luidruchtig den hemel indreunen, zij zijn tevens 'de *bouwlieden,* die den steen verachten en verwerpen, welken God gelegd heeft tot een hoofd des hoeks.' Zij zegenen den Koning wel, maar deze zegening is in Zijn ooren gelijk aan een vervloeking. Zij rukken den psalm uiteen; zij galmen vers 26, en gaan voorbij vers 22: het woord over de bouwlieden, die Gods hoeksteen op zij werpen....

Daarom heeft zich Jezus over hun valschen zang vertroost, en voor hun valsch geluid boete gedaan en de gehoorzaamheid volbracht, toen Hij, aan het *eind* der week gekomen, de paaschzaal verliet, met *psalm 118 op de lippen!* Toen hij het Kidrondal ging zoeken, en Gethsemane, heeft Hij psalm 118 beter gezongen. 'Den lofzang' zong Hij immers, die op het Paaschfeest voorgeschreven was? Die lofzang, waartoe ook *déze* psalm behoort, is toen eerst recht gezongen. Want Christus is de eenige (ook nu blijkt het weer), Hij is de eenige, die de profetie goed lezen kan, die de psalmen zuiver zingen kan, omdat Hij zelf ze alle *vervult,* in vleesch en bloed, in ziel en geest, in tijd en eeuwigheid.

1) Gezegend is hij, die daar komt in den naam des Heeren.

Hoofdstuk IX. Christus tusschen kinderspel en wereldprofetie.

> *Als nu de Overpriesters en Schriftgeleerden zagen de wonderheden, die Hij deed, en de kinderen, roepende in den tempel, en zeggende: Hosanna den Zone Davids! namen zij dat zeer kwalijk, en zeiden tot Hem: Hoort Gij wel, wat dezen zeggen? En Jezus zeide tot hen: Ja; hebt gij nooit gelezen: Uit den mond der jonge kinderen en der zuigelingen hebt Gij U lof toebereid?*
> MATTHEUS 21:15-16.

WIJ hebben Christus zien komen in Jeruzalem in Zijn koninklijke heerschappij. Wij hoorden Hem huldigen door de massa, en hebben ook iets verstaan van het groote *lijden,* dat in dit alles Zijn ziel moet hebben gedeerd.

Nu echter mogen wij ook letten op de *majesteit* van Christus. Wanneer Hij een Koning was geweest die *afhankelijk* was van Zijn volk, of van een toevalliger wijze te hoop geloopen aggregaat van wie zich als onderdanen conditioneel Hem presenteeren, dan zou, zoodra hun ijver-vuur gebluscht was, ook het Zijne zijn gedoofd. Ware Jezus een Koning geweest naar den smaak der Jeruzalemsche feestgangers, dat is dus: een Koning, die zijn *mandaat* uit de handen van het volk ontvangen wil, en die het *recht van initiatief* aan het volk afstaat, dàn zou Jezus' *eigen* initiatief gebroken zijn geweest, toen de vlam van het volks-enthousiasme was gebluscht.

Inderdaad, zóó *werd het ook bedoeld* door het volk, gelijk wij

gezien hebben. Wij wezen er reeds op, in het slot van het voorgaande hoofdstuk, dat de Joden hoopten, dat Jezus Zacharia's profetie over den *armen* en *ongewapenden* Vorst, in dezer voege vervullen zou, dat Hij met ongepantserd lichaam en met leege handen en met duidelijk geschreven acte van conformatie aan den volkswil verschijnen zou onder de oogen van Zijn volk, opdat dat *volk* Hem zou mogen wapenen op zijn eigen tijd, en zou mandaat geven naar eigen wil.

Maar zooals de menschen het willen, zoo wil Jezus het niet. Wij hebben in ons zevende hoofdstuk gezien, hoe de actie niet van de menschen, maar van Jezus zelf uitgaat. In hoofdstuk VIII bevonden wij, dat Christus Zijn koningschap niet uitlegt naar den wil en de meening van de omstuwende menschenmenigte, maar alleen naar den zuiveren zin en de meening des Geestes, die in de profetie van den ouden Zacharia zich had bekend gemaakt. Want Hij zelf neemt den draad in handen. Hij wil het Koningschap alleen uit eigen initiatief ontvangen, en Zijn mandaat wel ontvangen uit de hand van God, maar niet uit handen van menschen.

Dit conflict tusschen Jezus en de menschen *wàs er al.* Het was er al dadelijk levensgroot. Voor Zijn eigen aandacht rees het al in het uur van den verschrikkelijken feestelijken intocht zelf. Maar het komt straks ook naar buiten toe, in al de volgende dagen.

En het heeft zich scherp geteekend, óók in die episode, - *schijnbaar* een intermezzo - van de *kinderen, die Jezus huldigen in den tempel*.

Nu wat dit schijnbaar intermezzo betreft.

Naar het lijkt, komt er in het verhaal der gebeurtenissen een zekere inzinking: de kwijning van de vreugde. De roezige ouverture van de feestweek was voorbij. De massa was weer verspreid over stad en omgeving. Het feest kon toch niet altijd duren? En, eigenlijk gesproken, - er kwam een zekere verlegenheid over de menschen; zij hadden wel een Koning gehuldigd, en Hem als Vredevorst uitgeroepen, en méér dan één had, zenuwachtig-druk, ietwat loensch gekeken naar het paleis van den stadhouder, en bij zichzelf ge-

dacht, dat de gevolgen van dezen feestdag voor het praetorium wel eens verschrikkelijk konden wezen, - maar, met dat al, toen het feest voorbij was (want men kon niet altijd feesten) was een zekere schaamte gekomen over de menschen. Zij hadden *niets meer te doen*. Zij hadden nog niets bepaalds te zeggen. Wapens uitdeelen konden zij niet, mandaten schrijven, dat ging nog niet. Zij hadden een Koning ingehaald, maar niemand wist nu precies, welk werk zij Hem op zouden dragen.

Toen was de opwinding voor een tijd gedoofd.

Als Jezus nu maar koning was geweest naar den smaak der menschen, dan zou ook Hij gewàcht hebben, en passief Zich hebben gevoegd naar de omstandigheden, om te zien, of straks soms niet de nood Hem dwingt, voor het front te komen. Eigenlijk zou Hij daarmee voldaan hebben aan den verborgen wil der menigte, die ook een geschikt uur afwacht om den Koning op te dragen, met het zwaard in de vuist, op Rome af te trekken, op Rome en op zijn vertegenwoordigers.

Maar Jezus is zijn *eigen* weg gegaan. Hij heeft niet duldzaam uitgezien naar het moment, waarop het volk zijn actie voort zou zetten. Zijn actie is geen volksbeweging; het is Zijn eigen beweging, Zijn eigen taak, Zijn eigen initiatief. Het is Zelf-beweging. Hij is de groote Auto-maat, en dus volstrekt geen automaat.

Daarom gaat Jezus verder. Wij lezen, dat Hij Zijn koninklijk ambt openbaart door een *massa-genezing*[1)] in Jeruzalem, en wel nader bij den tempel. Men brengt Hem allerlei zieken; kreupelen en blinden worden met name genoemd. Die allen worden door Jezus genezen.

Nu is het waar, dat Jezus meermalen zulk een massa-genezing heeft verricht. Toch schijnt het wel, dat in de laatste lijdensweek, toen de heele stad met den vinger naar Hem wees, niet alleen de hijgende begeerte van de menschen al die patiënten voor Zijn voeten lei, maar dat ook uit de drijving van Zijn eigen geest een

1) Dit woord gebruikt door Dr F.W. Grosheide, Kommentaar op Mattheus, Amsterdam 1922, bladz. 250.

wil tot wonderdadigheid openbaar gekomen is, zooals niet vaak te voren.

Dit alles had immers zijn *bedoeling*. Jezus wilde daarin voortzetten, wat Hij BEGONNEN was. Wat HIJ begonnen was. *Hij zelf* was het toch geweest, die, door den intocht in Jeruzalem van *Zijn* kant te openen, de profetie van Zacharia had verklaard en vervuld. En déze profetie had immers den Koning der toekomst, den Messiaanschen Koning, geteekend als *arm* en als *ongewapend?* Welaan, dan zet Christus de op Zondag aangevangen werkzaamheid in volgende dagen voort: hij gaat in publiek optreden den besten kommentaar leveren op Zacharia's Messiaansche profetie.

Twee trekken beheerschten dat profetisch beeld.

De *armoede* was de *éérste* trek ervan geweest. Zij wijst er op, dat de Messias-Vorst zich *met de geringsten van Zijn volk gelijk maakt*. Aan dat element der profetische rede laat Jezus allereerst in getrouwheid recht wedervaren. Zie maar, hoe Hij zich overbuigt tot de blinden en de kreupelen, d.w.z. tot de straattypen, die door de steegjes van de stad heen kruipen of er door heen gedragen worden, of benepen schuifelen door de nauwe straatjes. Tot die armen en ellendigen komt Hij nu. Zoo is Hij inderdaad met de minsten één geworden; en Zijn Koningschap geeft zich zelf een kommentaar, die de bedoeling van den profeet op de schoonste wijs in het licht stelt. Door Zich neer te buigen, onmiddellijk na Zijn huldiging, tot ‘de ellendigen Zijns volks’, laat Hij sprekend zien, dat *Hij* de *arme* Koning is van Zacharia.

Maar óók de *tweede* eigenschap, die de profetie van Zacharia den Messias had toegeschreven, - n.l. het *ongewapend*-zijn, - wordt door Jezus opzettelijk in Zijn eigen laatste week verklaard, en aanschouwelijk gemaakt in Zijn werk. Messias-Vorst zal ongeharnast wezen? Ja, zoo sprak van ouds de profetie: Zijn ongewapend zijn wijst er op, dat Zijn koninkrijk *niet* van *déze* wereld is. Het is theocratisch. Het komt niet met uiterlijk geweld, want het is niet een stormloop tegen andere naties, een stormloop, ondernomen met de wapenen vàn die andere naties. Het is ook niet een koninkrijk, dat arsenalen vult tegen de andere wapenhuizen van de groote

wereld. Het is ook geen koninkrijk, dat met het groote getal, met legioenen en vliegende vaandels, zijn *eigen* rijksgebied beschermt, en daaraan expansie geeft. Neen, - het is een koninkrijk, dat met vrede komt, langs *geestelijke* banen zich beweegt. Een koninkrijk, dat het drukke wereldleven wel snijdt, doch dat er doorheen breekt langs onzichtbare wegen van Geest en van vuur. Zijn kracht is niet in wat de menschen noemen 'het recht van den sterkste', maar zijn kracht is enkel macht, d.w.z. *bevoegdheid, rechtsbevoegdheid*.

Om deze rechtsbevoegdheid nu is het den grooten Koning der Joden te doen. Hij openbaart ze, door Zijn Koningsrecht en Zijn Koningskracht te hanteeren, *niet* tégen Romeinen, *niet* tégen het praetorium van Pontius Pilatus, maar ten gunste van.... zieken en blinden. Trekt de Koning Zijn residentie in? Maar dan is het Zijn uur, om geschenken uit te deelen, gratie te verleenen, eerestoelen te laten bezetten. Zoo komt de Koning tot Zijn stad. Hij zal zegenen, doch Hij begint van onderen op. Hij heeft geschenken te geven. Op één na het beste: dat is het *leven*.[1)] Maar dan is het Zijn uur, om de machten des doods, waarin Abrahams zaad gebonden is, te gaan verbreken. En aldus bloeit Hij in Zijn koninklijke daad, als Hij den dood, dien laatsten vijand, de bezoldiging der zonde, uit het volksleven wegneemt, en alzoo een begin maakt aan die breking van de zonde zelf; aan de uitdeeling van het *beste* geschenk: Gods goedertierenheid. De koraal van den Heiligen Vrede zal binnen enkele dagen ingezet worden door God en engelen saam in het wijd heelal. En blinden en lammen hooren zijn praeludium.

Zeker, daar zijn vele wonderen door Jezus gedaan.

Veel en velerlei.

Daar zijn wonderen, die een *teeken* zijn, gevoegd *bij* de PROFETIE.

Daar zijn óók wonderen, waarin het *priester*hart klopt en PRIESTERLIJKE liefde zicht openbaart.

Maar *hier* zijn wonderen, die in dit bepaalde geval het KONINGSCHAP moeten uitbeelden. Zij willen een duidelijke kommentaar zijn in 'menschenschrift', voor ieder leesbaar, een kommentaar op wat

1) 'Uw goedertierenheid is beter dan het leven,' maar voorts....

Jezus van zichzelven zeide in de inhuldiging, die Hij uitgelokt heeft. Ze zijn niets minder dan de feitelijke illustratie, door Jezus toegevoegd aan de Konings- en kroningsprofetie van Zacharia. In *dit* bepáálde uur, en op *dezen* bepáálden dag, en op *deze* bepáálde plek, heeft Jezus' wonder een beteekenis, die het *nog nooit eerder gehad heeft;* - elk wonder heeft trouwens weer een aparte beteekenis; het wonder, dat volgt, is bij Jezus *nooit copie,* en ook *nooit duplicaat,* van het wonder, dat voorafgegaan is.

En nu Hij op deze plaats, d.w.z. bij den tempel, in Zijn eigen stad Jeruzalem, deze kreupelen en blinden geneest, nu heeft dit wonder, juist om de plaats waar het gebeurt, een ontzaglijke beteekenis.

Het is een massa-wonder.

Komt dàt nu naar den tempel toe en zegent het de stad des grooten Konings, dan *roept* Jezus voor het laatst, in Zijn wettige residentie, waar Hij als Koning binnen kwam, *de wet af van Zijn Koninkrijk*. Hij kondigt aan dat duizendjarig rijk van dien toekomenden, reeds aanwezigen Vredevorst, die niet komt met uiterlijken vrede, doch door verbreking van de zonde haar *bezoldiging* wil wegnemen.

Dat dit massaal genezingswonder juist in de lijdensweek geschiedde, gaf aan het lijden door het wonder, en aan het wonder door het lijden een bepaalde kleur. Want in de laatste week van Zijn *vernedering,* laat Jezus *krachten* van Zich uitgaan, en toont Hij te beschikken over de energieën van het koninkrijk der hemelen. Dus is bij voorbaat reeds bewezen, dat Zijn kruis, wanneer het eenmaal komt, geen zwakheid is, maar *kracht;* geen dood, maar *dáád*. Wie zóó het leven geven, en den dood verjagen kan, als Jezus kon in de laatste lijdensweek, die kan alleen maar sterven, *als Hij dat* WIL!

Dus bleek de Koning van Jeruzalem wèl trouw te zijn aan Zijn genomen initiatief, en daarin weer trouw aan de profetie.

Maar daarom moet ook de stad, die Hem feestelijk inhaalde, in conflict met Hem komen. Want Jeruzalem laat niet gauw, en niet graag, zijn *eigen* ‘exegese’ van den *armen, ongewapenden* Koning

varen. Zeker, men vond het wel nuttig en treffend, en philanthropisch, en ook wel heel erg wonderbaarlijk, dat Jezus al die zieken genas; maar - dàt was het toch *eigenlijk níet,* wat men bedoelde. De felle brand van eerbied en extatische bewondering verloor zijn kracht, de vlam van schuchtere dankbaarheid zonk spoedig in. Een koning, die zijn *eigen* wegen gaat, en dan bovendien nog *àndere* wegen gaat, dan men eigenlijk hoopte, houdt den fakkel van het enthousiasme niet lang brandende.

Van die merkbare inzinking, die een grootsche huldiging dra verschrompelen liet tot een vrij onschuldig hospitaalbedrijf in de schaduw van den tempel, die alma mater, maken de volksleiders dan ook haastig gebruik. Zijn ze niet de almi patres? Zij trachten den domper te zetten op de vreugde van den dag.

Dat ging zóó.

Toen Jezus al die wonderen deed aan die blinden en die kreupelen, waren daar, zooals zich laat begrijpen, heel wat toeschouwers bij. En onder hen ook *kinderen*. Deze kinderen nu brengen in het verhaal een eigenaardige afwisseling. Zij nemen straks Jezus in het midden, en spelen hun spel met Hem als hoofdpersoon. Ze spelen ‘Hosanna, Hosanna roepen’. Zij hebben immers pas dien mooien, grooten optocht beleefd, die door de straten trok en stofwolken hoog opjoeg boven de huizen. Zij hebben ook meegeloopen in die dichte menschenmenigte, en van de groote menschen afgekeken hoe men doen moet met dien profeet uit Nazareth, die zulke goede dingen zeggen kan, en zulke groote wonderen doen. En nu de held van de stad een oogenblik stil op één punt blijft, bij den tempel n.l., en daar, om zoo te zeggen, zitting houdt, nu wordt Hij van zelf het verzamelpunt van de jeugd. Straks, als op een gegeven oogenblik dankbare patiënten met hun familie den Rabbi van Nazareth de hand komen kussen, dan zijn de kinderen ook van de partij. Zij dragen, waarschijnlijk in verband met het naderende Paaschfeest, takken in de hand, ‘feesttakken’, om mee te zwaaien. Op hun manier zijn die minstens zoo mooi als de palmtakken, die de groote menschen gebruikt hebben bij de huldiging van Jezus. Het hosannageroep was hun ook bekend; en nu is in alle deelen het spel

volmaakt, en heelemaal afgekeken van de groote menschen. En als men daar nog bij bedenkt, dat, onder die blinden en kreupelen, heel wat intieme vertrouwden zijn van de straatjeugd, dan begrijpt gij meteen, dat alles bij elkaar genomen haast van zelf dit spel van de kinderen uitlokt en dat het eigenlijk maar heel gewoon is, dat zij hosanna roepen voor Koning Jezus.

Inderdaad was het eigenlijk maar 'heel gewoon'. Hetzelfde zou evengoed een kwakzalver hebben kunnen overkomen.

Geen wonder dan ook, dat de volksleiders, die alles er op gezet hebben, om den groeienden invloed van Jezus te breken, thans van de gelegenheid profiteeren, om Hem te degradeeren in het oog van de omstanders. Zij komen vrij afgemeten op Jezus af, en vragen Hem, of Hij nu heusch dat kindergebazel niet verbieden kan? Als Hij toch wèrkelijk *serieus* genomen worden wil, dan moet Hij geen kinderpraat voor ernst opnemen. Iemand, die zooveel invloed op de menschen oefenen wil, moet eigenlijk te hoog staan om met oppervlakkig kindergebeuzel zich een pose van volksheld te geven. Vooral niet, als Hij staat in de schaduw van den tempel, waar de rollen der wijsheid bewaard worden en waar de geleerde heeren dagelijks zitten om de diepste stukken te verhandelen. Laat Hem liever daar eens Zijn krachten beproeven; de tijden zijn ernstig genoeg.

Zoo trachten zij uit Jezus' eigen mond een woord te lokken, dat voorgoed den domper plaatst op het toch al luwend volks-enthousiasme.

Of, stel, dat Hij niet te bewegen is tot een openlijk woord van afwijzing van de hosanna-roepers, dan is toch het stellen van de *vraag*, en het niet-beantwoorden daarvan door Jezus, een geschikte gelegenheid om de menigte te doen zien, dat de Nazarener toch niet zóó groot is als men dacht.

En Jezus?

Och ja, Hij wist het óók wel, dat in wat die kinderen zeiden, lang niet alles ernstig was, en diep, en wezenlijk. Hij, die het feestgeroep van de groote menschen doorzag in zijn ledigheid,

heeft ook in het kinderkoor heel wat falsetstemmetjes en bijgeluiden opgemerkt.

Hij weet ook wel, dat het kinderlijk lof niet zwaar is van beteekenis.

Toch, aan den anderen kant, wil Jezus die kindermonden niet snoeren. Hun hosanna-geroep beteekent voor Hem toch een zeker *geschenk*. Een geschenk, niet zoozeer van die kinderen daar, als wel van den God van Israël. Want Christus, die ook nu weer, gelijk altijd, van de Schrift vervuld is, denkt in eens terug aan psalm 8. En terwijl Hij dien psalm van binnen zingt, heeft Hij ook het antwoord klaar, dat de Schriftgeleerden dadelijk schaakmat zet. Hij vraagt hun, of zij dan niet weten, wat de bijbel zegt? Ja, natuurlijk wéten zij dat. Maar terwijl de Heer hun dat alleen nog maar vráágt, krijgen zij reeds een kleur van verlegenheid.

Goed, gaat Jezus verder, wanneer gij dan den bijbel ként, dan zult gij ook wel weten, dat *God zelf* kinderpraat en kinderzang rekent onder de heel groote dingen, die Hem verblijden, en in den hemel opgemerkt worden. In psalm 8 zegt toch de dichter, dat 'uit den mond der kinderen en der zuigelingen God Zich zelf lof bereidt?' *Kinderen,* - dat zijn de jongeren en de ouderen, kinderen in het algemeen. *Zuigelingen,* - dat zijn de kinderen van den prilsten leeftijd, hoewel dan toch ook weer niet zoo heel jong, want de gewoonte in het oostersch leven bracht mee, dat de kinderen veel langer dan bij ons door de moeder zelf gevoed werden. Daarom is in het algemeen heel de kinderlijke leeftijd samengevat in die ééne uitdrukking: 'Kinderen en zuigelingen.'

Kinderen dus en zuigelingen brengen Gode lof toe. En God hoort ze en neemt ze aan in de 'offerande van hun lippen.'

Dat juist *psalm 8* dat zegt, geeft aan dat alles nog een bizondere waarde. Immers, psalm 8 is het lied van de groote lijn. Hij is geschreven onder den boog, die de sterren aan elkaar verbindt. Hij is neergelegd voor de trappen van Gods troon, staande in het midden van den wereldkoepel. Die psalm spreekt over zon, maan en sterren. Want zij alle prijzen Gods naam. En dàt is al zoo veel. Maar - zon, maan en sterren mogen nòg zoo groot en zoo ge-

weldig zijn, - meer dan die alle is de menschelijke *ziel*. Klein mag de mensch zijn, als hij staat in het groote geheel, maar groot is hij toch, omdat hij, als geestelijk wezen, het beeld van zijn Schepper toont. En in die gemeenschap van menschen, is ook het allergeringste, het nauwelijks ontloken leven, grooter en sterker dan de boog van zon, maan en sterren. Ook uit den mond van kinderen en zuigelingen heeft God Zich lof bereid. Die lof is, *thetisch* gesproken, voor God een rijk geschenk uit zijn schoone wereld, want het groeiend menschenleven strekt zich daarin uit tot God. Nog meer evenwel beginnen kinderkoren te spreken tot den luisterenden God, als men ze *antithetisch* opstelt in het grootauditorium van alle hemelbogen. Niet alleen toch het natuurlijke, doch ook het *genade*-leven zoekt daarin den Vader. Niet alleen het natuurverbond, - ook het genadeverbond engageert zich voor zijn oratoria het knapenkoor, ter eere van God, die meer dan Schepper, die ook *Her*schepper is. Ook *anti*thetisch immers is de lof van kinderen een groot geschenk voor de ooren van den Heere Zebaoth; want uit de kinderen des verbonds groeien de legerscharen van Gods getrouwen, die straks de machten der zonde gaan verbreken, en die in de wereld uitroepen den heiligen oorlog, opdat God daarin triumpheere.

Wat nu, zoo vraagt Jezus, - en Zijn vraagstelling lijkt wel simpeler nog dan het spel van de kinderen zelf - wat nu, als God zelf, zooals ware Schriftgeleerden wel weten, den lof der zuigelingen zich annexeert? Wat nu, als in de schaduw van den tempel van zùlk een God een knecht des Heeren zou durven gaan staan met den rug naar kinderkoren, die reciteeren *moeten* in de ooren van zijn Heer? De geleerde heeren daar bij Jezus vinden, dat kinderpraat toch eigenlijk niet thuis hoort bij dien grooten, hoogen strengen tempel. Maar Jezus zegt, dat die kindertaal juist bij den tempel hóórt. Reeds in den tempel der *natuur,* in den minderen tempel, waarvan zon, maan en sterren den koepel spannen, zingen kinderen een hymne, waarnaar God luistert. Doch bovenal in den tempel der *herschepping*, waarin de boekrollen zijn, en de verbondsregels zijn gedeponeerd, is een kinderlijk woord van doxologie

muziek in de ooren van de engelen, en van Jahwe Tsebaoth. Want de vijand en de wraakgierigen worden daarin tegengehouden. En zou voor Jezus te gering zijn, wat niet voor God te nietig is? In naam van het derde gebod der wet van Sinaï - veracht den dag der kleine geluiden niet!

De Schriftgeleerden zijn wel haastig afgedropen. Het antwoord was al weer beschamend genoeg geweest.

Maar voor ons is daarmee de zaak niet uit.

Ook wij zien na het vertrek der tegensprekers Jezus alleen gebleven, en weer ontdekken wij met eerbied, dat Jezus *leeft* in de Schrift, dat Hij, gelijk gezegd wordt, te allen dage *in* de Schriften *is*. Want wanneer Hij psalm 8 aanhaalt, dan *breekt* Hij dien psalm niet, maar heel die psalm zingt dan in Zijn ziel met opperste zuiverheid en hoogste eenheid al zijn tonen uit; het thema wordt fugatisch in Zijn ziel bewerkt; de harmonie is als de maat: volkómen.

Deze psalm is het dan ook, welke aan dit schijnbaar onschuldig tafereel van jongensleut en kinderspel den tragischen en geweldigen achtergrond geeft van heel de lijdensweek.

Want in de eerste plaats, psalm 8 is het lied, waarin de *natuur met de genade één wordt*. Niet alleen maar de *algemeene, natuurlijke* openbaring, die door zon, maan en sterren haar terrein heeft laten afzetten, wordt hier geprezen om haar heerlijkheid en kracht. Ook de *bizondere* openbaring is hier een lyrisch gegeven. Want wanneer de psalm spreken gaat over de kinderen, die *den wraakgierige en den vijand moeten tegenhouden,* dan kan dit alleen slaan op den *geestelijken* strijd van het heidendom tegen Israël, van het slangenzaad tegen het Vrouwenzaad, van het Beest tegen den Geest. Hier klimt de psalm dus duidelijk op van het terrein der natuur tot dat der genade, van schepping tot herschepping, van gemeene gratie tot verbondsgenade, van algemeene openbaring tot bizondere openbaring. Als nu deze psalm in Jezus' ziel resoneert, dan zien wij Hem opstaan als de groote exegeet van alle psalmen en profetieën; opstaan met den vasten wil, om niet maar te zijn de verzoener van de zonde van Zijn eigen volk, maar om óók te

wezen de verlosser van heel de zuchtende schepping; opstaan, met de volle toeneiging van Zijn hart, om niet alleen te geven geestelijke geschenken aan de ellendigen en zondaren onder de menschenkinderen, maar om ook den vloek weg te branden uit het erfgebied der schepping, den vloek àf te branden van zon, maan en sterren, om te zijn de Middelaar in den *breedsten* zin des woords. De straatsteenen bij den tempel hier, worden voor Jezus' besef niet maar alleen plaveisel van den tempel der nieuwtestamentische gemeente, maar ook reeds vloer eener nieuwe aarde. Natuur en genade, stof en geest, hebben beide Christus noodig, als den kosmischen middelaar, die aan het zuchtend schepsel rust voor eeuwig geeft.

En in de tweede plaats: wanneer psalm 8 niet alleen weet te spreken van kinderkoren, die een oratorium zingen voor de deuren van Gods Huis, maar diezelfde kinderen ook aanschouwt als het groeiende recruten-leger van God *in den geestelijken stormloop* van den zedelijken en godsdienstigen strijd, den eeuwenouden oorlog van slangenzaad en Vrouwenzaad in de wereld, dan is wederom met die *beide* elementen psalm 8 in Christus' ziel aanwezig, nu Hij hem zingt in eigen ziel. Hij is er zéker van, dat Hij niet alleen vrede brengt op aarde, doch evenzeer den strijd. De stem der kinderen is Hem eenerzijds een zachte naklank van het ‘vrede op aarde,’ dat in den Kerstnacht de engelen zongen, maar het wordt voor Zijn besef ook de ouverture van den krijgsmarsch, die straks de wereld opschrikken zal, als het zwaard de knoopen in de touwen van den vrede achter Jezus doorhakken komt - in gerechtigheid.

En in de derde plaats: wanneer psalm 8 zelfs aan zuigelingen, die onnoozele ‘knechtkens’ des Heeren, mandaten geeft in de beweging aller dingen, dan aanvaardt Jezus als de groote *Knecht des Heeren* ook het allergrootste mandaat, dat in de wereld ooit verstrekt zal kunnen wezen. Indien ook zuigelingenzielen Gods centrales zijn, vanwaar elementaire krachten keeren naar de schepping Gods, dan moet Hij, die als Koning hier ingaat tot Zijn eigen residentie, en zoo als volgroeide Ambtsdrager komt naar het

middelpunt der wereld, Zijn verantwoordelijkheid weten om het lied van strijd en vrede niet alleen te zingen, maar het ook te handhaven; te handhaven in de generale pacificatie van Gods wijd heelal, alsmede in den pankosmischen grooten oorlog tusschen het zaad der slang, en het groote zaad der vrouw.

Zoo klimt ook in de vierde, en laatste plaats Jezus' menschelijke aandacht via jubelende kinderstemmetjes, tot Zijn bittere kruisklacht op. Want door over die kinderstemmetjes heen psalm 8 voor Gods venster te reciteeren, NEEMT Jezus voor Zichzelven AAN, wat, die, blijkbaar Messiaansche, psalm over Hem te voren heeft betuigd.

Niet alleen toch hier, maar ook in Hebreën 2 komt psalm 8 terug in het organisme van de Schrift.

Daar heeft het Nieuwe Testament den zin van dit oudtestamentisch lied geheel en al ontdekt en ons de Messiaansche lijn eener tenslotte helsche *vernedering* daarin leeren onderkennen.

Psalm 8 heeft er van gesproken, dat de mensch, die toch eigenlijk de koning is van heel de wereld, en die als koning in den geordenden staat van God ook de engelen in staatsdienst (‘liturgie’) onder zich hebben mag, - dat diezelfde mensch toch ook weer ónder de engelen staat. Want is hij niet een weinig minder dan de engelen gemaakt? En zie, dat is nu juist de incongruentie, die de psalmdichter als een pijn gevoeld heeft, het is een brok in zijn keel: de mensch een weinig minder dan de engel? Toch geeft de ervaring hem in zijn klacht het vreeselijkst gelijk. Want naar de wet zijner oorspronkelijke schepping, en onder de vigueur van zijn ouden rechtsstaat, is de mensch wel inderdaad tot despoot geproclameerd over heel de wereld, tot despoot ook over de engelen. Maar in de schepping is de *zonde* ingedrongen. Er is een vijand, een wraakgierige, in den kosmos opgekomen. Nu, na die zonde, zijn de dingen niet meer wat zij schijnen, en schijnen zij niet meer wat zij oorspronkelijk zijn. Door haar is ook de mensch thans van zijn plaats gedrongen. Hij moge naar het recht van zijn eerste schepping, boven Gods engelen staan, maar door de zonde is zijn kracht gebroken, zijn schoone lichaam is den dood,

zijn ziel den vloek nu onderworpen. De koningsmensch is een *enoosj,* d.w.z. een broze, zwakke, mensch geworden. Niet naar oorspronkelijke rechtsbedeeling, doch naar den feitelijken toestand, is de gevallen mensch, wat zijn kunnen en zijn uiterlijk vermogen betreft, beneden de engelen weggezonken. Gods recht zweert daarop weder al zijn eeden.

Deze incongruentie nu tusschen den rechtsstaat des menschen in de oorspronkelijke dingen aan den éénen kant, en zijn feitelijken toestand in den thans verworden staat der dingen, aan de andere zijde, is de groote pijn van psalm 8. Zij zal dus óók de groote smart zijn van den Christus in de lijdensweek. Hij komt als Middelaar nu tot Zijn eigen stad. Als Middelaar, die het menschenleven dráágt, zal Hij de lijn der vernedering van den 'enoosj,' de lijn der broosheid, der sterfelijkheid, der ontbinding voor Zichzelven volgen tot het bitterst einde toe. In Gethsemané zal Hij zóó waarachtig als *tweede mensch,* als tweede Adam, als DE Mensch, minder zijn dan al Gods engelen, dat een engel naar beneden komen moet om in dien hof den Zoon te sterken in het lijden; want anders ware Hij te zwak, en zou verzinken in 'grondeloozen modder.' Ja, die ontstellende profetie, dat Jezus, de ware mensch zijnde, *minder* wordt *dan de engelen,* zal straks geheel en al vervuld zijn aan het kruis, als Hij van God verlaten wordt, waar alle engelen bij God blijven; en als Zijn vleesch in het graf zal dalen, waarin geen engel dalen kan, en als Zijn ziel zich geven moet in handen van God, op hoop tegen hoop, dat zij van engelen nog zal gedragen worden in Vaders schoot. Christus, psalm 8 reciteerende, neemt Zich het lijden voor, het lijden niet maar als 'een' mensch, maar als 'de' Mensch van psalm 8, *die* mensch, welke daar staat als centrale mensch, geconfronteerd met God in de entourage van psalm 8: dat is: in den grooten ring van zon, maan en sterren.

Want zóó toch komt psalm 8, door het kruis van Christus heen, naar Openbaring XII weer toe. Want het poeëm van Openbaring XII neemt het thema van psalm 8 weer op. Ook daar is weer die ééne vrouw, en het ééne zaad der vrouw, en staat te midden van

zon, maan en sterren. Dáár komt terug de *enoosj,* de zuigeling, die alle menschenzwakheid en de uiterste broosheid van het vleesch in zich vereenigd heeft (het kind der vrouw). Daar is de ‘mannelijke’ *koningszoon*, naar wien de wereldbeweging van zon, en maan, en sterren, van alles, steeds uit wil gaan, - en die niettemin in den grooten nood der wereld, als *het* vrouwenzaad, begrepen is; *máár:* in wien ook weer het zaad der vrouw den ouden draak, dat is dus den grooten ‘vijand en wraakgierige,’ ‘ophouden’ gaat.

Sta stil, nu gij niet verder kunt. Sta stil, en denk hierover nog alleen maar na: dat in de ziel van Jezus de Schrift niet kan gebroken worden.

Keer dan naar haar en Hem terug met bevende gedachten. Hoor Hem psalm 8 in uwe ooren lezen, en hoor Hem zelf Zich noemen den Auteur, als Logos, en dus het zijns-principe van den psalm; auteur als Heer des Geestes (den Geest van Christus, die te voren betuigde in de profeten), auteur, dus ook: ken-principe van den psalm; hoor Hem Zichzelf in het laatst óók noemen als Middelaar, dus als inhoud van den psalm....

Dàn zijt ge tot den afgrond Zijner ziel gekomen.

Dan weet gij het: nu leeft in Christus' geest een sterk vertrouwen: dat met de lijn der vernedering ook aanvaard zal zijn de andere lijn der verhooging. En uit Zijn kruis zal deze dóór getrokken' worden tot in de hemelen toe. *Is* Hij eenmaal ‘minder dan de engelen’ geworden, dan zal Hij ook de oude heerschappij veroveren, gelijk psalm 8 zoo sterk gezongen heeft. Dan zal in Hem de Mensch weer opstaan, als Koning van de schepping, in Zijn volle heerlijkheid, en niemand boven zich hebben, noch engel, noch aartsengel, niemand dan God alleen.

Weer nijgen wij vol eerbied het hoofd voor dezen Heiland, die zóó harmonisch leeft en denkt, voelt en profeteert, en zingt naar buiten en naar binnen toe, de laatste dagen uit van Zijn vernedering op aarde.

Zie en aanbid.

Aan kindergebabbel verbindt Hij de groote wereldkwestie van den heerlijken naam des Heeren, rollende door het gansche wereldrond.

Aan een straattooneeltje koppelt Hij vast de beweging van zon, maan en sterren, met de vrouw van Openbaring 12 en Zichzelf als haar zaad in het midden.

Dat is de actualiteit, die eeuwig is, de eeuwigheid, die actueel gemaakt wordt.

Hier is het Koninkrijk Gods heengebroken dwars door kromme kinderpraat, en afgunstig priestergefemel heen.

Dit is de majesteit van den Koning van Zacharia's visioen. Dit is de heerlijkheid van Christus moriturus.

En, als we, aan het eind gekomen, nog even naar het begin teruggrijpen, dan erkennen we dankbaar: in dit alles is een dubbel recht van Christus, den Koning, door Hem zelf gehandhaafd tegen nog sluimerende, of reeds op de loer liggende, oppositie van zijn vijanden.

Het eerste is: het *recht van initiatief*. Hij heeft niet aan den wil der feestgangers voldaan, door hun mandaten af te wachten: het programma van de lijdensweek, de kroningsweek, hij heeft het van Zijn *Vader* ontvangen en ging Zijn eigen gang. Wist gij niet, dat Hij moet zijn in de gangen en wegen Zijns Vaders? Hij rekt Zijn schoone uren van palmtakken en van eerewachten bij lammen en blinden; of neen, daar proeft Hij ze eerst recht, want *zij* zijn het, die erkennen Zijn recht van initiatief. Hij geeft zich*zèlf* wel werk.

Dan is daar nog een tweede: het *recht van zelfverklaring*[1]. Christus legt de profetie, die zijn koningschap typeert (‘arm’, ‘ongewapend’) naar eigen meening uit, en vraagt niemand, of hij het verdragen wil.

Zulk een koning betaamt ons; die zijn koningschap vindiceert in souverein behagen, en daarin optreedt, onverhinderd.

1) ‘Facultas se ipsum interpretandi.’

Hoofdstuk X. Christus naar de paaschzaal: paaschlam naar paaschlam.

> *En de dag der ongehevelde brooden kwam*, *op denwelken het Pascha moest geslacht worden. En Hij zond Petrus en Johannes uit, zeggende: Gaat henen en bereidt ons het Pascha, opdat wij het eten mogen. En zij zeiden tot Hem: Waar wilt Gij, dat wij het bereiden? En Hij zeide tot hen: Ziet, als gij in de stad zult gekomen zijn, zoo zal u een mensch ontmoeten, dragende eene kruik water: volgt heni in het huis waar hij ingaat; en gij zult zeggen tot den huisvader van dat huis: De Meester zegt u: Waar is de eetzaal, daar Ik het Pascha met mijne discipelen eten zal? En hij zal u eene groote toegeruste opperzaal wijzen: bereidt het aldaar. En zij henengaande, vonden het gelijk Hij hun gezegd had, en bereidden het Pascha*.
> LUCAS 22:7-13.

THANS gaat voor ons de Christus henen, op den weg naar de paaschzaal. Dat is de weg, die Hem leiden zal van de aanschouwing van het teeken in het oude sacrament, tot de groote beteekende zaak in het nieuwe sacrament. Daar hangt een wolk van mysterie om het hoofd van den Man van smarten, als Hij heengaat naar deze zaal. Ons Pascha zoekt zijn Pascha, - en achter Hem aan gaan de engelen en de duivelen mede.

Over de bizonderheden, die met ons tekstverhaal in verband staan, is, van oude tijden af aan, zeer veel verschil geweest.

Met name de vraag, *waar* door Jezus het Pascha gevierd is, heeft

langen tijd de aandacht in beslag genomen. De meeningen schommelden altoos, en zijn nog verdeeld.

Wij weten, wat de bijbel zelf ons ervan zegt. Het zijn maar enkele korte trekken, die alleen den omtrek van het verhaal ons laten verkennen. Vergelijking van de evangeliën doet ons begrijpen, dat Jezus, in het begin van den dag, aan twee van Zijn discipelen, Petrus en Johannes, opdracht gegeven heeft, om naar de stad te gaan - want blijkbaar was Jezus met de leerlingen buiten de stad nog - en dat Hij hun gezegd heeft, dat zij op een bepaalde plek een man zullen vinden, die een kruik water draagt. Hem moeten zij vragen, waar de zaal is, waar de Meester het Pascha vieren kan. Dan zal hij hun gewillig den weg wijzen naar een huis, waar een zaal, wèl toegerust, voor hen zal worden ingeruimd. Sommigen meenen zelfs, dat de uitdrukking, dat de zaal 'wel toegerust' was, er op wijst, dat de vloer met tapijten[1)] belegd zou zijn geweest: tot in bizonderheden zou dus alles in orde zijn gebracht. - Dit mag dan niet zeker zijn, maar wèl wijst er alles op, dat de zaal geen 'noodverblijf' was, in der haast voor de feestviering in orde gebracht, maar dat de voorzienigheid van God beslag gelegd heeft op zùlk een appartement, dat door zijn 'sfeer' en rust volkomen beantwoordde aan de heiligheid van het laatste Pascha.

Het is al dadelijk een merkwaardig bericht, intusschen. Wanneer toch Jezus Zijn discipelen uitstuurt, om zonder veel woorden te beschikken over het eigendomsrecht van een ander, dan lijkt dat al dadelijk zeer veel op een andere gebeurtenis, waarover wij ook reeds gesproken hebben. Wij herinneren ons, dat op den dag van de feestelijke huldiging ook twee discipelen uitgezonden werden om het ezelsveulen te requireeren. Evenals toen de Koning van de stad gebruik maakt van zijn *recht* van requisitie, zoo is het ook nu. Hij gaat, zóó maar, af op een bepaalden man, die ergens loopt, en een waterkruik draagt, en beschikt over hem en over zijn huis naar welgevallen. Een tweede trek van overeenkomst is er nog. Evenals wij bij die andere requisitie gezien hebben, dat

1) Anderen verklaren weer op andere manier: een gepleisterde vloer.

God zelf meewerkt, zoodat het ezelsveulen precies op dezelfde plek te vinden is, als door Jezus aangeduid werd, zoo plooit en schikt ook hier weer de God der voorzienigheid alle dingen, om zijnerzijds aan de profetie en de wilsbeschikking van den Christus, die sterven gaat, tegemoet te komen, en beide te vervullen. God is het, die op den vóór alle eeuwen bepaalden tijd den daartoe gepraedestineerden man met zijn waterkruik het huis verlaten doet; die ook op den bepaalden tijd hem laat terug keeren; die straks op dat bepaalde hoekje van de straat hem stil laat staan, als hij aangehouden wordt door Petrus en Johannes. En zoo is het God zelf, die het laken spreidt over de tafel, waaraan de Zoon des menschen aanliggen zal voor het laatste Pascha. Inderdaad, men kan nooit zoo indringend preeken over de voorzienigheid van God, dan wanneer men ze zich concreet werkzaam voorstelt in de gangen en wegen, in de uren en tijden van Jezus' lijdenstooneel. De tempel is met al zijn altaren wel ver uit het gezicht; maar ge behoeft toch niet te vragen, waar God zijn ‘altaargeheimenissen’ ontdekt. Een zuchtje strijkt reeds langs den tempelvoorhang, even maar.... Daarachter plegen den dienst, die *officieele* dragers zijn van het recht van requisitie; want Levi mag de ‘tienden nemen’. Wee hun, want God requireert met en voor den ongezalfden Nazarener....

Toch is er anderzijds ook weer een groot *verschil* tusschen de requisitie van het ezelsveulen en de opvordering van een zaal voor het laatste Pascha.

Allereerst moeten wij bedenken, dat Christus, toen Hij het ezelsveulen opvorderde, optrad in Zijn waardigheid als Koning van de stad. Als zoodanig neemt Hij alles, wat Hem ten dienste kan zijn, frank en vrij zich aan, wien het ook volgens notarisrecht moge toebehooren. Er is geen enkele aanwijzing, die ons zou kunnen verzekeren, dat de man, van wien Hij dat ezelsveulen vroeg, bepaaldelijk behoorde tot den engeren kring der discipelen. Integendeel, men krijgt den indruk, dat hij een man was, die ten aanzien van Christus niet in een bepaalde intieme verhouding stond. De nadrukkelijke verzekering, dat hij het ezelsveulen dadelijk weer zal

krijgen na gebruik, schijnt ook al eenigszins er op te wijzen, dat Jezus hem meer of minder beschouwd heeft en bejegend als een vreemde, althans iemand op wien Hij geen bizonder *vriendschaps* recht kon laten gelden.[1)]

Maar in dit *andere* geval, waarin de Heiland de Paaschzaal opvordert, schijnt alles erop te wijzen, dat de man, wiens huis zal worden gevraagd ten behoeve van den kring van Jezus en van zijn discipelen, behoord heeft tot den engeren kring van geloovigen en vrienden. Geen wonder ook. Want hier treedt Jezus op, niet zoozeer als Koning van de stad, die Zijn recht laat gelden op de schatten van Zijn eigen residentie en van Zijn eigen land daarbij, doch als *Middelaar van het Nieuwe Testament,* die komt om aan te zitten aan den Paaschmaaltijd en aan den disch van het Heilig Avondmaal. Waar bij den intocht in Jeruzalem alles naar Jezus ópdrong, zoodat Hij binnen een oogenblik het middelpunt was van ieders belangstelling, daar trekt Hij zich nú terug tot een werk, een heilig werk, dat door duizenden verricht werd op dienzelfden dag, doch dat Hij zal te rusten brengen, om het te doen overgaan in dat betere heilgoed van het Heilig Avondmaal.

Toen Christus al dien omslag maakte om een ezelsveulen voor zich te gewinnen, was daarbij de bedoeling, de aandacht van de menschen te trekken. Thans echter stelt Hij weer een teeken aan de discipelen; er zal een man zijn met een waterkruik, en zij zullen hem treffen zóó en zóó, en dáár en dáár. Maar waartoe dient dat teeken? Is het om de aandacht te winnen van de belangstellende menschenmassa? Is het dan misschien, om de discipelen te fundeeren door een teeken in het geloof? Och, zeker het zal ook wel om hunnentwille zijn geweest; want de Satan heeft hen zeer begeerd, te ziften als de tarwe. Doch laat ons niet verder vragen. Het teeken is er allereerst en allerlaatst om *Jezus'* wil. Als Jezus teekenen stelt, dan werkt Zijn ziel en geest altijd op God aan, en God op Hem. Dit wetende in Zijn Godvertrouwend

1) Men lette ook op de (juiste) opvatting van Matth. 21:3: 'hij (nl. de Heere zelf) zal (na gebruik) het dier terstond (terug) zenden (aan den eigenaar)', cf. Marcus 11:3 ('gezuiverde' tekst, Grosheide, Komm. Mt. 246).

hart, zoekt dat geplaagde hart een teeken, niet om den twijfel te breken, die er niet is, doch om in de feiten van den waren Paaschdag te hebben een getuigenis, dat Hij God behaagde; dat de plaats waar Hij het Paaschlam eten zal, Hem van God in gunst gegeven is. En waar de requisitie van het ezelsveulen, Christus' recht-op-*rijkdom* als een *rechtsregel* voor al wie Hem ziet, pretendeeren komt, daar spreidt Jezus hier, door de *vraag,* om een simpele gelegenheid voor het Paaschfeest Hem te bereiden, Zijn *armoede* voor de vertrouwden ten toon. Want in heel die groote stad is er nergens een vaste plaats, waarop Hij, de Koning van de residentie, onverhinderd beslag kan leggen, zeggende: 'dit is nu mijn eigen terrein.'

Vandaar dan ook, dat wij eigenlijk de requisitie van het ezelsveulen, èn de manier, waarop Jezus de opperzaal voor Zich bereiden laat, als een *tegenstelling* moeten zien, of, wat nog beter gezegd zou zijn, als een noodzakelijke *aanvulling* van het eene teeken door het andere. Het *eerste* requisitie-teeken roept Zijn *rijkdom* uit, het *tweede* handhaaft Zijn vrijwillige *armoede*. Het *eerste* roept uit: 'heel de stad is *rechtens* van Mij!' Het *tweede* houdt vol: 'niets is in *feite* hier Mijn eigendom.' Het *eerste* anticipeert op Zijn *glorie;* het *tweede* erkent Zijn *lijdensweg;* luister maar naar dat somber-zware woord: *Mijn tijd is nabij*. Het eerste teeken slaat alarm voor den Vorst van Davids huis en vraagt alle aandacht voor de scheut, die uit de afgehouwen tronk van David opgeschoten is. Maar het tweede teeken vraagt precies evenveel aandacht voor den duisteren aanblik van Davids afgehouwen tronk; de groote Zoon van David - hoort toe, Hij *vraagt* een appartement in Davids stad, waar Hij zou kunnen eten naar den geest. En zoo gaat Jezus de wereld uit, gelijk Hij daarin gekomen is. Het was lang geleden dat twee eenzamen, Maria en Jozef, naar een plekje zochten, waar het Kind aan David kon geboren worden. Dat was toen een klaar gezicht op de breuk van het huis van David, dat zijn laatste kinderen, naakt en bloot, over de wereld heen laat dwalen. En, zooals *toen* het huis van David in de wereld kwam, *vrágende* om een gunst, zoo moet nu óók Hij,

die de groote Zoon van David is, hoewel Hij zijn rijksrecht heeft bezworen, en hoewel Hij *in* den rijksdienst ten uiterste werkzaam is, en hoewel Hij op dit uur het ware wezen zal ontdekken van het Koningschap van David, *zoeken*[1] naar iemand, die een gunst Hem wil bewijzen, opdat Hij het Pascha ete, en het Avondmaal schenke aan Zijn kerk.

'Hoewel', - schreven we. Of moet er staan: *omdat?*

Zwijg stil, mijn hart, en luister toe: de Koning heeft een vordering, waar Hij ook komt. Vorderingen brengt Hij mee, en scheldt ze allen door zichzelven kwijt.

Tusschen deze dubbele requisitie, intusschen, de ééne vol van heerlijkheid, de andere in alles een naakte openbaring van de armoedigste werkelijkheid, beweegt zich nu de Man van smarten. Tusschen deze beide polen is gevat het verhaal van Zijn lijdensgang, dien Hij voleindde in Jeruzalem; en slechts in de eenheid van die beide ligt de waarheid omtrent Jezus Christus.

Tot nu toe was ons alles, hoewel wonderlijk, niettemin duidelijk.

Iets anders echter wordt het, als wij nog verder op de bizonderheden indringen willen. Want wij kunnen niet met zekerheid zeggen, hoe zich verder alles hier voltrokken heeft.

Voornamelijk de *plaats,* waar Jezus het Pascha heeft gevierd, is nog steeds niet duidelijk. Wel is er een plekje, dat van overlang in Jeruzalem wordt aangewezen als de plaats, waar men het Avondmaal gevierd heeft, n.l. het z.g. coenaculum, een plek, waar thans het z.g. 'en Nebi Daûd' gelegen is. Dit gewijde stukje grond wordt dan gewezen op het zuidelijk deel van den heuvel, die westelijk van de stad ligt, en in de overlevering den naam van 'Sion' draagt.[2]

1) Zelfs als men aan een tevoren gemaakte *afspraak* van Jezus met den huiseigenaar denkt (zooals b.v. door M.v. Rhijn, De Evangelisten Marcus en Lucas, A dam, bl. 13) kan dit woord blijven staan, want het komt op de *gunst* aan, op het *leenen*, in tegenstelling met 'eischen', en 'nemen'. Overigens hebben wij bezwaren tegen deze meening, waarop we evenwel met het oog op den aard van dit boek, niet ingaan.

2) P.G. Groenen, Het Lijden en Sterven van O.H. Jezus Christus, 2e druk, Utrecht, Wed. J.R.v. Rossum, 1919, bl. 23, die echter zelf weer bedenkingen oppert. Cf. Zahn (Th.) in kommentaren en brochure.

Nu spreekt het reeds van zelf, dat wij met zekeren argwaan die plek ons hooren aanwijzen....

Maar, dat is voor ons geen verlies. Het is veel pijnlijker, dat wij de sobere gegevens van het bijbelverhaal ook niet geheel kunnen reconstrueeren. Met zekerheid kan nooit gesproken worden, hoeveel gissingen ook gewaagd zijn, om het huis te bepalen van het laatste Paaschfeest.

Er is echter één opvatting, die een mogelijkheid aanwijst, welke zeer veel kans heeft van waarschijnlijkheid. Een heel oude overlevering reeds, die echter in deze laatste dagen door verscheidene geleerden van naam, op zeer sterk sprekende gronden, als juist erkend wordt, wijst als het huis, waar de Heiland paaschfeest vierde, de woning aan van Maria, de moeder van Johannes Marcus. Deze laatste zou dan, indien de vader dood was, als huisheer gelden.

Het zou ons te ver voeren, al de gronden aan te voeren, die voor deze opiniën bij te brengen zijn.

Genoeg zij het volgende.

Dat er iets voor pleit om bepaald dit huis met den vinger aan te wijzen, erkent men dadelijk reeds, als men er op let, dat de persoon, die gevraagd werd een kamer af te staan, moet behoord hebben tot den kring der vertrouwden. Dit was inderdaad het geval met Marcus. Wij zien hem straks optreden in den kring van de eerste Christengemeente, en hoe langer hoe meer naar voren treden. Zijn moeder, aan wie het huis toebehoort, heeft niet alleen nu (naar waarschijnlijkheid) maar ook later (en dàn spreken wij met zékerheid) haar huis afgestaan aan de discipelen van Jezus. Uit Handelingen 12 weten wij, dat Maria, de moeder van Johannes Markus, over een heeren-huis beschikte, dat een groote ontvangzaal had, en dat zij die zaal ten allen tijde heeft opengesteld voor de christenen, die in Jeruzalem samen kwamen na het Pinksterfeest. Daarbij komt, dat Marcus een goede vertrouwde was van Petrus, die door Jezus meê werd afgezonden, om de zaal aan te vragen. Teekenend is ook, dat Marcus, de latere schrijver van het evangelie, dat op zijn naam staat, zelf heel kort juist over deze bizonder heden heenloopt; dit zou kunnen spreken van een zekere be-

scheidenheid, juist wanneer het zijn eigen huis betreft. De man, die dan de waterkruik droeg, kon òf Johannes Marcus zelf geweest zijn, òf, zooals sommigen willen, één van de bedienden van het huis,[1)] die dan ook wel van Jezus wist, en aanstonds begreep, in welke omstandigheden Hij verkeerde.

Men moet erkennen, dat in deze opvatting heel veel verleidelijks ligt. Vooral om de *mooie perspectieven,* die zich dan openen.

Wanneer het toch waar is, dat de Middelaar, het Hoofd Zijner kerk, in het huis van Maria het laatste Pascha heeft gevierd, dan is dus deze heilige grond langen tijd bewaard gebleven als het *eigendom van de kerk*. Dan wordt ook verklaard, hoe het komt, dat later na het Pinksterfeest, de discipelen van Jezus, de eerste leden van de kleine Christelijke kerk, al hun goederen verkoopen, en de opbrengst er van aan de apostelen toevertrouwen, in het belang van de bedreigde geloovigen, - terwijl daarentegen juist Maria haar prachtig heerenhuis *niet* verkoopt: de plek was ook te vol van heilige herinneringen; en dan - de gemeente vond het een heerlijkheid, te vergaderen in dezelfde zaal waar haar verheerlijkt Hoofd voor het laatst het Pascha genomen, en voor het eerst het Avondmaal gegeven had. Neemt men aan, dat het huis van Maria niet alleen in Handel. 12, maar ook in Handel. 4 voorkomt als een verzamelpunt van de vervolgde geloovigen, dan is de plaats, waar Christus het laatste Pascha vierde, en van waar de Geest van Christus het Avondmaalsbevel over de wereld uitgezonden heeft, door een wonderlijke kracht bewogen (Hand. 4:31), op het gebed der gemeente, en heeft God zelf dus die plek geteekend als een plaats van heiligheid, verbindingsschakel tusschen het overblijfsel van het Oude Verbond, dat er het laatste Paaschlam eenmaal at, en de gemeenschap des Nieuwen Testaments, die er de liefdemaaltijden aanrichtte en het brood kwam breken....

1) Dr v. Rhijn, a.w. denkt aan den *vader* v. Joh. Marcus. Hij wijst wel op het verwonderlijke, dat een man een *kruik* droeg, (wat dan door een *afspraak* - zie boven - van Jezus met hem als afgesproken herkenningsteeken zou te verklaren zijn) maar gaat door deze opvatting zelf nieuwe moeilijkheden scheppen (droeg de - oude - huisheer zelf water op straat? waarom wordt het huis - als de vader nog leeft - telkens op naam van de *moeder* gezet in het verhaal? etc.).

Ja, nog verder kan men zich te droomen zetten.

Wij weten b.v. dat de latere Barnabas, die toen nog Jozef of Jozes heette, een neef was van Johannes Marcus. Hij was een Leviet, uit Cyprus geboortig, doch was teruggekeerd uit Cyprus, waarheen zijn familie geëmigreerd was, naar Palestina en Jeruzalem. Licht kan men zich voorstellen, dat hij in het huis van zijn tante Maria, telkens een vertrouwde gast was, zoo niet een vast inwoner. Zou dit ééne gegeven inderdaad in al die andere passen, dan is zijn bekeering tot den kring van Christus' discipelen te meer verklaarbaar, nu hij telkens in het huis van tante Maria Jezus en Zijn discipelen in en uit zag gaan, en.... misschien wel beneden heeft gezeten, toen boven door Jezus Pascha werd gevierd, en het Avondmaal werd ingesteld.

En wanneer men dan nóg één stap verder gaat, en, gelijk sommigen doen, aanneemt, dat Johannes Marcus evenals Jozef-Barnabas een *Leviet* was, dan wordt het perspectief nog mooier. Dan zou het een treffende bizonderheid zijn, dat een *zoon van Levi,* den ouden priesterstam, de tafel heeft helpen dekken voor het laatste Pascha, dat, in Gods gunst, en naar de wet nog, werd gevierd in heel de wereld. Want Levi is immers de priesterstam, en Levi had, eeuwen en eeuwen lang, zijn priesterlijke zonen zien staan in tabernakel en tempel, om de paaschlammeren te slachten, en het paaschritueel te verrichten. Maar als nu deze zoon van Levi, Johannes Marcus, misschien wel met hulp van Jozef Barnabas, de tafel toerust, waar Christus het laatste Paaschlam eten zal, en dan Zichzelf als het ware Pascha wegschenken zal bij het Heilige Avondmaal, - dan zou in hem Levi zelf zijn priester-werk *vervuld* hebben; dan zou Levi zelf, in deze laatste bereiding van de paaschzaal voor den Man van smarten, geknield zijn voor den beteren priester, niet uit Aärons, d.i. uit Levi's geslacht, maar naar de ordening van Melchizedek. Dan zou Levi, die ‘de tienden pleegt te nemen’ van anderen, zelf in dezen allerschoonsten Levietendienst, in het keerpunt aller tijden, ‘de tienden,’ den tol van eerbied en van liefde, aan Jezus hebben toegebracht. Dan zou het Avondmaal ingesteld zijn in een zaal van pure geheimenissen,

waar de liefde in het tafellinnen deze spreuk geborduurd had: *Spijze ging uit van den eter, zoetigheid van den sterke*. Want 'de eter' is Levi, die 'de tienden *neemt*' van het volk; maar hij, die 'de tienden *neemt*', en van anderen dus leeft, *geeft* nu zijn eigen huis, en 'de tienden' van inkomsten. Hij geeft alles, hij geeft zichzelf aan den beteren Priester, die voor eeuwig Levi van zijn dienst ontslaan zal, en het offer voor altijd tot rust zal brengen. Ja, als dat alles waar is, dan zijn de ingrediënten van dezen eersten liefdemaaltijd als een offerande der dankbaarheid door *Levi zelf* aangebracht. Dan is Levi tegen Levi opgestaan hier in het gericht. Want Levi is eens werkzaam geweest, arm, maar met God, tusschen de gordijnen (de tabernakel.) Toen heeft Levi zijn prachtig tempelhuis gekregen, en hij is er nog in en alle zonen van Levi zullen den Christus uit dat schoone tempelhuis gaan weren. Maar terwijl Levi in de priesters den tempel blijft bezitten, daar woont God zelf weer tusschen de gordijnen, zonder rust, God, tusschen de gordijnen, die Maria heeft geplooid.... En tusschen die gordijnen is weer *Levi,* vertegenwoordigd, niet in priesters, doch in Johannes Marcùs die offert, en in de bevende ziel van Jozef, *later* Barnabas, doch Barnabas, *vertroostings-zoon, nu reeds voor Jezus!* Want is het geen troost, wel achter de gordijnen te moeten blijven, doch God en Levi er nevens zich te weten??

Men ziet het, alles is mooi genoeg, en men moet zich zelfs om der waarheid wil eenig geweld aandoen, om niet in te groote onvoorzichtigheid voor stellige waarheid uit te geven, wat men zoo gaarne als waarheid zou willen *zien*....

Toch *mógen* wij ook hier geen stap verder gaan, dan ons *geoorloofd* is. Het heeft den Heiligen Geest behaagd, den naam en de genealogie van den eigenaar of de eigenares van het huis, dat Jezus in Zijn laatsten nacht herbergde, te doen wegschuilen onder den nietszeggenden naam van 'N.N.' ('Zulk een').

Een sluier, dien de Heilige Geest werpt, mogen wij niet optillen. Van het evangelie mag men geen novelle maken, zoo is terecht gezegd. Ook geen stichtelijke novelle. En daarom, al erkennen wij, dat

zeer veel historische bizonderheden (waarvan de meeste nog niet eens hier genoemd zijn) bovenstaande constructie meer dan waarschijnlijk maken, toch willen wij ook het hoofd bukken voor den wil van den Auctor primarius van de Heilige Schrift, en dus niet allerlei bizonderheden naar voren schuiven, maar ons nederig houden aan hetgeen ons met zekerheid van God is overgeleverd. Want het blijkt Gods wil geweest te zijn, dat de bizonderheden, waarnaar de bevende hand der christelijke herinnering voorzichtig tast, in de schaduw zouden treden, opdat *al de aandacht vallen zou op de hoofdzaak,* waar het hier om gaat. Christus, die als Drager van de wet en als Vervuller van de wet, het Pascha vieren gaat naar den eisch der wet, opdat Hij zoo tusschen de gordijnen, waar God in ballingschap gaat, *niet zonder wet,* de wet vervullen zou door en voor het evangelie. Want dit is het toch, waar alles nu op aankomt: Christus heeft het Pascha gevierd, want het betaamde Hem alle gerechtigheid te vervullen. Wil Hij in dit uur het Avondmaal instellen, het teeken van het Nieuwe Testament, dan dient Hij den weg van het Oude Testament tot het einde toe gehoorzaam af te loopen. De geboortekamer van het Heilig Avondmaal moet rein gehouden worden, brood en wijn worden ons in *zuivere* schalen van gehoorzaamheid gereikt.

Het kwam er dan ook, om zoo te zeggen, heel secuur op aan. In die paaschzaal, waar Jezus aanzit, ontmoeten elkaar *twee lijnen,* die van het Oude en die van het Nieuwe Testament. De wissel wordt hier omgeworpen. Uit deze zaal zal voortaan niet meer het vleeschelijk Israël treden, om het Pascha te vieren naar de oude wet, maar het geestelijk Israël staat òp straks van de tafel hier, om het betere Pascha der vervulling te vieren in het Heilig Avondmaal.

Maar dan komen ook in dit alles de ziel en alle zinnen van den Heiland getuigenis geven aan den eisch der heiligheid, die zich aan Hem oplegt met opperste gestrengheid. Hij mag noch wil het Nieuwe Testament ons geven, tenzij het Oude wettig is vervuld. Juist waar de wissel gelegd wordt, moet de spoorweg zuiver loopen: één kleine fout, en de plaats waar de wissel ligt, wordt onheilsplek.

Maar Christus Jezus leeft ook nu volmaakt in de wet. Hij bereidt het Pascha naar al de regelen, die de wet Hem voorschreef, opdat noch vinnige Joden, noch in aandacht gespannen engelen Hem konden treffen in ook maar de geringste afwijking van de wet des Heeren. Zóó treedt het evangelie van het Nieuwe Testament zijn geboorteuur in, maar de wet van het Oude Verbond heeft de kamer toegerust.

Dus treedt de schaduw naar het uur van haar vervulling.

Indien Jezus het Pascha niet gevierd had, dan zou ons Avondmaal dé daad van revolutie zijn. Nu, Hij het wèl gevierd heeft 'naar de wet,' nu is ons Avondmaal Zijn gave van rijpe vervulling. Hoe 'begeert nu Jezus' ziel dit Pascha te eten met Zijn discipelen!' Er is voor Hem *werk* te doen. En waar het werk wacht, 'verlangen Zijn genegenhêen, om 's Heeren voorhof in te trêen; Zijn ziel bezwijkt van sterk verlangen.' Ik heb, zoo zegt Hij zelf, zeer begeerd, dit Pascha met u te eten. Want de Middelaar in Hem dorst naar Zijn dienstvervulling. Die Middelaar treedt dan ook nu de paaschzaal in met den sterken wil tot *lijdelijke* èn *dadelijke gehoorzaamheid*.

Tot *lijdelijke* gehoorzaamheid. -

Als Jezus de zaal betreedt, waar het lam is toebereid, dan is die toegeschikte tafel het kort begrip van al zijn lijden. Dat paaschlam, in den schotel, is een teeken en zegel van de liefde Gods, die eens den wrekenden gerichtsengel in Egypte '*voorbij* liet *gaan*' aan alle huizen, waar het bloed van het offerlam aan de deurpost was gestreken, opdat de dood alleen zou treden in huizen van Egypte. Dat paaschlam betuigt aan alle kinderen Abrahams; 'tot u, indien gij gelooft, zal het onheil niet genaken.' Maar hier treedt de ware en de groote Zoon van Abraham de paaschzaal binnen, en Zijn menschelijke ziel is wel vol van geloof, en brandende van den ijver, maar het kwaad, het groote kwaad, het eeuwige kwaad, zal nu *tot Hem alleen* genaken. Alle angelen van verderf zullen wroeten in Zijn vleesch. Dit paaschlam is voor Jezus' ziel een schrik geweest, een oorzaak van veel beving. Hij is de eenige, die zonder eenige twijfeling in God geloofd heeft, en die toch niet

voorbij gegaan is door den verdervenden engel. Want Hij heeft ook geen bloed, dat Hij vertoonen kan aan God. Wat zal Jezus met het bloed van dit geslachte lam? Het beklaagt Hem in zijn aangezicht: het roept: voor u heb ik niets te geven in der eeuwigheid. Alle deuren in Gods wijd heelal wijken voor uw hand terug, als gij het bloed zoudt willen strijken aan de posten, *u ten goede!* Het eenige, dat *Hij* aan God vertoonen mag, is ZIJN EIGEN BLOED. Hij zelf, schoon de Zoon van Israël, die zonder eenige zonde is, wordt *geslagen als de groot-Egpytenaar*. Hij zal den dood ingaan, en het doode paaschlam weent over Hem als over den eerstgeborene en ééngeborene, die door het offer van een dier niet treden kon in de verzoening, want slechts Zijn eigen bloed opent Hem den weg tot God. - Nooit is het lam zóó klein, zoo arm, zoo nietig geweest als in dit uur. Nooit heeft iemand, etend, zóó *geleden*.

Niettemin, - bij de lijdelijke, komt óók de *dadelijke* gehoorzaamheid.

Ziet, Hij maakt de plaats op de tafel met eigen handen vrij, waar het paaschlam geslacht zal staan. Hij neemt Zijn discipelen mede, en, hoewel Hij het Pascha eten moet, zóó als nog niemand het immer heeft gegeten, toch gaat Hij zitten in den kring der jongeren, neemt het vleesch van het lam, zegent het, en heft de oogen op tot God, en looft Hem met al de formuliergebeden, die de wet Hem voorschrijft, maar dan óók weer zóó, dat elke zin en ieder woord uit die heilige formulieren, het volle accent krijgen van Zijn toegenegen ziel. En oneindig worden uitgebreid.

Hij, die zóó het Pascha heeft gegeten, hoewel het vleesch Hem brandde in den mond, Hij heeft de wet des Heeren in Zijn ingewanden gedragen. Hij nam en at. Hij at de groote spijze, welke in oppersten zin zoet was in den mond, maar bitter in den buik. Het teeken en het zegel van Israëls verschooning, het bespotte Hem wel, als den Man die geen ontferming heeft, in Zijn aangezicht. Is hij niet *de eenige,* aan wien geen verschooning wordt geschonken, maar die als *het* ware Paaschlam sterven moet? Maar hij verdraagt alle dingen, - want hij heeft de Zijnen lief op het hoogst.

En nu - wij hebben gehoord, dat van oude tijden is gesproken,

dat het paaschlam *zùiver* moest zijn, en *gaaf,* en *jong,* en *krachtig*.

Wel, dit willen wij nu zeggen van *ons* Pascha, dat zich slachten gaat. Christus Jezus heeft de wet vervuld, en den tol aan haar betaald tot den laatsten penning toe. Dit ons nieuwtestamentisch Pascha is *zuiver,* want er is geen zonde in Hem. Het is ongeschonden *gaaf,* want Hij doet de wet. Het is *jong* en *krachtig,* want Zijn eigen *wil* breidt nu zich uit over het doode lam, om den ganschen doodstaat ervan in zichzelf te absorbeeren.

In dit Lam willen wij nu rusten.

Laat ons toetreden en de handen doopen in Zijn bloed, en het strijken niet aan de posten van ons huis, maar aan de deuren van ons hart. En laat ons zóó ons vertoonen.... niet aan den Priester, die ons reeds zag aan Zijn tafel en in Zijn graf, doch aan den God des Priesters, den God en Vader van onzen Heere Jezus Christus.

Want ook ons Pascha is geslacht, hetwelk is Christus Jezus.

Wie dit eene, alles beheerschende heilsfeit heeft gegrepen, treurt niet meer om den nevel, waarin de bizonderheden blijven hangen, want nooit is het in zijn hart zóó licht geweest, als toen de altaargeheimenissen, misschien in het huis van Levi, doch zéker onder de hand van Melchizedek, zich veranderden in - tafelgeheimenissen.

Het altaar is het Oude-, de tafel is het Nieuwe Testament - doch beide in ZIJN bloed.

Vraag nu niet meer, welk bloed, welk Pascha? De vraag zou smetten deze heerlijkheid.

Zwijg en wees stil.

De tafel is gedekt, mijn Jezus bidt.

Hoofdstuk XI. Christus, den Satan dwingend.

En na de bete, tóen *voer de Satan in hem*.
JOH. 13:27*a*.

WANNEER Christus in de paaschzaal getreden is met zijn discipelen om voor het laatst het sacrament te vieren onder de schaduw van het Oude Verbond, dan sluipt de Satan mee naar binnen.

Het is niet de eerste maal, dat wij het satanisch element zagen optreden in het lijdensverhaal.

Maar hetgeen al het voorgaande onderscheidt van wat *nu* verhaald zal worden, dat is de *verscherping* van het contrast tusschen het goddelijke en het satanische werk in het menschelijk bestaan van Jezus Christus. Heeft zich het satanische zijns ondanks eerst aan hem opgedrongen, thans haalt hij het zelf, en dwingt hij het zelf, naar het licht. Eens zeide hij: achter mij, Satan. Nu beveelt hij: Satan, kom uit. Het loopt dan ook naar middernacht toe en daarom is telkens iedere klokslag zwaarder van dreun voor wie ooren heeft om te hooren.

Nu zijn er *drie* gevaren, waartegen iedereen zich wapenen moet, die nabij wil treden als hij Satan, in Judas Iskarioth, ziet binnen komen in de zaal van het laatste Pascha en van het eerste Avondmaal.

Het *eerste* gevaar, dat hier ons bedreigt, is hierin gelegen, dat wij zouden spreken gaan over den *persoon van Judas*. Over zijn zielkundige verwikkelingen. Over het proces van zijn moeilijk leven; en wat dies meer zij. Voor ons besef is het een eisch van

eerst belang, dat op de wegen, die Christus gaat als Man van Smarten *geen enkele nevenfiguur* de gedachten beheerschen mag; want Christus is altijd alleen degene, òm wien, en uit wien, en tot wien, en door wien, alles zich hier roert en beweegt.

Daartegenover staat in de *tweede* plaats echter, dat wij, voor zoover toch Judas' persoon en zielsconflict ter sprake moet komen, het andere gevaar beloopen, *zóó veel kwaad van hem te zeggen, als ons maar mogelijk is*. Men heeft van ouden tijd af aan zich als het ware uitgeput in het zoeken van invectieven tegen den persoon van Judas. Men heeft hem voorgesteld als een rauwe, als dè rauwste openbaring, van den grofsten wil-tot-zonde. Het was dan ook niet maar een verraderlijke speling van Dante's eigen vernuft, doch het was een openhartige uitspraak van de opinie van zeer velen, vóór en na hem, toen de dichter Dante in zijn epos over de hel Judas plaatste in den *ondersten* helleput. Toch behoeft men niet een lang betoog om de beweerde rechtmatigheid van deze ‘vergelijkende’ wijsheid te wraken. Daar zijn immers menschen, in wie de zonde intensiever woont, en zwaarder God beleedigt dan in Judas Iskarioth ons blijkt. Wat Judas deed was *iets anders* dan wat Christus noemt de ‘lastering tegen den Heiligen Geest’, en daarom zullen er zijn, die *dieper* in het moeras van zonde en straf wegzinken dan Judas. Er bestaat een houtsnede van iemand, die ons teekent twee verlepte figuren, een hooge zijden hoed scheef op het hoofd, een dikke sigaar in den vetten mond, handschoenen aan, dédain in de oogen, een lichtekooi aan den arm, en die dan samen geteekend tegen den achtergrond van een groote stad bij nacht, en loens kijkend naar het naakte lichaam van den gefolterden Christus aan het kruis, dat zoo maar dwars op de straat ligt, waar zij hun wijn hebben gemorst. Deze houtsnede wil voorstellen hoe het mondaine leven van vele menschen ontzettend vermetel is in het voorbijgaan van Christus Jezus; en nog veel vermeteler in den rauwen lach van geblaseerde zielen, wanneer zij Christus nog eens een keer toevallig ontmoeten, en zelfs hun sigaar niet uit den mond nemen; ze zullen zóó naar bed toe gaan. Wij gelooven, dat het menschentype, dat op deze houtsnede naar het

leven is afgebeeld, *meer* aan Christus heeft misdaan, dan ooit Judas Iskarioth heeft willen doen. Trouwens, - want wij kunnen dicht bij huis blijven - Paulus heeft ook niet achter de zelf-qualificatie ‘ik ben de grootste der zondaren’ de fatsoenlijke woorden toegevoegd: ‘except dan Judas’. Dat is meer een ongeschreven glosse - van anderen.

Nog een *derde* gevaar is hierin gelegen, dat men Judas *enkel maar als een verráder* ziet. Het verraad van den Meester voor dertig zilverlingen is zóó'n symbolisch, bijna mythologisch, gegeven en motief geworden in de historiebeschrijving van alle eeuwen, dat men vaak hardnekkig *dáárop alléén* de aandacht richt, wanneer men spreekt over Judas Iskarioth. Dat dit ongemotiveerd is behoeft geen betoog. In de eerste plaats mogen wij opmerken, dat, indien het *verraden van de trouw* de hóófdzaak was, het oer-element, de quintessence, in Judas' gruwelijk kwaad, dat er *dàn* ettelijke menschen zijn, bekend of anoniem, die op *één* lijn met hem staan en zelfs wel *meer* de verachting verdienen dan hij. Bovendien, als wij in Judas *alleen* maar den *verrader* zien, en niet ook den strijd en het conflict van zijn leven in nauw verband brengen met de *heel bizondere beteekenis van Jezus Christus,* en van den *kritieken* tijd van diens optreden in de wereld, - dan kunnen óók wij gevoeglijk ons gaan aansluiten bij Dante, den dichter van daareven, schrijver van ‘De Hel’; want hij heeft in zijn reeds genoemd gedicht de verraders van *Julius Caesar,* n.l. Brutus en Cassius, in *dezelfde* hellekrocht geplaatst als Judas Iskarioth. Dit is *volkomen juist* op het standpunt van ieder, die van Judas *alleen* maar weet te vertellen, dat hij *verraad* pleegde aan de *vriendschap,* en aan de trouw, en aan de waarheid, en aan een hoog geestelijk beginsel en aan ‘één van’ zijn dragers en herauten in deze leelijke wereld. Maar deze sinistere nevensschikking van Judas en die beide andere grootmeesters in het verraad, is voor ons, schriftgeloovigen, al dadelijk een sterke waarschuwing tegen heel de *denkmethode,* welke hier gevolgd wordt en van welker goed recht klakkeloos wordt uitgegaan. Judas was veel *meer* dan verrader. Hij wordt niet *getypeerd* door het *verraad,* maar door het *handhaven van zichzelf* in zijn

diepsten levenshonger, met verwerping van dàt Messias-beeld, dat hem in Jezus met gezag tegenkwam, en ‘waartegen hij niets kon zeggen’; een verwerping, die dan weer haar keerzijde had in de handhaving van zijn *eigen* Messias-begrip, omdat dit alleen strookte met zijn eigen ego-centrisch en vleeschelijk-Joodsch bestaan.

Als wij de dingen zóó gaan zien, komt er reeds bij het begin over ons besef van diepe verootmoediging. Dan blijven de scheldwoorden aan het adres van Judas achterwege; dan zien wij hem angstig dicht bij ons staan. En zóó eerst, in deze waarachtige verootmoediging, is er mogelijkheid om te letten op den eenigen hoofdpersoon van dit verhaal, den mensch Jezus Christus.

Wanneer wij nu Jezus' ziel in het vuur zien komen tegen de ziel van Judas, d.w.z. wanneer wij Christus' Geest zien worstelen tegen den Satan, die in Judas voer, en die Judas' ziel tevoren reeds geoccupeerd had, - dan is de *eerste vraag,* of de strijd tusschen Christus' geest en den Satan in Judas nu *voor het eerst* begint, dan wel thans, voor het eerst, of bij herhaling *openbaar* wordt, maar dan zóó, dat hij er reeds eerder was.

Op die vraag kan het antwoord niet twijfelachtig zijn.

Want wel lezen wij in onzen tekst, dat de Satan *in Judas is gevaren,* toen hij tegenover Christus aan de Paaschtafel zat, maar wij lezen ook, dat *reeds eerder* Satan in zijn ziel zich had doen gelden (Joh. 13:2, Lucas 22:3). Het was dus *niet de eerste maal,* dat in Judas het satanisch element optrad, en een uitweg zocht in daden van verraad en van ongeloof. De bijbel zelf laat ons dat duidelijk zien, als hij op andere plaatsen zegt, dat de Satan in het hart van Judas gegeven had, dat hij Christus zou verraden.

Vervolgens, - óók achter *die* woorden ligt nu weer een bittere wortel van zonde, en de samenknooping van een lang en bang geestelijk coflict.

Wij willen daar niet veel van zeggen, omdat er reeds veel over geschreven is, dat ieder kan bereiken. Maar enkele dingen stippen wij toch even aan.

Wij stellen voorop, dat op dit oogenblik hier in de paaschzaal *niets anders* uit Judas komt, dan van den aanvang af reeds *in hem lag*. Wanneer een mensch van Gods Geest is *wedergeboren,* dàn komt straks uit hem, wat eerst niet in hem lag, want de wedergeboorte draagt een volmaakt *nieuw* levensbeginsel in het menschelijk bestaan in, dat hem eerst volkomen vreemd was. Doch overal, waar die wedergeboorte ontbreekt, daar is slechts een natuurlijke opbloei van kwade ranken uit een kwaden wortel; en die wortel wàs er reeds. Daar is *niets nieuws* in zùlk een leven; wat in het eind eruit komt, lag in het begin er reeds in, principiëel.

Nu zegt de Schrift ons zelf, dat men Judas' zonde, althans voor een deel, typeeren kan met de *geldgierigheid*. Die mededeeling mogen wij nooit verwaarloozen. Daar zat in Judas dus ongetwijfeld een sterk verlangen naar geld; en zijn ziel was hierbij niet evenwichtig; ze was niet op God, als hoogste Goed en als eenigen Bezitter, gericht.

Dit verlangen naar geld echter was een tijd lang *onderdrukt*. Het bleef er wel, maar het *kwam niet voor den dag*. Er was een macht, die het begeeren verhinderde te gaan *gieren* naar het kwaad.

Die belemmerende macht lag in het *binnentreden van Jezus in Judas' leven*.

Wij mogen aannemen, dat Judas, toen hij in den aanvang van zijn mannelijk, volwassen, leven den Nazarener ontmoette, en Hem volgde, daarin volkomen ‘eerlijk’ was, voor zoover dit woord een *menschelijke* verhouding tot*menschen* in menschentaal aanduiden wil.

Het is zelfs niet onmogelijk, dat het met Judas eenigermate gegaan is als met Jezus. Van Jezus weten wij, dat hij *na een gebed* Judas tot Zich heeft laten komen; en wie zal zeggen, of niet ook Judas zijnerzijds met een gebed in het hart tot Jezus is gekomen?

Daar was immers ook zoo heel veel, dat hem in Jezus boeien kon misschien wel ‘in extase zetten’ (het nieuwtestamentisch grieksch is op het woord ‘extase’ lang niet zuinig).

Daar was vooreerst de *prediking* van Jezus. Diens openlijke, forsche verkondiging van het nieuwe Koninkrijk, het Koninkrijk

der Hemelen, had Judas zeer bekoord. Hij was een man uit Judea,[1)] en speciaal in Judea woonden de orthodoxe Joden. Tegenover Galilea was het zelfs eenigermate de *burcht* der joodsche orthodoxie. Judea is het land van rabbijnen en van schriftgeleerden; dáár wordt de wet verklaard; dáár wordt gegrepen naar den zin van de nationale historie, en wordt chauvinistisch-farizeïstisch die vaderlandsche geschiedenis gedoceerd in hooger en lager onderwijs; dáár zijn zij, die de traditie van Israëls volkbestaan moeten verklaren, en kommentarieeren, en, *aldus toegelicht,* hoog houden. Kortom, daar is de hoogconjunctuur van Israëls nationaal bestaan in geestelijk-theologisch en politiek denken. Het was daarom ook juist in Judea, dat de haard van den wil tot opstand lag, den opstand tegen de Romeinen. Hier woelde, ondergronds, de verbeten woede van joodsche nationalisten, en theologen, en leeraren der vaderlandsche historie, van den eenen kant; en de stille, voorzichtige, maar vastbesloten hoogmoed van de Romeinsche overheerschers, die zich met het zwaard zouden handhaven tot het einde toe, van den anderen kant. En toen nu Jezus in eens voor het front trad met een krachtig-consequente, mannelijke prediking van een nieuw Koninkrijk, en op Israëls verzonken geest opereeren ging met louter eschatalogische grondgedachten, die immers alleen in Israëls theologie en politiek het eenige perpetuum mobile van onrust zouden kunnen zijn, - toen was Judas, die opper-orthodoxe Judeeër, die rasechte Jood, die man ook met zijn hartstochtelijke liefde voor de glorie van zijn volksbestaan, onmiddellijk gereed geweest om Jezus in de armen te vallen.

Daar kwam bij, dat Jezus *wonderen* deed. Krachten der toekomende eeuw werden breed en machtig in Hem geopenbaard. De bodem van Judea werd opnieuw een schouwtooneel van hemelsche krachten!

Voeg hier bij den adel van Jezus' ziel, die *ieder* imponeeren moest, en de paedagogische wijsheid van dezen leermeester, die Zijn leerlingen *werk te doen* gaf, zoodat straks ook Judas als een soort

1) Isj-Karioth = de man uit Karioth: een plaatsje in Judea.

missionaris meê mocht *optrekken* naar ‘de provincie’, het land der slapers, om ze daar eens ècht wakker te schudden, om daar wonderen te doen, te prediken en te vechten tegen de demonen! Ja, wèl was het een *heerlijke* tijd; een tijd, waarin Judas krachtiger leefde dan ooit te voren. En het blijft onder dit alles een ontroerende gedachte, dat er eenmaal menschen zullen zijn, die God zullen danken voor wat Judas voor hen in hun geestelijk en eeuwig leven heeft beteekend.

Evenwel, de toestand *kon zóó niet blijven*. Jezus Christus blijft nooit bij één punt staan. De horoscoop van Zijn leven wordt, voor wie ze zou willen trekken, een bittere plaag, want ze lijkt hem elken dag weer anders te gaan spreken. En zoo was het ook langzamerhand voor Judas een pijnlijke ontdekking geworden, dat Jezus en hij eigenlijk in den grond meer en meer van elkander vervreemdden.

Vooral dat groote punt, dat den orthodoxen Judeeër zoo bizonder interesseerde, het *Messias-begrip* n.l., was tusschen Jezus en hem in geding.

Niet, dat dit zoo dadelijk openlijk voor den dag kwam.

Want - en dat was juist het ongeluk - het bleef van Judas' zijde alles *ondergrondsch*. Hij sprak er niet over; maar in zijn hart vervreemdde hij al meer van Jezus, omdat diens optreden, zoowel in wat Hij *deed,* als in wat Hij *naliet,* al minder strookte met wat Judas zelf van den waren Messias zou willen hopen en verwachten.

Want, wat Judas' theologie betreft, zij was gevangen in die ongebroken reeks van valsche vóóroordeelen, die de joodsche ‘orthodoxe’ wijsheid van rabbijnen en schriftgeleerden zoo bij uitstek kenmerkten.

Dat is niet verwonderlijk, omdat eigenlijk al de discipelen van Jezus in het begin de zwoele theologie van een vleeschelijke Messiasverwachting in het *hart* hadden, méér nog dan in het *hoofd*.

Daar is in het begin maar een heel klein uitwendig verschil waar te nemen tusschen de moeder van Jacobus en Johannes, Salome, met haar zonen, aan den éénen kant en Judas Iskarioth

aan de ándere zijde. Salóme immers vraagt voor haar kinderen een eereplaats in het nieuwe koninkrijk, dat de Messias weldra stichten zal. Blijkbaar gaat ze uit van de onderstelling, dat Jezus binnen zeer korten tijd een uitwendig koninkrijk op zal richten, dat zich handhaaft tegen de Romeinen, dat zijn banier komt planten op de kazerne van Jeruzalem, en op de citadel van Machaerus, en dat zijn standaard breed zal laten uitwapperen boven tempel en praetorium. Een koninkrijk dus, waarin eereplaatsen te bezetten, en eereambten te vergeven zullen zijn. En nu wil Salóme, dat haar kinderen ook onder de nieuwe titularissen mogen zijn van het nieuwe régime.

Gelijke onderstelling omtrent den aard van het koninkrijk, dat in de lucht zat, had ook Judas in stilte begeerig gemaakt naar een eereambt in den nieuwen staat. In den aanvang van zijn optreden onder Jezus' leerjongeren was deze begeerte naar een rijke positie (die immers boven grondtrek van zijn karakter bleek) op den *achtergrond* gedrongen door het ideaal, dat hem plotseling bekoorde en greep in Jezus. Judas had met geweld *verdrongen*[1)] zijn geldgierigheid en zijn lageren wil naar macht; zóó imponeerend was de ‘figuur’ van Jezus voor zijn oogen opgerezen. Maar toen hij eenmaal achter Jezus aangekomen was, en zich in de nieuwe positie thuis was gaan voelen, toen dus de eerste prikkels eenigszins afgestompt waren, toen had Judas zoo heel stil voor zich zelf er zich rekenschap van gegeven, dat het nieuwe koninkrijk ook voor hem een uiterst *voordeel* kon beteekenen. Stel u voor: een zetel naast den nieuwen koning. Neen, - niet, dat Judas dat alles zich zoo bewust realiseerde, niet, dat hij het zich zelf bij nacht toefluisterde, of ook maar overdag hardop uitsprak, - maar het lééfde toch als een *eerst onbewuste* droom enkel nog maar als een *weggedrongen* mogelijkheid in zijn hart: dat de komst van het nieuwe koninkrijk voor hem beteekenen zou: *de groote promotie*.

Maar langzamerhand kwam het conflict tragisch voor den dag. Hoe ‘gewoner’ het leven voor Judas begon te worden, des te

1) Hierover spreken we in het hierna volgend hoofdstuk nog afzonderlijk.

meer begonnen de *verdrongen* hartstochten zich weer te laten gelden. En naar mate de maanden verliepen, werd Judas zich zelf meer en meer *bewust*, dat hij toch eigenlijk ook wel hóópte op een eerestoel en op een decoratie van het komende koninkrijk.

Dit aan den eenen kant.

En aan den anderen kant werd langzamerhand meer en meer duidelijk, dat Jezus zich bij den dag nadrukkelijker losmaakte van Judas' nauw onder woorden gebracht verlangen. Dat Hij zelfs zich er *tégen* stelde, en weigerde zich daaraan te conformeeren.

Misschien had Judus *er wel bijgestaan,* toen Jezus op de vraag, die de anderen van daareven stelden, de vraag n.l. van Salóme en haar zonen, om een eereplaats, rechts en links, van den te bouwen troon, geantwoord had, dat er een drinkbeker van *lijden* te leegen viel; en voorts, dat het zitten, rechts en links op tronen van heerschappij, niet bij *Hèm* stond te geven, maar aan de beschikking van den Vader lag.

Misschien stond Judas daar wel bij, zeiden wij.

Als dat waar mocht zijn geweest, dan zien wij tevens, hoe een klein verschil in het uiterlijk optreden van de zonen van Salóme eenerzijds, en van Judas anderzijds, toch ook weer ruimte laat voor een *diepe kloof*. De zonen van Salóme hebben *royaal gezègd*, wat zij begeerden. Maar toen Jezus' woord hun tegenviel, toen hebben zij dan toch zich daaraan langzaam, geleidelijk, maar bewust, onderworpen.

Dat deden de liefde en het geloof.

Judas evenwel zwijgt, en kropt alles op.

Dat is te zeggen: hij keert zich met den rug naar Jezus en *verdiept zich in zich zelf*. Dat is zijn tweede zonde: hij geeft zich niet over, hij heeft geen geloof, hij houdt *zich zelf* slechts vast.

Toen heeft het ongeloof, in bond met de geldgierigheid, steeds verder Judas naar het verderf gesleept. Al heftiger werd het conflict. Geen wonder ook, want Jezus deed al minder wat Judas wilde. Geen enkele hooge boom van Romeinsche planting werd gekapt; geen druppel Romeinsch bloed had ook maar één zwaard rood geverfd. Aan proviand ging heel de erfenis van de rijke zonen van Zebedeus weg, maar niet aan wapentuig. Jezus' op-

treden was wel gericht op de décentralisatie, want Hij was dàn hier, dàn daar, maar de centralisatie, d.w.z. het A B C van de organisatie, ontbrak Hem. Het was zelfs zóó kras, dat Hij in den laatsten nacht niet eens een kelder of een zolder had in de hoofdstad, met een kijkgat en vooral een schietgat, gericht tegen het paleis van Pilatus. Jezus moest nog een paaschzaal *leenen* gaan! En dat was een typische illustratie van Zijn 'werkmethode,' die alle samenscholing tegen het Romeinsche gezag verwierp, en aan de twaalf discipelen àlles opdroeg, behalve.... de geheime voorbereiding van een aanval op Rome.

Dit verborgen conflict tusschen Judas' heimelijk verlangen, èn de al scherper zich afteekenende richting van Jezus' optreden, was nog scherper voor den dag gekomen, toen eenmaal aan Jezus de *koningskroon was aangeboden* en Hij die *geweigerd* had. Deze weigering beteekende voor Judas een nadrukkelijke verzekering, dat zijn sluimerende begeerten bij Jezus *geen voldoening zouden krijgen*. En àls Judas toen nog maar *gesproken* had! Maar hij bléef zich opsluiten in zich zelf. In het gezelschap van den hoogsten Profeet deed hij de vensters van zijn zielehuis op het nachtslot; de luiken gingen toe. Zelfs toen Jezus met nadruk aan Zijn discipelen vroeg, of zij ook niet wilden heengaan, evenals vele anderen, bekoeld van hun enthousiasme, Hem den rug toe hadden gekeerd, - zelfs tóen had Judas gezwegen, d.z.w. hij had zich opnieuw *verschanst* tegen Christus' onderwijs en zielszorg en was al inniger zich op zich zelf gaan concentreeren.

Zóó vervreemdde Judas al meer van Christus. De eene crisis kwam, en de andere crisis volgde, en telkens weer prikkelde Jezus hem met Zijne woorden om toch met zijn strijd en angst voor den dag te komen, maar telkens opnieuw weigerde Judas zich aan Jezus te geven. In zijn drievoudig ambt heeft hij Jezus *drie jaar lang dagelijks verloochend*. En deze drie *jaren* zijn *in Gods oogen meer* dan de enkele *oogenblikken,* waarin zijn handen gristen naar het verradersloon en waarin zijn mond zich bond aan Jezus' aardsche vijanden. Niet dat hij van de Schriftgeleerden dertig zilverlingen aannam, maar dat hij hun leer bleef vasthouden,

en dat tegen de mogelijkheid van beter inzicht in, dat was zijn zware zonde. En vooral: dat hij Christus' Evangelie *niet* aannam, was zijn overtreding.

Niet alleen trouwens tegenover *Jezus,* maar óók tegenover de *andere apostelen,* was Judas al meer zich gaan isoleeren. Vergeet niet, dat hij de eenige Judeeër was in den kring. De anderen waren allen Galileërs. Reeds in dit opzicht voelde Judas zich misschien als de man van het centrum des lands verheven boven de eenvoudige visschers uit de achteraf-provincie. En wel zeker is het, dat zijn Judeesche nationaliteits-verheerlijking, en zijn rabbijnsche theologie, hem meer en meer geschikt maakten, om uit de hoogte neer te zien op elf visschers, en andere handwerkslui, uit Galilea, die zich dagelijks tevreden konden stellen met een koning, die *niet* vorderde, en met een koninkrijk, waar geen schot in zat.

Zoo is in Judas' ziel langzaam de daad gerijpt, die men noemt: het duister verraad. Zoo is de Satan in zijn ziel eerst *gedrongen* om later daarin te *varen*, - en heeft Judas van zijn kant de poorten van zijn zielehuis gewilliger voor die satanische invloeden open gegeven. Het is dan ook begrijpelijk, dat de Schrift er ons op wijst, dat Satan na die herhaalde kritieke momenten, waarin Judas zich toesloot voor het licht van Jezus, eindelijk *meester* werd in Judas' ziel.

En nu komen wij, waar we zijn moeten.

Wij hoorden vertellen, dat Jezus de Paaschzaal binnen kwam en den feestmaaltijd als gastheer opende.

Onder het eten neemt Hij het woord, nu eens voor een algemeen gesprek, en dan weer voor een woord, dat zich enkel richtte, tegen wie er naast Hem aan de tafel ligt of vlak tegenover Hem. Zoo is het te begrijpen, dat Jezus ook in het gesprek laat uitkomen, dat één van de hier aanwezigen Hem verraden zal.

Op deze ontstellende mededeeling komt de vraag van allen: ‘ik ben het toch niet, Heer?’

In het openbaar geeft Jezus daarop geen bescheid.

Maar wanneer straks één der aanwezigen op fluisterenden toon Hem de vraag stelt, of Hij dan niet zeggen wil, wie de verrader is, dan antwoordt Jezus, dat diegene, aan wie Hij nu de eerstvolgende bete broods als gastheer overreiken zal, de man zal zijn, die Hem verraadt. (Want de gastheer placht aan de gasten een vriendelijkheid te bewijzen door uit den schotel een bete broods zijn gast eigenhandig toe te reiken).

Dan neemt Jezus het brood en geeft het aan Judas.

En na de bete, tóen voer de Satan in hem.

Deze bete broods heeft Judas op de tong gebrand, gelijk straks de dertig zilverlingen hem in de hand zullen branden. Zijn onrustige ziel, die natuurlijk wist, dat Jezus hem doorzag, heeft onmiddellijk *begrepen*, dat Jezus hem door en door kende. Hij vreesde misschien een ontmaskering. Maar elke minuut, die voorbij ging, bewees hem het tegendeel. Jezus liet hem zitten. Zelfs toen op een oogenblik het gevaar van publieke ontmaskering dreigend scheen, en Jezus van plan scheen, hem aan de kaak te stellen, zelfs tóen was er nog niets gebeurd. Nòg liet Jezus hem rustig zitten.

Na die oogenblikken was elke minuut voor Judas in de Paaschzaal zwaar geladen; want elke minuut, waarin Jezus zweeg en zijn plaats Judas liet behouden, was een folterende marteling. Eenerzijds kwam daarin weer uit, dat Jezus' koningschap tot in den intiemen kring der discipelen toe alle *uiterlijk geweld versmaadde;* en anderzijds was voor Judas dit een felle en beschamende openbaring van de *genade*, die hem spaarde, die hem nog lokte tot bekeering.

En dit was immers Judas' wortelzonde, dat hij van geen genade leven wilde? Dat hij zich toesloot voor den zachten dauw van liefde, die neerviel uit Jezus' oogen?

En wanneer dan straks Jezus hem, alsof er niets te doen viel, die bete broods toereikt en als gastheer hem blijft bejegenen op voet van gelijkheid met ieder ander, dan vooral wordt het Judas te benauwd. Het verzet tegen den brand van Jezus' liefdegloed bereikt zijn hoogtepunt. De verachting ook jegens dien *geweldloozen* kring van het niet-weerstaan (met vleeschelijke wapenen) groeit

uit tot een intensen afkeer. De herinnering aan de afspraak met de Overpriesters, die hem een honorarium beloofden, dat voor een heel kwartaal van een jaar hem van allen arbeid vrij zal stellen, spookt door dit alles heen.... ‘en zoo voer de Satan in Judas.’

Ach, ja, zóó voer de Satan in het hart van Judas....

Invaren, - dat is een heel groot woord. Het is één van de grootste in den bijbel.

Op verscheiden manieren toch weet de bijbel aan te duiden de trappen en graden van het satanische bestaan, gelijk zich dat volstrekt *áán* en *in* den mensch. De bijbel spreekt van satanische *verzoeking:* leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den booze. Hij kent het verschijnsel van een ziel, die van den Satan is *vervuld:* Ananias, waarom heeft de Satan uw hart vervuld? Hij teekent, en wederom stijgt het kwik in den thermometer, - hij teekent een *inwoning* van den Satan: immers, wanneer de booze macht, die eerst uit de vesting van een menschenziel heeft moeten wijken, later met vernieuwde kracht zich meester ervan maakt, dan gaan die demonische machten er binnen, en ‘ingegaan zijnde, *wonen* zij aldaar.’ Maar nog grooter benauwenis komt in het bijbelsch spraakgebruik, wanneer het spreekt van een *invaren* van den Satan. Er is maar één mogelijkheid, die de intensiteit van dit satanisch werk nog krachtiger vermag te beelden; maar daarvoor moet gij dan ook niet zijn in de historische boeken, doch in de *Apocalypse*, als zij ons in een taal, die boven elke alledaagsche werkelijkheid ons optrekt, den Satan schetst, die aan den *Antichrist* zijn ‘bevoegdheid’ èn zijn ‘hoornen’ leent.

Invaren.

Dàt woord staat hier.

En, hier alléén staat het.

Dit duistere woord wordt *alleen* voor *Judas* gebruikt in het Nieuwe Testament. Dat ligt niet zoozeer hieraan, dat de bijbel zeggen wil, dat die ziel van Judas zoo heel bizonder gretig zich voor den Satan opende, maar dat de Schrift, al is het reeds alleen door de vervaarnis, die in haar woorden siddert, ons wil prediken,

dat Satan nooit zóó krachtig *zijn aanloop nam*, als nu. Het komt in dit uur van wereldcrisis voor Satan er op aan, de ziel, die *haast* verschroeid werd door de vlammen van Jezus' liefde - 'vlammen des Heeren', ach, 'vlammen des Heeren' - te *behouden* als fakkeldraagster van de hel, opdat zich aan haar ontsteken zouden 'beide Herodes en Pontius Pilatus, met de volken Israëls....'

Maar nu wordt het ons dan ook duidelijk, wat Christus hier doet.

Christus is hier in de Paaschzaal. Dat is: de Gewillige in gehoorzaamheid, de *Werk*-willige in het huis des Vaders, is hier, en laat zich gelden in de zaal, waar Satan binnendrong.

Zeker, gij hebt gelet, wel scherp gelet, op Judas Iskarioth. Maar hebt gij óók gelet op Jezus Christus?

Zie, hoe nu *Christus'* hand het paaschbrood in de saus doopt en Judas in den mond steekt.

Judas weet het nu: de gastheer behandelt hem nòg als gast; hij reikt hem nòg de hand; hij bedient aan hem het teeken der liefde en beteekent hem haar dienst. Er is een stille vraag: wat wilt gij? Hij heeft verstaan, dat de Meester niet de onwetende is, die argeloos den verrader groet als vriend, doch die den toestand overziet en Judas in de ziel nu leest.

Nu mòet hij kiezen. Hij *moet* nu in tranen uitbarsten *òf* in vloeken. Laat hem ze nog inhouden desnoods; toch moet nu de traan of de vloek geboren worden.

Judas, wat zal het zijn? Welke bate heeft de bete?

En na de bete - tòen voer de duivel in hem.

Let wel - dat is niet de eerste maal, dat hem de duivel aangrijpt.

Reeds eerder was dit geschied (vs 2). En óók die *eerste* satanische invasie heet een *invaren* van den duivel (Lucas 22:3).

Maar tusschen die eerste en die tweede invaring van den Satan ligt - de bete! Dat is dus te zeggen: tusschen de voorloopige invasie van Satan en de definitieve ligt de *daad* van Jezus!

Want de mensch *is* wat hij is. Judas *was* al van den duivel - eer de bete hem gegeven werd.

Doch de mensch *wordt,* blijkt, al meer wat hij *is,* en hij *wòrdt,* naardat hem door Jezus Christus te eten gegeven is.

Daarom *doet die bete wat! Zij versterkt hetgeen hier was gewrocht. Zij brengt het bederf* NIET *in het bloed*. Doch zij laat alleen maar - en dat is Christus' recht - het *bloed sneller kloppen en jagen. Zit* er gifstof in dat bloed - wat die gifstof doet, dat doet zij dan haastiglijk.

Maar de bete heeft geen bloed bedorven.

Hebt gij gelet op Christus' Middelaarswerk, zich volvoerend, ook ten aanzien van Judas Iskarioth? *Dit* is Christus' Middelaarswerk, dat hij de geestelijke machten, *die er al zijn,* losmake en ontbinde. *Die onrecht doet, dat hij nog onrecht doe* - dat is het eerste woord, dat hij ziet staan op den wand der Paaschzaal - in schrift van Belsazars verschrikking. *Die vuil is, dat hij nog vuil worde,* vult ginds een engel in. *Die rechtvaardig is, dat hij nog gerechtvaardigd worde* - zoo smeekt de gemeenschap aller zalige dooden. *Die heilig is, dat hij nog geheiligd worde* - dus roept de Geest hem toe.

Christus - *werk* de antithese! Blaas *alle* vuren aan in de smidse van de wereld!

En Christus blaast. Hij blaast de vuren aan.

Hij geeft de bete - en *heiligt* alle zielen, die gelooven. Hij geeft andermaal de bete, en laat vuil blijken de ziel, die vuil reeds *is*.

En dus - die bete *doet het!* Die *bete* haalt Satan en den Geest der sacramenteele genade gelijkelijk binnen. Die bete geeft *God en Satan sterker kansen*.

Satan ook.

Toen de *eerste* invaring van den Satan kwam, toen kon Judas het verdragen, dat Jezus hem de *voeten* wiesch. Hij kon het hebben, hij kon het lijden, dat daar een heilige hand zijn voet raakte: de *voetwassching,* de *lichtste* aanraking.

Dan *stáát* het proces van Judas' ziel en van den duivel, die ingevaren is.

En daarna (want stilstand is er niet)?

Daarna?

Dan biedt zich hem de bete!

Zal hij eten?

Ja hij zal. Want de mensch wordt, ook als eter, hij *wòrdt, naardat* hem te eten is gegeven, hij *wordt,* wat hij reeds *is*.

Die bete verhaast het proces. Het bloed kroop. Nu klopt het. Eerst raakte de heilige *hand* zijn *voet:* de voetwassching, de *lichtste* aanraking. Nu raakt de heilige *hand* zijn *mond:* de bete, de *intiemere* aanraking. Maar *hij kan het lijden;* hij houdt het uit; de mond brandt niet.

En na de bete - tòen voer de Satan in hem.

Want *invaren* is sterker actie dan *in het hart geven* (vs 2).

Zoo wacht de Satan zijns ondanks op de bete en op het gebaar, dat de bete biedt, want *souverein is Christus*.

Maar het proces is nu welhaast gerijpt.

Nu staat Judas op. En de bete is de *aanleiding (doch in der eeuwigheid de oorzaak niet!),* dat straks Judas nog een derde ding zal bestaan.

Een derde!

Eerst de voetwassching: de hand raakt den voet.

Toen de bete: de hand raakt den mond.

Daarna de *Judaskus:* de mond raakt den mond: de *intiemste* aanraking.

Daarna zal dan het einde zijn.

Het is moeilijk, dit alles in de Schrift te lezen en niet in snikken uit te breken.

Maar eer gij zoudt gaan schreien over Judas en uzelf, moet gij den *Christus* willen zien.

Den Christus in Zijn majesteit. Den Christus in de kracht van zijn *Woord* èn van zijn *daad*. Want, hadt gij Christus niet gezien, wat zouden al uw tranen? Ze vielen in den dorren bodem, waarop ook Judas bitter heeft geweend.

Ach neen, wij willen *Jezus* wel zien.

En wij zien Hem in Zijn groote majesteit.

Want *altijd doet Hij wat*. Zijn bete, Zijn gave, Zijn aanraking, nooit keert zij ledig weder. Zij maakt, als maar de temperatuur in het rijk der hemelen genoeg gestegen is, zij maakt òf een apostel, òf een apostaat. De 'bete' is, in een uur van crisis, de overgang naar een Eerste Heilig Avondmaal - òf zij voltrekt een zondeproces van jaren in een oogenblik.

Maar *zonder effect* is zij nooit en nergens.

Hetzij, dat Jezus een *bete* reikt langs de wegen van de zintuigen, hetzij dat Hij, zooals thans, onder ons aanwezig is door het *Woord* - in *beide* gevallen is er de crisis, de rijpstoving van de druiven in den hof zijns Vaders, en ook van de woekerplanten, die uit de zonde zijn.

Toen Judas aan de tafel zat bij Jezus, toen zei hij, heel stil van binnen: *ik eet, wat ik wil. Ik eet, geestelijk, wat ik verkies*. Ik 'eet de rol' der profetie.... van *orthodox Judea!* Mijn spijze is: te doen *mijn eigen wil*. Ik *neem* mijn spijze.

Maar hem wordt heden te eten *gegeven*. Jezus reikt hem de bete. En die handreiking was het doorknippen van het afsluit-lint, dat den weg van het geestelijk *snelverkeer* nog afsloot, den weg, die reeds was *aangelegd,* doch die alleen nog maar moest worden *opengesteld*. Geen nieuwe weg was het, doch het verlengstuk van al de voorgaande levenswegen van Judas Iskarioth.

Zoo geeft Jezus Judas te eten. Hij *dwingt* hem. Judas *moet*. Dit vriendelijk en ernstig handgebaar heeft de kracht van een *ultimatum*.

Judas *moet*. Hij zal geen spijze *nemen,* doch ze wordt hem, vooral geestelijk gesproken, *gegeven*.

Toen is opeens aan Judas bewezen, dat het aller menschen spijze is, te doen den wil huns vaders.

Aller menschen spijze. Want allen hebben ze hun vader: *God of Satan*.

Wie daarom den *Vader van onzen Heere Jezus Christus* tot ZIJN Vader heeft, en Diens wil volbrengt, die heeft gegeten *Zijn* spijze en *leeft* in eeuwigheid.

Maar wie 'uit den vader, den *duivel,'* is (Joh. 8:44), die eet de

spijze *zijns* vaders. De *duivel* is zijn vader. Dan zegt hij: ik eet, naar dat ik wil. Maar als hem de spijze Gods te eten *gegeven* wordt, dan eet hij zich te hardnekkiger aan het brood der hel den *dood:* dus eet hij, wat hij *niet* wil. Hij eet zich den dood. Niet, omdat de spijze Gods geen medicijn zou kunnen zijn tegen den dood, doch wijl de spijze des duivels door allen, die ze nemen, wordt gezocht als medicijn tegen alle brood des levens.

Dus eet *die* mensch, naardat hem te eten gegeven wordt. Wat hij eet, dat eet hij *haastig*. Het is de haast van den waanzin, die, als de goede spijze geboden wordt, grijpt naar wat hij houdt voor tegengif; en zie het is vergif, en het is van den duivel; en dat andere - dàt was brood en het was ook van God.

Dus is de bete, die Christus uitreikt, van eenzelfde importantie, als het *Woord*, dat van God uitgaat. Dat Woord zal nooit ledig wederkeeren, maar het zal doen al wat God behaagt en voorspoedig zijn tot hetgeen waartoe Hij het zendt. En dat Woord dwingt tot keuze. Het bekeert èn verhardt. Het werpt neer of stijft den nek.

Zoo het Woord, zoo de bete. Zonder bate is de bete nooit. Noch ook het Woord.

Gelijk het Woord, alzoo de bete; gelijk de bete, zoo ook het Woord: zij laten den *Geest* meer en meer vaardig worden over u tot *bekeering*, of ze doen den *Satan* over u naar uwe keuze komen tot *verharding*.

Neem de bete, of, - *hoor* het *Woord* des Heeren, - en *één van beide* geschiedt.

Er wordt *daarna* van u gezegd: toen voer de *duivel* in hem.

Of er wordt gezegd: toen voer de *Heilige Geest* in hem.

Maar, een invasie kòmt zeker, ten goede òf ten kwade.

En het is goed, daarop te letten. Want als wij *Judas* in den put der verachting werpen, omdat wij hem toch een paar voet dieper in de zonde wroeten zien, dan ons zelf, dan vergelijken wij, en vergelijken wederom, en vergelijken mensch met mensch, en - gaan de waarheid voorbij.

Maar als wij Christus hebben gezien, dàn wordt het ànders. Of

dan de enge muren van een Paaschkamer, daar ergens in Jeruzalem ons met Hem in ééne ruimte besluiten, óf dat Hij van ons gescheiden is en hoog boven de wolken woont, en alleen binnen de immer wijkende wanden van het heel-al met ons besloten is in tijd en ruimte, - het hindert niet, het maakt geenerlei verschil.

Hij is er.

Hij *wàs* er door de *bete*. Maar Hij *is* er door het *Woord*.

Die ‘bete’ zelve was het trouwens niet; het was de kracht, die uit Zijn oogen viel, het was de majesteit, waarmee Hij Zijn blik plantte in Judas, het was de brand van de uiterste bewogenheid, die den vinger, welke Judas' mond beroerde, tot gelei-draad maakte van de energie van het Woord. Jezus' vinger, dat stukje brood, het was alles ‘geladen’. Geladen met een kracht, die wat wij electriciteit noemen, ver achter zich laat. De Geest was tegenwoordig; einden der eeuwen waren op dat stukje brood gevallen.

Daarom was het tot stand brengen van het contact tusschen Jezus' en Judas' ziel dan ook een gebeurtenis van ont-lading in de geestelijke wereld. Onweer breekt los. Satan krijgt den schok, vaart in, vaart op, vaart rondom, maar *kan niet rusten:* Christus heeft hem *gedwongen*. Christus heeft hem *onrustig gemaakt* tot den dood toe.

Hij deed dat niet door een bete, doch door het Woord, dat van den mond Gods uitgaat. ‘Bij brood alleen zal men niet’ *dooden*, ‘doch bij alle Woord, dat den mond Gods uitgaat’ en kracht legt in dat brood. Christus nu doodt Judas - want hij wàs al dood - *alleen door het Woord*.

Maar indien dan *alleen door het Woord* de bete de invasie van de geestelijke krachten in Judas' ziel heeft versterkt en over de crisis heengebracht, dan mogen wij allen toezien.

Want datzelfde Woord is er nog.

Het is een critiek moment, een bete te krijgen in het jaar 29 na Christus' geboorte.[1)]

Het is evenwel veel en veel erger, een preek te hooren in het

1) Volgens velen het eigenlijke sterfjaar van Christus, die dan zou geboren zijn in wat de huidige chronologie 4 v. Chr noemt.

klimaat der kerk, onder den druk der bergrede, in het jaar 1929 of daarna.

Het wordt onder den druk des Woords in deze wereld *dagelijks erger;* want wel blijft de vorm van brood en bete, wel blijft het teeken in Pascha of Avondmaal zichzelf gelijk; maar wat *groeit*, en *wast*, en toeneemt, iederen dag: dat is de aanwezigheid van den Christus, en dat is ook de kracht van het geopenbaarde Woord. Elke bete, elke prediking schuift een dag verder naar de parousie op.

En ons neemt ze daarin mee.

Ja, het is moeilijk leven, als men Jezus eenmaal de voeten heeft gekust.

Doch moge het al moeilijk zijn, het is toch vooral: *veilig*. Want gelijk God in Christus zich verbergt achter de menschheid, zoo heeft ook nu Gods majesteit en kracht zich *verborgen* achter een gewoon gebaar, dat in hetzelfde uur door duizenden Joden werd verricht: huisvader, gastheer, grootvader.... Door dat verbergend kleed heen ontwaart alleen het *geloof* de almachtige en alomtegenwoordige Tegenwoordigheid.

Doch dat geloof *komt daarin ook tot rust*.

Gods Heilige Geest vaart in, een hand reikt de bete des broods: mystieke unie, heilige communie.

Hoofdstuk XII.
Christus, den Satan niet ‘verdringend.’

> *Jezus dan zeide tot hem: Wat gij doet, doe het haastiglijk*.
> *Hij dan, de bete genomen hebbende, ging terstond uit*.
> JOHANNES 13:27*b* en 30*a*.

IN het voorgaande hoofdstuk, toen wij iets hebben trachten te verstaan van de menschelijke ziel van Judas Iskariot, hebben wij, onder meer, even doen uitkomen, dat, in Judas' voorgaand leven, *veel duistere begeerten en driften met geweld waren achteruit gedrongen en ten onder waren gehouden*.

Dit was een gevolg geweest van de tijdelijke aanraking van zijn conscientie door Jezus Christus, zooals deze voor Judas' waarneming geweest was. Aanvankelijk had de ‘figuur’ van Jezus bij Judas zeer sterke bewondering afgedwongen. Jezus had hem ook een wel haast doodelijke pijn gedaan, toen Hij hem overmeesterde. Maar het gevolg was telkens weer geweest, dat Judas zich, met zijn gaven en talenten, met zijn sterke aspiraties en hartstochten, had kúnnen overgeven in een zachte bedwelming aan dezen nieuwen Meester, die àlles scheen te weten, en alles te vermogen. Waarlijk, het was een mooie, een spannende, een ‘vrome’ periode geweest in Judas' leven.

Niettemin - het was met Judas niet in orde gekomen.

En het was tusschen Jezus en Judas principiëel ook niet in orde gekomen.

Aan Judas ontbrak één ding, en dat was nu juist dàt eene ding, waar het op aankomt, hem ontbrak de *wedergeboorte*.

Dus ontbrak hem *eigenlijk* nog *alles*.

Ja, Judas had een 'vrome' periode gehad, toen hem Jezus ontmoette. Hij had zijn booze begeerten en driften, óók zijn drift van *geldgierigheid,* kunnen *verdringen:* Jezus *imponeerde* ook zoo!

En toch -

En toch....

Ach, het was bij Judas *wèl* gekomen tot een *verdringen* van zijn booze driften, van zijn geldgierig bestaan, van zijn eigen handhavingswil, - doch, doch - *dit alles was in hem niet gebroken*.

Neen, het was in Judas niet *gebroken*.

De *oude* mensch was in Judas wel *verdrongen*. Maar hij was *niet gekruisigd, gedood, begraven*. Al wat in Judas vleeschelijk was, en slecht, en uit den ouden wortel der zonde, het was *op zij geworpen,* maar het was *niet vernietigd;* het was *niet eens in beginsel* overwónnen. Aan Judas ontbrak één ding, maar dat eene was juist het noodige: hem ontbrak de *wedergeboorte*.

Want *wedergeboorte* en *verdringing* zijn twee.

Wie het kwaad *verdringt,* laat in zijn zielehuis het leelijke en het mooie, het kwade en het goede, wel *onderling van plaats veranderen;* hij laat het *kwaad* naar den *kelder* verhuizen, en *haalt* de betere aspiraties *naar boven toe,* naar den *zolder; maar*.... dat 'betere' is geen *geestelijk* goed, doch slechts een *natuurlijke* zieleadel; vrucht van gemeene gratie, doch niet van bekeering uit den wederbarenden Geest.... En - dat kwaad, die zonde, ze *blijft* in het huis van zijn ziel wonen. De 'verdringing' laat het kwaad in onze zielewoning wel van *kamer* verhuizen (van de boven-verdieping naar de onder-verdieping), - maar ze *drijft het kwaad niet het het huis uit, en doodt het ook niet*.

Maar de wedergeboorte?

Zij is heel anders!

Zij is een werk van God, een gave van genade, die het kwaad in ons niet *verplaatst* van de eene zielekamer naar de andere, of van het *bovenbewustzijn* naar het *onderbewustzijn,* of van den 'zolder' naar den 'kelder' in ons zielehuis; want de wedergeboorte uit den Geest doet *méér,* doet iets *anders*. Zij BREEKT het

kwaad in BEGINSEL, naar den *wortel:* radikaal. Zij *overwint* het kwade *door* het *goede*. Zij neemt den *dood weg* dóór het *leven*.

En zóó is de wedergeboorte een *ingang* van Jezus Christus, door Zijn Geest, in onze persoonlijkheid om door een nieuw leven, dat immers *Zijn* leven is, den dood in ons te overwinnen en te verbreken.

Niet, dat dit proces van bekeering uit wedergeboorte dadelijk *voltooid* is.

Want wij weten en belijden, dat, óók na de wedergeboorte, in den mensch overblijft de strijd van den ouden mensch tegen den nieuwen mensch, en het begeeren van dien nieuwen mensch tegen den ouden mensch.

Daarom - wij weten dat wel - *blijft er, ook ná de wedergeboorte, en tijdens onze voortgaande bekeering, tot op zekere hoogte, nog plaats over voor dat spel van* '*verdringing*' *van het lagere door het hoogere, en van het hoogere door het lagere*. Er *blijft*, óók na de wedergeboorte, nog plaats over voor den ouden mensch, om den nieuwen tijdelijk, in beperkten zin, achteruit te persen, en naar beneden toe te werken; en evenzoo blijft er na wedergeboorte ook ruimte over voor den nieuwen mensch, om den ouden te overwinnen met zijn driften; en dan later komt de drift des ouden menschen toch weer om zich te laten gelden. Ach ja....

Alleen maar: wanneer zùlk een zielsproces, en een dergelijke zielscomplicatie, zich in het zielehuis van den *wedergeboren* mensch voordoet, dan kan bij HEM toch nooit de nieuwe mensch door den ouden mensch *voor altijd* worden weggedrongen; want de *zegepraal* is zéker en gewis aan den nieuwen mensch, omdat *Christus* in hem overwint te allen dage.

Verdringing en *bekeering uit wedergeboorte zijn,* en blijven, *twéé*.

Om naar Judas weer te keeren, wanneer een menschenziel, zooals de zijne, blijft staan buiten de wedergeboorte, en dus in dat huis van zijn ziel alleen maar dat 'gereedschap', dat meubilair[1)]

1) Zinspeling op Christus' eigen vergelijking van de menschenziel met een huis, waarin 'meubelen', 'gereedschappen' 'vaten', zijn (Matth. 12).

is, dat *òpkomt uit de zonde,* en van den Satan is gewaarmerkt, dan kan de Christus in zoo'n huis ook wel binnen komen, doch Hij komt daar dan binnen *niet als Middelaar,* maar *als een menschenkind, dat wij eeren, interessant vinden, bewonderen en tot-op-zekerehoogte óók wel willen gehoorzamen*. Neen, Hij komt er *niet binnen als de Middelaar,* de *Overwinnaar,* de *Levenwekker* door den Heiligen Geest, die *òns* met Zich meeneemt *in den dood,* en ons daarna met Zich óptrekt in de *opstanding* uit de dooden.

En daarom zal bij zulk een mensch het proces van 'achteruitdringen' BEPERKT BLIJVEN tot de *innerlijke bewegingen,* de zielkundige schommelingen, de 'up and down's', van den OUDEN MENSCH ZELF.

Wat van Christus Jezus in zùlke zielen wordt gezien, dat is slechts de *Christus-van-den-buiten-kant*.

Zulk een hart laat zich niet van binnen doorzoeken en vernieuwen door Christus en Zijn Geest, maar, *omgekeerd:* het plaatst Christus, naar Zijn uiterlijke verschijning, *onder het zoeklicht van zijn eigen waarneming*. En *voor-zoovèr* die Christus dan door zulk een mensch gezien wordt en bewonderd, mag Hij ook op zoo'n ziel wel 'inwerken', en kan Zijn ideaalgestalte ook wel voor een tijd lagere driften en booze hartstochten (denk aan Judas' geldgierigheid) *verdringen,* maar *overwonnen* is de zonde niet; en *verbrijzelen* laat zich het hart door Christus evenmin. De mensch heeft in zulk een geval zich *zelf* tijdelijk verbeterd; hij is niet door den *persoon* Christus neergeslagen, doch hij heeft door een Christus-*idee,* door een Christus-*ideaal,* dat *uit hem zelf was opkomen,* zichzelf uit zichzelf tijdelijk gecorrigeerd, beschaafd, verbeterd; maar hij is *niet* bekeerd. Er is een *zandverstuiving* geweest in de duinen van zijn hart, doch de duinen, de zeeweringen, zijn door de *zee* van Gods genade niet *verslonden*.

In zulk een hopeloos geval is er maar *één weg meer open,* en er is maar *één uitkomst mogelijk:* straks komt hetgeen *eerst* achteruit gedrongen werd, en met geweld geperst werd in de donkere kamer van het onderbewuste leven, plotseling met dubbele kracht, met geweldige onstuimigheid *weer naar boven en naar voren toe*. Het laat zich te heviger gelden. Lang verdrongen harts-

tochten komen eindelijk als gieren haar rechten nemen; en *wat die mensch dan gaat doen, doet hij* 'HAASTIGLIJK.'

Het is een tragisch proces. Maar het is, zoo lang God niet optreedt ter bekeering, onvermijdelijk, en angstig-vol van logica.

En wanneer dan zulk een ziel vlak bij Jezus leeft en krimpt en lijdt, en zich toch maar handhaven wil;

en wanneer dan Jezus voor zulk een ziel *niet* de *Middelaar* is;

en wanneer dan zulk een mensch in zijn ziel het *Middelaars*- aanbod van Jezus Christus uit den dieperen grond van zijn onwedergeboren zielsbestaan terug blijft dringen;

en wanneer dan Jezus niet als Middelaar, maar enkel als een edel mensch van sterke, zuivere geestkracht, van rustige, ongeschokte wilskracht, op zulk een onrustige, worstelende, zichzelf verterende ziel inwerken mag;

dan kan die edele mensch Jezus met zijn bloot-menschelijke zielekrachten en met al Zijn wilskracht tot zulk een ziel ingaan;

en dan kan hij als mensch onder menschen wel in zulk een menschelijke ziel een hittigen brand ontsteken, een benauwde zieleworsteling te voorschijn roepen, door alles wat in die menschenziel weggedrongen is in de volle zon te plaatsen van zijn felle wetenschap, en in den bangen strijd te werpen van het eigen geestesleven van dien mensch;

doch in de alzoo door Jezus verwekte crisis zal de genade niet triumfeeren, doch het koortsig proces van zonde en zelfhandhaving zal zich verhaasten, totdat die mensch hijgt naar den dood.

Dan wordt het meenens; er komt een crisis, er moet iets buigen of barsten in den zoodanigen mensch!

Dan *mòet* het!

Dan is er in zulk een mensch niets anders mogelijk dan een, moe en afgestreden, gehoor geven aan een diepe stem, die *van buiten* uit *Jezus'* mond, en TEGELIJK van *binnen,* uit de donkere spleten van zijn *eigen* ziel opstijgt: *Wat gij doet, doe het haastiglijk!*

In zulke oogenblikken komt daar in dien mensch *niets nieuws* bij, dat *niet* te voren in hem aanwezig zou geweest zijn; o neen.

In zulke oogenblikken draagt ook *Christus* NIETS in dat leven in, dat niet te voren reeds diep er in besloten lag; o neen.

In zulke oogenblikken gebeurt er slechts één ding: *wat er in is, dat komt er uit.* Wat *achteruit gedrongen* wás, en tot op het laatste oogenblik toe achteruit gedrongen *bleef,* dat komt eindelijk en dan eens voor het laatst, zijn recht onstuimig vragen.

Zijn *recht!*

Want deze mensch had dat recht nog nooit ontkend. Hij was alleen maar over zijn eigen kwesties *heengeloopen*. Maar nog nimmer had hij zijn hart *besneden;* nog nooit tot zijn ouden mensch gezegd: gij hebt alleen maar *onrecht!*

En zóó *vaart niet alleen de Satan naar dien mensch toe, maar die mensch vaart ook den Satan tegemoet*.

Want het is de *majesteit* van *Jezus,* dat *Hij* den mensch van *Zijn* kant naderen en overwinnen kan, *zónder dat* die mensch van zijn kant naar Hem toe gaat.

Doch het is de *armoede* van den *Satan,* dat *hij* tot niemand komen kan, *tenzij* de mensch van *zijn* kant óók naar Satan toekomt.

Jezus als Middelaar brengt *iets nieuws* in den nieuwen *wedergeboren* mensch.

Maar Satan kan slechts heen en weer werpen, wat in ons leven oud en reeds aanwezig was.

Het is de moeite waard misschien, om nog even iets naders hiervan te zien.

Wij mogen immers niet denken, dat nu alleen maar zulke heel enkele booze naturen als Judas, of zijnsgelijken, zich geestelijk te kort doen door zoo, als boven omschreven werd, in zoo'n ‘verdringing’ van driften en begeerten zich over te geven aan geestelijke bedwelming, in gelijktijdige handhaving toch van de *zonde* in hun ziel.

Neen, er is eigenlijk geen mensch, die niet aan dezelfde wetten ten deele onderworpen is.

Judas gaat ons aan, omdat Jezus ons aangaat.

Ook die ‘verdringing’ gaat ons aan!

Er is zelfs in den laatsten tijd een school van geleerden opgekomen, welke *juist* van dit zielkundig verschijnsel van 'het verdringen' bizondere studie gemaakt heeft. Zij gaat zelfs zoo ver, dat zij daaruit, zoo al niet heel de zielkunde opbouwt, dan toch daaruit grootendeels alle zielkundig leven verklaren wil.

Het is hier de plaats niet om namen te noemen; en nog minder om uiteen te zetten, *in hoeverre* wij in deze school wijsheid zien of dwaasheid; in hoeverre wij het er mee eens kunnen zijn, of niet.

Genoeg moge het zijn, dat wij, in het algemeen gesproken, *toegeven*, dat in elks zieleleven een onbewuste, achteruit persende werking is van de ééne drift en begeerte door de andere; dat dit voorts een actie is van onzen dieperen levensgrond, van een verborgen *wil* des menschen, die immers krachtens de zonde alleen *dàt* onder de oogen wil zien, wat hem aangenaam is; en die van nature op die manier zichzelf den *zelfdienst* (dat groote surrogaat van den verloren *Godsdienst*) mogelijk maakt, zelfs als God hem te na komt en Jezus hem imponeert.

Nu is het merkwaardig te hooren, op welke wijze sommige menschen, met name uit die wetenschappelijke school-van-zielkunde, welke wij zooeven bedoelden, meenen, een mensch, die in dergelijken dóór en dóór ongezonden toestand verkeert, te *moeten helpen*.

Men zegt dan tot ons, dat zoo iemand ziek blijven zal en eigenlijk *op de vlucht* zal blijven slaan voor zichzelf, zoo lang hij niet ronduit alle instincten, driften, begeerten, passies, die in zijn onderbewuste leven teruggedrongen zijn, één voor één met koel *verstand* uit eigen duistere zielediepten onbarmhartig-ontledend voor den dag, 'naar boven', haalt. Zulk een mensch, zegt men, moet niet langer voor de nuchtere of vreeselijke werkelijkheid van zijn eigen leven op den loop gaan. Neen, hij moet *al* die 'verdrongen' begeerten van zijn ziel *onder de oogen zien*. HARDOP moet hij zich zelf belijden, dat al die duisterheden nu toch werkelijk in hem zelf besloten liggen. Met koele *zelfanalyse* dient hij zijn eigen ziel zichzelf bloot te leggen.

En - als hij dat nu eens niet kan? Als hij zijn eigen zielebeeld

nu eens met geen mogelijkheid op zijn eigen doek projecteeren kon? Hoe moet het dan met zóó'n mensch?

Wel, zegt men ons, dan moet hij *geholpen* worden. Dan moet een ander voor hem een ziel-zorger zijn. Dan moet die ander hem *leeren,* zich zelf te ontleden, en met vaste hand hem de sluiers leeren af-rukken, één voor één, de sluiers, die over zijn donkere ziele-diepten, over zijn eigen onderbewuste leven vooral, heengeworpen waren. Dan moet de zieledokter er bij te pas komen, om den man, die nog nooit in den duisteren *kelder* van zijn zielehuis afgestoken was, daarbij te *helpen*. Want een ziel-zorger, die aan zulke zielen werkelijk zal kunnen leiding geven, is *alleen dààr* te vinden, waar men den mensch *plaatst voor zijn eigen spiegelbeeld;* waar men dus het zoeklicht van de *zelfkennis* onbarmhartig spelen laat, ook tot in den diepsten schuilhoek van het hart. Zulk een zelfkennis, zegt men, is de eenige, *maar ook afdoende* kracht van *genezing* voor den geplaagden mensch. Want, *als hij zich maar kent,* en dus niet langer ontsnappen wil aan de eerlijke wetenschap van wat er in hem leeft, dan zal de rust in zijn ziel weerkeeren en zal hij tot vrede zijn gebracht.

Nu kunnen wij tegen deze dingen zeer veel inbrengen.

Wij wijzen er op, dat op dit standpunt de mensch *zichzelf* verlost; dat hier *de Middelaar* voorbij wordt gezien.

Wij wijzen er óók op, dat hier, op dit standpunt, de kennis van den mensch omtrent zichzelf, wel wat helpen kan, en ook verbeteren, maar dat de booze wil van den *ouden mensch* niet in principe wordt gebroken.

Wij wijzen er ook op, dat op dit standpunt van *wedergeboorte* en *bekeering* geen sprake is. Dat men wel *verschuiven* wil al wat in het zielehuis aan 'meubilair'[1)] aanwezig is, maar geen oogenblik er aan toekomt, om in dat zielehuis in te dragen dat andere 'meubilair', dat van boven komt door de vernieuwing van den Heiligen Geest, en dat door God en Zijn Woord is gewaarmerkt.

1) Zie de noot op bl. 178.

Daarom houden wij vol, dat deze nieuwe psycho-analytische ‘verlossingsleer’ *vijandig* staat, in den grond, tegen het christelijk geloof en tegen de belijdenis van den eenigen naam, die onder den hemel tot zaligheid gegeven is.

Maar geen woord willen wij nu nog meer *daarvan* zeggen. Dit boek spreekt immers niet over de bekeering, noch over de zielkunde, maar over den lijdenden Christus.

Maar het was dan ook *om dien Christus te doen zien,* dat wij even van deze dingen repten.

Christus toch is hier in de Paaschzaal. En Judas is ook in de Paaschzaal. Judas, wiens ziel nu al een paar jaar op de vlucht is voor Jezus, dien hij nog dagelijks volgt. Christus is in de zaal, de crisis hangt er, en Judas ‘zit’ met zijn zielsconflict, Judas, de verdringer bij uitnemendheid. Dat maakt voor ons een ‘geval’ als van Judas met zulke zielscomplexen, en verdringing, zoo buitengewoon belangrijk.

Christus is hier.

En Hij is hier als de medicijnmeester, voor al de zielen.

Dit laatste bedoelen wij in den meest volstrekten en uitgebreidsten zin van het woord.

Wij noemen Christus medicijnmeester in engeren en in ruimeren zin.

In engeren zin is Hij dat als *Middelaar*. In de bizondere genade. Voor Zijn vòlk.

Maar in ruimeren zin is Hij eigenlijk - menschelijk gesproken - immers óók medicijnmeester? Is Hij geen zondelooze mensch? Met zuivere zielskracht? Met gave, ongebroken, zielefuncties? Moet de mensch Jezus niet enkel reeds als mensch op ieder, die Hem ontmoet, invloed oefenen, en is die invloed van Zijn kant niet altijd *zuiver?*

Ja Jezus is hier; Jezus bij Judas. Hij is hier als een heilig vuur van wils- en *geesteskracht* en van reine, *zuiver*-menschelijke begeerten. Hij is hier ook als rechtvaardig mensch, die niemand, ook zelfs Judas niet, in het minste zal bejegenen met onrecht.

Wat doet nu Christus tegenover Judas?

En wat *ondervindt* Judas van zijn kant in de verterende aanwezigheid van den zuiveren mensch Jezus Christus?

Wat Jezus betreft, Hij blijkt *geen* zielsgenezer naar den wil en naar de ideale voorstelling van de zooeven bedoelde psychologische school. Want Christus heeft tot Judas *niet* gezegd: 'Wat gij doet, ONTLEED dat haastig, en dan zijt gij er van verlost, dan kunt gij Mij weer in de oogen zien, dan zijt gij bekeerd, dan wijkt de demon van het zwaard van den aartsengel van het scherpe bewustzijn'.

Maar Hij heeft tot Judas gezegd: 'Wat gij doet, DOE dat haastiglijk.

Jezus erkent, en bukt als mensch Zich diep ook daaronder, dat met het BEWUSTZIJN van den mensch diens *zijn* niet verandert. Ten slotte *is* slechts *tweeërlei* leven. Er is een leven, dat *in zijn diepsten grond* zich *keert tot God* en uit de wedergeboorte leeft, uit Zijnen wil. *En* er is óók een leven, dat *in zijn diepsten grond* slechts *in zichzelf* en *tot zichzelf* gekeerd is, en waarin de diepste levenswil niet is uit God, maar een toeneiging *van* den mensch *tot* zichzelf in zijn natuurlijken staat.

En achter al deze dingen ligt dan weer geen toeval, maar ligt een diep mysterie, welks werkelijkheid wij zien optreden in de feiten van den dag; een mysterie, dat wij bevend herleiden tot in den grond van alle eeuwigheid, als wij huiverend spreken van: *verkiezing* en *verwerping*.

Hiermede echter kunnen wij niet volstaan en volstaat ook Jezus niet.

Wanneer Christus bukt voor de majesteit van de wet van *verkiezing en verwerping,* tot in de Paaschzaal toe, dan handhaaft Hij tegelijkertijd ook ten volle *de verantwoordelijkheid* van den mensch, ook van dien mensch, die met Hem aan de tafel zit en brood met Hem eet; ja, *juist* van dien mensch handhaaft Jezus de verantwoordelijkheid.

En daarom, in dit oogenblik appelleert Jezus voor het laatst aan Judas' verantwoordelijkheidsbesef. Voor het laatst laat Jezus over Judas Zijn zoeklicht tot zelfontdekking spelen. Hoe dikwijls heeft

Jezus hem niet uitgenoodigd, gedwongen, geperst als het ware, om toch voor Hem neer te vallen en aan zijn Jezus, alles, àlles, ronduit te biechten? Neen, Jezus heeft meer dan eens gedaan wat mogelijk was, om, ook uit Judas' donkere diepten, die dingen naar voren te brengen en onder het daglicht te plaatsen van een eerlijk gesprek, welke Judas had verdrongen in zijn onbewuste leven.

En als Judas dat gedaan had, dan zou daarmee reeds zijn booze wil gebroken zijn gebleken, en de Geest van Christus overwinnend en triumfeerend in de ziel van Judas zijn 'gevaren' - 'na de bete'. En van daaruit zou dan gekomen zijn de overwinning van het kwade in Judas' ziel door het goede.

Maar Judas heeft gezwegen, zich opgesloten met zichzelf in zichzelf. Hij heeft in stilte gemokt. Het kieken werd geroepen onder de vleugels van de hen, maar het heeft niet gewild.

En thans zijn die twee in de Paaschzaal. Het sacrament is aangericht. Vele eeuwen zien op hen neer. Geestelijke boosheden laden de lucht; engelen Gods zien toe. Maar één kracht is geweldiger dan die: dat is de kracht, de energie van de *ziel* van Jezus. En het is met deze zielekracht, dat Christus voor het laatst de ziel van Judas in den vollen brand van haar eigen laaiende driften komen laat.

En *hoe* doet Jezus dat? *Hoe* dwingt Hij Judas te gaan wandelen in de vlammen, die hij zelf ontstoken heeft? Ach, Jezus doet het alleen maar door Zijn wilskracht, bewogen door Zijn van God gedreven wil, tot Judas in te laten gaan, en door Zijn zuivere oogen in Judas' oogen te boren.

Maar zie nu Judas: ondanks alles strekt hij zich nog uit tot Satan.

Nu is de maat vervuld: Jezus erkent huiverend de wet der verantwoordelijkheid, ook bij Judas.

Hij laat hem gaan, d.i. Hij geeft hem over aan den Satan: '*Wat gij doet, doe dat met haast*.'

Voor ons is dit alles een diepe openbaring van het wezen van den Man van smarten. Hij heeft in het zelfde uur, waarin Hij Satan als het ware *dwong* om in de Paaschzaal te komen, en hem preste en perste om het kruishout al vast te gaan schaven, - hij heeft in dat zelfde uur aanvaard de dubbele wet van ver-

kiezing en verwerping aan den eenen kant, en van verantwoordelijkheid, aan den anderen kant.

Dit nu is geen toeval, dat alleen op Judas betrekking heeft. Neen, het raakt allen, die hier zijn. Gelijk straks Jezus hangen zal tusschen twee moordenaars, Hij zelf in het midden, en dan fel bewust tusschen die twee objecten, het ééne van verkiezing, het andere van verwerping, zoo is ook nu Christus' ziel hier werkzaam en waakzaam met al Zijn apostelen. En terwijl Hij Judas in de oogen ziet, en fel bewust het drama *doorleeft* van diens verwerping èn verantwoordelijkheid, daar leeft Hij tegelijkertijd in het volle besef van de verkiezing èn verantwoordelijkheid van die anderen, die daar bevend aan de tafel liggen, die *uitverkoren* vaten zijn om Zijn lof te vertellen, en die straks hun namen zien geschreven in de fundamenten van de hemelstad.

Dit samenvattend beschouwen van Jezus' ziel in elk ondeelbaar oogenblik, dit *zonder eenige verdringing* naar *alle* kanten uitzien, is de rechtvaardiging van Jezus als mensch voor God. Het is zijn menschelijke rechtvaardiging voor God ook tegenover Judas, want Judas *verdringt* zoo heel veel; *eerst* zijn lagere driften, toen het *hem* dienen kon; *nu* zijn *betere* begeerten, nu hem dat dienen kan. Maar Jezus *verdringt niets*. JUDAS *verdrong* in het *begin* de *verkiezing* (‘uw namen in de hemelen geschreven!’) voor de *verantwoordelijkheid* (Hij *onderwerpt* de duivelen!) En nu, aan het *eind*, verdringt hij de *verantwoordelijkheid* (hij knoeit!) voor een valschjoodsch begrip van *verkiezing* (Israëls verkiezing als vleeschelijk volk Abrahams bij God; en daarom moet Jezus weg!) Maar Jezus *vordringt niets*. Hij is tegelijkertijd en ieder oogenblik *geheel vervuld* van de realiteit van *verkiezing en verwerping* in dit kleine gezelschap daar in de Paaschzaal, en van ieders *verantwoordelijkheid* bij God.

Dit alles geeft nog een dieperen klank aan Zijn bevend woord: *Gij hebt mij niet uitverkoren, maar ik heb u uitverkoren*....

Maar tevens leert de overweging van deze dingen ons ook met meer aandacht te letten op dat àndere woord, uit het hoogepriesterlijk

gebed, waarin Jezus voor God bekent, dat de *door Hem zelf verkorenen* tévens de *van den Vader* aan Hem *gegevenen* zijn.

In dat *eerste* woord: *ik heb u uitverkoren,* is Jezus *onderwerp* van verkiezing: Hij verkiest *zelf;* Hij staat en valt met Zijn eigen wilsdaad, met Zijn zelf-werken. En omdat Hij zelf verkiest, daarom werkt Hij aan allen, ook aan Judas werkt Hij tot het laatste toe. Op dien Judas zet Hij, om zoo te zeggen, heel het gewicht van Zijn menschelijke ziel, den vollen druk van Zijn wilskracht, gelijk Hij dat ook aan de anderen doet. ‘Heb ik u niet TWAALF uitverkoren voor het werk, twaalf uitverkoren, om bij mij te zijn? Twaalf om bij het Vuur te staan?’

Maar in dat *tweede* woord (over de *gegevenen* des Vaders) is Jezus zelf *object* van verkiezing: Hij moet, als mensch, *nemen* wat Hem *gegeven* is. Geheel en al staat Hij onder den Eénen Wil, die de wereld beweegt, die Gods welbehagen uitvoert, en die dan verder ieder het *zwijgen* oplegt. Ieder.

Ieder.

Ook den Zoon des menschen!

Is Judas *niet* de gegevene?

Dan wórdt hij ook nooit de van Jézus *genomene*. Dan mag de *mensch* Jezus zijn plicht aan Judas doen, door hem, zoolang er leven in hem is, en adem, tot het einde toe te plaatsen onder het zuivere licht van Jezus' zondelooze, krachtige, prachtige ziel, en dan mag de mensch Jezus zijn plicht aan Judas doen, door zich *nooit van hem af te keeren,* maar door hem aldoor weer vast te binden, dat hij liggen blijft onder de hoogtezon van Jezus' menschelijke ziel, onder de bestraling van Jezus' krachtigen, reinen geest, maar - als Judas niet ‘gegeven’ is, dan kan de mensch Jezus als mensch in Judas veel *verdringen,* maar dan kàn hij als mensch *niet dat ééne* aan hem doen: de *bekeering*.

Jezus kón niet.

Hij kon niet, vanwege Judas' ongeloof.

Ja, wel heel dringend, en in-dringend, in-dringend tot ons hart en leven, wordt het mysterie, dat daar hangt in de Paaschzaal, zoodra wij het strakke geheim van de wet van *verkiezing en*

verwerping, èn van die ándere wet van *verantwoordelijkheid,* op *Jezus zelf gaan betrekken*.

Voor Zijn ziel en geest staat de verkiezingswet mèt de verantwoordelijkheidswet, levensgroot, en wet-matig, d.i. onverbiddelijk, voor de aandacht. Hij proeft ze beide in die twaalf menschen hier. En vooral in zichzelf proeft en smaakt Hij ze. Hij smaakt en proeft, dat God een vreeselijk God is.

Hij weet zich onder de ééne verkiezings- en verwerpingswet gesteld, als mensch, als knecht. Anders zou Hij niet met Judas en Simon Bar Jona in één zaal kunnen zitten, van één lamsbout eten, éénzelfde lucht inademen.... Maar Zijn conscientie weet zich niettemin vast met God verbonden.... Hij is de Verkorene, Hij is de Verkorene boven allen, Hij is verkoren Hoofd van het genadeverbond.... Hij doorleeft het alles. Hij begint nu van deze Paaschzaal en van dit benauwde uur, den boog der gedachten heen te wenden tot al de profeten, tot Mozes, tot Jakob, Izak, Abraham, Sem, Noach, Henoch, Abel, Adam. Hij weet het heel zeker, menschelijk weet Hij het: Hij is het Hoofd, *het uitverkoren Hoofd van het genadeverbond*.... want Hij heeft Judas gezien. God stond achter Judas.

Dit is het eene.

Maar daar is nog iets anders.

Hij weet zich ook *verantwoordelijk*.

Want Hij heeft Judas gezien; God stond achter Judas.

Hij weet zich verantwoordelijk tot in het aller, aller-uiterste. Want Hij heeft Judas gezien, en Hij heeft Simon Bar Jona gezien en ieder is een obligatie voor Hem. Achter Judas stond God. Achter Simon stond ook God. Maar achter Simon stond God als Heere, en de Heere pleitte voor Simon. Neen, de Heere - een vriend spreekt immers met zijn vriend? weet gij het niet meer van Abraham, Mozes, en dus ook van Jezus? - neen de Heere beduidde Jezus, dat *Hij* moest pleiten voor Simon. Simon, Simon, ik heb voor u gebeden. Judas, Judas, ik kon voor u niet bidden. Ik kon niet, Judas, vanwege ongeloof. Er zat ongeloof Judas, het zit er nog. Ongeloof - dat *voelt* men. Maar Simon, - ja, die zit dáár. Er is genade. En die is verkiezing. Doch ze komt in den vorm

van *verbond*. En verbond beteekent: verantwoordelijkheid. Uiterste verantwoordelijkheid. Tredende in de gemeenschap van al de profeten, van Mozes, Jakob, Izak, Abraham, Sem, Noach, Henoch, Abel, Adam,zweert nu Jezus Christus, dat Hij bij God verantwoordelijk is, dat Hij is *de verantwoordelijke Middelaar van het genadeverbond*.

Uitverkiezing, en verantwoordelijkheid, o God, o God.

Uitverkiezing, uitverkoren Hoofd van het genadeverbond.

Verantwoordelijkheid: verantwoordelijk Middelaar van het genadeverbond.

Uitverkiezing.

Ja Vader, alzóó is geweest het welbehagen voor U. In Judas, is alleen maar te 'verdringen'. Voor Judas kan ik niet meer zijn dan een mensch. Een zekere Jezus. En voorzoover ik als Middelaar geld, ook tegenover Judas, kan ik enkel verzwaring wezen van zijn verdoemenis. Maar - zou ik geen psalmen zingen voor U, Heere mijn God? U looft de schare van engelen, en apostelen, alle heirscharen loven U, God, die verkiest, en naderen doet, *òf,* zelfs in het beste geval, dat bloote menschelijkheid hebben kan, het geval der 'verdringing', *doet wijken*.... Heere mijn Gòd, Judas is hier; hij moet nu aanstonds heen, want ik moet pascha verteren, en ik moet avondmaal vieren, brood breken.... Heere mijn God, ik ben Uw verkorene, en ik ben één met allen, die het zijn; en het drukt neer, het doet zeer, Heere mijn God. Profeten spraken van persing. Zij hebben op mij gesproken. Hoe word ik geperst, totdat het volbracht zij, totdat ik zien kan achter de wolken. Nu zie ik in een nevel; het is hier heel erg donker bij Simon en Johannes en het huis van den man beneden, Heere mijn God, het is hier o zoo donker. Woont God niet in donkerheid? Ja, Salomo wist het: God woont in donkerheid, en hij is een God, die nimmer nietverkiezen kan. Ja, God van Abraham, ja, God, die Ismaël verwerpt en Izak verkiest, ja, Gij, die Ezau benoemt en Jakob vóór de geboorte, ja, ik ga al op zij. Neen, ik heb Judas enkel maar in de ziel geboord, ik heb hem aangeboord, Heere mijn God, maar ik heb U niet weersproken. Ach ja, ik weet het wel, ik kan aan Judas niets doen, het is mijn lot, mensch te zijn, want alzoo is geweest

het welbehagen voor U, ook dat was welbehagen, mijn menschwezen. Neen, ik zal niet het Woord weerspreken, dat gij vóór de geboorte hebt gesproken over Ezau en Jakob, over Simon en Judas en over mij, mijn God. Vader, wat zijt Gij schoon. Zongen daar de engelen niet? Ja, de lofzang ligt al klaar, het boek van de paaschhymne ligt al open, zoo dadelijk, mijn God, dan gaan we ritueel zingen, maar met het hart, wij gaan den lofzang zingen o God, hoewel Gij verkiest, wij gaan zingen, want Gij zijt die heerlijke God, die nooit anders dan de Verkiezende zijt. Ik heb U gezien, het is goed, Heere, het is genoeg. Neem mijn ziel niet weg met de goddeloozen. Het boek ligt open en ik zal zeggen, dat die messen[1)] weg moeten. Ik zal het waarlijk zeggen. Het is genoeg, mijn God. Verkiezing geeft net genoeg. Verkiezing is zoo doodeenvoudig: ze is nooddruft; ze geeft *genoeg*.

Ik weet maar één ding, Heere mijn God: Gij vermoogt alleen. Ik ben mensch: de mensch kan geen muren breken, die Uw Raad gesteld heeft. Eens heb ik geen krachten kunnen doen vanwege hun ongeloof. Ik kon toen niet, Heere God, het was toen en toen, daar en daar. Ik was zóó moe. *Ik kan weer niet*. Daar zit ongeloof hier in de kamer, Heere, het walmt tegen het offerlam aan. Het doet heel zeer. Zou ik hier rusten in Uw verkiezing en verwerping? Moet die walm niet weg? Heere, wat die man doet, laat dat haastig gebeuren. Doch Gij zijt heilig, wonende onder de lofzangen Israëls. De lofzang ligt klaar, Heere, de messen moeten weg.

Judas, Judas, *wat gij doet,* gij doet het immers toch Judas, wat GIJ doet, Judas, want IK doe het niet, God ook niet, - wat gij doet, *doe het haastelijk*.

Heere, dit woord geeft lucht.

Lucht.

Er is verkiezing, want God is.

Maar er is *verantwoordelijkheid*.

Er moet naar God *gezocht* worden. God is en geeft loon terug, geeft loon af, geeft Zichzelf af, aan wie Hem zoeken.

1) Vgl. ‘Ziehier twee zwaarden’ (messen).

Zoeken.

Er is verantwoordelijkheid, Heere mijn God.

Dies zal ik mij opmaken, en het werk gaan doen. Alle werk. Weg met die méssen. Ik zal Judas aanspreken. Heere, behoud Simon, Satan zift hem als de tarwe. Ja, ik hèb het al gezègd tegen Judas, en hij moest het doen, hij moest het doen, met haast. Ik heb den Satan niet weggedrongen, Heere. De oogen waken, Vader, de lendenen zijn omgord, de lampen branden, ik ga op Satan af, de waaklamp in de hand. Ik zie hem daar, ik voel hem. Maar ik moet hem aan, zegt Gij, ik moet op hem af. - Ik doe het nu al, Heere mijn God. Gij hebt mij wel heel erg gebonden, want Gij bindt alle *menschen* zoo heel vast. Wat zou een *mensch* kunnen doen, om ijs te smelten, dat om zielen van Judas en anderen zit. Heere, mijn liefde en ijver brandt! Vlammen des Heeren, vlammen des Heeren! Vele wateren zouden ze niet kunnen blusschen. Maar vele wateren kunnen door deze vlammen niet opgelekt, weggedampt worden. Judas is Judas gebleven, het water is niet verteerd. Ik kon Judas niet verwarmen. Ik ben mensch, Vader, mensch. Het is groote gebondenheid, mensch te wezen, en in te gaan tot den nood van Simon, en Johannes, en al die anderen, och, Gij weet hun namen wel. Ja, ik ben met hen gebonden. Zoete banden, die mij binden. Maar pijn doen ze. Doch ik ga het werk wel doen. Simson, Simson, held Gods, wagen Israëls en zijn ruiteren. Ik doe het al, ik kom, o God, om Uw *welbehagen* te doen. Dit is te zeggen: ik kom te *werken*. Ik heb groote wilskracht, Heere. Ik heb mijn menschen-wil en de energie van mijn ziel uit-ge-zonden tegen Judas aan, ik zag vlammen om hem heen; wij stonden saam in brand. Maar Heere, ik heb maar wils*kracht,* want ik ben mensch. Gij hebt souvereine wils-*beschikking,* want Gij zijt *God*. Uw is het koninkrijk en de kracht, en de heerlijkheid in der eeuwigheid, amen. Ik buk al, ik buk heel diep. Gebroken wilskracht. Ik doe het werk. Dit is mijn vleesch dat voor velen verbroken wordt, tot vergeving der zonden. Verbroken, verbroken, ja *dàt* is het woord. Hier wordt verbroken. Gij hebt touwen, die knellen, Heere God. De reinste ziel, de ziel in deugden, kan nog den Muur niet breken. Touwen van moorde-

naren kunnen niet zóó knellen als de banden van mijn God, die in Verkiezing is. En in Verwerping.

Maar ik kom. Ik aanvaard de verantwoordelijkheid. Laat deze schapen heengaan, Heere. Maar ik zal toch Satan roepen, hem uit het duister halen.

Satan, kom af.

Nader hiertoe, Satan.

Wat gij doet, Satan, doe het haastelijk. Hier is Judas, hier is Simon, ziften, ziften, ziften als de tarwe. Heer ontferm U over de graankorrels. Niet één korrel valle ter aarde. Vader, wees Simon genadig. Kom Satan, het moet nu zijn.

Hier, Judas, het moet. God zegt het, God staat daar. Het is heel licht, in de zaal, heel licht. Er brandt hier vuur. Judas, neem dan toch. Hier is een bete. Judas, luister toe, ga nu heen, wat gij doet, doe het haastelijk - - - -

Neen, neen, het is natuurlijk anders geweest.

Het is zwaar denken over Jezus Christus.

Toch is dit er geweest. Er is geweest de branding van de verkiezing, er is geweest het vuur der verantwoordelijkheid, er is geweest het zien *naar alle kanten tegelijk*, er is geweest een be trekken van twaalf menschen - een kloof gaapte tusschen hen - een betrekken van twaalf menschen op Hem zelf. Er IS geweest een betrekken van àllen en álles op *God*.

Er is *zóó iets* geweest. Ik geloof het, omdat ik geloof, dat Jezus waarachtig, rechtvaardig mensch was. En Man van smarten. En van God geslagen, en nochtans zich vasthoudende, als ziende den Onzienlijke.

Ik geloof het, omdat de Schrift er is, en mij aan het werk zet. Is het vermetel? Ja, het is vermetel, te denken over Jezus Christus.

Het is *óók vermetel, het niet te doen*, en toch vanavond een gebed te doen.

Wat is nu eigenlijk niet vermetel, als men Gods naam noemt?

Ik weet het; er is geweest *iets als dit* in den nacht, toen Hij verraden werd.

Hij.

Hij was de Uitverkorene, de Verantwoordelijke.

Uitverkoren Hoofd van het genadeverbond.

Verantwoordelijk Middelaar van het genadeverbond.

En deze is er geweest op een avond, die op een kalender stond, in een straatje in Jeruzalem, waar onlangs een chauffeur vloekte, en vannacht een haan kraaide, en een muzelman geeuwde, en een vrouw zich gaf. Dáár is het gebeurd. Dáár is geweest God in het vleesch. Hij was waarachtig vleesch. Hij was theoloog, maar keek, als Hij beneden was, ook uit Zijn eigen menschenoogen.

Het was daar.

En het was toen.

Men heeft mij geleerd, dat dit heet: openbaring. God kwam in het vleesch. Wee mij, als ik het niet geloof, niet er mee werkzaam ben.

Jezus gaat nu heen.

Sluit de oogen, menschen, maar houdt open het hart.

Het Hoofd en de Middelaar van het genadeverbond is hier.

Hij komt, Hij zoekt in den nacht der tijden. Hij zoekt naar de uitverkorenen, Hij zoekt naar de schare der profeten en der apostelen en naar de wolk tast Hij van getuigen, die nog komen moeten.

Hij komt.

Hij komt om u te grijpen ten leven, zie dan toch.

Hij komt om mij te grijpen, want op mij liggen geloften.

Hij komt. Maar Hij heeft Zijn oogen wijd open. Hij is nuchter.

Hij waakt. Hij komt wakend naar mij toe, om mij uit Satans klauw te redden.

Hij heeft de oogen open. Ik zie, dat Hij over Judas' doode lichaam heen stapt, om mij tè grijpen. Hij vlucht niet weg van den aanblik van Judas. Hij heeft de oogen goed open. Hij *verdringt* Judas' lijk niet, om mij te grijpen. Hij is zóó, als Jesaja aan het slot zei - toen kon hij niet meer, denk ik: ‘zij zullen de doode lichamen zien der verslagenen, en ze zullen zingen en zingen en bedevaart doen en God zeer prijzen.’ Nu, zóó komt Jezus, en ziet op het doode lichaam van den verslagen Judas, en zingt het liefdelied,

en zegt, dat Hij een gelofte voor mij heeft. Hij MOET naar mij toe.

Hij komt.

Komt Hij om mij te grijpen?

En treedt Hij op weg naar mij over Judas heen?

O God, laat Hem niet heen gaan over mijn doode lichaam en niet *met open oogen* treden over mijn doode ziel.... O God, wees mij zondaar genadig. Want Hij.... heeft nooit de oogen toe.... Hij kan niets 'verdringen' - ook mijn verborgen mensch, mijn Judas-hart is vóór Hem als Hij komt.... O God, wat doet de zaligheid zeer!

Aan Judas kunnen wij zien, dat Christus er geen vrede mee neemt, als iemand *enkel maar* Jezus in zijn leven komen laat als ideaal-mensch, als prediker van een hoog ideaal, als een sublimeering van ons eigen diepere instinct of als een gepaste uitwerking van *onze* messiaansche denkbeelden.

In al die vermeende qualiteiten had Judas Jezus zeer bemind.

En in *al die* hoedanigheden had ook Jezus in Judas' ziel voor een tijd veel mogen en kunnen *verdringen*, dat onrein was en zondig.

Maar Christus, Zich in heiligen toorn handhavende tegenover Judas, handhaaft Zich *als Middelaar*.

Anders wil Hij niet zijn.

Hij wil niet alleen maar 'een mensch' zijn. Want Hij heeft als mensch de middelaarsroeping van Zijn Vader ontvangen. Dus is Hij DE mensch, wijl de *Middelaar*.

Dit ééne is het groote, en er is een ijzingwekkende spreuk: *Alles - of niets!* Wie niet als Middelaar Christus handhaaft en met zijn ziel begeert, die kan veel kwaads terug dringen, en wij erkennen zelfs gaarne, dat de buitenkant van de 'figuur' van Jezus, om het zoo eens te zeggen, in de wereld nòg heel veel goeds doet, en heel veel kwaads verdringt; wij zien Hem nog dagelijks aan de tafel zitten met een peinzenden Judas; - maar wij houden vol, en betuigen, geconfronteerd met Judas' doodsbestaan, wij betuigen een iegelijk mensch, dat *slechts als Middelaar* Christus Jezus zich wil handhaven tegenover ons. Hij *mag* niet anders van den Vader.

Dat Gij dit gedaan hebt, mijn Heer en mijn God, dat Gij dit gedaan hebt, en *alleen maar Middelaar* hebt willen zijn in de Paaschzaal, dat gaf U het recht om het *Avondmaal in te stellen;* en het geeft mij een zaligen plicht, om tot U te zeggen: mijn Heere en mijn God.

Het is met opzet, dat wij deze dingen hier naar voren brengen.

Niet alleen krijgen wij daardoor *eenig* gezicht in de menschelijke ziel van den Heiland, en in Zijn middelaarsbestaan, maar bovenal zien wij ook hier, dat in de Paaschzaal de lijnen van Jezus' *tijd* volmaakt parallel loopen aan de groote lijnen van *Gods* eeuwigheid. Wij moeten noch Jezus, noch Judas, noch de Paaschzaal, noch de verharding, noch de bekeering als *stukwerk* zien.

Want dan zien wij anders dan Christus. Al wat tot nu toe gezegd is, komt hierop neer: Christus heeft *niets verdrongen*. Hij heeft van het geheel nooit één deel onder de oogen gezien en het andere voorbijgezien. Hij ziet geen stukwerk, want Hij alleen *verdringt niets*.

En deze Christus, die dus zelf in dit oogenblik den boog van Gods verkiezing en verwerping met Zijn gansche ziel tegelijk in oogenschouw neemt, Hij heeft er *recht* op, dat wij Zijn kleine Paaschzaal zien als de smidse, waar het aambeeld geslagen wordt door God, en waar de hamer gedreven wordt uit kracht van eeuwigheid.

Wanneer men ‘alleen maar’ op *Judas* let, en op diens bitter, tragisch *einde*, en dan in eens een *sprong* neemt met zijn gedachten naar de verkiezing van God en de verwerping, dan *komt men er nooit*, en dan blijft *áltijd* het ééne staan (Judas' einde) tegenover het andere (Gods aanvangen). Maar wanneer wij Judas en Jezus naast elkaar zien treden, met elkander worstelen zien, op elkander in zien werken, *elke minuut, elk uur, elke week*, *elke maand, elk jaar* van hun samenzijn, en wij zien die worsteling *groeien* in hevigheid, en wij gaan dàn dit ALLES betrekken op verkiezing en verwerping, en verantwoordelijkheid, dàn bevinden wij, dat deze twee ten diepste één zijn: het eeuwig, heilig Besluit, èn de geschiedenis van alle leven in den tijd. Dan zien wij pas, wat *Christus* in dat leven is.

Christus, die tot ieder mensch spreekt, wat Hij tot Judas heeft gezegd: *Wat gij doet*, *doe het haastiglijk*.

Dan staat Christus op dit oogenblik achter den schouder van ieder, die dit leest, en zegt hem, scherp en doordringend, in het oor: *Wat gij doet, doe het haastiglijk*. In het wezen der zaak doet gij, menschenkind, maar *één* ding. Gij doet het werk van *God,* door *geloof* te hebben, *òf* gij doet het werk van *Satan,* door de *zonde* te handhaven. Maar - *wàt gij doet, doe het haastiglijk*.

Als dit woord van Christus tot ons komt, dan heeft *de Middelaar* tot ons gesproken. De Middelaar; geen ander. Dan komt Hij door dit Zijn woord de *worsteling*, die Hij al Zijn leven met u doorworsteld heeft tot op dit oogenblik toe, rijpen en ten einde brengen, en tracht u te bewaren voor de dwaze vlucht van uw leven uit Zijn eigen gevreesde werkelijkheid. Hij zegt dat woord heel vaak, en zoo dikwijls als Hij het zegt, gaat het proces van rijping bij u verder.

En eens - eens zegt Hij het voor het laatst.

Dan is alles rijp bij u, rijp voor dood of leven.

Dus er is maar één vraag: wie gij voor Hem zijt, één, die Hem vreest, òf één, die Hem *niet* vreest.

Indien wij Christus met ons diepste zielsbestaan van ons *afdringen* willen, - het up and down van Judas, - dan zal *Zijn gansche* ziel, en *heel* Zijn begeeren zich volkomen hechten aan God, als deze rechterlijk ons van Zich verstoot. Niet, dat Christus Zich hecht aan ons verderf; Hij hecht zich alleen aan God. Hij hecht zich ook aan God, die richt.

Zoo is het ons een groote verschrikking, dat Jezus nimmer stukwerk aflevert aan God, omdat Hij niets verdringt, en dat daarom Zijn woorden altijd de kracht hebben om de wereldklok te laten voortgaan tot het einde. Jezus, die niet verdringt, brengt in elk woord de geschiedenis tot haar ondergang, elk levenslot tot Zijn voltooiing. Niet met een halve, doch met Zijn gansche ziel zegt Jezus tot Judas: *Wat gij doet, doe het haastiglijk*. De strijd van Jezus' ziel met Judas' ziel was hiermee geëindigd. Dit woord was

reeds een *aanvang* van het kruiswoord straks: *Het is volbracht*. Laat ieder onzer vreezen, dat straks Jezus niet andermaal zeggen moet: Het is volbracht, op zulk een wijze, dat in dezen triumfkreet liggen zou de erkenning bij den Vader, dat Hij met ons klaar is gekomen in de worsteling van Zijn Geest, *en dat aan ons nu niets meer is te doen*.

Maar nú keeren wij het om: als de *gansche, onverdeelde* Christus in den toorn is, dan is Hij ook onverdeeld, zonder eenige verdringing, werkzaam in de *liefde*. Als Hij geheel en ongedeeld is is in de verwerping, dan is Hij ook één en ongedeeld in de aanneming tot kinderen.

Dit is voor ons de groote troost. Gelijk heel Zijn ziel in Judas' loslating was, zonder dat er ook maar een *begin* was van scheiding tusschen Jezus' bewuste- en onbewuste leven, zoo is ook Zijn gansche rijke ziel zonder eenige verdringing, zonder eenigen schijn zelfs van half- of onbewustheid, in het gebed, dat Hij hoogepriesterlijk opzendt tot Zijn Vader in de Paaschzaal.

Ja, dat hoogepriesterlijk gebed, dat juist de diepe Johannes in zijn evangelie inlaschte, krijgt voor ons nog inniger beteekenis, zoodra wij bedenken, dat *Jezus anders is dan Judas* den verworpene; *anders ook dan de andere apostelen,* die de verkorenen zijn.

Want *Judas* dringt en verdringt in zijn eigen ziel Jezus weg; en het betere inzicht, en den oproep tot boete dringt hij weg.

En de *apostelen* en allen die gelooven, al zijn ze wedergeboren, dringen ook zoo veel nog weg, omdat zij nog niet volmaakt zijn in de liefde, en nog niet ten volle leven in en uit de bekeering,

Maar *Jezus* heeft *niets in Zijn ziel verdrongen*. Hij *kan niet* in Zijn ziel *verdringen,* wat in die ziel aanwezig is. Hij ként Zijn diepten door en door, en daarom *ligt Zijn gansche ziel*, *één en onverdeeld*, *in elken volzin van het hoogepriesterlijk gebed* op aarde, en nu ook in den hemel. Daarom is Zijn *volle* ziel in *elke* vertroosting, die Zijn stem doet hooren. Daarom *gáát* Hij naar het kruis en mijmert niet er heen. Dat kruis, met het gezicht op Judas en Simon Bar Jona, dat kruis met het gezicht op àl uw leelijke en mooie dingen, dat kruis neemt Hij nu aan met geheel

Zijn hart, met geheel Zijn ziel, met geheel Zijn verstand en met al Zijn krachten. Alle kamers van Zijn ziel geven geluid: zij begeeren God in het kruis. En terwijl Hij Judas voor zich uitdrijft, zonder hem een oogenblik ook maar te vergeten, drijft Hij óók ziel en vleesch en heel de bloote menschelijkheid van Petrus en Johannes en Jacobus en al de kleine schapen en lammeren van Zijne kudde voor zich uit; en zoo sterft Hij den dood in een huiveringwekkende liefde, die een klaar gezicht heeft op de rechtvaardigheid van den toorn, op de noodzaak van het horribel decreet. Hij gelooft dat God één is - en Hij siddert.

Zeg nu zelf: is ooit de vertroosting van een menschenziel zóó *vernederend* geweest, zoo geheel ontkleedend? Maar ook anderzijds, is ooit een vernedering en ontkleeding in Gods helder licht zoo *vertroostend* geweest?

Ten slotte, wij zouden het groote doel van dit boek uit het oog verliezen, als wij op dit punt dit hoofdstuk besloten.

Want de strijd, die hier is beslecht, is in den grond geen worsteling tusschen de middelaarsziel van Jezus en de menschelijke ziel van Judas. Het is in het wezen der zaak een strijd tusschen Christus als het vleesch geworden Woord en den *Satan*.

En weer keeren wij tot ons uitgangspunt terug.

Want, wie Satan zegt, zegt ook: *verdringing*.

Neen, wij spelen niet met woorden; natuurlijk niet. Er is geen sprake van, dat de duistere geest van Satan in dezelfde psychologische verwikkelingen zou zijn begrepen als de ziel van een gewoon menschenkind.

In een *menschen*leven *is* er een tegenstelling tusschen onbewust en bewust leven. Er *is* een drempel, *bóven* welken zijn bewustzijn werkt, en *ónder* welken de duistere driften woelen van zijn niet eens hemzelf *met name* bekende leven.

Maar bij den *Satan* is van dit alles *geen sprake*.

In hem is óók àlles *bewust*.

Hij zondigt met open oogen. Hij leeft niet naar de ordening van de menschelijke *ziel*, die veranderlijk is en wisselend, ieder

oogenblik, maar hij staat als *geest* in de eeuwigheid; en weet zich ieder oogenblik met scherp bewustzijn voor oogen te plaatsen, àl wat in hem zelf roert en leeft. In elk oogenblik van zijn duister bedrijf *ziet* hij onder het werk, dat hij doet, lévensgroot de beelden voor zich, de lichtbeelden van de aanvangen van zijn bestaan, toen hij nog leefde bij God, en als geschapen geest Hem prees.

Met nadruk stellen wij dus voorop, dat hier van geen 'verdringing' als van een *zielkundig* proces, in den boven aangeduiden zin, ook maar eenige sprake vallen kan.

Wanneer wij niettemin Satan den grooten Verdringer noemen, dan bedoelen wij daarmee, dat Satan elk oogenblik *God van zich afdringt;* elk oogenblik het *oordeel* van zich weg dringt; elk oogenblik het *recht* van zich wegdringt. Die Satan *ként* God beter dan eenig mensch. In ònder-bewuste diepten kan hij God niet verdringen, want zulke diepten zijn in hem niet. Maar hij dringt God met zijn *wil* uit zijn bestaan weg. Het zal hem eeuwig mislukken; maar in het klimaat der eeuwigheid geldt de begeerte als de rijpe daad: in magnis voluisse sat est.

Zóó is Satan in zijn bestaansgrond de Verdringer. God wordt verdrongen. Hij weet, dat het niet kan, en toch onderneemt hij dat onmogelijke werk in elke seconde van zijn bestaan. Hij weet, dat het oordeel onontkomelijk is, en toch werkt hij zich onder het oordeel weg, elk moment van zijn woeden tegen den hemel. Het is een onmogelijk werk, hij weet het, en toch onderneemt hij het. Satan is de verdringer. De verdringer, die niet van zich af schuift, wat hij kwijt wil zijn om het te *vergeten* (zooals de mensch het dikwijls doet) maar de verdringer, die wat hij niet erkennen wil, van zich afwerpt, *zonder het ooit te vergeten*.

En daarom zegt de Schrift van hem, dat hij *siddert* (Jacobus 2:19).

In dat 'sidderen' ligt uitgesproken de krampachtige hartstocht, de eeuwige onrust, het vermoeiend jagen van dit satanisch wezen.

Laat ons nu op Jezus letten.

Twee zijn er in de zaal, Judas en Satan. En deze twee zijn één. Judas verdringt en siddert, Satan verdringt en siddert.

Maar de derde is er, die ook de eerste is. Zijn naam is Jezus

Christus. HIJ VERDRINGT NIETS, weet alles, kent alles, wil ook alles wat Hij kent als werkelijkheid van God, *en siddert*. Maar Hij siddert alleen voor God. *Judas siddert;* want zijn eigen processen jagen hem op: hij zet zich zelf in koorts; de verdringende mensch *is tegen zich zelf* verdeeld; hoe zou hij kunnen bestaan? *Satan siddert ook;* want God is tegen hem en hij is tegen God; deze twee zijn tegen elkander verdeeld; zij kunnen met elkander niet bestaan. Indien God maar verdeeld was tegen zichzelf (maar God is één, Jac. 2:19) dan zou Satan in der eeuwigheid niet meer sidderen. Hij siddert, omdat God niet zoo is, als hij wil. God jaagt hem de koorts in den geest. Ook mijn Heere Jezus Christus *siddert*. Is Hij tegen zichzelf verdeeld? Neen - Hij kan wel bestaan! Is Hij tegen God verdeeld? Neen - ook nu kan Hij nog bestaan. Maar God is tegen Hem verdeeld - Hij draagt den vloek. Hij siddert.

Maar zelfs zóó zal Hij Zijn God nog omhelzen. Hij zal Hem nog begeeren en de oogen *niet* sluiten! Hij *siddert niet*, want God is wel tegen Hem, doch God en Satan en Judas en Simon en mijn ziel, ze zullen het nooit zóó ver brengen, dat Jezus opstaat tegen God. Hij verdringt niet - en zoo overwint Hij in de groote nederlaag. Neen, Hij siddert toch ook weer niet.

Nu dan, zie toe en houd u vast aan de sterren of aan de tafel; zie toe; rustig, met ingehouden kracht, heft Hij de hand, reikt het brood, spreekt Zijn woord, laat Satan los, doorleeft een duizendjarig-rijk in een moment, zendt Judas heen, ontmoet Zijn Vader, bindt Zich de handen, bedient Gods recht over Zijn rechters, neemt het kruis, sterft den dood. En van dit alles is het rustig en passend besluit: Vader in Uwe handen beveel ik Mijnen geest.

Dit is wel groot en zeer te prijzen. Tusschen Judas, dien verdringer, en den Satan, den patroon der verdringers, staat nu Christus Jezus.

Hij is aan Judas verwant.

Hij heeft met Satan veel gemeen.

Maar Hij staat tegenover die beiden in de heiligheid, en overwint hen daarin eeuwiglijk.

Met *Judas,* zeiden wij, heeft Jezus iets gemeen. Want met Judas deelt Jezus het mensch-zijn, de beweging, het groeien, het leeren, de vatbaarheid voor verzoeking en beproeving.

Doch *tegenover* Judas heeft Christus gesteld de zuivere gehoorzaamheid. En daarom, al is Hij als mensch aan Judas verwant geweest, Zijn gansche heiligheid staat tegenover Judas' zonde; en aldus overwint Hij Satan, die zich van Judas wil bedienen, om Christus tot het kwaad te verzoeken.

Ook met *Satan* zeiden wij, heeft Christus iets gemeen. Want Hij, die behalve mensch, ook het eeuwige Woord Gods is, de Zoon van eeuwigheid, de Logos, is met den Satan hierin één, dat ook Hij Zijn eigen diepten *kent,* dat Hij alles wat *heden* geschiedt in verband ziet staan met wat immer *is* gebeurd, en dat Hij zich daarin altijd strekt naar wat immer kómen kan.

Maar *tegenover* Satan staat de Christus, omdat Hij met volkomen heiligheid God begeert en God *naar zich toe haalt*. Die *goddelijke Persoon* heeft aangenomen de *menschelijke natuur*. En alzoo is het, dat ook die menschelijke ziel, schoon zij met Judas *leeren*, *worden, groeien* moet, toch geen oogenblik God verdringen kan. Zou God God verdringen? Eerder vergaat de wereld. Kniel nu en aanbid: Jezus Christus begeert God, met Zijn ziel heeft Hij God begeerd. Ook zal Hij in den morgenstond God vroeg zoeken, in den morgenstond als de haan kraait, in den morgenstond, als Judas alles verdringt en zich vermoordt, in den rumoerigsten morgenstond, als op de via dolorosa Satan als nooit te voren God vervloekt, en Hem ieder oogenblik met volle kennis door begeerte van zich afwringt.

Nu zóó de Christus als de niet-verdringer, *óók als mensch,* tegenover den Satan staat, dien al-verdringenden geest, nu heeft de Christus Satan in elk ondeelbaar oogenblik van zijn bestaan *volmaakt overwonnen*. Nu kan die Christus Satan met geweld, in de groote, veel meer dan ‘magnetische’ kracht van Zijne sterke menschenziel, en met de uitstroomende energie van Zijn menschelijk overwicht, met den vuurhaard van den Geest, die in Hem werkt, Satan *trekken* uit zijn schuilhoek tot aan de tafel, waar Jezus zit

en brood breekt, tot aan Zijn borst, tot in Zijn heilig hart, dat het breke, en uitbreke in psalmen onzen God. Hoe Christus Satan nu DWINGT, voor den dag te komen, zijn werk aan Judas te voldragen, en zijn merkteeken op Christus te zetten!

Het klinkt als een paradox, maar wij houden het vol als de hoogste waarheid: juist *omdat* Christus elk oogenblik God met Zijn gansche wezen naar Zich toetrekt, *dáárom* kàn en màg Hij ook met Zijn volle wezen Satan naar Zich toetrekken. Want wel begeert Hij Satan niet, maar Hij bemint volkomen: God. Indien dan Gods klok haar uren alleen kan slaan, wanneer deze ure voor de macht der duisternis geslagen is, dan drijft Jezus den slinger van de klok der tijden met eigen hand. Dan windt Hij het werelduurwerk op, dan *haalt Hij Satan voor den dag,* en zegt, zonder iets, *dat Hij weten moet,* uit zijn bewustzijn te verdringen, tot dien duivel: het is uw ure, en de macht der duisternis; *wat gij doet, doe het haastiglijk*.

Indien Christus Satan naar zich toe gehaald had *zonder* God tegelijkertijd naar zich toe te halen met volmaakte begeerte, dan was Hij de bedrijver geweest van een vermetel hoogmoedsspel. Dan ware hij verstooten van Gods aangezicht, als een die speelt met demonen op den vulkaan van den toorn Gods. Dan waren wij met hem vergaan.

En omgekeerd: *indien* Christus *alleen maar* God begeerd had, en de dwaze uitvinding had begeerd van een God *an sich,* en indien Hij, deze valsche profetie van God *an sich* tot waarheid verheffende, Satan *niet* naar zich toegehaald had, *nu het de ure daarvoor wàs,* dán zou Zijn ziel niet zuiver hebben geantwoord op de bedeeling van de tijden Gods; de tijden en gelegenheden, welke Gods raad te voren had besloten. Dan was het uurwerk van Christus' menschelijke consciëntie niet geregeld geweest naar de zon van den raad van God. Dan zou de luchtdruk *in* Zijn zielehuis een andere zijn geweest dan de luchtdruk *buiten* Hem, in den hemel van Gods raad, en in de sfeer van Gods wet en evangelie-wil.

Maar nu Christus God en Satan tegelijkertijd naar Zich toe begeert, Gòd met volmaakte *liefde,* Sátan met volmaakten *afkeer,*

maar *beiden* met volkomen *bewustzijn,* nú verschijnt de Heiland, die bidden kan wat in Gethsemané gebeden werd, die in den tijd doorleed de eeuwigheid, die als Hij ook maar een vierkanten decimeter gronds heeft om er op te staan, alle machten die in de wereld zijn, hemelsche en satanische, tegelijk onder den horizont ziet staan, en het gansche Al opbeurt in Zijn sterke armen, in gehoorzaamheid en deugd, als Middelaar van recht en verlossing.

Nu zien wij Jezus staan.

Discipelen verdringen den ouden mensch door den nieuwen, en den nieuwen door de nawerking van den ouden. Zij kunnen niet verlossen, noch ons, noch zichzelve.

Judas verdringt in eigen taal de betere mogelijkheden van de algemeene genade, waarin ook de mensch Jezus een rol speelt, door de diepere hartstochten van ongeloof en trots. Hij kan en wil niet verlossen, noch immermeer verlost worden.

Satan verdringt met zijn ganschen wil, al wat zijn kennis weet, en maakt zich op, om de verlossing tegen te staan en te verhinderen. En *hij* verdringt de waarheid van de volstrekte onmogelijkheid van de overwinning van slangenzaad op vrouwenzaad, om toch dat zaad der vrouw nu te verderven.

Maar Christus Jezus heeft niets en niemand verdrongen. Hij heeft alles op zijn plaats gezet, en op zijn plaats gelaten. Hij heeft niets ‘an sich’ gezien. Want alles staat in één groot, levend verband, Christus en Antichrist, hemel en hel, God en Satan, Judas en - durf ik het zeggen? - en ik; indien ik slechts geloof. Zoo heeft de Heiland zich van oogenblik tot oogenblik geconformeerd aan God, die ook Zich zelf volkomen kent (want de Geest doorzoekt alle dingen); aan God, die ook de wereld kent, met al wat in haar is, (want de Geest heet ook: de zeven oogen Gods, die de gansche wereld doorloopen). En nu God en Christus *één* zijn, in het *niet-vergeten,* in het *niet-verdringen,* nu is Christus de Zaligmaker en de Middelaar Gods en der menschheid.

En onze arme ziel, ze moge dan soms nog de belofte ‘verdringen’ uit de onrustige gedachten, zij zal tóch opstaan en zeggen: God

heb ik lief, want Hij hoort mijn stem, Hij zal mij niet vergeten, niet.... *verdringen* in der eeuwigheid.

Christus - in den krater en vóór de paradijspoort....; dit geeft rust. Want dit is: hetgeen bij menschen onmogelijk was. Dit is ook: *God - in het vleesch*. Hier begint de sabbathsklok te luiden over een wereld, verloren in schuld.

De dood greep *daarom* ook naar zijn klokketouw, en ving te luiden aan, te luiden

- - - -

Hoofdstuk XIII. De middelaar aan de voeten der zijnen.

> *Daarna goot hij water in het bekken en begon de voeten der discipelen te wasschen en af te drogen met den linnen doek, waarmede hij omgord was. Hij dan kwam tot Simon Petrus en die zeide tot hem: Heer, zult gij mij de voeten wasschen? Jezus, antwoordde, en zeide tot hem: Wat ik doe, weet gij nu niet, maar gij zult het na dezen verstaan. Petrus zeide tot hem: Gij zult mijne voeten niet wasschen in der eeuwigheid. Jezus antwoordde hem: Indien ik u niet wasch, gij hebt geen deel met mij. Simon Petrus zeide tot hem: Heer, niet alleen mijn voeten, maar ook de handen en het hoofd. Jezus zeide tot hem: Die gewasschen is heeft niet van noode dan de voeten te wasschen, maar is geheel rein. En gijlieden zijt rein, doch niet allen. Want hij wist, wie hem verraden zou; daarom zeide hij: Gij zijt niet allen rein. Als hij dan hun voeten gewasschen en zijn kleederen genomen had, zat hij wederom aan, en zeide tot hen: Verstaat gij, wat ik ulieden gedaan heb? Gij heet mij Meester en Heer, en gij zegt wel, want ik ben het. Indien dan ik, de Heer en de Meester, uw voeten gewasschen heb, zoo zijt gij ook schuldig, elkanders voeten te wasschen; want ik heb u een voorbeeld gegeven, opdat gelijkerwijs ik u gedaan heb, gijlieden ook doet.*
> JOH. 13:5-15.

WIJ zijn er ons van bewust, dat wij, door op deze plaats te spreken over het verhaal van de voetwassching, welke Christus in een slavenkleed aan de voeten van de zijnen brengt, eigenlijk teruggrijpen in het verhaal naar zijn chronologische orde.

Iets dergelijks veroorloofden wij ons reeds eerder[1]. Met opzet volgen wij ook thans weer deze methode, omdat wij eerst de *donkere* partij op de schilderij van Christus in de Paaschzaal wilden zien, doch vervolgens willen letten op de lichtzijde. Eerst volgden wij, (zoowel in het voorportaal als in het eigenlijke tempelhuis der smarten) de lijn der *duisternis,* wanneer wij Christus zagen worstelen tegen het satanisch element, gelijk dit tegen Hem. Maar nu wordt het wederom de tijd, dat wij ook den Geest der liefde en der waarheid, den Geest der profetie en der ambtelijke bediening van heil, werkzaam zien worden. In de Paaschzaal zal zich Christus geven in den dood. Zoo rijst dan voor onze oogen de Christus eerst als de vrijwillige *dienaar* van allen, de dienaar, die de voeten wascht der zijnen; en daarna als de *Middelaar;* die zich zelf hun wegschenkt in het Heilig Avondmaal.

Wat die voetwassching betreft, er was een heel gewone directe aanleiding voor. Onder de discipelen van Jezus was een twist gerezen over de vraag, wie de meeste zou zijn (Lucas 22:24). Op de kwestie van de hegemonie was reeds meer hun aandacht gespannen geweest; en het is niet onmogelijk, dat de oneenigheid eigenlijk een zekere rolverdeeling beoogde bij het nog niet geheel uit den zin gezette toekomstwerk van de restauratie der armzalige bouwvallen van dat uitwendig koninkrijk, waarop zij allen in het begin gehoopt hadden, en dat nog eenigszins door hun verbeelding spookte. Hoe het zij, de twist was er.

Maar Christus komt den twist nu stillen.

Hij neemt een bekken met water, doet Zijn opperkleed af, en neemt voor zich de functie aan, die anders in het Oosten door den geringsten slaaf verricht werd: Hij gaat de voeten wasschen van de gasten, die Hij zelf als gastheer met zich meegenomen heeft, toen Hij de Paaschzaal binnentrad, om het sacrament er te gebruiken.

Zoo is deze voetwassching reeds aanstonds organisch ingevoegd

1) In het hoofdstuk over Mozes en Elia, sprekende met Christus op den berg der verheerlijking.

in de geleding van Jezus' ‘gewone’ leven en past ze volkomen in het raam van de feiten van den dag.

Toch, - aan den anderen kant staat echter ook weer vast voor wie gelooft, dat Christus in die voetwassching niet slechts iets doet, dat in de naaste gebeurtenissen zijn algeheele verklaring vindt en daarin opgaat; want ook in deze handeling is *het noodzakelijke;* ook hier verbindt zich het *systeem* van zijn Middelaarsleven met de schijnbaar grillige vormen, en zin-looze complicaties van het dagelijksch bestaan, waarin zich Christus met ons beweegt.

Daarom mag de voetwassching niet enkel en alleen bezien worden als een ‘gewoon’ punt van de ‘dagorde’ van Jezus Christus; nog minder als een ‘aanvullingsnummer’, dat later onverwachts op het programma van die dagorde bijgeschreven werd; en ook zelfs niet als een ding, dat Christus zich nu eenmaal had voorgenomen, om bij den Paaschmaaltijd te verrichten, alsof dan daarmee de verklaring genoegzaam reeds gegeven was.

Neen, wij moeten in Christus' handeling *meer* zien dan een min of meer toevallig of ‘treffend’ punt van de agenda van den nacht, toen Hij verraden werd. Ook nu is hier de majesteit van den eeuwigen Geest, die zich uitstort in Christus' dagelijks doen en laten; van den eeuwigen Geest, die Zijn goddelijke herscheppingsordinantiën kleur en gestalte geeft in de bloemen, die schijnbaar grillig ontluiken, overal, waar Jezus Zijn voetstappen zegenend zet. Ook hier is er dat middelaarswerk, dat aan alle dingen in den lijdensnacht een eeuwige beteekenis geeft. Daar is ook nu weer het messiaansche geheimenis, dat in de voetwassching zich laat zien, zichzelf ontdekkend.

Wij gaan voorbij aan allerlei ‘verklaringen’, die men van de voetwassching heeft gegeven, voorzoover zulke proeven van exegese Christus' *middelaarschap* losmaken van die liefdedaad, of daaruit wegredeneeren.

Zulke verklaringen zijn overigens in menigte gegeven.

Daar zijn er b.v., die de voetwassching, gelijk Christus ze hier uitricht, houden voor een mysterieuze voorbereiding der beminde

leerlingen op de mystieke huwelijksvereeniging van den hemelschen bruidegom met de kerk, de bruid.[1] Anderen meenen, dat de voetwassching, als een reinigingsbad gezien, ons herinnert aan de z.g. 'mysteriën-diensten', die ons uit het heidendom bekend geworden zijn, en waarbij dan na bepaalde ritueele wasschingen en reinigingen een candidaat werd 'ingewijd' in allerlei mysteriën, en verheven werd tot een hoogeren graad in de religieuze orde, welke deze mysteriën had ingesteld en zich daarin uitsprak.[2] Zoo zou dan ook op gelijke wijze Christus Zijn jongeren door de voetwassching - het heilige water beteekent hier meer dan de heilige persoon - hebben bevorderd tot ingewijden in den Christelijken mysteriëndienst - stel, dat men daarvan zou willen spreken. En Hij zou dan de voetwassching met opzet aan het *Avondmaal* hebben laten voorafgaan, om daarmede aan te duiden, dat het Avondmaal óók één van die *mysteriën* was, waarbij het godsdienstig leven zich nadrukkelijk, niet alleen maar *onder*scheidde, *maar óók àfscheidde* van het natuurlijke leven, en waarbij de godsdienstige mensch, die het heilig brood eet en den sacralen wijn drinkt, zich opsluiten moet met zijn beker en zijn schaal in de intieme, *van de wereld afgesloten,* alle licht van buiten werende, binnenste kamer van mysteriëndienst, waar hij met God 'vereenigd' wordt als een *ingewijde* in de esoterische gemeenschap.

Wij zullen niet veel op dit alles antwoorden.

Daarvoor is het onderscheid tusschen de denkwijze van deze menschen en de onze veel te groot.

Daarvoor is ook het verschil tusschen hun Schriftcritisch standpunt en ons Schriftgeloof ons veel te heilig.

Wij zwijgen er dan ook van, dat op deze wijze het Christendom als een zekere nuance van het verschijnsel 'der' religie ingelijfd wordt in het verlepte en verflenste heidendom van den laathelleenschen geest. Wij zwijgen ervan, dat op deze wijze de bijbel en het evangelie *niet* uitgelegd worden naar hun eigen meening

1) Eisler, aangehaald in Carl Clemen, Religionsgeschichtliche Erklärung des N.T., 2e Auflage, Giessen, Töpelmann, 1924, 173, noot.
2) Clemen, bl. 280, 281; voorts de bekende litteratuur.

- hetgeen toch voor een eerlijk mensch een eerste eisch is van rechtvaardigheid, zelfs al zou de bijbel enkel maar een menschelijk boek zijn -; wij zwijgen ervan, dat op die manier de bijbel verwrongen wordt en uitéén gescheurd, en pasklaar gemaakt voor een theorie, die het er nu éénmaal op gezet heeft, om de kloof tusschen het Christendom en de andere 'religies' te dempen, om Christus en Bouddha en Mithras en alle andere wereld-'heilanden' en geneesmeesters en redders[1)] met elkaar te laten samensmelten, en om den bijbel te werpen op den grooten hoop van allerlei zoogenaamde heilige schriften, uit heel de wereld samengelezen, onder de nadrukkelijke verzekering, dat de ééne geest van 'den' religigieuzen mensch in al die boeken geleidelijk zich uitstort, zoodat er hoogstens slechts gradueel, maar nimmer principiëel verschil tusschen de religies, de 'heilanden' en de verlossingsmysteriën aan te nemen is.

Zooals gezegd is, gaan wij aan deze dingen voorbij.

Slechts *één ding* willen wij vast leggen, dat n.l. het *ambt* hier in geding gebracht wordt, het *ambt*, niet alleen bij *Christus*, maar ook bij de *apostelen*.

En juist, omdat wij dat *ambtelijk* karakter van de voetwassching naar voren schuiven willen, spreken wij even bij wijze van tegenstelling over deze dingen.

Wat is eigenlijk het ambt in het religieuze leven onder het openbaringsvolk Israel? *Wat is het ambt* op het terrein der bizondere genade?

Voor ons doel is in dit verband slechts één ding naar voren te brengen. Het *ambt* is *niet:* een *zich terugtrekken* van een bevoorrecht menschenkind, met zijn privileges, in de hooge aristocratische eenzaamheid, waar God zich vinden laat (zooals in de mysteriëndiensten). Het ambt is, omgekeerd, een *uitgaan* van een mensch, in wien de *bevoorrechting* zich aanstonds omzet in een *roeping,* in wien 'Gabe' (wat hij heeft *gekregen* van God) aanstonds omgezet wordt in de 'Aufgabe' (wat hij aan anderen *geven* moet uit naam

1) Arthur Drews, Die Christusmythe, Jena, Diederichs, 1910, S. 99.

van God. Dit ambt is, zeg ik, een *uittreden* van Gods geroepene UIT de eenzaamheid van zijn hooge afzondering, waarin hij God ontmoet heeft, en door Hem bekwaamd is, TOT het breede menschenleven, om daar den zegen *over de anderen* te brengen. Het ambt is geen slurpen van genadevocht, maar het is een laten uitstroomen van het water des heils naar de anderen toe. Het is geen aristocratische vereenzaming van de ingewijde ziel tot pure *ontvangenis* van Gods genade in een binnenste kamer, die de vensters afsluit tegen de wereld, maar het ambt, zoowel in Oud- als in Nieuw Testament, is een kracht, een *missie*. Het werpt de deuren open, het springt onder de drempels uit, het blaast den Geest door reten en kieren heen naar buiten toe, het scheurt alle voorhangsels stuk, het davert de treden van paleizen en van steenen tempels af, om naar de stad der menschen heen te komen, en naar het diepe dal der gebogen levens af te dalen, en de wereld in Gods naam te *geven*, wat de ambtsdrager zelf *ontvangen* heeft.

En dit is nu het felle contrast, heusch niet van *vorm* alleen of van *gestalte*, maar van *beginselen*, dit is het felle contrast, waar het over loopt in den strijd der meeningen tusschen de menschen, die wij daar straks bedoelden, *èn ons*, die de Schrift lezen in haar *eigen* licht, die den Christus eeren als den *eenigen* Heiland, en die het Christendom als *ware* religie stellen tegenover het heidendom, als valsche.

Zouden wij vergeten, dat Christus hier als *ambtsdrager* optreedt?

Daarvoor beware ons God.

Zouden wij de voetwassching, die in de Paaschzaal gebeurd is, die aan het Avondmaal vooraf gaat, die de van eeuwigheid bepaalde raad en voorkennis Gods thans wil doen komen tot haar eigen tijd en plaats, - zouden wij die voetwassching, zeg ik, *uitlichten* gaan uit het geheel van de *ambtelijke* worsteling van Christus Jezus, die Zijn ambt zuiver wil bedienen vóór God, en die door eigen ambtelijk voorbeeld, alsmede door eigen ambtelijke kracht, den Geest afdwingen wil van God, en het Woord uitspreken uit kracht, die God verleent, - opdat zoo de Geest van Christus het Woord, dat Christus spreekt, en het voorbeeld, dat Christus geeft, *overdragen* zou aan de apostelen?

Neen, neen, om onzes levens wil willen wij dat niet doen. Wij willen het lijdensverhaal niet in stukken knippen: zóóveel acten van een drama, en een idyllisch intermezzo, ethisch, irenisch: de voetwassching.

Hierom teekenen wij, in den naam van ons diepste geloof, in den naam ook van ons gereformeerde beginsel van Schriftbeschouwing, bij voorbaat reeds protest aan tegen elke poging, om de voetwassching te doen zien als een inleiding weliswaar op de Avondmaalsinstelling, maar dan zóó, dat beide worden ingeschakeld in een zoogenaamd Christelijk 'mysteriën'-geheel. Wie dat zou willen doen, slaat *Christus* met onvruchtbaarheid. Wie dat zou willen doen, ziet voorbij de alles overheerschende, geestelijke beteekenis van de voetwassching, die JUIST DOOR JOHANNES is geschreven. Want indien de voetwassching op zou gaan in een vriendschapsopenbaring per excellence, in een vriendelijke ontmoeting van den zachtmoedigsten gastheer, dien ooit de wereld droeg, met een paar vertrouwde gasten; indien ze enkel zou zijn een exempel van philanthropische gelijkmoedigheid, en van intieme vriendschappelijkheid, dan blijft het onverklaarbaar, dat de andere evangelisten over de voetwassching zwijgen, terwijl *juist* Johannes met nadruk, en dan *alleen*[1)], er over spreekt.

Dat is toch een opmerkelijk verschijnsel.

Johannes is de evangelist, die in zijn heele evangelie telkens weer laat zien, dat Jezus' uitwendige handelingen openbaringen zijn, en bewijzen, van de aanwezigheid van het *vleesch geworden Woord*. Geen oogenblik wil hij, wat Christus aan den buitenkant verricht, alleen maar naar die uitwendige zijde beschouwd hebben; maar altijd is het hem erom te doen, de uitwendige vormen in verband te brengen met het inwendige, eeuwige, geestelijke, goddelijke, oneindige wezen en werken van het ongeschapen Woord, den Logos, den Eeuwigen Zoon, die in den beginne bij God was en zelf God is.

Dit wijst er reeds op, dat de voetwassching niet *kan* zijn (op de

1) Lucas (22) vermeldt wel de ....rede (ambtelijke profetie!), die Christus hield, maar verzwijgt de exemplarische handeling. Over die rede straks nog.

manier van hen, die de mysteriën-diensten erbij halen) een *verberging*, en isoleering, van het Goddelijke achter de hooge muren eener stomme intimiteit, alleen voor een paar aristocraten bij de gratie Gods, maar dat ook in de voetwassching *openbaar* wordt, wat reeds de proloog van het Evangelie van Johannes laat zien: dat God in Christus in de wereld komt, en zich zoo zelf uitzendt *tot* de wereld in al haar breedte, en over heel haar lengte; God, geopenbaard in het vleesch, en wonende onder de menschen. M.a.w.: het *ambt* van Christus *móet* zich openbaren, en *móet* zich ook bedienen, in dat schijnbaar zoo heel zachtmoedige, in kleinen stijl gehouden, bericht van de voetwassching. Het kán geen novelle zijn, en geen idylle, en geen arcadisch spel, en geen hoogmoedige afzondering van ingewijden in mysteriën; maar het *móet* zijn een uitgang van den grooten Ambtsdrager Gods, eerst tot de apostelen, en daarna, en daardoor, tot Jeruzalem, tot Klein Azië, tot Europa, tot het diepe dal van heel de wereld, tot de lage landen aan de zee, waar Batavieren toen reeds woonden, tot de eilanden der wereld, tot heel de aarde. Want in die voetwassching komt niet maar een vriendelijke en zachtzinnige Meester aan een paar vrienden een lesje geven in nederigheid (dit kunnen wij ook wel elders krijgen); maar de *Messias* komt hier tot Zijn arbeid, en zoekt in dien arbeid heel de wereld. De wanden van de Paaschzaal mogen eng zijn, maar de Geest schiet eruit, en God zet de pinnen van deze tent der intimiteit wijd uit. Anders was het een tent der ijdelheid geweest.

Niet alleen trouwens de proloog van het Evangelie van Johannes geeft ons de grondgedachte aan, die ons de voetwassching moet verklaren, doch ook het hoofdstuk *zelf* dringt ons dezelfde gedachte op als beginsel van verklaring. Het is terecht opgemerkt[1)], dat het liefde-bewijs, dat Christus geeft in de voetwassching, ‘niet enkel bestaat in de voetwassching. Ware dit toch volgens den schrijver het geval, dan zou hij vers 2 in onmiddellijk verband geplaatst hebben met vers 1, en wel door middel van’ het woordje

1) P.G. Groenen. Het lijden en sterven van O.H. Jezus Christus. 2e druk. Utrecht 1919. Blz. 43.

'want' of 'nu'. 'Wij vinden echter enkel' het woordje 'en', 'hetwelk slechts een opeenvolging aanwijst. Dat hoogste[1)] liefdebewijs omvat dan ook alles wat door den schrijver in (de hoofdstukken) 13 tot 17 verhaald wordt. De *redevoeringen* door Christus gehouden spreken immers luide van Zijn liefde.'

Deze opvatting is juist. Het is geen toevallige speling, maar het behoort wezenlijk tot de structuur van het evangelische verhaal, dat de voetwassching in verband gebracht wordt met Christus' *redevoeringen*, uitgesproken tot de apostelen in de Paaschzaal. Ook die redevoeringen waren waarlijk *niet* bestemd om in intiemen kring van mysteriegenieters besloten te blijven. Als men in het Evangelie van Johannes nu eens zou willen gaan meten met een centimeter het aantal kolommen, dat in beslag genomen wordt door de *publieke* redevoeringen van Christus eenerzijds en het aantal kolommen van *deze*, in *intiemen* kring gehouden, redevoeringen in de Paaschzaal anderzijds, dan zou men ontdekken, dat deze laatste redevoeringen, die in staan tusschen het verhaal van de voetwassching en dat van Christus' gevangenneming, een zeer groot percentage van deze kolommen in beslag namen.

Meent men nu werkelijk, dat de evangelist Johannes schemerlichtjes van 'mysteriën' hier laat spelen voor het front van verbaasde nieuwelingen, die later dan hij tot Jezus bekeerd zijn, en die het *nooit* zóóver zouden brengen - helaas - als de apostelen, die lievelingen van Jezus, maar die dan achteraf van dat zoete geheim der éérste discipelen iets mochten vernemen? Ach neen, neen. Gelijk Johannes zelf door het verhaal van al de redevoeringen van Christus de *wereld* zoekt, zoo is het ook hier; hij zoekt door het evangelie het ambt van het apostolaat *naar buiten zegenend te maken*. En nu het Woord van Christus reeds in de Paaschzaal hun om onzentwil gegeven wordt, nu is het ònze plicht, om te verstaan, dat Christus, wel ver van zich op te sluiten in een ge-

1) Het woord 'hoogste' is hier te verklaren uit de opvatting van den schrijver, dat in vers 1 niet vertaald moet worden: 'hij heeft hen lief gehad *tot het einde*,' doch: 'hij heeft hen lief gehad *in den hoogsten graad*, *ten hoogste*.' Deze opvatting heeft veel voor zich. Dr C. Bouma (Ev. v. Joh.) deelt ze ook.

zelschap van ‘ingewijden,’ het ambt niet alleen zelf bedient, maar het ambt ook meedeelt aan de apostelen, en daardoor de voetwassching een onderdeel doet zijn van Zijn ambtelijken uitgang tot de wereld; evenals trouwens in die volgende redevoeringen de apostelen telkens aangemerkt worden, niet zoozeer als *personen*, die zelf bij Jezus staan en uit Hem leven, doch als *ambtsdragers* Gods, die *in hun ambt* beloften krijgen, en voor hun ambtsbediening den Geest zich hooren beloven.

Zóó moet ook hier het ambtelijk element in de voetwassching worden gezocht en bij voorbaat aangenomen.

Het is hier de Hoogepriester, en de Profeet, en de Koning, die de daad doet van de voetwassching, maar die het *Woord* daarbij doet uitgaan tot Zijn apostelen.

Om deze reden is het, dat wij met allen nadruk de liefde van Christus mèt Zijn zorg in en voor het *ambt* blijven verbinden.

Men kan den bijbel onrecht doen, op twee manieren.

In de eerste plaats doet men hem dezen keer onrecht, wanneer men, *ter wille van het ambt*, de *liefde* van Christus vergeten zou. Want dàn haalt men de voetwassching neer tot een zuiver formeele relatie, die ons wel kerkrechtelijke manipulaties leert tot een officieel vertoon van stichtelijkheid, waaruit evenwel de Geest is leeggeloopen.

Maar - óók doet men den bijbel onrecht, als men *ter wille van de liefde* van Christus *het ambts-element* hier negeert. Indien Christus alleen maar ‘liefde’ geweest is, en niet daarin tevens Middelaar is, dan houdt men uit dit verhaal van Johannes enkel over een zoete sproke van teere bedwelming, maar dan is tegelijkertijd de brug gebouwd, die dit voetwasschings-bericht verbinden kan aan de mysteriën van Indië en van Griekenland. Dan kan men vervallen, en dan *moet* men vervallen, tot de zwakte, de ziekte van hen, die de liefde van Christus enkel als een erotische neiging, maar dan gesublimeerd tot geestelijkheid, gaan zien, zooals bijvoorbeeld *Novalis* in zijn geestelijke liederen dit doet. Dan gaat men haast vanzelf dezen dichter nazeggen, lettende

op de mysteriën van Indië, en op de voetwassching als ‘parallel’ daarvan:

Heeft Christus zich mij kond gegeven
En ben ik van zijn gunst gewis,
Hoe snel teert dan een helder leven
De bodemlooze duisternis.

Eerst mensch, nu ik aan hem behoorde,
Klaarde zich mij het noodlot op.
En Indië draagt zelfs in het Noorden
Om den Beminde bloem en knop.

Nog eenmaal, als men zóó het ambt ziet, - voorbijziet - en het middelaarschap, en de openbarings-historie, uit dit tafereel van teere liefde wègredeneert, dan kan men in een geestelijke, maar onbijbelsche erotiek denzelfden dichter nazeggen:

Grijp stoutmoedig naar zijn handen,
Slurp zijn trekken, lijn voor lijn,
Wend u, waar zijn oogen branden,
Als een bloem naar zonneschijn.
Als gij uw open hart tot hem wilt nijgen,
Blijft hij *als een trouwe vrouw* u eigen.[1)]

Tegenover dergelijke verdwaalde erotiek stelt echter de Schrift een ander begrip van *liefde*. Als wij het verhaal der voetwassching lezen, zeker, dan willen ook wij daarin *liefde* zien, teedere liefde.

Maar wij weigeren deze liefde te zien overeenkomstig de meening van onzen tijd.

Daar zijn er in onze dagen, die de liefde beschouwen als de draagkracht van alle leven, als beginsel, als scheppende macht, als principe van levens- en wereldbeschouwing.

1) Vertaling van Albert Verwey, Poëzie in Europa, vertaalde gedichten. Amsterdam 1920.

Maar deze menschen begaan dan tweeërlei fout.

Ten eerste: ze maken alle menschen in de liefde gelijk. De een is wel meer, de ander wel minder in de liefde, maar de liefde, als levensgrond, heeft in beginsel hen *allen* geboren. Er is *niet* een menschelijk bestaan, dat *haat,* dat vijandschap voedt *in den wortel*. De liefde leeft in àlle leven. Op die manier laten zij Christus als het *hoogste* liefde-bewijs ons wel de voeten wasschen, maar daarin is Christus slechts iemand, die door een *sterkere* graad van liefde, die Hij bóven de anderen had, het liefdevuur bij de anderen laat triumfeeren. Daartegenover stellen wij, dat Christus niet met de anderen één is krachtens geboorte van allen uit de liefde, maar dat Hij aan de anderen geeft, *als Middelaar* geeft, wat zij niet uit zich zelven hadden. Wij willen Christus in de voetwassching zien niet als één, die van ons slechts in *graad* verschilt, maar als *Middelaar,* die ons de liefde geven moet als een *geschenk,* dat zonder Hem onmogelijk is.

Ten tweede: vergeet deze beschouwing ook, dat de liefde niet uit geboorte, maar uit *wedergeboorte* slechts waarlijk leven kan. Niet in de natuur zijn wij met Christus verbonden. Zonder Hem kunnen wij geen voetwasschers-in-het-klein worden: neen, zelfs dat niet. Het exempel, dat Hij geeft, is van Zijn *middelaars-bediening* niet te scheiden. Wanneer Hij de voetwassching doet, mag niemand vergeten, dat Hij daarbij ons erop wijst, dat de mensch ‘geheel rein’ moet zijn, dat hij *één* wassching bóven alles noodig heeft, die hem *principiëel* en *voor eeuwig* zuivert. Deze nu is de wassching in het bad der *wedergeboorte*.

Daarom protesteeren wij tegen èlke dwepende of sentimenteele paraphrase van dit verhaal, waarbij de liefdebetooning van de Middelaars-bediening afgescheiden wordt. Indien deze beschouwing uit de Schrift opkwam, dan zou Novalis, de dichter van zooeven, gelijk hebben gehad met zijn geestelijke erotiek; dan zou zijn beeldspraak van Christus, die ‘als een *trouwe vrouw*’ ons eigen blijft, voor ons gezaghebbend zijn. Doch nu het *ambt* van Christus zich ten volle uitstort in de *daad* Zijner liefde, nu is de liefde geestelijk, ambtelijk, doelbewust, *mannelijk,* sterk, *profétisch;* nu

is zij geen stil genot in een intieme bruidkamer van den Bruidegom met ingewijde bruidskinderen, maar nu is zij een ambtelijke liefde, ten zegen voor de wereld. Niet ‘als een trouwe vrouw’, doch als de trouwe *Middelaar,* geeft zich Christus in de voetwassching aan allen als aller dienaar.

Hoe *intiem* is deze plaats! hadt ge zoo graag willen schrijven op de deur van het vertrek, waar Jezus voeten wascht? Ge zult het mogen schrijven, als ge *eerst* verstaan hebt: ‘Hoe *vreeselijk* is deze plaats!’

Is de sleutel ter verklaring eenmaal gegeven, dan is hij verder wel te hanteeren. Wij zien den Christus hier als den tweeden Adam, die, op weg naar de woestijn van kruis en dood, bij voorbaat profeteert van het herstel der paradijswet; *die* paradijswet, waardoor de minste en de meeste, waardoor de knecht en de heer, waardoor de zegenaar, die ‘tienden ontvangt’, en de gezegende, die ‘tienden geeft’, niet langer tegenstellingen zijn, doch in harmonie elkander ontmoeten en samen leven. En als tweede Adam, als beelddrager Gods, is hier de Middelaar, gelijk telkens weer, profeet, koning, priester.

Profeet is hier de Christus: hij *predikt* aan Zijn discipelen de wet van het Koninkrijk der Hemelen. Hij verklaart de liefde en kondigt af haar wet in profetische klaarheid. Hij toont, dat liefde niet is een natuurlijke levensfunctie, aan allen eigen, en dat zij nog minder is een aan alle zijn inhaerente levensgrond, die al het geschapene tezamen verbindt en langs natuurlijke wegen de deelen van elk lichaam naar elkander voert. Maar Hij leert, dat de liefde slechts zijn kan door het middelaarschap, dat het hoogste offer brengt, niet uit ‘minnensnood’ (omdat de schepping het niet anders kan), doch uit den Wil van God, die verzoening brengt door *voldoening*. Verzoening van den twist in de wereld, zegt de Christus, is niet een werk van beschaving, dat vanzelf wel klaar komt, als de betere krachten, die in den mensch van nature zijn, slechts vrij komen; - neen, neen, de kraamkamer der liefde is tegelijk de

offerplaats van het recht. Verzoening, ook tusschen mensch en mensch, kan alleen komen door voldoening.

Om dat te prediken, *bindt Christus de voetwassching aan de instelling van het Avondmaal,* predikt hij het Woord, waarin de Middelaar Zijn offerande breed doet zien, en *belooft* Hij den Pinkstergeest als een *geschenk* van *boven,* waarom Hij den Vader *bidden zal!*

Dit zijn wel twee heel voorname elementen in de profetie van den zachtmoedigen waterdrager Jezus.

De Geest, de liefdekracht, de Auteur der liefde, komt *alleen van boven*. Liefde, samenbinding, is geen bloesem uit den hof van der menschen eigen plantingen.

Dat is het eerste element der profetie;

En het tweede, 'hieraan gelijk', is: dat de Geest der liefde alleen komt door het middelaarschap: want de *Voorspraak* moet er om *worstelen* met den Vader. Liefde is niet mogelijk zonder het *middelaar*schap.

In deze profetie, die de *daad* van Jezus begeleidt, ligt dus het wezen van die daad ons open.

De mensch Jezus gaat met een waterbekken rond in de zaal der schemerende intimiteit; maar het handvat - men moge dat niet vergeten - het handvat wordt in den hemel vastgehouden. Neem den Middelaar weg - en het geringste meubelstuk der Liefde - een waterbekken van slavendienst - wordt in den hemel opgetrokken.

Wat er dan op aarde overblijft, is maar een dwaze, inhoudlooze, karikatuur daarvan.

Is dit geen profetie? Leert ons de Christus hier niet beschamend duidelijk, dat de liefde *niet is te zien* als een *sublimeering* van die liefdes-'elementen', die reeds in de jongeren door geboorte zouden zijn, maar als een geschenk *van boven*, een kracht van Liefde, effectief, *alleen* op grond van Zijn verzoenend en betalend offer?

Om dit te prediken, verkondigt Jezus bij de daad der voetwassching behalve de *objectieve* voorbede Zijnerzijds, dan ook nog de *subjectieve* noodzakelijkheid van de *wedergeboorte,* de onmis-

baarheid van een onafgebroken *heiligmaking* in de zijnen. Aan Simon Petrus met name bezweert Hij, dat de liefde niet van zelf haar eigen tuintje wiedt, of eigen krachten sterkt, of eigen bloei voldraagt, zonder dat van boven af Gods almachtige kracht te allen dage weder ingrijpen zou. Van boven af moet telkens weer de ziel gezuiverd worden, door een ongebroken, immer weerkeerende, ingrijpende werking Gods, die aan hen, welke principiëel in de *wedergeboorte* zijn gereinigd, ook heiligmaking schenkt, en zóó oorzaak is, dat de liefdelampen blijven branden, en dat de vlam niet gedoofd wordt door de stikstof van de zonde.

Alzóó nu profeteert de Christus over: de liefde.

Alzóó bindt Hij ze aan Zijn eigen werk, gelijk de vrucht der heiligmaking gebonden wordt aan den wortel der rechtvaardigmaking.

Zóó bewijst Hij, dat zonder middelaarschap en wedergeboorte geen liefde is.

Zóó noemt Hij allen akker der bloot *natuurlijke* menschenwereld dor en doodsch, en profeteert Hij:

dat een liefde, welke slechts uit *algemeene* genade is gegroeid, wél opgenomen is in dat cirkelgangs-proces van ons *natuurlijk* leven, waarin liefde en haat, sympathie en antipathie, neiging en afkeer, bruidsdag en oorlogsdag, elkaar voortdurend afwisselen en in evenwicht houden zonder eind, zonder eind, zonder eind....; -

maar dat de liefde, die in het *Rijk der Hemelen* waarde heeft, uit *andere wetten leeft*. Zij toch is *niet* opgenomen in het *heenen-weer-proces* van dit *natuurlijk* leven van gemeene gratie, waarover de Prediker van het Oude Testament zoo klaagt, omdat het hem alles zoo *moe* maakt. Immers, *déze* liefde, die in het Rijk der Hemelen uit de *bizondere* genade opkomt, bindt zich aan het *centrale heilsfeit* van het kruis van Golgotha, hecht zich voorts aan de uitstorting van den Pinkstergeest, en zal dus nooit den *cirkelgang* van *algemeene* genade volgen, doch in *rechte lijn* de *heilsgeschiedenis* mee volvoeren tot haar voltooiing toe in den jongsten, den ‘uitersten’ dag. Hier wordt de liefde aan kruis en opstanding gebonden, en ingeschakeld in het altijd *voort*schrijdende

proces van de bizondere genade en openbaring; dit altijd ongestoord pro-ces, dat eens den wereld-tijd *vervult* en te rusten brengt in den dag der Eeuwigheid.

Dat is het eerste. De profeet Christus sluit *zich* niet aan bij de liefde als 'natuurgrond', doch sluit de liefde als Geestesvrucht aan zichzelven aan. Hij bindt de liefde aan het heilsfeit, dat slechts *éénmaal* in de wereld komt en dat dus niet de vermoeienis van den Prediker over ons brengt, omdat het heilsfeit nimmer *niet* overwint; omdat de kracht, die het heilsfeit stelde, steeds naar boven uitgewerkt wordt, en dus de liefde niet langer *kortwiekt* gelijk in het *natuurlijke* leven, doch haar vleugelen aanschiet, waardoor zij opvaart boven alle hemelen tot den troon van God.

Vredesconferenties, sociale vaandeldragers, plegen wel het waterbekken van Christus in hout te snijden, in vaandels te borduren. Christus profeteert tegen hen: *wat ik vereenigd heb, zult gij niet scheiden!* Waarom neemt gij mijn waschbekken aan, en laat mijn brood en wijn, mijn kruis en - mijn Woord dan liggen?

Ook als *Koning* wascht Christus voeten.

Dat is bewijs temeer, dat Zijn koninkrijk niet van deze wereld is.

In den zelfden tijd, waarin het Christendom in de wereld optrad, werd het *keizerschap van Rome vergoddelijkt*. Het is geen toeval, dat juist in den tijd, toen Christus in de wereld kwam, de Romeinsche keizerlijke stoel een gebod uitvaardigde, dat men den keizer als god vereeren moest, en dat de naam *Heer* aan hem gegeven moest worden. Zoo klimt de 'Heer' van de wereldmacht naar boven toe, over de schouders van zijn *onderdanen* heen, en, desnoods wadende door *hún* bloed, bouwt hij zijn troon en wordt de apotheose straks van de glorie van den mensch. Dit is de 'Heer', die zich zalven laat als de Groote Eéne door alle anderen.

In *dien* tijd nu heeft Jezus de voeten van de jongeren gezalfd, d.w.z.: de 'Heer' van het Rijk der *Hemelen* komt in den kring van Zijn rijksgrooten binnen - want dat zijn de apostelen, - maar hij bezweert het gevaar, dat *Zijn* rijksgrooten zich mèt Hem wiegen

zouden in een zalige rust op divans, waarbij men enkel wierook snuift, door anderen ontstoken. Hij kondigt af de rijkswet van dien *ánderen* 'Heer', die als slaaf de voeten wascht, hoewel Hij aller meester is.

Hier heeft Christus het vijfde gebod, het gezags-gebod, nader verklaard. Optredend in Zijn koningschap heeft Hij het gezagswoord over het gezag in de wereld, gelijk dat op Sinaï afgekondigd werd, in de Paaschzaal nieuwtestamentisch niet slechts profetisch *toegelicht,* doch ook koninklijk *toegespitst*. Hij voegt er niets nieuws aan toe, maar Hij haalt er wèl het binnenste uit. Dit is Zijn koningsprivilege - Hij staat ook voor Zijn *kruis*!

Het vijfde gebod der Wet spreekt over het gezag.

Nu is er *velerlei* gezag.

Er is dwingend gezag, er is patriarchaal gezag, en is geestelijk gezag.

En ook Jezus van Nazareth heeft *enkel reeds als leermeester* en als *wonderdoener* en geestelijk *overwegend* mensch, *gezág* onder andere menschen. Ook al redeneert men Zijn middelaarschap geheel uit Zijn leven weg, Hij heeft toch ook dan nog, in verhoudingen van betrekkelijkheid, gezag onder menschen. 'Men noemt Hem meester, en men doet wèl.'

Maar nu komt de Christus als de tweede Adam, om te prediken, en als Zijn WIL aan de wereld òp te leggen: dat alle gezag, ook het zedelijke, het patriarchale, het meerderheids-gezag in de wereld *niet mag worden gescheiden van het middelaarschap*, dat in Christus Jezus is. Zie, Christus neemt geen gezag aan, zelfs geen gezag van den leermeester onder de leerlingen, zonder dat Hij het hoogste gezag *verdienen* gaat door de diepste vernedering van slavernij. Wat baat Hem het gezag van Socrates over zijn leerlingen, wat geeft Hem het zedelijk overwicht van de wijsgeeren der peripatetische school, wanneer Hij niet is de *middelaar?* Wat geeft Hij om een gezagsverhouding, die enkel opbloeit uit de *gemeene* gratie? Zoolang de wereld zal bestaan, zullen daar meesters zijn en knechten, leeraren en leerlingen, sterken en zwakken, zedelijk overwichtigen en zedelijk zwakken. Het is met *gezag* als met de liefde: het raadsel

van den oudtestamentischen *Prediker* ligt erin! Die heeft ook het *gezag* gezien onder den vermoeienden, krankzinnig makenden, ban van het heen-en-weer-proces. Vandaag ziet hij een *heer* te paard en een *slaaf* te voet; maar morgen zit die slaaf op het paard en de heer, verarmd, onttakeld, loopt te voet. Van daag bouwt een koning, en morgen breken de rebellen. De gezagsrelatie blijft relatie: er is in het gezag van het natuurlijk leven op het terrein der gemeene gratie geen *doorbraak*, geen afdoende overwinning. D.w.z. *strikt genomen is er geen gezag*! Moet in *die* wereld, en op conditie van die algemeene genade, ook Jezus Christus een gezagvoerder worden?

Ach neen - dan *bleef de dood* ook in de gezagsverhouding! Als uit de verhouding slechts van de *algemeene* genade Christus' meerderheid opkomt, en zich handhaven moet, dan is Hij een mensch onder de menschen, dan is Zijn gezag niet uitgekomen boven de kromme lijn, niet uitgeklommen boven den cirkelgang van de gemeene gratie, die wij reeds straks met het boek Prediker in verband hoorden brengen.

Daarom staat Christus op, werpt af Zijn kleed, neemt het bekken en wascht de voeten van de jongeren. Dat is te zeggen: in het uur, waarin de offerande van het kruis alle andere offeranden zal vervullen, en waarin het Koninkrijk der bizondere genade breken zal dwars door alle *wereldsche* verhoudingen heen, in dát oogenblik laat Hij zien, dat Hij geen gezag begeert, dat enkel uit *aardsche* verhoudingen opkomen zou. Hij wil gezag, dat *uit de hemelen* is! *Dat* gezag durft een *waschbekken* aan, het durft een *kruis* aan. Deze Gezagvoerder durft een doek om de lendenen dragen, naar *slaven*manier, en straks bloot hangen aan een kruis. Want Zijn koninkrijk is niet van deze wereld en Zijn gezag komt niet op uit de beweging van deze wereld, maar het is van boven. Die linnen doek is niet *'ondanks'* Zijn kroon; zij *is* op één na Zijn schoonste kroon. Het kruis slechts blinkt daarboven.

Zoo lang men Christus de voeten van de jongeren wasschen laat, en met den rug gaat staan naar het kruis, zóó lang is de voetwassching wel een 'sociaal motief' in de valsche profetie

van sociale hervormers, ‘christelijk’ of niet-christelijk, maar het zal dan ook altijd blijven: een *valsche* profetie over de verkeerd begrepen groote liefdedaad. Want in al zulke annexatiepogingen van sociale hervormers, die het waschbekken Jesu op hun briefpapier en op hun verkiezingsbiljetten laten drukken, zal de mensch als gelijke staan tegenover den mensch, en zal het gezag zich gelden laten tegenover den onderworpeling van vandaag, en straks zelf voor hem knielen. Heen-en-weer. De gelegenheid des *tijds!* Maar het *Christendom* zal eruit *wèg* zijn. Het blijft alles een verhouding *uit* de aarde *van* de aarde; en niet een doorbraak van het Rijk der Hemelen.

Maar zoodra men zijn *eenvoudigen plicht* doet en het bericht der voetwassching *in verband zet met het lijdensverhaal*, is het Christendom gered. Ook in het sociale leven. Ook in de bediening van het ambt in de kerk. Dan bloeit er een gezagsverhouding op, waarbij de wederzijdsche uitwisseling van liefdedienst en liefdegenot den Geest van Christus in de wereld vruchtbaar doet zijn, en in de kerk den wasdom laat voltooien. Dan komt er een gezagsverhouding, waarbij het natuurlijke leven der gemeene gratie wel blijft bewaren de verhouding van patroon en arbeider, van leermeester en leerling, van den zedelijk sterke, die op eigen beenen loopt, en den zedelijk zwakke, die op een ander steunen moet, - maar dan zal toch de verhouding van het natuurlijke leven der gemeene gratie *geheiligd* zijn door, en *dienstbaar* gesteld áán: het Evangelie der bizondere genade door Christus Jezus, onzen Heere. De voetwassching is *dàn* voor ons niet *voorbeeld* of *symbool* voor sociale prediking, maar zij is als onderdeel van Christus' ambtsbediening een daad van koningsheerschappij, *verdienende oorzaak* van den zegen in de sociale daad. Gods koninkrijk wordt niet maar *afgebeeld*, neen het *kómt*, het *werkt zich uit* in het zachte gebaar van Christus, die de lendenen omgordt, die stil en teeder Petrus tot bedaren brengt, en met gebogen hoofd de voeten van twaalf menschen wascht in heilige stilte. Want het wàs zacht, en het wàs nederig, máár het was toch óók een dwingende, een rijzende kracht, een meer dan magnetische sterkte van den Geest

van boven en van den sterken koningswil, den wil van Christus Jezus. JUIST *in* dat slavenkleed is Hij de komende Koning. Het waschbekken is niet een tegenstelling, niet eens een voorbereiding van de kroon; het is daarvan de *aanvang.*

Ook als Koning heeft dus de drager van het waterbekken de zwarigheden van den oudtestamentischen Prediker verstaan en weggenomen. *Deze* Heer gaat heden te voet, maar Hij zit eens op Zijn *witte paard* en geeft de teugels *alleen* maar over in handen van *God,* opdat God zij alles en in allen.

Tenslotte: als *Priester* wascht Christus ook de voeten. Dezelfde, die in koninklijk besef van eigenwaarde de weelde voor zich aannam van Maria's kostelijken nardus, *geeft* hier als priester, twaalf keer, en eigenlijk in ontelbaar aantal malen, *weer,* wat Hij toen *aangenomen* heeft. Want zooveel uitnemender als Christus boven Maria is, zóóveel uitnemender is Zijn daad, die water plengt, meer dan de daad van de hand, die nardus stroomen laat. Water in Jezus' handen is kostelijker dan nardus in onze handen. Er is een verschil in als van tijd en eeuwigheid.

En deze waterdienst is nu voor ons.

Priester is die Christus *voor allen*. Zij hebben allen hun twist met elkaar gevoerd. En voor hen àllen *predikt* Hij nu niet alleen den vrede, maar *máákt* Hij ook het *begin* van vrede. Zalig, deze Vrede-maker!

Ook *persoonlijk* is Hij in Zijn priesterzorg met elk afzonderlijk bezig. Wie denkt hier niet dadelijk aan *Simon?* Simon had er óók zoo'n moeite mee, om te zien, dat de verhoudingen in het rijk der genade *precies van den anderen kant* beginnen en aanknoopen, dan in het natuurlijke. Zoo vaak Simon Christus inhalen wilde in *zijn* menschelijke verhoudingen, werd hij ‘een satan’ voor Christus. Maar nu komt Jezus tot hem, en keert radicaal alle menschelijke verhoudingen onderst boven. En als nu Petrus wéér ‘satanisch’ wordt, en wéér de verhoudingen van het Rijk der Hemelen scheppen wil en voorschrijven wil naar de wet van de aardsche verhoudingen, dan komt Jezus hem priesterlijk tegen, door hem te bezwéren:

‘Alles of niets! Simon, aanvaard de onderstbovenkeering, of anders: *gij hebt geen deel aan mij.’*

Toen heeft Simon den bliksem zien flitsen, de andere wereld zien opengaan, en zich gebukt en gegrepen de gedachte, dat de openbaring, die van boven komt, geen wetten van beneden aanneemt. Zij heeft haar eigen wetten, de wet van het middelaarschap.

Ja, dit is priesterdienst.

Want priesterlijk ‘leidt Hij de zachtmoedigen in den weg.’ Hij predikt hun de noodzakelijkheid eener voortgaande bekeering na wedergeboorte. Er is immers een *dubbele* wassching? Daar is eerst een wassching, die den heelen mensch begraaft in het water, en van top tot teen hem reinigt; dat is de wedergeboorte, waarvan de doop het teeken straks zal zijn. Maar ook de man, die thuis heeft gebaad, wordt toch weer op den weg *vàn* het huis, waar hij woont, *naar* het huis van zijn gastheer, onrein aan de voeten, wanneer zijn bloote voet, enkel met een sandaal geschoeid, door het stof van de straten schrijden moet. Daarom moet hij na de reiniging van zijn geheele lichaam, toch nog telkens weer de *voeten* wasschen. Terecht is hierin gezien een prediking van de dagelijksche noodzaak van bekeering, ook na de principiëele gave der wedergeboorte. Welnu, ook die dagelijksche bekeering dringt Christus aan, en priesterlijk staat Hij *óók daar*voor borg. Hij wascht *óók* voeten!

Hij staat gereed om *nu* een werk te doen, dat Hij *maar éénmaal* doen kan. Een werk, dat, eens gedaan zijnde, *nimmer* weer-keeren kan. Dat is het kruis, de dood, de opstanding straks en de hemelvaart.

Maar Hij, die dat ééne, afdoende, principiëele werk verricht, stelt zich niet minder borg voor den dagelijkschen dienst der priesterlijke liefde, welke iederen dag zal wederkeeren.

Niet slechts de rechtvaardigmaking, die één keer geschiedt, doch ook de heiligmaking, die altijd door in ons voltrokken wordt, *is uit den Christus: Hij wascht de voeten*.

Niet slechts de *wedergeboorte,* maar ook de voortdurende bekeering is uit Christus: *Hij wascht de voeten*.

Niet maar de wortel, maar ook tak en twijg en bloem en vrucht is uit den Christus: *Hij wascht de voeten*.

Dit is nu het volkomen middelaarschap. Het *kruis* als heilsfeit van *één keer* zou niet volkomen zijn, zonder de *voetwassching,* die op de herhaalde gave der belofte wijst en de kracht der genade bij herhaling bedient.

Het is een groote troost voor ons, dat Christus vóór het Avondmaal de voeten van de zijnen heeft gewasschen.

In het Avondmaal immers komt Hij voor in *tweeërlei* verhouding: als de gastheer èn als hetgeen de gastheer wegschenkt; als de gever èn als hetgeen genomen wordt; als de uitreiker van den zegen èn als de zegen zelf. Als gastheer is Hij in heerlijkheid, maar als spijze op de tafel komt Hij voor in verbreking en verbrijzeling.

Welnu, *diezelfde tweeërlei* verhouding is er ook in de voetwassching.

'Gij noemt Mij *meester,* en Ik ben het', zegt Christus vrijmoedig. Hier is de gastheer, de meester, de eerste.

Maar zie, Hij wascht de voeten, en is een *slaaf* gelijk. Daar is de minste, die wegzinkt onder allen.

Als ik nu aan de tafel zit bij het Heilig Avondmaal, dan zie ik den glanzenden *Koning;* maar ik zie ook den *slaaf,* zonder het opperkleed. En in deze twee-eenheid reikt Hij mij het brood. Ik neem en eet, ik weet niet meer, wat ik zeggen zal, maar Hij zelf spreekt tot mij als Profeet, leidt mij als Koning, beurt mij op in priesterlijke armen; en dit is een zalige vervoering, welke niemand kent dan die geloof heeft.

Laat ons nu - en dan met instemming - nog eenmaal Novalis hooren:

> Als zij maar Zijn liefde wisten,
> Alle menschen werden christen,
> Lieten al het andere staan,
> Minden allen slechts dien Eénen,
> Zouden allen met mij weenen.

Of, eigenlijk, neen, nog lezen we Novalis *niet* met *instemming*.

Als alle menschen deze liefde ‘wisten’, - werden ze christen? Maar men moet christen zijn, uit den Geest, in Christus zijn, om deze liefde te ‘weten’.

Ook deze liefde is den natuurlijken mensch-weter ergernis en dwaasheid.

Laat ons daarvoor danken, nu kan ze ons behouden.

Nu is het waterbekken geen graal voor ridders, en het bloedbekken is het evenmin.

De handen van Jezus, die zich in het water roeren, zijn éven ergerlijk en éven dwaas voor ‘het vleesch’, als de doorboorde handen, waaruit bloed sijpelt.... Maar Hij is, óók in den linnen doek der slaven, hun, die gelooven, de wijsheid en de kracht van God.

Ja, ook de *kracht*.

De kracht.

Want de bediening van het waterbekken is geschied aan den anderen kant van den muur, waarachter men zich vermeit met zachten schemer, of zich overgeeft aan ‘naive und sentimentalische Dichtung’.

Hoofdstuk XIV. Christus aan de tafel der gemeenschap.

> *En als zij aten, nam Jezus het brood, en gezegend hebbende brak Hij het, en gaf het den discipelen, en zeide: Neemt, eet, dat is Mijn lichaam.*
>
> *En Hij nam den drinkbeker, en gedankt hebbende, gaf hun dien, zeggende: Drinkt allen daaruit; want dat is Mijn bloed, het bloed des Nieuwen Testaments, hetwelk voor velen vergoten wordt, tot vergeving der zonden.*
>
> MATTHEÜS 26:26, 27, 28.

WIJ hebben in de beide voorgaande hoofdstukken gezien op een tweevoudige werkelijkheid.

Ten eerste, vonden wij, dat Christus, als Hij in de Paaschzaal zit, *niets verdrongen* heeft. Integendeel, alles wat Hem daar in die Paaschzaal ontmoette, zoowel in de zienlijke, als in de onzienlijke wereld, was voor Zijn aandacht. Alles *hield Hij in gedachtenis;* aan alles gaf Hij de volle maat, en de volle aandacht, en het volle recht.

In de *tweede* plaats hebben wij vervolgens ook gezien, dat Christus in die Paaschzaal optreedt *in Zijn ambt*. Dat Hij het ambt *in gedachtenis houdt,* en dat ambtsbesef niet slechts levendig bewaart in Zijn eigen menschelijke ziel, maar het ook óverplant in de ziel van Zijn apostelen.

Deze twee werkelijkheden vloeien nu tot *ééne* samen.

De twee lijnen worden nu aan elkaar verbonden.

En deze verbintenis geschiedt *bij de instelling van het Heilig Avondmaal*. Want als Christus de sterke Held is, en de zuivere

Profeet-Koning-Priester, die niets ‘verdringt’, maar die aan *alles* die plaats geeft, waarop het in Zijn aandacht *recht* heeft, dan *mag* Hij ook daarna opstaan, den beker in de eene hand nemen, het brood in de andere, en zeggen: Deze teekenen neem Ik voor Mij aan, om ze aan Mijn persoon te verbinden, eet en drinkt, en doet dat tot Mijn *gedachtenis*. Want door Zichzelven een *gedachtenis* te scheppen, zegt Christus tot Zijn volk: Vergeet Mij niet, *verdringt Mij niet* uit uwe aandacht, laat Mijn werk en Mijn persoon voor uwe aandacht blijven, groot en machtig; verdringt Mij niet, totdat Ik wederkom. Doet dat, *tot dat Ik kom*.

Hierin dus heeft Christus het *loon* gevraagd voor Zijn lijden als Messias, die Zelf niets *verdringen* mocht om Zijns levens wil.

En bovendien: door de instelling van het Avondmaal treedt Hij op in Zijn *ambt*. Want niet als mensch onder menschen vraagt Hij, dat men Hem een gedachtenis-zuil oprichte, zooals er vele in de wereld zijn. Neen, Hij komt op, als *Ambtsdrager*. Wanneer Hij vraagt, dat Hij *gedachtenis* moge hebben, ook na Zijn dood, in de wereld, dan is Hij niet zooals de grooten van de wereld, die wanneer hun ambt in den dood hun *afgenomen* is, nog het laatste restje van hun povere menschelijkheid in de herinnering bewaren willen door gedachtenis-monumenten voor zich te vragen. Neen, Hij wil Zijn ambt in de wereld blijven bedienen, want de gedachtenis aan Zijn dood is tegelijk de gemeenschap aan Zijn middelaarsbestaan. De gedachtenis, die Hij zoekt zichzelf te scheppen, is niet een *herinnering* aan den persoon, wiens ambt eindigt, waar de herinnering een aanvang neemt, maar het is een gemeenschap aan Zijn persoon, bediening van Zijn ambt. In de gedachten der zijnen blijft Hij de levende, houdt Hij Zijn ambt in stand, en blijft hij Middelaar, die door geloof gemeenschap onderhoudt.

Zoo mochten wij straks zeggen, dat bij de instelling van het Heilig Avondmaal *twee* lijnen samen komen: ten eerste, de lijn van Christus, die nimmer iets ‘verdrong’ in heel de wereld niet, - en daarom *recht* heeft op *gedachtenis* in die wereld; en ten tweede, de andere lijn van *ambtelijk* leven en dienst.

De instelling van het Heilig Avondmaal, op dit oogenblik, en in deze zaal, plaatst zoo den Christus in een *viervoudige* verhouding. Ten eerste, tegenover *God;* ten tweede, tegenover *Zichzelf;* ten derde, tegenover de *wereld;* ten *vierde,* tegenover de *kerk*.

In de *eerste* plaats, zoo zeiden wij, treedt Christus bij de instelling van het Heilig Avondmaal tegenover *God* in die *bepaalde* verhouding, die op dit uur Hem voegt.

Want Christus belijdt hier, dat *Hij aan God volmaakt verbonden* is. 'Ik en de Vader zijn één.' 'Wie *Mij* "*gedacht*" heeft, die heeft den *Vader "gedacht",* Filippus!'

Wat is in het Oude Testament de groote wil van God geweest? Hoe wordt in de boeken van Mozes reeds, in de heirvaart van het volk van Israël, als openbaringsvolk, door de wereld, de werkzaamheid van den openbarings-God in één woord samengevat? Welke formule is het kort begrip van alle liturgische geboden en verrichtingen? Het antwoord is duidelijk: de bijbel spreekt telkens van *gedachtenis stichten*.

Gedachtenis stichten.

Den naam Gods, den naam des Heeren, gedachtenis stichten.

In deze woorden wordt telkens samengevat alle actie, die God onder Israël doet, om de openbaring en de bizondere genade aan dat volk te schenken en in het leven uit te storten. Van heel den bonten, drukken eeredienst is dat de hoofdzaak: 'God sticht Zijn naam gedachtenis!'

De plaats, waar de *tabernakel* zal staan, heet 'de plaats, waar God Zijn naam gedachtenis zal stichten.' De plek, waar de tempel later rijst, heet óók al weer de plek, waar God Zijn naam gedachtenis zal stichten. Elk altaar zelfs, dat door God zelf gewijd, en aangewezen is, staat op een plek, waar God Zijn naam gedachtenis zal stichten.

Nu, *ditzelfde* is heden aanwezig in de ziel van den Knecht des Heeren, den Liturg in Gods huis, die in dat huis getrouw in àlles is geweest.

Hij doet één ding: *Hij sticht Zijn naam gedachtenis*.

Dit nu is *afgoderij,* die den vloek verdient, *òf* het is *gehoorzaamheid,* die het loon der verheerlijking zich verwerven zal.

Want men kan vragen: is hier de schijn nu niet van *afgodendienst? Er is maar één naam,* in de wereld, die zichzelf gedachtenis mag stichten. Dat is de heilige naam van *God*. Alle gedachten moeten opstijgen tot *Hem*. Als *God,* uit wien, door wien, tot wien, alle dingen zijn, zichzelf, en Zijn naam gedachtenis sticht, dan is dat een bazuinstoot van God, dwars over de wereld heen; dan roept Hij en betuigt: Ik ben de Eenige, die wezen in mijzelven heb; Ik ben de Eenige, die mijn wezen volmaakt uitdrukken kan in Woord; Ik ben de Eenige, wiens wezensuitdrukking krachten doet naar buiten, zoodat Ik door het Woord Mijn beeld vertoon en Mijn naam ook uitdraag tot de menschen. Daarom zullen alle gedachten tot *Mij* heenkeeren; daarom zal al wat adem heeft, en ziel, en geest, gedachtenis moeten hebben aan *Mij,* spreekt de Heere.

God, die Zichzelf gedachtenis sticht, is een jaloersch God, ijverig op Zijn eer.

Hij geeft Zijn eer geen mensch. Hij geeft geen engel, geen mensch, het recht, *zijn eigen* naam gedachtenis te stichten, want God is alleen gedenkwaardig.

Wanneer nu Christus daar aanligt in de Paaschzaal en met hooge stem gaat zeggen: *doet dat tot Mijn gedachtenis,* dan *moet* dat *opstand* zijn, satanisch, de gróóte revolutie, *de* goddeloosheid, wanneer Christus aan Zich zelf, *los van Zijn ambt, of los van die het ambt Hem gaf,* 'gedachtenis' gaat 'stichten'.

Indien Christus zelf ZIJN naam en ZIJN persoon als het groote *doel* aan het einde van de wegen der 'gedenkende' menschenkinderen plaatsen gaat;

en indien Hij door die menschen in gedachtenis gehouden wil worden, terwijl Hij, één oogenblik ook maar, God uit Zijn ziel zou hebben 'weggedrongen', en Zichzelf gezien zou hebben, grooter dan God;

of, indien Hij ook maar een oogenblik het Avondmaal ingesteld had, los van het *middelaarschap; -*

dan ware Christus hier de Anti-Christ geworden.

Dan was het Avondmaal een spijze der draken.

Dan zou de tafel des Nieuwen Verbonds onrein zijn.

Dan was de gemeenschap aan Jezus Christus identiek met het aanzitten aan de tafel der duivelen.

Het komt er weer in alle dingen secuur op aan. Hier in de Paaschzaal gaat het elke seconde om een eeuwig recht of een eeuwig onrecht, om alles of niets, om knechtschap of rebellie.

Maar wij danken dan ook het Woord der waarheid, wanneer het ons een Christus predikt, die God niet uit Zijn gedachten wegdringt, en Zijn eigen middelaarsambt niet uit de gedachten wegdringt, ook niet bij de instelling van het Avondmaal - tot *zijn* gedachtenis.

Wij verstaan nu, - hoe het mogelijk is, dat Christus het Avondmaal instelt, zonder dat tegelijkertijd de wereld in haar voegen kraakt, en zonder dat de Christus als een Anti-Christ wordt weggeblazen door den bliksem Gods.

Want Christus heeft in dit oogenblik zijn *eigen* naam gedachtenis gesticht, *alleen* om aan *Gods* naam gedachtenis te stichten. Hij heeft het slechts gedaan als Knecht des Heeren, die, gemeenschap met Zijn volk in het Avondmaal oefenende, als Middelaar dat volk tevens *met God* in verbintenis houdt. En dat doet Hij, *totdat Hij wederkomt*. Zoodra het kan, zal hij het Avondmaal wegnemen uit de wereld, en over de asch van de laatste Avondmaals-tafel, die Hij zelf met vuur verbranden zal, blijmoedig treden om het koninkrijk, met de Avondmaal vierende gemeente, aan den Vader over te dragen, opdat God zij alles en in allen. Het zal gebeuren, zoodra het maar kan: Heere, gij weet het: Hij heeft niet meer begeerd, dan een herder achter U betaamde.[1)]

Zóó wordt het ook begrijpelijk, dat Christus, als Hij het *Avondmaal* instelt, *begint* te zeggen: ‘doet dat *Mijn* gedachtenis’, en dus zijn *eigen* naam hier noemt en ons bezweert, dien naam te

1) Zinspeling op Jeremia 17:16, volgens *Statenvertaling*. Wel is die vertaling niet zuiver, maar de gedachte, al staat ze dan niet in den tekst hier uitgedrukt, is toch bijbelsch en goed.

blijven noemen; maar dat Hij later, als Hij den *doop* instelt, ook wel Zijn *eigen* naam blijft noemen, (als hij zegt: 'maakt hen allen tot *Mijn* leerlingen'), maar dan aanstonds Zijn *eigen* naam dienstbaar stelt aan den naam des *Vaders* en des *Zoons* en des *Heiligen Geestes*. 'Doopt hen', zegt hij dan, 'in den naam van den Drieëenigen *God,* in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes.'

Christus, die *Zijn* naam gedachtenis sticht, sticht aan *Gods* naam gedachtenis.

Hij kán dat doen, omdat Hij de tempel is van den levenden God, en tevens de Priester in dien tempel. Hij kan dat doen, omdat Hij het altaar met Zijn offerande nu zal vullen. God zelf sticht eigen naam gedachtenis, door den Zoon het Avondmaal te láten instellen in de wereld.

Tegenover dezen God staat dan ook Christus in de fiere *bewustheid* van het *messiasschap*.

Het is opmerkelijk, dat Jezus vóór de instelling van het Avondmaal *geen enkele* '*stem*' uit den hemel ontvangen heeft. De *besnijdenis* is ingesteld na een uitdrukkelijk gebod van God. Ook het *Pascha* is ingesteld op een uitgedrukt bevel van den Almachtige. Maar het sacrament van het *Nieuwe* Verbond is ingesteld zonder eenige opzettelijke bevelvoering *van boven*. Meer dan eens heeft Christus uit den hemel *'stemmen'* gehoord, en zelfs in de laatste week, toen Zijn gebed riep: Vader, verheerlijk Uw naam, d.i., Vader, sticht Uwen naam gedachtenis, zelfs toen is nog een stem uit den hemel vernomen als antwoord op dit gebed. Maar nu, in de Paaschzaal *zwijgen* alle 'stemmen'.

Zij zijn ook niet meer noodig. Want Christus is zóó vervuld met het messiaansche bewustzijn, dat Hij met onfeilbare zekerheid het brood van de tafel neemt en dat door zegening afzondert van elk ander brood in de wereld. Ook neemt Hij den wijn van de tafel, en door over den beker dank te zeggen, licht Hij dien wijn-beker uit, uit alle dranken van de wereld. Dus neemt Hij brood en wijn aan als de middelen, die God zelf Hem toestaat te gebruiken, want

hierin openbaart Hij zich als Messias, die, zonder aarzeling, weet, wat Hij doen mag.

Alzoo heeft Jezus Christus in Zijn messiaansch bewustzijn niet alleen alle dingen heengeleid tot God, om in God te eindigen als het laatste *doel* der dingen, maar Hij heeft ook in Zijn messiaansche zelfbewustheid durven beschikken over de gave Gods, d.i. over God zelf. Hij beschikt toch over den Geest?

Als *knecht* des Heeren wil Hij zichzelf den Heere dienstbaar stellen, en slechts voor Jezus' naam gedachtenis stichten ter wille van *Gods* naam; gelijk wij zagen. Maar aan de àndere zijde is deze Knecht der knechten óók zoo *vrijmoedig,* dat Hij durft *beschikken* over de krachten van den *Heiligen Geest,* over de volle Majesteit en over de almachtige werking van den drieëenigen *God*. Want immers, als Hij het Avondmaal instelt, dan is dat *niet maar* een nemen van brood en van wijn als zinnebeeld van Zijn dood, maar dan is dat een nemen van brood en wijn *mèt* de kracht van den *Heiligen Geest*. Eerst als die Geest zich paart bij het eten van het brood, en het drinken van den wijn, eerst dàn komt er een geloofssterking, en een mystieke unie van den eter en den drinker aan Christus' tafel, met Christus zelf, en in Hem met den levenden God. Zoo beschikt dan de vrijmoedige geest van Christus, staande in de volle zekerheid van zijn zuiverheid, en deugd, en bij voorbaat gansch inwendig verzekerd van Zijn recht op loon, - zóó, zeggen wij, beschikt de vrijmoedige geest van Christus over den Heiligen Geest van God, opdat die de geloovigen straks in brood en wijn met God in verbintenis houde, den naam Gods gedachtenis stichte, en beware, en ook de gemeenschap onderhoude van menschenzielen aan Christus' lichaam en bloed.

Dit is de vrijmoedigheid in het uiterste en in het eerste.

Dit is nu de vrijmoedigheid van mijnen Heere Jezus. Zijn dood, Zijn gebroken vleesch en Zijn vergoten bloed durft Hij leggen op de hoogste rotspunt der wereld, vlak onder de oogen Gods. En Hij durft zeggen, Vader, Ik wil, dat de Heilige Geest met dit vleesch en bloed werkzaam zal zijn, tot aan den dag der dagen toe. Vader, uit Uwe handen *neem* Ik Uwen Geest. Want Mijn

verbrokenheid, die tegen den hemel en zijn schoonheid overstaat, is toch de hooge eenheid en het schoonste sieraad van zuiverheid en deugd. Ik kom, Vader en Mijn loon is met Mij.

Neen - *'stemmen'* waren *hier* niet noodig, gelijk bij Abraham, die de *besnijdenis* gelijk bij Mozes, die het *Pascha* uitrichten moest. Het *nieuwtestamentisch* sacrament is, naar het *uitwendige,* soberder, zwakker, *armer* dan het oudtestamentische; en reeds in zijn instellingsmoment is dat gebleken. Maar naar het verborgen wezen is het oneindig veel krachtiger, voller, sterker, dan het teeken en zegel van het Oud Verbond, ook bij zijn instelling reeds: Want Christus heeft de *stem van binnen!* De donder der stemmen is er wel, maar hij is zóó krachtig, dat aardsche ooren hem niet meer vernemen kunnen. De donder echo't in *Jezus*' *ziel*. Het sacrament des Nieuwen Testaments heeft zijn approbatie niet in donder of in theophanie; het legitimeert zich alleen uit het *messiaansch* bewustzijn.

Maar deze 'armoede' *is* de hoogste rijkdom!

In de *tweede* plaats: óók *tot Zichzelf* treedt Christus bewust hier in de zuivere verhouding.

Want als Hij het Avondmaal instelt, dan neemt Hij *Zijn recht* in den eeredienst der toekomst, d.w.z. in den eeredienst, op welken 'de einden der eeuwen zullen zijn gekomen.'

Het is een ontroerende werkelijkheid, dat hier *op dezelfde* tafel het Paaschlam[1)] staat geslacht, als waaraan ook Christus aanligt, als gastheer van de zijnen. En dat nu Christus dat Paaschlam, wanneer het zijn beurt gehad heeft en zijn volle recht van Hem gekregen heeft, van de tafel wegneemt, om Zichzelven in zijn plaats te stellen.

Dit heeft Christus opzettelijk gedaan.

Het oogenblik, waarop Hij het brood zegende en den wijn dankzeggende zegende, is het moment geweest, waarop het oudtestamentisch Pascha wijken moest voor het nieuwtestamentisch

1) Hierover de noot in den aanvang van Hoofdstuk XVI, over: 'De auteur zingt zijn eigen psalmen.'

Avondmaal. Reeds bij het begin van den maaltijd was het brood ‘gezegend’, en de tafeldrank eveneens. Maar tot dit oogenblik toe, behooren zij tot den Paaschmaaltijd van het Oude Testament. Maar daarna ‘zegent’ Christus *opnieuw*. Hij zegent *voor de tweede maal* het restant van brood en wijn. Die *eerste* zegening diende om brood en wijn af te zonderen van het natuurlijk gebruik tot het ritueele gebruik van het sacrament van het Pascha; maar deze tweede dankzeggende zegening drijft de afzondering ter heiliging nog verder door; want nu zondert Christus, hetgeen het Oude Verbond toebehoorde, *weer dáárvan af;* en brood en wijn neemt Hij thans in afzondering voor het *Nieuwe Testament*.

‘Dit is het Nieuwe Testament in mijn bloed’.

De tweede dankzegging, over brood en wijn gesproken, werpt dus het roer in de wereld om.

Dat is een heel groot ding geweest.

Want Christus erkent daarin, dat Hij als Messias in het keerpunt aller tijden staan moet in Zijn gebrokenheid en dood.

Tot nu toe heeft alles *naar Hem uit*gezien. Van nu af aan moet alles *op Hem terug*zien.

Tot nu toe heeft het lam in 't Paaschfeest zinnebeeld moeten zijn, en schaduwbeeld, van den komenden Christus zelf. Door dat lam heeft Hij allen op zich leeren *vooruit* zien. Maar nu het einde van het begin der tijden Gods gekomen is, nu breekt, in het middenpunt van den tijd der wereld, het begin van het einde aan. Daarom neemt Christus dat lam nu weg en legt *Zichzelf* op tafel. Zichzelf in brood en wijn. En Hij zegt: doet dat tot Mijn gedachtenis. Tot een terugziende gedachtenis.

Dus handhaaft Hij zich als vervulling van het Paaschlam, als kroon van het oude Verbond, als inhoud van het Avondmaal, en als hoeksteen, draagkracht, Middelaar van het nieuwe verbond.

Dit kon ook niet anders zijn. Het Paaschlam was slechts *iets*. Maar aan een *iets,* een *ding,* kan in de religie op den duur zich niemand hechten. Niet een *ding* hebben wij noodig, maar een *persoon*. Niet een schaduw van de werkelijkheid, doch de *persoonlijke werkelijkheid* zelf. Daarom stelt Christus Zijn *persoon* in de

plaats van ‘het’ lam, en handhaaft Zich als Messias ter rechter tijd.

Alle wegen liepen trouwens op dit punt uit, alle wegen in de wereld. Want daar schaterde door de wereld een felle lach. Het was de lach der duivelen. Het Pascha werd geslacht en het bloed van duizenden lammeren had vandaag gerookt tegen den hemel. Maar het ware Lam stond in het midden van dien grooten bloedplas, en niemand lette daarop. Hierom lachte de hel. Op dezen éénen dag was de tempelvoorhof vòl van ‘schaduwbeelden’; lammeren zonder tal. Maar Hij, die van die alle de klare werkelijkheid was, werd niet gezien. Dus lachte de hel. Honderden priesters traden op als keurmeesters van de lammeren. Zij moesten zijn: gaaf, ongebroken, en volkomen. En zij hebben gekeurd, want dat was hun ambt. Doch heel die keuringsdienst was heden gruwelijk *veruitwendigd*. Want dat de eisch van gave en volkomen offerdieren slechts een ‘schaduwachtig’ voorschrift was, om te wijzen op die volkomen gaafheid van het betere Lam, dat te komen stond, en *zonder zonde* zijn zou, - dàt hebben de priesters niet begrepen. Nu is Hij hier, hij, die de zondeloóze is, gaaf, volkomen, ongeschonden, heilig en ‘onnoozel’. Maar niemand ziet Hem. Door de veelheid der lammeren ziet men het ééne Lam niet meer. Toen schamperde fel, dwars door den nacht heen, de schaterlach van Satan.

Maar Christus heeft dien gehoord. Hij heeft den lach vernomen.

En nu staat Hij op. Boven het dak van het huis ziet Hij welven den koepel van den hemel. En tegen den schaterlach van de hel in, die den nacht doordavert, dreunt Hij in vollen ernst, - en het gaat als een signaal van Koningswil àl de sferen door: *Dit is Mijn lichaam, dit is Mijn brood, neemt, eet, doet dat tot Mijn gedachtenis*. Alzoo heeft Hij den lach der hel gebroken. Gods ware, ééne Lam mag dan voorbij gezien worden door heel de wereld, - het heft zichzelf wel omhoog,[1)] het dient zichzelf nu aan, het *dringt zich òp* met souverein gebaar, aan allen die gelooven. Want Hij,

1) De elevatie van het offer.

die niets *buiten* Zich '*ver*drongen' heeft, mag alles *van* Zich *aandringen* in zuiverheid en deugd.

Dit is Zijn *recht;* Zijn *recht* op eeredienst.

Ook - en dit is onze *derde* gedachte - ook tegenover de *wereld* treedt Christus bij de instelling van het Avondmaal in zuivere verhouding.

Want het Avondmaal is niet maar een intieme maaltijd; het heiligst gastmaal is *publiek*. De *heiligheid* is niet meer oudtestamentisch: een heiligheid ter *afzondering,* neen, in het Nieuwe Testament handhaven alle heilige dingen wel de pretentie van een afgezonderd *wezen;* doch de heiligheid schuift alle gordijnen weg, stoot elken hierarchischen ladder om, en stelt, hoewel haar heilig *wezen* pretendeerend, haar heilige *vormen* voor allen ten toon. De eere-dienst van het Nieuwe Testament wordt aangericht *vóór* de gordijnen.

Om deze reden is het Avondmaal een zaak, niet van de kerk alleen; maar het gaat de *wereld* aan. Christus gaat niet met brood en wijn met den rug naar de wereld staan, om Zich te isoleeren in een soort mysteriëndienst met brood en drank, alleen voor 'ingewijden', neen, Hij handelt hier onder de open zon. Hetgeen Hij hier aan de Apostelen biedt, dat laat Hij hen straks als ambtsdragers 'overnemen', om het aan anderen 'over te geven'. Het Avondmaal is geen offerande van 'ingewijden', *achter* de gordijnen, doch een 'breking des broods' in het open voorportaal van het paleis der opperste Wijsheid, die onder het eten nog blijft noodigen. Want in het Avondmaal heeft Christus alle priesterschap in Zichzelf vervuld. Het priesterschap is nu algemeen geworden, het breidt zich tot alle geloovigen uit, het komt van achter de gordijnen weg en geeft zich aan elks oogen. Het is geen offer, maar een breking des broods.

En nu, omdat het Avondmaal niet een mysterie voor ingewijden is, maar een geloofs-gemeenschaps-oefening met den levenden Christus, daarom gaat het Avondmaal de wereld aan. Want Christus gaat de wereld aan.

Wat is het dan, dat Christus tot de wereld zegt door en in het Avondmaal? Hoe komt het dan, dat dit sacrament, hoewel het naar het begin terug grijpt, naar den oorsprong van Israëls eeredienst, toch ook weer anderzijds de *wereld* aangaat, actueel is, zoo men wil modern, een tijdsteeken, een tijdwoord?

Om dat te zien, moeten wij even nog terug komen op ons vorig hoofdstuk. Het was geen toeval, zagen we daar[1)], maar het was een wijze beschikking van den God, die de geschiedenis maakt, dat *juist* in den tijd van Christus' komst op aarde, de Romeinsche keizers zich als god hebben laten vereeren.

Deze vergoddelijking van het koningschap en het keizerschap nu was een *godsdienstige* handeling. De wereld van die dagen heeft daarin uitgesproken, dat de keizer-koning een soort *middelaar* was, die de zinnelijke wereld van de menschen hier beneden in verbinding brengen kon met de bovenzinnelijke wereld, waar 'God' woont. Want, och ja, de heele toenmalige wereld zocht naar *het middelaarschap,* en gaf op haar manier uitwerking aan de middelaarsidee. Zij heeft het koningschap op het schild verheven, en den koning gemaakt tot middelaar en god, want die koning is het hoogste punt van den berg der menschheid. En als nu de koning, als opperste en schoonste mensch, *god* heet, dan is hij de *mensch-god,* dan is hij de *middelaar*. Dan reikt, in den koning, het volk *zelf* tot in den hemel.

Zoo werd in dien tijd het koningschap tot goddelijke eer verheven. De blinkende haan op den toren van Babel, dat was de koning-god. En de volksleiders waren de steenen in dien Babelstoren, en het opperste van dien toren reikte nu in den hemel. Dies reiken allen in den hemel.

Zoo is het gebeurd, dat de Romeinsche keizers zich Heer en God lieten noemen noemen. Wat Thomas tot Christus zegt: Mijn Heer en Mijn God, dat wordt in Rome aan den keizer gezegd. Wat de gemeente van Christus belijdt, dat Hij n.l. de *Heere* is, dat werd evenzoo aan de hoven van keizer en koning den blinkenden vorst

1) Zie bl. 221.

gezegd. Het was niet maar een uitzondering, maar het was *regel,* toen Herodes in zijn circus te pronk ging staan in zijn zilveren gewaad, onder de volle zon, en zich bewierooken liet onder de vleiende verzekering: ‘een stemme *Gods* en niet eens menschen!’ Diezelfde verheerlijking, die den vorst noemt *God, en geen mensch,* was in de wereld algemeen in die dagen. Dat Herodes er voor gestraft werd en van de wormen gegeten werd, was dan ook niet zoozeer, omdat hij als vorst zich *god* liet noemen; want dat heeft dezelfde God, die over wormen beschikt, jaren en eeuwen lang toegelaten ter zelfder tijd. De straf van Herodes is dan ook slechts hieruit te verklaren, dat hij dezen lof aannemen durft *in de schaduw van den tempel* van Israëls God, en in de onmiddellijke nabijheid van de avondmaalstafel van Christus. Hij kwam *zoo gevaarlijk dicht naar Jezus toe*.

Want - en hier raken wij reeds het punt aan, waar het ons om te doen is - want Christus, als Hij het Avondmaal instelt, roept een koningschap uit, dat ànders is dan het koninkrijk van de wereldvorsten. Zij kunnen slechts helden, wier hoofd met nectar gezalfd is, en van een krans gesierd, als goden zien. De koning moet in glorie zijn; zóó slechts is hij god. God is hier enkel kracht en schoonheid.

Maar in de Paaschzaal schuilt een andere Koning. Hij weet zich Koning, want Hij wil, dat aan Zijn naam gedachtenis gesticht worde, tot aan het einde der wereld toe. Krachtiger en sterker kan niemand zijn wil opleggen aan anderen. Doch deze Koning, schoon Hij het middelpunt wil zijn van alle cultuur, en de cultuur daarbij plaatst op den bodem der religie, deze Koning komt in *gebrokenheid*. Gebroken brood en vergoten wijn blijven de teekenen, van Zijn koningschap, tot aan het einde der wereld toe. Hij laat deze verbrokenheid niet zien als iets, dat overwonnen moet worden en dat Hij haastig wil vergeten hebben; - neen. Hij zegt niet, als Hij vóór het kruis staat, dat men maar vast een kroon in Zijn koningswapen borduren zal, en in Zijn vliegende vaandels een lauwerkrans; maar, omgekeerd, hoewel Hij weet, dat Zijn koningschap binnen enkele dagen in glorie zal zijn en dat kroon

en lauwerkrans Hem van boven worden toegevoegd, toch neemt Hij het kruis en wil de verbrokenheid van Zijn vleesch en de verlorenheid van Zijn bloed in de wereld *vast* laten *leggen* tot het einde toe.

En *daarin* wil Hij als koning blinken.

Zoo heeft Christus tegenover de vergoddelijking van den aardschen koning, die slechts leven kan op conditie van ongebrokenheid, Zijn eigen konings- en rijkswet afgeroepen, toen Hij Zijn gebroken bestaan, lijn en gestalte, kleur en vorm gaf in gebroken brood en vergoten wijn. De wereld heeft Hij toegeroepen, wat Hij straks Pilatus zal bevestigen: *Mijn koninkrijk is niet van deze wereld*. De verbaasde vraag van Pilatus straks: 'Zijt gij dan een koning?' is in den grond der zaak een stomme verbazing over de paradoxale beteekenis van het Heilig Avondmaal. En zoo heeft Christus door de sacra coena niet slechts het wereldsch *koningschap* in zijn vermeende goddelijke rechten, maar ook het middelaarschap, gelijk *de wereld* dat zag, *verloochend,* en de eenige waarheid aan de wereld gezegd omtrent het *ware* middelaarschap tusschen mensch en God.

Juist omdat de goddelijke vereering van koningen en keizers een *godsdienstige* daad was, kwam daarin uit heel de armoede van het heidendom, dat den besten en den schoonsten van zijn kinderen tot god en tevens tot middelaar proclameert, doch - dit alles bij de gratie van den mensch. Alzoo is het steeds weer die *mensch,* die zich als god komt *handhaven;* het middelaarschap is een interventie van hemzelf voor zich zelf, bij goden. *Interventie vóór* den mensch is hier *inventie van* den mensch. Maar Christus Jezus, die den *gebroken* Koning aan de wereld voorhoudt, laat ons zien, dat het middelaarschap niet daar is, waar de mensch zichzelven handhaaft, en zich in zijn koning sublimeert, doch daar, waar de mensch (de zoon des menschen) vernietigd wordt en gebroken en verbrijzeld.

Dit is de evangeliseerende beteekenis van het Avondmaal. Door dit koningsmaal en dit middelaarssacrament in handen te stellen *niet* van gewijde priesters, maar van Galileesche visschers, heeft

Christus ook in de intieme Paaschzaal een woord gericht tot heel de wereld. Het was dit woord: *interventie* vóór den mensch bij God, is slechts *inventie* van *God Zelf* (1 Cor. 2). Hij beware de kerk er voor, dat zij ooit de wereld-profetie van het Avondmaal nalaten zou te verkondigen. Het gaat de kerk aan, en het gaat *daarom* heel de wereld aan.

En nu ten laatste, het gaat de *kerk* aan.

Bij het Avondmaal heeft Christus Zich ook in de zuivere positie gebracht tegenover Zijn *kerk*.

Om te beginnen, dompelt Hij haar in, in de gemeenschap van Zijn lijden.

Dat doet Hij reeds in engen samenhang met hetgeen wij zooeven opgemerkt hebben. Wanneer toch in de heele wereld van die dagen het koningschap vergoddelijkt, en de koning tot middelaar uitgeroepen wordt, dan zal de staatsdienst van nu af aan den koning slechts huldigen, waar Hij als ongebroken heros op den troon gaat zitten. Het Avondmaal der eerste Christenkerk is dus geweest een *inbreuk op de staatswet*. Het is geweest een *belijdenis* van een anderen Heer en een anderen Middelaar, dan de wereld van het heidendom dier dagen wou verdragen. Zoo werd het Avondmaal een inlijving van de geloovigen in de lijdensgemeenschap van Christus. Van dit uur af aan maakt Christus *martelaren*.

En Hij doet dat welbewust.

Want slechts door in de gemeenschap van Zijn lijden in te gaan, kan de geloovige ‘de overblijfselen van Christus' lijden vervullen’ en daarin gemeenschap met den Heere oefenen. Zoo vaak hij de kracht van het Avondmaal in zich zal willen voelen branden, moet hij zijn Heere grijpen, om in zijn lijden te triumfeeren, om met Hem in verbrokenheid op te staan, en te belijden, dat alles verliezen naar de wereld hetzelfde is, als God en Zijn Christus tot buit gewinnen voor in eeuwigheid.

Christus zoekt Zijn kerk in het Avondmaal. Hij heeft onder Israël de altaren zien staan en den tempel zien rijzen uit den grond. Maar al die altaren, en ook heel die tempel, *stonden stil*. Ach, dit

is het vreeselijke, dat de plaats waar God Zijn naam gedachtenis sticht, plaatsen van stilstand zijn; het koninkrijk is nog niet bewegelijk, nog niet *uitgaande* tot de wereld.

Maar nu neemt Christus brood en wijn; Hij zendt Zijn visschers; Hij zendt mannen en vrouwen; Hij zendt straks kleine winkeliertjes uit sloppen en stegen van Klein-Azië; Hij stuurt ze heel de wereld over, - en overal is *brood* te krijgen en *wijn* te kweeken, en de *tafel* is geen stilstaand altaar meer; de tafel is *overal* te plaatsen. Dus gaat heden het Oude Verbond haast in het Nieuwe over. Waar het Oude Verbond enkel stilstandsplaatsen kent, opdat God Zijn naam gedachtenis er stichte, daar zal het Nieuwe Verbond *overal,* waar 'twee of drie' in Christus' naam vergaderd zijn, gedachtenis aan Gods naam kúnnen stichten. Wij hebben een beweeglijke Avondmaalstafel, een verplaatsbaren schotel, een opvouwbaren beker. In catacomben kunnen geen altaren staan, maar wel een Avondmaalstafel en dat is de zegen, dien Christus geeft aan de kerk, als Hij het Avondmaal instelt. De tabernakel reisde; dat was een schuchter begin. De tempel werd van steen en stond op rotsen vast; dat was een armoedig vervolg. Maar de *hoogste* tempel breidt zich over de wereld uit, en trekt met Gods koninklijk priesterdom mee, waar het ook heengaat.

Ja, Zijn *kerk* zoekt heden de Heiland. Tot nu toe ging zij de wereld door, wadende door bloed, het bloed van lammeren, stieren en bokken. Het bloed ook van het Paaschlam doorvochtigde de aarde, bespatte de kleeren van de feestgangers, deed de engelen haast lijden bij God, en rookte tegen den hemel aan. Nooit werd de aarde dronken genoeg; nooit werd de hemel verzadigd, naar het scheen, van bloed.

Maar heden *is* de hemel verzadigd.

En op dit eigen uur breidt zich de Heilige Geest over de Paaschzaal uit en beweegt de ziel van den mensch Christus, die ook zichzelf daartoe beweegt, om het Avondmaal te geven aan de kerk. Brood neemt Hij, dat is: hetgeen *geen bloed* heeft. En wijn neemt Hij, dat is: hetgeen *geen bloed* heeft. Brood en wijn, de bloedlooze teekenen, die neemt Hij aan. Niet langer zal de lijdenskreet van

het stervende dier de lucht vervullen met gerucht, want in den éénen kreet van het stervende Lam Gods: *het is volbracht!* zal alle levenssmart gestild zijn. In deze ééne bloedstorting zal alle bloedstroom worden afgedamd.

Zoo brengt Christus Zijn kerk ter ruste. Hij gaat voor haar de teekenen kiezen uit het bloedloos bestaan, en uit het allereenvoudigste van iederen dag, uit het volksvoedsel (brood) en uit den volksdrank[1)] (wijn). Dit is een spraak, waarin Hij tot Zijn kerk nu zegt: de pijn is vervuld, de smart in het oneindige verdiept; en aan Mijn tafel geef ik Mij u tot een volkomen vereeniging. Neemt en eet, en sticht Mij als uw Heer en Dienaar *eeuwige gedachtenis*.

Zoo wordt het Avondmaal de maaltijd van engelen en van menschen; de engelen eten wel niet mee, maar het eten met den mond is het voornaamste niet. Eten met den mond is wel noodzaak voor ons. Maar het is ook nu weer, gelijk altijd: Wij moeten inkeeren tot God. Niet dat *wij* zalig worden, en dat *wij* genieten, en dat *ons geloof* verzekerd wordt, is in de wereld de hoofdzaak, waar het om gaat. Dat *Christus* zich gedachtenis sticht; dat de eenige *naam,* die onder den hemel is, ook onder den hemel uitgeroepen wordt; dat daarin *Gods* naam gedachtenis gesticht wordt en *Hij* verheerlijkt wordt, - *dàt* is ook nu het einde aller dingen. God heeft alle dingen gemaakt om Zijnszelfs wil. Ook het Avondmaal heeft Hij gemaakt om Zijnszelfs wille. En als wij daarin mogen zien het innigste wezen van het Heilig Avondmaal, dat God met Zijn maaksel in *gedachtenis* van *geloof,* d.i. in *gemeenschap* van *leven* treedt, dan *eten* ook de engelen aan onze tafel mede, want ook hun ‘spijze’ is het, den naam Gods gedachtenis te stichten, en in dit stichten zelf gesticht te zijn, opgebouwd in liefde.

Zoo is Christus de Man van Smarten geweest, juist omdat Hij handelt als koning van de heerlijkheid. Het is een groote smart, wanneer koningsbesef met slavendienst *onverdrongen* in hetzelfde oogenblik voor dezelfde aandacht treden. Dus is het smartelijk

1) In het Oosten.

leed voor Christus geweest, en een ongeloofelijke spanning, dat Hij grooten *lust* had tot het *koningschap,* dat *ón*verbroken is, en in hetzelfde uur last moest geven, om het koningschap te vieren, tot het einde der wereld toe, in den vorm van Zijn gebrokenheid en Zijn vernietiging.

Maar ook dit *lijden* van de Avondmaalsinstelling heeft de Man van Smarten gewillig en in liefde gedragen.

Zijn menschelijke ziel heeft wel bittere pijn gevoeld, toen Hij brood in handen woog, en wijn in bekers schonk. Toen *zag Hij Zichzelf voor oogen, gekruist zijnde*. Weinige oogenblikken later slechts zal de *Satan* Christus voor oogen schilderen: 'Christus, gekruist zijnde', en dat zal dan het zweet Christus uit de poriën drijven, het zweet van angst, bloedzweet. Doch in deze Paaschzaal, die thans de vergaderplaats werd van het eerste Avondmaal, heeft Christus, fier en sterk, zichzelf voor zich geschilderd: *gekruist zijnde*. Zijn hand beeft niet, al trilde heel Zijn ziel tot God. Zijn oog werd niet verdonkerd, al was Hij de Middelaar, die Zich bood in doffen staat van dood. Een geheimzinnig licht trilde in Zijn oogen en speelde over Zijn gelaat, ook toen Hij zich teekende, en 'als een *zegel* zette op het hart' der zijnen,.... toen hij zich wegschonk als gebroken; toen hij het *teeken* van Zijn dood zoo dicht mogelijk toeschoof naar het *moment* van dien dood zelf. Toen heeft Hij wel de angst zichzelf uitnemend groot gemaakt, - want hoe dichter een teeken komt bij de beteekende zaak, hoe machtiger de vorm van het teeken een menschenziel toespreekt, verschrikt, of vertroost; maar toch, - zóózeer heeft Christus de zijnen lief gehad, dat Hij, hoewel teeken en beteekende zaak elkander bijna raakten, toch nog profeteeren kon van de beteekenis dezer heiligheden, toch nog als Koning bevelen kon, dat men dat doen zou tot aan het einde toe, toch nog als Priester bidden kon om den Geest, die aan het teeken zich moest paren.

De oogen van Jezus zagen rustig elk van Zijn jongeren aan, maar zij tuurden heel in de verte, zij tuurden tot aan den uitersten horizont, en zagen daar een ander staan.

Die ander was de Anti-Christ.

Het was de mensch der zonde, die eenmaal aan de andere tafel der *mensch-vergoding* als koning van de wereld, de duizenden laat zeggen: Hij is de Ongebrokene, zijn glans zal hem blijven, zijn vleesch wordt nooit gebroken en zijn bloed in der eeuwigheid niet vergoten, knielt voor hem, allen! want Hij is god-en-mensch-en-middelaar. *Een stemme Gods en niet eens menschen!*

Zóó zagen Jezus' oogen den Anti-Christ, die het feestmaal aanrichtte van de mensch-vergoding.

En toen Hij dezen zag, toen groeide in Zijn liefde ook *de wraak*. Toen ving in hetzelfde uur de ijver aan te branden, de ijver van de liefde, die Zijn volk sterken zal door het Avondmaal tot den laatsten tijd toe; maar gloeide ook *in* die liefde de *wil tot wraak!* En aan het Avondmaal staande, *neemt Hij zich voor,* om den Anti-Christ te verdelgen met het zwaard zijns monds.

Nu kunnen wij niet verder.

Maar het behoeft ook niet. De Zoon des menschen is voor onze oogen bij ‘den Oude van dagen’ geweest. Daar moest Hij in Zijn messiaansche bewustzijn heen. Want vandaar is Hij als God en mensch gekomen.

Wij kunnen niet verder; en wij weten niet meer.

Maar wij weten en hebben *genoeg*.

Wij hoorden Zijn stem: een stemme Gods en *óók* des menschen.

Dit Avondmaal - wij weten het nu - is antiek èn modern. Het zegent den kleinste, en het vloekt den grootste. Het is liefde en wraak. Het is teederheid en geweld. Het is antithese en synthese. En het zou ons een groote schemering zijn, waarin ‘de voeten zich stooten aan al die schemerende bergen’, - als niet de *Persoon* van Christus zich hier ons wegschonk in klaarheid van profetie, en in vastheid van koninklijke leiding, en in gemeenschap van priesterlijke liefde.

Zijne genade is ons genoeg.

Verder gaan dan dit ééne woord vermogen wij niet: *genoeg!*

Hoofdstuk XV.
Christus bij God in worsteling tegen Satan.

> *En de Heere zeide: Simon, Simon, zie de Satan heeft ulieden zeer begeerd, om te ziften als de tarwe; maar Ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet ophoude*.
> LUKAS 22:31-32*a*.

CHRISTUS, de zijnen ontvangend aan de tafel der gemeenschap, heeft eerst hen ontvangen *in de gebeden*. Het altaar van Aäron is door den Priester van Melchizedeks orde wel omver gestooten, om voor de *tafel* plaats te maken: maar de *borstlap* van Aäron, waarin hij de namen van Israëls stammen draagt op het hart, is tot troost ons gebleven: Christus ontvangt de zijnen zelfs *in* het hart: Hij is hun voorbidder, eer zij het weten!

Wanneer wij Christus hooren zeggen tot Simon, dat Satan de discipelen wil ziften als de tarwe, maar dat Hij Zijn intercessie heeft gesteld tusschen den eisch van Satan en het recht van den Vader, dan vallen ons dadelijk twee dingen op.

Het *eerste* is wel dit, dat wij hier voor ons hebben, wat wij zouden kunnen noemen: de *eerste dankzeggingsprediking*. Nog steeds is in de kerk de gewoonte onderhouden, om na de viering van het Heilig Avondmaal een dankzegging te houden; men noemt ze ook wel nabetrachting.

Welnu, in zekeren zin is ook hier een dankzeggings-, een nabetrachtingspredikatie. Zij is eigenlijk de allereerste, die in de wereld ooit gehouden is. Want Lucas laat ons zien, dat Christus de overbekende woorden van den hierboven staanden tekst heeft uitgesproken *na* de bediening en de instelling van het Avondmaal. En

nu treft het ons, dat Christus de eerste nabetrachtingspredikatie niet heeft aangegrepen, om de zielen van hen, die met Hem aan de tafel waren gezeten geweest, zachtkens heen en weer te wiegelen in een onbewuste deining van nauwelijks zichzelf bewuste 'gevoeligheid' - maar dat Hij, na de mystieke concentratie der gedachten bij het Heilig Avondmaal, weer de gedachten uiteen laat gaan. Het thema der ontfermingen Christi, dat bij het Avondmaal in zijn eenheid werd genoten, valt nu weer uiteen in zijn samenstellende deelen. Bij het Avondmaal heeft Christus de zielen der zijnen met zichzelf verbonden en vereenigd en zoo verinnigd. Maar nu het Avondmaal voorbij is, moeten zij van de hoogten des geloofs uitgeleid worden naar den rand van diepe afgronden: hemel en hel gaan open, - na het eerste Avondmaal. Werd eerst aan de mystieke tafel het thema der liefde Gods in de ziel der jongeren ingeprent, - *nu* wordt dat thema weer ontbonden in zijn deelen. De 'vereeniging' van het hart wordt op den voet gevolgd door de *uitbreiding* van dat hart in al zijn aandacht tot in de hoogste hoogte van God en naar de diepste diepte van Satan toe. En na de verinniging van het oogenblik der mystieke gemeenschap met Christus, komt nu de felle schok van een woord, waarin Christus alle afgronden van de hel laat opengaan en alle diepten van de hemelen daarbij. Want *Satan heeft zeer begeerd;* ziedaar de afgrond van de hel. Hij heeft die sterke begeerte in woorden uitgesproken, en als een bepaalden eisch tegen de discipelen gesteld *voor den troon van God;* ziedaar, de hoogte van den hemel.

Dit is toch wel een zware dankzeggingspreek, want zij laat heel de wereld opengaan en openstaan in diepten van ontzetting. Doch het blijft een troost, te weten, dat Jezus Christus als Intercessor, als Tusschentreder, als Middelaar, de diepten van de hel verstaan heeft, en in de hoogte van den hemel Zijn pleitrede gehouden bij den Vader tegen Satan. Dus is het drama van hemel en hel in de ziel van Jezus geweest; daaraan danken wij, dat de eerste dankzeggingspredikatie, hoe ontzaglijk ook en benauwend, toch den troost van het Avondmaal ons niet heeft ontnomen. Integendeel, de troost wordt hier verdiept tot in oneindigheden.

En, behalve *vertroostend,* is deze eerste dankzeggingsprediking ook *ontdekkend*. Want aan het einde van den avondmaaltijd laat Jezus aan de jongeren zien, dat niet slechts het treden in Zijn gemeenschap, maar ook het *blijven* in die gemeenschap, *alleen aan Hem te danken is*. In den strijd tusschen God en Satan zijn de jongeren heen en weer geworpen als koren in de zeef, en zij zouden zijn vergaan, en ook Simon zou zéker zijn bezweken, indien bij voorbaat niet het sterke gebed van Christus hen allen had gedragen en neergelegd voor God. Ook de *bewaring* des geloofs is daarom enkel uit genade.

Dit is het eerste, wat ons hier onmiddellijk opvalt.

Een *tweede* ding komt daar nog bij.

Indien wij het zoo mogen zeggen, dan noemen wij Christus' woorden over Satans wil-tot-zifting, en over Zijn eigen priesterlijke voorbede, *de proef op de som*.

Een proef op *welke* som?

Het is de proef op de *som van al het voorgaande*.

Hebben wij niet telkens weer gezien, dat Christus tegenover Judas en den Satan optreedt als de ééne, die *niets verdringt* uit Zijn aandacht? Wij zagen Judas en Satan als de twee, die alles willen ‘verdringen’, uit ziele- en geestesdiepten, wat niet met hun begeeren strookt. Daartegenover stelden wij Christus als den *zuiveren* mensch, die *niets* ‘verdringt’, ook al verscheurt het Zijn hart en binnenst wezen van wreede pijn.

Dit alles komt nu hier terug. Want Jezus spreekt *achteraf* hier uit, dat Hij *bij voorbaat* reeds gezien heeft, wat Satan, afgezien van Judas, doen wil met de andere discipelen. In Judas is hij reeds gevaren, dat is nu voorbij. Maar Jezus weet het, met onmiddellijke zekerheid, dat Satan nog niet stil zit. Evenals Christus al wat in Judas is geschied, aanstonds heeft herleid tot de diepten van *verkiezing en verwerping* achterwaarts, en het ook voorwaarts heeft uitgewerkt tot in het gezicht der hel, zoo is het nu ook hier. Christus neemt niet slechts Judas, maar al Zijn jongeren, Hij neemt ook u en mij, op in die gespannen aandacht, waarmee Hij alle tijdelijke dingen terugleidt tot de eeuwige, alle zienlijke tot de

onzienlijke, alles wat heden gebeurt tot wat gister wortel schoot, en morgen nieuwe vrucht zal dragen. En zoo heeft Hij, hoewel zeer ontzet over hetgeen in en aan Judas werd voltrokken, toch niet in die ontsteldheid van Zijn ziel de *andere schapen* vergeten. Ook toen één schaap verloren ging, bleef Zijn aandacht bij de andere elf. Hij heeft de dooden hun doode laten begraven; maar Hij zal zich zelf weer tot de levenden wenden. Dus heeft Jezus niets verdrongen.

Avondmaal heeft Hij gehouden met de zijnen, maar Hij heeft intusschen *Satan gezien*. Hij nam het brood, en zag den walm van Satan er overheen strijken. Hij tilde den beker op en proefde alsem van Satan in den wijn. Hij dringt met alle dingen tot de diepste diepten in, en zoekt in ieder oogenblik de groote verborgenheden.

Zoo vindt - en wijst - hij *drie* van die verborgenheden.

Daar is het *Avondmaal:* hier wordt de diepste ‘verborgenheid’ van den *mensch* in actie van geloof gezet door Christus en den Geest.

Hier is ook de *Satan,* en die begeert zeer te ziften: dat is de diepe ‘verborgenheid’ van het *satanisch* wezen, dat niemand peilt, noch immer kan doorgronden.

Hier is ook het hart van *God:* en dat is vooral de groote ‘Verborgenheid.’ Maar Jezus appelleert daarop, als Hij bij den Vader pleiten gaat, niet als degene, die geen hoop heeft, maar als de wélverzekerde, die *weet* wat in den Vader is. Zoo gaat Hij pleiten voor de zijnen.

En alle deze drie verborgenheden zijn nu tegelijk in de diepte van Jezus' ziel, want: *Ik heb voor U gebeden,* bij God, tegen Satan, onder het Avondmaal.

Is dat geen groote heiligheid? Is dat geen licht van klaarheid? Is dat geen brand van liefde? Een Christus, die bij het Avondmaal de ‘smarten van Satan’ kent, en die ook met Zijn gansche zielsbegeeren inworstelt tégen Satan? Daar is Hij weer, de ééne nietverdringer, zuiver in de harmonie van Zijn volmaakte ziel. Hij heeft voor *allen* in zijn hart een plaats, want Hij weet, dat zij *allen* (meervoud) door Satan opgevorderd zijn bij God. Maar Hij geeft

elk ook weer zijn *eigen* plaats. Vandaar, dat voor *Simon* nog in bijzonderen zin een gebed Hem leeft in de ziel: ‘ik heb voor u (enkelvoud) gebeden, Simon! En, niet alleen is het *verleden* en het *heden* in Zijn aandacht, maar ook de *toekomst* heeft Zijn hart. Want Simon krijgt straks een opdracht voor de toekomst, en in die opdracht aan den éénen Simon worden straks weer allen begrepen en beveiligd: ‘en gij, als gij eens bekeerd zult zijn, zoo versterk uwe broederen.’

Dit is de volmaakte afwezigheid van de zonde der ‘verdringing’.

Verleden, heden, toekomst; individu en gemeenschap; diepste diepte, en hoogste hoogste; God en Satan; Judas en Simon; pleitrede van beschuldiging en pleitrede van ontschuldiging, - het is alles tegelijk, en alles op zijn plaats, in de ééne groote ziel geweest van den mensch Jezus Christus.

Waarlijk, zulk een Hoogepriester betaamde, paste ons.

Treden wij naderbij, voorzichtig en verlegen bij zooveel menschelijke majesteit, dan hooren wij Jezus zeggen: *Simon, Simon!* Als Jezus tweemaal iemands naam zegt, dan gebeurt er iets groots: Martha, Martha; Saul, Saul; Simon, Simon!

En daar is ook iets groots. *Simon, Simon, de Satan heeft ulieden zeer begeerd te ziften als de tarwe*.

Vier dingen vragen onze aandacht. *Ten eerste*, dat Satan begeert. *Ten tweede*, dat Satan hen allen begeert. *Ten derde,* waartoe Satan begeert. *Ten vierde*, op welk tijdstip hij begeert.

In de eerste plaats, zoo zeiden wij, is hier het *begeeren van Satan*.

Maar wie zal het minste daarvan zeggen?

Indien reeds de begeerten van den mensch voor den medemensch moeilijk te verstaan zijn, en zwaar om te ontleden, hoe zullen wij dan niet machteloos staan tegenover de diepten van Satan? Het is een vermetel ding, te spreken over de smarten van Satan.

Niettemin, Christus profeteert daarover en beveelt ons dus, aan Zijn hand ook hierover na te denken.

In het algemeen nu kunnen wij zeggen, dat in Satans wezen een

duistere begeerte woelt, een diepere bestaansdrang, welke ingaat tegen God.

Maar daarmee is niet alles gezegd.

God immers is in zichzelf de onveranderlijke, die nimmer ‘wordt’, of ‘groeit’, doch *is*.

Tegen dit eeuwig vlammend vuur van heiligheid rookt nu eeuwig de doornbosch van den Satan. God - *als de eeuwige* is het, die zijn haat ontmoet.

Maar God, die onveranderlijk is in wezen, openbaart zich ook in *veranderlijke werken*. De werken Gods, in schepping en herschepping. *worden, groeien,* gaan van mindere kracht tot meerdere. Zijn werk streeft naar een doel: het is eschatologisch, want het streeft naar de katastrofale glorificatie van het verlossingswerk op den jongsten dag.

Zoo is God dus tweeërlei: de *zijnde* en de *werkende* God. God, gelijk Hij van eeuwigheid *is;* èn God, gelijk Hij eschatologisch *in arbeid* is, en eenmaal Zich laat zien, met de voltooide historie der wereld, met de voleinde geschiedenis der openbaring, en met den rijken oogst van Zijn volbracht verlossingswerk. Tegen dezen God, den *zijnden* èn den *werkenden* God, tegen dezen God nu begeert Satan immermeer in. Hoe meer dus Gods wezen in Gods *werk,* en Gods *werk* zich in de wereld geldig maakt, en hoe meer ook de eschatologische krachten van het koninkrijk der hemelen in de wereld werkzaam worden, des te heftiger begeert Satan tegen God. Hij heeft *grooten* toorn, voornamelijk als hij een *kleinen* tijd heeft (Openb. van Joh.).

Nu, dan is vooral de nacht, in welken Christus werd verraden, een sterke prikkel voor den Satan.

Want, in dezen nacht weigert de heiligheid Gods zich op te sluiten in zichzelve, of zich enkel te manifesteeren in de verdoemenis van Satan en in de verderving van wie hem toebehooren. Gods heiligheid zoekt haar uitbreiding nu. Gods heiligheid opent een expansiekrijg. Die heiligheid Gods wil zich openbaren in de rechtvaardiging van zondaren. Zij wil door twaalf apostelen zich uitstorten in een kerk, een instituut, welks heiligheid *ook in het*

instituut zal blijken en effect zal nemen tot aan den jongsten dag. En daartoe stelt God in het werk de eschatologische krachten der toekomende eeuw. In dezen nacht razen stormen, en gieren alle winden. Een wervelwind trekt door 't heelal. Daarom is deze nacht de prikkeling van Satan. Leven, hier is Uw prikkel!

Zoo komt nu Satan tot *begeeren*.

Gelijk voorts Christus in de paaschzaal aan Zijn begeerten gestalten geeft en woorden, door een *gebed* ervan te maken, zoo stelt ook Satan zijn begeerten in woordvorm (schoon van een taal, die slechts geestelijk wordt verstaan) in het wijde heelal. Zijn begeeren randt Gods werk aan. Zijn heet verlangen schroeit de randen van de zeven sterren af. De zeven sterren zijn de zeven gemeenten. De zeven sterren zijn de volkomenheid der gemeente. De zeven sterren zijn in de Paaschzaal; want de apostelen zijn in de zaal met Jezus. Nu richt zich Satan tegen de gemeenten. Hij begeert tegen haar. - Hij fixeert zijn begeeren in woorden. Hij neemt requisitoir tegen de zeven gemeenten, en dient het in bij de Opperste Rechtbank; hij stelt het in handen van God. Er is dus de strijd van *woorden* in 't heelal: 't *woord* geworden begeeren van Jezus (den *bidder*), en 't *woord* geworden begeeren van Satan (den *verklager*).

Het is een ontzaglijk ding, dat heden Christus het zuivere begeeren van den Heiligen *Geest* (die in Hem is), en van Zijn zuivere *ziel* (die Hem als *mensch* gegeven werd) *in woorden brengt,* en dat die woorden (van het *hoogepriesterlijk gebed!*) *hoorbaar al de sferen* door gaan, en de hemelen en de afgronden daveren doen; èn - dat nu de scheur, die de stem van *Christus* in de wolken trekt, en in het hart van God, *óók Satan zoo beroert en beweegt,* en in vlam van ijver zet, dat *ook hij zijn begeeren onder woorden brengt*. Neen, niet in menschenwoorden, en niet met menschentong, spreekt Satan zijn begeeren uit; - dat kan hij niet. God alleen is vleesch geworden, Satan niet. Maar zooveel in zijn vermogen is, laat Satan zijn begeerten *concreet* bekend worden bij God. Hij doet een ‘gebed’. Hij *begeert,* zegt Jezus. Hij begeert de jongeren van Jezus.

Want Jezus eerst heeft in het hoogepriesterlijk gebed voor die discipelen gebeden: ‘Vader, Ik bid voor hen, en niet alleen voor

hen, maar ook voor allen, die door hun woord in Mij gelooven zullen'. Zoo knoopt het bidden van Jezus heel de kerk - de zeven gemeenten - vast aan het leven der Apostelen, en beurt zoo heel die kerk op in Zijn gebed tot voor den troon van God.

Maar nu komt dan ook Satan. Zijn begeeren is niet opgewekt, doch wèl aangeblazen, door het begeeren van Jezus.

Daarin is hij eigenlijk reeds *overwonnen*. Want hij komt achter Jezus aan: Jezus was de eerste in het begeeren van God.

Maar niettemin, al is hij reeds aan het verliezen, toch tracht hij nog te winnen; want dit is het satanische wezen: begeeren het onmogelijke.

Dus stelt zich Satans begeeren tegen dat van Christus in.

Indien wij een beeld gebruiken mogen, dat niet platvloersch bedoeld is, maar enkel wijzen wil op de *geestelijke* beteekenis van de worsteling van Satan tegen Christus, - dan zouden wij willen denken aan twee groote zendstations. Gelijk op aarde een radiografisch zendstation zijn golven uit kan zenden, doch een ander station zijn golf daartegen *in* kan zenden, zoo is er thans een golving van Jezus' ziel tot God gegaan; en wat ze draagt tot God, dat is het hulpsein om verlossing, dat is de ongebroken pleitrede voor degenen, die de Vader Hem gegeven heeft. Maar van den anderen kant der wereld zendt Satan nu *zijn* golven uit. Hij wil de uitzending van den Zoon des menschen nu gaan storen. Dit is de geestelijke strijd, dit is, wat apocalyptisch wordt genoemd: de strijd in de lucht. Dit is het pleit van twee getuigen: den éénen, die ontschuldigt, den ander, die beschuldigt voor de ééne vierschaar Gods.

Satan begeert. Hij zendt zijn seinen uit, fel en zonder pauze. En zijn begeeren wordt stèrker, het wordt een *opvordering* zelfs. *Satan,* zoo staat er eigenlijk, *heeft ulieden opgevorderd*. 'Hij heeft bij God *uw uitlevering gevraagd,* mijn discipelen.' Hij heeft zijn eisch gesteld en het wordt een ultimatum. Want het is voor de gansche wereld het uur der ultima ratio. Satan wil, hij roept, hij zweert, dat God de discipelen in zijn handen moet geven. Want woont in hen de zonde niet? Is Simon wel een ander dan Judas?

Is het messiaansche koninkrijk in hun ziel wel zuiver opgegaan? En is de dood niet gedreigd op de zonde? En is de dood niet universeel? Satan eischt, Satan vordert op, en tracht een bres in God te slaan met behulp van Gods eigen breektuig, d.i. *met het Woord,* dat eens den dood bond aan de zonde.

In de *tweede* plaats treft ons, dat Satan *allen,* die in de Paaschzaal zijn met Jezus, van den Vader heeft opgevorderd. Aan *allen* wil hij 't kwaad volbrengen (‘ulieden,’ meervoud). Aan allen, die van Christus zijn.

Of Satan *Christus* dan niet zoekt?

Ja, zeker, Hem wel 't allermeest.

Maar, Satan ‘heeft aan Christus niets.’ Tot nu toe *staat* de Christus; Hij staat rechtop. En daarom keert zich Satan tegen de discipelen, de apostelen der toekomst. Kan hij Christus niet van de gemeente scheiden, dan is er nog een andere weg, dat hij n.l. de gemeente van haar Christus scheide. Daarom begeert hij de Apostelen, want zij ‘vertoonen de heele gemeente.’ Zij zijn representanten van heel de kerk, die door hun ambt zal bloeien en leven. Zouden dezen vallen, dan was een wig gedreven, een breuk geslagen in het ‘ééne zaad der vrouw.’ Dan is de bron der kerk met steenen toegestopt, dan heeft de zijde van Jezus voor niets gebloed. Dan zijn de *vier-en-twintig* tronen, rondom Gods éénen troon, vacant voor alle eeuwigheid, wat het twaalf-tal der apostolische stoelen betreft. En - zijn de twaalf aposten-stoelen leeg, dan hebben ook de twaalf patriarchen geen recht op een troon. Dan wankelt alles in hemel en op aarde.

Daarom - Satan zoekt hen *allen*.

Maar onder allen heeft *Simon* allermeest zijn aandacht. Want Simon is een ‘satan’ herhaaldelijk geweest voor Jezus. Kan de geest nu uit den afgrond dit zegel, op Christus' arm en hart gesteld, daarvan afrukken, kan hij ‘het satanischen’ in Simon sterken, en het andere in hem verdringen, dan zal de val van Simon groot zijn en het fundament der kerk zal gescheurd zijn, juist op die plek, waar Simons steen is ingemetseld.

Hier komen wij vanzelf reeds tot ons *derde* punt.

Met welk *doel* wil Satan Jezus' leerlingen opeischen van God?

Om hen te ziften als de tarwe.

Ziften, wat wil die beeldspraak in dit verband?

Iemand, die het Oostersch leven met zijn gewoonten van nabij heeft leeren kennen,[1)] zegt ons ervan, dat het hanteeren van de zeef gewoonlijk door de vrouw gebeurde. Zij 'neemt de zeef halfvol met koren, tusschen de beide handen. Zij begint haar werk, dat ze met groote behendigheid verricht, door de zeef zes of zeven maal *van rechts naar links te schudden,* waardoor al het gebroken *stroo en het kaf, dat nog tusschen het koren zat, naar boven komt*. Het grootste gedeelte daarvan kan ze nu *met de hand verzamelen en wegwerpen*. Nu begint zij de zeef in schuine houding te brengen en gedurende geruimen tijd op en neer te bewegen, terwijl ze *voortdurend uit alle macht er overheen blaast*. Dit deel van de behandeling, dat zeer behendig volbracht wordt, heeft drieledig gevolg: Ten eerste: al het vuil, aarde, gerst en kleine korrels, vallen door de gaatjes van de zeef op den grond. Ten tweede: al het achtergebleven stroo of kaf, wordt vooral door haar aanhoudend blazen, verstrooid of op een hoop gebracht in dat deel van de zeef, die het verst van haar verwijderd is. Ten derde: het goede koren blijft op een hoop midden in de zeef liggen, terwijl al de steentjes een afzonderlijk hoopje vormen op dat deel der zeef, dat het dichtst bij haar borst is. Nu neemt zij met de hand de steentjes, het stroo en het kaf weg.'

Dit ziften - men verstaat de beeldspraak - is dus een beeld van een geweldig forsch heen en weer werpen en schudden, teneinde te gemakkelijker *koren en kaf te kunnen scheiden*. Onder dit ziftingsbeeld doet Jezus dadelijk reeds verstaan, dat de felle bewogenheid van den nacht, die komt, de ziel der discipelen heen en weer werpen zal, zóó krachtig en zóó forsch, als het koren in de zeef wordt heen en weer gesmeten.

Maar - dit alles moet dan dienen tot bevrediging van *satanische*

1) James Neil, Palestina en de Bijbel. J.H. Kok, Kampen, 1e druk bl. 77, 78, (er is een 2e druk).

begeerten. Dat is te zeggen: het is hem niet erom te doen, het kaf uit het koren, doch om het koren uit het kaf te halen. Hij wil de jongeren heen en weer werpen, zoodat zij in den nacht van schrik en angst hun verstand verliezen, en dan, als zij niet meer weten wat zij doen, te gereeder Satan mogelijkheid laten, om al wat koren, wat goed in hen was, weg te blazen, en al wat kaf, wat kwaad in hen was, alleen te bewaren. Satan wil dus door het ziften, d.i. door het lijden, het kwaad, het kaf, al wat onvruchtbaar is in hun ziel, doen triumfeeren over het koren. Het lijden van dezen nacht wordt in zijn nabijheid tot een demonische *verzoeking*.

En hiertoe vordert hij een acte van vergunning van den Vader in de hemelen. Hij vraagt de *uitlevering* der twaalf; want zijn ze niet in zijne handen? Is er een rechtsprijs soms betaald om deze elf Galileeërs uit Satans handen los te koopen?

Het is een fijn trekje in onzen tekst, dat Satan dat ziften als een eigen *recht* voor zich begeert, en dat hij een acte van toelating tot zifting opvordert bij God, als ware hij, Satan, reeds eigenaar van deze menschen. Wanneer toch in het Oosten koren werd gekocht, dan was het ziften van dat koren niet een werk van den verkooper, maar van den *kooper*. Die moest zelf maar zorgen dat koren en kaf, dat vrucht en stroo, van elkander werden gescheiden. Zoo stelt zich Satan bij voorbaat reeds aan als eigenaar van alle graan, dat God in Zijn schuur wil vergaderen. Neen, zegt hij, de voorraad is voor mij. God zal geen koren koopen om den prijs van Christus' bloed, om op Zijn eigen wijs dat koren in de schuur te lezen en het *kaf* er uit te nemen, God zij de kooper *niet* tot in der eeuwigheid! Gij, God, - zijt niet bevoegd om losprijs aan U zelf te geven. De akker der zielen behoort den duivel toe. Zal hij niet zelf met koren en kaf doen hetgeen zijn lust is? Ja, in den diepsten grond is hier een twist van Satan tegen God, niet om het recht van *beproeving* (zifting tot zegen), òf het recht van *verzoeking* (zifting tot vloek), - want in den grond der zaak is hier de vraag van *eigendomsrecht*. Indien in feite de akker der wereld met kwaad zaad is bezaaid, *màg* dan God dien akker als eigenaar, of kooper, tot *zich* nemen, onder zich houden, *zelf* gaan ziften, OF zal de

Satan dien akker houden als zijn wettig eigendom? En ziften - naar *zijnen* aard?

Zoo is de strijd van Satan tegen God een worsteling om het *eigendomsrecht* van de wereld; en daarin van de kerk. Een worsteling om het recht van koop of vrijkoop.

Wat *daarna* Satan wil, is Jezus duidelijk. Blijft de akker aan zijn willekeur gelaten, dan wil die geest van den Opstand het goede uit de ziel der zeer bedrukten wegnemen, en het kwade zéker behouden, om zoo den akker, dien God zichzelf eens plantte, voor eeuwig met onvruchtbaarheid te slaan. *Satan heeft ulieden zeer begeerd te ziften!*

En nu in de *vierde* plaats: *op welken tijd* heeft Satan dit begeerd?

Het antwoord luidt: hij heeft het *nu* begeerd.

Wij moeten, om de fijne nuance van den tekst te volgen, bedenken, dat in de grieksche taal een handeling op twee manieren kan beschreven worden. Soms wordt een handeling verhaald als een ding, dat *op een bepaald oogenblik* ineens gebeurt; soms ook als een *toestand,* die voort blijft duren. De grieksche taal beschikt over een manier van zeggen, die een handeling *òf* doet zien als een *punt*-handeling, *òf* als een *streep*-handeling. De *punt*-handeling is dan het *feit in eens,* en de *streep*-handeling is dan het *voortgaande* werk, de *toestand*.

Nu is het opmerkelijk, dat in onzen tekst Christus er op wijst, dat Satan begeerd heeft: ééns, op een bepaald *moment*. Als Christus zegt: 'hij heeft ulieden zeer begeerd,' - dan wordt hier de werkwoordsvorm gebruikt, die niet de 'streep-handeling' maar de *punt*-handeling wil aanduiden. Met andere woorden: Satans duistere begeeren heeft nu een hoogte-*punt* bereikt; er komt een nieuwe inslag in. Al is de Satan niet *gebonden in* den tijd, toch leeft hij met den tijd mee, omdat God daarin Zijn werk volbrengt. De hoogte- en dieptepunten van het historisch proces van Gods genadewerk teekenen óók de curve af van Satans koortsig jachten. De rimpeling van het water in den stroom des heils weerspiegelt zich ook in de rimpeling van de zwarte wateren van het helsche

woelen en werken. *Zijns ondanks* moet Satan met Gods ‘tijden en gelegenheden’ meeleven. Als God een steen in het water werpt, dan slaat die steen zijn kringen wijder en wijder in het water, en de golven van Gods water slaan tegen den duivel aan; hij kan niet duiken onder het geweld van den golfslag van Gods kracht vandaan.

En zoo is het nu hier.

Eerst is er geweest het feit van Christus' gebed. Nu *kan* niet de reactie uitblijven van dat andere: het satanisch ‘gebed’. Verheft zich Christus' bidden, dan roept ook Satans stem. Er is een wilde woede in: maar vooral een groote pijn; de pijn van hem, die actie zoekt, en immer niet verder dan tot re-actie komt. En vooral nu, nu het knettert in de lucht, nu het onweer van God door de wereld raast, en Satans geest verstoort, vooral nú *begeert* Satan met nieuwe kracht, en pleit met sterker stem, om zijn vermeende rechten: rechten van Satan!

Hij pleit bij God. Hij pleit, omdat *God pleit*.

Zijn pleiten is *reactie*. Als God den rechts-strijd in de wereld aan de orde stelt, dan is Gods uur het uur van Satan. Recht tegen recht! Rechtstermen tegen rechtstermen! Advocatuur des hemels? Dan óók de advocaat der hel! Wordt Christus tot Paracleet gesteld? En wordt de *Geest* als Paracleet na Hem beloofd? Maar dan treedt Satan op als advocaat van eigen zaken; hij trede op bij God. Hij ‘vordert op’: de rechtsterm tegen den rechtsterm; doch een *rechts*term dan, die alle *heils*termen in der eeuwigheid weerspreken wil.

Hier ligt de lijn der Schrift.

Hier is de epiloog, dien Christus schrijft na den proloog van Job. En hier is weer de proloog van Openbaring 12, waar Satan wederkeert als ‘verklager van de broederen’.

Geen menschelijk verdichtsel, geen apokrief evangelie, kan ooit zoo sterk en diep zijn als hier het Evangelie Gods. Want het schrijft wel over *Satan* en zijn smarten, maar in den grond spreekt het ons van *Jezus Christus,* die in de Paaschzaal hier doorleeft de spanning, en de verheven dramatiek van den proloog van Job, en van de Apocalypse, en van het boek der zeven zegelen vooral.

Doch nu is het de groote troost, dat dezelfde *Goël,* die zelfde ‘eene uit duizend’, die de getuige ten goede moest zijn voor Job, thans zelf *in vleesch en bloed aanwezig* is, om in te grijpen in de geestelijke rechts-worsteling, die het gansche al beweegt.

Heden is de verschrikking van het boek Job in onze ooren vervuld.

Maar met de verschrikking ook de vertroosting van dat boek.

Immers, in het boek Job is het messiaansche element sterker dan ooit. Als Job omringd zich ziet van ‘duivelen’ in menschengestalte, kwade vrienden, die hem enkel maar *be*schuldigen, zónder dat hij uitzicht krijgen kan op vrijspraak en ontferming, dan neemt hij zelf het woord en beroept zich op den Getuige, die *vóór* hem pleiten zal bij God. Die Voorspraak en Getuige zal dezen armen Job, die thans gezift wordt van God en van den Satan beide, die heen en weer gesmakt wordt tusschen de harde rotsen der eeuwen, die in de zeef *moest* komen, alleen maar, om in zichzelf bewijsmateriaal te wezen van de majesteit van God, hij zal, zeg ik, Job opnemen in Zijn pleitwoord bij God; voor Job zal Hij verlossing pleiten. Ja zelfs, als Job straks in wanhopigheid wegzinkt, en God aanklaagt, en niet meer weet, waarheen het moet, en *zelf* het messiaansche element uit zijn leven *wèg-redeneeren* gaat, zelfs *dán* komt *Elihu* om wederom plaats te maken voor de Messiasverkondiging, als hij Messias aanwijst; Messias, die, als de ‘ééne uit duizend,’ lijden zal voor Job en *verzoening* voor hem *vinden* zal.

Zoo is reeds in het boek Job de spanning aanwezig tusschen een Satan, die begeert te ziften als de tarwe, aan den eenen kant, en den Getuige-Advocaat, die in Zijn voorbidding de zifting wel laat begaan, maar die het *geloof* van Job inhoud geeft, en die het ook bewaart.

Deze troost wordt *nu volkomen*. -

Toen de Jobiade geschreven werd, was de Goël *nog niet* verschenen. Job en Elihu strekken zich slechts uit naar een vage verte, waar zij het beeld van den Middelaar, die het pleit tegen Satan in den hemel voert, in flauwe omtrekken zien. Thans echter is de Goël, de Getuige, advocaat, de Paracleet, in vleesch en bloed gekomen.

Simon, Simon! Job, Job! Elihu, Elihu! Ziet Ik ben hier, Ik ben heden hier. Ik heb voor Simon gebeden, Ik heb Mijn intercessie tegen Satans beschuldiging gesteld. Ziet, hier is uw Heiland.

Zoo komt door de eeuwen Christus op als borg der Zijnen. En in het uur der wereld-krisis (Joh. 12:31) doorleeft Hij het borgschap, dat Hij straks met bloed bezegelen zal, bij voorbaat in gebeden. Hij heeft voor hen gebeden; het kruis is in de geestelijke wereld hoog reeds opgericht, -

Hij bad als Man van Smarten. Hij bewijst daarmede Zijn *geloof*. Een advocaat, die bij voorbaat reeds de vrijspraak gronden wil op een losprijs, die nog moet betaald worden, is van dien prijs wel zeer verzekerd.

En in Zijn verdedigingsrede was de genade even universeel als particulier. Hij bidt voor *allen* hier, want *allen* wil Hij stellen als documenten van de trouw van God. Maar Simon *speciaal* was Hij indachtig. Want Simon, die satanisch sprak bij den ingang van het lijdensverhaal, zal aan het einde óók den brand der zinnen zijn onttogen, en dan de eerste zijn, om op Pinksterfeest zijn geest te laten vloeien in woorden, van Gods Geest gedreven. Ik heb voor *u* gebeden, Simon! - - - -

Tenslotte, *wat* heeft Jezus gebeden?

Heeft Hij begeerd, dat de zifting een einde hebben zou?

Neen; *dàt kon* Hij nimmer vragen. Gelijk Job van God *èn* Satan *samen* wordt gezift; gelijk David van Satan *èn* van God *tegelijk* wordt aangepord; gelijk Paulus later door Satan *èn* den Geest *tezamen* in zijn reisplan wordt belemmerd, gelijk Paulus in één uur door Satan *èn* door Jezus ‘met vuisten wordt geslagen,’ zóó worden de discipelen door *Satan èn* door *God* tegader zeer gezift. Simon, Simon, de *Vader* heeft ulieden zeer begeerd, te ziften als de tarwe. Dat kan niet anders Simon. Wie Jezus' tijden wil doorleven, kan niet in windstilte zijn scheepje optuigen, want alle stormen razen. Het is de ure, Simon, van de ééne groote zifting en van de ééne groote schifting. In dit kritieke uur wordt alle kaf gescheiden van het koren; wordt de hemel volmaakt gesepareerd van de hel; wordt door het recht het syncretisme, dat kaf met

koren op laat groeien in beginsel gebroken, en wordt het moratorium, dat heet Gemeene Gratie en kaf en koren saam laat wassen, in beginsel opgezegd! Deze nacht, dit kruis, Gethsemané, Golgotha, en Christus zelf, ze waren ijdeler dan de ijdelheid zelve, als niet de gansche wereld *heen-en-weer-geworpen* werd in 't groote uur van Satan en van God.

Neen, Christus vraagt *niet,* dat de zifting geschrapt zal worden van de dagorde van God of duivel. Door zoo'n gebed zou Hij Zijn dag vervloekt hebben, den dag Zijns doods. Zou Hij windstilte vragen voor het uur, dat voor den storm was aangewezen? De Priester in Christus laat Zijn liefde wel voor de kleinen pleiten, maar de liefde voor een kleine verdringt nooit de gansche gemeenschap der kerk, noch de heilige orde der gróóte verlossing, uit haar gebeden. Daarom bidt de priesterlijke liefde de jongeren niet uit de zeef van Satan *wèg;* want dan zou de priester onzer belijdenis zichzelf uit de benauwdheid van de schifting hebben weggenomen. Dan ware de wereld met Hem, en met ons allen meê, vergaan.

Iets anders begeert de Christus van den Vader. Hij weet, dat Satan slechts de tweede oorzaak is, en God de eerste oorzaak, - ook in het ziften. Dus keert Hij Zich tot God met de vraag, *dat het geloof niet ophoude*. Laat ze in *Uw* handen blijven, Vader! Gij zift; en Satan zift. Maar Gij zift anders dan hij. Satan wil het kaf behouden en het koren wegblazen. Christus wil het koren behouden en het kaf er uit verwijderen. Satan wil, ziftend, het goede verdringen door het kwade. Christus wil, ziftend, het kwade overwinnen door het goede. En nu: Vader, in Uwe handen beveel ik hunnen geest. Laat dezen henen gaan. Houd hun geloof in stand, bewaar den akker van hun ziel, o God voor U, voor U alleen, om 't eeuwig welbehagen.

Zoo heeft Christus Zijn gebed gehandhaafd tegen Satan in. Hij heeft krachtig geroepen. En ook *Zijn* gebed is, als dat van Satan, niet een ‘streep-handeling’, maar een ‘punt-handeling’. Het was ditmaal een kreet, die snerpte door de lucht: Vader, zij gelooven, kom hun ongeloovigheid te hulp - - - -

Nu is er voor menschen maar één uitweg meer open: Jezus bidt; wie durft iets anders doen dan mee-bidden?

Alles in ons moet nu met Jezus mee-bidden. Wij moeten Hem naar het kruis toe bidden. Want dit is thans het verlangen van Hem zelf. Wij houden Hem aan Zijn gebed. Zijn intercessie met het *woord* moet zich nu handhaven in de *daad,* Christus zegt *bij voorbaat* 'amen' op Zijn eigen offerande, nog eer zij werd volbracht. Laat Hem Zich nu haasten, om het 'amen' uit den mond der engelen en uit de keel der kerk te trekken, als een zegel op de *daad,* die reeds bij voorbaat door Zijn geloof geldig is gemaakt bij God: de daad der offerande en der voldoening.

Jezus heeft gebeden - Hij heeft Zijn eigen kruispaal uit Gods hand en d' eigen Geest uit Gods hart losgebeden. Het kruis was voor Hem; de Geest, die het geloof bewaart, voor ons. Jezus heeft gebeden - o groote nood!

Toch zullen wij getroost ons weten.

Nog elken dag tracht Satan te pleiten tegen Christus in; en disputabel in den hemel te stellen, wat vast is en verzekerd.

Maar ook nu is het een greep naar - het onmogelijke.

Niet, dat Christus' intercessie, in woord en daad, ons nu een oorkussen wordt om op te liggen.

Want daar zullen crisissen in de wereld blijven; en crisissen beteekenen: *zifting!*

En ja, wij weten het wel, - als de winden van Satan waaien tegen de ark aan, om haar gebinten te kraken, dan waait óók wel Gods wind, om die ark zoo haastig mogelijk boven de gevaarlijke bergwanden uit te tillen, en dan stuwt Hij in liefde het water wel op, hoog boven de bergen uit, *maar - het waait dan toch*.

En, als de Satan ook in onzen tijd de golven van haat en nijd opstuwt tegen de kerk, tegen het hulkje van de kerk, dan zal, ja, wij weten het wel, dan zal God Zijn wind wel *weer* gebieden, om ook die kerk uit te dragen boven de gevaarlijke rotsen uit, *maar - het zal dan toch weer waaien, het zal dan toch weer stormen*. Intercessie en interventie wijzen onverbiddelijk op het *oordeel,* op een *crisis*.

En Simon?

En wij?

Wat zal Simon? Wat zullen wij?

Simon weet het nu nog niet. Hij moet een Middelaar hebben, die *van te voren* voor hem bidt, en *achterna* zijn oog voor deze geestelijke worsteling opent. Simon zal het eerst na dezen verstaan.

Ach, Heere, wij zijn niet beter - wij zullen het eerst na dezen verstaan.

Maar nu wij het weten, - nu wij *weten,* dat Christus Zijn kruis nog dagelijks in den hemel als voorbidder in moet dragen, nu is elke dag voor ons een dag van zwaar gewicht. Laat ons de dagen tellen, want een voorbidder geeft daaraan een hoog gewicht. Intercessie kan niet zijn zonder schifting. Ze maakt de schifting los in de wereld; intercessie brengt de zeven in beweging.

Doch laat ons nu maar stil zijn. Alle denken wordt in het bidden van Jezus tot rust gebracht.

Ons denken, ja, dat komt tenslotte bij het supra-lapsarisme uit.

Gelijk Job gezift wordt, enkel en alleen omdat God er genoegen in heeft, *Zijn volkomen trouw aan Zichzelf* in Job te demonstreeren voor den onwaardigsten beschouwer, zoo wordt de schaar der jongeren, en wordt ook de gemeenschap der kerk, ten slotte *enkel en alleen daartoe* in de zeef geworpen, *opdat God Zijn eer bewijzen zou,* en *volharden zou bij Zichzelven,* voor het oog van Satan. Wie het woord ‘ziften’, dat angstigmakende woord ‘ziften’, herleidt tot in de diepten Gods, die eindigt bij hetgeen de kerk bevend noemt: het supra-lapsarisme.

Maar als ons denken tegen den Muur van welbehagen stoot, dan hooren wij van den anderen kant een infra-lapsarisch woord: *Ik heb voor u gebeden*. Ik heb verzoening *gevonden*. Tot uw nood ben Ik ingegaan, Mijn volk; met Mijn ziel heb Ik daarin meegeleefd. Ik heb het meegemaakt van het begin tot aan het einde, en Ik, die spreek, ben mensch onder menschen, in alles u gelijk. Maar Ik ben ook de eeuwige God. Daarom, Mijn volk, heeft God in mij vandaag u infra-lapsarisch toegesproken. In uw hoogsten zielennood, in al uw benauwdheid was Ik benauwd. *Ik heb voor u gebeden*.

Nu is ons alles goed.

Zie ik van Gods zijde de dingen, dan is het ziften supra-lapsarisch slechts te gelooven. Dan doorleeft God in een rust, die mij vernietigt, de alpha van mijn zifting, tot de omega toe van al mijn pijnen. Want wat het laatste is in mijn benauwdheid (de omega der zifting) dat was het eerste in Zijn besluit (de alpha van Zijn raad).

Maar hoor ik het vleesch-geworden-Woord voor mij bidden, dan komt er het infra-lapsarisch tegenwicht.

Dan wordt, hetgeen de alpha was in Gods besluit, ook tot een omega in Jezus' MENSCHELIJKE ziel. Mijn alpha's zijn de Zijne, mijn omega's de Zijne. Zijn mond leert met mij lezen het hooge schrift van God. Ben ik een kind? Kan ik niet lezen? Kan ik enkel maar spellen? Jezus spelt met mij mee. In al mijn benauwdheid is Hij benauwd, Hij heeft zooeven voor mij gebeden.

Nu wil ik bij Hem rusten gaan; nu supra-lapsarisme en infralapsarisme tot één werkelijkheid van tijd en eeuwigheid zijn samen gegroeid, en dat in kruis en in gebed van den Priester mijner belijdenis, Jezus Christus.

Hoofdstuk XVI.
De auteur zingt zijn eigen psalmen.

En als zij den lofzang gezongen hadden, gingen zij uit naar den Olijfberg.

MATTH. 26:30.

ALS Christus uit de Paaschzaal weg gaat, den nacht van 't lijden in, dan gaat Hij *zingend* weg. - -

Het is niet voor het eerst, dat over dien zang van den Man van Smarten op Zijn lijdensweg door u of mij wordt nagedacht

Reeds in heel ouden tijd heeft het onderwerp van ‘den *zingenden* Christus, op weg naar de slachtplaats’ de aandacht geboeid en anderen aan 't.... zingen gebracht.

Het zijn vooral de *middeleeuwen,* die hier telkens weer het woord hebben genomen, om een lied te dichten óver het lied van Jezus, die gaat sterven.

Wie kennis neemt van de vele kruisliederen, welke de middeleeuwsche geest in zijn letterkunde ons heeft nagelaten, vindt daarin telkens weer hymnen, waarin het thema van den zingenden Gekruiste in dezer voege wordt uitgewerkt, dat men Jezus voorstelt als een *nachtegaal,* die in den *Mei-boom* zijn hooge tonen zingt.

De naaktheid van het kruis wordt hier weggetooverd in de volle lenteweelde van een bloeienden Meiboom.

De schorre stem van den Man van Smarten, wiens bloed uit zooveel wonden vloeit, en wiens droge keel geen geluid haast voortbrengen kan, tenzij dan den rauwen kreet van Zijn heilig God-begeeren, wordt hier van alle vreeselijkheid ontdaan; men roept een anders sprekend beeld u op; 't beeld van den zoeten

nachtegaal, die van louter *minnen* een lied *móet* zingen. Zóó zijn b.v. de zeven kruiswoorden van Jezus de zeven hooge tonen van den nachtegaal. En niet alleen van de zeven kruiswoorden, maar van *àl* wat Jezus zegt en zucht in dezen lijdensnacht, en in Zijn lijdensweg, in het algemeen, heeft men een mooi motief gemaakt voor zachte poëzie over den zingenden nachtegaal in den vollen bloei van zijn sterke liefde.

Om nu maar dadelijk te zeggen, wat hier te zeggen is: Zulke poëzie doet te kort aan den inhoud, en de heiligheid, van het lijdensevangelie. Men *màg* niet de rauwe trekken van Christus' verwrongen lichaam en verlaten ziel omtooveren tot de speelsche zoetrokigheid van een nachtegaal, in wien het leven en de liefde, *en die alleen*, den hartslag regelen. Want schoon de liefde en de wil tot leven het hart, het Heilig Hart van Jezus, sneller hebben doen kloppen, - de vinger van Gods *recht* heeft *stil*gezet dat hart. En onder de dreiging van dien vinger Gods heeft Christus zwaar geleden; heeft zich gekromd Zijn lichaam; heeft zich gebogen Zijn ziel; en 't waren dus geen hooge tonen van natuurliefde, die haar *bevrediging* vindt, maar het was de diepe toon van *recht, strijd* en genade-*werving,* die door den onvrede heen tot den vrede komen wil aan het kruis.

Dit alles, en dit alleen, was in mijn Heere Jezus.

Daar is nog iets aan toe te voegen.

Wanneer men het beeld van dien nachtegaal gebruikt, hoe zacht het ook moge klinken, en hoe zoet zijn tonen ook mogen vloeien, dan wordt toch Jezus' liefde *ontdaan van de profetie*.

De nachtegaal zingt onder het loover van zijn lenteboom. Zijn lied reikt niet verder dan de wanden van de *natuur,* het wordt daardoor weerkaatst, en dat is voor natuur, en voor de liefde der natuur, genoeg. In den zang van den nachtegaal, en in heel de wonderlijke persing van liefde en leven in den bloeienden hof der aarde, is wel léven en is ook wel glóed, maar daarin is niet de *profetie*. De natuur ligt wel ònder de profetie, maar zong zelf nog nooit *profetisch*. Zij is geen spreektrompet der hoogste profetie,

en profeteert ook zelve niet. *In* haar broedt zeker wel de Geest, en in haar geeft ook weer diezelfde Geest aan al wat leeft een taal; maar de Geest gaat niet tot de natuur in, om door haar te profeteeren. Dat recht heeft Hij den mensch behouden.

Daarom wenden wij ons af van de nachtegaal-poëzie, die Jezus zou besluiten, mèt Zijn liefdelied, binnen de wanden van 't leven der natuur.

Want (we worden niet moe, er telkens op te wijzen): want, Christus *profeteert*.

Hij profeteert luid van de daad, en draagt, juist *door de profetie,* de daad, die Hij ons doet, en haar tendenzen, tot ver buiten den koepel der natuur, hoog in Gods hemelen in. Dus, - *bij* Zijn *daad* komt ook het *Woord* der profetie.

Daarom zingt Jezus, àls Hij zingt, altijd *profetisch*.

Dat is geen armoede, maar dat is rijkdom.

Want de schoonheid van de natuur is minder dan de schoonheid van het Woord. Jezus zingt profetisch, maar daarna óók lyrisch, episch, didactisch en chokmatisch. En zoo is het lied, dat Hij zingt, zoowel vóór het kruis aan het *eind* van den lijdenstempel, als ook nu op den drempel van de Paaschzaal, als Hij den nacht inschuift, *profetisch*.

Want dat lied grijpt naar het Woord.

En dat lied vervult het Woord.

En dat lied *verklaart* het Woord.

Want *als zij den lofzang gezongen hadden, gingen zij uit naar den Olijfberg*.

Zingend gaat Jezus naar God.

Wij mogen inmiddels niet al te veel kwaad zeggen van deze middeleeuwsche poëzie met het nachtegaal-gegeven, want wij moeten eerlijk bekennen, dat ook wij zelf, in het algemeen gesproken, meer aandacht hebben gewijd aan de zeven kruiswoorden, die slechts ten deele aan de Schrift ontleend zijn, dan aan den lofzang, dien Christus, eer het kruis kwam, in de Paaschzaal heeft gezongen en die in al zijn deelen aan de Schrift zelf was ontleend.

Het zegt misschien wel iets, en dan niet in ons voordeel, dat wij meer acht geven op hetgeen Christus in voor ons waarneembare smart zegt, en dan met rauwe stem, en met klagend geluid, en in hoogen nood, - dan dat wij letten op wat Hij rustig reciteert, nog schijnbaar ver verwijderd van het kruis.

Want wat dunkt u, mogen wij de *rust* van Christus, in het zingen van de Schrift-woorden, *misbruiken,* door *meerdere diepte* te fantaseeren in de kruiswoorden, dan in den lofzang, waarmede Hij de Paaschzaal heeft verlaten? Mogen wij *grooter* liefdeswerking onderstellen in de kreten van nood, die men 'de kruiswoorden' noemt, dan in het profetisch aanheffen van het Woord des Heeren, dat in den lofzang Jezus toesprak?

De vraag stellen is reeds haar beantwoorden.

En hierom moeten wij opnieuw een consequentie trekken uit ons gereformeerd begrip van Schriftbeschouwing, en uit onze belijdenis omtrent de ziel en den geest en het werk van Jezus Christus. Die consequentie trekken wij in de eerlijke belijdenis, dat de lofzang, die den Paaschmaaltijd heeft besloten, niet minder de aandacht waard is dan de kruiswoorden, één voor één.

Nu worde voorop gesteld, dat het zingen van den lofzang oogenschijnlijk *niets bizonders* is.

Op het joodsche Paaschfeest hebben duizenden denzelfden lofzang aangeheven, als hier Christus.

Immers, het zingen van een lofzang, en ook van dien bepaalden, behoorde tot de officieele voorschriften van het Paaschfeest[1)]. Met

1) Met deze opvatting, gelijk ook met den gedachtengang van hoofdstuk X, hangt samen onze meening, dat de maaltijd, die door het Hallel besloten werd in der daad de *Paasch*maaltijd is geweest. Er is een opvatting, die meent, dat het een andere maaltijd was. De aard van dit boek laat niet toe, dat wij de gronden uiteen zetten, waarom wij voor onszelf de opvatting blijven vasthouden, dat Jezus den Paaschmaaltijd werkelijk heeft genuttigd. Wij volstaan slechts met de opmerking, dat zij deels samen hangt met argumenten, die ik zou willen ontleenen aan de openbaringshistorie, en haar constructie, maar vooral - en in de eerste plaats - met exegetische gronden. In het algemeen kan gezegd worden, dat de heel enge verbintenis tusschen Jezus' opdracht om een zaal te zoeken, waar men het *Pascha* eten zou, èn de onmiddellijk daarop volgende beschrijving van het samen aanzitten in (deze) zaal, (die gevraagd was), aan deze opvatting meer dan waarschijnlijkheid geeft.

andere woorden: de zang was heel gewoon, en het zingen, zoo men wil, doodgewoon. Het lied was bekend, - want het waren de psalmen 113 tot 118. Die psalmen werden samen genoemd: *het Hallel*. En het voorschrift luidde, dat men op het Paaschfeest, in twee tempo's, deze liederen zingen moest. Het was om zoo te zeggen een 'kósjer' gezang. Alle Joden volgden het gebruik.

Dit zullen dan ook wel de redenen zijn, waarom voor velen dat lied zoo heel gewoon, zonder eenige verheffing is. Zij vinden een '*kruiswoord*' daarom zooveel dieper, omdat *niemand buiten Jezus* ze gesproken heeft.

Maar toch is deze redeneering een tastbare dwaasheid.

Als *Jezus* wat doet, dan komt het er niet op aan, of anderen óók zoo doen; want - zóó, als *Hij* het doet, zóó doet het *niemand* in de wereld. Daar is in het zingen van het *Hallel,* zoodra het lied in Jezus' mond komt, iets volkomen *nieuws,* dat *nog nooit* in de wereld is geweest, en dat ook nooit er weer komen zal.

Dat ligt niet aan de *klanken* van het lied, maar het ligt aan dit geheimenis, dat hier *de Auteur, de Dichter, zijn eigen lied gaat zeggen*.

Dit is iets moois, iets heiligs ook.

Op dezen Paaschdag, en den volgenden, en den voorafgaanden dag, hebben menschen de liederen van het Hallel uit alle straten en huizen gezongen; de hemel weergalmde ervan; de engelen hadden er heel veel last van, en ook héél véél vreugde.

Maar zóó, als Jezus het zong, werd het door niemand gezongen. Want - de *dichter* zong in Hem zijn *eigen* lied.

De beste recitator van een lied is zijn dichter zelf. 'Het is immers het hart, dat welsprekend maakt?' En ook is het waar: 'wie den dichter wil verstaan, moet naar 's dichters land toe gaan.' Ja, nog meer, hij moet *in* dat hart van dien dichter kunnen *komen;* hij moet erin kunnen *lezen;* hij moet *mèt* dat hart *mee* kunnen lezen; hij moet *eigenlijk* dat hart *hebben*. Als op een avond een vers, van welken dichter ook, door honderd menschen voorgedragen wordt, maar daarna ook door den dichter zelf, van 't vers, - dan is, indien de *dichter* óók spreker is, en indien hij in het *zeggen* de passende vormen vinden kan voor zijn eigen denken en voelen,

dan is, zeg ik, die dichter de beste voordrager van zijn lied, omdat hij de maker ervan is. 't Is alles door hem heengegaan; 't is alles van hem uitgegaan.

Nu *zijn* daar dichters, bij wie het spreken achter komt bij het denken en het voelen. Zij *voelen* wel goed, maar het *zeggen* komt bij hen achteraan.

Maar niet alzoo is Jezus. *Elken* vorm, dien hij in het spreken, en ook in het zingen gebruikt, is, *op dát punt des tijds, volkomen goed*. Dat is te zeggen: die vorm is *volmaakt,* op dat punt des tijds, naar de eischen van het wezen.

Trek nu zelf de conclusie.

Op dezen Paaschdag hoort de hemel gansch Jeruzalem zingen. ‘Men hoort dier vromen tent weergalmen, van hulp en heil, hun aangebracht.’

Maar onder al die zangers is er Eén, die *bizonder* zingt. Dat is de *Dichter*. Dat is Jezus.

Hebt gij wel eens gelezen Psalm 116? En hebt gij wel eens stilgestaan bij dat ééne woord: *Hij hoort mijn stem?* Ach, God hoort zooveel stemmen. Heel het schepsel zucht, de apostelenschaar zingt, de kerkzang trilt naar boven, de vloek knarst er doorheen, de opstand scheurt de hemelen stuk; en al die stemmen zoeken den hemel. God hoort benauwend veel stemmen. Maar toch: ‘Hij hoort *mijn* stem’; die ééne onder alle.

Hebt gij psalm 116 gelezen?

Nu, *deze* psalm IS *óók* gezongen door Jezus, in den Paaschnacht. De mond van Jezus heeft gezegd:

> God heb Ik lief, want die getrouwe Heer
> Hoort Mijne stem -

Wat dunkt U, is dat lied ooit zóó gezongen als toen, is ooit de zekerheid zoo fel geweest: *Hij hoort* MIJN *stem!?*

Neen, dat kan niet.

Want de Dichter droeg Zijn lied voor, staande aan de trappen van den troon der Hoogste Majesteit.

Het was geen *troubadour* der liefde (zooals velen Christus noemen in een valsche ‘geestelijke’ erotiek.)

Het was geen *nachtegaal,* die een lied zingt, ‘dat hij zelf niet weet hoe.’

Het was de *Profeet,* groot in de lofzangen Israëls, die Zijn eigen lied nu zegt aan God.

Want ook Paasch-ritueel, gelijk elk ander ‘ritueel,’ het is alles, maar het is ook alléén bij Jezus gedrenkt in den zuiveren inhoud van het klare wezen.

Nemen wij dus aan, dat het zingen van den lofzang, ook al was deze voorgeschreven door de wet, zich harmonisch invoegt in het mozaiekwerk van Christus' levens-arbeid, en dat dit lied, hoewel wettelijk voorgeschreven van buiten af, in Jezus' eigen leven aanstonds een organisch zuivere plaats krijgt, dan laat zich te gereeder ontwikkelen, wat wij reeds zeiden straks: dat het hier de Dichter zelf is, die Zijn eigen liederen zingt.

Immers, *reeds vóórdat Christus mensch op aarde werd,* heeft Hijzelf, het Eeuwige Woord Gods, als de ongeschapen Logos, als de Engel des Heeren, geprofeteerd onder Israël. Dat is het groote geheimenis, dat Petrus later aldus onder woorden brengt, dat *de Geest van Christus,* die in de profeten van het Oude Testament geweest is, duidelijk en te voren getuigde het lijden, dat op Christus komen zou en de heerlijkheid, daarna volgende (1 Petr. 1:11).

Hier getuigt de Geest der profetie in Petrus' eigen woorden, niet alleen, dat Christus, als vernederde en verhoogde Middelaar, de *inhoud* is van de profetie (waaronder ook de psalmodie) maar óók, dat Christus door Zijn eigen Geest gewerkt heeft als de *Auteur* der profetie (en daaronder ook der psalmodie) van Israël.

Het was de Heilige Geest, die tot Israël kwam. Maar het was tevens de Engel des Heeren; het Eeuwige Woord, de Zoon, die tot Israël kwam.

En deze twee zijn, en *bleken,* toen ook, *één*.

Het was de Geest van *Christus,* die zich uitgestort heeft in de psalmen 113 tot 118.

En nu is het die *Geest* van Christus, die thans Zijn eigen lied gaat zingen in de *ziel* van den *mensch* Jezus.

Hier is dat groot geheim, dat niemand kan doorgronden.

Want, weer staan wij hier voor het mysterie van *God en mensch in één persoon*. Weer raken wij hier de 'groote verborgenheid' aan van: de menschelijke natuur, die, God alleen weet hoe, met de Goddelijke natuur zuiver is verbonden, één en ongedeeld.

En dit, in het algemeen door ons geloof aanvaarde, wonder kreeg nu een aparte toepassing in het feit van dezen dag: het feit van den Hallel-zang. Want wij weten niet, *op welke wijze* de Geest van God, die aan Christus 'niet met maat', gegeven is, in de menschelijke *ziel* van Jezus van Nazareth gewerkt heeft, zoo vaak Hij bidt, of denkt, of groeit, of groet, en ook *zingt. Dit* wéten wij, dat de Geest in alle zielen van God is, en werkt, en bidt. Het staat er voor *ons,* dat de Geest zelf *in ons* bidt met onuitsprekelijke zuchtingen. Maar het staat er, afgedacht van dat 'onuitsprekelijke', óók voor Jezus. De Geest bidt in de ziel van Jezus, de Geest *zingt* ook in de ziel van Jezus. Gods eigen Geest, die oneindig is, bidt en zingt in de ziel van Jezus, die geschapen is.

En nu is hierin Jezus van ons *onderscheiden,* dat *ónze* ziel in zich de zonde heeft en de leugen, en daardoor deels nog *tegen* den Geest in bidt en zingt, gelijk de Geest ook tegen haar, terwijl de ziel van Jezus *zónder* zonde is en altijd *met* den Geest *mee* bidt en zingt.

Dit is ook een tweede verschil tusschen ons en Jezus, dat ónze menschelijke eindigheid en beperktheid nooit zóó ver komen kan in het aanvoelen en doorvoelen en bewust peilen van den inhoud van het spreken van den Geest in ons eigen hart, als zulks bij Jezus mogelijk was.

Doch hierin is Jezus, ook nu, in alles ons gelijk, dat Hij naar Zijn *ziel eindig* is, al is dan Zijn persoon oneindig.

En nu kunnen wij niet verder.

Wij mogen ook niet verder.

Wij mogen alleen maar aanbidden en gelooven.

Wij *mógen* gelooven, dat de oneindige persoon van den Zoon, en de oneindige Geest van God, de twee-eene Dichter van het

Hallel van het Paaschfeest, tezamen zijn in de menschelijke, geschapen, ziel van Jezus van Nazareth. En door die goddelijkheid van Zijn *Persoon,* en door de diepten van den oneindigen *Geest,* en door Zijn eigen zuiveren menschelijken wil om te haken naar God, drijft de *Logos,* drijft de *Geest,* drijft Jezus' *ziel,* die zuivere ziel van den tweeden Adam, *àl wat in Jezus is,* tot het lied van lof en dank. Nu drijven *deze drie* Zijn ziel en al Zijn zinnen om het loflied God als een offerande op te brengen. En nu is het woord vervuld:

> Nu zal mijn ziel, nu zullen al mijn zinnen,
> O God, mijn sterkte, u hartelijk beminnen.
> Mijn steenrots, burg en helper is de Heer,
> Mijn God, mijn rots, mijn zaligheid, mijn eer.[1)]

Het was dus wèl *de Dichter,* die hier zong.

Zeker, de Dichter zong met *eindig* speeltuig, want Hij zong als mensch. Zeker zong Hij 'met maat', want Hij zong als mensch.

Maar - de *Dichter zòng* dan toch.

Wat wij, menschen, daarvan *hóóren* kunnen, dat was maar een trilling van die stem, de zuiverheid van dien toon, de beving van dat lied; en ach, *die* het hoorden, hebben nog *niet* gehoord, want hun oogen waren bezwaard. Zij *zagen* Jezus' *oogen* niet onder het zingen, want hun oogen waren zwaar. En hun ooren waren toe: zij hoorden Jezus' stem niet vibreeren van ontroering en zich versterken door den wil. En hun hart was nog ten deele 'vet' gebleven.

Maar niettemin: *zóó* zong Jezus.

En de engelen hebben het nog beter gehoord, veel beter dan de jongeren. Zij vonden, dat hun Kerstlied in het niet verzonk bij het zingen van den Koning-Dichter Jezus.

En, wat alles zegt: *Gód* hoort Zijn stem, Zijn smeekingen, Zijn klagen. God neigt het oor, Hij deed dat al de dagen. Onthoudt Hij hulp, Hij luistert keer op keer. - - -

1) Psalm 18, vóór-zang.

Dus is het heilig lied gezongen van zijn Dichter.

Maar dan is, ook op dit punt, weer toegepast de algemeene wet, en de groote werkelijkheid, van de ‘groote verborgenheid’: dat *God is geopenbaard in het vleesch*.

Wij moeten niet alleen maar Christus in de knechts-gestalte zien, als Hij een linnen kleed draagt, om voeten te wasschen, of als Hij het kruis torst, om te sterven, of van God verlaten is; want wij moeten Hem *altijd* zien in Zijn slavenkleed.

Ook als Hij zingt, het Hallel zingt, gaat de oneindige Dichter van de psalmen in *dienstknechts*-gestalte.

Zie, daar is de Auteur van al de psalmen en.... Hij leest de verzen af van een blaadje. Zooals een priester de mis leest uit zijn boek, zooals alle Joden, feestgangers, feestzangers worden, als zij van een blaadje 't lied gaan lezen, zóó leest Jezus, naar officieel voorschrift de psalmen van zichzelf. De Dichter onderwerpt zich aan de wet van priesters en rabbijnen; want ‘alzoo betaamt het’ dezen Poëet, ‘alle gerechtigheid te vervullen’. De groote Dichter moet als de kleinste zanger zingen, lezen en zingen. Het arme vrouwtje, dat Zondag in de kerk haar psalmen stuntelig zingt, maar Jezus lief heeft, is hierin door Hem aangenomen. De Dichter gaat niet, hoogmoedig als dichters kunnen zijn, het volk voorbij, dat toch maar enkel knoeien kan aan 't schoone lied; neen *ònze* groote Dichter is profetisch Dichter, maar ook Priester-Dichter. Hij zingt, *onder de wet zijnde*. Deze manier van zingen is precies éven zwáár van gehoorzaamheid en vernedering, als het oogenblik van den doop, toen Jezus tot Johannes zei: Laat af, want alzoo betaamt het ons alle gerechtigheid te vervullen.

O, wijde barmhartigheid!

De dichter, meer dan David, zingt naar de wet, hij zingt met de kleinsten en de armsten en de geringsten mee. Wee over Michal! Vooral nu zal zij kinderloos sterven. Zij valt zoo dadelijk dood.

O, wijde barmhartigheid!

De Auteur van de psalmen, die meer dan twaalf legioenen engelen krijgen *kan,* om den Paaschnacht, door een anderen engelen-zang, nog schooner dan den Kerstnacht nu te maken, en die alzoo Jeru-

zalem in den ban van verbijstering binden kon, wanneer de nacht een engelenzang deed hooren, en als de nacht een engelenleger zou zien blinken, - die Auteur, zeg ik, zingt Zijn eigen verzen *onder de wet;* dringt de engelen van zich af; laat ze achter de wolken blijven; perkt zijn stemgeluid in, zoodat het niet de muren daveren doet, en zingt *met Petrus*' *schorre stem geduldig mee*.

Is dat niet wat groots?

Is dat geen *daad,* als gij bedenkt, dat diezelfde stem straks in den dood nog *krachtig roepen* zal?

O, indien het waar is, wat wij slechts aarzelend durven veronderstellen[1)] dat Jozes, de latere Barnabas, hier beneden in het huis onder de Paaschzaal aanwezig is geweest, in hetzelfde huis misschien, waar Jezus zat en at, dan moet er voor hem veel strijds gestreden, en veel gebeds gebeden, en ook veel leeds geleden zijn, eer hij, *later,* later, láter, iets ervan verstond, dat hier in de bovenkamer van Maria's huis, in het huis van tante Maria, *de Dichter zong Zijn eigen lied;* de Dichter van ouds af, Heere is Zijn naam.... En ook Simon Petrus, die over een half uur slapende is, en over een paar uur met vloeken de ooren van de engelen zal beleedigen, de engelen, die bij dit Hallel-lied hebben toegeluisterd, - ook Simon Petrus zal veel gebeds gebeden, en veel leeds geleden, en veel strijds gestreden moeten hebben eer hij schrijven kan, wat wij straks reeds van *hèm* hoorden, dat het de Geest van Christus was, die tevoren getuigde en profeteerde, ook in de hallelpsalmen, welke Petrus en Johannes zongen aan de borst van Jezus. Het duurt altijd heel lang, eer een menschenkind, eer *zelfs* de *Kerk,* de psalmen tot den dichter leert herleiden. Eigenlijk ligt daarin de heele kerkgeschiedenis, en de dogma-geschiedenis. Wij hebben Petrus niets te verwijten, - laat ons maar eerlijk zijn, wij hebben 't allen van hem moeten leeren verstaan.

Wij hebben dus enkel maar goed naar hem te luisteren.

Want Simon Petrus *heeft* geleerd, en hier komt hij 't ons zeggen, dat de Geest van *Christus* dit Hallel zelf gemaakt heeft. En wij,

1) Zie hoofdstuk X. Men kan ook denken aan Marcus: zie hoofdstuk XXVI.

- ‘wij hebben het profetisch woord, dat zeer vast is en wij doen wel, dat wij daarop acht geven, als op een licht, schijnend in een duistere plaats’.

Zeg dat nog eens weer: *een licht in een duistere plaats*.

De *duistere plaats,* dat is de Paaschzaal. Want de menschelijke stem van Jezus, en de zwakheid van Zijn longen, en het vleesch en de groote verberging, - dat alles is: de duisternis van deze plaats.

Maar het *licht,* - dat is de Geest der profetie, dat is de Logos, de groote Dichter. De Poëet (maker, schepper) in uitnemendheid.

Heel de theologie en heel de mystieke ontferming Gods, en heel de leer der Schrift, ook over het Woord, en over de *menschwording* Gods - ligt in dit vers besloten: *Als zij den lofzang gezongen hadden, gingen zij uit naar den Olijfberg*.

Eerst heeft de Christus in het Oude Verbond geprofeteerd buiten het vleesch, toen heeft de Geest van Christus al gezongen in de dichters: het *eerste* moment.

Toen heeft de Geest van Christus *wéér* gezongen, door de ziel, en met de tong van Jezus: het *tweede* moment.

En straks heeft *diezelfde* Geest van Christus Simon Petrus, jaren na den duisteren paaschnacht dat zooeven aangehaalde woord doen schrijven over ‘den Geest van Christus, die tevoren profeteerde’. En, ziedaar het *derde* moment, waarin het eerste aan het tweede wordt verbonden.

Want al de Schriften zijn één; en de Geest is één; en de tijd is één; en God is één.

De duivelen hoorden Jezus zingen, en zij sidderden.

Het was een vreeselijk Hallel, dat de luchten trillen deed, al was het ook ‘vlak-menschelijk’.

Het was dan ook bij God een gansch-gewoon gebeuren, dat *Jezus naar de Schrift toe moest*.

Men spreekt zoo vaak van ‘mystiek’, en velen hebben een lievelings-onderwerp gemaakt van onderstelde, mystieke ervaringen van den Gekruisigde.

Welnu, hier is zoo iets als mystiek in de ziel van Jezus.

De Dichter moet naar Zijn liederen toe, en naar Zijn profetie; want als Knecht des Heeren is Hij object van de profetie, maar als Dichter is Hij daarvan subject.

Nu is de ware mystiek, dat het subject tot het object in een verhouding van levensbeweging staat, en dat de beweging is: de gemeenschap.

Zóó is er in Jezus tusschen de Schrift en Zijn ziel een ongebroken *mystieke* verhouding. Hij is altijd in beweging met de Schrift; en *kán* nooit, ook maar op één punt van den tijd, 'sleur en gewoonte' daarbij volgen. En anderzijds, - Zijn gansche ziel hecht zich aan de Schrift. Het subject dringt zijn eigen object in. En het object dringt zijn eigen subject in.

Weer kunnen wij niet verder.

Maar wie nog niet voelt, dat de dogma's van de kerk ook een *dichter* kunnen laten *zingen,* die moet de kerk en het dogma niet beschuldigen, dat zij voor de schoonheid dood zijn.

Die moet zichzélf beschuldigen.

Wij voor ons evenwel hebben niet als dichters, en ook niet als denkers, in de eerste plaats, maar als *geloovigen,* als hulpbehoevende, in onszelf verloren zielen, daar *behoefte* aan, te weten en te bevinden: dat Jezus *zingt* de Schriften. Want het vleesch geworden Woord is Jezus; en het Schrift geworden Woord is de Bijbel, ook het Hallel. Dat deze twee elkander nu de hand reiken, *dát is ook geweest tot onze verzoening*. Dát hadden *wij* moeten doen, - de Schrift, het Woord, de hand reiken; maar wij hebben dat niet gedaan. Daar is in het zingen van het Hallel dan ook *meer*, dan de groote *blijdschap* van den Dichter, die Zijn eigen liederen mag zingen. En, daar is ook in dat zingen zelfs nog meer dan de diepe schaamte van den Heiland-in-*vernedering,* die Zijn dichterschap doorleeft nu in verberging. Want er is *óók* hier: de krachtige *gehoorzaamheid, ons ten goede*. Hier is de *dadelijke gehoorzaamheid* van den Middelaar Gods en der menschen, die zingt, waar anderen zwijgen, en die de zuivere tonen zingt, die Adam in de keel zijn blijven steken - - -

En nu, tenslotte: de hallelzingende Jezus vertoont ons óók de boeiende gestalte van den *volwassen mensch*.

Reeds als *kind* heeft Jezus de psalmen hooren zingen, en ze zelf, met 'de groote menschen', meegezongen. Hij heeft als knaap reeds Paaschfeest gevierd en het Hallel heeft ook toen Zijn kinderoor getroffen. En wie zal zeggen, of de vragen, die het twaalf-jarige kind-Jezus in den tempel gesteld heeft, aan de leeraars, die daar zaten, niet zich bezig hebben gehouden met teksten en motieven van het Hallel, en van de liederen 'hammaäloth', die de pelgrims bij den optocht hadden gezongen? Zoo is Jezus als kind *door* de psalmen gegroeid, en als zuiver mensch *naar* de psalmen *toe* gegroeid. En als *man* is Hij nu *mèt* de psalmen *uit*gegroeid voor de oogen van God.

God heeft het heilig offerlam gekeurd.

De keuring ging ook hierover, of de psalmen in de ziel van Jezus genoegzaam resoneerden, en voldoende in Zijn ziel waren doorvoeld; genoegzaam en voldoende om het kruis te dragen en de *psalmen daarin te gaan vervullen*.

Want slechts die dichter, die de psalmen heeft *verstaan* en als mensch voldoende ervan *doorgloeid* is, kan zijn eigen psalmen gaan *vervullen*.

O, wijde barmhartigheid!

O, groote verborgenheid!

Deze dichter heeft eerst van zichzelf gezongen.

Hij heeft daarna, *als mensch, getrácht,* zichzelven te *verstaan* en in zijn *eigen* diepten in te dringen.

En *nu* moet de dichter *het hoogste gaan doen*. Hij moet de psalmen gaan rechtvaardigen, door te *dóen*, wat hij tevoren van zichzelven *getuigd* heeft. De auto-biografie van vernedering en verhooging, was tot nu toe nog maar *profetie;* de *daad* moest haar vervullen.

Nu komt de Christus om den wil van Logos en van Geest te doen. De menschelijke ziel des dichters spreekt tot den Goddelijken Geest des Dichters, terwijl zij zich neigt; ja; ik kom om Uwen wil te doen; in het begin *mijns* boeks is van mij geschreven....

Ik kom al, ik kom. Het uur is vol. Het is gekomen. Het komt. De Dichter *spreekt* nu niet meer van zichzelf, maar *doet,* wat Hij van zich gesproken heeft. Zie, Hij gaat naar den Olijfberg. Hij *zoekt* de vernedering. Hij *zoekt* de verhooging. Hij *maakt Zijn eigen psalmen waar*. Met bloed schrijft Hij de handteekening onder Zijn profetische auto-biografie, en zegt: al, wat dit lied van Mij gesproken heeft, is waar; Ik ga het alles bewijzen; God geve Mij Mijn loon, amen. Zoo zweert de Christus op Zijn eigen psalmen. Zoo keurt de hemel het Lam, dat Zijn eigen wet doorleeft en proeft met heel Zijn heilig bestaan, en keurt het goed. -

Dat Jezus den lofzang heeft gezongen, dat is *óók* geweest *tot onze zaligheid*.

En nu verder.

Waar zouden wij eindigen, indien wij den inhoud van het Hallel nog nader gingen bezien onder dit evangelisch licht?

Wanneer gij psalm 113 tot 114 nog eens naleest, en gij denkt bij elken zin dan aan ‘Jezus in de Paaschzaal’, nu, dan weet gij wel, dat het woord ‘opperzangmeester’ nog nooit zoo mooi geweest is, als nu. Maar veel meer weet gij ook niet, omdat gij ineens te veel heerlijks ziet. Gij kunt geen maat vinden en geen eind, als gij uw inzicht in den messiaanschen zin van al die psalmen, vers voor vers, wildet verdiepen uit dit allesbeheerschende gegeven van: ‘Christus in den Paaschnacht’.

Het begint al dadelijk zoo forsch in psalm 113:

Looft, gij knechten des Heeren,
Looft des Heeren Naam!
Geprezen zij de Naam des Heeren
Van nu aan tot in eeuwigheid!
Van den opgang der zon tot aan haar ondergang
Zij de Naam des Heeren geloofd![1)]

1) Hier, en in de volgende citaten uit het *Hallel* volg ik de vertaling van Dr A. Noordtzij, Psalmen II (Korte Verklaring der H.S.), Kampen, J.H. Kok.

Is hier het *Onze Vader* niet, dat Jezus ook zelf 'gedicht' heeft? Geprezen zij de *Naam: Uw Naam worde geheiligd*. Klinke de Naam van *Oost tot West,* van opgang der zon tot ondergang: *Uw Koninkrijk kome*. Waar zijn de *knechten* des Heeren? *Uw wil geschiede*.

Of, wanneer gij het vervolg van dien psalm leest over den Heere, *die zeer hoog woont en zeer laag ziet, die den geringe uit het stof heft en den arme verhoogt uit den drek,* - is ook dat niet weer de gansche lijn van Gods zelfopenbaring in Christus? Hier is immers de lijn der *trans*cendentie èn die der *im*manentie! Deze twee vinden elkaar in het Kruis. Waar wij jaren over denken, dat heeft Jezus in één moment doorvoeld.

Of, neem psalm 114: *Toen Israël uit Egypte toog,* - maar dat is hetgeen Jezus zelf als kind reeds heeft ondervonden, en nu als man doorvoelt: dat Hij in volkomenheid de Zoon is, uit Egypte geroepen, - maar straks in 'Egypte' (Openbaring 11:8) toch weer tot slaaf gemaakt.

Of ook, hoor Jezus uit psalm 114 zingen, dat God

> *....den rotssteen verandert in een waterplas,*
> *den kei in een waterwel!*

Is dit niet nu vannacht vervuld? Want de rotssteen, die eenmaal water gaf, was *Christus,* zegt later Paulus; en de steen, die het water gaf, dat volgde, was, mèt het water, Christus. En vandaag zàl, in den hoogsten en meest verheven zin, de rotssteen water geven in het kruis, want heden zal de levensstroom van genade vloeien uit een bron, die alle werelden samen nimmer aanboren konden. De wet van de Roode Zee (vs 3) gaat heden in vervulling, als de waterdoop 'in Mozes' wordt vervuld in den vuurdoop van Christus; en als het lied van Mozes (ps. 114) zijn volkomenheid krijgt, en zoo wordt tot een lied van Mozes *en het Lam*' (Openb. 15).

Of, hoor Jezus zingen met psalm 115:

Niet ons, o Heere, niet ons,
maar Uwen Naam geef eere! -

Is hier de *Knecht* des Heeren niet? En heeft niet *Hij alleen* dàt woord kunnen verdiepen in zichzelf tot de oneindigheid toe?

En als Christus, met psalm 115, het *huis van Aäron* oproept tot de daad en tot den lof, schreit Zijn ziel dan niet, omdat Aärons huis Hem wel beveelt, Aärons priesters toe te zingen; maar toch Aärons huis zijn eigen psalmen *beleedigt* door het Kruis? Zie, Hij *zàl* Aäron toezingen, tot het einde toe, want 'aldus betaamt het Hem alle gerechtigheid aan Aäron te vervullen'. Maar hij zal opstaan niettemin in *Melchizedeks* recht en kracht, en zoo psalm 115 van de vermoeienissen der jaarlijksche worstelingen van Aäron, die nimmer *rusten (zitten)* kan, vervullen in Melchizedeks ééne, volkomen priesterdaad (Hebr. 10).

Laat ons niet verder gaan. Het zou te veel worden, psalm 116 te citeeren:

Ik heb lief, want de Heere hoort mijne stem; -

Of ook:

Banden des doods omgaven mij;
Angsten van het doodenrijk troffen mij - - -
Maar den Naam des Heeren riep ik aan.

Of ook:

Och, Heere, zeker ben ik Uw knecht;
Uw knecht ben ik, een zoon Uwer dienstmaagd;
Gij hebt mijne banden losgemaakt.

(In dezen laatsten regel profeteert Christus bij voorbaat reeds van de uitkomst Zijner smarten.)

Of ook: psalm 117, waar *al de volkeren,* de breedte van de wereld,

voor Jezus' aangezicht komen en waar Hij, door dien psalm te zingen, rechtstreeks ook weer den Satan antwoord geeft, die Hem ook eens *al de koninkrijken* onder de aandacht bracht, maar dan - los van dien psalm; gij weet het wel, het was in de derde verzoeking in de woestijn.

Of ook, waar moeten wij eindigen, als wij psalm 118 in Jezus' mond ons denken?

De Heer is mijn, ik zal niet vreezen
Wat zou een mensch mij kunnen doen?

Of:

Al omringden zij mij als bijen,
Al vlammen zij op als een doornenvuur,
In den Naam des Heeren houw ik ze neder.

Of ook:

Ik zal niet sterven, maar leven
En des Heeren daden vertellen!

Of ook:

De steen, dien de bouwlieden verworpen hadden,
is geworden tot een hoofd des hoeks.

Neen, wij noemen niet meer.

Want *àl* die verzen, en *àl* die woorden zijn als één groot geheel in Jezus' ziel verweven.

En het is alles *messiaansch* geweest.

In deze psalmen is de profetie, die naar de *toekomst* grijpt; ook deze was in Jezus.

In dit Hallel zijn *liturgische* liederen (113, 115), maar - de hoogste Liturg is heden Jezus.

Ook is er een *beurtzang* bij: de één zingt, en de ander antwoordt (psalm 118). Misschien hebben de discipelen dien beurtzang gezongen als *antwoord* op Jezus' eersten zang. Indien het waar is, heeft hun stuntelig zeggen van deze rijke poëzie de ziel van Jezus, die zoo zuiver zong, wel zeer gewond.... Maar als er niemand is, die Hem helpen kan, dan heeft Zijn eigen arm Hem heil beschikt. En als er niemand is, die Hem zingend *àntwoorden* kan, dan heeft Zijn eigen mond Hem geantwoord. Jezus heeft den zang en den beurtzang *alleen* gezongen. Geen wonder: de dialoog was in den *Dichter* mono-logisch.

Hij zong 'pro omnibus'.

Jezus, bid voor ons, Jezus, zing voor ons.

Heilige Vader, hoor Jezus zingen, alleen zingen, de hand aan de deur van het paleis Uwer heiligheid. Vader, er is geen behoudenis voor ons, tenzij in Hem. Hij zingt *plaatsvervangend,* Hij zingt alleen, maar in Hem zingen al de zijnen: Gij hóórt hun stem.

Als hier nu eens een *dichter* in de zaal geweest was, of een *psycholoog,* of een *dramaturg* of *Bach* of *Beethoven?*

Hadden zij dan beter gezongen, de ziel verstaan, een drama gecomponeerd, muziek gegeven?

Misschien wel beter, rijker en dieper.

Maar, áls dat zoo geweest zou zijn, dan zou het niet geweest zijn door hun natuurlijken aanleg, noch door den buitenkant, die aan al deze dingen is, maar alleen door het *geloof* en door de *openbaring*.

En als zij niet *geloofd* hadden, en zij waren er 'ècht' *bij* geweest, en zij hadden het zóó gezien en gehoord, dàn zouden zij gevloekt hebben en tusschen de tanden gesist en demonische accoorden uit hun orgel hebben geslagen.

Want dit wonder beweegt zich ten slotte tusschen hemel en hel. Men is er *in,* òf men is er ook heelemaal *uit*. Dit is geen wonder ván een dichter. Het kan wel *vóór* hen zijn, mits - in geloof, door Hem, door Hem alleen om het eeuwige welbehagen.

Laten wij nu maar stil gaan worden. Wij zouden na dit oogenblik nooit meer zelf durven zingen, als het element van Christus'

middelaarschap, dat voor ons *plaatsvervangend* zingt, niet in dit hoofdstuk geweest was *naast* het andere: van den *volmaakten* Dichter en van den *zuiveren* Zanger. Maar God zij dank, dat middelaarschap *is* er, en het gaat er nooit weer uit. Daarom willen wij niet meer zingen 'zoo mooi als Jezus' (hoor dien waanzin!), maar wij willen toch zingen *uit kracht* van Jezus, en door Zijn genade. Wij zijn er wel niet bij geweest, toen Hij den lofzang zong, wij zijn dan ook geen 'hoorders van het *eerste* gehoor' en geen toeschouwers - leerlingen - 'van den eersten graad'.[1)] Toch zijn wij niet jaloersch op de discipelen, die er bij waren, toen Jezus zong. Want Jezus, den Dichter-zanger *hóóren,* dàt is enkel een zaak van *geloof*. Wie van binnen, gansch inwendig, is geroepen, dat is: wie waarlijk *hóórt* met zijn ziel, en hoort naar God, die is er niet maar bij *geweest,* maar die is *vandaag* er *nòg bij,* als Jezus zingt. En als hij naar zijns Meesters zang luistert, en dan ook gaat zingen zijn Hallel in het feest der 'geestelijke' vrijheid, dan is hij *ook* in dien zang met Christus *mystiek vereenigd*. Want Jezus *herinnert zich nog* in den hemel, hoe Hij op Paschen eenmaal gezongen heeft (Hebreeën 5); en het is *nog* Zijn *menschelijke ziel,* gelijk ook Zijn Goddelijke Geest, die zich overbuigt *tot,* en die (voor wat den Geest betreft) ingaat *in* elk menschenhart, dat als een kind, en nochtans als 'gezalfde' zanger, in Hem gelooft.

Zoo zingt Jezus straks den lofzang door den Geest nog elken dag in de zalen van ons hart.

Dit noemt men mystiek.

Wees nu zuinig op dat woord, want Jezus en de Geest en heel de waarheid van dit hoofdstuk ligt daarachter.

Wees zuinig.

Maar zing dapper.

Zing, door het bloed, van het bloed; en zing, door het kruis, van de kroon.

Zwijg maar, Petrus: wij 'hebben het profetisch woord, dat zeer vast is'; en wij hebben altijd het nieuwtestamentisch lied, want

1) Kierkegaard gebruikt dezen laatsten term.

Jezus heeft het Hallel uit het Oude Testament zingende het Nieuwe ingedragen.

Wij hebben den *waren tabernakel* nu, want de Auteur van de psalmen is nu *zelf de cantor er geweest*. En Zijn Geest heeft ons bekwaamd, om door Hem, en ook met Hem mee, te zingen, - zwak, onzuiver, maar in beginsel toch volkomen.

In dezen zuiveren tabernakel zoekt het Hallel nóg den hemel en zingt Christus en Zijn Geest zich zelf nog toe, tot heerlijkheid des Vaders.

De Olijfberg ligt lang verlaten; maar een engel hoorde zooeven op Java een Hallel zingen.

Hoofdstuk XVII. Christus' angsten hebben hun eigen aanvang.

> *Toen ging Jezus met hen in een plaats, genaamd Gethsemane....*
> *En Hij BEGON droevig en zeer beangst te worden.*
> MATTHEÜS 26:36*a* en 37*b*.

NU willen wij den Meester volgen in Zijn gang uit de Paaschzaal naar den hof Gethsemané.

Gethsemané.... De menschen plegen de stem te laten dalen, als ze daaraan toegekomen zijn.

Maar de bijbel zelf *schokt* ons eerder, dan dat hij hier ons in mystieken schemer zet.

Het schijnt, alsof het evangelie van het lijden ons nu in eens uit de hoogte laat neerploffen in de diepte. De overgang is zóó fel, en vooral zóó abrupt, dat wij er haast pijn van voelen gaan.

De tegenstelling tusschen wat Christus in de Paaschzaal deed en wat Hij thans in Gethsemané ondervindt, is zóó ontzaglijk scherp, dat zij ieder dadelijk opvalt.

In de Paaschzaal hebben wij Christus gezien in Zijn verheven kracht, en in de schoonheid van de harmonie Zijns levens. Hoe rustig was Zijn stem, toen Hij Judas aansprak, het brood nam, den lofzang zong, fluisterend, wanneer het gevraagd werd, en hardop sprekend, lange redevoeringen zelfs houdend, wanneer het Hem in den zin kwam.

Bitter scherp steekt daartegen af de *onrust* van Gethsemané.

Zie, daar trekt Hij uit de zaal en gaat den Kidron over. Hij zoekt den hof, waar Hij meermalen placht heen te gaan. Hij

is met die plek volkomen vertrouwd. Ook daaraan kan het dus niet liggen, dat zoo plotseling de onrust in Hem vaart en Zijn ziel overwoekert; want aan de plaats zelf was voor Jezus niets nieuws. De indrukken konden dus niet zóó fel zijn door het onverwachte van naast bijliggende omstandigheden.

Wij staan voor een raadsel.

In de Paaschzaal die rustige stem, die haast declameert voor God. Hier is de bittere schreeuw, hier in Gethsemané.

In de Paaschzaal het voortschrijden van handeling tot handeling; hier de *herhaling* van *dezelfde* handeling, het telkens weer gaan en keeren, het bidden en wederom bidden, hier in Gethsemané.

In de Paaschzaal een regelmatige redevoering, die nu nog ons verbaast door den prachtigen opbouw van geheel en deelen, en ook het hoogepriestelijk gebed, dat eveneens in de opklimming der gedachten al hooger opstijgt van begin tot eind. Het gebed, dat al dieper afsteekt naar den afgrond van Gods welbehagen, dat al hooger zich uitstrekt naar de gemeenschap met God, en dat in Zijn aandacht àl breeder omspant de massa van Zijn volk, eerst de discipelen, daarna de ééne heilige algemeene christelijke kerk. Maar tegenover dit rustig opstijgend en al vrediger zich uitzeggend hoogepriesterlijk gebed komt nu in *Gethsemané* een *herhaling* van dezelfde woorden, een terugkeeren van hetzelfde thema; geen prógessie maar retrogessie in het gebed; hier in Gethsemané.

Ja, nog zijn de tegenstellingen niet uitgeput.

Wij kunnen ze niet alle noemen, maar zij komen alle op hetzelfde neer. Laat ons in déze tegenstelling alles samenvatten: in de Paaschzaal is de Christus de *gevende,* die Zich Zelf wegschenkt aan de Zijnen, en die fier en verheven, Zijn werk aan hen verricht. Maar in Gethsemané is Hij niet meer de gevende, maar de arme, de bloode, die *ontvangt*. Hij is als een kind; zóó hulpbehoevend, dat Hij schreit om enkele trouwe vrienden, die, al is het dan ook één enkel uur, met Hem zouden waken....

Wat is dat toch?

Hier is een raadsel, dat iedereen pakt.

Maar wat is de *oorzaak?* Wat mag toch dit snijdend contrast in het leven roepen?

Waaraan ligt het? Welke onzichtbare hand heeft Christus uit die hooge verzekerdheid neergesméten in de diepe ellende en verbrijzeling?

Het komt erop aan, hier *goed te onderscheiden*.

Velen stelden het probleem op zoodanige wijze, dat reeds hun probleemstelling scherp laat zien, dat tusschen hen en ons het probleem *zelf* nog in geding is; en dat zij aan den ánderen kant van ons staan, wat betreft hun Schriftgeloof en hun Christusbeschouwing. Het raadsel, zooals *zij het zien,* dát schokt en deert óns *niet;* al getuigen wij ook, dat wij de diepten van hetgeen wij omtrent den nacht van Gethsemané meenen te weten, niet vermogen te peilen.

Neen, er is een *ánder* raadsel, dat ons, zelfs als wij ons afzonderen van allen, die den Christus anders zien dan wij, toch óók nog bezig houdt en vermoeit.

Misschien is het wel goed, eerst te zeggen, waarin het raadsel voor ons *niet* ligt.

En ten tweede, te doen uitkomen, waar het raadsel dan voor ons besef *wèl* ligt.

Wanneer velen zeggen, dat het groote raadsel voor hun besef in Gethsemané hierin ligt, *dat* Christus zoo tot den dood toe benauwd is, dan belijden wij, dat de angst ‘op zich zelf,’ dat het *feit, dàt* Christus bedroefd is tot den dood, voor ons het raadsel *niet* is.

Integendeel: het mogen er nòg zoo velen zijn, die juist om de *angsten* van Christus Hem niet meer kunnen ‘gelooven’, - maar ons geloof leert ons juist den *ánderen* kant uit redeneeren. Wisch het angstzweet weg van het gelaat van den Man van Smarten, retoucheer de trekken van benauwdheid op het beeld van Zijn van smart verwrongen aangezicht, laat de wateren van Zijn ziel stil worden, stil, heel stil, - maar dan is Christus *onze Heiland niet meer*.

Wij kunnen Hem niet volgen, niet gelooven, niet eens zien, tenzij *in* deze namelooze pijn.

Wij weten het wel, dat er zijn, die den *angst* van Christus tot het groote *struikelblok* maken voor hun 'geloof'. O, als Jezus maar over geen enkelen steen gevallen was, dan zouden zij naast Hem, en ook gaarne achter Hem, den opgang hebben volbracht naar den tempel der aanbidding en der religieuze zelfbinding aan dit groote exempel van geestesadel. Maar helaas, zoo gaan zij nu klagen, Christus is zoo *groot* niet geweest. Hij is op Zijn weg gestruikeld. Hij heeft gebeefd. Hij is tot aan den dood toe benauwd geweest. En over den struikelenden Christus struikelen zij nu zelf. Een Christus, die rechtop kan blijven staan, die is de rots der behoudenis voor hun eigen onversaagde, groot-menschelijke waardigheid. Maar een Christus, die vált over een steen des aanstoots, is hún de steen des aanstoots.

En - zij weten het niet, dat zij ook hierin nog hun nietigheid belijden, en eigenlijk, onbewust, Hem ook zóó nog eeren.

Want wat dit laatste 'argument' voor de opzegging van hun vertrouwen aan Christus betreft, men staat hier toch voor een raadsel, dat het ongeloof op eigen standpunt nooit op zal kunnen lossen.

Indien toch Christus, zónder ooit in het stof te kruipen als een worm, *alleen maar* door rustig rechtop te blijven staan, ons leiden kan, en wij 'ons' 'aan' Hem al oprichten kunnen, als Hij maar niet in angst en dood wordt neergeworpen, wel nu, - dan is het niet zoozeer Zijn glorie, dat Hij ons is vóórgegaan, maar dan is het vooràl *onze* glorie, dat wij Hem bij kunnen houden. Dan is het niet Zijn vastheid, die ons als levensvoorwaarde dient, maar het is enkel Zijn *voorbeeld in* de standvastigheid, dat wij uit eigen kracht vermogen te volgen. Doch, indien Christus aan te nemen zou zijn, zónder lijden, en zónder zijn wegsmelten onder den toorn Gods, en indien het dan voorts enkel maar op *ons vermogen* aankomt, om 'ons zelf' naar boven te werken, - *waarom zinkt dan ons vermogen in,* wanneer het *Zijne* inzinkt? Als ik de sterke ben, die ìk meen te zijn, ja, als ik reeds den moed heb, met mijn hooge woorden Zijn ellendigheid en benauwdheid te be- of te ver-

oordeelen, laat mij dan mijn recht vàn hoogheid, van critiek, en zelfvertrouwen gaan *bewijzen* door *zélf* rechtop te staan en zélf te heerschen in volmaaktheid boven alle stormen uit.

Of, - als ik dat *niet* kan, laat ik *dán* zoo wijs zijn, *aan den ánderen kant* te beginnen; niet aan dien kant, waar *ik* Christus 'belicht' met mijn pover zoeklicht, maar aan den *anderen* kant, waar ik Hem, óók in Zijn angsten, *Zichzelven* laat verklaren, en zoo voor Hem leer beven.

Dat zou de *redelijkheid* zijn van het geloof tegen de ónredelijkheid van àlle ongeloof.

Hoe het zij, zeker is dit: indien een *struikelende* Christus mij in den weg staat, indien *Zijn* val ook *mij* tot struikeling brengt, *dan is nóg Zijn grootheid daarin gebleken*. Indien ik *waarlijk* groot ben, dan kan mijn grootheid slechts te beter uitkomen tegen de nietigheid van Hem, die in Gethsemané Zich noemen laat: een worm, geen man. En als ik dat niet kan, laat mij dan eerlijk zijn, en het uitschreeuwen voor God, dat Zijn ellende de mijne nog grooter maakt, of anders - Hem op gezag nu gaan *gelooven*.

Men moet hier dan ook kiezen of deelen.

Een *vergelijking,* die Christus naast andere menschen plaatst, om Hem dan met die anderen te meten en te passen, is een gruwelijk ding, en dwaasheid in Gods oogen.

Het wordt bijkans vermoeiend, in de breede litteratuur, ook van den laatsten tijd, nog weer eens na te gaan, hoe telkens weer, hier een kunstenaar, daar een psycholoog, ginds een philosoof, een openbarings-getuige, een dichter, een schrijver van een zoogenaamd 'leven-van-Jezus', en zoo vele anderen meer, haast allen een *pauze* màken in hun redeneering en een caesuur aanbrengen in hun verhaal of gedicht, of ziels-constructie, *zoodra zij toekomen aan Gethsemané,* dat is, aan de plaats, waar Christus benauwd is, bedroefd en zeer beangst, uitzweetend Zijn bloed.

Men kan schier geen 'essay' over Gethsemané opslaan, of men stuit weer op het typeerende verschijnsel, dat tegenover Christus Socrates geplaatst wordt, of ook een andere held van den geest,

of naar de ziel, of met het lichaam. Er zijn immers zoo velen voor den dag te halen uit het panopticum der wereldgeschiedenis, en uit de beeldengalerij, zelfs van cultuur-historische, of vaderlandsche geschiedenis; zóó velen, die *zonder angst,* of althans in *minder* heftig smartgevoel, ónbevreesd, den dood onder de oogen hebben gezien. Men noemt ze één voor één; en vraagt ons dan: wat dunkt u? Zijn deze allen, die den gifbeker moedig drinken, of die het zwaard, en de arena, en den verstikkingsdood, in het algemeen den dood, zonder vrees onder de oogen zien, *niet grooter* dan de mensch Jezus Christus?

Wij zouden deze vraag willen beantwoorden met een *wedervraag;* want het is een goed recht, 'den zot te antwoorden naar zijn zotheid.'

Wij zouden willen vragen: Wilt gij niet liever dichter bij huis blijven? *Niet alleen* uit de sterfkamers van philosofen, of van de slagvelden der volkeren, of van de schavotten van politieke verraders, kunt gij voorbeelden aanhalen van menschen, die kalmer dan Christus hier, den dood in zijn gegaan. *Zelfs Zijn eigen broeders, Zijn mede-erfgenamen bij God, Zijn eigen vrijgekochten* hebben den marteldood meermalen manmoedig in de oogen gezien; en dat dan met een sterkte, een vertrouwen, een rust, die *inderdaad iets ànders* zijn, dan de onrust, de krimpende ellende, en de schokkende vertering van den Man van Smarten in Gethsemané. Hoe komt het, zoo zouden wij op onze beurt willen vragen, hoe komt het, dat gij u wel op al die anderen beroept, op de philosofen, de oorlogshelden, de politieke agitators, om den Christus naar beneden te halen, terwijl gij die voor het minst toch even 'interessante' figuren van Jezus' *eigen martelaren niet* van nabij beziet?

Ach neen, *gij wilt dat niet,* zoo zouden wij dan moeten vervolgen.

Want wanneer gij goed die *martelaren* in de oogen zaagt, dan zou uw geheele redebeleid door het hunne worden doorbroken. Deze christen-martelaren hebben nooit gezegd, dat zij *bóven* Christus staan, als zij rustig den dood konden afwachten. Zij hebben slechts dit ééne gezegd, dat het de *grootheid* van Christus was, en hun geloovig gezicht, *juist* op *Zijn* angsten en helsche kwelling, waar-

door *zij* rechtop konden blijven staan. Juist *omdat* Christus ‘een worm was en geen man’, juist *daarom* waren *zij,* naar de maat der menschen, en in beginsel óók zelfs met Gods maat gemeten: ‘een man en geen worm’.

Het is dan ook noodzakelijk, te erkennen, dat elk aan de orde stellen van het vraagstuk van Jezus' angsten, *alleen vergelijkenderwijs,* onwetenschappelijk en oneerlijk, en vooral heimelijk *vijandig* is, wanneer men niet den moed heeft te zeggen, dat dan ook Jezus' eigen martelaren met Hem moeten vergeleken worden, *indien* men n.l. den weg der vergelijkende redeneering op wil gaan.

En, zoodra iemand, consequent op eigen standpunt staande, eens *éven* nuchter als bij de lijkbaar van rustig stervende philosofen en generaals en politieke agitators, gaat staan bij de urn, die de asch der martelaren bewaart, om dan te constateeren, dat ook zij de angsten *niet* gekend hebben, die Jezus wél doorleed, zal zijn vraag-stelling zich zelf verteren, en zal het bloed der martelaren spatten tegen de mooi geschreven vellen papier, waarop in zijn studeer-vertrek de een of ander constateert, dat Jezus beneden de maat van vele grooten blijft. Want het zijn juist die martelaren, die, niet in de hooge rust van een koele studeerkamer, maar in het bloedige strijdperk van slik en modder, van vuur en zwaard, van wilde beesten en van wilde menschen, *bewezen* hebben, dat men Christus *niet* moet meten, maar, dat men Hem moet wegen, zoo men dat tenminste kan.... Dat men niet moet vragen, of het ‘apparaat’ Zijner menschelijkheid bij Hem precies evenzoo ‘functioneert’ als bij andere leden van het lichaam der menschheid, want, dat er óók een beschouwing is, volgens welke Christus niet maar ‘een lid’ is van het lichaam der menschheid, dat functioneeren zou op de manier van alle andere leden, maar dat Hij is: *Hoofd* van het lichaam. Dat is dus te zeggen: er is een *àndere* wet in het leven, dat in *Hèm* woont, dan er is in het bestaan der menschen, die *in Hem niet begrepen zijn*. En dan voorts: het *Hoofd móet* altijd ànders dan de leden zijn. Het Hoofd wordt weggedompeld onder de golven van den toorn, opdat de leden konden blijven staan in de vrijheid en de vreugde. In Jezus wordt de *Middelaar,*

die de *Borg* is van een beter verbond, gestraft en geslagen voor de anderen. Hij moet dus alles voor hen lijden, en in hun plaats in angsten krimpen, opdat die anderen, die de leden van Zijn lichaam zijn, zonder verschrikking Gods rechterstoel zouden zien staan achter de arena, het schavot, het doodsbed.

Brengt men eenmaal het element der plaatsvervanging in Zijn redeneering, dan wordt het *dwaasheid* te zeggen dat b.v. Socrates en Christus, met elkaar 'in vergelijking' gebracht, ieder weer een andere uitkomst toonen.

Want, niet alleen is hier reeds voor den oppervlakkigsten beschouwer van die twee een sterk verschil waar te nemen al aan den buitenkant van beider leven en sterven, maar vooral is daar een oneindig verschil van beginsel, van uitgangspunt, van levens*geheim*.

Daar is, zeiden we, allereerst, ook voor wie maar even doordenkt, een verschil aan den *buitenkant* van de 'verschijnselen' van Socrates en Jezus. Een verschil, dat elke vergelijking als dwaasheid bespot.

Want wel heeft Socrates den gifbeker, dien onverstand en kwade trouw hem heeft gemengd, rustig uitgedronken, toen rechterlijke dwang en volkswil hem dien reikten, maar als Socrates zich rustig in den dood geeft, dan is dat ten koste van veel liefs en schoons; veel liefs en schoons, dat wij in hèm wel kunnen missen, maar in Jezus Christus *niet mogen missen*. Die koele verachting van Socrates voor rechters en volk is tenslotte een verwaten hoogheid zónder *liefde*. Zou men Jezus zoo willen zien?

Of, een ander ding. Als Socrates zijn leerlingen toespreekt, zóóveel voet boven den beganen grond, waar zijn vrouw, zijn kinderen, leven en stumperen - en als die aristocraat van den geest zich dan feitelijk bitter weinig aantrekt van vrouw en kinderen, zou men zoo dan Jezus willen zien? Jezus, die om en naar Zijn discipelen schreit, die Zijn moeder straks een zoon toevoegt, en die geen abstracte gesprekken over Zijn verzekerde leer houdt, maar die Zijn leer als het léven in Zich heeft, en dus Zijn leven en Zijn leer krampachtig vasthoudt, en met den dood bezegelt?

Laat ons niet langer er omheen praten: Socrates heeft den dood alleen daarom zonder vreezen in de oogen kunnen zien, omdat hij het angstig ver gebracht heeft in de kunst van het *verdringen*. Maar van Christus hebben wij bij herhaling reeds gezien, dat Hij niets verdringt uit Zijn aandacht. Daarom is het dwaasheid, den (waarschijnlijk dan nog legendarischen) rustigen moed van Socrates te gaan vergelijken met de angsten van Christus, de 'historische.' Socrates leeft maar half (als hij de bitterheid des doods verdringt) en sterft dus ook maar half. Maar Christus leeft met al wat in Hem is. Dies sterft Hij ook *geheel*.

Socrates trouwens laat ons maar *ráden* naar zijn zielsgeheim. Zijn gesprekken mogen dan door vrienden genoteerd zijn, wie zal ons zeggen, wat hij doorleefd heeft, toen hij eenzaam in de cel te wachten lag, op een cipier en een gifbeker en op de laatste buiging van zijn hoofsche rechters? Maar Christus heeft ons Zijn lijdensangsten laten opschrijven. Hij heeft ze eigenlijk zelf geschreven, door den Geest. Hij heeft Zijn discipelen meegenomen, tot op een steenworp afstands toe, en later heeft Hij zelf Zijn angst en kermen aan ons *geopenbaard* in het heilig Evangelie.

Wie hier niet, al was het enkel reeds maar aan den buitenkant, verschil ziet, die is blind. Het wordt tijd, dat het Christendom ophoudt tegen dergelijke vergelijkingswijsheid nog serieus 'apologetische' redenen op te vullen met psychologisch materiaal en godsdienstphilosofische Lehnsätze.

Dan, - wij zijn er zeker van, dat gelijke verschillen, reeds in *uitwendige* omstandigheden, eveneens te constateeren zouden zijn, als men de andere figuren, die de historie ons als onverschrokken kampvechters met den dood laat zien, ter vergelijking zou plaatsen naast Jezus in Gethsemané.

Doch, genoeg hiervan.

Laat ons het voornaamste niet vergeten. Men moet den zot toch ook weer *niet* antwoorden naar zijn zotheid; dat staat óók in het Spreukenboek. En, gedachtig aan die vermaning, willen wij nog even in enkele korte aanduidingen doen zien, op welke *principiëele*

gronden elke ‘vergelijkende’ wijsheid over Christus in Gethsemané voor ons begrip uit den booze is.

a. Christus heeft een *andere taak* dan wie ook in de wereld. Zijn taak is te ondergaan, wat de zonde als *straf* verdiend heeft. Daarom behoort het tot Zijn *roeping,* in angsten weg te krimpen voor onzen God. Wat zal men, als men deze Zijne zelf-aankondiging gelooft, dan nog verder ‘vergelijken’? *Men moet eigenlijk in de hel geweest zijn,* om iets te kunnen verstaan van de helsche pijn, die Jezus thans verscheurt. En, omdat niemand, noch object, noch subject der heldenvereering, ooit iets gezien heeft van de realiteit van helsche verzoeking en smart, daarom is het probleem van 't lijden voor die anderen *nooit* geweest wat het voor Christus was, en kan het ook nooit op gelijke wijze worden aan de orde gesteld.

b. Christus is *heel anders ménsch* dan ieder ander in de wereld. Hij is de *zondelooze*. Wie zal zeggen, welke prikkels van afschuw en vertering de nadering van zonde, vloek, lijden, Satan, dood, voor hem beteekenden? Men zou de werking van het licht op een fotografische plaat toch moeilijk kunnen gaan vergelijken met de werking van het licht op, laat ons zeggen, een kachelplaat. Krankzinnig zou men noemen ieder, die vol-ernstig redeneert als volgt: ‘een kachelplaat verandert niet onder de werking van licht; een fotografische plaat doet het wel; derhalve besluit ik, dat een kachelplaat een nuttig artikel is, want ze behoudt haar zelfstandigheid, en handhaaft zich zelfs tegenover deze zon; maar een fotografische plaat is overbodige luxe, of een dwaasheid, zij kan niet tegen licht.’ Even waanzinnig is het nu voor ieder, die Christus als den Zondelooze erkent, een vergelijking te wagen tusschen de ‘kachelplaatzielen’ die op de invloeden van buiten, op de speling van licht en donker, niet, of slechts zeer gebrekkig, reageeren, èn de fijne ziel van Jezus, die als een goed geprepareerde fotografische plaat dadelijk reageert op alle wisseling van licht en schaduw, en op wien God zelf heden projecteert de wèl gerichte beelden van gerechtigheid, waarheid en oordeel. Een menschenkind, dat zelf in zonde verstikt is, moest zich de weelde niet permitteeren, om te redeneeren over de wetten van reactie van licht en donker op de zondelooze ziel

van Jezus. Want, indien we het beeld van daareven, zonder triviaal te willen worden, nog even mogen volhouden -: met *déze* fotografische plaat heeft nog niemand in de wereld ooit ‘gewerkt’. Het is voor de eerste maal, het is ook de eenige keer, dat in de wereld *zoo'n* licht *zóó* valt door *zùlk* een lens op *zúlk* een plaat. Zèlfs de ‘gevoelige plaat’ van *Adams* ziel in den zuiveren staat der zondeloosheid, had een àndere reactie-wet dan de ‘plaat’ van Jezus' ziel. De tijd was anders, en vooral - de opname was anders. Er was nog geen zonde en geen vloek, geen lijden en geen dood. Wat zullen wij trouwens zeggen van de ziel van Christus, die nimmer iets verdrong, God noch duivel? Wij allen verdringen zoo veel en kunnen dus over Hem niet oordeelen. Hier moet men òf gelooven, òf zwijgen.

c. De *weg, dien de dood in het leven van Christus neemt,* en de doodsbedreiging dus ook, is *heel anders* bij Hém, dan bij de andere menschen. De anderen, die sterven moeten en dat dapper dragen - maar zonder geloof - werken zich over den dood met hun gedachten heen, (het ‘verdringen’ van zoo even komt ook hier weer te pas). Maar Christus mág zich niet over den dood heen werken. Hij moet, integendeel, den dood onder de oogen zien en tot op zekere hoogte de verwikkelingen zóó beheerschen, en zóó uitlokken, dat Hij zelf, wanneer het uur ervoor is, zich, om zoo te zeggen, naar den dood toe werkt en in den dood inwerkt; zoodra maar de doods-noodzaak gebleken is de weg van God voor Hem te zijn.

d. Hier raken wij weer een andere onderscheiding. Andere menschen, die sterven moeten, zijn zóó lang bezig met zich zelf, dat òf de doodsgedachte bij hen het wint van de hoop op een ander leven, òf de hoop op een leven na den dood het wint van de verschrikking van den dood. Zij spelen het leven uit tegen den dood, en dan lachen zij; òf ze klagen, dat het lot, of God, den dood uitspeelt tegen hun leven, en dan weer galmen de luchten van hun gerucht. Christus evenwel mag nooit den dood uitspelen tegen het leven. Hij moet zich niet met een tour de force heen wringen, en heen springen, over de rivier van den dood. Wil Hij

een manmoedig lofgedicht in hart en hoofd zich reciteeren, een lofgedicht, op de breede Elyseesche velden van een leven na den dood, het zij zoo; maar Hij mag den motor der hoop, die in Hem is, nooit zóó hard aanslaan, dat zijn geraas de zuchten, het gekerm van Zijn ziel gaat overstemmen. Want Hem is eene wet gesteld: Hij kan het leven slechts verwerven, als Hij het geheel en al verliest, en prijsgeeft, en dit verlies met volle bewustheid ondergaat. Het leven, dat *komt,* mag voor *ánderen* een quietief zijn (een rustgrond) tegen den *presenten* dood, maar omdat Christus *borg* is voor de zijnen, is het komende leven enkel maar een motief *te meer* tot den dood, en dus in geenen deele eenig quietief, zoolang de dood Hem zelf besluipt.

e. Daarmee hangt samen nog weer een ander verschil. De andere helden-van-den-dood, die wij daar straks bedoelden, zij overwinnen den dood van het *lichaam,* mèt hun *ziel,* of, nog beter, met hun *geest*. Het lichaam sterft, maar hun *geest sterft niet,* zooals het lichaam sterft. Die geest toont juist, zich te versterken tegen den dood van het verstervend lichaam. Die *geest* 'smaakt' niet den dood. M.a.w. die geest overwint, wat hij niet zelf gesmaakt heeft. Wanneer men de 'terreinen' van *lichaam, ziel* en *geest* nu eens zou willen aanduiden als terrein *A,* terrein *B* en terrein *C*[1)] dan staat het er zóó voor, dat ze den dood slechts te ondergaan hebben in terrein *A,* (het lichaam); dat reeds op terrein *B* (de ziel) niet meer dan de walm van de gevechtslinie van terrein A overslaat, en dat op terrein *C* (den geest) hun eigen geest de kanonnen van stevige argumenten plaatste, om den vijand van terrein A tot zwijgen te brengen, althans om hem te verhinderen terrein C te overmeesteren. Het terrein, waarop zij helden blijken (terrein C, het strijdperk van den geest) is in wezen iets anders dan dat andere terrein (A), waarop de vijand slag levert. De *geest* triumfeert niet voor zichzelf over den dood, die immers den geest niet raken kan, maar hij troost zich over de pijn van zijn *vleesch* en *ziel*. Hij

1) Het zal, hoop ik, overbodig zijn, te verzekeren, dat hier alle psychologie buiten beschouwing blijft. We bedoelen slechts beeldspraak, die vooral met de groote kwestie ziel en geest zich in geen enkel opzicht inlaat.

troost zich op terrein C over een vijand, die op terrein A den bodem openscheurt, terwijl terrein B alleen maar de schokken trillend opvangt. Eigenlijk *overwint men hier den dood* NIET en is er alleen een soort overwinning van de persoonlijkheid op zichzelf: die ontdekt heeft dat zij *niet behoeft te sterven*. Daar is niet gestreden ten bloede toe in den geest. Het was geen strijd van man tegen man.

Alle troostredenen buiten Christus, komen eigenlijk hierop neer: non omnis moriar: 'niet heel en zal ik sterven.' -

Maar Christus is geheel en al *anders*. Als Hij den dood op Zich af ziet komen, dan komt die dood over *elk* 'terrein' van Zijn leven. Zijn lichaam moet in den dood (terrein A), Zijn ziel moet in den dood (terrein B) en ook Zijn geest[1)] moet in den dood (terrein C). Hij heeft den dood onder de oogen te zien, en ook te ondergaan, als tijdelijken dood (scheiding van ziel en lichaam), geestelijken dood (de smartelijke, beweeglijke, in tijdvorm doorleden verlating van God), en eeuwigen dood (de volkomen door-trekking van de gevolgen der Godverlatenheid, tot in de oneindigheidsverhoudingen toe, naar den geest). Wie zal het nu wagen durven nog langer te vergelijken? Christus kón geen 'kanonnen opstellen' op terrein C om het snelvuur van den dood op terrein A tot zwijgen te brengen, voor zoover Hij op terrein B of C van het gekletter en gekraak nog last mocht hebben. Want over elk wezen van Zijn menschelijk bestaan strijkt de adem van den dood. God neemt Hem daarbij alle wapenen af, omdat God *zelf* in dien dood tot Christus inkeert, hetgeen Hij dan ook *wéét*. Dus is de dood voor Christus niet een vijand, dien Zijn geest als een buitenstaander, van zich af kan slaan, want de dood komt naar Hem toe, en, wat nog meer zegt, de dood dringt tot Hem in. Dringt geheel tot Hem in. Dringt tot *Zijn* geheel-heid in.

f. Een ander verschil tusschen de menschen en Christus ligt in het volgende. De menschen, die sterven moeten, kunnen zich wel met bewustheid actief te weer stellen tegen de vrees van den dood,

1) Iets anders hier dan de persoon; trouwens, ook de persoon van den Zoon Gods moet den dood willen, in de volkomen menschelijke natuur.

en tegen zijn overweldiging, maar die activiteit is toch maar ten deele.

De mensch kan wel dapper doen, en met zijn wapenen kletteren, om zijn activiteit tegen den grooten tyran Dood, te.... suggereeren aan anderen en zichzelf, maar, heel onbewust werkt toch altijd de groote zekerheid in hem door: dat er toch niets aan te doen is: *sterven zal hij tóch*. Het zou pas meenens worden, als de mensch kon zeggen: ik heb macht (bevoegdheid) het leven af te leggen, en heb macht (bevoegdheid) hetzelve wederom te nemen (Joh. 10:18). Maar hij *kan dat niet zeggen;* het komt niet in hem op. En daarom is de strijd nooit volkomen: niemand laat hem vrij: hij kan dapper doen, maar heeft geen kansen meer als een leeuw in het woud; zijn kansen zijn die *van den leeuw in Artis*.... Hij heeft zich met een dood verzoend, dien hij toch als een *lot moest* aanvaarden. Activiteit? Nu ja - binnen de perken van.... de passiviteit. De activiteit heeft zóó makkelijk spel. Zij heeft slechts heen en weer te loopen en haar passen te nemen in de kamer, die door een hoogere macht voor haar is op slot gedaan. Zoolang de menschen nog in het volle leven staan met al hun begeerten, is de spanning tusschen passiviteit en activiteit zoo groot als het leven zelf. Maar heeft men eenmaal bevonden, dat de deur, die tot de vrijheid en tot de zelfbeschikkingsmogelijkheid toegang geeft, *op slot gedaan* is, en dat de cel *toch niet meer opengaat, dàn* komt binnen de perken van die enge ruimte, die onze activiteit *tóch* niet openbreken kan, een gebonden activiteit haar laatste krachten meten in een arena, die dagelijks inkrimpt; in een wedstrijd, die bij den dag de opdracht *vergemakkelijkt*. De wedloop, dien de ziel dan onderneemt met zichzelf, is gebonden aan de kleinste maat, die het leven nog zoo vriendelijk was te laten.

Doch niet alzoo is Jezus Christus. *Zijn* deur is *niet op slot* gedaan achter Hem. Het vreeselijke van Zijn smarten is pas te zien tegen dezen achtergrond: Ik heb bevoegdheid Mijn leven af te leggen en het wederom te nemen! De arena krimpt niet in, de arena, waarin *Hij* den loop moet loopen. *Zijn* mandaat wordt *niet* beperkt. De spanning blijft! Tot het laatste oogenblik toe heeft bij

Hem de *activiteit* mèt de *passiviteit* precies dezelfde, en even zware taak. De druk wordt niet verminderd. Hij mag niet 'berusten' in het feit, dat Hij 'toch' eenmaal sterven moet, om dan te besluiten: nu de deur der vrijheid buiten Mij om op slot gedaan is, nu zal Ik, binnen de perken van Mijn gebondenheid, Mij nog eens vrij bewegen; want de spanning tusschen *lijdelijke* en *dadelijke* gehoorzaamheid blijft tot het einde toe. Indien Christus eerst het *lijden* had moeten zien komen tot een bepaald punt, en dan *daarna,* binnen het enge perk, dat Hem dàn nog zou *gelaten* zijn, de *daad* had moeten doen, de *daad* van de gehoorzaamheid, dan zou de spanning tegen het eind minder hebben kunnen worden. Maar zoo is het niet; want lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid moeten beide hun inspanning verhoogen tegelijkertijd naar dezelfde krachten.

g. Andere menschen dan Jezus Christus hebben hun strijd slechts *individueel*. Daar is *een* mensch die sterven moet, en die ééne mensch leeft eerst zichzelven en sterft daarna zichzelven. Hij heeft ook slechts daarin zijn eigen oordeel. Christus evenwel is niet *een* mensch, want Hij is '*de* mensch', Hij sterft bewust als *tweede Adam,* als *Hoofd* van de nieuwe menschheid, die in het genade-verbond begrepen is. In Zijn dood wordt niet een enkel steentje afgebrokkeld van een uitstekend rotspuntje, ergens aan het logge lichaam van den berg der menschheid, maar heden vaart de schok des doods door Hem, die de *grondslag* is, het *fundament,* het *draagvlak* van alle menschen samen, voor wie Hij thans den dood ingaat. Niet als individu, maar als tweede Adam, staat Hij thans eenzaam tegenover God. De dood is tusschen die beiden; en God zegt: *neem en eet*. Er is naar menschenmaatstaf maar één schrede tusschen Jezus en den dood, want dat is de zin, de tragische volzin van David en van Jonathan, van iedereen, van u en mij, van elk, die niets tégen den dood te commandeeren heeft, die geen 'bevoegdheid' tegenover hem heeft; het is de pijnlijke klacht van ieder, die den dood als *lot mòet* ondergaan. Maar Christus heeft den dood *niet* als een *lot* te ondergaan, doch als rechtvaardig oordeel hem te *nemen,* omdat hij *Borg* is voor de zijnen; en omdat dit borgschap, al verplicht het Hem tot volkomen passiviteit, toch van

oogenblik tot oogenblik door Hem actief *begeerd moet blijven worden*. Daarom is er niet maar één schrede tusschen Hem en den dood. Hij moet Zijn schreden tellen; maar ze hebben geen getal, want elke schrede is een daad van eindelooze kracht. Er is een oneindigheid tusschen Hem en den dood, al is het ook maar ééne schrede. De weg tusschen Hem en den dood is precies even lang en zwaar, als de weg van Zijn verlaten ziel tot den strakken, zwijgenden, veroordeelenden God. Er is een *gànsche* eeuwigheid tusschen Hem nu en den dood. Hij moet den dood gaan nemen met de bewustheid van te zijn de tweede Adam, die, met al Zijn krachten, en *als beeld Gods,* zelf den dood aanvaardt voor den eersten Adam en voor allen, welke die eerste Adam den tweeden overdraagt ter behoudenis. *Borgtochtelijke* angsten - wie durft daarmee de smarten van den trouweloozen *schuldenaar* gaan *vergelijken?*

h. Hiermee hangt nog iets anders samen. Alle andere menschen voorzoover zij een troost tegen den dood hebben, of wanen te hebben, zij werken in het vraagstuk van den dood immer met de maat van *tijd* en van *ruimte.* Zij kunnen b.v. zich troosten met *déze* contrasten: *hier een weinig tijds* lijden, - *ginds* een *eindeloosheid* van leven. Of: *hier* een *lichte* verdrukking, - ginds een 'gansch zeer uitnemend eeuwig *gewicht* van heerlijkheid.' Of: aan *dézen* kant van het graf *dìt,* aan den *anderen* kant van het graf het *ándere*. Zoo troost de tijd zich over den *tijd*. En voor zoover hij zich troost met de *eeuwigheid,* wordt die eeuwigheid - het kan niet anders - bezien uit het standpunt van den tijd, en dan te gereeder nog gesteld tegenóver den tijd en zijn voorbijgaande verdrukking. Hier is dus altijd het *gewicht* van hetgeen den troost biedt uit zich zelf veel *zwaarder* dan het *lichte* gewicht van wat de smart veroorzaakt. Neemt men de weegschaal, dan slaat de weegschaal aanstonds door.

Maar bij Christus is het anders. Bij Hem vervalt elke beperking van *tijd* en *ruimte;* want wel lijdt Hij *in* den tijd en *in* de ruimte naar Zijn menschelijke ziel, die eindig en geschapen is, doch Zijn *Persoon* is oneindig. Ook de lasten, die Hij draagt, de gewichten, die Hij ziet liggen in de twee schalen van zijn weeg-schaal, ze

zijn beide *oneindige* waarden. Hier staat niet *een weinig tijds* tegen een eindeloos leven, maar hier staat een *oneindige* dood tegen een oneindig leven. Hier wordt niet geplaatst een *lichte* verdrukking tegen een gansch zeer uitnemend gewicht van heerlijkheid, maar hier staat een *gansch zeer uitnemend eeuwig gewicht* van ellende tégen een gansch zeer uitnemend eeuwig gewicht van heerlijkheid. De weegschaal slaat niet door; er is geen verwrikken aan. Niet door een spel van kracht tegen kracht, dat buiten Christus om zou gaan, wordt Zijn strijd beheerscht. Hij moet deze twee oneindige gewichten in Zijn eigen handen torsen, en Zijn ziel met het gewicht van beide vol gaan laden. Wie zal het minste daarvan zeggen? Wie durft hier nog een vergelijking aan?

i. Dat andere menschen rust konden hebben, was òf de *vrucht* van *Christus'* lijden, òf het was de onrijpe vrucht van een slechts in waan gegrepen verlossingsgedachte. Maar Christus Jezus kan geen vruchten plukken van een boom, dien een *ander* plantte. Hij moet Zijn *eigen* vruchten nu gaan werven. Voor Hem de pijnen van den zaaier, zal Hij eens de blijdschap smaken van den maaier. Daar is maar één, die absoluut *zaaier* is: dat is Christus. Daarom is er ook maar één, die absoluut 'in tranen zaait'.

j. Dus mogen anderen, als hun schip gehavend is geworden, zijn touwen vastmaken aan den havenkant; de havenkade wijkt niet achteruit, voor wie waarachtig zoekt. Zij mogen het anker werpen in den bodem; de bodem wijkt nooit terug, voor wie waarlijk ankeren wil in God. Maar Christus wil Zijn anker werpen in God, en Zijn levensschip alleen meren aan de vaste steunpilaren van de trouw en het recht des Vaders. Maar het vreeselijke is nu dit: dat de Vader van Hem wijkt. God gaat Hem verlaten nu. De bodem wijkt van het anker terug en de havenkade van het schip. Eerst als Hij geheel verlaten zal zijn, en Zijn schip niet meer houden kan naar de wereld, en desondanks *geweigerd* zal hebben, ergens anders te ankeren, dan in God alleen, dán eerst, als Hij het *geloof,* met loslating van *elke* aanschouwing, heeft verdiept tot in het oneindige toe, *eerst dán* zal Hij worden aangenomen en opstaan uit de banden van den dood.

Nu voor het laatst, wie durft hier ‘vergelijken?’

Keeren wij nu tot ons uitgangspunt terug, dan herhalen wij, dat *niet* het *feit, dàt* Christus lijdt en angstig is, voor ons het groote raadsel is.

Integendeel, *zonder dien angst is Hij onze Middelaar niet*. Als de ‘rug’ geslagen wordt, die de slagen opvangt voor de zonden, welke de menschheid met de ‘hand’ van Adam heeft bedreven, dan moet die rug ook pijn voelen.[1)]

Voor ons, die uitgaan van de belijdenis van Christus' middelaarschap, is evenwel iets *anders* de moeilijkheid.

Hierin ligt voor óns het raadsel, dat Christus een *aanvang* heeft in deze smarten; dat Hij zóó *plotseling* neervalt, *uit* de rustige verzekerdheid, welke in de Paaschzaal telkens een lichtglans om Zijn hoofd wierp, *in* deze felle benauwdheid en angst. Niet het *bestaan,* maar de plotselinge *geboorte* van die angsten verbijstert ons, ook als wij staan op het standpunt van het geloof.

Wat mag de oorzaak zijn, dat zóó *acuut* de fonteinen van het lijden spuiten gaan en het hoofd van Christus begraven onder haar eigen roerig geweld?

Kan dat soms liggen aan de constructie van Jezus' eigen *zieleleven?* Is Zijn ziel in zichzelf zoo onvast, zoo wisselvallig? Gaat de onzekerheid van Hemzelf uit, is Hij de oorzaak, dat Zijn zoeklicht nu eens dezen kant en dan weer dien kant uitgeworpen wordt, en dat het overigens zwarte nacht blijft?

Dit aan te nemen, zou onrecht doen aan de ziel van Christus. Zijn ziel verbindt in zich de vastheid van een geordend leven met de rust en harmonie van een nooit van binnen uit verstoorde evenwichts-positie. Het heilig kunstwerk Gods, dat men noemt: de ziel van Jezus, is niet *van binnen uit* vertroebeld en verward of uit het evenwicht geslagen. Al zou men Christus plaatsen in den chaos van de hel, waar alle sirenen loeien, en alle duivelen gillen, of waar elke windstoot abrupt in de windstilte intuimelt, - zelfs

1) Beeld van Dr A. Kuyper, E Voto.

daar zou niets de ziel van Jezus Christus decomponeeren kunnen. Als Hij maar gaat en staat - *met God!* De disharmonie kan Zijn harmonie niet breken. De pauzen en intervallen van wat *buiten* Christus gebeurt, kunnen niet de oorzaak zijn, dat Zijn eigen ziel ook leeft en leven gaat, gelijk de onze, bij de gratie van de variatie.

Neen, aan Jezus' eigen zielsbestand kan die plotselinge terugval uit de rust van het Avondmaal in den angst van Gethsemané niet te wijten zijn; hij wordt daaruit althans niet verklaard.

Kan dan, indien wij *toch* de oorzaak zoeken moeten in hetgeen *buiten* Christus geschiedt, kan de oorzaak dan misschien liggen in hetgeen *Satan* of de *menschen* doen?

Wij huiveren hier voor elk wel-verzekerd antwoord. Zoo licht gaat het geloof de perken van eerbied en voorzichtigheid te buiten.

Toch wagen wij dit ervan te zeggen.

Ten deele mag men hier de oplossing zoeken. Christus' fijngevoelige ziel heeft het *gevoeld,* als Judas naderbij komt, en als de bende met stokken en zwaarden nadert, om Hem gevangen te nemen. Nabijkomend gevaar, en dichter aandringende ‘stieren en honden’ (psalm 22), waren voor Zijn zuiver ontvangende ziel wel waarlijk nieuwe prikkels. Ook voor Hem is er gradatie in de smarten; en als van buiten af de kracht van het onweer in heftigheid toeneemt, dan worden ook de vervaarnissen in Zijn echo gevende ziel sterker en geweldiger. Jezus' ziel was gevoeliger dan de ziel van den telepaath, en nam zuiverder waar dan de clairvoyant. Naarmate dus de hel en het muitend ‘moordenaarsrot’ sterkere uitdrukking geven aan hun bedoeling, in hun daad, groeit in Jezus het lijden; men stoort hier.... zijn gebed, en Hij moet die storende macht nu dadelijk *in* dat gebed betrekken.... De impressies van Jezus respondeeren volmaakt op de expressies, die van buiten komen.

Toch kan ook *hierin* de volle verklaring niet liggen.

Hebben wij niet herhaaldelijk gezien, dat Christus' lijden reeds vóór dien tijd onzaglijk was, *juist omdat Hij alles van te voren aan zag komen?* Wat Judas *nu* gaat doen, heeft Jezus zelf reeds lang gezien. Wat Satan Hem *nu* laat ondervinden, heeft Hij zich zelf reeds eerder voor oogen gehouden. Het schilderij van lijden

en dood heeft Hij zich zelf ontworpen en voltooid en daaronder geschreven: zie hier het gruwelijk ontwerp van Christus, en dien gekruist zijnde.

Had het alleen gelegen aan het langzaam nabijkruipen van het gevaar, en van den dood, aan het aanglijden van hel en duivelen in den nacht, dan zou de angst van Jezus wel *geleidelijk* zijn gegroeid, maar niet zoo plotseling; niet met zóó sterke daling van de hoogte in de diepte, als nu het geval bleek te zijn. Judas en zijn bende, de hel en haar gebroed, verklaren veel, maar zijn niet in staat om *alles* te verklaren.

Nu wordt het onze beurt om van vreugde op te springen. Want nu is er maar één uitweg meer voor onze bevende gedachten:

Het ligt niet aan *Jezus' ziel,* alsof die *van binnen uit* verstoord zou wezen.

Het ligt *óók niet geheel en al* aan *Judas* en de *menschen* en de *duivelen*.

Dus moet het ten slotte liggen aan *den Heere onzen God*.

En daarom, zoo zeiden wij, is er voor het geloof, hoe paradoxaal dat ook klinken moge, een hooge reden, ja een sterk gebod, om, als Jezus in den afgrond tuimelt in nameloozen angst, toch op te springen van vreugde.

Want wij hebben *God* gezien!

Een Gethsemané, dat *niet uit God* verklaard moet worden, is voor ons verschrikkelijker, dan de hel.

Maar een Gethsemané, dat *alleen* uit *God* te verklaren is, dat een eeuwig raadsel blijft, een gruwelijke ergernis en een martelende ongerijmdheid, TENZIJ dan voor wie *theo*centrisch denkt, *dát* is *geheel en al in de lijn der Schriften; dàt* is organisch ingevoegd in heel het wonderwerk van Gods harmonisch plan van verlossing; *dàt* trekt ons op uit alle wirwar van ‘psychologie’ en philosofie en geestelijke anatomie; - *dàt* handhaaft de *geloofs*wet, onverzwakt en ongebroken: deze wet, dat *God alleen de verklaring is, en ook de verklaring geeft van Zijn zelf-openbaring in Jezus Christus*.

- Ik dank U, Heere, God des hemels en der aarde, dat Gij de

dingen van Gethsemané voor de wijzen der psychologie, en voor de verstandigen der philosofie, en voor de geleerden der biologie, verborgen hebt, en hebt ze den kinderen der geloovige gehoorzaamheid geopenbaard. Ja, Vader, want alzoo is geweest het welbehagen voor u! -

Mensch, keer terug nu naar uw bijbel. *God* is het, die uit Zijn eigen raad, en door Zijn eigen daad, of ook door Zijn eigen onthouding van de daad, van de gemeenschapsdaad, aan Jezus, *alles hier verklaart*.

Dat het ongeoorloofd is, een andere verklaring te zoeken dan in God zelf, leert ons trouwens het bijbelsch verhaal omtrent Gethsemané met zooveel woorden. Staat daar niet in, dat God een *engel* zendt om Jezus te versterken? Dat dus de hemel Jezus' hartslag reguleert?

Wij hopen daarvan nog iets meer te zien, later.

Maar nu reeds wijzen wij op dien engel in Gethsemané, om te doen zien, dat de verklaring van het raadsel van den Olijvenhof niet ligt alleen bij Judas en bij de duivelen, maar, als het erop aankomt, alleen maar bij hetgeen de *hemel* doet of laat; alleen maar bij de uitzending òf de intrekking van de uitstroomende energieën, die van God naar Jezus komen, van den hemel naar Zijn geplaagde hart, van de drie-eenheid Gods tot den mensch Jezus Christus.

En nu komt er een rustpunt voor onze zwervende gedachten.

Want het is vreeselijk een worm te zien, als die stuurloos en bodemloos zwerft ergens in Gods wijd heelal.

Maar zoodra die worm geplaatst is onder den vasten boog van den hemel en van den eeuwigen Raad van God, - rijst weer de hoop. Want dan is het vast bestek van het eeuwig welbehagen niet van voor onze oogen weggeslagen, en is de gansche wereld niet doodgeloopen op één ellendigen worm, een worm, waartoe een *Man* verschrompeld is.... *Dan* is 't bestek bij ons gebleven en het staat weer vast voor onze oogen geteekend: het bestek van de trouw van God, van Zijn rechten van Zijn éénen wil van toorn en liefde, en gerechtigheid, en oordeel.

En zoo wordt ons Gethsemané's geheim *gewezen,* al wordt het nooit tot in zijn diepten toe *ontdekt*.

Nu weten wij: de snelle val van Jezus' ziel uit de hoogte in de diepte is hierom zoo acuut geweest, omdat *God* Hem nu verlaten gaat.

Mijn God, mijn God, waarom *gaat* Gij hem verlaten?

Niettemin, de verlating begint.

De aanvang van Christus' smarten valt samen met den aanvang van Gods verlating.

Weer is de *reactie zuiver* op de actie èn de actieloosheid van den drieëenigen God.

Het is het uur voor God ook om te verlaten.

Tot nu toe moest Jezus *werken*. Hij moest het Pascha bedienen, Hij moest het Avondmaal geven, Hij moest profetische redenen houden, Hij moest Judas prikkelen, den Satan dwingen, de voeten wasschen, Hij moest géven, géven, Hij moest als Middelaar zijn dagtaak rustig afwerken.

Maar nu slaat de klok van God.

Nu werpt de Vader Hem neer in den afgrond van volmaakte *lijdzaamheid*. Nu doet Hij Jezus terugzinken van de weelde der middelaars*daad,* die *schenkt,* in de volstrekte pijn der middelaars*verlating,* die enkel schreien kan om hulp.

De toorn ontbrandt nu tegen Hem, want Hij moet *weten, wat het is:* in de plaats te staan van een gansch groote heirschare van verdoemden, en nochtans ook van hen verlaten. Nu onthoudt Hem God de vertroostingen van den Geest, de toefluisteringen van de liefde, de verzekerdheden van het geloof, opdat nu blijken mocht, of het Lam in Zijn verlatenheid toch de oogen boren zal in den duisteren nacht, om - God te zoeken. O, geen andere stem te hebben dan de ééne stem der oogen, die zelfs in den nacht bevend vragen: waar is mijn God? O, profeet te zijn en te zuchten met het zuiver kreatuurlijk zuchten van alle schepselen van rondom....

Voor deze maal dringen wij niet verder door in deze verborgenheden.

Wij hopen straks nog meer te zien, als de openbaring het gordijn behoedzaam opzij schuift.

Maar als wij heden een rustpunt kiezen voor onze gedachten, dan is opzettelijk aan alle spreken over Gethsemané *dit* vóórop gezet: dat elke poging om den zin te grijpen van Gethsemané heiligschennis is, een dwaze onderneming, *tenzij men de verklaring vindt alleen in den almachtigen God*.

Zoo is Gethsemané geen studie-veld voor ons verstand, doch heiligdom van ons geloof.

Nu Gethsemané, zoowel voor Jezus' eigen ziel, alsook voor ons, uit *God alleen* verklaarbaar is, en een stem wil geven aan wie luistert, nu is deze duistere hof in zijn nachtelijken schemer toch overstraald met heerlijk licht van boven.

Nu staan de voeten vast op rotsen van eeuwigheid.

Nu treden wij met het Woord van Christus' laagten op ónze hoogten.

Nu weten wij, dat de caesuur in Christus' zielesmart geen breuk sloeg in die ééne ziel, die, om onzes levens wil, haar eenheid *moet* bewaren, doch dat zij volmaakt beantwoordde aan wat God in 't vreeselijkst uur over haar liet komen.

Hier is de bliksem ingeslagen. Maar die hem wierp, was God. De eerste krachtproef is in Gethsemané genomen. En aan het *geloof* wordt de heerlijke uitkomst bericht; *dit* is de uitkomst: dat de rukwind, die uit den hemel blies, den Man van Smarten ook maar geen duimbreed heeft doen vallen óver de streep heen die God voor Hem getrokken heeft.

Zoo keert hier, in den aanvang van ons spreken over Gethsemané de gedachte terug naar het slot van het eerste hoofdstuk in dit boek.

Daar blies toen een rukwind uit de *hel;* maar Christus sloeg niet uit het evenwicht.

En in Gethsemané? Een rukwind valt thans uit den *hemel,* en tuimelt tegen Hem aan.

Maar zelfs nu *God* Zijn rukwind uitstoot uit den hemel, zelfs nú

valt de Zoon des Menschen alleen dáár neer ter aarde, waar het *Recht* Hem vinden wil.

En eer Gethsemané ons verder in zijn duisterheden in ziet dringen, willen wij de handen in eerbied vouwen en zeggen: ik dank U, Heere, dat Gij de eerste waart, die mij in deze heilige plaatsen de deur hebt open gedaan. Ik dank u, dat Gij door het Woord, in Christus, alleen ons God verklaart. Stormen razen, winden waaien, zonden roepen, wolken dreigen, er is een Ark; ja Heere, ik ga al - -

De *Heere* sloot achter mij toe.

Christocentrisch zien, dat is ten slotte altijd theocentrisch zien.

'Wij gelooven allen met het hart, en belijden met den mond, *dat er een eenig God is*.'

Dit is ons schuchter, ons verzekerd begin. Maar toen Noach ontdekte, dat de *Heere* achter hem had toegedaan, werd er niet gedisputeerd over de ventilatie. Ze waren stil, daar achter de deur.

Hoofdstuk XVIII. Christus' angsten hebben hun eigen oorzaak.

> *Vader! of Gij wildet dezen drinkbeker van Mij wegnemen! doch niet Mijn wil, maar de Uwe geschiede!*
> LUCAS 22:42.

HET vorige hoofdstuk heeft ons ten slotte hiertoe gebracht, dat wij Christus zagen in Gethsemané, alleen tegenover God. Niet wat de menschen doen, en niet wat uit Zijn eigen menschenziel opklimt, maar alleen wat God van Zijn kant doet of laat, bleek ons de eerste oorzaak en de diepere beweeggrond van de ondervindingen, de angsten en benauwheden van Jezus in Gethsemané.

Het komt er nu op aan, dat wij hieraan *vasthouden*.

Immers, alleen wie hieraan van begin tot einde met zijn gedachten trouw blijft, krijgt een oog voor de verschrikkelijkheid van Gethsemané.

Gethsemané kan maar éénmaal gebeuren.

Gelijk deze wereld maar één keer kon geschapen worden, en maar één keer kan vergaan, en gelijk in een menschenleven slechts één keer de geboorte is, en maar één keer de dood, en gelijk het werk, dat God in de bizondere genade doet, ook maar ‘éénmaal’ gebeurt, omdat het in de genade (anders dan in de natuur) maar éénmaal lente (vruchtzetting) en maar éénmaal zomer (vruchtrijping) en maar éénmaal herfst (vruchtgenieting) is, - zóó is óók het lijden in Gethsemané *maar éénmaal gebeurd*. Het vindt geen repetitie; in heel de wereld niet. Het vindt geen navolging; in heel de wereld niet. Men mag niet zeggen, zooals eens

iemand[1)] gesproken heeft, dat Gethsemané en Golgotha deel uitmaken van het ware leven, dat zij daarbij behooren, zooals de avond en de nacht bij elken dag behooren. Want het ontzaglijke van Gethsemané is, dat het niet tot één 'der' dagen behoort, maar, dat het maar op één dag is gebeurd. Beter gezegd: dat het op den éénen dag, op den éénigen dag (des Heeren) is geschied.

Daar loopt, door àl 'de' dagen heen, *één* groote *dag*.

Dat is de ééne *dag des Heeren*.

De profeten weten er van, en stemmen dat elkaar volmondig toe, dat de dag des Heeren slechts één dag is. Die dag reikt over al de eeuwen heen. Of nog beter gezegd, die dag is de dag van al de eeuwen samen. Een eeuw, een tijdperk, is een onderdeel van den éénen 'dag des Heeren.' Wanneer een eeuw verspringt, tikt het uurwerk van den dag des Heeren zijn eenen korten, drogen tik. Of eigenlijk, hebben de door menschen kunstmatig en mechanisch ingedeelde *eeuwen,* en *haar* komen en gaan, bitter weinig met Gods hemelklok te maken. Gods dag heeft zijn eigen indeeling. Hij rekent met tijdperken, met rijpgeworden processen, met perioden van opgang, blinken, en verzinken, met cultuurverschuivingen en -verdringingen, met reformaties en revoluties, *op eigen wijze slechts*. Wanneer een tijdperk in de historie van wereld, kerk, cultuur, is afgerond en tot vervulling is gebracht, dan slaat de klok, die op den éénen *dag des Heeren* de wijzers voortschuift vàn de oorsprongen van Genesis 1:1 tot de voltooiingen van Openbaring 22:21, zijn uurslag, dof, sterk, geweldig. Immers, die *dag des Heeren* is de dag, waarop God het plan van Zijn raadsbestel uitwerkt. Dit nu is een plan, dat alle eeuwen samenvat in één immens besluit. Die dag heeft zijn morgenschemering in de schepping, zoodra deze maar opklimt tot het niveau der *verlossing* in de paradijsbelofte van vrouwenzaad en slangenzaad.[2)] Die dag des Heeren heeft zijn ochtendstond in de roeping van Abraham, hij

1) Joseph Wittig, Leben Jesu in Palästina, Schlesien, und anderswo, München, 1925, II, 253.
2) Want 'dag des Heeren' is de verlossingsdag; 'dag van *God*' is enkel scheppingsdag. De 'dag van God' wordt na den val 'dag des Heeren.'

heeft zijn verre morgenuren tijdens de sprinkhanen-plaag van Joël, ten tijde van de ballingschap, den terugkeer uit de ballingschap, den herbouw van den tempel in Jeruzalem. Die dag des Heeren komt tot zijn middaguur, wanneer Christus in de wereld verschijnt, en wanneer hij opgeschoven wordt, in dien onverbiddelijken dwang van het steeds maar tikkende uurwerk Gods, tot aan kruis en opstanding toe. Die dag voldraagt zijn middaguur, als de Pinkstergeest de wereld indavert. En die ééne, zelfde, dag neigt tot zijn avondstond gedurende de eeuwen daarna. Hij zal voltooid zijn, wanneer Christus eenmaal graven openscheurt, dooden opwekt, Zijn stoel op sterren sticht, en de wereld, herboren, tot den Vader gaat terugleiden.

Hebben wij nu gezien de dwaasheid, ja, wij durven het zeggen: de blasphemie, in de opmerking van daar even, dat Gethsemané en Golgotha tot elken dag behooren, zooals de dag en de nacht bij elken dag behooren?

Ja, als dat waar was, dat er vele analoge dagen waren in het rijk der genade, en als de klacht van den Prediker, dat in de *natuur* alle dagen komen en gaan, en de zon op- en neergaat, en dat alles wederkeert, wat er geweest is, - als die klacht, zeggen we, ook aan te heffen viel in de geschiedenis van de evoluties van het rijk der *genade,* ja, *dán* zou dit woord niet langer tegen de waarheid zijn. Dan had ieder zijn ‘olijfberg’ en iedereen zijn ‘golgotha’.

Maar het ontstellende is, *dat er maar één dag is* in het rijk der hemelen, de ééne dag des Heeren, de ééne ‘jôm Jahwè’.

En nu de slotsom.

Op één dag kan het maar één keer twaalf uur slaan.

Daarom kan de klok van Gethsemané in de wereld maar één keer slaan.

Licht het woord éénmaal uit het titelblad en uit de tekstpagina's van het boek van Gods besluit uit, en het Christendom is weg, - en alles, wat geloof en hoop en liefde ons leert, is ijdelheid èn waan geworden. Als Christus *niet* opgestaan was, zegt Paulus, wij waren de ellendigste van alle schepselen. Wij mogen eraan toevoegen - want dat staat ook in den bijbel -: als hij *tweemaal* opgestaan

was, als Hij ook maar één ding tweemaal had kunnen doen, wij waren de ellendigste van alle schepselen. Want dan zou de genade aan de natuurwet onderworpen zijn, en de bizondere genade zich hebben vermengd met de algemeene genade. Dan was de Prediker om de genade nog meer vermoeid geweest, dan om de natuur. Een Jezus, die herhaalt, die een drinkbeker meer dan één keer drinken moet, laat ons met Hem den droesembeker drinken. Hij is onze broeder in de misère, maar niet onze Heere in de *verlossing*. Neem dat woordje *eenmaal* uit Gods heilige heilsboeken weg, en dan heeft de schrijver van daar straks gelijk, als hij zegt, dat men zijn Gethsemané ook aan zijn schrijftafel kan beleven. Maar laat dat woordje *éénmaal* staan, en zie dan boven de poort van Gethsemané en in het loover van die boomen Gods, het brandende geheimschrift staan: 'het is den Zoon gezet, *eenmaal* te sterven, en daar*in het* oordeel'; en dan verstaat gij, dan proeft gij bitter als den dood, de *blasphemie* in de bewering, dat Gethsemané in de wereld eerder zou kunnen zijn geweest, of daarna ooit zou kunnen komen. Gethsemané is niets zonder Christus met Zijn *bepaalde* werk, Zijn *bepaalde* verhouding tot God, en Zijn *bepaalde* middelaarstaak in deze wereld, en zijn *bepaalden* drinkbeker....! Wie dat *bepaalde* uitnemen zou uit den hof van Gethsemané, die houdt niets anders over dan waan en ledigheid. Is Gethsemané 'een' plaats van 'een' drinkbeker? Neen - het is de plaats van *dezen* drinkbeker, dezen eenigen.

DEZEN drinkbeker!

Vader, Vader, *deze* beker! Vader, die ééne; daar is hij,.... de hand die hem reikt, komt van de bergen der eeuwigheid.

DEZE drinkbeker....

Nu willen wij Christus *gelooven*.

Ik zeg: wij willen Hem *gelooven*.

Wij willen niet *bewijzen,* niet *betoogen,* niet *aannemelijk maken,* dat Hij gevoeld heeft, hoe het woordje *eenmaal* brandde in de lucht en schroeide aan Zijn ziel, want wat maar éénmaal komt, laat ons geen tijd over om te gaan 'betoogen'. Wij kunnen slechts die dingen bestudeeren en betoogen en beredeneeren, die duizenden

malen gebeuren. Als er maar één ster in de wereld verschoten zou zijn, als er maar één keer een meteoor door de lucht zou suizen, als er maar éénmaal een komeet verschenen was, als er maar éénmaal iemand gestorven was, dan zou niemand het verschijnsel van meteoor, sterren, sterven, kunnen bestudeeren, of - beschrijven.

Houdt men hieraan vast, dan voelt men - en hier keert de punt van het zwaard zich ook tegen veel van onze eigen Christelijke ‘betoogen’ - dan voelt men, zeg ik, ook welke sterke blasphemie er zit in het gaan ontleden, beredeneeren, betoogen, aannemelijk maken, verklaarbaar maken van Christus' angsten in Gethsemané.

Weg met die blasphemie; doe ze heel ver van u.

Een Christen-denker, die de ervaring van Jezus' ziel *vergelijken* wil met die van anderen, en dan daarin eindigen wil, als om te zeggen: mijn zielkundig-vakkundige preek is nu uit, ik heb u de siddering afgeleerd, God zij uw ziel genadig, amen! - wie zulk een preekje, zeg ik, houdt, en aldus besluiten wil, heeft zijn ziel geweld gedaan, heeft stichting genoemd (dat is: *opbouw*), wat niet anders was dan afbraak; die eet niet het brood uit den hemel in den tempel van Gods recht, maar die knabbelt aan zijn eigen bakbroodje op de ruïne van zekeren Jezus, en op die ruïne snijdt hij zijn naam in het hout naast dien van andere bezoekers. Dus kijkt hij genoegelijk van de ruïne van dien zekeren Jezus heen in het leven. Doch zijn redeneering miskent het heilsfeit; niet alleen maar in den *grond,* maar ook reeds in den buitenkant van zijn bestaan.

Neen, - wij gaan enkel maar gelooven.

Gelooven, dat Jezus geleefd heeft in de ontzetting van het woord *eenmaal*.

Gelooven, alléén maar gelooven, dat Hij geproefd heeft, hoe op den éénen dag des Heeren de wijzer langzaam voortschoof naar het uur van twaalf, de wijzer van die ééne klok, die voor dien éénen dag slechts was gebouwd.

En in dat geloof, waarvoor wij - God zij geprezen - *geen enkel bewijs hebben,* in dat geloof, welks onttogenheid aan elk bewijs de roem der dagen is, in dat geloof *nemen wij aan,* dat Christus in

Gethsemané gebeefd heeft voor God, die maar éénmaal hier over Hem bracht, of brengen kon, wat nu Hem overkwam.

Als het niet *geopenbaard* was, dan zouden wij er *niets* van weten. Maar door openbaring weten wij: dat de drinkbeker klaar stond. De hand schreef op den muur: mene, mene, tekel, ufarsin. Alleen de *Borg* kon het lezen, en kon het niet niet-begrijpen.

De beker.
De hand.
De Borg.

Hieruit vloeit ook voort, dat wij met geen enkele *conclusie* uit een paragraaf van een studie over de *zielkunde* (stel eens even dat er zulke 'conclusies' waren), en dat wij in het algemeen met geen enkele spreuk, die ons ziele-leven, het leven onzer *dagen,* het leven van onze *ervaring* beschrijft, kunnen verklaren, wat in Gethsemané het *eigenlijke* was.

Zelfs de bijbel heeft, uit de *ervaring* van menschelijk lijden en leven geen enkele uitspraak ons meegegeven, als om te zeggen: zie hier nu de sleutel tot *verklaring* van Gethemané.

Indien de bijbel ons uit menschelijke ervaring zielkundige spreuken zou willen geven, die dan een lampje konden zijn in onze hand, om Jezus Christus in Gethemané bij te lichten, en om te onderzoeken, wat er eigenlijk aan is van Zijn lijden, dan zou de bijbel zelf aan Jezus Christus en aan Gethsemané de kroon en de verschrikking hebben afgenomen.

Daar is b.v. een bijbelsche spreuk, die voor menigeen het raadsel, dat Gethsemané den verbaasden toeschouwer oplegt, scherp schijnt te stellen.

Ik denk aan de uitspraak van één der brieven van Johannes: *Daar is in de liefde geen vrees*.

En aan wat er op volgt: *De volmaakte liefde drijft de vrees buiten*.

Velen zeggen, dat in dat eerste woord het *raadsel* ligt van Gethsemané. 'Daar is in de liefde' immers 'geen vrees?' Christus

- ziedaar dan hun raadsel - *heeft* de liefde, heeft volmaakte liefde, en toch is Hij in duizend vreezen.

En dan, zoo vervolgen zij: *de volmaakte liefde drijft de vrees toch buiten?* Kan dan Christus, wiens liefde toch volmaakt is, niet de vrees overwinnen? Kan Hij niet door de daad van het geloof de vreeze uitwerpen, en met een *ruk,* door *uitwerping* (gelijk de grondtekst zegt), zich weer naar boven wringen op Zijn onbevreesde hoogten? Ach, er zijn *twee* raadselen, zoo klagen ze.

Het eerste is, dat de vrees in Christus' ziel *komen* kan. De volmaakte liefde, die in *ons* is, was eerst onvolmaakt, daarom kon in onze ziel de vrees wel binnenkomen. Maar Zijn liefde is altijd volmaakt geweest.... hoe kan de vrees dan Zijn ziel overkomen?

Inderdaad, op dit standpunt, is dat het *eerste* raadsel.

En het tweede, (zoo men nog den moed heeft aan een tweede te te beginnen, waar het eerste reeds zonder oplossing bleef), - het tweede raadsel is dit: dat Christus de vrees *niet buiten wérpen* kan, doch *telkens* als Hij staat, *wéér valt, wéér* voorover valt, en heen en weer keert, en *wederom gaat, sprekende dezelfde woorden.* Ach zeker, dat is het tweede ‘probleem’. Het is bij Christus, zeggen zij, wel een rukken aan de touwen, maar geen stukschroeien van de touwen met het vuur van geloof en van volmaakte liefde. Het is in Christus wel een drijven van de vrees, maar het komt niet tot een uitwerpen van de vrees. *Was er geen engel gekomen,* om Hem te versterken, de vrees had Hem overwonnen, uitgemergeld, neergesmeten. *Zijn eigen ziel* kan zonder engel-invasie de vrees niet uitwerpen. Het tweede raadsel!

Zoo willen zij het raadsel van Gethsemane gaan ontleden, althans *stellen,* ‘naar aanleiding van’ een bijbeltekst, die in het algemeen van menschen spreekt, (menschen, *meervoud*), die in hun dagen (in hun dagen, *meervoud*) den bitteren strijd van liefde en vrees telkens weer voeren in de binnenkamer van hun ziel.[1)]

1) Dit is nu een *verkeerde* manier van Schrift met Schrift vergelijken. Gethsemané moet b.v. *niet* met 1 Joh. 4:18, doch b.v. wèl met Hebr. 9:12, 26, 28 en 10:7, 10, 12, 14, 20 vergeleken worden.

Maar laat ons toch erkennen, dat ook dit niets anders is, dan uit Gethsemane het hart rukken.

Want die uitspraak van Johannes, dat in de liefde geen vrees is, maar dat de volmaakte liefde de vrees buiten drijft, is geschreven voor de *menschen,* en voor alle *dagen;* maar niets bereikt men daarmee, als men wil kennen dezen éénen Mensch op dezen éénen dag des Heeren.

Bij menschen kan de liefde, volmaakt zijnde, de vreeze uitwerpen. Want, de vrees uitbannende, werpt de mensch zich met al zijn zorgen en zonden in de armen van God. Bij hem staat God bereid tot de ontvangst. Wee, hem, als hij niet naar den Vader vlucht.

Maar nu bij Christus.

Bij Hem staat God niet bereid tot ontvangst. God stoot Hem van Zich af.[1)]

En dit ééne, dat God den mensch van Zich afstoot, *geheel* en al van Zich afstoot, dat Hij hem plaatst buiten de sfeer zelfs van 'de gemeene gratie', dit ééne is op aarde *nog niet* geweest. Het is de uitslaande brand van de hel, waarvan de vlammen lekken tot in Gethsemané.

En Gods winden van gemeene gratie waaien de vlammen niet weg van den Zoon des menschen. En daarom kan de vlam der hel slechts terecht komen in het hart van den Zoon des menschen: ze worden steek-vlammen, rechtstreeks naar het hart van Jezus. Dit nu is in de wereld niet eerder geweest.

Het zal er ook, zoolang de wereld wéreld is, niet weder zijn. Want zoolang deze wereld zal staan, is er nergens een doortocht van den toorn en een uittocht van den vloek, *onverhinderd*.

Christus is zich daarvan ten volle bewust, dat Hem de Vader niet aanneemt. De offerande van Zijn lippen wordt geweigerd. Al de rook van Zijn zielsaltaar slaat naar beneden toe.

En des ondanks: Zijn hand mag geen oogenblik van het altaar aflaten, want offerande moet er blijven, en de wil tot offerande ook.

1) Zijdelings kwam dat reeds ter sprake in het vorige hoofdstuk.

Daarom worstelt Christus met wat Hij noemt, den drinkbeker.

Nog nader gezegd: *dezen* drinkbeker.

Let op dat woordje *dezen*.

Hoe vaak zeggen ook wij niet: '*dezen* beker'?

Het woord 'deze' is evenwel in onzen mond vaak een luxe, die ons niet past. Want al zeggen wij nòg zoo vaak: '*dit* lijden', '*deze* smart', '*deze* beker', - wie zegt ons, of wij het lijden wel *zien, gelijk het is?* Ons gebruik van het aanwijzend voornaamwoord is vaak overdaad; en overdaad vloekt, wanneer God den beker van lijden klaarzet, en tot ons zegt: drink. Wanneer wij werkelijk zouden willen spreken van '*deze* beker', dan moesten wij *weten, wát* er in dien beker is; of de beker *vloek* is, dan wel zegen. Dan moesten wij niet maar 'een' beker zien, van God gevuld, maar heel bepaald *dezen* beker, die van God gevuld is met Zijn bepaalde bedoeling.

Ons spreken van 'dezen' beker blijft dikwijls in het vage hangen.

Maar als Christus in Gethsemané bidt, dan spreekt *Hij* geen woord te veel.

Als Hij van '*dezen*' beker spreekt, dan bedoelt Hij ook geen enkelen anderen beker, noch in de werkelijkheid, noch in de mogelijkheid. *Déze* beker doet Hem zeer. Dit *bepaalde* wondt Hem ten doode. *Deze* beker, op dit *ééne* uur van den *éénen* dag des Heeren.

En wat is dan deze beker anders, dan dat Christus de poort van het Vaderhuis voor Zich gesloten vindt?

De Zoon is nu *verloren* Zoon. Nochtans wil Hij opstaan, en tot Zijn Vader gaan, maar de Vader wacht Hem niet, de poort is dicht, het hemelhuis verbeidt den Zoon niet meer, maar het verbijt en vereet Hem. De *Rechter* sloot achter Hem toe!

'Daar is in de liefde geen vrees.'

Liefde en vrees.

Er zijn twee werelden.

Er is de hemel, waar de liefde zonder vreeze is, en *bóven* het uitwerpen van de vrees verheven is; dat is de ééne wereld. -

Er is ook de hel, waar de vrees is zonder de liefde, en waar de vreeze tot *ònder* het inhalen van de liefde weggezonken is; - dat is de andere wereld.

Christus Jezus nu wordt tusschen die twee werelden heen en weer geworpen.

Hij vreest zeer, maar - *in* Zijn vreezen is de wil van liefde, de roep om gemeenschap, de roep tot God. Dies neemt Hij de hel niet aan, en zij neemt Hem niet aan. De hel begeert nu zeer, Hem te ziften als de tarwe, want Hij moet de gansch andere wezen, zal Hem de hel in haar diepten kunnen trekken. Een Christus, die wel vreest, maar wiens vreeze niet van oogenblik tot oogenblik de liefde wegwerpt, ja, wiens vreeze niet wegzinkt tot *ònder* het roepen om de liefde, zulk een Christus past in der eeuwigheid niet aan de hel. De hel heeft nog aan Hem niets. Dat Hij in Zijn vreeze de liefde niet verloochent, dat is van seconde tot seconde de nederlaag van al wat démon is.

Maar aan de andere zijde ontvangt Hem nog de hemel niet.

O schrikkelijk uur: er is een nederlaag voor Satan, en daar is nog geen triumf voor wie den Satan blijft verslaan. O schrikkelijk uur, er is een weigering van de hel om dezen mensch te ontvangen en in Zijn dood te koesteren, en nochtans is er geen aanneming voor Hem bij den hemel. O schrikkelijk uur, er is een vreezen, dat nog de liefde erkent, maar er bloeit geen liefde, die de vrees overwint en boven het vreezen duurzaam uit kan groeien. Dus is er de hemel nog niet. Dus ontvangt Hem de hemel ook niet. Waar zijn de vrienden, die deze mensch zich gemaakt heeft? Zien zij dan niet dat Hem alles ontbreekt? Nochtans - zij ontvangen Hem niet in de eeuwige tabernakelen.

Christus - tusschen twee werelden.

Maar als dan de Christus tusschen die twee werelden, de hemelsche en de helsche, heen en weer geworpen wordt, is Hij dan nu tenminste een kind der *aarde?* Neen - *ook met de aarde* verdraagt dit uur zich *niet*. Want de aarde en het aardsche kan niet tusschen die twee andere werelden heen varen; al het aardsche moet zich aan de eene of de andere wereld conformeeren; in zichzelf kan zij geen bestand hebben.

Christus - dat is de *volmaakt geïsoleerde* nu.

En dáárom kan Hij dien angst niet van zich afwerpen; omdat

Hij nu de ééne ure doorleeft, die nooit op aarde is *geweest,* nooit in den hemel, nooit in de hel. Een uur, dat ook nooit *zijn zal,* nooit op de aarde, nooit in den hemel, nooit in de hel.

O schrikkelijk uur! Het uitwerpen der vreeze *kàn niet geschieden,* want er is geen geloofssprong in omknellende armen Gods. En een brutale loochening van God, een negatie van God, een voorbijschrijden in strakken hoogmoed van dien God, die Zijn vreezen uitzendt, *dàt kan er óók niet zijn*.

Zoo blijft dan de angst.

En God Almachtig zendt Zijn vervaarnissen in de ziel van Jezus, en wil daarin niet genegeerd worden, ook niet één seconde, en niet tot in der eeuwigheid.

Nu is er voor ons geloof slechts één ding over gebleven: en dat is de erkenning, dat Christus' *lijden* even groot is als de *arbeid* van Zijn ziel.

Er is een arbeid tegen God in, dat is de *hel*. Dit is de arbeid van Christus niet.

Daar is ook een arbeiden met God mee; dat is de hemel. Doch tot dien arbeid roept de Vader, althans hoorbaar, niet.... De Vader zwijgt.

Dit is dan *lijden*.

Hier is Hij, wiens *natuur* niet anders wil, dan met God meewerken, om de hemelwet op aarde te volbrengen; maar wiens *rechts-staat* is als van den mensch der zonde, die tegen God in werkt, en dus de hellewet op aarde volbrengt.

Dit is dus lijden.

Het is de disharmonie tusschen de inwendige en de uitwendige verhoudingen bij Christus Jezus. Hetgeen *in* Hem is, dat is de liefde. Hetgeen *buiten* Hem is, onttrekt Hem aan het klimaat der liefde, en aan den God der liefde, en aan het domein der liefde. Er gaapt een afstand tusschen Christus' *zijn* van binnen, en de *ervaring* van al wat buiten Hem is.

Doch nu komt Zijn *gebed* ter rechter tijd.

Want hoor, Hij bidt.

En Christus' bidden in Gethsemané is niet maar een *poging,* om wat scheef is recht te trekken, neen, het is de rechtzetting van het kromme *zelf*. Zijn gebed in Gethsemané is niet maar de *weg,* om te *komen tót* de zuivere ontvangst van wat God zoo hard tegen den Zoon laat aanloopen, maar het is de ontvangst in zuiverheid *zelf*.

Want drie elementen zijn er in Christus' gebed.

Het *eerste* is de *Vader*naam; het *tweede* is de bede, of deze drinkbeker van Hem *voorbij mag gaan;* het *derde* is de terugkeer tot Gods wil, niet maar met een abstractie van den geest, maar in concreet verlangen van de ziel: want niet hetgeen die ziel uit zichzelf krachtens haar verborgen leven zou begeeren, maar hetgeen God laat geschieden uit Zijn eeuwigen raad, dat moge dan geschieden: *Uw wil geschiede*.

Deze drie elementen in Christus' gebed herstellen de rechte verhouding in deze van alle kanten scheef getrokken wereld van lijden en van angst.

Want in den Vadernaam bezweert Christus voor alles, *ondanks* alles, de natuurlijke orde der verhouding tusschen God en Jezus. Dit is de natuurlijke orde, dat Jezus' verlangen en dat van God, met elkander samenvloeien. Wat vader is er nu, die den zoon schorpioenen geven zal, als deze een brood van hem vraagt? Hier stelt dus Christus de wezenlijke, onafgebroken liefdesgemeenschap tusschen God en Hemzelf vóórop. Hij bidt, doch in het *geloof*. Vóór alles in het geloof. -

Dan komt Hij van dat algemeene (de relatie van liefde tusschen den Vader en zijn menschelijke ziel) naar het bizondere (den nood dier menschelijke ziel, dien Zijn geest niet kan doorgronden). Hij plaatst tegenover elkaar de *groote dagorde,* die aan den éénen *dag des Heeren* is gesteld van oude tijden af - de groote orde, die Vader en Kind niet scheiden kan - eenerzijds, en dit bepaalde uur, waarin de werkelijkheid niet beantwoordt aan die groote orde, anderszijds. Vader, Vader, hoor toe: nu is de schijn niet naar het wezen. Want de drinkbeker, deze drinkbeker, is met alsem gevuld, Vader! Is liefde alsem? Wat vader geeft zijn kind alsem? Een andere wet dan die der *liefde,* welke Vader en

Zoon verbindt, heeft dezen beker voor Mij neergezet. Vader, Vader!

Deze getuigenis van Jezus is waar.

In waarheid: het is niet krachtens de liefdesverhouding tusschen Vader en Zoon, maar het is krachtens de wet van het middelaarschap, dat het recht over Hem komen moet, en dat de beker van lijden Hem wordt toegeschoven.

Nu ligt de ervaring van het middelaarschap hier als een groote pijn op de ziel van Jezus. Want, wel was het reeds jaren lang in Zijn geest bewust geweest, doch thans ontdekt Hij wat te voren er niet was: er is de *verlating*. Vader, Vader waarom gaat Gij Mij *verlaten?* Een Middelaar, die niet meer aangehoord wordt door den Vader, heeft *ook Zijn ambt* niet kunnen redden! Vader, *alle dingen zijn* mogelijk: is dan het kindschap niet te vereenigen met het middelaarsambt; is dan het ambt niet te oefenen met het kindschap mêe? Mijn Vader. -

Doch hoor - nu klinkt een derde woord: Niet Mijn wil, doch de Uwe geschiede!

En wanneer de bidder in dat derde woord erkent, dat niet Zijn eigen wil, doch die des Vaders moet geschieden, dan slaat Zijn bevende ziel weer de brug der gehoorzaamheid en des geloofs, de brug, die Hem *afleidt* vàn de voorbijgaande ervaring van dit ééne *moment* op den dag des Heeren, en die Hem weer *overleidt* tot de *groote dagorde* van den éénen dag des Heeren. Immers, *tot die dagorde behoort,* behalve de liefde, *ook het recht*.

Liefde - en recht!

Eerst is, in de *aanspraak* van het gebed *('Vader'),* de LIEFDE als de ééne grondzuil der dagorde tusschen Vader en Zoon erkend en bewaard. Thans wordt bij den *uitgang* van het gebed, ook het RECHT als de andere grondzuil van de dagorde en dus ook voor alle momenten van den dag des Heeren erkend.

Liefde - en - Recht.

De Vaderliefde - en - de Wil van Recht!

Zoo schuift Jezus '*dezen* drinkbeker' (het voorbijgaande) tusschen de twee groote elementaire beginselen van den dag des Heeren in: *de oneindige liefde, en het oneindige recht*.

En dit inschuiven van het '*moment*' in den *éénen* '*dag*';
dit invoegen van Zijn eigen strijd tusschen de twee pilaren van *liefde en recht;*
dit harmonisch inschakelen van het *voorbijgaande* in wat eeuwig staat,
dàt is ons behoud geweest.

Door zóó te bidden heeft Christus niet de eeuwigheid uit den tijd verklaard, maar den tijd uit de eeuwigheid. Niet den ganschen dag uit een moment belicht, doch het moment belicht uit den ganschen dag. Hij heeft die verbintenis tot stand gebracht, *niet* door abstracte profeten-geleerdheid, nog minder - hier - door goddelijke vóór-wetenschap, doch door levende, bevende menschelijkheid. Door arbeid, die van onderen op de taak van gehoorzaamheid moest zien en uit de diepte van waarachtige menschelijkheid en kort-zichtigheid, verduren. Kort-zichtig, ja - want dat is een woord, niet om den mensch Jezus met andere menschen te meten, doch om te doen zien, dat Hij *niet* ziet uit de oogen Gods, doch uit de oogen van den mensch. En deze *waarachtige menschelijkheid* in Zijn benauwden arbeid is onze zaligheid. Wat de Zoon, wat het Woord, als God van eeuwigheid doet, doet Christus thans als mensch óók in den tijd: tijd en eeuwigheid, dagorde en momenteele ervaring, het zijnde en het wordende, het onbeweeglijke en het beweeglijke, Gods deugden en de passiën des tijds, *aan elkaar verbinden* op de eenige wijze, die God gevallig is.

Omdat dit alles nu gebeuren moest *zonder hulp van God,* en omdat de mensch Jezus hier in *verlatenheid* moest doen, hetgeen anders alleen geschiedde in *gemeenschap* met God, daarom was dit alles - *lijden*.

Nooit is dat woord, ons anders toch zoo gemeenzaam, zóó ver af geweest: *lijden!*
Maar geen nood: *wij zien Jezus als Christus!*

De eeuwige kracht van den toorn drukt Hem neer; maar de zuivere kracht van Zijn menschelijke ziel, en de persoonlijke wil van den eeuwigen Zoon, verheffen zich daar tegen in, en laten Christus opveeren, waar de toorn Hem neerdrukt. Deze spanning

tusschen de kracht, die van binnen opstaan wil, èn de kracht die van buiten af neerdrukken wil is nu: het lijden.

Neen: *Zijn* lijden.

Dit lijden.

Deze drinkbeker en *dit* moment.

Dus rest ons in Gethsemané niets anders dan als oorzaak van Christus' lijden te *gelooven:* de spanning tusschen tijd en eeuwigheid; tusschen persoon en ambt; tusschen moment en tijd. Er is hier een doodende disharmonie tusschen Jezus' *natuurlijke* begeerte tot God, en zijn *tegen-natuurlijke* verwerping van Gods aangezicht. Tegennatuurlijk, omdat zij tegen de zonde van *anderen(!)* de heilige orde van recht in Zijn vleesch en bloed, Zijn ziel en lichaam, nu handhaaft. En dan, - de zonde zelf, is die ook het tegennatuurlijke niet?

Als dit de oorzaak is geweest van Christus' angst, dan is Gethsemané voor ons een bron van groote zaligheid.

Neem Jezus' angsten van Hem weg; maar dan is de ‘verzoening’, die Hij ons verkondigd heeft, niets beters geweest dan een *onbewogen* ‘afwerken’ van een programma, punt voor punt, dat van eeuwigheid in den raad des vredes tusschen Vader en Zoon was overeen gekomen.

Doch alzóó is het niet geweest.

In Gethsemané treedt alles, wat voor dit bepaalde uur Gods raad tusschen Vader en Zoon van *eeuwigheid* in hemelsche rust heeft vastgesteld, in, in de bewogen, levende, spannende verhouding van den *tijd*.

Toen de wil van Vader en Zoon zich opmaakte om de verkozenen van God tot zaligheid te voeren, toen was het nog het uur van den *raad des vredes*. Tusschen Vader en Zoon kon toen verhandeld worden, al wat Gethsemané zou zien, in volstrekte *zaligheid*. Hemel en hel, genade en zonde, zegen en vloek, gemeenschap en verlating, het is alles tusschen Vader en Zoon in den eeuwigen raad van vrede geweest, zonder dat hun zaligheid een oogenblik slechts werd gestoord.

Nu trad dit alles in den *tijd* en in de *ruimte* in.

En onze zaligheid danken wij hieraan, dat niet een hooge God, afgetrokken, en hoogmoedig, een programma afwerkte, en ons den uitslag daarvan uit de hoogte mededeelt, maar dat de hooge God als mensch ingaat tot onzen tijd, en onze plaats, en in rampzaligheid doorleeft en doorlijdt wat Hij in zaligheid besloten heeft.

Deze volle menschelijkheid, deze volmaakte gebondenheid in tijd en ruimte, is zelve ook weer in Gods raad geweest.

En wie het vraagstuk van *Gods* zeventig maal zeven zaligheden bij de zeven smarten der wereld overwegen wil, mag geen oogenblik vergeten, dat de zeventig maal zeven smarten van den *mensch* Jezus *ook in den raad van God eens zijn geweest*.

Dan vloeit in 't uur van Zijn aanbidding voor hem samen: Gods onbewogen rust, boven den nood van al ons leven, *èn*: Gods bewogen onrust, die Hij *als mensch* hier heeft doorleefd.

En slechts in deze verbintenis van tijd en eeuwigheid, van Gods volstrekte vreugde en ook van Zijn benauwdheid met de menschen mee, is er een inzicht in de oorzaak van Jezus' lijden en in het wonder van onze vreugden; en is er kennis van de groote ‘verborgenheid der godzaligheid.’ (1 Tim. 3:16.)

Hoofdstuk XIX.
Christus' angsten hebben hun eigen openbaringswet.

En Hij scheidde zich van hen af, omtrent een steenworp.
LUCAS 22:41*a*.

ONDER al de geweldigheden, waarmee het verhaal van Christus in Gethsemané ons overstelpt, ja, waaronder het ons als het ware begraaft, schijnt het slechts een onnoemelijke kleinigheid, dat Christus zich van Zijn discipelen afscheidt, *omtrent een steenworp*.

In verschillende vormen wijzen de evangeliën erop, dat Christus, in Gethsemané al dieper in de eenzaamheid geleid is. Zij verhalen ons, hoe Christus met al de elf gebleven discipelen uit de Paaschzaal is getrokken naar den hof Gethsemané. Daar gekomen, heeft Hij acht der discipelen achtergelaten op een bepaald punt van den hof, met de opdracht, om daar te blijven, tot Hij zich weer bij hen voegen zou. Maar de drie intiemen, de drie vertrouwden in bizonderen zin, namelijk Petrus, Jacobus en Johannes, mochten - of moesten ze? - nog een weinig dieper met Jezus in den hof dringen. Ten slotte liet Jezus ook hen achter, en trok zich, hoewel Hij dichter bij die drie bleef, dan bij de andere acht, toch ook van hen af in diepe eenzaamheid. En gaf zich over in gebeden.

Nu teekent Lucas aan, dat de afstand tusschen Jezus en de leerlingen niet zoo heel groot was. Hij spreekt van ‘een steenworp afstands,’ dat wil dus zeggen, dat Jezus zich zóó ver van de jongeren verwijderde, als iemand met de hand gemakkelijk een steen wegwerpen kan. Dat is dus ongeveer vijftig, zestig pas.

Het verdient hier nog even de aandacht, dat die aanteekening van Lucas, omtrent den steenworp-afstand, *niet* bedoeld is om den afstand ermee aan te geven, welke Jezus scheidde van de drie zooeven genoemde meer intieme discipelen, (van wie Hij zich immers ook weer had losgemaakt), maar dat de aanduiding, dat er een afstand als van een steenworp tusschem Hem en de leerlingen lag, eigenlijk *in het algemeen* genomen is. Tegenover de discipelen als geheel bezien, tegenover alle elf als groep, zonder nadere praesiceering, is deze aanduiding bedoeld. Het geheele gezelschap was van Christus niet verder verwijderd dan vijftig, zestig pas. De drie bizonder intieme leerlingen waren dus nog dichter bij den Meester.[1)]

Nog eenmaal nu: deze korte mededeeling lijkt in het geheel niets bizonders. Wij zouden ze haast willen overslaan; er is ook zoo heel veel anders te zien en te overwegen....

Toch kan dit détail van Lucas' beschrijving niet zonder beteekenis zijn. De Geest schrijft in het lijdensbericht geen kleinigheden. Het Evangelie verdoet zich niet in wat men noemt ‘bizonderheden’. Alles heeft hier zijn beteekenis; ook de mededeeling van ‘bizonderheden’ heeft haar doel.

Dat *Christus* met zorg den afstand hier bepaalt tusschen de discipelen en Hem zelf, blijkt uit alles wel duidelijk.

Het was geen toeval, en het was ook geen *onbewuste* handeling, toen Hij zich van de jongeren afscheidde en alleen de plaats ging zoeken, waar Hij knielde om te bidden. Niet alleen is de enkele onderstelling reeds van een Meester, die, *zonder te weten,* wat Hij doet, den nacht instrompelt, en *onbewust* zich afscheidt van de anderen, in strijd met alles, wat wij gelooven omtrent Jezus Christus; maar ook blijkt uit de woorden van den tekst zelf, dat Jezus rustig, althans opzettelijk, zich heeft losgemaakt van Zijn discipelen. Wel heeft Lucas, volgens den algemeen aanvaarden tekst, een woord gebruikt dat erop zou kunnen wijzen, dat een sterke macht Jezus

1) Zie hierover: Zahn, Das Evangelium des Lucas, Leipzig, 1913, S. 688 Noot 74.

met geweld aftrok van Zijn leerlingen (een voorstelling, die door de Roomschen in de Vulgata[1)] min of meer is vastgelegd). Maar wij zien aan den anderen kant toch ook weer duidelijk, dat Christus door *eigen wil* zich van de anderen afscheidt. Het woord, dat zoowel Mattheus als Markus gebruiken, is niet anders te verklaren dan als een vrijwillig, welbewust *heengaan* in de afzondering. Bovendien verdient het dan nog onze opmerking, dat er ook nog andere lezingen zijn van den tekst bij Lucas; lezingen, waarin niet het werkwoord, dat Christus, min of meer *passief,* laat 'wegrukken' van de discipelen gebruikt wordt, maar waarin een werkwoordsvorm staat, die Zijn weggaan ook als vrijwillig voorstelt.

Over dat *vrijwillig* karakter van Jezus' heengaan tot op een kleinen afstand bestaat dan ook geen twijfel. Ook de Roomschen, die in hun Vulgata het woord gebruikt hebben, volgens hetwelk Christus als het ware weggesleept, weggetrokken, werd van Zijn discipelen, verklaren Zijn heengaan ten slotte toch ook weer niet anders dan als een daad van Christus' eigen zielsbeweging of geesteswerking[2)]. Zijn *eigen* gemoedsbeweging zou Hem met geweld hebben afgetrokken van de leerlingen, zoo meenen zij dan.

Staat dus vast, dat Christus niet weggedreven werd van de Zijnen door een macht, die Hem aangreep *buiten Zijn wil,* maar dat Hij zelf van Zijn kant den afstand heeft *gewild* tusschen de plaats van Zijn zieleangsten, *èn* de plek, waar de jongeren achter blijven moesten, dan is voor ons de vraag, wat dit alles voor ons te zeggen heeft.

Immers, met het enkele zeggen, dat Christus een afstand tusschen zich en Zijn discipelen schiep, zijn wij niet gereed.

Want, die afstand was toch ook weer zoo heel gering. Het was een afstand, en toch in zekeren zin ook weer geen afstand; wat

1) Avulsus est. Vulgata = de Roomsche bijbelvertaling.

2) Daar zit voor de Roomschen trouwens veel aan vast. Het loopt hier voor hun dogmatiek over de verhouding tusschen Christus' menschelijke natuur en de Goddelijke. Bizonderheden daarover geeft heel breed: P.G. Groenen, a.w., en ook: Het Nieuwe Testament onzes Heeren Jezus Christus, vertaald en uitgelegd door J.Th. Beelen, nieuwe uitgaaf bezorgd door A. van der Heeren, Brugge, Karel Beyaart, z.j.; in loco; vergelijk Matth. 26:37 aldaar.

is nu vijftig, zestig pas? Ook dát is opzet geweest bij Jezus. Zóó gering was de afstand, dat Zijn leerlingen Hem ongetwijfeld hebben kunnen *hooren,* in de onrust van Zijn diepe zielesmart.

Nu juist krijgt het beteekenis, dat *àl* de discipelen hoogstens door een steenworp afstands van Jezus zijn gescheiden geweest, gelijk wij boven zagen. Want, wel is waar, hebben de drie intiemen, Petrus, Jacobus en Johannes, *geslapen,* en zijn *zij* aan den rand van den afgrond geweest, zonder er iets van te beseffen; maar het is *niet* aan te nemen, dat *allen, ook de andere acht,* zich aan den slaap hebben overgegeven. Wanneer wij nu bedenken, dat (volgens Hebreeën 5) Christus *met sterke roeping* zich opgeofferd heeft, en dat dus Zijn namelooze zieleangst zich óók heeft uitgestort in klachten, die de nachtelijke stilte verscheurden, en in doordringende kreten van pijn, dan weten wij dus, dat de apostelen iets hebben moeten merken van de felle angsten, die Jezus' ziel tot den dood toe beroerden.

Dit is het nu, waar het hier op aankomt.

Het blijkt, dat Christus, *zelfs als Hij het allerheiligste van den lijdenstempel ingaat,* niet achter dikke gordijnen, die geen geluid doorlaten, zich heeft teruggetrokken, maar dat allen, die al die jaren met Hem geweest waren in Zijn verdrukking, ook nu erbij mogen zijn. De *mensch* Jezus heeft zich niet alleen niet tegen zijn *vrienden,* maar de *Middelaar* Jezus Christus heeft zich ook niet tegen zijn geroepen *ambtsdragers,* zijn *apostelen,* zijn *missionarissen,* verschanst, achter de zware voorhangselen der Eenzame Zielen, die niemand toelaten tot hun ALLERheiligste. Wel heeft Christus tusschen hen en zich een afstand gewild, maar dien afstand heeft Hij alleen met het oog op Zijn gebed begeerd. Bidden is intiem. Er is een publieke eeredienst, ook in de gebeden, er is een gezelschaps-eeredienst, eveneens ook in de gebeden, en er is een *persoonlijke* eeredienst, intiem en alleen, wederom: in de gebeden. Thans is het het uur van Christus om voor zich persoonlijk te bidden. Zijn menschelijke ziel heeft daaraan behoefte. Hij wil zich sterken in God. Deze Zijn persoonlijke eeredienst is daarbij ook ambtsbediening van den *Middelaar:* Hij bidt pro omnibus. Dies

vraagt dit gebed zijn gansche toe-genegenheid. In zooverre is het dus niets bizonders, dat Christus alleen wil zijn. Dat is wel meer gebeurd, dat Hij in de eenzaamheid zich terugtrok om te bidden.

Evenwel - we zeiden het reeds - niet alleen als persoon treedt Jezus hier op, doch Zijn *ambt,* Zijn *middelaarschap,* blijft hier op Hem beslag leggen.

En nu is het juist met het oog op dat *ambtswerk* van beteekenis, dat Christus zich niet terugtrekt in een eenzaamheid, waarin geen oog Hem zien kan, en geen oor door Hem bereikt kan worden, maar dat Hij den *zwaarsten ambtelijken dienst,* die tot nu toe ooit van Hem gevorderd werd, *laat zien,* voor zoover dat in den nacht nog mogelijk is, en in elk geval *laat hóóren,* aan hen, die altijd bij Hem waren.

Christus treedt het allerheiligste binnen.

En daar, in dat heilige der heiligen, is wel een mysterie, waaraan niemand reiken kan.

Doch - het mysterie wordt *niet* gezocht, en ook niet als raadsel opgegeven, aan den *buitenkant;* want het ligt *erin,* aan de *binnen*-zijde.

En juist, omdat de verborgenheden Gods, waarvan wij huiverend in de vorige hoofdstukken iets hebben gezien, besloten liggen in het wezen van Christus' *ambtelijk* werk, óók in Gethsemané, juist daarom heeft dit mysterie-naar-het-*wézen* geen aparten *vórm*-van-mysterie noodig, doch het geeft zich, onbevangen, *open en bloot* aan de waarachtige liefhebbers, die zouden willen *zien* met de oogen. Het geeft zich straks ook aan de ooren, die willen hooren; want het vervult zoo dadelijk met zijn jammerenden nood, in bittere klacht, en in schreeuw van angst, de ooren der discipelen.

Wie dan ook nog reppen mocht van *kleinigheden* in het lijdensbericht, die men maar liever niet moest uitspinnen, vergeet dat de plaats, waarop hij staat, ‘heilig land’ is, tempelbodem.

Wij zijn er zóó ver vandaan, dit alles een ‘kleinigheid’ te noemen, een trekje, dat men wel kan overslaan, dat wij integendeel ook, en niet het minst hier, erkennen, dat het gebouw van Gods recht en

genade zijn puren en verhéven stijl niet slechts in groote, forsche lijnen, maar ook in de détails getrouw blijft.

Van een gebouw kan een ervaren kunstkenner stijl en stijlbegrip herkennen, reeds wanneer hij een ‘kleinigheid’, een onderdeel, een détailpunt, kan bestudeeren; althans, wanneer het den bouwheer van dat huis te voren gegeven is geweest om zijn gedachten en zijn stijlprincipe ook in finesses uit te werken.

Wanneer zoölogen van een skelet ook maar een enkel been vinden, zijn zij vaak in staat, het heele geraamte te reconstrueeren. Want zij gaan uit van de gedachte, dat de verhoudingen van het geheel ook doorgevoerd zijn in de deelen en hun bizonderheden, zoodat men uit een bizonderheid de groote trekken van het geheel weer afleiden kan.

En, wat dunkt u nu zelf?

Zouden *wij* dan in den tempel van Gethsemané een ‘kleinigheid’, een zoogenaamde kleinigheid opmerken en dan zeggen: hier is een grillige vorm in het overigens streng in stijl gehouden gebouw?

Maar dit ware een beleediging van den hoogen Architect van dezen lijdenstempel: Zijn naam is Heer der Heeren.

Of, zouden wij, nu van het goddelijk *schema* van Gethsemané ons slechts een schijnbaar ondergeschikt onderdeel opvalt, voorbij gaan en zeggen: het is onmogelijk, den bouw van het geheel in deze bizonderheid te kennen of te herkennen? Maar dit zou zijn een beleediging van God, die den geestelijken bouw van Gethsemané, hoe verschrikkelijk ook, oneindig schooner maakt en harmonischer dan een skelet van een beest, de geledingen van een plant, de beweging van Zijn sterren.

Neen, het geloof keert ook hier weer de redeneering om. Het moet *bij voorbaat* voor ons vaststaan, dat ook deze zoogenaamde ‘bizonderheid’ rijke beteekenis moet hebben.

En als wij dan, van dit noodzakelijk *vóóroordeel* uitgaande, trachten weer te vinden de groote lijnen van Gods architectuur, ook in dit détail van Zijn volmaakten bouw, dan zien wij eigenlijk in dat bericht van dien steenworp afstands al de lijnen van Gods *openbaring* samenkomen. Dan lezen wij, óók uit deze bizonderheid,

de volle, rijke, schematische gedachten af, die in het heilswerk van Christus door God zelf zijn uitgewerkt.

Wij noemden daar het woord *openbaring*.

En dat met opzet.

Immers, de openbaring is, voor het besef van wie de Schrift gelooft, een *ontdekking van verborgenheden,* een *onthulling van mysteriën*. De openbaring is een *kenbaar-making* van God, en van Zijn gedachten, door Hem zelf. Ware openbaring *deelt* dus verborgenheden *meê;* verborgenheden, die wij nooit zouden kunnen weten uit ons zelf, maar die ons door genade gezegd zijn; omdat wij de kennis daarvan niet anders dan tot den prijs van het verlies van ons leven kunnen missen.

Wat nu geopenbaard is, blijft, ten eeuwigen dage, in zijn diepsten grond het *karakter van mysterie behouden*. Want nooit zal de mensch zijn God kunnen *doorgronden*. De droom van vele mystieken, die gemeend hebben, dat zij in de diepten Gods zóó scherp *in* konden zien, dat zij ten slotte er *doorheen* konden zien, is maar een droom geweest. En dan niet eens zoo'n heel mooie droom. Is het niet juist de *roem* van alle vleesch, dat van Gods Geest verzadigd werd, dat het eindige nooit den Oneindige kan omvatten? Dat wij nooit in de diepten van God het peillood zóó kunnen uitwerpen, dat wij *bodem voelen* gaan? Ja, daar is altijd AFSTAND tusschen God en ons; en nooit zullen wij Zijn diepste wezen tot op den bodem kunnen zien, of onze oogen boren door Zijn afgronden heen. Daar is *afstand* tusschen God en ons; een afstand, zóó ver, als de eindigheid gescheiden is van de oneindigheid; een afstand, grooter dan tusschen hemel en aarde, geweldiger dan tusschen Oost en West.

Niettemin, - God van Zijn kant openbaart ons *Zich zelf*. Hij komt naar ons toe, om zich te ontdekken, om zich *weg te geven,* om ons meer en meer te drenken met de zuivere wateren van de kennis des Heeren, en om den afstand tusschen Hem en ons in 't lest *zóó* KLEIN *te maken, als maar mogelijk is*. De afstand tusschen God en ons is wel oneindig, wat het *wezen* van God betreft en het

wezen van ons; doch daarnaast is er in God de sterke wil, om naar ons toe te komen en om, zoo veel als het maar kan, de bedekselen weg te nemen en ons zich zelf te doen *zien* en te doen *genieten,* zoo veel wij dat *gezicht* verdragen, dat levensgenot verduren kunnen, in onzen ver-klaar-den staat.

Daarom zijn ook de *vormen* van de openbaring aldus door God gekozen, dat zij ons toespreken in onze eigen taal, dat zij ons voor de oogen treden naar de bevatting van ons gezicht, dat zij ons gehoor in deze tijdruimtelijke wereld naar de mogelijkheden van onze apperceptie kunnen bereiken en daartoe ingaan. De *afstand* tusschen God en mensch is er nooit, zonder dat de GEMEENSCHAP in de openbaring begeerd wordt en geboden.

Daarom brengt God de openbaring zoo dicht mogelijk naar ons toe. Hij weet wel, dat wij nooit Zijn diepten zullen peilen, maar de vormen, waarin Hij zich aan ons kenbaar maakt, zijn toch heel na aan ons gebracht.

Deze *algemeene wet* komt nu *terug* in die schijnbaar nietige bizonderheid van den steenworp afstands tusschen Jezus en de leerlingen.

Zeker, daar *is* een *afstand*. Naar het *wezen* van wat in Gethsemané volbracht wordt en verduurd, is de afstand tusschen Jezus en de leerlingen zoo groot.... als een steenworp? Mensch, raas niet: zoo groot als de oneindigheid! Wat hier geschiedt kan niemand peilen. Ook deze *leerlingen* kunnen het niet. Leerlingen zijn geen mysten. Het is een zoo volmaakt *ándere* wereld, waarvan de brand nu heenslaat door Gethsemané, dat de leerlingen slapen kunnen, terwijl de geweldigheden er zijn van rondom, of ook, voorzoover ze waken, niet anders kunnen doen, dan stom-verbaasd, als kinderen, met open mond, en wijd-open oogen van verbazing, luisteren naar de doordringende kreten van den Meester, die is in grooten nood. Waarlijk, daar is een afstand. In dezen nacht zullen zij allen aan Hem geërgerd worden. Een steenworp, zegt gij? Ja, een steenworp; maar ook: de oneindigheid. Het mysterie van Gods raad en daad is hier verborgen in de worsteling van Jezus' ziel,

en in den kramp van Jezus' lichaam; daar is een heen en weer geworpen worden tusschen twee werelden, de wereld van den hemel en van de hel; maar wie is er hier van blind geslagen? De oogen gingen toe. Het mysterie was dan ook te - groot. Maar *dat* hier een mysterie *is,* legt Jezus vast in de herinnering der discipelen, als Hij *zich van hen afscheidt,* als wil Hij zeggen: nu komt er iets, dat gij niet vatten kunt; nu ben ik in een wervelwind, waarin alleen ik het hoofd kan opsteken, wachtende, wat God over dat arme hoofd besloten heeft.

Maar, aan den anderen: dit mysterie *zoekt toch den mensch*. De afstand kan wel niet verdwijnen, want wie bindt de oneindigheid? Maar toch - zoo dicht als het slechts mogelijk is, nadert God in de vormen Zijner openbaring tot Zijn volk. En daarom blijft de afstand ook zoo klein 't maar kan. Is dat geen wonder: vijftig, zestig pas van den hemel af te zijn? Is dat geen wonder: vijftig, zestig pas van de hel af te wezen? Is dat geen wonder: vijftig, zestig pas van de oneindigheid af te verkeeren?

Ja, een wonder is het, maar dan vooral van *zoekende* genade, van openbaringsdrang, die met geweld God naar ons uit doet gaan, in wil-tot-gemeenschap, in verkiezing van nadering, van ingang tot Zijn volk.

En om deze gemeenschap zoo innig mogelijk te verwerkelijken, om te doen zien, dat niets verzwegen wordt, en niets verheimelijkt van hetgeen God in onze zwakke ooren schreeuwen kan, zonder ze te scheuren, daarom neemt Christus *de menschen met zich mee, zoo dicht als Hij maar kan*.

Daar is in heel de wereld niets geweest, geweldiger dan dit.

Het was niet minder dan de aanvang van de nederdaling ter helle. Dat is te zeggen: die van boven is gekomen, slaat naar beneden door. Die in Zijn eeuwigen rijkdom woont, zinkt neder in de diepste berooving. Die uit den hemel is, keert tot de hel. Op dit oogenblik gaat de openbaringswerkelijkheid van de hoogste hoogte naar de diepste diepte toe.

Máár - *de menschen mogen er bij zijn,* op vijftig, zestig pas afstands.

Ze mogen er bij zijn.

Vele *profeten* en *koningen* hebben begeerd te zien hetgeen zij zien en hebben het niet gezien, en te hooren hetgeen zij hooren en hebben het niet gehoord (Lucas 10:24). Maar de visschers van Jezus mogen er bij zijn; ze mogen zien en hooren.

Ze mogen er bij zijn, als een verborgenheid door den nacht van Gethsemané slaat, grooter dan van Jacob, toen hij kwam te Bethel.

Want Jacob zag een ladder, welks opperste in den hemel reikte, en engelen klommen op en neer, en ach, het was nog maar een droom. Maar *hier* is de ladder doorgetrokken, niet slechts van den hemel tot de aarde, maar ook van de aarde tot de hel; en niet alleen de engelen dalen af en klimmen op, maar ook de duivelen klimmen op en dalen af; en zie, het is geen droom, maar angstige, bloedige, zweet-uitpersende werkelijkheid.

Maar de menschen, - de menschen móchten erbij zijn. Gods geroepenen mogen naderen, niet enkel tot de fonteinen des heils, die klateren in den ruimen binnen-hof van Zijn paleis, maar ook tot de binnenste geheimkamer van Zijn hof, ja, tot de plaats der diepe ontzetting, waar de wil des Almachtigen de afgronden beukt en deukt om voor Zijn tempel een fundament te vinden.

Afstand.

En: *gemeenschap*.

Een *steenworp* van vijftig, zestig pas, maar die een lengtemaat is, welke zich uitzet naar beide kanten tot in de oneindigheid.

Maar ook weer een *oneindige* afstand, die overwonnen wordt door Gods wil tot gemeenschap, en die dus bloot geeft aan de ooren en aan de zielen van enkele visschers de worstelingen Gods.

Is dat niet klein?

En is het ook niet weer heel groot?

Spreekt nu de stijl van Gods gebouw u toe, ook in de ‘bizonderheid’?

Met dit alles hangt dan ook ten nauwste de adeldom, en de waarachtigheid, van het Christelijk geloof samen. Ja, het geloof in de verzoenende kracht van Christus' lijden en sterven, staat of valt met deze dingen.

Wij hebben - om dit even toe te lichten -, reeds enkele malen

gesproken[1)] over het verschil tusschen mysteriën en mysteriediensten van het heidendom eenerzijds, en het Christelijk geloof met zijn zaligenden inhoud anderzijds.

Een verschil in wezen.

Maar niet minder. Ook in *vormen* en *gestalten*.

Ook nu denken wij daaraan terug.

Daar waren in den tijd, toen het christendom in de wereld kwam, zeer veel predikers van heidensche of half heidensche origine. En zij allen predikten heilanden, verlossers, messiassen, die de wereld uit den nood optrekken moesten. Maar aan al die valsche messiassen, die de menschen uit den nood opbeuren moesten, hoezeer hun beeld ook telkens weer verschillen mocht, is ten slotte een tweetal trekken altijd gemeen:

Ten eerste: het zijn geen 'wormen', maar het zijn mannen, helden, godenzonen. Nectar druipt uit hun haarlokken. Wijsheid strengelt een lauwerkrans om hun gelaat. Met de hemelsche Wijsheid zijn ze getrouwd. Hun doorzichtig verschijnen in de vormen van het vleesch, hun luchtig treden op de hoogten der aarde, is niets dan een bevallig-losse grilligheid: de *noodzaak* van hun 'vleesch-aanneming' (Hebr. 2:14) is er niet. Ze zijn half god, half mensch. Zij kunnen zoo den hemel in en uit. Ze zijn anders dan Jezus hier: die in het vleesch is, omdat de *nood* het vordert, en die zonder bloed den hemel niet in kan komen.

Ten tweede: hun levensgeheim valt met hun ambtsgeheim samen. Zij hebben allen hun gróóte 'Messiaansche geheimenis', zooals het heet. Zoo af en toe mag eens iets van hun werk flikkeren voor de verbaasde oogen der menschen, maar hun hoogheid trekt zich terug achte veler gordijnen. Hún evangelisten zijn alleen maar *allegoristen,* die *geheimtaal* verstaan. Ze zijn zelf wandelende mythen; hun *heimelijkheid zoekt geen* gemeenschap: ze laat zich *niet* met de

1) Verder dan aanduidingen komt dit populair bedoelde werk natuurlijk niet. Het is hier niet om godsdienstwetenschap, noch om haar bestrijding te doen. Slechts wordt hier en daar aangeduid hoe gereformeerde Schriftbeschouwing ook in het lijden van den Christus der Schriften vragen van de grootste beteekenis overal aanraakt en - dat de handhaving van het gereformeerde denken tegen de opvattingen van Bousset, Reitzenstein, Wendland, Heitmüller e.a. waarlijk ook voor het christelijk *geloof*sleven beteekenis heeft.

oogen zien, met de ooren hooren, met de handen tasten (1 Joh. 1:1). Hun hart ligt niet open en bloot. Het geheim is bij hen een *wellust*, waarin zij triumfeeren over de menschen, maar *zonder* dat er is een *gemeenschapsoefening* met de menschen. Ze zijn zoo anders dan Jezus, die een belijdenis: *Mijn Heer en mijn God* afdwingen moet door - een vinger van Thomas in Zijn wonden te laten wroeten.

Dit is de dubbele, maar steeds overheerschende trek van het beeld der valsche messiassen: wonderbaarlijkheid - en geheimzinnigheid.

En die twee - elkander *ondersteunend*.

Christus zelf heeft trouwens daar ook op gewezen.

Hij heeft ons gezegd, dat er *valsche messiassen* komen zullen, die over de wereld zullen gaan, *niet* om *met de menschen mee* te wandelen, op en neer, priesterlijk, nederig en geduldig, *maar* hoog, als een Levend Mirakel, als een Wandelend Wonder.

Zij zullen, zegt Hij, vandaag zijn in de *woestijn*.

En morgen in de *binnenkamer*.

In de *woestijn!* Daar kunnen ze leven? Ja, zij kunnen - omdat ze geen brood eten, als gewone menschen, niet afhankelijk zijn, zooals de gebondenen van de wereld, die van de markt hun broodje moeten koopen, gelijk Jezus, die de Samaritaansche vrouw levend water belooft - maar intusschen de jongeren heeft uitgestuurd naar de stad, om een gansch ordinair broodje.... te *koopen!* Het zullen de reuzen zijn, de groote helden, die hun levenskracht in zich zelf besluiten: geen wormen dus, maar mannen, reuzen, kinderen van het wonder, halfgoden. De *eerste trek van het valsche messiasbeeld past dus op hen volkomen*.

En de *tweede trek van het beeld der valsche messiassen keert bij hen ook weer terug*. Want zij zullen zijn in de *binnenkamers. Voor zoover* zij nog komen naar de steden der menschen, om ‘de *gemeenschap*’ op te zoeken, de gemeenschap van de kleinen, zullen zij zich niet *op de markt* aan de marktgangers geven, en niet, gelijk Jezus, dagelijks *zitten* in den tempel, of met kinderen spelen, en op het hoofd van melaatschen de hand leggen; neen: - zij zullen de *binnenkamer* ingaan. Een wolk van *mysterie* zal om hen heen hangen. Hun ambtsgeheim valt met hun levensgeheim

samen. Zij hebben geen *last* van, maar zij vinden grooten *lust* in: den *afstand,* die hen scheidt van de anderen. Zij zijn voor één ding doodsbenauwd: dat is voor een *steenworp afstands*.

Waarom kunnen zij niet tegen de familiariteit van een steenworps afstands?

Om hun armoede.

Arm is hun *wezen;* daarom moet de *vorm* hen redden.

Het groote mysterie hebben zij eigenlijk *niet* in hun *wezen;* want met God zijn zij niet vervuld met dezelfde verzadigende volheid, als waarmee in het Johannes-Evangelie de *mensch* Jezus van God vervuld is, van God en van den Geest. Van de volmaakt eeuwige hoogten zijn deze pseudo-messiassen niet gekomen. Van den volstrekt, en souverein-*eeuwigen* Raad worden zij niet gedreven. En omdat zij dus eigenlijk HET groote mysterie *niet* in hun *binnenste* hebben, *daarom* zoeken zij het in het *buitenste.* Zij KUNNEN NIET tegen den 'steenworp afstands'; want de armoede van hun eigenlijk profane wezen zoekt naar een schijnbaren rijkdom van mysterievormen, die de afwezigheid van het mysterieuze wezen moeten bedekken voor de schamelen van beneden.

Dit is nu maar iets - de helft bij lange niet - van de waarheid omtrent de valsche messiassen, aan wie de zieke verbeelding der wereld zich vergaapte in den tijd, toen christelijke slaven en handwerkslui den Gekruiste predikten.

Laat *nu* onze ziel den *Man van Smarten* gaan aanbidden.

In Gethsemané blijkt Hij te zijn de *ware* Messias.

Hij blijkt het juist in de *zoogenaamde* 'kleinigheden' te zijn.

Wij doen Hem onrecht, als wij alleen maar in Zijn bloedstorting, en in Zijn doodsnood, van Hem zeggen: zie daar, onze Messias, halleluja!

Onze ziel heeft wel veel bij Hem goed te maken.

Want wij moeten Hem ook als Messias leeren eeren in wat wij ondoordacht hebben durven noemen: 'kleinigheden,' die men zou kunnen overslaan.

Want Christus (de Messias), en de pseudo-Christ (pseudo-Messias) zijn in der eeuwigheid *twee*.

Dat is gebleken in heel den tijd van Jezus' ambtswerk. En dat bewijst Hij thans in de volvoering van Zijn eigenlijke werk - op een steenworp afstands!

Christus Jezus!

Neen HIJ is *niet* in de *woestijn* geweest, om te leven van het wonder. Hij laat geen manna regenen, maar Hij *koopt* het brood, en *betaalt* prompt zijn belasting. Hij is *in de stad* der menschen, en leeft met iedereen dagelijks mee. En deze gewone, *èchte, menschelijkheid handhaaft* Hij *in Gethsemane ook*. Hier is, o kerk, uw ware Messias, die niet als een godenzoon (denk aan den *eersten* trek in het pseudo-messiaansche beeld) zich schaamt voor zwakke oogenblikken, waarin de menschen Hem zien zouden in Zijn kleinheid. Neen: Hij neemt de jongeren mee, Hij *schreit* om gezelschap. Hij klaagt, en *smeekt,* één uur met Hem te wáken. Want Hij kan niet, Hij *kàn niet* zonder liefde. Hij is geen godenzoon, die vegeteert op Zijn mysterie - maar in het laatste uur zegt Hij *zonder eenige verberging: mijn ziel is geheel bedroefd tot den dood toe*. Als Hij verbrijzeld ligt, naakt en geopend voor de oogen van het gansche al, *dan mogen zij Hem zien*. Hij doet geen moeite, om Zijn snikken te smoren in de plooien van Zijn gewaad, opdat de kinderen van beneden den Godszoon toch maar niet gebroken zouden zien, maar Hij vervult de lucht met Zijn gejammer: *de steenworp, de steenworp!* Echte menschelijkheid, niet in de woestijn, maar onder de menschen, bij - de visschers.

En óók niet in de binnenkamer is Hij. Want aan de verberging heeft Hij geen *lust. De steenworp, de steenworp!*

Hij laat geen mantel, waarop emblemen zijn geborduurd van een *andere* wereld, wapperen van Zijn schouders, terwijl Zijn ziel leeg is aan gedachten, die van boven zijn. Ze mogen wel zien. Ze mogen alles wel zien. Wilden ze maar zien! Alle mantels vallen af. Zij *hooren* Hem wel klagen. Zij mogen zelfs Zijn gesprek met God nu hooren: *de steenworp, de steenworp!*

Want onze Heere Jezus Christus kan Zijn naaktheid wel bloot geven aan de vragende oogen van Galileesche visschers, omdat Hij, *juist in die naaktheid,* schoon is en geweldig! Hij is zóó *vol*

van het waarachtige mysterie in het *wezen* van Zijn bestaan, dat Hij de *vormen* van het mysterieuze niet behoeft aan te dikken. Hij is gekomen juist hiertoe, dat Hij alle Godsbedekking doorzichtig maken zou. En daartoe is Hij ook 'in deze ure gekomen', de ure van Gethsemané. Dies neemt Hij nu Zijn kinderen, Zijn broeders, mee, zoo dicht als Hij maar kan.

Dit is geweest tot onze zaligheid.

Want deze *wil,* om den *afstand* tusschen God en ons te prediken, en de *gemeenschap* niettemin *tot stand te brengen,* is het geheim geweest van alle openbaringsdaad, en is de oorzaak, de eigenlijke beweeggrond, van het kruis geworden.

Het heerlijke is hierbij, dat de ware Messias, als Hij *onze* ziel redt, door *zuiver* den dienst te volbrengen van Zijn messiaansche ambt, *óók Zijn eigen ziel* in ieder oogenblik van haren strijd volmaakt bereiden kan, wat zij op dat oogenblik behoeft. Zijn trouwe arbeid in het messiaansche ambt heeft ook Zijn eigen ziel aanvankelijk reeds rust gegeven. Zou het er alleen voor ossen, of alleen voor missionarissen (1 Cor. 9) staan: dat men den *dorschenden os niet muilbanden* zal? Is alleen voor dieren en menschen de wet gepredikt, dat het *loon* reeds *in* den arbeid zal besloten liggen?

Immers neen!

Die wet is tenslotte om Christus' wil geschreven. Zie - hoe Hij dorscht, en zweet, en arbeidt. Maar *juist* die arbeid geeft Hem lucht, en doet den muilband af van dezen hijgenden mond.

Denk u maar eens even het onmogelijke in, - denk u eens in, dat Christus als een pseudo-messias Zijn angsten *had moeten verbergen,* Zijn 'waardigheid' had moeten ophouden door *uiterlijken* schijn, die het ware wezen zou tegenspreken....

Niet alleen, dat *dàn* Zijn lijden onwaarachtig was geweest voor *God,* en daarin reeds veroordeeld; maar óók zou Hij *Zijn eigen ziel niet hebben kunnen uitleven,* en Zijn begeerten hebben moeten smoren.

Maar nu kan Hij zich onbevangen, *ook als mensch,* uitspreken,

zooals Hij is. Als Hij gezelschap van menschen begeert, dan kan Hij het vragen; de schaamte weerhoudt Hem niet. Als Hij behoefte heeft aan wakers, wier zielsgebed Hem nieuwe kracht instorten kan, dan houdt geen valsche hoogmoed Hem tegen om te klagen: *kunt gij dan niet één uur met mij waken?*

Dat is de heerlijkheid van den waren Messias. De valsche leeft achter een masker, maar de ware is 'blank van oprechtheid'. Wie God volmaakt laat spreken, kan ook zich zelf doen spreken.

Voor ons is dan ook hier de Christus wijd en groot in barmhartigheden.

Nietzsche heeft het beeld ontworpen van *zijn* 'messias': Zarathustra. Dat was weer een andere verlosser, doch ook een valsche. Hij vertoont eigenlijk niet het beeld van den pseudo-Christ, maar een beginsel van den anti-Christ. En Nietzsche's Zarathustra, die schepper van een nieuwe moraal en van een andere leer, trekt zich ook wel in de bergen terug, en wil dus ook niet gelooven aan de 'wet van den steenworp afstands', maar hij weigert die wet uit *verachting* van de menschen. Hij zoekt den grooter *verachter*. Visschers van Galilea, en kleine luyden, en burgermanstypen, en volgzame naturen, die enkel maar berusten en gelooven, zijn bij hem in groote verachting. Hij trapt liever kilometers ver in den omtrek al wat hij tegenkomt omver, dan dat hij binnen een steenworp afstands gekrookte rieten spaart, en rookende vlaswieken verdraagt, waar hij het *groote* licht ontsteekt.

Niet alzoo is de Christus.

Bij Hem is in de smart *verachting* ver geweest. Wie veracht den dag der kleine dingen? Nu roepen alle valsche messiassen: *ik!* Maar Christus veracht den dag der kleine dingen niet: die dag maakt het kleine groot; de groote dingen, de eeuwige, zijn *in* de kleine. En wederom: wie veracht den afstand van de kleine maat? Nu roepen alle *valsche* messiassen: *ik!* Doch Christus veracht geen oogenblik den afstand van de kleine maat; want de afstand van den 'steenworp' was immers groot: daar lag toch de

oneindigheid in. Het mysterie is *geopenbaard,* maar het is goddelijk gebleven.

Nu vragen wij aan alle menschen: Wie veracht den dag van kleinen afstand en van kleine dingen? Christus heeft in Zijn hoogen levensnood en in het diepste werk, dat Hij verrichten kon, Zijn leerlingen meegenomen, niet alleen omdat de wet der openbaring dit van Hem vorderde, maar ook omdat Zijn eigen ziel om hun gezelschap schreide.

En, dit is een hulpbehoevendheid, die ons de diepte van Zijn vernedering laat zien, maar ook de schaamte ons brandt op de kaken.

Ja, wel is hier de groote schaamte. Het is een pijnlijke vernedering, het is de grootste smaad, die in de geschiedboeken der wereld ooit kon worden aangeteekend, dat zelfs de intiemen van Jezus hebben geslapen, toen zij op minder dan een steenworp afstands gestaan hebben bij de voltrekking van het grootste drama, dat ooit een ziel heeft kunnen roeren.

Ook Johannes heeft geslapen.

En Johannes is de evangelist van het vleeschgeworden Woord.

Niettemin: nu danken wij. Want nu weten wij het zeker, zijn evangelie rust niet op aanschouwing, die de feiten *zelf* heeft kunnen combineeren en verklaren; maar het is enkel vrucht van de drijving zijner ziel door den Geest van God.

En wat ons betreft?

Laat ons niet denken, dat *wij* ontkomen zullen aan de beklemming van Gethsemané, aan de vreesaanjagende nabijheid van het wonder. Het leek wel een groot uitzonderingsgeval: op een steenworp afstands te liggen van de andere wereld; en - wat hebben wij, menschen van normale lengte, van normale ‘afstanden’, wat hebben wij met uitzonderingsgevallen te maken?

En toch - vergeet het niet: nog dagelijks is deze realiteit in u en mij. Wij leven van nature ook op een steenworpsafstand van de eeuwigheid - en wij slapen, en weten het niet; het een niet, noch het ander.

Maar, dat wij toch zóó dicht erbij zijn, dat ligt niet aan ons, maar aan de openbaring, en aan de komst van het Koninkrijk, het Koninkrijk der Hemelen.

Daarom is dan ook dit de groote prediking van dit bericht voor ons. Het mysterie van Gods eeuwige gedachten ligt in de uitwendige omstandigheden van Christus' lijden en het werkt zich daarin uit. Doch niemand zal het zien, tenzij hij de uiterlijke dingen in het geloof leert verklaren bij het licht der openbaring uit Gods Geest.

Wij zijn er niet zoo zeker van, dat ieder wil gehoorzaam zijn aan de openbaringsgedachte, die in de wet van den steenworpsafstand zich laat kennen. Of zijn er niet altijd mystieken geweest, zelfkastijders en anderen, die het lijden van Christus *hoofdzakelijk* of soms zelfs *alleen,* wilden zien van de buitenzijde? Zij dachten wel aan het *bloed,* en huiverden wel, wanneer *spijkers* door handen en voeten gedreven werden, maar drongen niet door tot het diepe Recht van God, noch tot de wetten van de Godsopenbaring.

Dit is de regel bij wie de openbaring *niet gelooft*.

Maar het komt helaas, niet als een hooge *uitzondering,* doch soms als *regel* ook wel voor bij rechtzinnigen, die het woord *openbaring* dagelijks in den mond hebben.

Daarom moeten wij onze aandacht, zeker, ook wel binden aan de neergebogen *ziel* en het worstelende *lichaam* van den Man van Smarten. En wij mogen wel, wij *móeten* zelfs wel naderen op een steenworp afstands van dit menschelijke lijden. Maar wij mogen niet vergeten, dat hier een geheim ligt, gansch verborgen, dat hier een andere wereld is, die onze bevatting niet met gedachten grijpen kan. Slechts het *geloof* kan ze aan-vatten, aannemen.

En als dat geloof in liefde werkt, wat dan?

Dan zal de groote verwarring, waaraan hij ten prooi is, die een *steenworp afstands* tot een *oneindigheid* ziet groeien, slechts één uitweg kunnen vinden: den uitweg wederom van kinderlijk geloof, geloof, altijd weer geloof, - dat God aangrijpt op Zijn Woord, en dat erkent, dat Hij naar ons toe *gekomen* is, om zich te openbaren, dat is: om, met handhaving van den *afstand, gemeenschap* met

ons te zoeken in den éénen Christus, die leed en stierf, maar sedert leeft en triumfeert.

Als Christus Jezus niet de valsche messias is, die, om zich zelf te vieren, met den rug gaat staan naar kleine menschen toe, doch als Hij de *ware Messias* is, die, zelfs in Zijn meest tragische moment, de Zijnen *zoekt,* - laat *òns* dan altijd Hem gaan zoeken. Hem immer weer zoeken; omdat wij weten, dat Hij, die den *afstand* heeft bewaard, en het recht van *gemeenschap* toch voor ons heeft gekocht, van den Vader, ons God als Vader leert gelooven, *in,* en *door* zich zelf.

De ‘steenworp afstands’, dat is tenslotte de wet van eeuwigheid en tijd, dat is de gansche openbaringswerkelijkheid, dat leert mij Christus nazeggen: Abba, Vader, van U is de sterkte en de kracht, maar ook de goedertierenheid:

> Gij slaat toch, schoon oneindig hoog,
> Op hen het oog,
> Die ned'rig knielen.

Dit is de belijdenis van het geloof, dat ‘op een steenworp afstands’ zijn Vader in Christus heeft leeren vinden.

Maar die de Vader is, blijft voor ons geweten ook altijd de Rechter. Het zal nooit vergeten worden, zelfs in den hemel niet, dat de meest intiemen van Jezus hebben geslapen op een steenworp afstands van het grootste strijdtooneel. Zeker, zeker, het was verstaanbaar, en al wat menschelijk is, draagt al argumenten aan tot verontschuldiging. Doch laat ons niet langer daarnaar zoeken. Die boven zijn, ze weten 't allen wel, dat hunnerzijds de zwakheid van het vleesch de oogen wel heeft toegedrukt, en zij belijden het: dit is en blijft de schande van de Kerk, die de bruid was, slapende als de Bruidegom haar werft. Maar in de duisternis van deze diepe schaamte gaat toch het licht weer op. Daar is toch ook de wet weer van *genade:* dat het werk der verlossing is geschied: met ons, over ons, zonder ons.

Hetgeen het *oog,* zèlfs op steenworps afstand, niet heeft gezien;

en het *oor,* ook niet op vijftig pas afstand, heeft gehoord; en het hart, zelfs niet in de onmiddellijke nabijheid van de strijdende ziel van Jezus, in zich heeft voelen opklimmen, - dat heeft God *bereid* voor die Hem liefhebben.

Bereid, het komt uit de oneindigheid.

Voor die Hem liefhebben -, het overwint zelfs den steenworp afstands, in de mystieke *unie*.

Unie.

En ook - *mysterie*.

Hoofdstuk XX. Christus' angsten hebben hun eigen zwaartewet.

> *En van Hem werd gezien een engel uit den hemel, die Hem versterkte*.
> LUCAS 22:43.

DE angsten, die Christus in Gethsemané doorleden heeft, hebben een eigen *wezen,* gelijk wij tot nu toe gezien hebben; de benauwdheden van den olijvenhof nemen een eigen aanvang, hebben een eigen inhoud, een eigen openbaringstaal.

Ze hebben óók een eigen *intensiteit*.

Dit is het, hetgeen ons te verstaan gegeven wordt, als wij den engel zien komen uit den hemel naar Gethsemané, om den Zoon des menschen te sterken onder - en voor - het lijden.

Er is in die verschijning van den engel, die den Zoon des menschen komt sterken, een eigenaardige mengeling van *troost,* en - van *vernedering*.

Wij zouden niet eens kunnen zeggen, of de *troost,* die naar Christus met dien engel mee kwam, nu eigenlijk wel sterker is dan de *vernedering,* die Hij móet gevoeld hebben, toen één van 's Vaders *knechten* den *Zoon* des Vaders, als een hulpbehoeftig schepsel, sterken kwam.

De verloren zoon, in de gelijkenis, is ook wel zwaar vernederd. Maar hem is een boodschap van den *knecht* althans bespaard.... Hij is krachtens eigen besluit weer tot den vader heengekeerd. De vader had geen *knecht* hem achterna gezonden; want hij zou zich

van schaamte hebben verteerd, als hij, de *zoon,* de erfgenaam, een *knecht* van vader had moeten wachten.... tusschen de zwijnen.

Maar hier?

Hier in Gethsemané is nu *de* groote Verloren Zoon. En Zijn ellende staat Hem levensgroot voor oogen. Doch eer Hij zelf tot den Vader keeren kan, zeggende: Vader, in Uwe handen beveel ik Mijn vermoeiden geest, komt daar een *engel* naar Hem toe. Dat is te zeggen: de *knecht* in het huis komt naar Hem toe; de *knecht* ontmoet den *Zoon,* berooid en uiteengeslagen, een worm, en geen man. Hij wrong zich tusschen de zwijnen door, om bij den Zoon te komen.

Ja, elke boodschap, die *van huis komt,* heeft voor den verloren Zoon nog een vertroosting. Maar een boodschap, die den Zoon in Zijne naaktheid aan de oogen van den knecht prijs geeft, heeft toch ook weer in zich een gruwzame vernedering.

Wij weten waarlijk niet, wat het ergste is, wat het zwaarste is, wat het grootste is: de vertroosting in de schande, of de schande in de vertroosting.

En eigenlijk hebben wij het in de kerk nog nooit geweten.

Zóó manifest is deze onze verlegenheid, dat deze enkele tekst uit Lucas' lijdensverhaal reeds lange tijden een twistappel geweest is tusschen de rechtzinnigen in de oud-Christelijke kerk, en de meer kettersche richting van de eerste eeuwen. De orthodoxie (de rechtzinnigheid) en de heterodoxie (de ketterij), hebben beide om beurte dezen tekst tusschen elkander heen en weer geworpen; en beurtelings zei de ééne tot de andere, dat haar eigen theologisch gevoel, en' haar dogmatische constructie omtrent de menschelijke ziel en de goddelijke natuur van Jezus Christus er door gesteund werd, of ook afgewezen.

Dit is een historische bizonderheid, die wel iets meer is dan alleen maar interessant.

Want daar blijkt reeds uit, dat de parousie van den engel in Gethsemané niet alleen de ellende van Christus donkerder kleurt, en niet alleen het dikke kleed, waar Zijn goddelijke majesteit zich achter verbergt, nòg ondoor-zichtiger maakt, - maar ook, dat er ondanks alles toch nog een zekere gemeenschap tusschen Vader

en Zoon, ook in Gethsemané, blijft bestaan, en dat de eenheid wordt gehandhaafd, zelfs nu, tusschen den troon der hoogste majesteit en het diepe dal van Christus verbrokenheid.

En zijn dat geen contrasten, die ons wèrk kunnen geven?

Intusschen, het raadsel van dit woord moge dan den eenen keer dezen, den volgenden keer den anderen kant de denkers hebben uitgedreven, - wij gelooven onzen tekst pas recht te kunnen doen, wanneer wij niet gaan 'beslissen', of nu in Jezus' ziel de troost en de gemeenschaps-ervaring het winnen van de vernedering, die Hij proeft als een groote bitterheid, dàn wel, of de vernedering bij Hem overheerscht boven het gevoel van vertroosting.

Want wij *kunnen* hier niet een keus doen.

Wij *mogen* ook geen keus doen.

Zij zijn *beide éven sterk:* het scherpe beself van vernedering, en de zekerheid van de komende verhooging; zij zijn *even groot:* de verlating van den Zoon door een Vader, die slechts een *knecht* naar Hem zendt, als ook de aanneming van den Zoon, die, hoe zeer ook verlaten, toch nog een *boodschap* krijgt van 's Vaders huis.

En omdat zij beide éven groot zijn en éven sterk, daarom is ook het wonderlijk, het paradoxaal[1)] karakter, van *heel* Christus' lijden in dat korte bericht van den sterkenden engel geheel en onverzwakt aanwezig.

Wij erkennen dus in de eerste plaats, dat er blijdschap is voor Christus. Hij is in Gethsemané uiteengeslagen door lijden en angst. En in Zijn grooten zielenood is Hij gevlucht tot God. Zie, Hij knielt neer, en bidt. Hij bidt herhaaldelijk, en spreekt dezelfde woorden. En onder die gebeden - tusschen het eerste en het tweede gebed - aanschouwt Hij een engel, die Hem kracht instort, een engel, die afkomt zonder veel gerucht, en die niet, zooals in den kerstnacht, een menigte des hemelschen heirlegers achter zich heeft, die dan ook den nacht van Gethsemané geen oogenblik tot dag kan maken, - maar die dan toch *komt van boven!*

1) Paradoxaal, *niet* in den zin van: verbreking der denkwet.

Het was er maar één.

Maar die ééne was toch iets groots voor Christus. Een lichtstreep door het donker heen valt immers dadelijk op? Die ééne was een geschenk, een groet, een handreiking van huis. Het vaderhuis heeft hem nog niet vergeten. De Zoon is nog niet de paria, dien de hemel glorieus voorbij gaat; geen ellendeling, dien engelen laten liggen of aan een kruis verbloeden. De hemel bemoeit zich nog met Hem, en de ziel van Jezus merkt dit aanstonds op.

En, zoodra zij het bemerkt, zoodra zij maar erkent, dat de hemel haar nog niet heeft vogelvrij verklaard, komt daar een *opleving* van het sterke vertrouwen.

Kent gij het woord van Job, den geslagene, die eens geroepen heeft (16:18): '*O aarde! bedek mijn bloed niet; en voor mijn geroep zij geen plaats?'* Ha, dat is de kreet van den mensch, die *niet vergeten* wil wezen in Gods wijd heelal. Zijn bloed moet treden voor Gods aangezicht, het moet in gedachtenis bij God blijven, het moet het groote vraagteeken worden, waaraan het gansche heelal zich te buiten gaat, om er in Gods naam een uitroepteeken van rust achter te kunnen zetten. Het bloed van Job, dat kostelijke bloed, mag niet vergeten worden. Het wil eerder het obstakel zijn voor de pacificatie van het heelal, dan dat het immer werd *vergeten!* O aarde, *bedek, begraaf, ver-stop* dat bloed van Job nu niet! En zijn *geroep?* Zijn zielekreet? Zijn levenswil? Zijn rechtspersoonlijkheid? Ook deze eischt *erkenning!* Jobs *roep* mag niet gesmoord worden binnen de vier enge wanden van zijn eigen kluis. De kreet van geest en ziel van Job moet in het gansche al *geen plaats* hebben. Dat wil zeggen: alle bergwanden moeten dien roep teruggeven. Het heelal moet *geen raad weten* met de smarten van Job. En God vooral moet hooren naar den roep van het bloed van Job, en naar de klacht van zijn vragenden geest.

Hoor nu, Jezus Christus, en zie toe.

Wat Job gevraagd heeft, wordt U nog gegeven. Uw bloed, waarom in 't bitterst uur *gevráágd* wordt, is heden *niet bedekt;* het komt in een open schaal, het komt voor God. De hemel let op U; hij is U toch nabij met heel zijn aandacht. Hij mag U verstooten, hij mag Uw

bloed zelfs uitpersen, maar *vergeten* zijt Gij nog niet. Dit ééne althans is U gebleven, dat Uw bloed niet bedekt is, God is er nog mee bezig. God is er zwaar mee bezig. Uw bloed is geen ding, dat men *negeeren* kan. Zie, daar is een engel. Al Uw bloed is in gedachtenis bij God.

En Uw *geroep,* o Menschenzoon?

Ook Uw *geroep* vindt in het gansch heelal *geen plaats*. Discipelen mogen slapen, en alle vrienden mogen zwijgen, maar de hemel weet het nog, de Vader hoort het wel. Zie, daar is een engel, een boodschap van boven. De roep van Uw ziel en van Uw geest komt in de ooren van den Heere Zebaoth. Wat ook geschieden mag, hoe het recht U ook kerven en kneden mag, gij zijt tenminste in gedachtenis bij God.... Gij hebt nog *rechtspersoonlijkheid!*

Niet waar, gij, die den bijbel in ootmoed leest, daar moet toch geweest zijn een felle sprong in de vreugde, toen de Zoon des menschen in dien engel weer *contact* kreeg aan het Vaderhuis. Al was het nog zoo smartelijk, dat een engel Hem daar vond, 'in Zijn bloed vertreden,' toch was het een vertroosting, dat de hemel de gemeenschap opnieuw opende met den grooten Zoon.

Te meer was dat voor Jezus een oorzaak van blijdschap, omdat de engel aan Jezus geeft, hetgeen de menschen, die toch eerst aangewezenen mochten heeten, hem onthouden hebben. Het is een zeer scherp en beschamend contrast, dat de *menschen* aan Jezus hadden *moeten* geven; maar dat nu engelen Hem schenken, wat menschen onthouden. De *menschen* hadden met Christus kunnen en moeten *waken*. Hun waken zou Zijn menschelijke ziel een zielekracht hebben ingestort, die in het uur van zwakheid een weldaad was geweest. Maar menschen hebben niets voor Jezus. Hun vleesch is ook zoo zwak; hun geestkracht stroomt niet uit, naar Jezus toe. Maar nu de *ziel* van menschen de *ziel* van Jezus niets te geven heeft, nu komen de *geesten* van boven af. Neen, een *ziel* hebben zij wel niet. De engel is louter geest, en heeft geen *menschelijke ziel*. Daarom ontbreekt er altijd iets in hun gemeenschap met den *mensch* Jezus. Hier is geen *ziel*, die spreekt tot ziel.

Maar als de zielen tezamen zwijgen, dan is de komst van *geesten* althans een groote blijdschap. Zoo is het ook door Jezus zelf gevoeld, en zóó is het door Hem erkend geweest.

Dus wordt Zijn ziel *versterkt* door dezen geest van boven. Hij grijpt weer moed, de Menschenzoon. Want als de engel naar Hem komt, dan wordt *versterkt:* Zijn *messiaansch bewustzijn*.

Toen Jezus' werk begonnen is, Zijn ambtswerk onder Israël, toen heeft Hij zelf gesproken in den kring van Zijn discipelen, de nauw geroepenen: *van nu aan zult gij den hemel zien geopend en de engelen Gods opklimmende en nederdalende op den Zoon des menschen* (Joh. 1:52.)

Met deze profetie bedoelde Hij te zeggen, dat Hij *in Zijn ambt,* als Messias volkomen verzekerd is van de allerbizonderste voorzienigheid Gods. Deze zal naar Hem uitgaan, tijdens Zijn ambtelijke bediening op aarde. De engelen van God, die altijd liturgen zijn in het groote wereldwerk des Vaders, zullen Hem van oogenblik tot oogenblik begeleiden. Zijn voet zullen zij bewaren van elken aanstoot, zoolang Zijn uren voor den grooten aanstoot niet gekomen zouden zijn. En ongebroken zal, in spanning, de hemel meeleven met den zielsarbeid van den Messias. Jezus is zóó gansch inwendig verzekerd van dat meeleven des hemels, ook door en in den engelendienst, in Zijn messiaansche werk, dat Hij *bij voorbaat,* eer Zijn taak wordt ter hand genomen, er van profeteert, en ook met een dubbel: ‘voorwaar’ als het ware met eede verzekert, dat Zijn messiaansche bewustzijn *geen oogenblik twijfelt* aan de levende, duurzame betrekking tusschen zich en de bewogenheid des hemels.

Maar dan is ook nu dat *messiaansch bewustzijn* in den Christus *ter rechter tijd* weer *gesterkt in God*.

Voorwaar, voorwaar, Hij ziet de hemelen nu geopend. Nu, op dit eigen oogenblik, ziet en beleeft Hij het, dat de engelen Gods nog op en neer gaan om den Zoon des menschen. God verlaat Hem wel, en God geeft Hem wel over in den greep van Satan, God schrikt niet eens de slapers op, ja, God schijnt 't Zelf te zijn die de oogen toedrukt van de intieme vrienden, - maar toch, maar toch, de hemel *is* er nog, en spreekt, en spreekt. Aan het Toeval is

Jezus nog niet vervallen. Het is Hem een bewijs, dat, hoe dan ook, dit raadselvolle lijden in verband *moet* staan met Zijn messiaansche taak en roeping, en - met het eeuwig recht van God.

Waarlijk, dit is vertroosting. Hij is nog niet geheel geisoleerd in den kosmos, zoo groot en zoo wijd. Dit oogenblik, dat Hem een blik nog gunt op een engel van boven, kan nog het zwaarst moment niet zijn. Straks, aan dat kruis, straks zal het erger zijn. Straks, over een paar uur reeds, zal het erger zijn. Nu *slaapt* Simon Petrus, maar straks zal hij *verloochenen,* en zweren en vloeken; dat is erger. Een slaper isoleert de ziel, een vloeker isoleert den geest. Nu is er nog een engel, maar straks ontbreekt de engel. Het Sanhedrin vergadert straks en de engelen laten dat toe. Kajáfas en Pilatus en Herodes, blijven vrij van hemel-invasies. En van dat kruis, in 't lest, van 't kruis zal elke engel zich volkomen terugtrekken. Het isolement van den Zoon, die alleen te sterven hangt tegenover het gansche heelal, zal *dàn* volkomen zijn.

Maar daarom is ook *dit* moment, van dien engel in Gethsemané, nog niet de volkomenheid van het lijden. Daar speelt nog licht door het donker heen. Er komt nog hemelvuur onder de hellewolk vandaan. Wien God zoekt, kan nog leven.

Dus blijft de engel, die Jezus kracht instort, een gave, die vertroost. God, die de nederigen vertroost,.... heeft Hem vertroost door de komst van dezen ongenoemde.

Gij zegt: 't was maar een oogenblik?

Maar wie zou Jezus zijn, dat Hij een *moment* veracht, een moment van vreugde en van geloofsversterking? Een moment, dat de lange tijden breekt van Gods-verlating en van toorn? Ja, 't was maar een *streep* van licht, en het werd nog lang geen *dag*. 't Was maar een *punt* van vertroosting, en geen lange *lijn* van vertroosting. Maar wie veracht den dag der kleine dingen? Wie veracht een lichtstreep - in den nacht? Wie zou niet zien een witte punt op 't zwarte *vlak?*

Jezus *héèft* den engel *gezien,* en sprong van vreugde op in God.

Hij viel weer aanstonds neer. Toen was de val nog smartelijker.

Maar van vreugde *héèft* Hij toch gesprongen.

Het was de vreugde om het niet bedekte bloed, en om den niet gesmoorden kreet van Zijn verheven geest.

Doch nu is er een keerzij.

Wij mogen geen oogenblik vergeten, dat de komst van den engel een onderdeel *is* en *blijft* van Christus' lijdensverhaal.

Daar komt een nameloos *lijden* met den engel mee. Die engel beteekent voor Christus niet slechts lijden, zonder meer, doch ook *verzwaring* van dat lijden.

Reeds hebben wij even aangeduid, waarin dat lijden lag. Het was, toen wij wezen op den verloren zoon, die een boodschap krijgt van den *knecht,* en niet van Vader zelf. Een *knecht,* die den *zoon* van zijnen heer ontmoet in zijn verbrijzeling, - dat is aanschouwelijk en levendig genoeg: daar hoeft geen woord meer bij. Zóó komt de dienst der engelen den Zoon toe in vernedering. Daar is óók een engelendienst geweest in Jezus' leven, die reeds een voorsmaak gaf van de toekomende *heerlijkheid;* zóó is 't geweest in de woestijn, na de verzoeking. Toen Christus had getriumfeerd, toen kwam de hemel naar Hem toe; de engelen dienden Hem. En deze engelendienst, daar in de woestijn, was *niet* een *samen véchten,* van den engel met den Zoon, tegen den opdringenden dood, maar het was een *sámen feest vieren,* van den engel met Hem, een profeteeren van diens eigen sterke leven. Het was een voorsmaak van den *komenden* engelen-dienst, waarbij van eeuwigheid tot eeuwigheid de engel den Zoon des menschen dient, niet omdat deze iets behoeft, maar omdat Hij daarin als de rijke, de sterke, de held, alleen maar wordt verheerlijkt.

Hoe anders echter staat het hier nu in Gethsemané. Hier is Christus nog niet den strijd te boven gekomen. De triumf is nog niet behaald. Hij kan het werk alleen niet af, Hij zal welhaast vergaan, - tenzij de hemel zelf Zijn zwakheid sterkt door kracht van boven. Nu komt de engel, *niet,* om het *leven* van Jezus te *vieren,* maar om den *dood* vàn Jezus te *weren,* den dood als lot, den ontijdingen, den onvruchtbaren dood.

Deze engel heeft geen schoone liturgie, geen *jubilate Deo,* hij heeft,

en is, zóó'n openlijke erkenning van de nietigheid en de zwakheid van den Menschenzoon, dat hij het *miserere* alleen maar kan versterken, nu het hevig klaagt door alle ruimten. Thans is hier de engel, niet om den koning te eeren, maar om den slaaf op te beuren.

Dit is een groote droefheid.

Daartoe ook onontkoombaar.

Want dit is alles volmaakt naar de wet van het rijk der hemelen. Zóó immers luidt die wet: *die heeft, dien zal gegeven worden, en die niet heeft, van dien zal genomen worden ook wat hij heeft?*

Als Christus in de woestijn den Satan heeft teruggeslagen, en als Hij dus *heeft* de glorie van den overwinnaar, *dán* zal Hem ook *gegeven worden;* dan komen de engelen hun rijkdom voegen bij den Zijnen; dan komen ze sterken den sterke, die overwinnaar werd en geen ding behoeft; den rijke komen zij verrijken en vereeren. *Die had, dien moest gegeven worden*.

Maar als in 't donker uur de Christus zwak is, slaaf, vernederd, dan '*hèèft*' Hij niet. En *die niet heeft, van dien moet genomen worden, ook wat hij heeft*. Dus *neemt* de engel, schoon hij Hem geeft. Zijn dienst is ditmaal geen weelde toebrengen, aan wie van weelde is verzadigd, doch is een hulpverleening aan wie van zwakte zou vergaan, alleen maar opdat de zwakke, die dreigt te bezwijken, niet vergaan zou eer het zijn uur is. Hij 'spaart' den Zoon.... voor dat uur. Dus doet die engel heel erg zeer. Jezus' armoede is nooit zóó klaar beteekend en verzegeld. O schrale troost: de Heiland is met de misdadigers gerekend, die immers ook 'bewaard' worden tot den dag van het kwaad....

Hier spreekt de kerk van den *staat* van Christus' vernedering.

Zij spreekt terecht: hier is de geest 'in de *gevangenis*'. Dat is de naam voor alle plaats, waar men '*bewaard*' wordt, - voor den voldongen vloek.

Doch niet alleen dit; óók de *toestand* van Jezus' feitelijke smart wordt door dit moment van 'versterking' ongemeen verzwaard.

Dat Christus lijden verzwaard werd in den door den sterkenden engel, kunnen wij achteraf uit al de Schriften wel verstaan. Reeds

het woord, dat in den grondtekst gebruikt wordt, en in onze vertaling door *versterken* is weergegeven, wijst er op, dat de uiteindelijke bedoeling van den Heer der engelen *niet* was: de bemoediging, of vertroosting, van Jezus Christus, doch enkel slechts de bewaring en versterking van Zijn *uithoudingsvermogen*. De *draagkracht* van Zijn menschelijke natuur, *die* wordt van boven af gesterkt, want anders zou ze inzinken. Doch - zij wordt gesterkt, *om wederom te kunnen lijden*.

Het is niet zoo, dat de komst van dien engel *een pause* brengt in Jezus' lijden; want, juist omgekeerd: de komst van den engel *verhindert* het intreden van een pauze.

Om te tijden moet er kracht zijn. Alle lijden berust op de onderstelling van de *kracht* van den lijder. In lijden zijn *twee* machten: een macht, die *neerdrukt*, van buiten af, *èn* een macht, die zich daartegen verzet, en die opveert, *van binnen uit*. Het is met den lijder als met de blaasbalg van een pijporgel. De wind blaast er in, en wil den blaasbalg naar boven uitzetten, en doet dat ook; - maar van boven liggen er zware steenen op, of ijzeren staven, die met hun gewicht den balg weer naar beneden drukken. Vandaar de persing, de zuchtende beweging, de spanning tusschen neerdrukkende en opveerende kracht, die den wind perst uit de blaasbalg in het orgel.

Daarom is onder ons, menschen, lijden altijd een *overgangstoestand*. Het eindigt òf in den dood, òf in de genezing. De kracht die neerdrukt van boven af, wint het van de kracht, die opveert van binnen. Dán zal het lijden eindigen in den dood. *Of,* daar is een ander mogelijkheid; het n.l. de opveerende kracht, die van binnen uit werkt, sterker wordt dan de macht, die van boven af neerdrukken wil. Dan is het einde: de genezing, de herwonnen positie, het leven. Tusschen deze twee polen in beweegt zich elk lijdens-proces hier beneden. Lijden staat nooit stil. Het komt tot verzwaring, òf tot verlichting. De spanning kan nooit blijven. Eén van beide; de veer breekt stuk, of er komt òntspanning. Het lijden op aarde is altijd iets van *worden, niet* van *zijn*.

Denk nu aan den Christus Gods. De kracht, die in Hem woont,

is tot het uiterste gespannen. Maar de macht, die tegen Hem vloekt, die Hem neerbeukt, dreigt Hem te overwinnen. Zijn *lichaam* heeft slechts een beperkt vermogen; en ook Zijn *ziel* kan niet *altijd* de spanning verdragen. Het is te veel. De kracht der menschheid kan niet òp-persen tegen dezen druk.

En - was dat het eenige maar geweest.

Maar, in hetzelfde oogenblik, dat de druk van buiten werd verzwaard, zonk ook de kracht van binnen in. Want God verliet Hem. De krachten, die opponeeren willen tegen Satan, en tegen den opdringenden dood, moeten wel inzinken, omdat God Hem gaat verlaten, God, die enkel ‘maar’ een *knecht* kan zenden, als Elisa bij Naäman deed.

Was hier de hemel niet tusschenbeide gekomen, was dus de verzwaring van den druk van *buiten blijven* samentreffen met de breking van den weerstand van *binnen,* dan zou Christus bezweken zijn, eer het de tijd was. Dan zou Zijn ziel zijn ingezonken, eer zij den grooten last van den eeuwigen toorn Gods had kunnen dragen. Dan zou Hij bezweken zijn, bezwijmd, verpletterd. Dan zou het lijden zijn uitgang gevonden hebben, niet in de ontspanning, van de levensvreugde, maar in de verslapping van den dood, of van de bewusteloosheid: de veer zou zijn gesprongen, eer het uurwerk had gewezen het laatste uur, waarop men zegt: *het is volbracht*.

Dit mag om onzes levens wil Hem niet geschieden. Indien de Man van Smarten ingestort was, voordat de *eeuwige* dood Hem bewust was overkomen, dan zou de kruisbalk op Zijn schouders *geladen* zijn, maar dan was dat niet een *nemen* van den kruisbalk geweest, een nemen Zijnerzijds. Dan zou de vloek Hem *overkómen* zijn, maar voor altijd zouden wij missen moeten uit ons avondmaalformulier dien mooien volzin: dat Hij den vloek op Zich *geladen* heeft, opdat Hij ons met Zijn zegening vervullen zou.

Dàn eerst màg Christus' geest Zich geven in den dood, en Zijn vleesch verslappen of verstijven in de spanningloosheid, als Hij gezegd heeft: *het is volbracht!* Zonder pauze, zonder hiaat, moet tot zóó lang toe de weg ten einde toe zijn afgeloopen.

Nu wordt die engel *recht vreeselijk*.

Hij verhoogt de spanning, doch niet in de richting van de genezing, maar in de richting der verzwaring van het lijden. Hij werkt in de richting van den dood. Hij perst het bloed uit Jezus' poriën. *Hij* doet dat, *hij!* Niet vóórdat de engel kwàm, maar juist *na* zijn komst, is Jezus gaan *zweeten Zijn eigen bloed*. Dat heeft zijn engel Hem gedaan. Hij zorgt, dat de Zoon des menschen weer de kracht krijgt van een *leeuw;* want dan eerst kan Hij sterven als een *lam*. Indien de Zoon des menschen weerloos *is* als een lam, wat nuttigheid is het, als Hij dan ook sterft gelijk een lam, - wat loon heeft Hij daarin? Sterven ook de lammeren niet alzoo? Maar wanneer Hij een leeuw *is,* die zijn manen schudden kan, in wien de *wil* ontwaakt, in wien het bloed weer klopt, in wien de Simson zich bewust wordt, en Hij gaat zich *dàn,* stemmeloos als een lam, in den dood geven, dan zal dat wezen: middelaarskracht en middelaars-verdienste. Deze engel heeft de activiteit van den mensch Jezus, die in bewùsteloosheid dreigde te verslappen, weer gesterkt, opdat de *actieve* gehoorzaamheid mèt de *passieve gelijken* tred zou houden. Nooit mag Jezus' lijden *lot* worden; het moet enkel *daad* zijn.

Nu wordt die engel vréése lijk.

In de woestijn, waar Hij verzocht werd, heeft Christus tot Satan gezegd - en het was weer Zijn messiaansche bewijstzijn dat Hem zoo spreken deed - dat God Zijn engelen van Hem bevelen zou, dat zij Hem op Zijn wegen zouden bewaken, *opdat Hij Zijn voet aan geen steen zou stooten*. Doch dit is maar de helft van de waarheid omtrent Jezus en de engelen. Want hier komt nu een engel zorgen, *niet,* dat Jezus Zijn voet niet stooten zou, maar integendeel, om te verhinderen, dat Hij Zich stooten zou *zonder pijn te voelen*. Hij mag van stooten in der eeuwigheid *niet óphouden*. De steen des aanstoots ligt er. Het uur van struikelen heeft geslagen. En eer de Christus zou bezwijken, struikelend over den van Basan gekeilden steen, opent Hem de engel de oogen; hij roept Hem terug naar het volle bewustzijn; een injectie wordt Jezus gegeven, opdat Zijn vertraagde hartslag weer zijn kracht hervinden zou. En asl

het bloed weer stroomen gaat, en als het hoofd weer klaar de wegen ziet liggen, die God Hem heeft geopend, dan komt de vraag: *wilt Gij nog?* Gaat Gij nog den weg, die God U wees? Zijt Gij bereid?

Dit is een lijden, waarvan de helft ons nimmer aangezegd zal worden. Deze droefheid onttrekt zich aan alle meting van spanning en tegenspanning. Wij noemen hier ons uiterste woord: wij zeggen enkel maar: de *eeuwige dood* spalkt hier zijn deuren open.

Zóó echter wordt het lijden een kracht, voor ons tot zaligheid. Indien de weg òpgebroken was, òf, indien de Christus op den weg bezweken was, eer alles volbracht was, Hij zou onze Middelaar niet hebben kunnen zijn. Maar nu de verdrukkingen van Jezus de *weg* zijn, waardoor wij moeten ingaan, nu hebben ook de engelen zorg gedragen, dat niet alleen de weg niet opgebroken werd, eer het de tijd was, maar dat ook de wandelaar op den weg niet van loopen ophield eer het de tijd was.

Des drijvers geweldige roede
Jaagt rust'loos Hem voort op Zijn pad.
Hij loopt en wordt nu zoo moede,
Hij wandelt, en wordt nu zéér mat.

Des drijvers geweldige roede,
Jaagt Jezus nu voort op Zijn pad.
God dwingt Hem en maakt Hem zoo moede,
God slaat Hem, en maakt Hem zoo mat.

God slaat. Hij slaat tot zaligheid.

Neen, er is nu geen tegenstelling meer tusschen wat Christus in het *begin* van Zijn ambtelijk werk gezegd heeft, over die engelen, die op den Zoon des menschen zouden af- en nederdalen, aan den éénen kant, en de pure eenzaamheid, de naakte ellende, die Hij nu ondervindt, aan de andere zijde. *Toen en nu zijn één*. Want de engelen hebben eerst Zijn wegen bewaakt, van het begin van

Zijn optreden af aan, tot nu toe, opdat niemand en niets Jezus' pad zou opbreken, eer Hij zelf Zijn uur zag komen. Maar nu de laatste schreden zullen te zetten zijn op het pad der gehoorzaamheid, nu waakt dezelfde allerbizonderste voorzienigheid Gods er over, dat in het uiterste critieke moment de looper op den weg niet instort. Niet strompelen, half onbewust, moet hij naar het einde toe, maar *gáán;* en God in de oogen zien en zeggen: Zie, hier ben ik; zie, hier ben ik!

Nu, - deze hemelsterking vòond haar luguber doel.

Wij wezen er reeds op, dat tusschen het eerste en het tweede gebed van Jezus het gezicht van dien engel viel. Let nu op de woorden van den tekst. In Zijn *eerste* gebed viel Jezus *voorover* op de aarde (Marcus 14:35; Mattheus 26:39). Hij lag voorover, het hoofd in het stof, de oogen naar de aarde gekeerd. Maar als Hij ten *tweede* male bidt, zeker, dan is het gebed wel heviger en zwaarder en meer gespannen, maar het voorover vallen is nu voorbij. Hij blijft *geknield,* en kan straks heen gaan, zich vermannende (Marcus 14:39; Mattheus 26:42). En zoo is Hij straks bekwaam tot het ironisch, d.w.z. *gehèèl sterke* woord tot de discipelen: slaapt nu voort en rust. Zoo groeit in Hem de kracht, die Hem straks de bende van moordenaren tegemoet kan voeren met de woorden: Wien zoekt gij? Ik ben het. Zoo wordt Hij weer de zelfverzekerde, die straks de moordenaren kan doen tuimelen, eer Hij van hen zich binden laat.

Eerst het *moeten*. Daarna ook het *willen*. Zoo handhaaft zich het volstrekte *kunnen*.

Gethsemané, Gethsemané. - Angsten van Christus.

Ze hebben hun eigen geheim, hun eigen aanvang, hun eigen inhoud, zij hebben ook hun eigen intensiteit.

Gethsemané, Gethsemané. - Angsten van Christus.

Hemel en aarde werken hier samen. Krachten van boven en machten van beneden werken met elkander mede. Ook de engelenwereld heeft gearbeid. Menschen sliepen.

En wij, die onder de slapers zijn, wier vleesch zoo zwak is, wij leggen de hand op den mond en zeggen:

Wij danken U, Heer des hemels en der aarde, dat Gij den Zoon des menschen hebt gebracht onder aan de Jacobsladder. Heel onderaan. Engelen daalden af, en klommen op, klommen naar boven, toen Jacobs groote Zoon, de kleine, de tot niets-gemaakte, in ellende lag, balling van de aarde, zwerver van God. Wij danken U Heere, dat Zijn engel zag het aangezicht Zijns vaders, die in de hemelen is. Wij danken, Heere, voor dat ééne ding: er was contact. Rapport - o God, wat is dat groot! Wij danken, Heere, om dat ééne. Maar danken willen wij vooral hiervoor, dat Jacob wel gezegd heeft: de Heere was aan die plaats, en ik heb het *niet* geweten; doch dat de Zoon des menschen den Heere vond aan Zijne plaats, en het *wel* heeft geweten. Hij zag den engel, Heere. Hoe zou Hij nog zeggen: Toon mij den Vader? Wie den engel heeft gezien, die heeft den Vader weer geloofd. Gelooven is *zien*. Vader, wij danken U, dat Jacob enkel maar *gedroomd* heeft, doch dat Jacobs groote Zoon in Gethsemané niet in den droom verzonken is, doch enkel in *werkelijkheid* gewaakt heeft.

Gewaakt door God.

Gewaakt tot God.

Gewaakt toen wij hebben geslapen.

Gewaakt als Middelaar in onze plaats.

Voorwaar, dit is niet dan een huis Gods. Gethsemané is Bethel. Of neen - het is meer. Het is de vervulling van Bethel. - Want Bethel is de plaats van vele engelen. Gethsemané is de plaats van den Grooten Engel, die den minderen engel heeft gezien, en toen tevreden was. Zalig is de meerdere Engel, die aan den minderen niet geërgerd wordt.

Heere, al werden zij ook allen aan U geërgerd, Gij kunt niet geërgerd worden in der eeuwigheid.

Gethsemané, Gethsemané, angsten van Christus.

Hoofdstuk XXI. Christus' angsten hebben hun eigen offerwet.

En zijn zweet werd gelijk groote droppelen bloeds, die op de aarde afliepen.
LUCAS 22:44*b*.

HET *zweet* van den Christus, of, gelijk sommigen (en dan ten onrechte) gaarne zeggen: het zweet van God,[1)] heeft op de *ziel* van de kerk meer indruk gemaakt dan op haar *geest*.

Dit is te verstaan, maar niet te verontschuldigen.

Want zweet is, - zeker, - allereerst een ding voor de *ziel,* zoodra het angstzweet blijkt te zijn.

Máár - het is *daarna* toch óók een vraagstuk voor den *geest*.

Zweet is een kwestie voor den geest, *omdat de angst het is*.

En vooral het *zweet van Christus* moet een vraagstuk zijn voor den menschelijken geest, voor den denkenden geest vooral van de kerk. Want in dat zweet van Christus ziet zij de *vormen* (schoon het onzichtbaar wezen niet) van den prijs, die de Bruidegom heeft gegeven voor de bruid.

En als dat zweet van Christus dan bovendien nog *bloed* wordt, dat eigen bloed, waarover de kerk, en velen buiten haar boeken hebben volgeschreven, dat bloed, hetwelk de mystiek heeft aangegrepen als het motief van uiterste overgave, dàn had vooral de geest van de kerk *wèrk* moeten hebben met het zweet, het bloedzweet van Jezus Christus.

Wanneer we dan ten slotte boven dit alles nog bedenken, dat de

1) Giovanni Papini, L'histoire du Christ, Payot, Paris. blz. 323. Dieu est couvert de sueur, comme s'il venait d'accomplir quelque labeur exténuant.

bloedzweetende mensch Jezus toch volmaakt vereenigd is met den waarachtigen God, die het Eeuwige Leven is, dan is de traagheid van de kerk niet meer te verontschuldigen.

Haar denkende geest had aan het bloed, dat zweet is, en aan het zweet, dat bloed is, *werk* in overvloed. De geest van de kerk had, om zoo te zeggen, zelf moeten zweeten onder het vraagstuk van den bloedzweetenden bruidegom.

Toch heeft de *geest* der kerk, gelijk gezegd is, minder dan haar *ziel,* hiermee geworsteld.

Zeker, de ziel, de gevoelige *ziel,* is met het bloedzweet wel bezig geworden.

Daar is b.v. de mystiek. Daar is Franciscus van Assisi, en om hem heen staan mystieke sterren van mindere grootte. Zij hebben allen het zweet van Christus willen uitdrijven uit hun eigen poriën. Zeker, daar zijn er onder hen, die het hèbben gebracht tot het zweeten van bloed.

Maar - deze 'mystiek' is dan ook minder een arbeid van den *geest* dan een beweging van de *ziel*.

En anderen zijn er geweest, die wel met ontzetting, een vreemde huivering in de stem, gesproken hebben over dit zweet, dat bloed is, dit bloedzweet van Gethsemané. Zij hebben zich ingedacht, hoe vreeselijk het lijden wel moet zijn, dat zweet uit bloed haalt en bloed als zweet uitdrijft. Zij hebben gehuiverd voor die groote smart, die geen naam onder de menschen heeft, en zij hebben wel met een ban in de oogen geluisterd naar de menschen van wetenschap, die ons komen verzekeren, dat *inderdaad* een toestand van nameloozen angst zweet kan uitdrijven, dat bloed is. Daar *is,* zoo hoorden zij zich verzekeren, een overmatig zweeten, waarbij dikke zweetdroppels er uitzien als klonters bloed.[1)] Ze werden zelfs heel even blij, toen hun ziel, die het zoo ontzaglijk verschrikkelijk vond - en wilde vinden - hulp kreeg van de geleerden, die als beschermers van 't geloof kwamen verzekeren, dat de uitdrukking van Lucas, in onzen tekst, geen hyperbool[2)] was, maar

1) Groenen, a.w., i.l.
2) Overdrijvende, vergrootende uitdrukking.

werkelijkheids-beschrijving. Trouwens, zoo zeiden ze daarna, zou *Lucas,* die immers medicijnmeester, dokter, was, niet zeer zorgvuldig *juist* op deze bizonderheid gelet hebben? En is het niet opmerkelijk, dat *juist hij* de eenige is onder de evangelisten, die op het 'bloed-zweeten Christi' den nadruk legt?

Ach ja, zoo is er gezocht, en gepeinsd, maar het was telkens toch weer, als 't erop aankwam, de *ziel,* die een gezicht op dit vreeselijk lijden behouden wilde. Ze gaf den *geest* van de 'onderzoekers' uit de kringen der wetenschap alleen maar in zóóverre werk, als die geest *argumenteeren* moest om dit schrikkelijk gegeven van den bloedzweetenden Christus te laten.... behouden, door de kerk en haar gevoelige aandoening. Maar hetgeen bij al die dingen *bleef,* dat was dit, dat met het eigenlijke mysterie van den Christus, die bloed zweet, de kerk meer met haar *ziel* dan met *háár geest* doende is geweest.

Het is onnoodig, met zooveel woorden vast te stellen, dat wij geen hyperbool, doch beschrijving van werkelijkheid vinden in het verhaal van Lucas over de bloeddroppels, die uit Christus' poriën geperst zijn, en dat in zóó overvloeiende mate, en met zùlk een kracht, dat die droppels zelfs op aarde neergevallen zijn. Al voelen wij ons machteloos, om er iets meer van te zeggen, dan uit bepaalde onderzoekingen van 'de wetenschap' ons verzekerd wordt, wanneer men namelijk zegt, dat het menschelijk leven inderdaad bij zeer hoogen zieleangst het verschijnsel kent van bloedzweeting, toch zouden wij, ook zonder die verzekering, Lucas op zijn woord gelooven. Want Gethsemané is en blijft voor ons de plaats, die alleen *zich zelf* verklaren kan. Dienovereenkomstig nemen wij de mededeeling van Lucas aan als een bewijs van den hoogen nood der ziel van Christus; en wij sidderen bij elken bloeddroppel, die op de aarde neervalt. Waarom wij sidderen? Omdat wij in die neervallende droppels de werking gelooven van de kracht, de zuigkracht van den engel van boven; dien engel, die Christus sterkte, en die den motor van Zijn hart en ziel weer aangezet heeft en gedreven, toen hij dreigde stil te staan.

Maar zijn wij nu daarmee gereed?

Mogen wij tevreden zijn, wanneer de wetenschap ons heeft toegestemd, vriendelijk als zij voor alle zwakken is, dat ‘inderdaad’ Lucas gelijk moet hebben gehad; en mogen wij dan verder, gelukkig met deze wetenschappelijke rechtvaardiging, ons terugtrekken in een hoekje, dat wij voor onze mystieke meditaties reserveeren, om dan *dáár alléén* ons zelf te bekennen, dat Christus' angsten dus wel heel erg buiten de maat moeten geweest zijn?

Maar *wisten wij dat nog niet?*

Was datzelfde ons niet herhaaldelijk reeds gezegd?

Ach ja, wij wisten het al lang, dat Jezus' angsten buiten de maat zijn.

En, *eigenlijk* kan Zijn *bloedzweeten* dát niet eens nog ons verhalen; niet eens bewaren.

Want wanneer het waar is, dat *ook andere menschen* bloed kunnen zweeten, als zij in hoogen nood zijn, dan valt dus eigenlijk dat bloedzweeten nog BINNEN de maat der menschen. Dan is het wel boven *ónze* burger-menschen-maat, maar niet boven ‘de’ *menschelijke* maat.

En, het is goed, dat wij de dingen zoo zien en zeggen.

Want *hetgeen* in Christus' angsten boven ons uitgaat, dat is *niet* in de vormen van dien angst te zien. Het ligt alleen in wat *onzichtbaar* is. Het ligt alleen in den strijd van Zijn *ziel,* in de worsteling van Zijn *geest. Dáárin* ligt het alles, wat boven de maat der menschen is. En in Zijn Godheid ligt het ook. Maar dat *bloedzweeten,* het mag dan aan de *uiterste grens* liggen van het menschelijk-mogelijke, het *behoort dan toch tot het menschelijke zelf*. Dat dus Christus geleden heeft uit *ándere* wetten en uit *ándere* krachten, dan ooit in de wereld iemand heeft geleden, dàt gelooven wij *niet* op grond van het bloed, dat Hij zweet, maar dat gelooven wij alleen om het Woord. Wij *gelóóven* dat, zonder ook maar eenigen zweem van *bewijs* uit dat bloedzweet te halen.

Wanneer wij dan ook volhouden, dat dit zweeten van bloed onzen geloovigen *geest* aan het werk moet zetten, en dat dit

bijbelsch gegeven *uit* de eenzame meditatieschemeringen van onze zielsaandoeningen, teruggeleid moet worden naar de *leerzaal* van de Opperste Wijsheid, waar onze geest wordt onderricht, - dan hebben wij daarvoor in de historie van de kerk zelf reeds een pleitgrond, die aan dezen eisch (den eisch, om den *geest,* en niet alleen de *ziel,* der kerk met Jezus' bloedzweet werkzaam te laten worden) steun biedt.

Immers, hoe lang is de kerk niet bezig geweest met het bloed van Christus *voor zoover het op Golgotha wordt uitgedreven?* Heele folianten zijn vol geschreven, heel het vraagstuk van Schriftuitlegging is ook te pas gebracht, in ettelijke verhandelingen, over *het bloed en het water,* dat uit de zijde van Christus kwam, toen de speer van den centurio zijn doode vleesch uiteen reet. De roomsche mystiek heeft niet alleen haar *ziel* werk gegeven met het bloed van Christus' wonden aan het kruis, maar ook de roomsche *geest* heeft dat gedaan, door engelen te fantazeeren, die het bloed van Christus' kruiswonden in kelken opvingen uit Zijn zijde, om het straks weer uit te storten over alle zielen, tot in het vagevuur toe. En ook de niet-Roomschen hebben het bloed van Christus, voorzoover het *in Zijn dood* werd uitgedreven, als een vraagstuk voor het Christelijk *denken* telkens weer behandeld.

Maar wat heeft nu, in vergelijking hiermee de onderzoekende geest van de kerk met die bloeddroppelen gedaan, die tusschen de heesters en in het zachte mos van Gethsemané in den grond zijn gedrongen?

In vergelijking met wat Christus' bloed aan het *kruis* voor de onderzoekende kerk beteekend heeft, moet men erkennen, dat het bloed van *Gethsemané,* het bloed, dat in zweetvorm uitkwam, toch eigenlijk voor den geest en het denken des geloofs bitter weinig heeft te zeggen gehad.

En toch, *wie zijn wij,* dat wij het ééne moment accentueeren, en het andere niet? Wie geeft ons het *recht,* om van het ééne een vraagstuk te maken, en van het andere niet? Wie geeft ons *verlof,* om het geschreven verhaal van Christus' bloed en van de beweging, de uitdrijving, van Zijn bloed, in tweeën te knippen? En

dan van dat verknipte heilig blad één deel te geven aan den *geest,* die erover *denkt,* en een ander deel te reserveeren voor de *ziel,* die, sensitief, ervan huiveren mag?

De *gansche* Christus is voor ziel èn geest tezamen. En *èlke* beweging van Zijn bloed spreekt *dezelfde* taal, en spreekt de ziel slechts áán, als onze *geest* tegelijker tijd wil zien en hooren.

Daarom is òòk het bloedzweet van Christus voor ons een *geestelijk* vraagstuk. Het is ook een *openbaring*-vraagstuk. Het is dat niet minder dan elk onderdeel van het kruislijden, en van de angsten, en verzoekingen, van den Man van Smarten.

Wanneer wij dan ook iets verstaan willen van het *openbaringselement* in het zweeten van bloed, dan meenen wij, dat *juist de tegenstelling* tusschen het *zweeten* van bloed in *Gethsemané* en het gewelddadig *uitdrijven* van dat bloed in den dood van *Golgotha*, het *rechte spoor* ons aanwijst.

Immers, *beide momenten vormen een zeker eindpunt*.

Het bloed van Christus is *twee maal* uitgedreven.

De eerste maal in Gethsemané.

De tweede maal op Golgotha.

Dien *eersten keer,* in *Gethsemané,* is het bloed van Christus uitgedreven *van binnen uit*. Het werd *gezweet*.

Dien *tweeden* keer, op *Golgotha*, werd het bloed uitgedreven door verwondingen *van buiten af*. Er waren doornen in Jezus' vleesch geprikt, geeselslagen waren op Zijn rug neergevallen, spijkers had men door Zijn handen en voeten geslagen, en dat alles was ten slotte voltooid in den lansstoot van den hoofdman, toen bloed en water vloeiden uit de wonde.

Er zijn dus *twee* manieren, waarop Christus' bloed, dat is: de stroom van Zijn beweeglijk leven, wordt uitgeperst.

De ééne weg is die van een *inwendig zielsproces*.

De andere, die van een *uitwendig lichaamslijden*.

Van den *eersten* weg is het zweeten in Gethsemané het eindpunt en het hoogtepunt.

Van den *anderen* weg is het vloeien van bloed en water op Gotgotha het eindpunt en het hoogtepunt.

In Gethsemané wordt, om het eens gebrekkig te zeggen, het bloed uitgedreven langs *organischen* weg.

Op Golgotha echter langs *mechanischen* weg.

In Gethsemané zweet Christus bloed, maar geen enkel wapen van *menschen* heeft dat eruit gehaald. Dit bloed zweet Hij voor de oogen van God. God en Satan, maar Satan slechts gezien in het licht van God, hebben dat bloed uit Zijn lichaam uitgezogen.

Maar op Golgotha zijn het de wapenen van de *aarde,* die het bloed uit Christus trekken, en het vervloeien laten.

Neem nu deze twee hoogtepunten en eindpunten *bij elkaar,* dan bewijzen ze ons, dat het bloed van Christus *door het gansche wereld-bestel wordt opgevorderd*. De hemel zuigt het uit, de hel drijft het uit, de aarde zendt het uit. Van àlle kanten wordt het bloed, dat is het voertuig van het leven, Christus afgenomen en afgeëischt.

En ook van Zijn kant is er hier tusschen die twee momenten van bloedstorting een tegenstelling.

Weliswaar gaat het lijden van Gethsemané, en ook dat van Golgotha, den ganschen Christus aan, naar ziel en lichaam, maar er is toch verschil.

In Gethsemané heeft *niemand Hem aangeraakt, dan God alleen*. Zijn eigen ziel heeft daarom in Gethsemané zich aan God *geofferd*. Want Hij heeft met God, dien bloed-uitdrijver, vrede gehad. Hij heeft tot den Opper-bloednemer *ja* gezegd. Hij heeft met alle krachten *ja* tot God gezegd. Hij heeft den eed van trouw aan God gezworen, aan God, die bloed uitzweeten laat. Geen druppel heeft Hij ook maar met een klein beginsel van verlangen van God teruggevraagd. Dus - is dat bloed geofferd. Het is gegeven en het is *van binnen uit gegeven*. Het waren Christus' eigen zieleangsten, die het bloed uitdreven in Gethsemané. En in die zieleangsten heeft Hij God *volkomen gerechtvaardigd*. Den engel, die Hem naar het leven, dat is: *tot de mogelijkheid van bloed-offerande,* krachtig terugriep, dien engel heeft Zijn krachtig kloppend bloed *niet van*

zich afgestooten, ook niet, toen Christus' geest *dien zwaren engeleisch begreep*. De Leeuw was stemmeloos. Als Hij in Gethsemané Zijn bloed stort, dan *òffert Hij Zijn ziel*.

In Gethsemané is Zijn *ziel,* eer dan het lichaam, een *offerande geworden*. En op Golgotha het lichaam na de ziel.

In Gethesemané is het bloed uitgedreven door krachten, die niemand noemen kan. Maar op Golgotha is het uitgedreven door het wapen, dat ook óns kan wonden.

Gethsemané, dat Zijn bloed laat uitzweeten, is daarom de offerande van Christus' *bloedziel,*[1)] gelijk deze naar de *onzichtbare* wereld toegekeerd is. En Golgotha is de offerande van Christus' *zielsbloed,*[1)] gelijk dat naar de *zichtbare* wereld toegekeerd is.

Maar in die beide eindpunten en hoogtepunten is het mysterie even groot.

Want Gethsemané, waarin de ziel eer dan het vleesch geofferd werd, en Golgotha, waarin het vleesch zich na de ziel opoffert, ze zijn tezamen verbonden door *het onzichtbare werk van den Geest*. Want *door den eeuwigen Geest heeft zich Christus onstraffelijk Gode opgeofferd*.

Als op Golgotha alle *menschen* het bloed van Jezus uitdrijven, dan *láát Hij het Zich ontnemen* door de menschen. Want aan die menschen is Hij volkomen dienstbaar geworden.

Maar eer Hij menschen toestaat, Zijn bloed te *nemen, laat Hij in Gethsemané aan God dit toe*. Ten slotte is het *God* alleen, die in den Olijvenhof Christus' bloed naar buiten uitgedreven heeft. Alleen een van Gods zijde ingezette worsteling[2)] van geestelijke krachten heeft hier Jezus' leven tot in het uiterste ontbonden. En het levensbestand van den Zoon des menschen in den wortel met den dood geënt.

Dit is een schoone verborgenheid: Gethsemané heeft zijn *eigen offerwet*. Het offeruur wordt niet bepaald door grijpende menschenhanden; het is op Gods tijd tusschen Vader en Zoon reeds verduurd geweest.

1) Zinspeling op het oudtestamentische offer-woord: dat de *ziel is in het bloed;* en dat het *bloed de ziel is*.

1) Zinspeling op het oudtestamentische offer-woord: dat de *ziel is in het bloed;* en dat het *bloed de ziel is*.

2) Vergelijk hoofdstuk XVII: Christus' angsten hebben hun eigen aanvang.

Dit eindpunt van den *inwendigen* weg der bloeduitdrijving van Christus Jezus laat ons dan ook Zijn *liefde* zien in haar hoogsten vorm.

Het eindpunt van Gethsemané is éven vòl van liefde en overgave, als het andere eindpunt van Golgotha.

Het bloed van den mensch is in de Schrift immers geteekend als de drager van het leven? '*De ziel is in het bloed.'* Welaan, hier wordt dan Christus' bloed en ook Zijn ziel niet slechts genomen, maar ook door Hem zelf uitgedreven.

Indien Christus' bloedstorting enkel was een *moeten* onder de hand der menschen, dan zou de ziel van Jezus in dat bloed zijn uitgegaan, maar die ziel was niet *gegeven* als een *offerande*.

Maar nu Hij zelf Zijn bloed uitdrijft door de ziel, nu is de ziel een offerande. Zij is bewogen, met het bloed, door eigen persing van Zijn gansche menschelijke natuur.

De priesterdaad is hier volkomen.

Hier in Gethsemané heeft Christus in den hoogsten zin Zijn leven verloren. Hij heeft het verloren aan God. Daarom kan Hij het ook terug ontvangen van God, want wie zijn leven verloren heeft; die zal het winnen.

En nu Hij Zijn ziel aan God verloren heeft, en daarvan teeken en zegel gaf in de uitdrijving van bloed, *nu ontvangt Hij ook de ziel, het leven van God terug*. Hij kan opstaan, zich vermannen, de discipelen wekken, de bende tegemoet gaan, Zijn handen geven aan wie Hem binden. Hij ontvangt de ziel en het leven van God terug, opdat Hij nu ziel en lijf, en geest, zichzelven offere, aan God, maar nu met bestemming voor de menschen.

Want het leven, en de bloedziel, die Hij eerst aan God gegeven heeft, kan Hij nu door menschen nemen laten, hun tot een getuigenis, en, voor zoover zij gelooven, tot een volkomen zaligheid.

Dit eindpunt van Christus' lijden in Gethsemané openbaart ons ook de *majesteit* van Zijne smart.

Christus toch heeft van de *onzichtbare* wereld niet minder geleden dan van de zichtbare. En Hij heeft in Gethsemané niet alleen

slechts geleden onder de werkelijkheid van de onzichtbare machten in de geestelijke wereld, die Hem daar bekampten, maar ook door het ten volle inzien, en te voren voelen, van het lijden, dat nog in de nepen van Golgotha op Hem komen zou. Dus heeft Hij *onder de idee even zwaar geleden als onder de werkelijkheid*.

Deze Heiland kan nu de menschen verdragen.

Want Hij *heeft* ze reeds verdragen, èn overwonnen, in den *onzichtbaren* strijd. Hij heeft ze *in de idee* verdragen, eer hun *werkelijkheid* hem walgen en zuchten deed.

Hij heeft al die wriemelende menschen, die straks naar Hem toe komen, reeds bij voorbaat gezien, in Gods tegenwoordigheid. Nu kan Hij ze allen áán, want Hij heeft reeds in Zijn zielsproces met hen allen volkomen afgerekend.

Dit is de *majesteit* van Christus' lijden. Want nu blijkt het, dat *God alleen den Zoon zal kunnen verbrijzelen*. De menschen kunnen dat niet: hij heeft ze reeds verslagen in de arena, waar God alleen de toeschouwer was.

Als straks het kruis het vleesch breken gaat, dan is dat kruis slechts in zóóverre een ergernis en een dwaasheid, als *God* daarin werkt ter verbrijzeling toe. Want niet de buitenkant van het kruislijden, of van Gethsemané, maar de geestelijke strijd blijkt in dat bloedzweet het wezen te zijn van Christus' smart.

Niettemin, daar IS dan ook ergernis en dwaasheid, niet slechts in den gekruisten, doch ook in den bloedzweetenden Christus.

Voor Joden en Grieken, zegt Paulus, is bizonderlijk de *gekruiste* Christus ergernis en dwaasheid.

Want dat kruis kunnen zij *zien*. Zij kunnen niet verdrágen, dat menschen, dat straatboeven, triumfeeren over hem, die zich aankondigt als wereld-losser. Hoe kan iemand, die door soldaten aan een kruis gespijkerd wordt, de torser zijn van den wereldlast? Joden en Grieken hebben last van den buitenkant, en daarom van het *kruis*. De menschen, die het doen op Golgotha, de *menschen* zijn zoo groot en zoo druk, dat zij het gezicht op den Middelaar Jezus aan Jood en Griek ontnemen.

Maar wij voelen het raadsel nog dieper, zoodra we Christus daar *alleen voor God* bloed hebben zien zweeten.

Hier is de ergernis niet aan den buitenkant, maar aan de binnenzijde.

Hier is Christus alleen met God geweest. Het raadsel is niet, dat een slachtoffer van *menschen* de Heiland is voor menschen, maar dat een *verslagene van God* de groote Aanbeveling is, en krijgt, *van God*. Wie Christus' bloed *van God* hier uitgedreven ziet, dien wordt het evangelie van zulk een Heiland eerst recht tot ergernis en dwaasheid. Zoolang nog spijkers en hamers, van menschenhand gedreven, het bloed uit Jezus' lichaam drijven, kunnen wij de vuist nog ballen tegen menschen. Dat is dan ook voor menigeen een welkom surrogaat voor de berusting van het geloof, die zij niet willen. Maar wanneer ik *God* zie, en den Heiligen Geest ontdek, en al de *engelen* daartoe, die in Gethsemané het bloed uit Jezus halen, dan valt daar geen vuist meer te ballen, dan is er enkel maar te gelooven. Dan wordt alles in mij tot den opstand opgezweept, of tot het geloof geneigd.

Niet Jezus' kruis, niet Zijn gebonden handen, niet de kroon van doornen zijn de *grootste* moeilijkheid, want daaraan hebben de menschen schuld.

Dat zweet van bloed, dát is de grootste moeilijkheid. Het was alleen een werk van God. Het was het raadsel van Abraham, die zijn eigen zoon ging dooden, maar dit raadsel dan in de wolken overgeplaatst. En in den afgrond der volmaakte *wetenschap*. Want Izak, Abrahams kind, wandelt *naïef* den offerberg op: *vader, waar is het lam?* Hij *zweet* geen druppel bloed. Maar Christus *weet* het alles. De afgronden, waarin de Opperste Wijsheid heden afdaalt, maken den Zoon niet tot een naïeven Izak. En daarom zweet hij bloed: *Vader, ik ben het lam*.

Dat God zijn Zoon zóó heeft kunnen bejegenen, in 't laatste moment, *vóórdat de menschen werden toegelaten* om te binden en te slaan; dat het afscheid van Vader en Zoon, *eer de menschen kwamen,* bloedzweet gekost heeft, *niet* om die menschen, maar *omdat God zoo nameloos hard was,* dat is, mijn hart, uw werk geweest, uw werk, om uwer zonden wil.

Anders was het *goddeloos,* hiervan een woord maar te gelooven.

Nu komt daar ook een diepere klank, voor allen, die *gelooven,* in de vermaning tot geduld: gij hebt *ten bloede toe* nog niet gestreden. Want niemands bloed is ooit genomen in het zichtbare van buiten af, en ook niemands bloed is uitgedreven door een onzichtbare kracht van binnen uit, *als Jezus' bloed*.

Hij heeft alleen, in den volmaakten zin, *ten bloede toe* gestreden. Van buiten naar binnen, en van binnen naar buiten was bij Hem de strijd, die bloed vroeg en bloed nam, het ééne edele bloed van onzen Borg en Middelaar.

Al wat hierboven staat geschreven, zou dwaasheid zijn, als Christus enkel maar den angst had *ondergaan;* als Christus' angsten alleen *passief* Hem aan ons lieten zien.

Maar zóó lijdt Christus niet.

Eenmaal stond er: *Jezus weende* (Joh. 11:35). Hij weende bij Lazarus graf.

Maar, Hij weende, omdat Hij '*zichzelven beroerde* in den geest' (vs. 33).

Zou Hij dan in Gethsemané geweend hebben en *niet zichzelven* hebben beroerd?

Zijn bloed is in Gethsemané door God *genomen*. Maar daarin en daardoor is het ook van Jezus zelf *gegeven*.

Zijn bloed is genomen, Zijn bloed is gegeven, de naam des Heeren zij geloofd.

Zijn ziel is genomen, zijn ziel is gegeven, de naam des Heeren zij geloofd.

Hoofdstuk XXII. Christus' angsten hebben hun eigen einde.

> *Toen kwam Hij tot Zijne discipelen en zeide tot hen: Slaapt nu voort en rust; ziet de ure is nabij gekomen*.
> MATTHEÜS 26:45*a*.

WANNEER de angsten van Christus in Gethsemané een eigen aanvang hebben, en een eigen voortgang, dan hebben zij ook een eigen overwinning.

En, dan laten zij ook die overwinning zien op een eigen *manier*.

Dit laatste, de eigen overwinning van den beangsten Christus in Gethsemané, èn de eigen aankondiging van die overwinning spreekt zich uit in het woord, dat ons nu bezig houden zal, het woord, waarmee Jezus, opgestaan als het ware uit de dooden, de discipelen wekt tot hún leven: ‘Slaapt nu voort en rust. Ziet, de ure is nabij gekomen, en de Zoon des menschen wordt overgeleverd in de handen der zondaren.’

Daar is, zeiden wij, een overwinningsjubel in het woord van Jezus, gelijk het hier staat.

Deze overwinning *is* al behaald in de gebedsworsteling, waarvan in het voorgaande ons gesproken werd. Daar is, zagen wij, in Jezus' bidden een verscherping geweest van het conflict, dat Zijn ziel ontzette. Maar, met de verscherping van het conflict groeide ook de mogelijkheid van de oplossing. De ziel van Jezus is niet te vergelijken met een slagveld, waarin twee tegenstrijdige machten elkaar bekampen, en een overwinning dàn alleen mógelijk is, als de ééne macht voor de andere geweken is. Neen om te

komen tot overwinning, moet Jezus Christus aan de *beide* krachten, aan de *twee* machten, die in Zijn binnenste strijd voeren, de *volle* ruimte in de aandacht van Zijn zieleleven schenken. En *daarna* zal Hij zélf zichzelf tot overwinning leiden, door hetgeen in het strijdperk van Zijn hart verdeeld was, in God te verbinden: tijd en eeuwigheid, begeerte en behoefte, natuur en geest, liefdeshonger en rechtsbestel, menschelijke ervaring en goddelijk decreet. -

Zoo kwam Christus' bede in Gethsemané tot overwinning.

De vorm, waarin dit herhaald gebed ons wordt beschreven, wijst ons er op, dat Jezus al dichter kwam bij Zijn triumf.

Eerst heeft Hij gevraagd: ‘laat dezen drinkbeker van mij voorbij gaan.’ Dit was toen naar den *vorm*, de *hoofdzin* van het gebed. Wel volgde daarop: ‘niet mijn wil, maar Uw wil geschiede,’ - doch, al mag dan in Jezus' ziel deze gedachte het *rust*punt zijn, waarnaar Hij haakt, en waarin Zijn geloof en liefde reeds in beginsel stand genomen hebben, toch is deze laatste toevoeging, *wat den vorm betreft,* toch nog niet op de plaats van den hoofdzin gekomen.

Maar wanneer Christus voor de laatste maal bidt, dan wordt die bede zóó geformuleerd: ‘Mijn Vader, *indien* deze drinkbeker van mij niet voorbij kan gaan, tenzij dat ik hem drinke, *Uw wil geschiede*.’ En hier is niet slechts in de gedachte, maar ook in de ordening der woorden, dat laatste: ‘Uw wil geschiede,’ de *hoofdzin* van Jezus' gebed. Het is niet meer een naderen tot, maar een staan in den éénen wil van God.

En dat enkel door het *geloof*.

Want met Zijn menschelijk verstand en met Zijn aardsche waarneming kan Jezus nóg niet, hetgeen God doet, volkomen doorgronden. Hij staat nog voor het raadsel: ‘*indien* deze beker niet voorbij kan gaan,’ zoo spreekt Hij zich uit.

Doch al staat Hij voor het raadsel, - Hij heeft Zijn standpunt nu gekozen in den wil en in het besluit van God, en daarom is de overwinning bevochten.

Deze overwinning *kondigt zich ook aan*.

Christus blijft niet liggen op den grond, wachtende op wat

komen zal, maar Hij staat op, schudt de discipelen wakker en schikt en plooit in Gethsemané alles tot de ontvangst van - moordenaren.

De volstrekte rust van den Overwinnaar laat zich ook vernemen in het woord, dat Hij aan de discipelen toevoegt: *Slaapt nu voort en rust*.

Ontkend kan niet worden, dat deze woorden op ons aanvankelijk een vreemden indruk maken. Zij zijn eigenlijk zóó vreemd, dat men ze dikwijls anders vertaalt, dan wij gewoon zijn. De één legt het woordje *voort* anders uit, dan wij plegen te doen, en vertaalt dan: slaapt in de toekomst maar, slaapt en rust maar *later* (maar nu is het tijd om op te staan). Anderen vertalen, alsof er een vraag stond: slaapt gij nu nog voort en rust gij? Weer anderen nemen de vraag weg, maar behouden de voorstelling, volgens welke niet de bevelende, maar de aantoonende wijs gebruikt is: gij slaapt maar voort en rust.

Wij voor ons meenen, dat in dit geval de vertaling van onze Statenoverzetting moet gehandhaafd worden: Slaapt nu voort en rust.

Maar dan komt de vraag nog, *wat Jezus hiermede zeggen wil*.

Dat Hij in ernst bedoelen zou, aan Zijn discipelen verlof te geven om te blijven rusten, valt niet aan te nemen; immers aanstonds volgt er het bevel op, om op te staan, - want de vijand is nabij.

Neen, er blijft geen andere mogelijkheid over dan de uitdrukking te beschouwen als *ironisch*. De kantteekenaren hebben daar reeds in de verte iets van gevoeld, want zij teekenen aan: ‘dit zegt Hij bestraffender wijze, gelijk men dikwijls iemand eindelijk iets schijnt toe te laten, als het te laat is, waarvan men hem tevergeefs heeft afgemaand.’ Deze, reeds heel oude, opvatting van Christus' woord, laat dus ruimte voor de gedachte, dat Jezus' woorden, die zoo dikwijls, ook reeds vóór dien tijd, ironisch zijn geweest, wederom nu den vorm kiezen van de ironie. Jezus wil ermee zeggen: ‘slaapt nu maar verder; gij hebt het al zóó lang gedaan, en zóó vast, dat gij nu maar verder moet gaan. Mijn woorden, toen Ik in grooten nood u riep tot de nachtwake, hebben uw oogen niet kunnen openhouden. Wel nu, slaapt dan maar verder, is de tijd nu niet rustig, en is de hof niet gedrenkt in vrede?’

Dit alles is dan een ironie, die vol is van *smart*.

Ze is tevens uiting van een ziel, die in *ruststand* is gekomen.

We hopen daar iets van te zeggen.

Vooraf evenwel nog iets anders. Er zijn menschen, die tegen deze opvatting bedenkingen opperen. Tegen de aanvaarding van de gedachte, dat Christus zich *ironisch* zou hebben uitgedrukt, zoo zegt één hunner, 'bestaat dit bezwaar, dat zulk een ironische zegswijze - op zich reeds moeilijk van Jesus te veronderstellen - zeker uiterst moeilijk verondersteld kan worden in dat zoo tragische oogenblik van Jesus' vreeselijk zielelijden in den hof. Dan ligt daarenboven in die ironische zegswijze een bitter verwijt aan de Apostelen opgesloten, en dat toch hadden zij niet verdiend, want hun slapen was niet te wijten aan onverschilligheid en traagheid, maar aan natuurlijke omstandigheden, waaronder zeker juist het deelnemen aan de droefheid niet de minste was: *Hij vond hen slapende ten gevolge der droefheid*. Al wordt nu door velen die ironie zoo opgevat, dat zij niet aan sarcasme grenst,.... toch doet zij hier onaangenaam aan. In verband met de gemoedsstemming van Jesus, zooals die kenbaar is uit al zijn woorden en handelingen gedurende de laatste uren in de zaal van het avondmaal en in den hof, valt het moeilijk aan te nemen, dat Jesus oogenblikkelijk na de overwinning van zijn doodsangst, terwijl zijn vijanden zich reeds aan de poort van den hof bevinden, door die woorden "slaapt dan en rust" toch in ieder geval eenige apathie den leerlingen heeft verweten.'[1)]

Dit bezwaar, dat wij voluit aan het woord lieten komen, is natuurlijk te verstaan, en verdient ook onze volle, en eerbiedige, aandacht.

Toch gelooven wij niet, dat het gelden moet.

Wij keeren zelfs de gedachte om; waar deze schrijver meent, dat de ironie niet past in het verband van dit woord van Christus, daar meenen wij juist, dat de ironie wel degelijk er in past. Ja,

1) P.G. Groenen, a.w. 198.

dat wij de kracht van Jezus' gebedstriumf eerst recht verstaan, als wij Hem zich op zien richten, ook aan en in dit woord van zeer verheven ironie.

In het algemeen reeds mag men niet over het hoofd zien, dat Christus meer dan eens ironisch heeft gesproken. De Evangeliën wijzen dat duidelijk uit. Daarin is Christus trouwens één met Zijn eigen profeten en apostelen. Met Zijn *profeten,* - want herhaaldelijk treft men den vorm der ironie in de profetieën van het Oude Testament aan. Met zijn *apostelen,* - want ook Paulus bediende zich ervan in menig heilig uur. En als Christus op andere tijden ironisch spreken kan, waarom zou Hij dat *nù* dan niet vermogen? Men behoeft toch niet aan te nemen, dat de 'ernst' van Christus den éénen keer grooter is dan een andere maal?

Voorts vergete niemand, dat er een principiëel verschil is tusschen ironie en sarcasme. De tegenzin, dien sarcasme bij ons opwekt, is bij zuivere ironie niet gerechtvaardigd.

En eindelijk: laat men toch bedenken, dat de ironie de gave is der grooten. Ze is een glimp van Gods eigen zaligheid, vallende over ons heen. Evenals God *altijd zálig* is, niet ondanks, maar in, en, al is het ons onbegrijpelijk, toch óók *in verband met* de ellende, die in de wereld is; - en evenals God zelf dus *àltijd* licht èn donker, ieder oogenblik, in Zijn aandacht samentrekt, leven èn dood, psalm èn vloek, bekeering èn verharding, de nederigheid van wie voor Hem knielt èn den dwazen hoogmoed, van wie de vuist tegen Hem balt; - zoo kan soms ook de mensch in een enkel oogenblik plotseling tegelijkertijd gegrepen worden door een onverdeeld gezicht op het tegelijkertijd bestaan van *zuiver contrasteerende dingen*.

Daar golft in zulke oogenblikken een diepe *smart* op in een menschenziel. Want zij is niet als God. Zij is eindig, en kan de dingen niet aan; ze kan ze niet ten volle ver-werken.

Aan den anderen kant: er is ook een glimp van goddelijke *rust,* komende over zulk een ziel. Zij lijdt wel, maar komt niet in dat lijden om. Ze treedt weer in *ruststand*. Een mensch, die contrasten in

éénzelfde oogenblik van zijn aandacht tegelijk heeft gezien, zeker, hij lijdt, - maar dan toch altijd zóó, dat het bestaan van het contrast hem niet meer in het lijden *onderdompelt,* doch dat het in volle rust zijn gedachten bezig houdt. Het schenkt zelfs aan zijn denken een hoog-verhevenheid; een voornaamheid, welke wel blijft binnen de maat van het *schepsel,* doch die niettemin iets in zich heeft van het *goddelijk* zien in zaligheid.

De ironie behoort tot het *beeld Gods* in den mensch.

Wij noemden enkele malen God.

Daar staat omtrent dien hoogen God in den bijbel: ‘die in den hemel woont, *lacht*.’ (Ps. 2).

Dat is ook ironie; en daaromheen liggen woorden van goddelijke liefde, goddelijk recht, goddelijke heiligheid en goddelijken toorn.

Zóó nu, als God lacht, omdat Hij *altijd door* de dwaasheid van de menschen ziet tegenover Zijn wijsheid, en omdat Hij altijd de *onmogelijkheid* van een overwinning, op *God* behaald, aanschouwt tegenover het dwaze woelen der menschenkinderen en der duivelen, die toch altijd weer trachten den Almachtige te verslaan, - zóó kan er soms een moment in het leven van den mensch zijn, waarin hij even iets ontvangt, iets mee-krijgt, iets doorleeft van dat *goddelijke zien*. De glimlach, die dan over het gelaat van den mensch trekt, is een heel flauwe, en - momenteele, afschaduwing van wat in God zelf volkomen is, en - immer duurt.

Neen, die glimlach is dan geen zonde.

Zij is enkel rust.

Gelijk God, de Heere, altijd, *in* de *rust* van Zijn zaligheid, toch ook weer de *bewogenheid* heeft, die Hem doet uitgaan in liefde tot de gevallen wereld, ja gelijk God *schreit* in den mensch Jezus Christus, waar Hij lacht in hetzelfde uur, zelfs van Gethsemané, lacht in de zalige rust van Zijn goddelijk bestaan, zoo kan ook bij den mensch, de ironie niet verweten worden, dat zij de bewogenheid, het meê-voelen en meê-lijden met een kromme en verdraaide wereld zou doen ophouden en stilzetten. Het is *juist omgekeerd:* alleen hij, die ironisch gezien heeft, hoe *dwaas* de zonde is, hoe potsierlijk recalcitrante dwergen zijn bij God, hoe belachelijk toch

eigenlijk het wringen en woelen is van de hel, alleen hij kan in rust, in zelfbeheersching, tot de wereld uitgaan, om de dwergen, hetzij neer te donderen, hetzij op te richten, en uit te rekken tot hun normale grootte; of om de potsierlijke narren, die te spelen gaan voor den drempel van Gods heiligheids-paleis, met zijn subliemen lach wèg te daveren, of hun den levensernst te leeren. De ironie is een woord-uiting van een verheven stand van rust; maar zij sluit volstrekt niet uit het diepe medelijden, de donkere smart, de liefdevolle bewogenheid.

De ziel des menschen nu is, wijl zij menschelijk is, tot deze ironie bekwaam.

Hier toch toont zij, een plaats te hebben tusschen God en Satan in.

Van *God* hoorden wij zeggen, dat Hij in Zijn hemel *lacht*. Dat is de ruststand, de volkomen zaligheids-beleving, van dien God, die de contrasten van het wereld-leven immer voor Zijn aandacht heeft.

Maar aan den anderen kant der wereld ligt de *Satan*. Van hem staat er, dat hij *siddert* (Jacobus 2:19). En deze *siddering* is de zuivere tegenstelling van Gods *lach*. Ook Satan *ziet;* hij heeft een open oog, en een immer levende aandacht voor het bestaan van dezelfde contrasten, die God ook ziet; wij spraken er trouwens reeds over. Met open oogen ziet Satan zelfs zijn eigenste dwergenfiguur tegen de immense poort van Gods vervaarlijkheid vergeefs ópspringen. Evenals God, zoo is ook Satan elk oogenblik van zijn bestaan volmaakt doordrongen zoowel van de onmogelijkheid van het verslaan van God, als ook van de hardnekkigheid van zijn eigen rusteloozen wil, om toch voort te varen in het uitvaren tegen God. Maar deze contrasten ziet *hij,* Satan, *niet in de rust* en in de zaligheid van God, die *lacht, doch in de onrust,* in de rampzaligheid, van *Satan* en de hel. En daarom *siddert* Satan; zijn sidderen is in het heelal de keerzijde van den lach van God.

Nu staat tusschen God en Satan de mensch in.

In den regel zien wij, menschen, de snijdende contrasten van ons gecompliceerde leven niet tegenover elkaar staan. De mensch kijkt uit zijn enge dalen *tegen* de bergen van het leven *áán;* en.... de ééne bergwand onttrekt den anderen aan het gezicht. De ééne

indruk verdringt den anderen. Het ééne gezichtspunt staat tegenover het andere; en beide liggen doorgaans buiten het zuivere middelpunt. Daarom is de ironie, bij den verhevene, en het sarcasme, bij den platte, daarom is de ironie bij den heilige, en het sarcasme bij den verstokte, *altijd maar een uitzondering*. Tegenover den lach van God, die *altijd* contrasten ziet, kan de menschelijke ironie slechts in *oogenblikken* lachen. En tegenover Satans *voortdurende* siddering kan de man van sarcasme slechts *af en toe* zijn sarcasme kwijt. Het zijn maar *uitzonderingsgevallen,* als menschen contrasten, die tegelijkertijd in de werkelijkheid bestaan, ook *tegelijkertijd grijpen* kan, en saamvattend ze voor zijn aandacht heeft.

Maar *indien* hij ze in bepaalde oogenblikken grijpt, dan zal hij, die het *beeld van God* vertoont, ironisch spreken; en zijn glimlach wordt dan schaduwbeeld van den lach van Gods verhevenheid. En daartegenover zal de andere, wiens geest aan Satan en het kwaad verwant is, de contrasten die hij ziet, laten spreken in zijn woorden van sarcasme; doch *dáár* is dan ook een afspiegeling in. van de wilde woede, en van de onverzoende onrust, en van de zelfvertering van den booze.

Zoeken wij nu van deze algemeene wet de allerspeciaalste toepassing in het menschelijk, goddelijk, en satanisch samenspel van Gethsemané, waar Jezus bloedt voor en door zijn.... *slapers,* waar de duivelen in paradepas opkomen.... tegen God, en waar joodsche autoriteiten het verlengstuk van deftige woorden en van liturgische formules zoeken in.... stokken en zwaarden, dan ontdekken wij, dat hier contrasten liggen, zóó veel, en zoo snijdend, dat er van zelf plaats komt voor de ironie, *indien de ziel van den beschouwer in ruststand is*.

En daar IS hier een ziel in ruststand.

Het is *de* ziel, de groote, ééne, heilige ziel.

Dat is de ziel van Jezus.

Zij is in ruststand gebracht, *juist door haar gebed*.

Eerst was daar Zijn gebed.

De contrasten, die hier zijn, zijn *eerst in onrust* door zijn *sidde-*

rende ziel doorleefd, tot in de diepte van helsche angsten toe, doch zonder zonde. En daarom drongen al die angsten, daarom dreven al die sidderingen om de snijdende contrasten bij Christus *tot een gebed*. Hij *sidderde,* doch *zonder zonde*.

En nu?

Nu komen diezelfde contrasten *weer terug* voor Jezus' ziel en geest. Maar nu heeft Hij den ruststand weer herkregen, en dan wederom zonder zonde. Nu kan Hij verheven lachen: Hij heeft gebeden, en wandelt nu op Zijne *hoogten*. 'Al ging ik ook door een *dal* van schaduwen des doods, ik zou niet vreezen,' doch op mijn hoogten treden.

Zoo is deze ironie het *hoogtepunt* van Jezus' *rust,* tegenover het *dieptepunt* van Zijn *onrust,* daar even in het uur der helsche verzoeking. Dezelfde contrasten worden gezien, eerst uit de diepte van verscheurende pijn, nu uit de hooge rust van den in Gods kracht overwinnenden tweeden Adam, beelddrager Gods, uitgedrukt beeld van Gods lachende zelfstandigheid, afschijnsel van Gods verheven heerlijkheid.

Misschien is het goed, nog even op dat laatste punt in te gaan.

Wij zeiden daar, dat Jezus' ironie eigenlijk harmonisch behoort bij den diepgang van Zijn gebed. Immers, ook Christus' bidden heeft geworsteld met het bestaan van de felle contrasten, die daar braken door Zijn menschelijk en ambtelijk leven heen. Daar waren bergtoppen. Die bergtoppen lagen tegenover elkander, groot en vervaarlijk als bergen kunnen zijn. De ééne was de bergtop van Zijn eigen *gemeenschap met den Vader*. De andere bergspits was die van Zijn *verstooting door den Vader*. Daar waren bergtoppen. De eene was die van Zijn *menschelijke levensbegeerte*. De andere die van Zijn *ambtelijke verplichting,* om handen en voeten te schikken in den dood.

Nu heeft Christus' *bidden* juist hierom zoo zwaar moeten worstelen, omdat Hij, niet in abstracte wetenschap, en óók niet in goddelijke verhevenheid, maar alleen door een *menschelijke geloofsworsteling,* waarin Hij met alle benauwden van Zijn volk meê

benauwd wordt, de overwinning moest behalen en de eenheid tusschen die verschillende bergtoppen moest leeren gelooven en zien. Om dan de rest, die gróóte rest, *aan God,* die ook *Zijn* God is, *over te laten*.

In dat bidden was Christus zuiver *mensch*. Hij, die als *God* den verheven lach heeft van Psalm 2, lag nu als mensch, in loutere vernedering. Hij zag de contrasten, maar kon de eenheid maar niet vinden. Hij leed, Hij zweette, Hij kermde: Vader, Vader! Dus was Hij zeer gejaagd; want daar gaapte een diepe kloof tusschen deze twee bergtoppen van tijd en eeuwigheid, van behoefte en van levenslot. En Hij kón niet *uit de hoogte* deze berghoogten met Zijn sterken arm samenvoegen, want Hij lag neergeworpen, in het diepe *dal* der verootmoediging en der verbrijzeling. Zijn bidden was een *worsteling,* om de éénheid te grijpen tusschen wat een tweeheid was. Die worsteling was niet een denk-strijd, maar een geloofsstrijd.

En door geloof heeft Christus overwonnen.

Hij is niet van de hemelsche hoogten afgekomen, om nu in vogelvlucht te zien, hoe die twee bergtoppen, die *Hij* maar niet kon samenwringen, toch in Gods diepten één waren, o neen. - Want, *niet* als lachende God komt Hij van boven de bergen af, om weerbarstige bergkoppen naar elkander over te buigen; doch *uit de diepte,* Heere, riep Hij tot U; uit *onze* diepte, uit de *diepte* van den mensch, uit het diepe dal van uw en mijn kortzichtigheid, o medemensch. En uit dezen duisteren afgrond der menschelijke *kort*-zichtigheid moest Hij naar boven worstelen, en door het geloof Zijn voeten planten op de uiterste punt van de uitstekende rotspunten van: tijd en eeuwigheid, begeerte en lot, levens*gebed* en doods*gebod*.

Deze overwinning *heeft* Christus nu bevochten als mensch, en in geloof.

Maar daarom mochten we dan ook Zijn ironie de *rust*-positie noemen, tegenover de onrust van daarstraks. Want nu de Christus *staat,* met beide voeten *stáát,* op die beide bergtoppen, en nu Hij door het geloof tijd en eeuwigheid, behoefte en lot, liefde en recht,

samen verbonden heeft, nu aanschouwt Hij in deze *Zijne* rust dezelfde contrasten, die Hem eens tot den dood toe hebben verontrust. Het is nu ironie, die de dwergen, welke apostelen heeten, zien kan in al de ellende van hun zwakke vleesch, in heel de onwetendheid van hun vermoeide ziel, die slapen kon te midden van het alarm, dat de hel sloeg tegen den hemel, en onder het klokgelui, dat de hemel wierp door al de sferen heen. Jezus verdraagt dit alles nu, en ziet het aan zonder eenige lijdelijkheid, doch in volkomen rust. Hij weet het nu: *voor zúlken zal Hij sterven*. Hij weet het nu, dat Zijn dood niet een ijdel offer is der *vriendschap* vóór de vriendschap, maar een offerande, uit den schoonen wil geboren, om te voldoen aan het recht, door de liefde. Hij weet het nu, dat Gethsemané en Golgotha juist hierom zoo vervaarlijk zijn, omdat de Bruidegom slechts aan een bruid zich geven kon, die niets te geven heeft, die enkel maar ontvangen moet. Hij weet het nu, en ziet het bij die slapende jongeren, dat er is een hemelsche ironie: het genadeverbond, is, gelijk elk verbond, *twee*zijdig; en toch is het ook *een*zijdig, want de kerk is de schoone slaapster, die niet eens waken kan in het uur van des Bruidegoms offer. Hij weet het nu. Hij is de Bruidegom, die Zijn bruid zal koopen, maar die eerst *in,* en *door,* dien koop, ze tot Zijn bruid kan *máken*.

Slaapt nu voort en rust....

Hier is de vereeniging van het hart door de vreeze van Gods naam.

Hier is de *eigen* overwinning van den volmaakten *mensch,* die in gebeden worstelde, zóó als nooit één geworsteld heeft.

In deze woorden betreedt Zijn hoogten, dezelfde, die in de diepte werd verbijzeld.

Zoo is dan Christus tot Zijn ruststand gekomen.

Dat is te zeggen: *nu wordt Zijn lijden zwaarder*.

Want nu Hij de contrasten, die Zijn lijden en verdoemenis zullen scheppen, scherp onder de oogen heeft gezien, nu is Hij overgegaan uit de *momenten* van *acute* angsten, in den *chronischen toestand* van het lijden.

Gethsemané heeft dan ook een eigen plaats in het lijdensverhaal.

Het brengt Christus, om zoo te zeggen, *uit* de diepte van het lijden, waarbij verstand en wil elkander *nog* niet de hand in ruste konden geven, *tot op* de hoogvlakte van het lijden, waar de ruststand is herkregen, en waar het lijden en zijn oorzaken voor Hem treden in de ongebroken aandacht.

Het ironische woord, dat aan den *ánderen* kant staat van Zijn gebeden, teekent dan ook scherp den *overgang*.

Zijn woord van ironie heeft Christus gesproken als één, die wel in ruststand stond, maar die in deze evenwichtspositie het lijden, wel verre van het nu kwijt te raken, juist *continueert*. Al is Christus in evenwicht gekomen, Hij is nog niet tot de hoogte geklommen, waar men *lachen kan als God*. Hij blijft over de aarde gaan; en de contrasten, die Hem zullen blijven *ontmoeten,* zullen Hem óók blijven *martelen*, juist, omdat Hij ze nu fel, en scherp, en levensgroot, voor de aandacht heeft.

Het einde van de angsten van Gethsemané is dan ook de overgang tot die tweede phase van het lijden, waarin Christus, die in Gethsemané *niet* zwijgen kon, wèl *zwijgen kon* voor Kajafas, *zwijgen* kon voor Pilatus, *zwijgen* kon voor Herodes; en straks spreken kon tot God, spreken in Zijn *kracht:* voorbidder voor de moordenaren, paradijs-ontsluiter voor een verloren ziel, huisbezorger voor Zijn bedrukte moeder.

Dit ironische woord: ‘slaapt nu voort en rust,’ *markeert den overgang tusschen deze beide phasen van het lijden*.

Voorwaar, de rust is nu gekomen, maar het lijden is er door verzwaard.

Het wordt nú chronisch.

Het wordt nu van begin tot einde een bewuste, wel-overwogen, altijd met volle aandacht overmeesterde handeling, niet van een rustigen God, maar van een rustigen mensch, die zijn rust krijgt *enkel door geloof*.

Van nu af aan is het menschelijke in Jezus' lijden, juist door die evenwichts-positie, weer verder van ons af. Het wordt elk oogenblik verhevener en sterker.

Maar, al worden wij bang, nietig, verlegen bij deze hooge mensche-

lijkheid, hij tilt ons, in priesterlijke armen, naar Zijn hoogten op. Een Heiland, die het ‘costelijk mal’ van slapers bij Gods hellebrand kan proeven, en *dàn voor hen* wil sterven, die is Priester boven allen.

Want deze ironische lijder is *de Borg*. Hij is het, ook in Zijn ironie.

Slaapt nu voort en rust.

In dat vernederende woord stelt Jezus zich voor oogen, wat Hij ook in woorden uitdrukt, dat Jezus' menschelijke ziel in 't lijden *niets gehad heeft aan de jongeren*. ‘De discipelen hebben getoond niet met Jezus in het lijden één te kunnen zijn, zij hebben voor dat lijden geen waarde, er gaat geen kracht van hen uit, bij hen is slaap en rust, Jezus heeft aan hen niets.’ Zij waren als *dooden* in dit uur; als dooden, die wel goed genoeg zijn om hun dooden te begraven, maar die niet sterk genoeg gebleken zijn, om in de worsteling om 't *leven* actief op te treden.[1)]

En nu, terwijl Jezus *weet,* en predikt, *dat Hij in Zijn zielestrijd niets heeft gehad* aan de besten en de eersten, en de hier tegenwoordigen van die de Vader Hem gegeven had;

nu Hij *weet,* dat zij Hem volmaakt alleen gelaten hebben, en dat zij Hem nooit verrijken kunnen, omdat zij enkel maar brokken ellende zijn,

NU gaat Hij, *in die volle wetenschap, voor hén* het kruis opnemen.

Nu Hij weet, dat zij Hem niets te geven hebben, nu geeft Hij zich aan hen!

Dat is de borgtocht, en ook de *wil* daartoe, in opperste volkomenheid.

Laat de dooden hun dooden begraven, dat is een angstig woord; want wie is uit zichzelf geen ‘doode?’

Maar Christus, die de dooden aan hun doodgraverswerk laat blijven, gaat nu zèlf het *leven werven,* en dat leven leggen straks in den verzonken geest der dooden, - opdat het groote kerkhofpad, waar dooden uitvaart geven aan dooden, de rei- en speelplaats worden zou van Gods geroepenen tot leven en tot licht.

Een borg, die zóó ironisch spreken kan, is borg nu in volkomenheid.

1) Het citaat, en ook de treffende herinnering aan Matth. 8:22, is van Dr F.W. Grosheide. Komm. Matth. 324.

Hier wordt het woord der Schrift verdiept, het troostelijke woord over God, die (ook nu in Christus) mildelijk geeft en - *niet verwijt*.

Zoo is dan het einde gekomen van Christus angsten.

Het *eigen* einde.

Want in de heele wereld zou de ironie op zulk een oogenblik uitgesloten zijn geweest.

Laat nu ieder zich onderwerpen aan den Man van Smarten. Laat vooral ieder den Spreker der volkomen ironie toelaten, dat hij den mensch oordeele. Laat niemand meenen, dat *hij,* van *zijn* kant, Christus kan be-oordeelen.

Deze Ironicus bij de gratie Gods is ons te hoog en al te zeer verheven.

Wij kunnen bij deze hooge menschelijkheid al onze dappere woorden alleen maar inslikken. En alleen maar in geloof gaan luisteren.

Maar als wij *gelooven,* dan zien wij Hem *staan*. Dan zien wij Hem vervolgens *gaan*. Dan *gaat* Hij sterven, Hij, de ironische Man van irenische Smarten. Hij heeft de verhevenheid van hemelsche rust op Zijn verklaard gezicht; en nochtans gaat Hij dat alles bedekken in schamelen schijn van doffen dood. Het kruis bedekt niet alleen Zijn goddelijke, het bedekt *óók Zijn menschelijke* majesteit en rust.

Hij heeft gelachen, en het was een droeve glimlach slechts: *slaapt nu voort en rust*. Doch dit gelaat, dat tot een glimlach zich zelf geplooid heeft, is te meer ons dierbaar, nu het zich met tranen heeft bedekt.

De *mensch* Jezus, ach, wie zal daar nog meer van zeggen?

Hij is veel schooner dan de menschenkinderen. Hij is *veel schooner* dan de fijnste dichter, die den lauwerkrans van menschen draagt. Want Zijn ironie is anders, is hooger, dan die van den poëta laureatus, want zij is heilig. Daartoe is Hij zelf gansch zonder zonde.

Ook is Hij zeer verschrikkelijk.

Want Hij, wiens lippen spreken, fijner dan een dichtermond, en wiens geest rijker is dan de puurste dichterziel, heeft ons geleerd, dat met reine zielen en bekranste dichters *de wereld niet verlost* wordt: onze van God omkranste *Dichter* wordt de met doornen gekroonde *Borg*. Zijn geest blijkt fijner en *humaner,* dan die van den sterksten fijnproever: schooner en harmonischer dan

welke ziel ook onder menschenkinderen; maar *zonder offer* kan zij ons niet verlossen. Hij heeft hier al wat *imponeeren* kan. Het woord ‘innerlijke beschaving’ is hier nog maar een belachelijk woord; men zou er niet mee kunnen aanduiden de volle harmonie van de zuiver gecomponeerde ziel van Jezus Christus. Bij deze ironie houdt immers de fijnste mensch den adem in?

Daarom, menschenkind, geen humaniteit, en geen beschaving, maar *alleen het offer,* dat *verzoent* en *bekeert* in geloof, alleen het offer brengt ons bij God.

Wijl Jezus dat vooral geweten heeft, gaf Hij straks Zijn handen in de banden.

De mond, die ironisch spreken kon, in diep sonoor geluid, zóó dat het hart er ons bij stil gaat staan, sluit zich straks.

De hand, die slapers oprichten kon met zachtbeheerscht gebaar, zij *géét* zich in de boeien.

De ironicus, die zacht gelachen heeft, omdat Hij God weer zag, is nu in boeien.

En zóó is Hij ons lief.

Want als Hij zoo niet was geweest, dan waren *wij* in boeien; en om ons heen was niet de ironie van boven, maar het sarcasme van den duivel, die daar is van beneden.

Ja, zóó is Hij ons lief; ironisch, toch in banden.

Deze ironie spreekt *eerst zichzelve zalig:* Zalig, zegt ze, is de Reine van hart, die schoon gelachen heeft, omdat Hij God gezien heeft. Maar *daarna spreekt ze ons óók zalig*. Zij koopt den vrede ons. Dat is: zij bereidt ons, ja ook ons, die nu nog schreien, ze bereidt ons eenmaal tot den lach, zuiver en heilig, diep en hoog. Zalig die nu weenen - want zij zullen vertroost worden. *Slaapt maar voort. En rust*.

> Nu kunt gij veilig slapen gaan,
> Nu al de heem'len open staan,
> Ziel, wier verlangen elken rand
> Aan ster na ster door-zichtig brandt....

Hoofdstuk XXIII. De schending van de harmonie: het ronde getal gebroken.

> *En als Hij nog sprak, ziedaar eene schare; en één van de twaalven, die genaamd was Judas, ging hun voor, en kwam bij Jezus om Hem te kussen*.
> *En Jezus zeide tot hem: Judas, verraadt gij den Zoon des menschen met een kus?*
> LUKAS 22:47 en 48.

CHRISTUS is nu gereed, *om de menschen te ontvangen*. Hij heeft met God, Zijn God, den strijd volstreden; het offer is reeds geweest in de vierschaar Gods, toen niemand toegelaten werd. En nu op de tafel van de eerebiedingen aan God de ziel van Christus zich heeft geboden, nu is het offer geschikt in het openbaar te worden gebracht.

De menschen mogen nu komen; *ook in het openbaar* zal Christus de overheden en machten, uitgetogen, ten toon stellen en over hen triumfeeren. Hij heeft eerst in de verborgenheid hen overwonnen. Nu komt de groote Publicatie: God staat in de lucht; het onweer barst los. *De menschen mogen komen*.

Nu, ze komen daar al aan.

Ze komen met zwaarden en knuppels, en zullen den profeet van Nazareth nu eindelijk vangen gaan. Ze hebben er één, die hun den weg wijst. Het is Judas.

En Judas is één van de twaalf.

Dat laatste wisten wij al.

Maar toch, de evangelisten hebben het er nog eens duidelijk bij gezegd.

Niet, dat hun lezers het ook nog niet wisten, want het had al met zooveel woorden gestaan in het evangelie. Maar de evangelisten zeggen het nog eens: Judas was één van de twaalf. Want juist dit ééne, dat Judas één van de TWAALF was, is het in bizonderen zin geweest, waar het hier *op aankomt*. Het is niet een van de vreemden, of van de half-naastbestaanden, maar het is één van *de twaalf,* één uit den saamgelezen kring der aller-intiemsten, die Jezus heeft overgeleverd in de handen van zwaarddragers en knuppelzwaaiers.

Het vervolg van de historie is welbekend. Zonder precies de volgorde van de gebeurtenissen te ontleden (volkomen zekerheid zal men toch wel niet krijgen) vergenoegen wij ons met de mededeeling, die uit de evangeliën volkomen duidelijk is: dat Judas onderweg een herkenningsteeken afgesproken heeft met de moordenaren, aan wie hij de plaats wijst, waar Jezus, naar gewoonte, verblijf hield. In dit nachtelijk duister was het voor deze deels vreemde soldaten, uiterst moeilijk Jezus te grijpen, indien Hij niet gegrepen zou willen zijn. Het gevaar bestond natuurlijk, dat in de algemeene verwarring de Nazarener toch nog aan hun handen ontglippen zou. Dat was al meer gebeurd. Dat Jezus 'een ure' heeft, waarin Hij zich *niet,* en 'een ure' heeft, waarin Hij zich *wèl* overgeeft, - dat hebben zij natuurlijk in de verste verte niet kunnen vermoeden. Maar hun onzekerheid over de kansen der gevangenneming van Jezus wordt door Judas tot de kleinste maat teruggebracht: hij spreekt af, dat hij, zich in zijn gewone doen gevend, op Jezus toetreden zal en Hem den kus zal geven, gelijk in het oosten de leerlingen meer aan den rabbi gewoon waren te doen.

Die kus zal het herkenningsteeken zijn; en dan kunnen zij Jezus wel grijpen.

Terloops zij opgemerkt, dat het niet juist is, wanneer sommigen meenen, dat Judas *herhaaldelijk* Jezus heeft gekust. De vorm van het werkwoord, dat in de oorspronkelijke taal gebruikt wordt, geeft

voor deze opvatting geen grond. Wel kan men spreken van een hartelijken kus, niet van een herhaalden kus.[1)]

Dat de Judaskus Jezus zwaar gewond heeft, en Zijn ziel en geest hittiger geschroeid, dan Zijn gelaat, behoeft wel geen betoog. Dat hij *lijden* deed, zou zelfs reeds duidelijk zijn, zoo wij in Christus niet meer dan een mensch van gewone verhoudingen zagen.

Toch is Christus' lijden, juist in dien kus van Judas, eerst recht te verstaan, wanneer wij ook nu weer Hem *als Middelaar* zien.

Zelf heeft Jezus onze gedachten deze richting uitgeleid. Hij stelt n.l. de vraag niet zóó: of Judas met een kus zijn *vriend* verraadt; doch: of hij met een kus den *Zoon des menschen* verraadt? En deze uitdrukking: *Zoon des menschen* staat hier op haar eigen plaats. Op zich zelf genomen, zegt deze naamgeving alleen, dat Jezus 'mensch was uit een mensch geboren, den menschen gelijk. Er ligt niets Messiaansch in, de uitdrukking beteekent niet veel anders dan mensch. Wanneer Jezus daar echter het lidwoord bijplaatst en zich zoo menigmaal in den derden persoon zoo noemt, openbaart Hij zich als een bepaalden menschenzoon en wel *als dien, bedoeld in Daniël 7:13*.... Bepaald gebruikt Jezus den naam, wanneer Hij handelt van Zijn lijden, ook van de bevoegdheid, die Hij bezit en die met dat lijden samenhangt, omdat het een *bevoegdheid van den Messias* is.... De bedoeling, waarmede Jezus den naam gebruikte, was, het volk te wijzen op Dan. 7:13, waar Hij steeds dichter bij komt, om zoo ook op deze wijze te leeren, *dat Hij de Messias was*.'[2)]

Wanneer men dit alles bedenkt, dan duidt dus Jezus de kern van het verraad van Judas, en het wezenlijke van Zijn eigen smart, nadrukkelijk zelf aan, door in *dit* verband te spreken van *Zoon des menschen*. Men *mág* hier niet blijven staan bij de verhouding van vriend tot vriend, of van leermeester tot leerling, of van man van adel tot geestelijken dikhuidige, of van een drager van een hoog

1) 'Hartelijk', - zie Dr F.W. Grosheide op Matth. 26:49. Het werkwoord, dat het grieksch hier bezigt, wordt in de Septuagint ook gebruikt, waar het hebreeuwsch het gewone werkwoord kussen heeft.
2) Grosheide, Kommentaar op Mattheüs, blz. 387 en 388. (Cursiveering van mij.)

ideaal tot een dweper met een ànder ideaal, of van reformator tot revolutionair, of van *wereld*-lief hebber tot nationalist en chauvinist, of van prediker eener nieuwe leer tot sectarischen 'orthodoxe.'

Neen, de verhouding is alleen deze: aan den éénen kant: de *Zoon des menschen;* aan den anderen: *één van de twaalven*.

Hierin bereikt de tegenstelling haar dieptepunt; en zoo eerst wordt zij zuiver gesteld. Al het andere hangt er wel mee samen, maar raakt het *wezen* niet.

Daaruit vloeit voort, dat men ook niet, zelfs niet uit den bijbel, moet gaan zoeken naar namen en geschiedenissen van menschen, die ook wel eens verraderlijk door *vrienden* om het leven zijn gebracht. Daar zijn, ook in den bijbel, zeker wel andere analoge gevallen aan te wijzen, en men heeft niet nagelaten deze breed uit te meten. Men heeft bijvoorbeeld gewezen op Joab en Amasa; en op nog meer. Toch doet dat weinig ter zake. Dit is weer een *afbuiging* van de lijn; en die bovendien voor het orthodoxe denken *gevaarlijk* is; want zij speelt in de kaart van hen, die alleen maar de verhouding van *vriend* tot *vriend* hier zien.

Neen, het gaat om dat diepere: de *Menschenzoon,* èn: *één van de twaalf*. Het gaat hier om het *ambt van den Messias;* het ambt, dat door Hem bekleed wordt, die als *de* Menschenzoon alle historiën van Zijn *typen* in zich zelf vervuld en tot volkomenheid gebracht heeft. Men moet hier niet zoeken naar een 'analogie,' die men vinden kan, of ook noteeren, in oude of nieuwe annalen van *vriendschap,* doch men moet hier zoeken naar de volkomenheid en de vervulling van de worsteling, die al de eeuwen door er geweest is, maar die in den Judaskus een zichtbaar teeken geeft: de worsteling tusschen het geestelijk ambt van den Zoon des menschen, en de vleeschelijke misduiding daarvan door wie niet gelooven en ook geen liefde hebben.[1)]

1) Zoo is het b.v. veel meer in de lijn van Gereformeerde Schriftbeschouwing, Achitofel in zijn verhouding tot *David* hier naar voren te brengen (al ontbreekt dan de ondergeschikte bizonderheid van den kus), dan uit te weiden over Joab en Amasa, mèt het kus-gegeven.

Denkt men hieraan, dan is Christus' lijden hierom zoo vreeselijk, omdat Hij *als Menschenzoon* met een verraderskus in handen van moordenaren wordt overgegeven.

Want in den titel ‘Menschenzoon’ ligt de erkenning, dat Zijn ambt als Middelaar toch de *ware menschelijkheid,* het zuivere mensch-zijn geen oogenblik verkracht of op zij gezet heeft.

Door Christus op aarde te zenden heeft God Zich geopenbaard in *menschelijke* gedaante, en Hij heeft Zijn goddelijke eischen, en Zijn goddelijke wet, en al wat goddelijk is, onder menschen gehandhaafd *door een mensch,* en deze mensch is nu DE Zoon des menschen. Hij is geen vreemde, die aan de menschen niet vertrouwd kan zijn. Hij loopt niet rond als de groote Exceptie, die automatisch iedereen profaan maakt, behalve zich zelf; Hij is geen licht*streep,* die door een donkeren nacht van menschelijkheid heen trekt, alleen nog maar om den nacht nog duisterder te maken, - neen, Hij is de *Menschenzoon; niets menschelijks is Hem vreemd,* ja, - want dit laatste is enkel maar negatief - alle wezenlijke menschelijkheid is aan Hem eigen.

En nu is *dit* het lijden, dat Judas niet God *als God,* maar God *zelf* in de gestaltenis van den *Menschenzoon,* verkoopt met een kus. Het verschrikkelijke is, dat hij *simuleert* in het eigen uur, waarin God Zijn heerlijk wezen in den Menschenzoon wel bedekt heeft, doch dit zonder eenige simulatie; alleen maar om zich aan de menschen te geven als een hun *vertrouwde,* als den *Menschenzoon*.

Niet alleen echter wordt hier de *menschheid* in Christus beleedigd en gehoond.

Wanneer de Menschenzoon de *ambtsdrager* is, dan wordt ook Zijn *ambt* door Judas beleedigd. De Judaskus is het kruis voor het *ambtelijk* bestaan van Jezus Christus, tot op dit oogenblik. De Judaskus is evenals het kruis de dwaasheid en de ergernis in het messiaansch, het ambtelijk bestaan van Jezus Christus.

Want dit was wel het scherpste in het contrast, dat Jezus pijnigt: Judas was *een gegevene des Vaders,* en hij heeft Hem *toch verraden*.

'Uit degenen, die Gij mij gegeven hebt, heb ik niemand verloren dan den zoon der verderfenis.'[1] Dit is de *troostelijke vorm,* waarin Jezus het bezit van de elf tegenover het verlies van dien éénen stelt. De Heiland beziet dan ook het vraagstuk van het verlies van dien éénen van menschelijke zijde. Hij beredeneert het *geven* van den Vader niet uit het standpunt van Gods besluit, maar uit Zijn eigen waarnemingsstandpunt als mensch, in den tijd. Maar, juist op dit menschelijk standpunt, blijft toch het vraagstuk als vráág-stuk staan voor Jezus: dàt er dan toch één van de 'gegevenen' des Vaders voor Hem verloren is. Hij wist dat allang, maar de kus van Judas heeft daarop het zegel gezet. Dit is dan ook Christus' lijden geweest.

Weer begint nu het moeizame spel: Hij moet, in de veranderlijke en wisselvallige vormen van den tijd, gelooven aan de onveranderlijke trouw en den vasten raad, die daar is in Gods eeuwigheid. Het verband tusschen die twee mag Hij *gelooven,* maar Hij kan het niet *zien*. Jezus heeft gebeden, vóórdat Hij de twaalven riep; reeds eerder herinnerden wij daaraan. En als dan één *van deze twaalf,* die Hem *op Zijn gebed* zijn toegekomen, Hem nu ontvalt, dan is dat voor Jezus een smartelijk vraagstuk geweest. *Wij* kunnen het achteraf wel 'oplossen' door het onderscheid te stellen tusschen een 'geven' des Vaders 'in engeren zin' en 'in ruimeren zin'; zoo komen wij er trouwens vaak gemakkelijk. Soms al te gemakkelijk. Wij kunnen ook wel constateeren, dat Jezus toch *eigenlijk* niemand verloor van de in *engeren* zin 'gegevenen'. Wij kunnen verband leggen tusschen verkiezing van eeuwigheid en wedergeboorte in den tijd en dan zeggen: slechts waar *déze* twee aanwezig zijn is het eigenlijke *geven* van den Vader, en dan is er nooit een *verliezen* van den Zoon des menschen.

Zeker, wij kunnen dat altemaal.

Zelfs *móeten* wij dat, wij moeten tenminste dien kant uit. Wij mogen ook nu niet rusten, eer wij dit wondere woord van nabij bezien hebben; want wij hebben hier geen vondsten van menschen, maar openbaringen van God.

1) Joh. 17:12.

Alleen maar, het gaat nu om de *lijdende ziel* van Christus. En deze ziel heeft niet wat daar onder Zijn oogen gebeurde, en hetgeen onder Zijn handen vergleed, *beredeneerd* uit een dogmatisch of profetisch *standpunt* alleen. Neen, Hij heeft het op dit oogenblik *doorleefd* in den acuten *strijd* van Zijn menschelijke *waarneming*. Het was een stuk van Zijn worsteling, om de brug te slaan tusschen de feiten van den dag en het Woord, dat uit de eeuwigheid is. Tusschen het één en het ander, tusschen het dogmatisch beredeneeren en het persoonlijk doorleven, willen wij geen tegenstelling zien, maar een *onderscheid* willen wij toch nadrukkelijk handhaven. En daarom was het voor Jezus' menschelijke ziel een bitter lijden, dat één van *des Vaders gegevenen* nu verlóren bleek.

Dit vraagstuk spitst zich dan ook toe, *juist in het ambtelijke*.

Christus immers *houdt,* niet alleen als mensch, maar ook, en vooral, als *Middelaar* Gods, *van de harmonie*. Hij houdt van hetgeen afgerond is, van hetgeen compleet is, van hetgeen schoon is en harmonisch.

Maar Hij moet eindigen met.... *stukwerk* te zien.

Nauwelijks is in Gethsemané in een worstelend gebed de harmonie gegrepen tusschen de kromme dingen van den tijd en de rechte lijnen van Gods eeuwigheid, of de *Judaskus* plaatst Christus weer voor het vraagstuk, hoe Hij toch aan *harmonie* gelóóven kan, waar Hij Gethsemané verlaten moet met de zekerheid van een *doorbroken linie,* van een *gescheurd geheel,* van een *twaalftal, dat een elftal is geworden*.

Bij dit laatste mogen wij even stilstaan.

Het is, gelijk ieder verstaat, geen toeval geweest, maar *opzet,* dat Christus juist *twaalf* apostelen gekozen heeft. Dit twaalftal had zijn beteekenis. Het is een herinnering aan de twaalf stammen van Israël, en ook aan de twaalf aartsvaders of patriarchen.[1)] Dat Jezus juist *twaalf* apostelen koos, en dat het *twaalftal* geen onverschillige zaak was, dat het twaalftal zelfs *noodzakelijk* was voor de heilige *orde* van Zijn messiaswerk, is ons duidelijk, als wij

1) Grosheide, Komm. Mt., bl. 122.

letten op Zijn *messiaansch bewustzijn*. Dit heldere, zelfverzekerde bewustzijn van den Messias is bij de roeping van de twaalf apostelen gansch inwendig verzekerd, dat Hij de vader is van *Jong Israël,* gelijk vader Jacob met zijn twaalf zonen, de twaalf patriarchen, de vader is van *Oud Israël,* Israël naar het *vleesch*. Als Jezus er twaalf verkiest, dan scheurt de Christus, dat wil zeggen: de Messias, naar het recht, dat Hij heeft, *uit Israëls leven een ander leven los,* en maakt het vrij. Hij verzamelt om zich, en *baart* uit Zijnen *wil,* een *nieuw Israël,* Jong-Israël, Israël naar den *Geest,* dat niet komt met uiterlijk gelaat, doch dat zijn wezen heeft in een *inwendig* schoon. Het vindt zijn kracht niet in *vleeschelijke* afstamming uit de twaalf *patriarchen,* maar uit een *geestelijken* bouw op het *fundament der twaalf apostelen*. Zoo stelt Jezus tegenover de twaalf *patriarchen,* die de aanvang zijn van de israëlitische bedeeling van het genade-verbond, de twaalf apostelen als de aanvang van de nieuwtestamentische bedeeling van het genadeverbond. De roeping, *juist van die twaalf,* is geweest een forsch *teruggrijpen* naar de geboorten van vader Jacob. Het was een schudding in het Rijk der Hemelen, het was een *geestelijke geboorte,* tot twaalf maal toe, dat Jezus Christus, naar de bevoegdheid, die Hem gegeven is, in messiaansch bewustzijn *twaalf apostelen* kiest, op wier fundament - het 'fundament' immers 'van apostelen en profeten' - heel de gemeenschap van het nieuwe verbond wordt opgebouwd. En niet alleen greep de Messias *terug* naar Jacob-Israël met zijn twaalf vleeschelijke zonen om zich tegenover hem te plaatsen als de winner, de gewinner, van twaalf geestelijke stamdragers, - maar ook grijpt Jezus *vooruit* naar den troon des Almachtigen en zegt: Vader ik wil, Vader ik *wil!* Vader, mijn sterke *wil* plaatst nu *om Uw troon* heen, naast de twaalf tronen van het Oude Testament, de andere twaalf tronen van het Nieuwe Testament. Vader, ik wil, ik *wíl!* Mijn messiaansche wil voegt nu naast de *twaalf* stammen Israëls de *twaalf maal twaalf duizend,* de *honderdvierenveertig duizend* verzegelden van het Nieuwe Testament.[1)] En waar de

1) Openbaring 14.

twaalf patriarchen hun naam hebben geschreven in de fundamenten van de stad van vader Jacob en op het *aardsche* Sions-huis, daar wil *Ik,* als de werk-vader van het nieuwe Israël, *mijn* twaalftal *apostelnamen* schrijven in de fundamenten van het nieuwe Jeruzalem daarboven.

Werkelijk, de keuze van het twaalftal is geweest de fiere *daad van den Messias,* de daad van *heerschappij* en *sterk geloof*.

Ja, óók van *sterk geloof*.

Want het twaalftal is niet alleen een *repetitie,* maar ook een *expansie*.

Gelijk het Oude Testament zijn twaalftal heeft in de patriarchen, zoo ook Jezus in de apostelen: dat is repetitie.

Maar daar is ook expansiezucht in Jezus' twaalftal Want twaalf is: *drie* maal *vier*. Nu is *3* het getal van God en *4* het getal der wereld. Zoo hoopt Christus door dit twaalftal God met de wereld in verbintenis te brengen.[1)] Hij wil de wereld door gaan. Door het apostolaat van die *twaalf* zal Hij de wereld, vóór God, dóór zichzelf, veroveren.

Is dat geen sterk *geloof* geweest? Hier stelt de Messias, als Hij er twaalf roept, de expansiezucht van het *geestelijke* koninkrijk tegenover de expansiezucht van het *vleeschelijke* koninkrijk. Oók *Oud*-Israël wilde graag de *wereld* beheerschen: het wil dat trouwens nòg. Maar Christus stelt van Zijn zijde daar tegenover de missie, de wereld-missie, van *Zijn* koninkrijk, wanneer Hij er *twaalf* roept.

Aan dit twaalftal hing, *ook wat het getal twaalf betreft,* Zijn heele ziel, en ook Zijn sterke geest. Met dat twaalftal, *ook als getal,* staat of valt Zijn pretentie als Messias. En in de keuze van die twaalf is de sterke, bewuste opvaart van Zijn *wil*. Zijn *wil* is duizendmaal sterker, dan die van Israëls vader, den vader van de twaalf patriarchen. Dezen zijn twaalf zonen geboren, maar hij ontving ze langs kromme wegen; en tenslotte was het ook niet eens zijn wil, maar de wil van God, uit wien ze hem geboren zijn; en zelf heeft hij niet ten volle verstaan, wat dit twaalftal in

1) Grosheide a.w. 122.

de wereld zou beteekenen. Maar *als Christus komt,* dan baart Hij zichzelf deze twaalf, *enkel uit Zijn wil*. Hij trekt ze. Hij neemt ze. Hij dwingt ze, in een oogenblik. En daarom is de keuze van deze twaalf een van de glanzende hoogte-punten geweest van Zijn messiaansche taak. Dat twaalftal *kan Hij niet missen*. Zijn ambt, Zijn rijk, Zijn profetie, Zijn vervulling van het Oude door het Nieuwe Testament *staat of valt* met de ongereptheid van Zijn mooie symbolische, maar *daarom* ook in de werkelijkheid *gebonden* twaalftal.

Wie meenen mocht, dat deze symboliek willekeurig is, of dat ze niets te maken heeft met de pijn, die Jezus voelt, *nu dat twaalftal wordt geschonden,* die leze nog eens na het zoogenaamde *wordingsboek* of de 'geslachtsrol' van Jezus Christus in Matth. 1.

Daar wordt óók, reeds voordat de Messias in de wereld komt, uit de lijst van de geslachten van het Oude Verbond een aantal namen (opzettelijk lang niet alle) zóó samen gelezen en gerangschikt, dat de symboliek der getallen aan de profetie, die immers heel de historie op *eigen* wijze belicht, zich dienstbaar stelt. De namen worden zóó gekozen, en de getallen worden zóó afgesloten, dat de bijbelschrijver van Matth. 1 gaat *profeteeren* over de geschiedenis van het Oude Testament, waaruit Christus Jezus wettig is gesproten.

Drie tijdperken teekent Hij; den tijd van Abraham tot David; den tijd van David tot de ballingschap; den tijd van de ballingschap tot Christus' geboorte.

En elk van die perioden wordt afgerond met 14 geslachten.

Drie maal veertien is dus het getal, waarin de historie wordt verzinnebeeld van Abraham tot Christus.

Dat wil al dadelijk zeggen: daar is het *zeven*tal weer terug (de helft van 14). Zeven is weer het heilige getal; het getal der volledigheid; het getal ook van de *gemeenschap* tusschen God en de wereld. Want tegenover *12* als het *product* van 3 en 4, staat nu 7 als de *som* van 3 en 4. In Israël is dus *God en wereld vereenigd*. Het zevental is God (3) met de wereld (4). Waar Israël is, daar is dus de wet van *Immanuël,* want Immanuël beteekent: God met

ons; 3 + 4. Dat is dus weer profetie: de historie van Israël loopt uit op Jezus Christus als den waren Immanuël, want Hij is de kroon, in Zijn persoon en in Zijn werk. Hij is de vervulling en de verklaring van de getallen-symboliek dier zuivere harmonie, die het geheim is van Gods koninkrijk.

Ja, nog verder gaat Matth. 1.

Het zevental komt in Israël in elke periode *twee maal* terug. Want iedere periode heeft 2 × 7 geslachten. De Immanuëlswet treedt dus in de *volledigheid* (het tweetal) op.

En wederom: dit loopt uit, en spitst zich toe, in Christus Jezus. Bij Hem is harmonie in hoogste zuiverheid.

Nog is de getallen symboliek niet uitgeput. Immers er zijn 3 × 14 geslachten. Dat wil dus zeggen 6 × 7. Wanneer nu *zes* zeventallen zijn voorbij gegaan, dan volgt het 7e zevental; *en dat komt met Jezus Christus*. Gelijk onder Israël na 6 eenheden van tijdperken een 7e eenheid als *sabbaths*tijdsperk komt, zoo vangt dus met het Nieuwe Verbond de sabbathsrust volkomen aan. En gelijk na zes maal zeven jaar-eenheden het 7e zevental van jaren aanbreekt, die het *jubeljaar* zullen inluiden, het jaar van de *vrijlating der gebondenen,* het jaar van de zegening der armen, het jaar van de verrijking der gevangenen in ellende, *zóó zal Christus' komst in de wereld* de verrijking zijn van de armen, die nu met goederen vervuld worden; de ontbinding van de slaven; de zegening van alles, wat berooid is en door het leven neergebeukt.

Alles is hier *vol* van een *getallen-symboliek,* die *Christus* aanwijst als de opperste regelmaat en als den waren rustaanbrenger.

Dit wordt nog versterkt, als men bedenkt, dat de ordening van de namen in Matth. 1 (3 × 14 geslachten) behalve getallen-symboliek, ook nog een *naamsaanduiding* is. Immers in de hebreeuwsche taal kan men *letters* ook *als cijfers* lezen. Wanneer nu de letters van den naam van koning *David* als de overeenkomstige cijfers gelezen worden, dan is de uitkomst van deze eenvoudige rekensom: 14. *Veertien* beteekent dus: *David*. En *3 × 14* geslachten wil dus zeggen: drie maal de glorie van *David!*

David in zijn *opkomst* (het eerste tijdperk van Abraham tot David).

Daarna: David in zijn *bloei* (het tweede tijdperk, de koningen van Davids huis tot aan de ballingschap).

Ten slotte: David als de *afgehouwen tronk* (het derde tijdperk, van de ballingschap naar Christus).

En *dàn,* als de *kroon* op dit alles: Christus, als de scheut uit den afgehouwen tronk van David; Christus, als Davids vervulling, die Davids huis tot rust brengt, en die het schoone wezen uit zijn zichtbaren vorm te voorschijn weet te brengen.

Dit alles is geen ongeoorloofde allegorie en geen valsch gegoochel met getallen, want ook voor de wetenschappelijke onderzoekingen van schriftgeloovigen[1)] staat vast, dat dit *alles* ligt besloten in de groepeering van namen, en ook in de beperking daarvan tot het gekozen getal, in het eerste hoofdstuk van het Evangelie van Mattheus.[2)]

Zoo staat dus vast, dat reeds vóór Zijn geboorte Christus in de wereld aangekondigd werd als degene, in wien de ordeningen van het Rijk der Hemelen harmonie en rust verkrijgen zullen. En vooral, wanneer wij er aan denken, dat reeds het wordingsboek van Jezus Christus in Matth. 1 een getallen-symboliek ontwerpt, die geen willekeur is, maar die *profeteert,* vooral *dàn* zien wij, dat Christus zelf, als Hij Zijn eigen wordingsboek in Zijn ambtswerk komt verklaren, *niet bij wijze* van toeval, maar *met opzet* Zijn *twaalftal* heeft gekozen. Toen Hij dat deed bij den aanvang van Zijn messiaansche taak, heeft Hij getoond, den zin van Zijn wordings-boek zelf te verstaan, en heeft Hij ook zich getoond als den waren rust-aanbrenger, als den Immanuël, als den aanvang van Israels waren Sabbats-vrede.

En denk nu terug aan den kus van Judas.

1) Met opzet noem ik hier Dr F.W. Grosheide, Komm. op Matth., die althans voor het grootste deel, deze symboliek ook voor zijn rekening neemt.

2) Dit hoofdstuk is dan ook volstrekt niet een tabellarische geslachtsrekening, waarbij het aan zou komen op preciese weergave van de vaders en de voorvaders, zonder iemand over te slaan. Trouwens, dit is ook *de bedoeling niet*. Want boven het hoofdstuk staat: *boek der wording*. Het is Genesis, niet van het Oude, maar van het Nieuwe Testament. Het laat de wetten zien, de geestelijke wetten, van Gods harmonie, die de profetische geest ontdekt in de wordings-historie van Jezus Christus.

Dan voelt gij ineens de wreede pijn. En dan komt ook het raadsel op: *hier wordt het twaalftal geschonden!* Hier schijnt de harmonie verbroken. De kus van Judas knerpt door al de luchten heen; en een schaterlach spot ergens in Gods wijd heelal, hij spot, dat het davert, hij *spot met de getallen-symboliek* van heel den bijbel, en ook met die van *Jezus Christus zelf*. Voor moordenaren, voor zwaard- en knuppeldragers, en voor het oog der duivelen, haalt Judas in het openbaar een *streep door Jezus' geliefkoosde harmonie*. Want de twaalf leidt hij terug tot *elf*. Het getal der volledigheid wordt, in het elftal, veranderd tot een dwaas getal, dat den lof der zotheid schijnt te gaan zingen, zoo dadelijk.

En met zulk een gebroken getal voor oogen, met zulk een afgehouwen tronk voor oogen (andermaal de afgehouwen tronk!) MOET JEZUS NU GAAN STERVEN. Dat elftal heeft straks gedanst voor Zijn oogen, toen het op Golgotha donker was, drie uren lang. Elf - elf - de harmonie gebroken! *Is dit David?* David van Mattheus één? Is de scheut uit Davids afgehouwen tronk niet *wederom* afgehouwen? Is Hij, die greep naar een heilig en *rond* getal, en die daarin zijn Messias-geest liet spreken, niet gestruikeld over Judas? Struikelt over Judas niet het heele Oude verbond? Heel de Christelijke prediking? Is het geen ergernis, geen aanstoot voor Jezus' messiaansche bewustzijn? Elf - elf - de harmonie gebroken?

Ach ja, dit is *lijden*. Het doet zeer, Vader daarboven, God van de ronde getallen. Het is voor Jezus even zwaar als het lijden van Abraham, die met één meszwaai een breuk moet slaan in een *eindelijk* gevonden harmonie. Neen, het is zwaarder nog. Het is de afgehouwen tronk. Het is *de* mislukking, naar het schijnt. Het jubeljaar wordt disputabel gesteld in den Judaskus. Heel het vraagstuk van openbaring, en heel de Christologie, hangt met dien verraderskus ten nauwste samen. En het schijnt, dat Christus, niet alleen maar als *koning,* immers als de Groote *David* (3 × 14) mislukt is, maar dat Hij *ook als Priester* mislukt is. *Aäron* tenminste draagt zijn borstlap met de twaalf edelsteenen ongeschonden over in zijn dood. Maar als Christus sterven gaat, dan wordt er één gemist van de 12 steenen, die de Vader Hem gegeven heeft.

Waarlijk, de kus van Judas is wel wat meer, dan een sinistere verradersdaad *van vriend tegen vriend*.

En men behoeft dan nog niet eens mee te gaan met de dwaze verzekering van de zoogenaamde godsdienst-historische school, die in de twaalf apostelen heeft gezien een soort van symbolische uitwerking van de idée van regelmaat en van heilige kosmische orde der harmonische wetten, die in de *sterren-wereld* zouden te lezen zijn. Men heeft gezegd in deze school, dat de keus der twaalf berustte op de gedachte, dat het licht van de wereld zijn gebied verdeeld heeft onder zooveel heerschers; en men heeft dan ook niet nagelaten, de twaalf apostelen voor te stellen als de twaalf sterrebeelden, en als de twaalf samenstellende deelen van den dierenriem, met *Christus,* als het licht der wereld, in het midden.

Want, zoo ver als wij af staan, en af willen *blijven* staan, van deze onberedeneerde en ongeoorloofde speculaties, zoo sterk houden wij vast aan de profetische bedoeling van de getallen-symboliek in den bijbel zelf, ook in het twaalftal der apostelen.

Dit laatste *maakt voor ons de kwestie niet makkelijker, maar moeilijker*.

Want de godsdienst-historische school, die wij daareven noemden, is van meening, dat slechts *langzamerhand,* tientallen jaren later, deze symbolische voorstellingen opgekomen zijn bij de Christenen, ten einde uitdrukking te geven aan de gedachten, die zooeven werden aangeduid.

Voor *haar* komt het er dus weinig op aan, of de historische Judas al of niet uitgevallen is uit den kring der twaalf. Want, zoo zegt men, later heeft men dien vereischten *twaalfde toch weer ingevoegd* in het geheel, door Matthias, of ook Paulus, in de plaats van Judas te stellen. Het komt er dus niet eens op aan, of *Jezus zelf* geleefd heeft voor deze menschen, want ‘het Christendom’ als een samenvoegsel van heidensche en joodsche elementen, heeft *toch uit zichzelf* al deze mythologieën in de sfeer van zijn heilige boeken getrokken en op eigen manier er een soort bewerking van gemaakt, waarbij de astrale gedachte - sterrenbeelden - werd belichaamd in twaalf visschers, die apostelen werden. Voor deze

menschen is het dan ook in het minst geen kruis, dat Judas uit het twaalftal weggevallen is, of dat Jezus sterven moest met het gezicht op een geschonden twaalftal.

Maar voor óns, die de Schrift gelooven, juist ook in haar *historische* berichten, *is het heel erg*. Zoodra wij Judas in Christus' licht plaatsen, en zijn uitvallen uit den kring bezien in het licht van de opzettelijke, symbolisch-profeteerende, keuze van het twaalftal door Jezus, is de Judaskus niets minder dan een martelend raadsel. Want voor ons heeft Jezus wél geleefd. De gedachte aan een twaalftal apostelen is geen product geweest van de half heidensch-joodsche fantasie der eerste Christenen, maar ze is in Jezus' eigen geest en ziel geweest. De idée van de harmonie van het twaalftal is niet pas in het brein der *Kerk* opgekomen na Jezus' dood, doch *in Zijn ziel* geweest bij den aanvang der vervulling van Zijn messiaansche taak. De roeping van de twaalf en de afronding van het twaalftal begint immers niet pas na het Pinksterfeest, want de officieele plaatsing van de twaalf discipelen in het apostelambt wordt reeds beschreven in Matth. 10:1.[1)]

Wanneer dus dit het nuchtere feit is, *dat Christus sterven moet met het gezicht op een geschonden harmonie,* dan is voor ons hiermee ook de diepte van het lijden onder het verraad van Judas benaderd.

Zie, hoe God Zijn Zoon beproeft.

Zie, hoe Satan Hem verzoekt.

Hij, die met een twaalftal begonnen is, *kan Hij er wel mee eindigen?* Hij, die Messias zich voelde, kan Hij Zijn pretentie handhaven? De Judaskus, het geschonden twaalftal, is even smartelijk en even raadselvol voor Jezus' en voor onzen geest als een spijker, en een doornenkroon, in Jezus' vleesch. *De wet van den afgehouwen tronk moet Hij volkomen aanvaarden*. Aan het Kruis gaat Davids huis ònder, naar zijn uiterlijke heerlijkheid. En ook het *werkresultaat* van Christus gaat, *naar het uitwendige,* onder. Niet slechts de Christus zelf in Zijn menschelijke natuur, maar

1) Grosheide, Kommentaar Mattheus, blz. 120, 121.

ook het *werk* van Christus, gesymboliseerd in dat twaalftal, wordt in dezen nacht geschonden. Deze middelaar kan zich niet beroemen: ‘ik ga wel onder, maar mijn werk mogen ze ten minste zien!’ Want als Zijn werk geschonden is, met Zijn eigen persoonlijke glorie mee, dan blijft zelfs Zijn werk geen troostgrond tegen Zijn dood.

Dit is een zware beproeving voor Jezus geweest.

Nu zal Hij bewijzen moeten, of Hij geloofd heeft in God.

Er is maar één uitweg nu: dat is de uitweg van Abraham, den vader aller geloovigen. Want wanneer Abraham zijn zoon moet slachten, dat is: zijn trotschen boom zelf *maken* moet tot een afgehouwen tronk, dan troost hij zich in God, dat God machtig is, ook uit den dood het leven voor den dag te halen.

Diezelfde vraag legt God Zijn Zoon nu voor, als Hij Hem kussen laat door Judas. God schendt Zijn harmonie. God breekt Zijn mooie getal, God werpt Zijn schoone mozaïekwerk door elkaar. O, hoe die kus hier brandt! Maar het is Gods stem, die Hem vraagt: gelooft gij nu, gij Zoon des menschen, dat God machtig is, u uit de dooden weer te roepen? Gelooft gij nu, dat gij een toekomst hebben zult, en dat gij zoo uw twaalftal wel geschonden ziet in uw dood, maar dat niettemin de twaalf tronen van het Nieuwe Verbond zullen blijven staan tegenover die van het Oude Verbond rondom den éénen troon van God en van het Lam? Hebt gij, mensch, geloof in God?

Ja, Vader, Hij *heeft* in U geloofd. Daar is geloof in den grooten David van het Nieuwe Verbond. Daar is geloof in het Hoofd en den Middelaar van het genadeverbond. Hij laat Zijn handen binden, dat is: Hij laat zich zelf ten doode voeren, eer Hij zijn twaalftal completeeren kan, omdat Hij weet, en gelooft, en ons bewijzen komt, *dat Zijn kruis niet is een pauze in Zijn werk*. Het kruis wordt gevolgd door de opstanding, de hemelvaart, het pinksterfeest. En in den Geest van het Pinksterfeest komt Christus zelf *terug* straks naar de wereld. En *dàn* zal Hij Zijn twaalftal, door de aanwijzing van zijn eigen Geest, *toch weer volledig maken* om het dan ook God en wereld voor te stellen in de zuiverste orde.

Zoo *kàn* Jezus sterven gaan, met het gezicht op een torso, omdat Hij weet dat Zijn zuivere harmonie haar ware sculptuur op Zijn eigen tijd toch zal volbrengen.

In dit *geloof* is Christus dan ook voor ons geen ergernis meer en geen dwaasheid, maar kracht en wijsheid Gods.

Alleen dit geloof kan den Judaskus in deze benauwde wereld overwinnen.

Het geloof leert ons Christus zien als Aäron's *meerdere,* al scheen Hij straks ook de mindere. Want Aäron draagt zijn borstlap met de twaalf steenen wel over aan zijn zoon, doch kan niet één van deze steenen uit eigen kracht behouden. Doch Christus' dood heeft schifting gemaakt tusschen valsche en ware steenen, en heeft zoo, door den dood heen, de ware steenen tot een zuiver twaalftal afgerond, - en op *Gods* hart gelegd.

Het geloof leert Christus zien, niet als een mislukten koning, die Davids afgehouwen tronk een scheut wel schieten laat, maar dan ook weer in dien nieuwen scheut zelf andermaal mislukt, want het laat ons Christus zien, die, door den Judaskus te verduren, de ergernis daarvan overwint in zich zelven. Nu zal Hij gaan bewijzen, dat Zijn werk niet af kan zijn met het kruis, maar eerst volkomen wordt in opstanding en verheerlijking, en dat het weerkeert in den Geest.

Ook aan den Judaskus wordt ieder mensch geoordeeld.

Dat ligt niet aan Judas' lippen, doch aan Jezus Christus. Tusschen Judas' lippen en Jezus' gelaat ligt het heele vraagstuk van geloof en ongeloof.

De menschen gaan hier onherroepelijk uiteen.

En er blijft maar één conclusie.

Indien Christus' Rijk van deze wereld is; -

en *indien* Zijn keuze van een twaalftal een daad is, niet van messiaansche kracht, doch van overspannen verbeelding; -

en *indien* het met den dood van Jezus uit is; -

en *indien* het Christendom niet leeft uit kracht van den *historischen* Jezus, die wel gedood is bij een gehavend twaalftal, maar herrezen is tot het herstel van Zijn geschonden harmonie; -

indien, zeg ik, dit alles *wáár* is, -

dan is Judas wèl de man, aan wien de smet van den verrader kleeft, maar *meer heeft Judas dan ook niet misdaan*.

En dan is Jezus wèl 'ongelukkig' in de vriendschap, en wel een profeet zonder 'succes,' maar dan is de kus van Judas geen verraad *ten overstaan van de àndere wereld,* de wereld Gods, de wereld van het Rijk der Hemelen.

Dan mag de kus van Judas 'onsmakelijk' zijn, en 'onaesthetisch,' en weerzinwekkend, maar dan heeft Judas *in den grond toch eigenlijk gelijk gehad*. Want een Jezus, die zich uitroept als Messias, die staat of valt met Zijn eigen twaalftal van messiaansche afronding, *en die Zijn twaalftal niet redden kan, die is ten slotte een Judaskus waard*. Het is kras gezegd, - maar wat wil men anders in het Rijk der Waarheid, in den nacht van krisis? Als alles staat of valt met het twaalftal van Jezus' messiasbewustzijn, dan staat of valt ook alles met een kus van Judas. Is Jezus *niet* de Messias, dan is Judas *even groot als Hij.* Dan is Judas slechts een andere worp van Satan (eigenlijk van Mephisto) op het schaakbord der historie tegenover den niet gelukkigen worp van God, - in Jezus. En dan heeft Judas den waan van den fantast van Nazareth gebroken, en ons de oogen voor dat werk geopend. -

Maar in het andere geval?

Maar in het ééne geval?

Maar nu Jezus *wààrlijk* IS de Christus?

Nu weten wij het: Christus moest sterven met het gezicht op een geschonden harmonie, want *dat was de wet van Zijn koninkrijk*. Zijn koninkrijk komt *nooit* met uiterlijk gelaat. Hij verdraagt de schande van Zijn gebroken lichaam en zóó ook van Zijn gebroken harmonie; - want de kruiswet wordt *in alles* doorgetrokken.

Zoo alleen komt er plaats voor de opstanding en de verheerlijking.

Zoo alleen komt er ook plaats voor het Rijk der Hemelen, en komt er de mogelijkheid van Zijn doorbraak tot overwinning.

Want juist door te sterven, en in dien dood te heerschen, heeft Jezus dat betere rijk gesticht, waarin de uitwendige roeping de inwendige vindt, en tot haar wezen hebben mag. In dàt rijk is de

verkiezing tot grondslag gelegd aan de roeping in den tijd, en is de inwendige roeping van den mensch door den wederbarenden Geest, als gave van genade door Christus zelf verworven. Zij wordt het groote heilsgeschenk, dat duurzaam *wezen* geeft aan de roeping van Zijn in harmonie vereende en vergaderde kerk. Want niet door Zijn werk op aarde alleen, maar door heel Zijn arbeid heen, heeft Hij het *recht verworven,* om door den Geest, dien Hij straks zenden zal, verbintenis te leggen tusschen de verkiezing van Gods welbehagen eenerzijds, en de vergadering van de *144000* van Zijn gekochten anderzijds.

En als straks door Zijn dood die Geestes-werving is bedongen, en Christus Heer ook van Gods Geest geworden is, dan komt dat Rijk, waarin de Judaskus *in den grond niet mogelijk is;* omdat in dat rijk de van binnen geroepenen nimmer afvallen kunnen. *Dàn,* wanneer de harmonie in het geestelijke Rijk van wedergeboorte, en van inwendige roeping, tot stand gekomen is, dàn is het in het waarachtige geloof *onmogelijk* Jezus te verraden. Dan komt er een gemeenschap van waarachtig toegebrachten, die den Zoon enkel kussen kunnen in gehoorzaamheid en in geloof. Wie uit den Geest van Christus *lééft,* die *kàn* Hem niet verraden in der eeuwigheid.

Het vraagstuk van den Judaskus moet men naar Dordrecht brengen. Want de leer van de *volharding der verkoren heiligen* geeft, uit het standpunt van Christus' opstanding, een antwoord op het raadsel van Jezus' geschonden twaalftal in Zijn dood.

En, wat nog meer zegt, het vraagstuk van den Judaskus moet men oplossen aan de poort van die andere stad, die geheeten wordt het *Nieuwe Jeruzalem*. Daar vindt men de som der vergaderden, en der geroepenen Gods; en die som wordt niet in een verminkt getal, maar in een getal van *zuivere afronding* ons gegeven. De Openbaring van Johannes is de gloeiende peroratie op het doffe evangelie van de ergernis van den Judaskus, en van het gebroken twaalftal. Hoor die klanken: 12000 stadiën, 12 poorten, 12 paarlen, 12 apostelnamen in de fundamenten van de poorten der stad, 2 × 12 tronen om den éénen troon, 2 × 12 ouderlingen, 12 × 12 el,

12 × 2000 verzegelden. Hier is Jezus Christus *in Zijn twaalftal,* dat van alle kanten zijn ongeschonden harmonie in het hemelsche lofdicht Hem bezingt. Vader, zegt Hij *nu,* uit degenen, die Gij Mij van eeuwigheid gegeven hebt in de gemeenschap van den Heiligen Geest, *heb ik niemand verloren*. Onder de gegevenen-in-waarheid *is geen enkel kind der verderfenis*.

Zoo ging Jezus sterven.

Zijn handen werden geboeid en al Zijn werk lag stuk. En knuppels zwaaiden door de lucht en Zijn wang brandde.

Maar in de verte zag Zijn oog een nieuw Jeruzalem met twaalf poorten.

Zijn heilig verlangen en Zijn sterk geloof branden er twaalf namen in.

Christus, de gebondene is de heerlijke.

Eigenlijk is er niets geschonden; want Hij heeft zelf Judas *uitgedreven*.

Laat ons dat niet vergeten. Achter Judas' kus ligt Jezus' woord, gesproken in de Paaschzaal; dat uitdrijvende woord: *wat gij doet, doe het haastelijk*. Indien dàt uitdrijvende woord Judas als een dorre tak *afkapt* van den boom, dien Jezus plantte, *dan is die boom niet geschonden*. Dan is hij juist van bederf bewaard, en dan blijft hij staan, en bloeien, bloeien. -

Wie Christus zien wil in dit geloof, die kan, als hij Gethsemané verlaten gaat, slechts één ding bidden: dat hij zelf behooren mag tot de zuivere ronding van 144000; tot de gemeente die twaalfmaal het twaalftal doorleeft en vertoont; 12 × 12 in alle veelvuldige vormen (1000) van onzen vollen levensrijkdom en van onze smartelijke, heerlijke levensmenigvuldigheid.

En vooral: zoo'n mensch *durft niet de bekeering weigeren*. Want, niet van Gods kant, maar wél van zijn kant bezien, is de weigering van de bekeering *niet minder dan de kus van Judas,* en de poging om de harmonie niet van de twaalf, maar van de 12 × 12000 te breken.

Hij zal het oordeel dragen.

Want *niet voor niets is Christus door Judas gekust*.

Hoofdstuk XXIV. Het laatste wonderteeken van Christus in vernedering:
De slavenlosser - in slavengestalte.

> *En één uit hen sloeg den dienstknecht des Hoogepriesters en hieuw hem zijn rechteroor af. En Jezus, antwoordende, zeide: laat hen tot hiertoe [geworden]; en raakte zijn oor aan, en heelde hem*.
> LUKAS 22:50-51.

IN het voorgaande hoofdstuk is ons gebleken, dat volgens de getallen-symboliek van het evangelie, het groote, zinnebeeldige ‘jubeljaar’ in de wereldgeschiedenis begint bij Christus, en dat het tot de wereld doorbreekt alleen uit kracht van Hem.

Het ‘jubeljaar’ nu is het jaar van de *slaven*. Het opent, eerst (voorzoover Israëls schaduwendienst betreft) in letterlijken, en daarna (onder het Nieuwe Testament) ook in figuurlijken zin, de vrijheid voor de gebondenen; het geeft losmaking aan allen, die in nood en dood en duisternis gevangen zaten. Want op het heilig erf van het land van den Messias, behoort de zon der vrijheid voor *állen* te dagen. *Slavernij* is met den vrede-stand van het messiaansche rijk in wezen onvereenigbaar; dàt rijk is in wezen het domein der Opperste Vrijheid.

Aan deze, door heel het Oude Testament heen loopende, profetie omtrent den Christus denken wij nu terug, in dit hoofdstuk, als wij Christus' handen bezig zien om voorzichtig het oor te genezen van - een priester*slaaf*.

Want de teedere, subtiele voorzichtigheid, waarmede Christus

onder het schelden en tieren van de joodsche politiemacht, en onder de koude vijandelijkheden van het romeinsche gezag, toch nog aan een *slaaf* Gods *vólle* recht bedient, is een *gehoorzamen,* in vreeze en beven, aan de wet van het jubeljaar, de wet van het recht der slaven. Waarlijk, niet alleen door het offer te volbrengen aan het kruis, maar óók door Zijn handen te leggen aan het oor van een priester-slaaf onder Israël, heeft Christus de schaduwen vervuld, de schaduwen, die in het Oude Verbond Zijn beeltenis afteekenen onder het volk der verwachting.

Het verloop van de historie is ons wel bekend. In het holst van den nacht is een uit Joden en Romeinen samengestelde bende naar den Nazareenschen rabbi uitgegaan om Hem gevangen te nemen, terwijl Hij in Gethsemané vertoefde. Zij heeft op verzet gerekend, maar de rekensom kwam niet uit; want Christus, die tot den vredestand met God zich òpgeworsteld heeft, is nu sterk genoeg om zich vrijwillig te geven in den dood. Daarom treedt Hij zelf ongeroepen uit het donker, en vraagt: Wien zoekt gij? En de stille majesteit van deze ongebroken figuur, die daar staat in het rosse schijnsel van fakkels en toortsen, is zóó verbijsterend, dat de woestelingen van de joodsche politiemacht, en ook de verzekerde romeinsche soldaten, achterover ter aarde vallen, van schrik overweldigd.

Hier reeds komt de majesteit van Christus aan den dag. Hij verbergt Zich niet, want Hij kent schuldbewustzijn noch vrees. Hij handhaaft Zich, enkel reeds door Zijn verschijning als menschenzoon, wiens verschrikking valt op al zijn tegenstanders. Zoo vertoont Gethsemané, reeds in het uur van Christus' binding, een schaduwbeeld van het andere uur, dat eenmaal slaan zal op den jongsten dag, wanneer voor Hem, die dan als Koning verschijnt, al wat een mond had om tegen te spreken, onmiddellijk verstommen zal.

Intusschen, dit is het niet, wat onze aandacht vraagt.

Wij willen spreken over hetgeen Christus aan dien *priester slaaf* gedaan heeft.

Wij lezen, dat bij de troep, die uitgezonden was, om den Nazarener gevangen te nemen, ook een man was, die een persoonlijk lijfeigene, een *slaaf,* van den hoogepriester was, van Kajàfas dus.

Deze man had dus geen gemakkelijk leven. Slavernij valt nooit mee; en vooral niet in die dagen, dagen van decadentie immers. Eigenlijk is het leven van dezen slaaf - Malchus heet de man - in hooge mate tragisch. Dagelijks toch moet hij heen en weer dribbelen in de schaduw van den laatsten hoogepriester, aan wien het Oude Verbond nog een zetel om te zitten heeft toegewezen.

Deze hoogepriester nu *móet ambtshalve* - want zoo is de wil *Gods* over hem - óók over zijn *slaven* het licht laten vallen van Israëls *evangelisch* bestaan. Immers, dàt is priester-werk: die goddelijke, christologische *genade*, die een jubeljaar heeft uitgedacht, laten roemen tegen het *oordeel,* dat den vloek der wereld en der zonde ook tastbaar maakt in het verschijnsel van de *slavernij*.

Indien nu Kajàfas priester geweest was, gelijk hij er een wezen moest, dan zou *óók aan dezen slaaf* de liefde van God, den Christuszendenden God Israëls, zijn bediend, die liefde, welke de vernedering der slavernij tempert door het evangelisch licht van ‘Gods vriend'lijk aangezicht.’

Daar was trouwens voor Kajàfas reden toe, niet alleen omdat hij, van Godswege, priester was, priester bij de gratie Gods, maar óók omdat in zijn tijd de kwestie van de slavernij inderdaad onder de menschen een *kwestie* begon te worden. Immers, het joodsche partij-wezen van die dagen kende ook een groep, die den naam droeg van: de *Esseners*. Onder de vele reglementen van het onderling verkeer der Esseensche secte, was ook een bepaling, dat de Esseners de slavernij hadden afgeschaft. Die afschaffing was gebeurd uit overweging van *zedelijken* aard. Zij meenden, dat, waar de liefde ieder tot vrijwilligen dienst aan den ander verplicht, slavernij en lijfeigenschap verdwijnen moesten. Ongetwijfeld hebben de Esseners op dit punt een gedachte gegrepen, en in een wettelijke bepaling vastgelegd, een gedachte, welke eenerzijds een gezonde toepassing was op de prediking van het Oude Testament, en anderzijds een schemering was van het nieuw-

testamentisch licht, dat in Christus over de wereld uit zou gaan; als, in den vollen zin van het woord, de slavernij geheel verdwijnen zal.

Wanneer nu op Israëls eigen bodem zulk een ethiek gepredikt wordt, dan gaat dit toch inzonderheid den priester, den *hoogepriester,* aan! En als Kajàfas onder zijn bewind de Esseners op ziet treden, dan *móet* hun theorie omtrent de slavernij hem wel dezelfde vraag voorleggen, die ook reeds het Schriftonderzoek hem diende voor te leggen: déze vraag: *wat hij doen wil met de slaven?* En ook: hoe hij *als priester* metterdaad antwoorden, reageeren, zal op de moraal der Esseners; hoe hij, de officiëele opper-priester en leeraar der wet, de vrijheidsgedachte, welke de Esseners in eigen kring uitwerkten, dan op *zijn eigen manier,* overeenkomstig de schaduwachtige wetten, die aan slaven een jubel-jaar toezeiden, kon vervullen en openbaren?

Evenwel, Kajàfas denkt daar niet aan. Misschien pocht hij wel met verheffing van stem, dat hij te verlicht is en te breed van visie, dan dat hij aan de Esseensche 'liefhebberijen' beteekenis toekennen zou. Hij houdt dan ook rustig zijn slavenstoet er op na. En, - men moet billijk zijn in zijn beoordeeling: inzóóverre kan men van Kajàfas geen kwaad zeggen, meer dan van de anderen in zijn tijd. Alleen maar, wat doet Kajàfas met het *actueele* vraagstuk, met het *bijbelsche* vraagstuk, van de plaats der slaven in het menschenleven?

Ach: nu komt er een tragisch moment tusschen Kajàfas en zijn slaven: Kajàfas *kàn niet* aan zijn slaven het evangelisch licht, d.w.z. het messiaansche licht, het licht van de wet van het jubeljaar, bedienen. Want hij zelf is er stekeblind voor. Hij staat vlak bij den Messias, maar hij ziet Hem niet, en kan dus ook niet naar Hem wijzen als naar den grooten Inleider en Inluider van het jubeljaar der vervulling, dat aan Gods gebondenen opening geeft der gevangenis.

En zoo is het geschied - en het was de dwingende logica van het feit en van de zonde - dat Kajàfas ook een *slaaf* laat meegaan met de bende, die Jezus, den Slaven-losser, gevangen moet nemen.

Dit was in alle opzichten dikke duisternis.

Hier is het *Jodendom,* dat het zwaard van Rome inroepen moet, om zijn eigen Messias gevangen te nemen. Kajàfas, als hij bij Rome schuilen moet, om den Messias te dooden, vernietigt daarmee de grondslagen van het messiaansche jubeljaar. Zijn de Joden geen slaven der heidenen geworden? En kussen zij de roede niet van hun tirannen uit Rome, liever, dan dat zij den Messias erkennen, die voor al de gebondenen, de gebondenen vooral in de boeien van vloek en dood, vrijheid belooft? Duisternis, dikke duisternis!

Maar ach, daar is een schrikkele stijl in den vloek! Als die gróóte Kajàfas zelf, met zijn volk, wegkruipt in de slavernij, door achter Rome's zwaard weg te schuilen, dan ligt het geheel en al in de lijn van deze sombere slavernij van heel Israël, wanneer van den hoogepriester Israëls ook een *slaaf* uitgestuurd wordt, om den Vredevorst en den Vrijheidsheld en den Slavenbevrijder gevangen te nemen, en te dooden. Israël, priester met priesterslaaf, hoog en laag, de vrije in naam en de onvrije, *heel dat volk* der Joden is op dit uur bezig den strop, die reeds om eigen hals ligt, nauwer aan te halen.

De komst van den *priesterslaaf* in de bende, die den Vorst van het jubeljaar komt binden, is een volkomen passend moment in den somberen optocht van slaven en dooden. Het is ijselijke ironie: de priester gaat met zijn slaaf den tyran van Rome te hulp roepen tegen den Vorst van het vrederijk; de slaaf vangt den Slavenlosser.

Maar aan Malchus, dien gebondene van Kajàfas, zal heden een licht opgaan. De priesterslaaf zal heden een groot licht zien. Hij komt wel, hij komt wel om het licht van de kandelaar weg te rukken, want dat behoorde immers bij het wézen van de slavernij, dat hij met zijn heer, zijn slaafschen heer, tegen zijn eigen vrijmaking zich verzet. Maar het licht van Christus zal hem toch in de oogen stralen en de wet van het Jubeljaar zal hem toch ontdekt worden. Een licht, zoo groot, zoo schoon, gedaald van 's hemels troon, straalt slaaf bij slaaf in de oogen. En de sidderingen van de geboorteweeën van den nieuwtestamentischen dag zullen heden

den verschrompelden epigoon van het Oude Verbond aangrijpen en verbaasd doen staan, of hij wil of niet. Het zal vannacht voor Malchus vreemd zijn: de wind van het rijk der hemelen, van het messiaansche rijk, zal langs hem heen strijken, hij zal hooren zijn geluid, doch niet weten, vanwaar hij komt, noch waar hij heengaat.

Tenzij de slaaf begint te *hooren!*

Van licht en van vrijheid gesproken, - het is zoo: in het begin was er weinig, dat er op leek.

Want toen de bende Jezus dreigde gevangen te nemen, ontvlamde de verbeten woede van de discipelen, en plotseling flikkerden daar zwaarden in den duisteren nacht. Ook Petrus begint met zijn mes, of zwaard - precies weten wij het niet - er op in te slaan. Ondanks Jezus' vermaningen, reeds in de Paaschzaal gesproken, stellen de discipelen uiterlijk geweld tegenover uiterlijk geweld.

Maar wanneer in het tumult Petrus ook Malchus raakt, en wel zóó gevoelig, dat diens oor afgeslagen wordt, dan komt de Meester tusschenbeide. Hij zegt tot de discipelen, dat zij het zwaard in de scheede moeten steken, en hun messen op moeten bergen; want wie het zwaard eigenmachtig neemt, zal er door vergaan. Een zwaardslag, los van het recht, wondt en doodt wie het zwaard hanteert. En bestraffend zegt Christus tot Zijn leerlingen, dat zij de bende moeten laten begaan, omdat dit het uur is van den wil des Vaders over den Menschenzoon.

Tot zoover *spreekt* Christus Zijn *woord*.

Volgens menschen-maatstaf heeft Hij daarmee reeds genoeg gedaan. Men zou Hem ‘officiëel’ niets hebben kunnen verwijten, wanneer Hij het bij dit *woord* der vermaning *gelaten had,* en op deze manier zich van Malchus' verwonding had afgemaakt.

Maar Jezus vraagt niet wat het *weinige* is, waarmee Hij volgens *menschen*-recht volstaan kan, want voor Hem is slechts het *goddelijk* recht wetgevend. En dat goddelijk recht heeft altijd het *woord* aan de *daad* verbonden. Voor het goddelijk recht is de Knecht des Heeren niet klaar, wanneer Hij enkel maar een woord spreekt om Petrus te bestraffen. Neen, de leermeester heeft in wat zijn

leerlingen doen, een obligatie tot de *daad* te Zijnen laste te erkennen. Het nachtelijk uur van Gethsemané is het uur der groote betaling. Het is betaling, betaling, al wat de groote klok van het heel-al nu slaat. En God zij erom geloofd, - in het groote uurvan-betaling, dat heden aanbreekt, is Christus zóózeer van de *betalings-wet* vervúld, dat Hij zelf de schade gaat herstellen, al is het ook maar aan een *slaaf,* de schade, welke Zijn leerlingen hebben aangericht.

Nu gaat het groote licht aan Malchus, dien gebondene, verschijnen.

Malchus staat nu tusschen twee priesters in: den priester, die officiëel erkend wordt, Kajàfas, *èn* dien anderen Priester, wien alle recht ontzegd wordt, doch die heden priesterlijk voor hem staat, zegenend, waar hij gevloekt wordt, genezend, waar Hij geslagen en gedreigd wordt, bloed respecteerend bij een slaaf, terwijl men het Zijne nemen gaat. Heeft Kajàfas ooit zóó gedaan? Och, terwijl Kajàfas in al die jaren, waarin Malchus hem dient, niet in staat geweest is, eenig licht door Malchus' wolken heen te doen breken, daar komt nu die ongekroonde priester Christus, en nauwelijks heeft Hij Malchus op Zijn weg gevonden, of Malchus wordt gezet in den bijna vollen glans van de messiaansche zon. De zon ging hem op, toen hij wellustig een barrière opwierp tegen den Nazarener.

Want Jezus van Nazareth zegt niet: ‘het is *maar* een slaaf, en daarbij is het *maar* een oor.’ Neen, Hij kent geen *kleine* wonden, en Hij kent ook geen *kleine* menschen. Zie, Hij gaat op Malchus af, spant Zijn krachten in, zet Zijn hart op den Vader, komt in actie door de energie van het koninkrijk der hemelen, en verricht dan een *wonder* aan Malchus: want Hij *raakt hem aan,* en zoo geneest Hij hem.

Nu moeten wij niet op *wereldsche* wijze op dit wonder letten.

Ook wij zijn geneigd, juist *dit* wonder als van minder beteekenis te achten. De stichtelijke litteratuur van vele eeuwen is er, om dat te bewijzen. Op den eersten indruk afgaande, zeggen ook wij - en op dat oogenblik nemen wij *Kajàfas' logica* over! -: ‘het is maar een slaaf en het is maar een oor.’ Het zou de moeite waard zijn,

na te gaan, hoe vaak er gepreekt wordt en gepreekt is, en geschreven, over de ándere wonderen van Jezus, in tegenstelling met het aantal malen, dat over *dit* wonder afzonderlijk de gedachten van de belijders gaan of gingen. Wij zouden ontdekken, dat het wonder, aan Malchus verricht, de aandacht veel minder heeft geboeid dan alle andere teekenen van Jezus.

Niettemin, een dergelijke taxatie van het wonder is *wereldsch*. Dat is te zeggen: zij beoordeelt het inwendige naar het uitwendige en het verborgene naar hetgeen voor oogen is.

Wij mogen daaraan niet meedoen.

Immers, een wonder van Christus is altijd *wonder*. Of Hij nu een *berg* in zee zet, dan wel een oor op zijn plaats brengt, of Hij nu stroomen afdamt, dan wel bloedvaten, indien Hij dat doet langs den weg van het wonder, dan is de kracht, de energie, de wilsbeschikking, het geloof, het geestelijk geweld, dat Hij oefent, in beide gevallen *volkomen gelijk*. Is de wind minder geweldig, wanneer hij een *huis* omver werpt, dan wanneer hij een stuk papier uit een vuilnisbak omhoog dwarrelen laat? Zoo vragen wij ook: is Jezus' wondermacht minder geweldig, wanneer Hij een doode uit het graf trekt, dan wanneer Hij het bloed op zijn plaats dringt in een gapende wonde? *Geloof* van Christus is en blijft gelóóf; en *kracht* van Christus is en blijft kracht. Zijn *gansche ziel* moet Hij, als Middelaar, zetten op Zijn Vader, als Hij kracht van zich uit laat gaan, onverschillig, op welk object die kracht zich richt.

Daar komt trouwens nog bij, dat dit wonder het *laatste* is, *dat Jezus deed in vernedering*. Van nu af aan zal men geen wonderen meer van Hem zien, totdat Hij den geest gegeven heeft. Dit *laatste* wonder nu, mogen wij het vergeten, of veronachtzamen? Is dat soms ‘stichtelijk’? Is het zelfs ook maar bewijs, dat wij de conceptie van het *drama* hebben aangevoeld, het *drama* van Christus' leven? Och, wie ook maar even iets geloofd heeft van den verheven stijl, en van de goddelijke harmonie in het leven van Christus, die weet wel beter. In dit laatste wonder ligt feitelijk de *afsluiting* van heel Zijn profetische prediking en zelf-openbaring. Dit laatste teeken, dat Hij voegt bij Zijn gepredikte woord, het moet door ons geloof

nog veel nauwkeuriger geregistreerd worden, dan het opgenomen is in het rapport van den bende-commandant van dezen nacht. *Wij* vooral, wij mogen niet zeggen: ‘het was maar een slaaf en het was maar een oor’; wij moeten belijden: ‘hier is de Koning, en hier is ook de kracht! De koning en de kracht van de toekomende eeuw, amen.’ -

Wanneer wij dan ook van dit gezichtspunt uit Christus' precieuze verrichting aan Malchus' oor bezien, dan komen daar onderscheidene stralen van hemelsch licht door het prisma des geloofs heen vallen; zij vallen op de handen van den voorzichtigen geneesmeester van Malchus, onzen broeder, indien hij gelooft, indien wij gelooven.

Om te beginnen, is hier de *vervulling van de wet van het Kaïns-teeken*.

Toen Kaïn eenmaal Abel had dood geslagen, d.w.z. toen het slangenzaad het vrouwenzaad had vervolgd, tot den dood toe, en toen het vleesch in Kaïn zijn zwaard had gewet tegen den Geest van Abel, toen heeft God niet Abels bloed gewroken door Kaïn te verdelgen, of vogelvrij te verklaren, doch Hij heeft Kaïn beschermd tegen alle willekeurigheid en eigenmachtigheid van de menschen. ‘De Heere stelde een teeken aan Kaïn, opdat hem niet versloeg al wie hem vond.’ En, hetzij men nu meent, dat dit een teeken geweest is *in* of *aan* Kaïns lichaam, dan wel van meening is, dat Kaïn alleen maar een teeken *zag,* dat hem overtuigde van de zekerheid der beloofde bewaring Gods, zóó veel is wel zeker, dat het Kaïnsteeken opzettelijk en nadrukkelijk Kaïn beschermde tegen elk zwaard, al moest het ook zijn tegen het zwaard van de vurige Petrussen der eerste dagen en der volgende. Het bloed van Abel wordt niet gewroken door een zwaard; want daar is een *stem* in dat bloed; het is dus een geestelijk vraagstuk, en het kan daarom niet door een zwaardslag tot rust gebracht worden; het bloed niet, en zijn stem niet. Het kan eerst tot rust komen door Eén, wiens bloed betere dingen spreken zal dan Abel; door Eén, die ook de *stem* van het bloed heeft, doch daarbij de kracht en het recht om zichzelf te verhooren. Eén, die niet alleen *tegen* Kaïn, doch ook

vóór Kaïn roepen kan, Eén, die tegenover Kaïns willekeur allereerst het *recht* herstelt in de wereld.

Die Eéne nu is hier. Want nu treedt Christus in Gethsemané op, om de wet van het Kaïnsteeken *toe te passen,* en zoo te *vervullen*.

Allereerst *past* Christus die wet *toe,* zoo zeiden we.

Want, weer is daar in den nacht van Gethsemané de macht van Kaïn, van het slangenzaad, van het vleeschelijk geweld; en zij stelt zich te weer tegen den grooten Abel, tegen het vrouwenzaad, nu in den geheel eenigen zin van het woord. En Christus, hoewel Hij de macht van de engelen inroepen *kan,* om de bende van den Kaïns-geest te verstrooien, en te vernielen, Hij stelt niettemin *een teeken aan Kaïn;* het is een teeken, dat zij *allen zien kunnen*. Het is een teeken, óók in het lichaam van een aanhanger, een lid, van de Kaïns-bende. En dat teeken is een bewijs, dat Christus niet den *willekeur* optreden laat, om te tieren tegen Kaïn en zijn cohorten. Want Hij behoudt zich zelf het recht voor, om de *recht*-bank te openen, die alleen naar het *recht* den Kaïns-geest, met zijn werken, oordeelen zal. Dit is dan ook geweest Christus' *dadelijke* gehoorzaamheid. Hij heeft, als de meerdere van Abel, zijn eigen aanspraken op een *rechter*stoel bij God veroverd, óók door tegenover de achterhoede van de Kaïnsbende alle *willekeur* te verwerpen, en het heilig *recht* te bedienen. Het recht, om Zijn stoel eens op starren te stichten, heeft Christus zichzelf gevindiceerd door het oor van *Malchus* te genezen. Niets is zonder beteekenis - in de schaduw van Gethsemané. Alle tijd wordt eeuwigheid.

En, - dan in de tweede plaats, de wet van het Kaïns-teeken heeft Christus *ook vervuld*. Want de eerste Abel heeft zelf niet Kaïn beschermd, o neen. Abel heeft zijn bloed alleen maar laten *róepen tegen* Kaïn. *Gód* was het, die een teeken aan Kaïn stelde, een teeken van bescherming. Maar in het uur van Gethsemané, nu ook het bloed van den *meerderen* Abel tot God geroepen heeft, en nóg roept tegen den hemel, in dit uur *trekt God zich terug*. Hij laat den grooten Abel met de stieren van Kaïn *alleen;* want dit is het uur, waarin Abels meerdere op eigen beenen staan, op eigen wieken drijven, moet. En waarlijk, *Hij kan dat ook*. Al wordt

deze groote Abel van God gansch en al verlaten, Hij zal niettemin aan ‘Kaïn’ en zijn heir elken beker koud water reiken, zoolang God zelf dien ‘Kaïn’ in den ommegang der gemeene-gratie-wet opneemt. Al wordt Christus', d.i. ‘Abels’, ‘mond door dorst gekloofd’, en al droogt Zijn vleesch ook uit, Hij reikt Kaïn niettemin den waterbeker toe. De meerdere van Abel, - zie, Hij neemt zelf, als God en mensch in eenigheid des persoons, Hij neemt zelf het oor van Malchus en stelt Zijn teeken aan dezen trosdrager van Kaïns Christus-jagende armée, - opdat Kaïn niet verslagen zou worden door al wie hem vond. Dus heeft hier niet maar God Kaïn beschermd tegen de wraak van Abels bloed, maar ‘Abel’ beschermt Kaïn nu zelf. *Beef nu Kaïn:* als Abel u tot op den tijd Gods toe in bescherming neemt, dan *komt gij in Zijn macht*. Beef nu Kaïn: Malchus' curatie is de aanvang van den jongsten dag! Dies irae, dies illa....

Wat hier gebeurt, het is uitnemend groot. Het teeken, dat Christus aan Malchus' oor doet, gaat ver uit *bóven* het teeken, dat eens aan Kaïn werd gesteld. Het roept in de wereld Gods lankmoedigheid uit, want zij verdraagt Kaïn de dagen door, opdat hij bewaard worde (een bijbelsche gedachte is dat) tot den dag van de groote vergelding van den meerderen Abel zelf. Het teeken van Malchus' oor heeft afgekondigd de wet van de *gemeene gratie,* die aan Malchus en zijn gezelschap de volle maat toemeet, die de kracht hem vernieuwt, en den bloedslag hem reguleert, *tot op den dag van Christus Jezus toe*.

O, een zonnestraal, over een bezweeten prieterslaaf vallende, is ook eschatologisch. Wanneer is de genade geen obligatie? En wanneer is de vriendelijkheid van Jezus geen gericht? Dies irae, dies illa.

Ja, wanneer is de genade geen gericht? Van Kaïn over Malchus loopt de lijn tenslotte uit op den Anti-christ, dat Beest, ‘*welks doodelijke wonde genezen wordt*.’ Hier is de wet van Malchus' oor in vervulling gekomen. Dies irae, dies illa! - - - -

Daar is nog iets anders, dat ons hier de heerlijkheid van Christus predikt. Wij zien Hem ook, in het *laatste* wonder, dat Zijn handen vóór haar binding uitrichtten, *de heiligheid en het messiaansche karakter van Zijn wonderen* uitroepen en handhaven voor het oor en voor het oog der menschen. Het wonder, dat aan Malchus verricht wordt, is een *openbaringswonder*. Dus is het voor het vleesch een ergernis en een dwaasheid. De wonderen van den Christus, zooals Hij ze bedoelt, zooals ze in de Heilige Schrift ons worden verklaard, ze zijn in wezen en werking altijd heel *anders,* dan welk wonderteeken ook, dat de *menschen* hebben uitgedacht; anders ook dan de wonderen, die doolgeraakte fantasie (ook 'vrome' fantasie) den Christus zou willen toeschrijven.

Ja zeker, de menschen hebben vaak genoeg op hun eigen manier nagedacht over de wet van het wonder. De *apocriefe evangeliën* b.v. (d.w.z. die z.g. evangeliën, die geschreven zijn en verdicht zijn door *menschen,* zonder eenige inspiratie van den Heiligen Geest), zij hebben ook over de *wonderen van Christus* nagedacht en menig wonderteeken gefantaseerd, dat dan het apocriefe Jezusbeeld opluisteren moet. Wie echter deze apocriefe evangeliën leest, wordt telkens pijnlijk getroffen door het eigenaardig spel, dat de verbeelding der menschen daarin aandurft, als zij *wonderen* bedenkt. Want het wonder, dat in deze menschelijke verdichtselen aan Jezus toegeschreven wordt, heeft *geen verlossingsdoel*. Het dient ook niet om gebondenen vrij te maken. Het is alleen maar een blinkend wonderteeken, waarmee een Messias van menschelijke makelij zich pompeus aankondigt als wonder-doener bij de gratie.... van zichzelf. Het is telkens een *wonder òm het wonder,* een *teeken òm het teeken*. De wonderen der aprocriefe evangeliën *dienen* niet. Zij *profeteeren* ook niet. Er is geen brandende *liefde* in, en ook geen evangelische tendenz. Het is maar een *Opper-prónker,* die ze doet. Zijn wonderen zijn nauwelijks meer dan grillen, waarmee hij de nietige menschen overbluffen wil. De aprocriefe wonderteekenen hebben eigenlijk alleen deze bedoeling: dat de 'Jezus', die ze doet, *aristocraat* zal blijken. Zijn pronkerige wonderdadigheid is zóò groot, en zóó despotisch, en zóó grillig, dat ze niemand

helpt of dient. De *kleinen* worden er niet door *gezegend*. Integendeel: de apocriefe Jezus, vooral in zijn wonderen, maakt alle andere slaven, gebonden nietelingen, verstokenen van kracht, en schuwe verstekelingen in Gods wijd heelal.

Doch, zie nu, wat *Christus* doet aan Malchus. De Christus der *kanonieke* evangeliën. Zijn *laatste* wonder komt nu aan. Zijn *laatste* wonder! Is dat geen prachtmotief? *Apocriefe* evangeliën zouden nu zeggen: het *vuurwerk* van Jezus' wonderen moet met een *schitterend slotstuk* eindigen. Maar Jezus, de Jezus der *kanonieke* evangeliën, steekt geen '*vuurwerk'* af. Hij komt om te dienen en niet om gediend te worden. En onverschillig, of er nu een schare van vijfduizend is, dan maar een enkele priesterslaaf, Hij zal de onzichtbare krachten van God en van het heelal in beweging brengen, om *ook aan een paria onder Zijn stervend bedelaarsvolk recht te doen,* en den liefdedienst en tegelijk den oordeelsdienst aan hem te voleinden. Dit wonder *doet* wat. Het *dient* God en mensch. Het is geen doel *in zichzelf,* maar het is *middel*. Het *profeteert* tot de menschen; zoowel tot de vrienden, die het zwaard moeten loslaten, als tot de vijanden, die begrijpen moeten, dat de wereld niet haar Verderver, maar haar Geneesmeester in boeien slaat. Dit wonder *dient*. De Medicijnmeester van Gethsemané is *liturg* bij God. Want Hij opent voor een verwonderd slavenoog diepten van hemelsche ontferming en van bovenmenschelijke majesteit. Zijn wonder is geen *vuurwerk,* maar het is *vuur,* dat verwarmt, en *licht,* dat den weg wijst en ontdekt. Het is een vuur, dat tegelijk de goddeloozen verteert, en een licht, dat de vijanden verblindt. Het is louter *gehoorzaamheid* van den Knecht des Heeren, die als aller slaaf Zijn slavengestalte heden aanneemt, en tot geen enkelen slaaf gaat zeggen: *Ik ken u niet*. Ook aan het oor van Malchus wordt de gansche Heiland openbaar. In Zijn zegen en in Zijn gericht. Deze genezing *is* de crisis in Malchus' leven, niet het einde ervan. -

En als wij tenslotte nog een derde lijn mogen trekken, dan letten wij ook *op de tegenstelling tusschen Christus' predikende*

wonderteekenen, gelijk ze hier hun sluitstuk vinden, eenerzijds, èn de wonderen van den Anti-Christ anderzijds.

Ook van den Antichrist toch lezen wij, dat *hij wonderen* zal doen en teekenen. Maar deze wonderen dienen, *allereerst,* om de wereld te *verleiden; daarna,* om zichzelf als den opper-*aristocraat* boven alle dwergen der wereld uit te roepen; en in *derde plaats,* om het ware wezen van den Anti-Christ te *verbergen;* want zij heeten bij Paulus 'wonderen der leugen'. De wonderen van den Anti-Christ zijn de groote maskerade. Hij verbergt zijn *chaos* van zonde onder een schijnbaren *kosmos* ('sieraad') van wonderen en teekenen, die hij straks stampt uit de haast stervende wereld. Hij *verbergt* zijn leugen onder den valschen schijn van blinkende teekenen, die zijn hoogheids- en waarheids-pretenties moeten waar maken. Hij maskeert zijn tyrannie, d.w.z. zijn wolvenaard, onder de in schijn vaderlijkherderlijke weldadigheid van wonderteekenen, die de al te schrale weide der schapen over de gansche wereld in een lusthof zullen gaan veranderen. De Anti-Christelijke wonderen zijn de groote verberging, zij zijn de groote *ap-ousie* van de openbaring van den Anti-Christ.[1)]

In *zulke* wonderen der vàlschheid, in deze teekenen van schijn, eindigt de Anti-Christ zijn aardsche loopbaan.

Zie daar nu tegenover, hoe Christus Zijn aardsche loopbaan, voorzoover deze publiek is, met een wonderteeken eindigt. Dit wonder is geen verberging van Zijn ware wezen. Het is geen ap-ousie, maar parousie. Hij komt er in mee; Hij komt geheel en al, gelijk Hij is. Hij komt, zonder berekening en toch - hoe vaak zagen we die twee niet samengaan? - en toch is de spontane reactie op wat Hem ontmoet een onmiddellijk ingaan tot de systematische ronding van de loopbaan der volstrekte gehoorzaamheid: Christus, Malchus' heelmeester openbaart zich, gelijk Hij is, en haalt gelijk wij zagen, de krachten der toekomende eeuw, en de hoogheilige rechten van den jongsten dag dwars door en over de wereld heen; en dit is

1) Zie Openbaring 13 en 2 Thessalonicensen 2. Ap-ousie = afwezigheid; hiertegenover par-ousie: (blijkbare) aanwezigheid. De naam par-ousie (van Christus) is doorgaans aanduiding van zijn blinkende wederkomst. Par-ousie kan evenwel ook beteekenen: verschijning, zonder meer.

nu Zijn besluit, in den naam des Vaders, en des Zoons en des Heiligen Geestes, amen. -

Het wonder, waarmee de Christus vlak vóór Zijn binding Zijn openbare loopbaan op aarde besluit, *verleidt* de schare niet, maar het roept ze tot bekeering. Het is ook niet een blinkend aristocratenembleem, waarmee de wonderdoener de menschen verblinden komt, want hoewel Jezus zooeven nog de machthebbers van Rome èn van Jeruzalem verblind heeft (toen zij achteruit deinsden en ter aarde vielen), op dit oogenblik staan Zijn oogen zacht, en wischt Hij Malchus' bebloed gelaat voorzichtig af. Dit wonder preekt den ganschen Christus naar waarheid. De menschen brengen in dezen nacht van zonde den chaos; maar Hij laat aan een slaaf zien, wat er aan is van Gods kosmos. De menschen vegeteeren op de *leugen;* maar Christus predikt hier de volle *waarheid*, want Zijn laatste teeken wordt nog gehoorzaam verklaard door het begeleidende Woord.

De Antichrist moge van de ten ondergang neigende wereld nog een paradijs willen maken door blinkende wonderteekenen, Christus, die Zijn *laatste* wonder doet, gaat zelf den eeuwigen vloekdood tegen, de *woestijn* van helsche benauwdheden. Maar aan een slaaf bedient Hij woord en teeken van het komende paradijs, ‘of hij nog bekennen mocht, ook nog in deze ure, hetgeen tot zijnen vrede dient.’ -

Anti-Christelijke teekenen mogen bedriegen, Christus' teekenen onthullen hun zin door het woord der prediking.

En ten slotte, hier is geen hater, die een wolvennatuur verbergt achter vriendelijken schijn, maar hier is de *ware* Hoogepriester, die een slaaf van den *valschen* priester in de ooren fluistert: ‘Zou ik u niet vrij-maken van de banden des doods en van het juk der eeuwige slavernij? Hoor toe, mijn zoon; Malchus, zie, hier is uw priester, die slaaf wil worden, om de slaven tot heer te maken.’ -

Waarlijk, de Anti-Christ en Christus zijn twee, en blijken twee te zijn, ook in het einde van hun wonderteekenen.

Nog een vierde lichtstraal valt hier over het wonder, dat Jezus deed aan Malchus.

Wij denken hier aan *Jezus' koningschap,* en aan Christus als *Davids Zoon*.

God immers, die de historie maakt, heeft reeds eerder een tooneel gearrangeerd, dat in de verte geleek op Gethsemané. Hier is de ware Koning uit Davids huis in nood. En God plaatst Hem voor een slaaf, en zegt Hem: doe dien slaaf recht, laat hem messiaansch licht zien, onverhinderd!

Dit nu is reeds eerder geschied. En dan eveneens in tijd van nood. In tijden van crisis. Reeds enkele eeuwen geleden heeft de God der openbaringsgeschiedenis het *koningshuis van David beproefd,* door het recht van de *slaven* aan dat huis ter eerbiediging voor te houden.

Vergeet niet, dat deze beproeving *past* aan het huis van David.

Het koningschap van David moest immers *ànders* zijn dan dat van *Saul? Saul* heeft het koningschap bedorven door tirannie te plegen, en den hoogmoed te drijven. Hij heeft zichzelf gezocht, en zijn volk gebruikt, om zich zelf te verrijken. Toen heeft God het koningschap van hèm genomen, omdat Israël een *theocratie* is, waarin de mindere moet gediend worden door den meerdere, en de *koning* dus nooit teren mag op - den *slaaf*. Integendeel, de koning moet een *messiaansche boodschap* zijn voor den slaaf; en het koningschap moet ook op deze manier *afbeelding* zijn van den Christus, als den komenden jubeljaar-ontsluiter, als den uitersten en eersten Slavenbevrijder.

En toen het gebleken was, dat Saul de theocratisch-messiaansche wetten met voeten trad, toen heeft de gisting der evangelische genade dien slaven-eter weggedrongen van Israëls troon, en God heeft *David* aangenomen, en *hèm* de sleutels van Saul in handen gegeven.

En Davids huis begint eerst goed. De koning David danst, *met zijn slaven,* voor de ark des Heeren heen, en drinkt het water niet, dat het bloed van knechten vragen zou, wanneer zij het met gevaar van hun leven zouden moeten veroveren. Davids koningschap is in den aanvang dan ook in harmonie met de messiaansche strekking van Israëls theocratisch bestaan, dat heel het volk vrijheid belooft,

óók den slaven. Het laat plaats over voor de wet van het jubeljaar.

Maar langzamerhand treedt het bederf in, ook in Davids koningschap.

En dat bederf neemt toe, het brengt Davids huis tot den val. Het is geen toeval, maar een merkwaardig moment in de historie der bizondere openbaring, wanneer de *laatste* koning uit het huis van David, koning *Zedekia,* tot val gebracht wordt, door God zelf, juist om het onrecht, dat hij *aan slaven* doet.

Van *twee* kanten valt er profetisch licht op Zedekia's ondergang. De eerste maal in Ezechiël 17, de tweede maal in Jeremia 34. In beide hoofdstukken spreekt de profeet over den toorn van God tegen Zedekia, want Zedekia is de *verbreker van den eed*. Hij vertrapt het recht van de eeden en schendt ze, niet alleen tegenover de *grooten* der *aarde,* maar ook tegen de *kleinen* van *zijn* volk. En zijn volk is *Gods* volk.

Tegen den koning van Babel is Zedekia eerst een eedschender gebleken. Dat is de ééne zonde. Wanneer in Zedekia Davids koningshuis zijne eeden breekt tegenover Babel, d.w.z. tegenover den grooten vijand, tegenover Kaïn, de anti-Christelijke macht, dan zal de macht van Kaïn, van den grooten vijand, de macht van Babel, verwoestend over het huis van David komen. Omdat Zedekia den eed heeft geschonden tegen *Babel,* daarom zal hij sterven in Babel zelf. (Ezechiël 17:16, 18 en 19). Dit is de ééne term van Zedekia's vonnis, van het oordeel over Davids huis geweest.

Men zou zeggen: dat is al zwaar genoeg. En, ongetwijfeld, voor de *menschen* was dit ook de hoofdzaak in den val van Davids huis. *Menschelijke* historie-beschrijvingen teekenen alleen dat ééne punt maar aan, dat Zedekia den eed geschonden heeft, den eed van trouw, jegens de *grooten* der aarde, zooals de koning van Babel er één was.

Maar daar is ook een *goddelijke* historie-beschrijving, en deze stelt het onrecht, dat gepleegd wordt tegen de *grooten* der wereld *niet alleen* in geding, maar *óók* alle onrecht en elken meineed, tegenover de *kleinen* der wereld door Gods volk aangedurfd. Zedekia heeft in Gods oogen zwaar gezondigd, toen hij den eed brak tegen de *grooten* van Babel, d.i. van Kaïn. Maar hij heeft nog frivoler

overtreden, toen hij den eed schond tegen de *kleinen* van Jacob, d.i. van Abel. En daarover spreekt nu Jeremia 34. De profeet zinspeelt daar op het feit, dat koning Zedekia, toen hij in de benauwdheid zat, vanwege den naderenden oorlog, besloten heeft, de *slaven* onder het volk vrij te laten. Immers, het jubeljaar, die oude eerbiedwaardige instelling, die reeds in de wet was vastgelegd, en die bepaalde, dat slaven, die uit geldnood zich verkocht hadden, na zekeren tijd weer vrij moesten komen, dat jubeljaar was in langen tijd niet onderhouden. Davids koningshuis had *gesold* met *slaven*-banden, en gespeeld met *slaven*levens. Maar toen Nebukadnezar dreigde, toen had de koning Zedekia, ten einde raad, besloten, het jubeljaar weer in te stellen, en er was een edict uitgevaardigd, 'met heel het volk, dat zich in Jeruzalem bevond, om hun vrijlating aan te kondigen, zoodat elk zijn *slaaf* of *slavin,* een Hebreeër of eene Hebreeuwsche, vrij zou laten gaan, dat geen mensch zich van een Judeeër, zijn broeder, zou doen dienstbaar zijn'[1] (Jeremia 34:8-9).

Toen dus het gevaar dreigde had men de slaven vrij gelaten. Want de conscientie sprak. Men wist blijkbaar wel, dat dit slavenrecht door Gods eigen wet gehandhaafd werd. Maar nauwelijks was het gevaar geweken, en waren de chaldeeuwsche troepen van de stad terug geroepen, of met permissie van den *laatsten* koning uit Davids huis, was de vrijlatings-eed, aan de slaven gegeven, geschonden. De slaven waren weer in boeien geslagen.

Is dit nu een kleinigheid?

Brengen wij misschien dingen bij elkaar, die niets met elkaar te maken hebben?

Dwaas, wie het gelooft.

Integendeel, de profeet Jeremia zegt zelf in vers 17, dat deze daad van trouweloosheid jegens de slaven, de priester-slaven ook, van het corrupte Jeruzalem, in de dagen vlak vóór de ballingschap, de groote reden is, waarom de Heere Zijn volk, *en ook Davids koningshuis,* en ook de priesters, overgeeft ter beroering aan alle koninkrijken der aarde. *Over slavenlijven* is David gestruikeld,

1) Vertaling Dr G.Ch. Aalders, Korte Verkl. der H.S. Kampen, J.H. Kok.

niet over de krijgswagens van de wereldmachten der babylonischkaïnietische ‘grootmachten.’

Het was ook voorwaar geen wonder.

Want God had juist het jaar van de slavenvrijlating in de wet vastgelegd, omdat daarin het *messiaansche* licht tot Israël kwam, en Zijn volk als een volk van in beginsel vrijen uitgeroepen werd. Toen Davids koningshuis aan de *slaven* onthield het licht van de vrijheid, die eenmaal in Christus volkomen dagen zou, had het zich met Saul gelijk gemaakt, de theocratie geschonden, de vrijheid van Gods erfgenamen beknot, vele van Gods ‘kleinen’ geërgerd, en had geen recht dus meer op een plaats onder de zon.

Thans zijn daar, eeuwen later, in Gethsemané wederom *drie* aanwezig: een priesterslaaf, een romeinsche (kaïnietische!) bende, en de ongekroonde koning uit het huis van *David,* Jezus Christus.

De Romein heerscht nóg over Kajàfas en over het huis van David. Dat is nog altijd hetzelfde oordeel, dat eens Jeremia dreigde in hoofdstuk 34. Met den zweep der Romeinen slaat God zelf nog altijd de trouwelooze slavendrijvers, die de vrijlating der slaven hebben verhinderd; de zweep van Rome is het verlengstuk van de zweep van Babel, dien Jeremia zag neerkomen op den rug van Jeruzalems grooten, ook van Kajàfas' slavendrijvende voorgangers. Dat is de eene kant van het treurspel. En de andere kant is deze, dat er *niemand is die het ziet*. Kajàfas let er niet op en Malchus evenmin. Zij kussen de zweep van Rome, om maar van Jezus af te komen. En - homo homini lupus: de priester zelf drijft zijn slaven. Wat kan de zonde ook anders doen?

Doch nu staat daar tusschen de slavendrijvers van Rome, die aan Babel verwant zijn, en die zelf een Nieuw-Babel stichtten in de stad van het Beest, de slavendrijvers, die in den Bijbel welhaast gezien worden als het beeld van den Anti-Christ, den grooten Kaïn, aan den *éénen* kant, - en Kajàfas met zijn slaaf, die samen weer Rome's slaven zijn, aan den *anderen* kant, nu staat daar, zeg ik, *tusschen die beiden in: Christus Jezus*. Hij buigt zich als de ware Davidide over een priesterslaaf. Hij verhindert Zijn discipelen, slavenrechten te krenken. Deze Koning verbiedt Zijn knechten,

ook maar een slaaf van Abraham te krenken door willekeur; en Hij bedient aan hem, positief, het recht van Abraham, zelfs in het uur, waarin Rome en het ontrouwe Israël gereed staan Hem te boeien. Zie toe, zegt Hij tot Zijn kerk, en allereerst aan Zichzelf, - zie toe, dat gij geen van deze kleinen ergert. Zoolang Malchus nog in Israël ingelijfd is, is hij volgens het verbond en den eed, een van de kleinen Israëls. Zie toe, dat gij geen van deze kleinen ergert, als Zedekia deed; want Ik zeg u, dat hun engelen in de hemelen altijd zien het aangezicht mijns Vaders, die in de hemelen is. Hun engelen... ja, Heere, maar Gij zijt *de* groote Engel, die altijd Uw Vader en Zijn slaven ziet... in den hemel ziet gij en op aarde. God en slaven ziet gij tegelijkertijd!

Nu neigen wij het hoofd vol eerbied. Het oor van Malchus is in de wereld even groot als de krakende berg van den jongsten dag. Want van dit uur af aan is Davids huis teruggekeerd, *in Christus,* van zijn laatste overtreding. De vloek van Jeremia 34 en van Ezechiël 17 is door Christus afgewend. Want Hij heeft een slaaf zijn eed gehouden, en ook aan de wereldmacht heeft Hij al zijn eeden trouw gehouden. Hij heeft een romeinschen hoofdman zonder opstand tot zich en over zich doen komen. En Malchus heeft Hij recht gedaan, in groote gehoorzaamheid. In het oor van Malchus ligt de volle prediking van de gemeene gratie en ook van de bizondere genade. Het stelt de zuivere verhouding van Christus, zoowel tegenover de wereld, als jegens de kerk, ons duidelijk voor oogen. De genade van Christus aan Malchus is de behoudenis van het huis van David geweest, dien afgehouwen tronk. Zij legt ons daarom alle vragen van het Evangelie, en alle ultimatums van het laatste oordeel voor, met onverbiddelijken ernst. En in dat kleine oor van Malchus klinkt het bruisen van den waterval van Gods recht en genade, en de donder van het toekomende oordeel en van het aanwezige genadepleit.

Want wanneer is Christus Jezus niet groot, en niet geweldig?

En wanneer komt het jubeljaar niet achter hem aan?

En wanneer zou Hij den allerkleinste niet het allergrootste willen geven?

Waarlijk, zulk een Koning betaamt ons, barmhartig, voorzichtig, rechtvaardig; zulk een Koning, die altijd den Vader en altijd den slaaf beziet in hemel en op aarde.

O res mirabilis: salutat Dominum pauper servus et humilis.

Welke slaaf zou niet dezen Koning willen groeten? Slavengenezer is Hij, - in boeien: dat is de theocratie. De meerdere heeft den mindere gediend en Saul is voor altijd door den grooten David vervangen.

Het volk, dat in duisternis zat, heeft een groot licht gezien.

Hoofdstuk XXV. Christus in banden.

Maar dit is uwe ure, en de macht der duisternis.
LUKAS 22:53*b*.

De bende dan, en de overste over duizend,[1] *en de dienaars der Joden namen Jezus gezamenlijk, en bonden Hem*.
JOHANNES 18:12.

CHRISTUS heeft Zijn laatste wonder uitgericht. Zijn handen hebben haar dienst gedaan. Wat ter wereld zou die handen nu nog kunnen weerhouden van de banden? Hij is tot binding in de wereld gekomen; en slechts de roeping, die Zijn handen werk te doen gaf, weerhield de banden. Maar nu de wonderenreeks voltooid is, nu slaat de klok zoo dadelijk voor het uur, waarin de Heiland wordt gebonden. De vrije passage in Zijn eigen stad en over Zijn eigen wereld wordt Hem nu ontnomen, en de Heer van den wijngaard gaat geboeid. Hij is in banden en in handen van trouwelooze verzorgers van dien wijngaard overgegeven. Dat is te zeggen: Hij is bij de meineedigen. Die den koningseed aan slaven hield, is nu gegeven in handen van slaven, die den eed hun Koning braken.

En, mijn God, wat is er anders te doen, dan de handen te boeien, waarvoor Gij geen werk meer hebt? Ach, Jezus is van Malchus ontslagen; dit wordt Zijn gróóte rampspoed.

Christus in boeien.

1) Men kan hier beter vertalen: de bevelvoerder, de commandant.

Doch ik hoor Hem spreken.

Want het *Woord Gods is ongebonden*.

Ik *hóór* hem spreken. En, hoe verschrikkelijk Zijn woord ook is, toch is het ook weer een groote troost. Want *dit* hoor ik Christus nu zeggen tot de macht van Joden en Romeinen, die Hem in de banden van hun dood sloegen: *dit is uwe ure en de macht der duisternis*.

Dit woord, zoo zeiden wij, is toch wel allereerst een verschrikkelijk woord. Het is immers niet zóó bedoeld, gelijk sommigen willen, wanneer zij zeggen, dat Jezus *enkel en alleen* maar er op wijzen wil, dat Zijn vijanden juist in het nachtelijk *donker* op Hem afkomen, omdat alleen de *duisternis* de geschikte tijd is voor hen, 'duisterlingen', om te werken. Volgens deze exegese zou Jezus het scherpe verwijt tegen Zijn vijanden aldus formuleeren: '*Ik* heb altijd op klaarlichten dag gewerkt, en ik heb zelfs de laatste weken, zonder iemand te ontzien, publiek in den tempel, mijn leerlingen onderricht gegeven onder ieders oogen; en toen hebt gij niets tegen mij ondernomen; maar het is waar, nu het *donker* is, nu komt gij ineens naar voren, om mij te grijpen. Geen wonder: het nachtelijk duister is uw schoonste uur.' Volgens deze exegese zou dus Jezus enkel maar de tegenstelling laten zien tusschen de publiciteit van Zijn eigen optreden en het gewroet in het donker van Zijn vijanden.

Tegen deze opvatting hebben wij echter bezwaar.

In de eerste plaats is het op dit standpunt niet volkomen duidelijk, *wát* Jezus dan wel bedoelen mag, wanneer Hij spreekt over de *macht der duisternis*. Eigenlijk staat er: 'de *bevoegdheid* van de duisternis.' Sommigen meenen, dat het woord *bevoegdheid* hier eigenlijk beteekent: *machtsgebied;* volgens hun meening zou Jezus dus willen zeggen: deze *plek,* waarop wij nu staan is het machtsgebied van de duisternis. Er zou dus een *tijd* zijn van de duisternis (het nachtelijk uur en niet de volle dag), en ook een *plaats* der duisternis (de afgelegen hof Gethsemané, en niet de publieke tempel). Anderen evenwel oordeelen, dat Jezus, sprekende over de *macht der duisternis,* de *satanische machten* op het oog heeft. Zij zien dus wel een letterlijk bedoelde uitdrukking in het *eerste* gedeelte

van Christus' woord (‘dit is uwe ure’), maar het *tweede* deel van Jezus' verwijt wordt dan weer min of meer als een overdrachtelijk spreken opgevat.

Wij voor ons meenen, dat de onzekerheid in al deze proeven van verklaring ons reeds voorzichtig maken moet, en ons verhinderen moet dezen weg, den weg van de al te groote nuchterheid, op te gaan. Trouwens, wanneer wij *deze* uitspraak van Christus leggen naast de bijna gelijkluidende plaats van Matth. 26:55-56*a,* en van Marcus 14:48-49, dan zien we, dat *daar* de uitdrukking: ‘*dit is uwe ure en de macht der duisternis’ vervangen wordt* door een andere: ‘*maar dit alles is geschied, opdat de Schriften (der profeten) zouden vervuld worden.’* Hier wijst dus Christus duidelijk aan, dat Hij in hetgeen op dit bepaalde oogenblik geschiedt, *de vervulling ziet van hetgeen voor vele eeuwen is voorzegd. Het uur van Zijn binding verloopt naar heilige, souvereine orde; geen seconde ervan is vrijgelaten voor - het toeval*. Daar is hier de wet van de groote *noodzaak;* daar is hier enkel *moeten*. God heeft zelf vóór eeuwen dit alles verkondigd door de profeten, en achter deze verkondiging in de Schrift lag de raad van God, die vóór alle tijden gewild heeft, en bij Zichzelf heeft vastgelegd, wat thans gebeurt.

Legt men nu deze uitdrukking van Mattheüs' en Marcus' beschrijving naast hetgeen wij in Lukas hebben gelezen, dan hooren wij Christus dus zeggen, dat het uur, waarin de menschen Hem binden, *in Gods raad is bepaald*. Waarom *kùnnen* zij nu? Omdat het *hun ure is*. In het samenstel der prae-historische decreten van den souvereinen God is dit korte tijdsbestek *aangewezen,* als het uur van de groote *actieve permissie* van God. Hij zal, wijl Hij zulks van eeuwigheid wil, het terrein vrij laten voor de vijanden. Hij zal den tijd voluit voor hen reserveeren. God heeft het verloop van alle voorgaande eeuwen, en alle verwikkelingen van den tijd en alle dramata van Genesis 1:1 af, tot op dit oogenblik toe, zóó geschikt, en alles zóó gekneed, en alles zóó doen samenloopen, dat er plaats zou komen voor dit ééne uur: het uur der binding van Zijn Zoon. Het *moest* geboren worden uit den schoot van dageraad

en nachten. Om dit ééne uur te bereiken, en om er plaats voor te houden, heeft God den loop der volkeren gedwongen, hun zitten en hun trekken. En Hij heeft de klok der historie niet laten verzetten, door geen enkele macht van boven of beneden. Hij heeft de veldslagen der keizers, en de botsingen der koningen, en de volkeren-verhuizingen, en de groote wereld-oorlogen, en de beweging van sterren en zonnen en manen, en de wenteling der tijden, en de contra-polaire beweging van al wat in de wereld is, zóó beheerscht en gestuwd, dat *dit* ééne uur in de historie komen kon en moest. God heeft dit uur *gereserveerd* voor den Satan. Die is de vorst der duisternis; en daarom is dit 'zijne' ure; ze is door Gods raad bepaald als de ure van den Satan.

Daarom is de *duisternis* hier dan ook niets anders dan: heel de macht van zonde, heel de samenscholing van de hel, heel dat conglomeraat van duivelen en demonen, dat hier de lucht van den Olijvenhof ver-pest en den Vloek zich laat zetten in de bladscheeden tusschen het dichte loof. Dat de duivel den nacht uitkiest om Jezus te binden, komt wel overeen met de lafheid van de menschen, van wie hij zich bedient; - maar het zou toch te kort doen aan den diepgang van Jezus' spreuk, wanneer wij in dit verband het woord '*duisternis*' alleen maar opvatten als een zeker uur in dit etmaal.

Indien wij dan ook in den door ons aangegeven zin Christus' woorden verklaren, hebben wij daardoor tevens overeenstemming verkregen tusschen wat Christus in Gethsemané zegt, en de andere plaatsen in de Schrift, waarin ook op gelijke manier wordt gesproken van *Zijn ure, die nog niet gekomen was*.

Het is dus wèl verschrikkelijk, nog eens, dat het thans HET UUR is van 'de duisternis'. God geeft hier het terrein voor Satan vrij. Bevende engelen, die zich zouden willen reppen met onrustigen vleugelslag, om haastig Gods recht in de wereld te bedienen, kunnen er niets aan doen, zij moeten zich stil houden; Gods *raad láát* dit nu over Christus komen. Meer dan twaalf legioen engelen, zoo zegt Christus zelf, zou Hij *kúnnen* roepen, wanneer het alleen

maar ging over het *machts*vraagstuk. Hooger echter dan de vraag, wat Hij *kán,* reikt die andere vraag: wat Hij *wil,* en wat Hij *mág* naar het recht van Zijn God. En, naar dat *recht* bezien, *mág* Jezus geen twaalf legioenen engelen van boven af roepen, en daarin volharden. *Indien* Zijn stem hun komst van den Vader afdwingen zou, en *indien* Jezus' sterke geest hen naar beneden toezuigen *zou,* dan zou Hij voor dit ééne uur een andere tijdvulling hebben verkozen, dan Gods raad in der eeuwigheid gewild heeft. Maar Gods programma's zijn obligatorisch voor al wat leeft. Zij zijn bovendien aan alle plaatsen en door alle tijden tot nu toe in uitvoering. Wat wil men tegen den God van Kohèleth?[1)] Daarom moeten de engelen blijven waar zij zijn, en zich inbinden, en stil nu zijn, heel stil. De wet van *verlating,* aan welke wet de Zoon nu onderworpen wordt, treedt in het gansch heelal in werking; en in de eerste plaats moeten Gods engelen aan die wet gehoorzamen, en het magnificat erover declameeren. *Dit is de ure der duivelen*. Michaël bedwinge zijn zwaard, en Gabriël trekke niet uit, den Satan tegemoet. Gelijk eenmaal in den hemel zelf er een uur der duisternis geweest is, toen n.l. voor het eerst door den hemel de stormwind te razen begon van de kwade engelen, zóó is het ook nu weer ‘de ure en de macht der duisternis.’ Alle engelen worden ingetoomd, opdat alle duivelen zouden uitstróómen naar Gethsemané en Golgotha.

En zij komen; - als een waterstroom loopen zij tegen den Meester aan. Zij voelen de branding van het middelpunt van alle tijden. Zij komen; het is hun uur. Dit hun ééne uur is verbonden, éénerzijds aan het *aanvangs*-uur van den allereersten stormloop der zonde, in de engelenwereld, toen zij den troon van God wilden wankelen doen. En het is, naar de andere zijde, verbonden met dat laatste uur van de wereld, waarin de duivelen, wanneer de ‘duizend jaren’ (de tijd der afronding van Gods werk) zullen voleindigd worden, (op hun einde dus zullen loopen), voor het laatst zullen vrij gelaten worden, losgemaakt van hun banden, om

1) Het boek Prediker: ijzeren dwang, waarin God alles besluit.

hun sinister werk aan de wereld te doen, onder de grauwe luchten van den laatsten Onweersdag.

Gethsemané's uur - loslating van duivelen! Zij komen nu op, en zij mogen. Hun mógen is wel niet de welbehaaglijkste toepassing van Gods recht, maar zij *mogen* geheel naar Gods *toelating*. Zij komen nu op, want de wereld-klok wijst de helft aan van den éénen werelddag. Zij komen, zij hebben hun uur, hun bevoegdheid. God laat ze vrij, want zij hebben den strijd te openen nu tegen den Zoon des menschen, en vinden Hem, met zonden beladen. Daarom is het hun *bevoegdheid,* het oordeel tegen Hem te laten komen. Als *God* de vlammen van het gericht tegen Zijn zoon nu werpen gaat, omdat Hij Hem tot *vloek* gemaakt heeft, dan mogen de vuurblakers in Gods heelal hun 'bevoegdheden' gebruiken, om het hittige vuur van de gramschap van den Eeuwige te feller aan te blazen en zijn vlammen te drijven, rechtstreeks naar het hart van Jezus toe. *Dit is hunne ure, en hun bevoegdheid.* De toelating is volstrekt. De goddelijke activiteit daarin is het ook. God zelf werpt nu de deuren der helsche gevangenis open, en alle duistere demonen krielen er uit, en jagen naar den Zoon des menschen toe, om Hem te sissen, en te jagen, en te prikken in den dood.

In Openbaring 8:1 lezen wij, dat er een *half uur stilzwijgen* in den hemel hing. Dat was, toen de groote crisis naderde van het *zevende,* d.w.z. het uiteindelijke, het *definitieve* zegel. Gods engelen *moesten* toen wel zwijgen, omdat God hun activiteit intoomde voor een oogenblik.

Als de wereldgeschiedenis tot haar ont-knooping komt in het zevende, het vol-makende zegel, dan zet God eerst engelen stil, zoo wil de Apocalypse zeggen. Want heel de groote wereld moet het weten, dat ook het katastrofaalste gericht losbreekt, niet door invasies van hemelsche heirscharen, alsof die vreemd vuur in het wereld-kruithuis wierpen, doch dat alleen de in de *wereld zelf* verborgen werkende krachten het oordeel, 'de ure,' nabij brengen.

Zóó nu is het ook in dit eigen uur van Gethsemané. Alle engelenvleugelen worden door Gods oogen bedwongen, dat zij niet zouden vliegen. De katastrofe komt: de hemel kan nu wel in raadkamer

gaan. Een ‘half uur stilzwijgen’ hangt zwaar over den hemel; maar het hijgen van de engelen onder de vleugelen, die hun gestalten bedekt houden, dat kunnen hemelsche ooren vernemen. Nooit heeft de hemel zoo volstrekt *gezwegen* als in dit uur. Slechts één uur gaat in de diepte van zijn zwijgen dit ééne moment te boven, en het breekt haastig aan: dàt is dat andere uur, straks, straks, waarin de Zoon van God *verlaten* zal zijn, en in het donker zal hangen te verbloeden.

En terwijl Jeruzalem slaapt, en in de lage landen ergens bij de zee Batavieren en Kaninefaten hun jachtmessen slijpen en op buit gaan, en terwijl die kleine wereld door alle hemelen haar lichten loop voortzet langs de baan van alle eeuw, daar voltrekt zich toch op datzelfde oogenblik een *crisis* in de geestelijke wereld: *de duivelen treden aan; de engelen houdt God terug*. Aarde is in de macht der hel gegeven. Van nu af aan zal het de aarde niet gegeven zijn te ontsnappen aan den zwaren last van haar *verschrikkelijke* roeping: om in geestelijken zin te zijn het middelpunt van het heelal.

Want, dit is de ure en de macht der duisternis.

Maar het verschrikkelijkste en het troostelijkste liggen naast elkaar in het koninkrijk der hemelen. Want juist dat ééne, dat het nu de ure der duisternis is, mag de groote genade heeten en de sterke vertroosting, - zoodra gij immers maar weet en bedenkt, dat deze ure *van God* bepaald is.

Het uur komt aan de duivelen toe; maar de toewijzer leeft: het is God.

Wanneer het aan de hel gelegen had, dan zou haar uur door haar *zelf* gekozen zijn, en haar bevoegdheid met *eigen* wil zijn vastgesteld. Het satanische hunkert naar een formule als deze: *Satan, koning bij de gratie van Satan*. Maar God schrijft daarvoor in de plaats: *Satan, knecht bij de gratie Gods*. Want God heeft Satans uur hem *aangewezen,* en al wat de hel daarin voorts doet, is, in den grond der zaak, niets anders, dan hetgeen *toegelaten* werd door den hemel.

Zoo kan dan ook ditzelfde uur *hier* het uur der *duisternis* heeten, en op een àndere plaats het uur van *Christus*. Dat is geen tegenstrijdigheid, doch dezelfde zaak, van twee zijden belicht. Het is óók het uur van den *hemel,* het is de bevoegdheid van het *licht*. Waarom geeft de hemel den Satan vrij spel? Omdat hij eerst dán den Satan kan bedwingen, als diens angel àl zijn gif heeft uitgestooten in lichaam en ziel van den Zoon des menschen. De vulkaan der zonde moet eerst *uitgewerkt* zijn, eer op zijn helling de engelen lusthoven planten mogen voor de zaligen Gods, voor de gemeente der eerstgeborenen. Dààrom is het uur van de duisternis het uur van het licht. Daarom kan de aarde, van dit uur af aan, nooit meer ontvallen aan haar *heerlijke* roeping, om, naar haar eeuwige uitverkiezing, te zijn, in geestelijken zin, het middelpunt van het heelal.

In Christus' woord licht dan ook onze behoudenis. En dat het door Hem *gezegd* werd, dat het *lééfde* in Zijn ziel, is óók onze behoudenis.

Want wanneer Jezus zich volkomen ervan bewust is, dat dit uur nu het groote crisis-uur is, waarin de toelating Gods het verbergende raadsel zal zijn, en de openbarende oplossing tevens, dan vernemen wij daarin de belijdenis van Zijn *messiaansch bewustzijn*.

O, *indien* Jezus *getwijfeld* had, *òf* dit wel het groote uur was, indien *Zijn* stom verduren op dit oogenblik, den wrevel of den twijfel had moeten verkroppen, dan zou Hij zich hebben losgemaakt van de zwijgende engelen, wier kracht van stil-zijn geboren is uit het *aandachtig letten op God,* en uit het felste *wéten* van Gods wil. Dan zou Jezus hebben getwijfeld aan de kritieke beteekenis van zijn eigen uur. Dan was al wat nu gebeurde, voortaan voor Zijn besef niet langer geënscèneerd door den raad en de voorkennis van den hemelschen Vader. Het zou dan geweest zijn een spel van onzekerheden, van wisselvalligheden. Dan zou Christus uitgevallen zijn, afgevallen, van het geloof aan de vastheid van Gods raad en voorzienigheid, juist in het oogenblik, waarin de raad Gods zijn sterkste vastheden *vònd,* en Gods voorzienigheid

haar opperste verzekerdheden bewees. Indien Hij zóó Zijn handen in den dood gegeven had, indien Hij in zulke onzekerheid zich had laten binden door menschen, *dàn* zou Hij dat gedaan hebben, niet als de groote volvoerder van den raad Gods, maar als de verschrikkelijke défaitist, wiens bestaan beleedigend zou zijn voor Gods zon, - de groote vlék ware Hij geworden in Gods heelal. Dan zou Jezus, door in *dit* uur *niet te wederstaan,* de lafaard geweest zijn, die den vijand wel de ééne wang en ook de andere wang toekeert, doch dit alleen, *omdat Hij beide wangen onttrekt aan God,* die Hem heden op die beide slaan wil. Ja, dan zou de *Auteur van de bergrede Zijn eigen woord verloochend hebben*.

Want in die bergrede spreekt Hij wel over het bieden van *beide* wangen aan den vijand, die reeds de ééne heeft geslagen, - maar de eisch der rede is dan ook: dat men zijn vijand beide wangen bieden moet *met het gelaat naar God gekeerd*. Als ik God *niet* toegekeerd ben, dan is mijn *niet-wederstaan* enkel maar *niet*-wederstaan: het blijft zuiver negatief. Doch bied ik zwijgend den vijand beide wangen *coram Deo,* d.w.z. met mijn gansche wezen *tot God gekeerd,* dàn is mijn *niet-wederstaan positief* geworden. Het is dàn het *felste* wederstaan van het vijandige in den vijand. *Dan* is het een *overwinnen* van het kwade door het goede; een betrekken van het eeuwige op al wat in den tijd mij overkomt. Neen, *niet-wederstaan, zwijgen,* dat is, *als er niets bij gezegd wordt,* nooit Jezus' bergrede-woord. Alles komt erop aan, dat men EERST zich heeft laten overbrengen in het klimaat der eeuwigheid! Want in die bergrede heeft Christus alle dingen gezet onder het licht der *eeuwigheid*. Hij heeft daarin aan de burgers van het rijk der hemelen de groote, verslindende, levenverterende, opdracht gegeven, om al wat in den tijd gebeurt, te zien in het licht van het Rijksbestand. Elke accumulator van ons menschelijk leven moet, eer hij functioneert, eerst worden *gevuld,* en *geláden,* bij den oneindigen God.

Neem nu eens aan het ongerijmde, dat Christus *niet* geweten zou hebben, of zelfs maar verzuimd zou hebben, zich te doordringen van de wetenschap, dat dit uur van schokkend onrecht toch is geweest het uur, dat *God* liet komen, *dán* ware Zijn zwijgen

verachtelijk, Zijn overgave ware *dán* ongehoorzaamheid. Zij zou *dán* zijn geweest een treden buiten het klimaat, buiten de mogelijkheden, van de bergrede, - en dat wel door den Auteur van deze rede zelf. *Dán* was de vrijwillige overgave van deze zegenende handen, die pas een wonder aan Malchus hebben gedaan, in de boeien van Joden en Romeinen, de daad geweest van den vermoeide, die, - wij zeggen het met vollen eerbied - Gods water over Gods akker loopen liet.

Alles hangt ook nu weer aan één enkel woord. Indien Christus' overgave van den aanvang af aan de *daad* zal zijn van den *Messias,* dan moet Hij de klemmende waarde van dit ééne uur kunnen bepalen in zuiverheid naar al de Schrift.

Daarom danken wij Hem, die ook op dit oogenblik Zijn messiaansche bewustzijn aan het woord laat komen, *om ons wel zeer te vertroosten*. Christus biedt inderdaad de ééne wang, èn de andere, aan Zijn vijanden, *omdat Hij het gansche gelaat naar Zijn Vader keert: Sla Mij toch, sla Mij toch!* De zweep van *Assur* - om in den stijl van Jesaja te spreken - is Hem bij voorbaat de roede *Gods*. Zijn messiaansche zelfverzekerdheid verdiept niet alleen Zijn schoone uren van vreugde in God, maar thans ook dit uur van beving voor den grooten Opperzangmeester des doods. En daarom is *Zijn* niet-wederstaan *het felste weerstand bieden*. Het is de ingehouden kracht van den Held, die Satan al den tijd gunt om het strijdperk in te treden, de wapenen te scherpen, het terrein te overzien; maar dan zullen daarna die twee gaan strijden op leven en dood.

Dit is uwe ure en de macht der duisternis.

De Reuzen komen op.

Neen, nu vragen wij niet meer met een bekende passage uit de Matthäus-Passion van Joh. Seb. Bach: waar toch de donder blijft en waar de bliksem? Want God, die Zijn engelen inhoudt, bedwingt Zijn eigen handen ook, *dat zij geen bliksemstralen werpen zouden*. God bedwingt zich - wij spreken naar den mensch, en dat is ons van Hem gegeven *rècht*. - Indien in dit uur Gods hand bliksemschichten had geworpen, dan was God *aan God* ontrouw geworden; dan was het recht verkeerd in willekeur; dan was de

bijbelsche God, die nooit eenigen bliksem werpt, dan naar het aangewezen wit en op het rechte uur, *veránderd* in het frivole beeld van den afgod der Grieken, die ook met bliksemvuur vermag te werpen, doch die dan daarbij speelt een leutig spel van godenwillekeur. Het bedrijf, dat griekſche verbeelding aan aristocratische goden op een hoogen Olympus toegedicht heeft, dàt komt wel vrijwel neer op het spelen met hemelvuur. Want welke griekſche heros heeft ooit daarvan geweten: *dit is de ure en de macht der duisternis?* Maar het Evangelie plaatst ons voor den heiligen God, die allen sacralen aristocratenzwendel van den griekſchen Olympus heeft verslonden in dat èène begrip: het *middelaarschap* tusschen God en mensch.

En dus màg hier geen bliksem vallen: Bach is te weinig theo-loog. -

Wat zouden hier nu bliksemstralen doen? Moeten zij soms Malchus verderven, dien Jezus heeft genezen? Een bliksemstraal, tegen Malchus geworpen, ware nú gekomen recht in het hart van Jezus. Maar die komst ware dan ontijdig, d.i. de wereld zou er niet door verlost zijn. Indien op *dit* oogenblik God den Satan had *verhinderd* met geweld, dan zou God *onrecht* aan den Satan hebben gepleegd. Heeft Hij de hel dit uur niet *aangewezen?* Indien heden de hemel met bliksemschichten had geargumenteerd, ze hadden verteerd, niet alleen Joden en Romeinen, niet alleen duivelen en hellewachten, maar ze hadden zekerlijk verteerd vooràl de trouwe ziel van mijn Heiland, en óók (wij spreken weer het ongerijmde) dat groote, trouwe hart van God. Want nu het woord der toelating eenmaal gesproken is, nu *hangt het lot der wereld aan een vrijgelaten priesterslaaf* en aan een ongeschokte Jodenbende. *Als dezen niet vrij uitgaan in dat ééne 'uur' der duisternis, dan heeft Jezus ook tevergeefs de beschermende hand gestrekt over Zijn volk: Laat dezen henen gaan in vrede*.

En daarom danken wij, dat Christus niet alleen in het crisis-uur *gekomen* is, maar dat Hij het ook *geweten* heeft. 'Voorwaar, de Heere is aan deze plaats, en *Hij* heeft het wèl geweten.' Dat feilloos *weten* maakt àl, wat Hij van nu voortaan zal doen, tot een *bewuste Messiasdaad*. Het geeft aan Zijn werk de kracht der verlossing en

de bewustheid van de opperste liefde, die met open oogen zich ons offeren gaat. Het maakt Zijn binding vrijheid, *niet alleen door de lijdelijke, maar in dezelfde maat van energie óók door de dadelijke gehoorzaamheid*.

Alzoo gaat dan mijn Koning in banden. Alzoo gaat Christus, Uw Koning, in boeien. De Heer der wereld, die vrije passage laat aan de duisterlingen van den nacht, heeft zelf geen recht van passage meer. De vrijheidkooper, die een jubeljaar ontsluit voor alle bedrukten gaat in boeien en is geknecht, gekneveld, onder den wil der anderen. Zoodra Malchus weer verder kon, verklaarde God Jezus' pas vervallen. God gaf geen nieuw paspoort meer uit.

Voor Christus is *dit* een gansch nieuwe ondervinding. Tot nu toe heeft Hij zich kunnen bewegen, waar Hij wilde, en tusschen drommen van vijanden kunnen dóórgaan, zoo vaak Hij het verkoos. Maar thans is Hij *gebonden* in het uur der duisternis.

Wie dit laatste bedenkt, stelt óòk niet meer de vraag der dwazen, of Jezus die banden *had kunnen breken*.

Want vrijmoedig antwoorden wij daarop: Jezus *kón* die banden niet verbreken.

Hij kon niet.

Zoek hierin niet een afdingen op het geloof aan de *almacht Gods;* en evenmin een ontkenning van de geweldige *kracht* van Jezus' *menschelijke* natuur. Zeker, *in het algemeen gesproken,* kan God alle touwen breken; en, wederom *in het algemeen gesproken,* kan de menschelijke wil van Jezus, boeien uiteen rukken.

Alleen maar *zulke wetenschap is dor en onvruchtbaar*.

Zij heeft groot ongelijk. Zij praat en betoogt over hetgeen wel eens kan geschieden, *in het algemeen* gesproken.

Maar sterveling, wie gij zijt, stamel dit stuntelige woord niet langer - in Gethsemané. Want *niets* is in Gethsemané '*in het algemeen* te spreken.' Het is de dood voor alle christelijke theologie, en filosofie, als men gaat spreken over iets *in het algemeen. Niets* gebeurt 'in het algemeen'; alles is allerbizonderst. Alles in Gethsemané is, om dat nog eens te zeggen: 'einmalig'; dat beteekent: wat

hier geschiedt, is maar één keer gebeurd, en kán ook maar éénmaal geschieden in hemel en op aarde. Het is hier alles het allerbizonderste, het allereigenste. En *daarom* durven wij zeggen, dat de boeien van Jezus door geen enkel vuur verzengd kunnen worden; ook niet door het hittige vuur van *God,* en óók niet door de anders dwingende kracht en het verterende vermogen van Jezus' *menschelijke* ziel.

Wij spreken daar van *twee:* van *God,* en ook van den *mensch* Jezus.

Wat *God* betreft, wie Zijn *almacht* zou belijden, alsof zij *los stond van de andere deugden* Gods, die heeft niet God beleden, maar God gelasterd. De almacht Gods is hierin gelegen, dat Hij alles kan *wat Hij wil*. Maar Zijn wil is die van heilig recht; en Zijn recht is verbonden met al Zijn deugden. Indien daarom Gods recht, en Gods liefde, en Gods waarheid, en Gods openbaring, en al wat in God is, deze ure heeft *aangewezen* voor de binding van Jezus, dan *kan* God die boeien niet verbreken. Waarmee zou een God, die over Zijn bliksem niet beschikt, waarmee ter wereld zou die God de lichtste banden kúnnen verzengen? Zijn *éénig* brandmateriaal is de bliksem; ook de zwakste vlam, die op aarde de dunste zeelen schroeit, is, indien naar goddelijk *recht* geschroeid wordt, zoo sterk als de bliksem; want de majesteit des Almachtigen brandt er in. O pijnlijk wonder: de touwen, die daar ergens in Jeruzalem in een achter-straatje gedraaid zijn, en nu aan Jezus handen liggen, ze kunnen door alle hemelkrachten bij elkaar niet verbroken worden; want de zuigkracht van Gods gansche wezen trekt ze om Jezus' polsen, en de wil van den Almachtige heeft zelf den knoop gelegd, en de kracht die van bóven is, heeft mèt de kracht, die van beneden is, de vezelen saam gesnoerd, en dit ééne touw geweven. Die banden *kúnnen* niet weg. Zeg nu *ja* tot die banden, Nazarener! Uw *ja* zij *ja,* Uw *neen neen,* en wat *bóven* dat *ja* en *neen* is, dat is *uit den booze;* want dat zou den weversstoel in het Jeruzalemsche touwmagazijn plaatsen buiten de sfeer van Uw uit God gegrepen bergrede. Een simpel touw is nu genoeg, o Redenaar op bergen.... wat *boven* zoo'n touw zou liggen, dat ware uit den *booze!*

Ja, wat den *mensch* Jezus betreft, *óók Hij kàn* die boeien niet breken. Het zou een dwaasheid zijn, te zeggen, dat *Jezus* alles *kan wat Hij wil,* indien daarop niet vólgde, *dat Hij slechts datgene wil, wat met Zijn Vader, en met het recht van de uren van Zijn Vader, strookt*. De mensch Jezus heeft al Zijn wonderen gedaan door het *geloof,* door Zijn 'sterk zien' op God, en door Zijn annexatie, in hooge zelfverzekering, van de krachten Gods voor Zijn eigen menschelijk vermogen. *Neem dus het geloof van Jezus weg, en Zijn wonderlijk vermogen valt eveneens weg*. Als Jezus ergens geen 'geloof' voor heeft, dan valt de vraag van *kunnen* of *nietkunnen* dadelijk *buiten* Zijn gezichtskring.

En nu keeren wij terug naar Zijn eigen woord van daareven: *dit is uwe ure en de macht der duisternis*. Jezus weet dat; Hij is er ten volle van verzekerd; d.w.z. Hij zou nooit kunnen *gelooven,* dat God Hem sterken kon, om deze banden te breken. Daarom kán Hij het ook niet. Heel Zijn menschelijk vermogen schrompelt in, tenminste ten aanzien van deze boeien, door het onmiddellijk weten: Mijn Vader legt ze aan.

En zóó gaat mijn Jezus in boeien. God heeft den grooten Simson geboeid, al heeft Hij Hem al de haarlokken gelaten, en al zal Hij Hem de oogen niet uitsteken in der eeuwigheid. En nu moet Jezus alle Filistijnen, die Hem gegeven zijn, verlossen, en daarom moeten zij eerst over Hem komen, hier in den Dagontempel, die ook de mallemolen is der zonde en en het huis van Zijn gevangenschap. Dit - is - uwe - ure.

Jezus is geboeid. En deze drie leggen nu de knoopen vast: de duivel, de mensch, God. Dat is te zeggen, in persoonlijke taal; drie knoopen Jezus' banden toe: *ik,* de duivel, God. Maar ik zal die *persoonlijke* spreekwijze eerst waarachtig tot de mijne hebben gemaakt, als ik mijn vleesch, dat Hem bond, zelf in boeien gaf. Alleen voor den *geestelijken* mensch is Jezus, geboeid, de schoone Koning. Jezus' banden zijn voor het *vleesch* even 'aanstootelijk' en even 'dwaas,' als het kruis en de groote verlating. Maar hun, die uit den Geest leerden zien en 'onderscheiden,' is de

geboeide Jezus, die het uur van Zijn Vader, en daarom van den beul van Vader, Satan, *wist* en *onderscheidde,* slechts in de boeien lief. In Hem aanschouwen zij hun God. Want, door niet met hemelvuur te spelen, en niet den spot te drijven met *rechten* zelfs van *duivelen,* heeft de God der Schriften zich getoond als een ander dan de God der wereld. Alle goden, van Griekenland en daar buiten, mogen zich tooien in den mantel van willekeur, maar de God en Vader van onzen grooten Herder der schapen, verschijnt met Zijn Zoon in dezelfde binding van recht en waarheid, zelfs tegenover de heden ontbonden duivelen.

Zóó worden Jezus' banden voor wie gelooven, de kracht Gods en de wijsheid Gods. De touwen, die om Jezus' polsen knellen, zijn de zichtbaar-wording van die banden, waarin Gods wezen gebonden is door zichzelf; dat diepe wezen Gods, waarin al Zijn deugden één zijn, ook de deugden van *recht* en *macht* en *liefde*. Jezus' banden zijn ons een symbool van de éénheid Gods en van de drieëenheid daarbij; - want de vreugdevolle binding, waarmee God zelf Zich bindt aan eigen Wezen, *die* heeft den Zoon gekneld in de banden van den dood, opdat Vader, Zoon, en Geest, die *elkander* gebonden hebben in den raad des vredes, samen zouden strijden tot den vrede der wereld; *samen,* in den nacht, waarin 'Hij gebonden werd, opdat Hij ons zou ontbinden.' *Deze banden handhaven den vrederaad*.

Dit is uwe ure en de macht der duisternis.

Wij menschen kunnen dat woord nooit nazeggen, als het niet is door het geloof. Neem het geloof aan de eenheid Gods weg, en in heel de wereld is er geen grooter aanstoot dan een geboeide Jezus. Plaats evenwel den inhoud van dit geloof er achter, en zelfs Jezus' banden 'storten overvloedig sprake uit.' Sprake en wetenschap.

Zoolang wij vóór de dingen staan, weten wij nooit wat in het volgende uur zal wezen. Dus kunnen wij van geen enkel komend uur geheel en ten volle zeggen: dit is het groote uur en de volledige bevoegdheid der duisternis. Het heeft God beliefd - wij noemen ook dit met den naam: *gemeene gratie* - het heeft God beliefd, den Satan te binden. En slechts op den tijd, die God bekend is,

zal, gelijk wij reeds hebben aangeduid, de Satan éénmaal wéér ontbonden worden.

Daarom mógen wij, en daarom *moéten* wij het satanische tegenstaan in de kracht van het kruis. En dien tegenstand moeten wij volhouden tot in de dagen van den Anti-Christ toe, omdat wij nooit zeker zullen kunnen zeggen, wanneer de definitieve crisis van den jongsten dag op til is.

Wij, die van beneden zijn, hoe zouden wij in staat zijn, Gods groote *uur* te bepalen? Wij, die niet vermogen de historie der wereld ooit te bezien, anders dan van ons menschelijk standpunt?

Maar daarom willen wij dan ook rusten in den Christus Gods, die, als Hij gebonden werd, Gods uren *geweten* heeft, en ze nóg weet; die de historie door*leden* heeft *als mensch,* maar ze óók door*licht* heeft, wederom *als mensch,* door zijn sterk geloof in God, en Zijn gemeenschap met den Vader; en die ons zóó doet zien, wat paradoxaal is voor elke onherboren rede: dat de banden van Jezus het bedenksel zijn van den willekeur van alles wat van beneden is, maar ook van het vast systeem van Gods alwijzen raad.

Jezus is geboeid: Hij is wonderlijk van raad, Hij is groot van daad.

Hij heeft in zijn binding *God gezien;* nu is Hij in staat, het te *bemerken,* als God Hem gaat verlaten.

Toen Jezus geboeid werd, hebben de engelen gezwegen, een uur lang. Want dit was de ure en de bevoegdheid der duisternis.

> Aartsvader Abraham, het lustte u eens te zeggen,
> Dat Helle en Paradijs al t' afgezondert leggen,[1)]
> En nooit verzaligt mensch den jammerpoel genaakt:
>
> Maar dit zijn wonderen, die ons vernuft doen strijken,
> Dat hier de Hemel zelf den snoodsen afgrond raakt,
> Om ons het groot gedult van Jezus te doen blijken.[2)]

1) ‘ten zeerste gescheiden liggen; zie Lucas 16:26’ (Dr J. Wille, Heiman Dullaert, Ruys, Zeist, 181).
2) Heiman Dullaert.

Hoofdstuk XXVI. Christus in isolement.

En zij, Hem verlatende, zijn allen gevloden.
En een zeker jongeling volgde Hem, hebbende een lijnwaad omgedaan over het naakte lijf, en de jongelingen grepen hem.
En hij, het lijnwaad verlatende, is naakt van hen gevloden.
MARK. 14:50-52.

IN het verhaal van Christus' gevangenneming vraagt nog één bizonderheid de aandacht. Het is de *vlucht van de discipelen,* en ook van dien *onbekenden jongeling,* die in den nacht den geboeiden Jezus naliep, maar van den Heiland àfgeslagen werd door domme knuppels.

Wij zouden misschien kunnen vragen: Wat doet dat er toe, of wij nu al spreken over de vlucht der discipelen? Die is toch '*menschelijk,* àl te menschelijk'? En, dat die anonieme jongeling uit de verte de gebeurtenissen volgde, en straks, waarschijnlijk door een handgemeen met de soldaten, ook al vluchten moest, is dàt soms wel de moeite van een opzettelijke overweging waard?

Velen zeggen ronduit: neen.

Er is zelfs gezegd, dat *deze* laatste bizonderheid in het verhaal *voor den gang van het verhaal geen bizondere beteekenis heeft,* en dat ze ook *geheel buiten het lijden des Heeren staat*.[1)]

Deze opvatting kan ons echter niet bevredigen. Het rijke hart van Jezus is voor *àlles,* wat in de uren van Zijn leven en lijden

1) Dr J.A.C. van Leeuwen, Het Evangelie naar Markus, Korte verklaring der H.S., Kampen, J.H. Kok, bl. 188.

gebeurt, ontvankelijk geweest. Zijn fijne ziel reageert op àlles. Trouwens, het Evangelie zelf vertelt ons *nooit* iets, dat buiten het verband met het groote geheel staat.

Hierom hebben wij het recht, ja, den *plicht,* om óók afzonderlijk te spreken over de vlucht der discipelen, en eveneens over dien jongen man, die met ruw geweld van de ziel van Jezus afgescheurd werd. Wij zijn daartoe gehouden, juist wanneer wij niet in directen zin over die menschen spreken willen, maar over den *Christus* alleen.

Want de vlucht der leerlingen, en ook die van den adept, was voor Christus *lijden*. Neen, het verhaal daarvan is niet aan te merken als een nietige, kleurlooze bizonderheid. Integendeel: *de heele bijbel* ligt daarachter, en heel de profetie. En omdat deze altijd den geest van Christus heeft vervuld, kon Hij zelf reeds daarop wijzen. Bij voorbaat heeft Hij gezegd, dat Zijn discipelen allen over Hem struikelen zouden, en dat daarin vervuld zou worden hetgeen de profeet Zacharia zegt: *ik zal den herder slaan en de schapen (der kudde) zullen verstrooid worden*. Juist het feit nu, dat die vlucht der discipelen, hoe begrijpelijk en menschelijk ook, opgenomen is in de groote conceptie van de profetie, brengt in het kleine weer het groote; het is niet de een of andere knutselaar, die op het groote doek der evangelische schilderij een onbeteekend klein trekje heeft ‘aangebracht’; neen, de *profeten* zijn er aan te pas gekomen.... Al wat opgenomen is in den stroom der profetie, gedragen en gedreven door den eeuwigen Geest, heeft zijn beteekenis. De vlucht der discipelen *dóet wat* in het lijdensbericht.

Nu is gemakkelijk uit Zacharia af te leiden, dat de *verstrooiing der schapen* oorspronkelijk bedoeld is als een *strafoefening,* waarin God *tuchtigt* het ongeloof van Zijn volk.

Reeds eerder kwam in onze overwegingen van Christus' lijden de profetie van Zacharia ter sprake.

Wij hebben toen gezien, hoe deze profeet Israël om zijn ongeloof vergelijkt met een kudde, die weigert, de goede zorgen van den herder te aanvaarden. Israël wil zich de geestelijke luxe veroorlooven, zelf het ideaalbeeld van een goeden herder te construeeren.

En omdat de herder, dien God zich kiest, *niet* beantwoordt aan de voorstelling van het volk, daarom onttrekt het zich aan den herder, in wien Gods ideeën over het herderschap zijn uitgewerkt. Nu zal God zoo besluit Zacharia, dit ongeloof *straffen,* door den herder weg te nemen *en de schapen te verstrooien*. Het verstrooien der schapen is dus een strafoefening, waarin de zonde van *ongeloof* wordt 'bezocht'. *Isoleeren de schapen den herder Gods? Maar dan isoleert God de schapen;* de eenige, die hen bijeen kon houden, is de waarlijk schoone Herder der verkiezing Gods.

En, *hier begint voor ons juist de moeilijkheid*.

Was de vlucht der discipelen alleen maar in aanmerking gekomen als een natuurlijk gevolg van de gevangenneming van den Meester, dan zou het verhaal *geen nieuwen inslag* krijgen, wanneer het die episode van de vlucht verhaalt.

Maar nu wij in dat vluchten der discipelen, in het uit elkaar slaan van den kring, die tot nu toe bij Jezus was, een *bezoeking* hebben te zien, nu wordt alles anders; het wordt nu eigenlijk heel smartelijk. Immers, de onheilsprofetie, die Zacharia liet slaan op het *ongeloovige volk,* wordt nu vervuld in en aan de *discipelen van Jezus!* Is dat niet ontstellend, dat *in dézen kring* de oordeelsprofetie van Zacharia terecht komt? Op den drempel van Gethsemané licht, om zoo te zeggen, God zelf die duistere passage uit Zacharia's profetie, schrijft ze op papier, en *adresseert deze bedreiging tegen het ongeloovige volk aan.... de elf getrouwen van Jezus;* dat is te zeggen; aan de laatsten, die aan Jezus gebleven zijn, aan de geroepen ambtsdragers, die Zijn koninkrijk moeten helpen uitzetten en stutten.

Dit is door Christus de groote smart geweest. Het was reeds lijden voor Hem, dat Zijn twaalftal van harmonische ronding geschonden was en tot een elftal was geslonken in Judas' verraad. Maar wanneer nu *óók nog de elf,* die Hem gebleven zijn, uitéén geslagen worden, en gezocht worden door het oordeel, dat Zacharia dreigde over wie *den herder miskenden,* dan is de smart van Christus wel zeer groot geweest.

Zie, hij wil het hulkje van de kerk redden uit den bruisenden

waterval, - maar terwijl hij zelf in den stroom onderduikt, daar valt de vloedgolf tegen het scheepje aan en rukt het uiteen. Wrakhout, - en een razende storm van OORDEEL! - - -

Wij kunnen er niet aan ontkomen: teruggaande achter den uitwendigen schijn der dingen, móeten wij wel gelooven, dat de *vlucht* der discipelen, in *dit* verband gezien, wijst op *zonde;* want oordeel valt slechts daar, waar zonde woont.

Dat in het wijken van Jezus' jongeren inderdaad *zónde* wordt bezocht, ligt trouwens reeds opgesloten in de manier, waarop het door Christus zelf werd aangekondigd. Hij heeft het woord gebruikt, dat spreekt van '*ergernis*.' 'Gij zult allen aan Mij *geërgerd worden,*' heeft Hij gezegd; dat wil zeggen: de discipelen zouden struikelen, en struikelende in *zonde* vallen.

Maar wat wás dan die zonde? zoo vragen wij. Was het soms niet te *begrijpen,* dat zij vluchtten? Hadden zij eigenlijk nog wel iets te *doen?* Zou het niet, omgekeerd, een *verzoeken* van God geweest zijn, indien zij het gevaar brutaalweg hadden getrotseerd? Ja, had Christus zelf niet gezegd: indien gij mij dan zoekt, *laat dezen dan heengaan?* Hoe ter wereld kan het heengaan der jongeren dàn nog een *kwaad* zijn; Jezus zelf heeft dat immers verlangd?

Vragen genoeg, zoo men ziet.

Maar al wie zóó vraagt, vergeet, dat de jongeren *iets anders* hebben gedaan, dan Jezus voor hen bedongen heeft. Laat dezen *henengaan,* zoo heeft de Meester gezegd. *Henengaan*. Maar zij, - ze zijn niet *heengegaan,* maar zij zijn *gevlucht. Heengaan* is, als wij het zoo mogen zeggen een *neutrale* term: men kan rustig, fier, vertrouwend, waardig heengaan, maar men kan het óók ònrustig, ònwaardig, àngstig, zénuwachtig doen. En nu hebben Jezus' discipelen in hun heengaan niets laten zien van de fiere kracht en het sterke geloof, dat hun Meester zelf gekenmerkt heeft, maar zij zijn gevlucht.

Jezus had voor hen het recht bedongen van *heengaan, waarheen ze ook wilden*.[1)] Daarin lag dus de mogelijkheid voor hen open,

1) Volgens de beteekenis van het grieksche woord.

om achter Jezus aan te komen, Hem alsnog te belijden, Hem *ook in boeien* als doelbewusten herder en weg-wijzer en beschermer te belijden. Maar ze zijn *gevlucht,* d.w.z. ze gingen liever alle kanten uit, dan in die ééne richting, waarin de bende Jezus wegleidde.

Vluchten nu, dat ènkel *vluchten* is, is nooit een religieuze daad. Het is in tegendeel altijd irreligieus. De vlucht van den mensch, die *alleen* maar uit zwakheid wijkt, is nooit een passende uitdrukking van den wil van God. Enkel maar vluchten is nooit een *geloofs*antwoord op het Woord van God, gelijk het ons toespreekt in Schrift en geschiedenis.

Zeker, daar *is* een 'vluchten', dat tevens 'vliegen' is (Openb. 12); een wijken, *in de kracht van God,* door het geloof, Hem ter eere. Het woord 'vlieden' staat ook in den Catechismus. *Maar: het mag daar nooit van zijn plaats*. Het staat immers in de afdeeling (33), die spreekt over de waarachtige *bekeering;* en in dàt verband gaat het *onlustgevoel* van het *vlieden* gepaard met het *lustgevoel* van de opstanding van den nieuwen mensch, die zich dapper strekt naar de *geboden,* en dat uit kracht van de *beloften*.

Maar hier?

Hier is de *vlucht* der discipelen niet het groote gezicht op God, doch het groote gezicht op de vijanden. En *daarom* is het een vlucht zonder geloof. Christus gaat sterven om hun het recht van *loopen* te verwerven. Hij moet vooraf hun zonde van *vluchten* verzoenen: ze hebben hun recht niet gebruikt, *ook niet toen het door Hem bedongen was*. Hadden zij niet moeten *vertrouwen?* Had hun *heengaan* geen openbaring moeten zijn van hun *geloof* in de kracht van Christus? Indien zij gebeefd hadden voor de majesteit van Zijn *Woord,* en de kracht van Zijn *wil,* en van Zijn overwicht, dan zouden zij onmiddellijk geweten hebben, dat Zijn bevel de baan voor hen had schoongeveegd: dat de Roode Zee doorwaadbaar was. Maar wij zien juist het andere: ze zijn uit de gedoopten in Mozes, maar ze doopen zich niet in Christus. *Ze gaan hun Roode Zee niet door*. O Mozes! O Lam Gods, gij zult de Roode Zee *alleen* in moeten.

De discipelen van Jezus, al hebben zij zoolang den Meester gezien als stormenbedwinger, als menschentemmer, en als één, wiens wil

gebod is, - zij zijn het alles kwijt. Knuppels zijn grooter dan de sterren, af en toe; of moet dat laatste er ook nog af? Banden en boeien van menschen zijn sterker soms dan de kracht van het Woord. Is Jezus gebonden? Maar dan kan ook òns dat zelfde overkomen, zoo roept de ziel der leerlingen zichzelf nu toe; en zoo bewijzen zij, voorbij te zien de heel eenige beteekenis van *Christus*' binding. Dat Hij *zich zelf* nu bindt, om den vrede van de wereld te koopen, het komt niet in hen op. Gethsemané ligt voor hun geest nog buiten het klimaat der profetie, en staat nog niet onder den winddruk van het verlossingsplan. Hun gezicht in en op dezen nacht is *wereldsch*. En daarom hebben ze in het uur, waarin de goede Herder Zijn handen schikte tot de opperste herderlijke daad, Zijn herderschap voorbijgezien.

En, om die zonde nu van ongeloof en kleingeloof, komt heden de van Zacharia geschreven profetische oordeelsbrief *bij de discipelen terecht. Niet* alsof God daarmee zeggen wilde, dat zij nu buiten de liefde stonden; maar *wèl* om te klagen, om bitter te weenen in het heelal. Hierom ontroert zich de aarde: om een *grooten herder der schapen,* die in Zijn herderlijk werk volmaakt geïsoleerd werd, als *zelfs de keur* der schapen, toen het er op aankwam, den herder niet erkennen kon in de opperste herderlijke daad, die al de andere herderlijke zorgen verklaren moest en het wezen eraan geven. O, al zijn woorden prijs te geven, als er zwaarden flikkeren en boeien klikken om Jezus' handen...

Vraag nu niet meer, of de vlucht der jongeren den Meester ook pijn gedaan heeft, want dit is nu wel volkomen zeker. Ach, *dat vervullen van de Schrift!* Hebt ge er wel op gelet, dat Christus met nadruk *vrije passage* (vrije!) voor Zijn discipelen vroeg, *opdat Zijn eigen gebedsleven,* Zijn eigen *dankzegging,* niet tot een ijdelheid zou worden? Hij, had, *eer* Gethsemané's donker Hem verzwolg, aan de deur van Zijn Vader geklopt, en had Hem dezen lof doen hooren: *Uit degenen die Gij Mij gegeven hebt, heb ik niemand verloren* (Joh. 17:12). *Vader, Vader, geïsoleerd hebt Gij Mij niet!* En nu - daar zijn soldaten, en zwaarden en knuppels! De hemel redde nu het

gebed van den Zoon.... Hoor, hoe Christus *strijdt tot behoud van Zijn eigen doxologieën:* Hij zegt, Hij smeekt, Hij beveelt: *laat ze vrij, laat ze vrij,* Ik wil Mijzelf verliezen, maar Mijn schapen niet! En Hij zegt dat, *opdat vervuld zou worden Zijn eigen lofzegging aan God van daareven* (Joh. 18:9).

En *nu eerst gaat de afgrond open:* wat in Gods groote wereld *schijnt nu ijdeler dan de doxologie van Christus?* Heeft Hij *gebeden* in de Paaschzaal en heeft Hij God gedankt en een NIEUW lied in Gods ooren gezongen, omdat Hij niet van de schapen was geïsoleerd? Maar heden botst daar een OUD lied, - het is van Zacharia - in Christus' geest tegen Zijn nieuwe liederen in: ach, Heere, Hij wordt *wèl* geïsoleerd! De schapen vluchten; *ze liggen onder den isolatie-ban van Zacharia, den profeet*. Heere, mijn God, neemt Gij dan álles, àlles aan, behalve de gebeden en de dankzeggingen van Jezus den Nazarener?

En gij, die den Bijbel leest, ziet gij nu den *tweespalt* tusschen deze twee gevallen, waarin er geschreven staat: *opdat vervuld zou worden?* Christus' woord vervuld? Maar Zacharia's woord is óók vervuld! Dat wringt, dat schuurt, dat doet verschrikkelijk zeer! De schapen behouden? Wel neen, de schapen verstrooid,.... en dat buiten het klimaat des geloofs! Mijn Heiland, wat hebt Gij misdaan, dat God U zooveel moeite aandoet - in Uw gebeden?[1)] Wat hebt Gij gedaan, dat de Almachtige Uw eigen doxologieën voor *Uw besef* laat disputabel stellen op het eerste gevoel door een profetie van Zacharia? Moet Gij dan *alles,* letterlijk àlles, opworstelen uit de diepste afgronden? Wil God *zelfs geen betamelijken dank* van U aannemen? Moet Gij vechten om het *recht van den lof?* Heere, *zijt Gij zóó grondig alleen?*

Ja, zóó VOLSTREKT ALLEEN is nu de Christus. Het beste offer, dat Hij heeft, is de offerande der gebeden. Maar de rook slaat naar beneden. Kaïn, Kaïn! Nochtans is zijn naam: de meerdere van Abel.

Van twee kanten wordt Christus nu gedreven in Zijn isolement: van *Gods* zijde, en ook van de zijde van *Zijn vertrouwden*.

1) ‘U smeekten *zij,*.... van schaamte nimmer rood, *in hun gebeden*’ (Ps. 22).

Dat *God* Hem isoleert, is uitgedrukt in het woord: *sla dien herder*. Hier roept God zelf het zwaard op, om zich te keeren tegen den herder, dien Hij eerst zelf heeft aangewezen. God is het, die Jezus in boeien legt, die Hem afscheurt van de schapen, en die de verstrooiing der schapen Hem laat gevoelen als een verstrooiing van zijn eigen gebeden. Kaïn, o Kaïn! Nochtans is Zijn naam: de groote Abel. -

Maar, o, indien de schapen nu nog maar meegegaan waren tot het einde toe! Of indien zij enkel maar 'heengegaan' waren, rustig en fier in *geloof,* als krijgers, die, hoewel overwonnen door een vleeschelijke overmacht, dankbaar en vertrouwend gebruik maken van de vrijheden, die hun overste voor hun bedongen heeft! O, indien de verstrooiing van de schapen nu *alleen maar gevòlg* geweest was van *Gods* daad, die Christus, den herder, van hen aftrok! Dan zou de verstrooiing der schapen Jezus niet gewond hebben, meer dan God zelf Hem pijnigde. Maar hun ongeloof maakt scheiding tusschen kudde en herder. Schapen mijner weide, wat heb Ik u gedaan, dat gij Mij zoozeer gewantrouwd hebt?

Alzoo heeft dan zoowel het *recht* van God, als ook de *ontrouw* van de schapen den grooten Herder geïsoleerd van alle zijden. Zóó gaat nu de Knecht des Heeren naar Zijn rechters toe. Christus in isolement.... Wat zou deze schapenherder nu nog kunnen doen? De eigenaar der schapen zwijgt tot Hem, rukt zelf Hem van de schapen af, isoleert Hem. Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij de schapen van Hem afgenomen? En niets gaf Hem verlof, het mandaat over Uw kudden neer te leggen? Moet deze Werker het werk aanvatten *in den blinde?* Als Hij achterwaarts ziet, dan ziet Hij de schapen van Hem heengaan. Zij brengen Hem ook in isolement. Schapen van Gods weide, waarom hebt gij Hem het vertrouwen ontnomen? Geest des Heeren, waarom verstokt Gij hun hart, waarom gunt Gij den grooten Mozes niet een paar handen om Zijn armen te stutten? Waarom blaast de Heilige Drievuldigheid in het reukoffer Zijner gebeden: ik dank U Vader, dat ik niemand verloor? Kaïn, vreeselijke Kaïn! Is hij dan niet genoemd: vervuller van Abel? Was er geen stem over den Jordaan? En waar blijft *nu* de Geest,

die daalde over dit gedoopte hoofd? De duif is lang gevlogen, hier krassen demonen. Wie leert Hem de lofzangen Israels? *God is daaronder*. En zijn ziel is naar God zoekend in den morgenstond.

Christus in isolement. -

De eigenaar der schapen, en de kudde zelf, ze stooten Hem van de kudde weg, en gij, mijn ziel, gij stoot Hem bovenal. En in dat isolement moet de groote schapenhoeder Zijn leven geven voor de schapen. Maar dan is ook nooit de *teederheid* van Johannes 10, dat hooglied van den Goeden Herder, zoo *verschrikkelijk* geworden, als in dit verbijsterende oogenblik. Hier is geboren het woord, dat later Paulus zwak zijn Meester naprevelt: *zij hebben mij allen verlaten, het worde hun niet toegerekend*.

Nu, - om dat laatste mogelijk te maken, om het isolement te *verzoenen* dus, aanvaardt de herder Zijn eigen isolement als straf voor hun isoleeringsdaad, om zoo de schapen onder het oordeel weg te trekken tot de weide der gemeenschap. Hij klemt Zijn tanden op elkaar; Hij verdraagt het, dat ze den rook van de offerande Zijner uit-eindelijke paasch-gebeden met hun plomp gedwarrel en zenuwachtig gedribbel uiteenjagen, zoodat de offeranden van Zijn gebeden bedenkelijk veel gaan gelijken op een Kaïns-offer. Hij verdraagt alles, alles - amen, *meer dan Abel is hier*. Want hij heeft om de resten van hun ouden Kaïns-mensch den nieuwen mensch in zijn discipelen niet vergeten, noch verworpen, Hij zal toch voor hen sterven, zijn bloed schreit beter dan Abel.

Maar vraag nu nooit meer, of het Hem soms pijn gedaan heeft. Isolement doet zeer, want de mensch is van huis uit op de gemeenschap aangelegd. Er zijn eenzame zielen, die, van menschen verlaten, zich soms nog hechten aan een dier, omdat zij niet *kunnen* buiten de aanspraak, buiten *gezel*-schap. Hier is een kinderloos echtpaar, dat een hond heeft; daar een eenzame soldaat, die op zijn sterfbed vergeefs om moeder roept, en nu de hand van de verpleegster in zijn doodsnood zoekt, ginds een petroleumvrouwtje met een kanarievogel in een kooitje, driehoog in een steegje; en tusschen al die menschen hangt een verborgen tragedie, want daar wordt geschreid om *gezel*-schap: een verbeten traan, een droge snik. -

En dacht gij, dat Christus anders geweest was? Ach, *juist* Zijn fijngevoelig hart heeft *behoefte* aan menschen, aan een begrijpend hart, aan een meelevende, d.w.z. een zich in Hem inlevende ziel. Maar Jezus ziet ze heengaan, één voor één. Zie, daat gaat Petrus. En nu vlucht Johannes. Ook Jacobus maakt zich uit de voeten. En elk van die vluchters scheurt zich af van Jezus' ziel, die weeke ziel, die, fijner dan de ziel van den gevoeligsten telepaath, reageert op alle *áán*wezigheid en alle *áf*wezigheid van liefde-gedachten en van zieletochten, welke voor Hem zijn, om Hem te streelen met hun vriendschap en geloof.

Dit is het *eerste bedrijf* van het tragisch conflict van den vereenzaamden Christus, die door Zijn elf getrouwen, gelijk ook door al de zwijgende hemelen, gebracht wordt in het isolement.

Toch schijnt er nog nieuw licht te dagen, één enkel oogenblik. De elf van ouds getrouwen verlaten wel den Meester, - maar zie, daar komt, schuchter en verlegen, een ander aan, om met zijn tegenwoordigheid (dat groote, dure, menschelijke goed) de menschelijke ziel van den Man van Smarten te troosten en te sterken.

Die andere is: de *onbekende jongeling in den hof van Gethsemané*.

Hij schijnt wel een belofte! Wanneer er twaalf *reuzen* vallen, is dan een nieuwe dwerg, die opstaat, soms geen groote vertroosting? En wanneer daar twaalf eikeboomen geveld worden, is dan een schuchter bloempje, dat zijn kopje opbeurt, soms geen lieflijke ontdekking? Zóó is de jongeling, die anonymus, uit Gethsemané een teeder bloempje aan den kant van den weg, waarop de twaalf apostelen den Heiland één voor één verlaten hebben. Zou die onbekende jongeling, die Jezus met liefde, en niet zonder moed, nu volgen gaat, zou *die den ban van het isolement misschien gaan breken?* Vader in den hemel, brengt Gij een *kleine* aan? Zult Gij Jezus' hand ‘Zich tot de kleinen laten wenden?’ Van degenen, die Gij Hem gegeven hebt, heeft Hij allen verloren. Maar gaat Gij een nieuweling Hem geven, en mag Hij dien behouden? Gunt Gij den Zoon de leerlingen niet, geeft Gij Hem dan den verlegen adept? De ‘leerlingen van den *eersten* graad’ zijn achteruitgeslagen; maar

mag de Zoon, die eenzame ziel, zich nog vergezelschapt weten van een ‘leerling van den *tweeden* graad’? Verleent gij gratie, hemelsche Vader?

Die vraag heeft haar beteekenis. Zij raakt rechtstreeks het *lijden* van den Christus, en, gelet op het voorgaande, *óók* de *profetie*.

Want, wat wil God met dien jongeling?

Wie is hij eigenlijk?

Strikt genomen, - wij weten dat niet. De naam van den jongen man is ons niet nader aangeduid. Blijkbaar is hij haastig zijn woning uitgegaan. Het schijnt, dat Hij reeds op zijn slaapkamer is geweest, want hij draagt een onderkleed over het bloote lichaam, zooals dat gewoonlijk gedragen werd, wanneer men zich te ruste begaf. Maar van zijn kamer is hij schielijk achter Jezus aangekomen. Hij heeft gezien, wat er gebeurde en is, blijkbaar met gevoelens van liefde en van sympathie,[1)] Jezus gevolgd. Hij heeft - blijkens het grieksch van den tekst - hij heeft dat een tijd lang gedaan, en volhardde daarin, *óók toen de discipelen vluchtten*. De eerste stormloop van vijandelijkheid heeft hem niet dadelijk omver geloopen. Hij ging mee. En toen hij ging, toen *wist Jezus het*. Dezelfde fijne waarneming, die Nathanaël eenmaal zag zitten onder den vijgeboom, en die het Hem dadelijk liet gevoelen, toen het geloof van een lijderes haar leven uit Hem trok, toen zij Zijn kleed aanraakte, en kracht van Hem deed uitgaan door het geloof, - ze is ook hier. De ziel van Jezus proefde en smaakte, dat de liefde van dezen jongen man *sterkend* op haar inwerkte. Zijn aanwezigheid was voor Jezus een gave van God; zij leek Zijn isolement te breken.

Wie deze jonge man was?

Jezus wist het, maar wij weten het niet. Sommigen hebben namen genoemd, en b.v. gedacht aan Johannes, of aan Jacobus, of aan nog anderen, b.v. Saulus. Er is evenwel één opvatting, die de aandacht verdient, omdat ze niet willekeurig is. We bedoelen

1) Dit is blijkbaar een element in het grondwoord, dat sommige handschriften hebben. Zie ook P.G. Groenen, a.w., blz. 221, en vgl. Marcus 5:37, Lucas 23:40.

de meening van hen, die hier aan *Marcus* denken, den lateren evangelist. Er is zeer veel, dat daarvoor pleit. Reeds hebben wij in hoofdstuk X gesproken over de mogelijkheid, dat deze Marcus in hetzelfde huis woonde, waarin Jezus den Paaschmaaltijd gehouden had, en opperden wij het vermoeden, dat hij dus in hetzelfde huis, waar Jezus met de leerlingen had aangezeten, uit de verte alles, wat daar gebeurde, aandachtig gevolgd heeft.

Wanneer nu deze Marcus, wiens vader (of moeder) behoorde tot den kring van Jezus' vrienden, ook onder den indruk gekomen is van Christus' heiligheid, dan is het te begrijpen, dat - misschien was dat wel een van de eerste naar buiten gaande zegeningen van het eerste Avondmaal - een meer dan magnetische kracht hem achter Jezus aan getrokken heeft. Sommigen stellen het zich zóó voor, dat de soldatenwacht, die onder aanvoering van Judas stond, eerst gegaan is naar het huis, waar het Pascha gevierd was, om zich te vergewissen, of Jezus daar nog was. Misschien is de jonge man toen door dat trommelige soldatenrumoer gewekt, en heeft hij, door angst en liefde gegrepen, haastig zijn bed verlaten, om de soldaten achterna te gaan. Dat hij een ‘lijnwaad’ droeg, d.w.z. een kleed van fijne Indische stof, of ook van boomwol, wijst er op, dat hij tot de welgestelden behoorde; en ook dat is dan weer een bizonderheid, die overeen zou komen met hetgeen ons van Marcus bekend is.

Al deze dingen, om nu maar van de andere gegevens te zwijgen, maken de opvatting, dat Marcus zelf de onbekende jongeling geweest is, wel zeer waarschijnlijk. Zóó wordt trouwens ook gereedelijk verklaard, dat alleen *Marcus*' evangelie de bizonderheid van dezen jongen man aanteekent, en dat de naam van den schrijver zelf kieschheidshalve verzwegen wordt.

Maar waarom zouden we nog verder zoeken naar gegevens, die ons de identiteit van dezen jongen man zouden kunnen doen vaststellen met meer of minder stelligheid? Brengt dat ons zooveel verder?

Immers neen?

De vraag, *wie het was,* moge interessant zijn, - maar het voornaamste gaat zij voorbij. Ook nu willen wij nadrukkelijk vastleggen, dat wij op dit punt geen *zekerheid* hebben.

Dat is ook niet noodig.

Want hierop komt het aan: het gezelschap van dezen proseliet is den Christus ras ontnomen. Wanneer de soldaten hem te lijf gaan, omdat ze in hem een volgeling van Jezus zien, en zij geprikkeld zijn door zijn 'overmoedigheid', - dan volgt er een handgemeen, en in het gewoel van dat gevecht laat de jonge man zijn kleed achter in handen der soldaten, en vlucht naakt naar huis toe.

Voor Christus is hierin de wet van Zijn volstrekt isolement *bevestigd,* en haar toepassing is er door verscherpt.

Laat ons niet vergeten, dat het met den onbekenden jongen man *anders stond dan met de elf apostelen*. Tot den engen kring der discipelen heeft hij niet behoord; want de evangelisten teekenen duidelijk aan, dat deze laatsten allen waren gevlucht. In zóó verre dus *deelde hij niet in het door Jezus bedongen vrijgeleide* voor de elf discipelen. Dat hij desondanks den moed had, om te volgen, en te zien, wat met Jezus geschieden zou, was een onmiskenbaar blijk van durf. *Hij* ging achter Jezus aan *zonder eenige belofte,* zonder eenig vrijgeleide. Zijn *moed* beschaamde de vreesachtigheid der apostelen, die immers wèl een vrijgeleide hadden ontvangen uit Jezus' beschermend woord? Toen déze jongeling meeging, en *dichter* op Jezus aanhield dan, later, Petrus en Johannes zouden doen, toen leek dit een nieuwe hoop, een nieuw begin; een nieuwe knop ging botten in den tuin der verwachtingen van Jezus den Nazarener, dien waarachtigen *mensch*.

Maar nu schijnt God, die Jezus in boeien sloeg, zóó wreed, zóó hard, dat Hij ook dat nieuwe scheutje van den afgehouwen tronk der hope Jesu met geweld afslaat. God laat door het zwaard der soldaten óók nog dien jongen man verjagen. Want van àlle zijden moet de nacht met zijn duister op den Zoon des menschen dalen. Niet alleen maar het oude, maar ook het schuchtere begin van nieuw gezelschap, moet in dit oogenblik den Zoon worden afgenomen, leerling en adept, gevorderde en beginneling, het twaalftal van het verleden en de eerstelingen der pinkstertoekomst, de nieuwe patriarchen en de schuchtere proselieten, het overblijfsel van het Oude Verbond èn de primitiae van het Nieuwe, àlles, àlles moet

van Jezus weg. *Ja, Vader, want alzoo is geweest het welbehagen voor U!* Het isolement, - dat moet *volkomen* zijn.

En wel heeft, *láter,* de teere knop van de liefde voor Jezus in de ziel van schuchtere beginnelingen haar bloesem ontplooid en haar vruchten doen rijpen tot verheerlijking van Jezus Christus; en wel is, stel, *dát* het inderdaad Marcus was, de ranke liefde van dezen pros-eliet (aan-komeling!) later groot geweest, en sterk, en profetisch, in haar bloei voor den verheerlijkten Christus; maar *op dit oogenblik* neemt God Hem alles af, oud en nieuw, de discipelen der gewoonte èn de leerlingen van de verte, de verzadigden met wijsheid èn den hunkeraar naar een woord van den Wonderbaren Profeet, dien gevangenvoerder van zielen. Allen moeten van Jezus worden afgetrokken, de tafelgasten èn de toeschouwers op een afstand. Zwijgt, alle hemelen, en laat de synthetische geest niet vaardig worden over eenig Jezus-zoekend hart. Waait niet, winden van liefde, en dauwt niet, morgenwolken van jeugdige harten: *stel uw gelaat als een keisteen,* gij gansche aarde, tegen Jezus, tegen den Nazarener. Zóó moet Hij leeren die kunst: *Zijn aangezicht als een keisteen te stellen*. Dompelt Hem in, o engelen, die fakkels draagt, engelen der koele onderscheidingen, dompelt hem in, in de groote eenzaamheid. Laat alle hemelen hooren het wreed geheim: *Christus is in isolement, want dit is het oordeel*.

Wilt gij het oordeel proeven? Maar gij zoudt in de *hel* moeten zijn. Want in de *hel,* en daar alleen, is het isolement volkomen.

Daar zijn twee werelden, uiteindelijk.

De wereld van den *hemel* is er eerst. Daar vloeien de zielen in elkander over, zonder zich met elkaar te versmelten. Daar wordt het ongesproken lied, dat in het hart van den één geboren wordt, aanstonds verstaan, en overgenomen, door het hart en in den mond van den ander. De hemel is de plaats der volstrekte *gezel*-ligheid, en der volmaakte harmonie van ideeën en gedachten.

Doch hier tegenover ontwerpt de bijbel dat andere beeld van de *hel*. Daar begeert de ééne mensch den ander niet. Elke zielsuitgang van den één, is daar een zwaardwond voor den ander; gedachten en wenschen kunnen er enkel maar stekende messen zijn.

Tusschen deze twee werelden gaat nu de gebonden Christus.

Het ongeloof van Zijn discipelen isoleert Hem: o, hoe *hun gedachten* nu stekende messen zijn!

En de liefde van den schuchteren jongeling, die mee wil, in wien de liefde hijgt, in wien de toekomst haar rechten vraagt, deze anonymus, bij God bekend, maar die de bloem en de hoop der welhaast christelijke gemeenschap is, - hij wordt ook nog van Jezus afgenomen. *God* isoleert Hem. O, hoe *Gods* gedachten nu stekende messen zijn! En een tweesnijdend zwaard, al wat de Rechter van hemel en aarde in Zijn hart bedenkt, nu in denzelfden nacht, die een avondmaalsformulier zal inspireeren. Gods zwaard ontwaakt tegen den Herder, en jaagt zelfs het bevend lammetje, dat argeloos achter de kudde aankwam, van den goeden Herder weg: o, hoe dat zwaard verteren kan!

Laat ons nu nooit meer zeggen, dat iets van het lijdensverhaal *buiten Jezus' lijden ligt*. Laat ons Gethsemané verlaten met een puur gezicht op den geïsoleerden Borg onzer zielen, die Zijn herderschap vervuld heeft, ook toen Hem de kudde ontnomen werd, en die het zuiver en alleen gedaan heeft, omdat God het van Hem eischte en de groote liefde Hem bewoog. De Herder, die, *zelfs zonder eenig gezicht op de schapen,* Zijn ziel in hun plaats stelt, *die* heeft gebeefd voor *God,* en Zich Zelf, met de te koopen schapen mee, in de hand van den Vader gegeven. Want Hij heeft de *idée* van schapen en herder in Zijn hart gehad. En toen Hij de *idée* had, waarachtig had, toen Zijn herdershart wandelde door geloof zonder eenig aanschouwen, *toen* heeft Hij de werkelijkheid veroverd, scheppend en almachtig. Slechts wie de idée heeft, hééft de werkelijkheid.

En daarom is mijn Jezus waard, de *Koning* van Zijn kerk te heeten, en de *groote* Herder der schapen. Hij heeft de idée van de *kerk* in Zijn hart gehad, ook toen alles met die idée den spot dreef.

Want *twee* machten dreven de zijnen van Hem weg.

Een macht, die *van binnen naar buiten* werkte allereerst: hun ongeloof en vrees. Zij vielen uit elkaar, zij konden geen gezelschap, geen samen-*komst,*[1] hebben uit zichzelf.

1) Coetus: gemeenschap, zich vormend van binnen uit.

En een macht, die van *buiten naar binnen* werkte, kwam daarbij: God joeg ze van Jezus' weg, en de duivelen, en de menschen ook. Er was geen *uitwendige* kracht, die hen bij elkander *bracht,* en dwong, en hield, en saam-*vergaderde*.[1)]

En toen het er zóó desolaat in de wereld voorstond, dat geen enkele macht, van binnen naar buiten werkende langs organischen weg, en geen enkele macht, van buiten naar binnen werkende langs mechanischen weg, het gezelschap der geloovigen aan Jezus kon verbinden, *toen* heeft Hij het zelf gedaan. Hij heeft Zijn kerk *geschapen*. Een almachtige daad, een vervaarlijke wil! Want is de *Schepper* ooit anders dan in *isolement?* De scheppende God, die is alleen. O Christus! Kerkvorst. Vader der kerk.[2)] Mijn Heer en mijn *God!* Gij hadt de kerk in uw idée, daarom wint Gij ze ook in werkelijkheid.

Sommigen hebben gezegd, dat het kleine trekje, dat Marcus in zijn evangelie bracht, toen hij het verhaal invlocht van dien onbekenden jongeling, te vergelijken was met het *monogram,* dat een schilder aanbrengt op zijn doek, teneinde daarmee aan te duiden, dat hij zelf het schilderstuk vervaardigd heeft.

Het is mogelijk, dat men zoo juist ziet.

Maar hoe het zij, *dit* is voor ons wel zeker, dat in het *persoonlijk bericht* van ieders gemeenschapsleven met God, die ééne plaats, waarin elk van Gods zonen schrijft, dat *hij* Jezus verlaten heeft, het *aller-persoonlijkst* monogram is, waarmee hij het verhaal van zijn bekeering en van zijn gemeenschap met Christus *waar maakt als persoonlijke ervaring*.

Zet uw hart op den geïsoleerden Christus en zeg tot Hem: ja, *ik* heb U verlaten. Ik heb o Heiland, Bruidegom, U verlaten. Ik heb de deur niet opengedaan, de deur van mijn hart. Ik ben het, wien de wachters den mantel hebben afgenomen, en och, hoe hebben ze mij geslagen, toen ik den Bruidegom zocht, dien ik toch door ongeloof geïsoleerd had (Hooglied 5).

1) Congregatio: gemeenschap, gevormd van buiten af.
2) Coetus (actief) et congregatio (passief): naam voor de Kerk in de Ned. geloofsbelijdenis.

Ik, ik. -

Zwijg nu maar verder stil en hoor aandachtig naar Hem: want nu gaat Hij u zelf bezweren, dat Hij u, niet alleen als verlatene, maar ook als *verlater,* aangenomen heeft. Zulk één is mijn liefste, o dochters van Jeruzalem.

Want indien wij met God verzoend zijn door den dood Zijns Zoons, toen wij nog verlaters waren, veel meer zullen wij behouden worden door Zijn leven, nadat wij in Zijn gemeenschap ingedragen zijn. Indien wij, terwijl *wij Christus door de zonde isoleerden,* nochtans door Hem, die in isolement gebroken is, vanwege Zijn onweerstandelijke liefdeskracht *aangenomen* zijn, *dan is de verlossing volkomen*. Alle twijfelingen en onverzekerdheden, die de ziel mòeten besluipen, zoo vaak zij den waan voedt van een niet-geïsoleerden Christus, ze worden àlle gebroken bij een gereformeerd gezicht op dit groote wonder: *dat Christus is geïsoleerd, opdat Hij alleen door souvereine genade het isolement zou breken, en de gemeenschap van God met Zijn gekochten stichten*.

O ja, toen Johannes schreef, dat hij met de *oogen* heeft gezien en met de *handen* heeft getast het Woord des levens, toen hoorde daar ook bij het aanschouwelijk gezicht, de tastbare ellende van Christus, geïsoleerd *ook door Johannes!* Maar daarom golft de *genade* dan ook op, in wat daar verder volgt: wij verkondigen het u, opdat ook gij *gemeenschap* hebt met ons. En onze *gemeenschap* met den Vader is ook met zijn Zoon Jezus Christus. En dit schrijven, wij u, opdat uwe *vreugde* vervuld zij. (1 Joh. 1:1-4). Ja, driemaal gemeenschap, door Christus' drievuldig *isolement*. En vervulde *vreugde,* door Zijn verdiepte droefheid. Geef mij nog eens het formulier van 's Heeren heilig avondmaal.

Wij verlaten nu Gethsemané, ziende op den geïsoleerden Heiland. Wij weten, dat de verlossing vast ligt in God, en in het eeuwig welbehagen. Want *niets van de menschen,* zelfs niet de aspiratie van eenig Christus-verlangen, dat in menschenzielen trilde, heeft Hem bekwaamd tot het offer. Hij heeft al Zijn wierook alleen ontstoken. Hij was in Zijn volmaakte isolement en Zijn eigen vlam

alleen heeft naar den hemel getracht. Zijn eigen arm alleen heeft heil beschikt.

Mozes, Mozes! Gij hebt uw staf geheven over de Roode Zee - en uw geloof dwong haar zeer breede wateren. Maar *gij waart niet alleen*. Achter u zuchtte heel een volk, en het drong op, het drong aan, het moest en zou er door. En Aäron keek gespannen toe, en Mirjam vocht in gebeden met u mee. *Alle beschikbare* gebedsenergieën vochten met u mee, Mozes: zij beurden samen uw arm op, die den staf verhief, den waterklievenden staf. Ja, ja, uw geloof, maar gij waart *in de wolk der getuigen* geloovig. Gij waart niet geïsoleerd.

Maar Christus -

Hij stond voor de Roode Zee - en Hij zag om, en niemand uit alle werelden ging met Hem mee. Israel lag verstrooid. De nacht was donker. O, een zee te klieven, *als het volk onzichtbaar is!* Nu, Christus *is* de Roode Zee ingegaan als geïsoleerde. Nooit is er één zóó alleen geweest.

De Rijkswet *wilde* zoo: het kon in heel de wereld niet anders.

Maar als mijn ziel het lied *van Mozes en van het Lam* (Openb. 15) eenmaal zingen mag, dan zal het Lam mij meer dan Mozes zijn. Dit zal dan ook conform de Rijkswet zijn.

In *Zijn* isolement ligt al *mijn* kracht; ik loof eerlang Hem in een *groote schaar*. De groote schare is dat van alle vluchters te zaam.

Errata.[1)]

Bl. 35, r. 2 v.o.	staat: in Zijn *pijn in de tegenstelling*.	Lees: in Zijn Rijk de *pijn van de tegenstelling*.
Bl. 73, r. 2 v.o.	staat: lijdens*kr*uis.	Lees: lijdens*h*uis.
Bl. 78, r. 2 v.b.	staat: Is de opmerking zuiver.	Lees: Is de *openbaring* zuiver.
Bl. 198, r. 10 v.b.	staat: is in de verwerping.	Lees: in de verwerping.
Bl. 232, r. 11 v.b.	staat: Woord.	Lees: mijn Woord.
Bl. 285, r. 4 v.o.	staat: voor he*n*.	Lees: vóór he*m*.
Bl. 338, r. 3 v.o.	staat: achte veler.	Lees: achter vele.
Bl. 409, r. 1 v.b.	staat: 12 × 2000.	Lees: 12 × 12000.

1) Enkele minder ernstige foutjes blijven buiten deze vermelding.